OULUN YLIOPISTO

OULUN NORMAALIKOULU

Oulun normaalikoulun perusasteen opetussuunnitelma

Oulun yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Oulun normaalikoulu
4.2.2013

Sisällys

1. Yleinen osa
1.1 Johdanto 4
1.2 Arvopohja ja toiminta-ajatus 5
1.3 Opetuksen toteuttaminen 6
1.4 Yhteistyö esiopetuksen ja muun perusopetuksen kanssa 8
1.5 Tuntijako 10
1.6 Kieliohjelma 11
1.7 Perusopetusta tukeva muu toiminta 12
1.8 Kodin ja koulun yhteistyö 13
1.9 Oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen 14
1.9.1 Oppilashuoltoryhmien toiminta 14
1.9.2 Turvallisuuden edistäminen 19
1.9.3 Kurinpitotilanteissa toimiminen 19
1.9.4 Toimintamalli tapaturmissa 20
1.9.5 Koulukuljetusten turvallisuusohje 21
1.10 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki 21
1.11 Oppimisen ja koulunkäynnin tukimuodot esi- ja perusopetuksessa 27
1.12 Maahanmuuttajaoppilaiden opetus 36
1.12.1 Valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 47
1.13 Arviointi 59
1.13.1 Oppilasarviointi 59
1.13.2 Kouluyhteisön arviointi 67

1.14 Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön strategia 68

2. Aihekokonaisuudet 69
2.1 Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys 70
2.2 Viestintä ja mediataito 84
2.3 Ihminen ja teknologia 87
2.4 Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta 88
2.5 Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys 103

3. Valinnaisainekurssit 107
3.1 Valinnaiskurssit perusopetuksen luokilla 5 tai 6 108
3.2 Valinnaisainekurssit perusopetuksen luokilla 8–9 113

4. Ainekohtaiset opetussuunnitelmat 134
4.1 Äidinkieli ja kirjallisuus 135
4.2 Vieraat kielet 153
- Yleisteksti 153
- A-kieli (englanti ja saksa) 153
- Vapaaehtoiset A-kielet (ranska ja saksa) 157
- B-kieli (ruotsi) 157
- Valinnaiset B-kielet (ranska ja saksa) 158

4.3 Matematiikka 189
4.4 Ympäristö- ja luonnontieto 205
4.5 Biologia 213
4.6 Maantieto 224
4.7 Fysiikka ja kemia 234
4.8 Terveystieto 251
4.9 Elämänkatsomustieto 257

4.10 Historia ja Yhteiskuntaoppi 266
4.11 Uskonto 276
4.11.1 Evankelisluterilainen uskonto 276
4.11.2 Ortodoksinen uskonto 282
4.12 Musiikki 287
4.13 Kuvataide 301
4.14 Käsityö 313
4.15 Liikunta 334
4.16 Kotitalous 360
4.17 Oppilaanohjaus 366
4.18 Elämisentaitokurssi 372

Liitteet

1. Todistusmallit
2. Tieto- ja viestintätekniikan strategia
3. Kriisisuunnitelmat
4. Järjestyssäännöt
5. Päihteiden vastainen toimintamalli

1. Yleinen osa

1.1 JOHDANTO

”Oulun normaalikoulun perusopetus tukee oppilaan monipuolista inhimillistä kasvua ja oppimista, jotta hänestä kehittyisi toimintakykyinen, vastuullinen ja erilaisuuden kohtaamaan kykenevä ihminen”.

Koulullemme on laadittu ensimmäinen koko perusasteen yhdistävä opetussuunnitelma. Työn lähtökohtana on ollut yllä esitetty toiminta-ajatus.

Oulun normaalikoulu on yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan harjoittelu-koulu. Perus- ja lukio-opetuksen lisäksi koulumme järjestää ohjattua opetusharjoittelua sekä osallistuu tutkimus- ja kokeilutoimintaan. Myös opettajien täydennyskoulutus kuuluu tehtäväämme. Lisäksi koulumme on yksi maailman Unesco-kouluista, joiden tavoitteena on muun muassa lisätä kulttuuri- ja ympäristötietoutta sekä edistää suvaitsevaisuutta.

Koulumme opetussuunnitelma vuosiluokille 1–9 on laadittu Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2004 (Opetushallituksen päätös 16.1.2004) sekä Opetushallituksen muutoksia ja täydennyksiä sisältävien määräysten (22.5.2006, 7.5.2007, 16.3.2009, 18.6.2009, 18.6.2010 ja 29.10.2010) pohjalta. Koulun tuntijako perustuu valtioneuvoston 20. joulukuuta 2001 peruskouluja varten vahvistamaan tuntijakoon (valtioneuvoston asetus 1435/2001).

Opetussuunnitelma on hyväksytty koulun johtokunnassa 17.5.2004 ja vahvistettu Oulun kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikön yksikköneuvostossa 8.6.2004. Käyttöön opetussuunnitelma on otettu 1.8.2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukainen päättötodistus ja päättöarvioinnin kriteerit on otettu käyttöön koko perusasteella lukuvuoden 2006–2007 päättyessä.

Opetussuunnitelma koostuu kahdesta pääluvusta: yleisestä osasta ja ainekohtaisesta osasta. Yleinen osa sisältää koulumme arvoperustan, oppimisympäristö- ja toimintakulttuurikuvauksen sekä tuntijaon ja kieliohjelman. Myös kodin ja koulun yhteistyö, oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen, oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja tukimuodot sekä maahanmuuttajaoppilaiden opetus sisältyvät tähän jaksoon. Arviointiluvussa käsitellään niin oppilasarviointia kuin kouluyhteisön arviointiakin.

Eri oppiaineiden opetussuunnitelmat käsittelevät aineen tavoitteita ja arviointia. Sisällöt esitetään taulukkoina, joiden rakenne vaihtelee oppiaineiden erilaisuuden vuoksi. Kaikissa aineissa noudatetaan kuitenkin sisältöjen jaottelua vuosi-luokittain. Lisäksi vuosiluokilla 7–9 on joissakin aineissa opetus jaksotettu kursseittain. Valinnaiskurssit sijoittuvat vuosille 6–9.

Opetussuunnitelmaan kuuluvien aihekokonaisuuksien toteutusta luonnehditaan kunkin oppiaineen yhteydessä; oppiaineryhmät ovat tarkastelleet oman aineensa kannalta keskeisten aihekokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä. Muutamiin aihekokonaisuuksiin on lisäksi laadittu erillinen opetussuunnitelma. Nämä esitellään yleisessä osassa.

1.2 ARVOPOHJA JA TOIMINTA-AJATUS

Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja elinympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Perusopetus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Opetuksen perustana on suomalainen kulttuuri, joka on kehittynyt vuorovaikutuksessa alkuperäisen, pohjoismaisen ja eurooppalaisen kulttuurin kanssa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.)

Tämä arvopohja ja siitä johdettu koulumme toiminta-ajatus välittyvät opetuksen tavoitteisiin ja sisältöön sekä koulun jokapäiväiseen toimintaan. Toiminta-ajatuksen toteutuminen ja sen pohjana olevien arvojen jatkuva pohtiminen ja uudelleenarviointi on koulussamme tärkeää. Koulutyön olosuhteiden, puitteiden ja ilmapiirin tulee mahdollistaa ja edistää toiminta-ajatuksen toteutumista. Toiminta-ajatus velvoittaa jokaista kouluyhteisöön kuuluvaa.

Toiminta-ajatus: Oulun normaalikoulun perusopetus tukee oppilaan monipuolista inhimillistä kasvua ja oppimista, jotta hänestä kehittyisi toimintakykyinen, vastuullinen ja erilaisuuden kohtaamaan kykenevä ihminen.

Toimintakykyinen ihminen	**Vastuullinen ihminen**	**Erilaisuuden kohtaava ihminen**
• hallitsee monipuolisia tietoja ja taitoja ja kykenee pitkäjänteiseen työskentelyyn • pitää elämäänsä ja työtänsä merkityksellisenä ja arvokkaana • ymmärtää, että ihminen on rajallinen ja epätäydellinen • on riittävän eheä persoona ja pystyy tunnistamaan tunteitaan ja toimintamotiivejaan • ajattelee kriittisesti, kysyy ja keskustelee • kykenee toimimaan arvostelukykyisesti, luovasti ja rohkeasti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä • haluaa ja osaa vaikuttaa omaan ympäristöönsä demokraattisia keinoja käyttäen.	• tiedostaa tekojensa eettisen ulottuvuuden ja kykenee eettiseen arviointiin • ymmärtää, että teoilla on seurauksia itselle ja lähimmäisille sekä ympäristöön ja yhteiskuntaan • huolehtii terveydestään ja sosiaalisesta hyvinvoinnistaan ja kantaa vastuuta turvallisesta elinympäristöstä • ymmärtää vastuunsa ja velvollisuutensa yhteisön jäsenenä ja hyvien tapojen merkityksen • pitää lupauksensa ja noudattaa tehtyjä sopimuksia • oivaltaa itsensä maailman kansalaisena.	• tuntee omat juurensa • ymmärtää erilaisuuden olemassaolon pitäen kaikkia ihmisiä arvokkaina ja tasavertaisina • pystyy eläytymään erilaisten ihmisten ajatuksiin, tunteisiin ja pyrkimyksiin • käsittää, että totuus voi merkitä ihmisille eri asioita • hyväksyy, että jokaisella on oikeus omaan elämänkatsomukseen • ymmärtää esteettisten kokemusten moninaisuuden • osaa ratkaista ristiriitatilanteita rauhanomaisesti.

Koulun toiminta-ajatuksen toteutuminen edellyttää pedagogista toimintaa, jossa oppilaan kokemus on tärkeä. Inhimillinen kasvu perustuu kasvatuksellisesti arvokkaisiin kokemuksiin, joihin kaikilla oppilailla on oikeus.

Jokaisella koulumme oppilaalla on oikeus
• kokea olevansa tärkeä, ainutlaatuinen ja rakastettu • kokea olonsa turvalliseksi • kokea tulevansa kuulluksi ja ymmärretyksi • onnistua ilmaisemaan ja jakamaan ajatuksiaan ja tunteitaan • kokea ystävyyttä ja auttamisen iloa • huomata velvollisuutensa • kokea oikeudenmukaisuutta, yhteenkuuluvuutta ja luottamusta • löytää itseään innostavia ja kiinnostavia asioita • tuntea työn iloa ja hyvää oloa myös ponnistelua vaativissa suorituksissa • kokea onnistuvansa ja saada epäonnistua • pystyä selviytymään kohtaamistaan pettymyksistä • kokea kauneuselämyksiä • suhtautua tulevaisuuteen toiveikkaasti.

1.3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

Oppimisympäristö, toimintakulttuuri ja yhteistyötahot

Oppimisympäristö muodostuu fyysisestä ja psyykkisestä kokonaisuudesta. Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat koulun ympäristö, rakennukset, opetustilat ja -välineet. Psyykkinen ympäristö muodostuu kognitiivisista, emotionaalisista ja sosiaalisista rakenteista. Oppimisympäristön tulee olla kaikin puolin turvallinen ja viihtyisä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.) Opetuksen, ohjauksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana on huolenpito hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Koulutyö järjestetään siten, että oppilaan hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle on mahdollisimman suotuisat edellytykset. Kouluyhteisön tulee olla turvallinen, ilmapiiriltään kunnioittava sekä ystävällinen. Oppimisympäristön turvallisuutta tai terveyttä vaarantaviin tekijöihin puututaan heti.

Yhteisömme jäseniä ovat oppilaat, opetusharjoittelijat, opettajat ja muu henkilökunta. Keskinäiseen vuorovaikutukseen kiinnitetään johdonmukaisesti huomiota. Hyvän sosiaalisen vuorovaikutuksen tunnusmerkkinä ovat hyvät tavat sekä toista ihmistä kunnioittava käyttäytyminen. Toimivien ihmissuhteiden avulla pyritään luomaan myönteisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kehittymiselle otolliset olosuhteet.

Kouluyhteisömme tarjoaa oppilaille, opetusharjoittelijoille ja henkilökunnalle virikkeisen oppimisympäristön. Opetus- ja työskentelytiloja sekä koulukirjastoa kehitetään muuttuvien tarpeiden mukaisiksi. Tilat ja niihin hankittavat välineet tarjoavat mahdollisuuden erilaisiin toimintatapoihin ja oppimistehtäviin. Oppimisympäristö tukee oppilaan oppimisprosesseja ja oman toiminnan arviointia.

TOIMINTAKULTTUURI

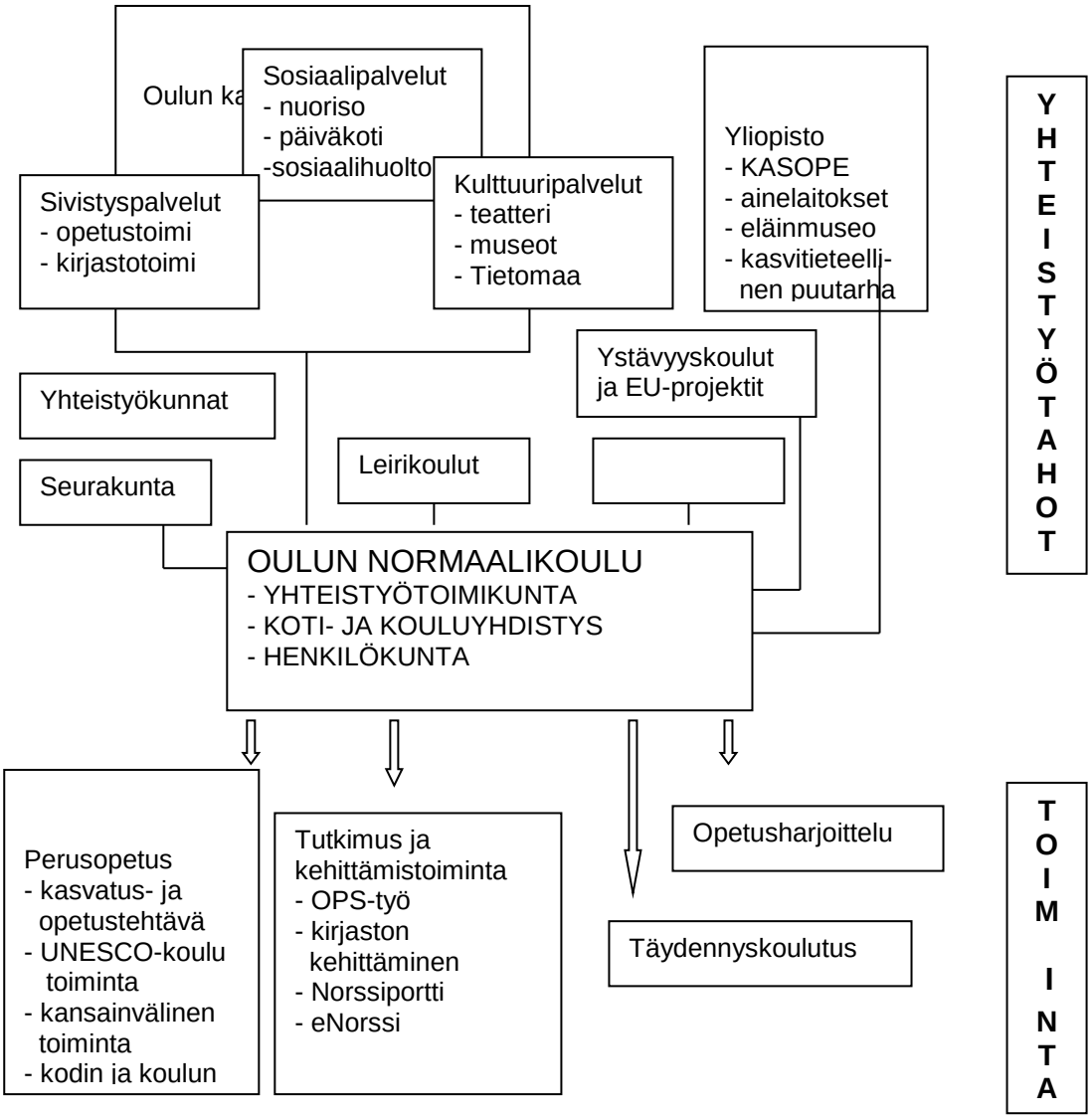

Opetusmenetelmät ja työtavat

Opetuksessa käytetään oppilaiden edellytykset huomioon ottavia, eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistehtäviin ja -tilanteisiin soveltuvia menetelmiä ja monipuolisia työtapoja. Niiden avulla tuetaan ja ohjataan koko opetusryhmän ja yksittäisen oppilaan oppimista. Menetelmien ja työtapojen valinnalla luodaan sellaisia vuorovaikutteisen oppimisen sekä yhdessä ja yksin työskentelyn tilanteita, joissa oppilaat voivat kehittää oppimisen ja oman tulevaisuutensa kannalta tärkeitä taitoja. Menetelmät ja työtavat antavat mahdollisuuksia eri ikäkausille ominaiseen luovaan toimintaan, elämyksiin ja leikkiin.

Opetuksen eriyttämisen keinoin otetaan huomioon opetusryhmän tarpeet ja oppilaiden erilaisuus. Huomiota kiinnitetään eri oppilaille ominaisiin oppimistapoihin ja työskentelyn rytmiin, erilaisiin valmiuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin sekä itsetuntoon ja motivaatioon kytkeytyviin emotionaalisiin tarpeisiin. Tyttöjen ja poikien väliset sekä oppilaiden yksilölliset kehityserot ja taustat otetaan huomioon. Eriyttämisellä vaikutetaan oppimismotivaation. Opetusta eriyttämällä oppilaille tuotetaan sopivia haasteita ja onnistumisen kokemuksia sekä tarjotaan mahdollisuuksia kehittyä ja oppia omien vahvuuksien mukaisesti.

Eriyttämisen yhteydessä seurataan ja arvioidaan opetusryhmän ja oppilaiden toimintaa, ilmapiiriä, oppimista ja kehittymistä. Opettajien keskinäistä yhteistyötä sekä yhteistyötä huoltajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa hyödynnetään.

Eriyttäminen kohdistuu opetuksen sisältöihin, käytettäviin opetusmateriaaleihin ja -menetelmiin, työtapoihin sekä koulu- ja kotitehtävien määrään ja käytettävissä olevaan aikaan. Oppimisympäristöä ja työtapoja muokataan luomalla tilaisuuksia oppilaiden osallistumiseen, tarjoamalla valinnanmahdollisuuksia, säätelemällä tilankäyttöä, ryhmittelemällä oppilaita joustavasti ja hyödyntämällä koulun ulkopuolella tapahtuvia oppimistilanteita. Oppilasta ohjataan oppimaan itselleen parhaiten soveltuvalla tavalla. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kiinnostuksen kohteet kytkemällä opittavat tiedot ja taidot heille merkityksellisiin kokemuksiin ja toimintamuotoihin. Erilaisia mahdollisuuksia oppilaiden osaamisen ja edistymisen ilmaisuun käytetään. Edistymisestä annetaan yksilöllistä palautetta. Yhdysluokkaopetuksessa ja opetuksessa esiopetusryhmän kanssa otetaan huomioon oppilaiden ikä ja kehitysvaihe sekä eri vuosiluokkien tavoitteet ja omaleimaisuus.

1.4 YHTEISTYÖ ESIOPETUKSEN JA MUUN PERUSOPETUKSEN KANSSA

Alkuopetus on nivelkohta, jossa esiopetuksesta siirrytään oppivelvolliseksi. Alkuopetuksella tarkoitetaan perusopetuksen kahta ensimmäistä vuosiluokkaa. Alkuopetuksessa huomioidaan lapsen aikaisempi kasvuhistoria. Näin pyritään mahdollistamaan jokaiselle lapselle turvallinen koulun aloittaminen sekä kasvun ja oppimisen jatkuminen.

Koulussamme on toiminut yhtäjaksoisesti 1990-luvulta alkaen esiopetusryhmä integroituna perusopetuksen alkuopetusluokkaan (ks. esiopetuksen opetussuunnitelma). Yhteistyö esiopetuksen ja alkuopetuksen kanssa perustuu luottamuksellisuuteen ja avoimuuteen lapsen huoltajien, päiväkodin ja koulun henkilökunnan kanssa. Lapsen huoltajille tiedotetaan yhteistyömuodoista ja perusteista.

Normaalikoulun perusasteen luokkien 1–6 erityisopettaja(t) ja alueen erityislasten-

tarhanopettaja tutustuvat esikoululaisiin ryhmätilanteessa päiväkodeissa lokamarraskuun aikana. Tällöin keskustellaan päiväkotihenkilökunnan kanssa lapsen koulunkäynnin aloituksen turvaamisesta, kartoitetaan mahdollisia oppimisvaikeuksia ja suunnitellaan tarvittavia lisätukitoimenpiteitä ennen koulun aloitusta. Esikoululaisten vanhemmat voivat ottaa yhteyttä jo tässä vaiheessa koulumme erityisopettajiin. Yhteistyö jatkuu keväällä siirtokeskusteluina konsultoiden eri tahoja (moniammatillinen yhteistyö). Erityisopettajat ovat yhteydessä myös niihin koulutulokkaisiin, jotka eivät tule kouluumme lähipäiväkodeista. Sovittaessa myös koulupsykologin palvelut ovat käytettävissä tulevalle ensiluokkalaisellemme.

Erityisopettajat sijoittavat koulutulokkaat tuleviin ensimmäisiin luokkiin. Tavoitteena on ennen kaikkea saada luokat mahdollisimman hyvin sosiaalisesti toimiviksi ryhmiksi.

Tämän lisäksi yhteistyö esiopetuksen ja perusopetuksen kanssa sisältää

- esi- ja alkuopetuksen alueverkostoyhteistyön tapaamiset noin kaksi kertaa lukuvuodessa
- yhteisiä koulutuksia ja toiminnan suunnittelua
- nimikkopäiväkodin ja alkuopetusluokan erilaiset yhteistyömuodot
- esioppilaiden vierailut, tapahtumat ja teemat nimikkoluokassa alkuopetusoppilaiden vierailut, tapahtumat ja teemat nimikkopäiväkodissa
- esikoululaisten kouluunkurkistustapahtumat
- koulutulokkaiden yhteisen tutustumispäivän toukokuussa
- esikoululaisten vierailut koulun juhlissa tai tapahtumissa
- mahdolliset muut vuosittain erikseen sovitut tapaamiset.

Luokanopettajan ja erityisopettajan kiinteä yhteistyö korostuu kouluuntulovaiheessa. Heti lukuvuoden alussa luokanopettaja ja erityisopettaja kartoittavat ja suunnittelevat yhdessä opetuksen eriyttämistä. Tällöin mietitään opetuksen toteuttaminen koko luokan yleisen opetussuunnitelman kontekstissa ja erityisopetuksen keinoin, mahdollisesti samanaikaisopetuksena tai tukiopetuksena. Yhteistyölle on luonteenomaista joustavuus.

1.5 Perusopetuksen tuntijako

Hyväksytty johtokunnassa 8.5.2007

Aine	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Yhteensä		VN
Äidinkieli ja kirjallisuus	7	7	5	5	4–5	5	3	3	3	42–43	d)	42
A-kieli		0–1	2	2	2	2	2	3	3	16–17	d)	16
B-kieli							2	2	2	6		6
Matematiikka	3	3	4	4	4	4	3	4	3	32		32
Ympäristöoppi	1–2	2	3	3						9–10	d)	9
Biologia ja maantieto					2	1–2	2	2	3	10–11	d)	10
Fysiikka ja kemia					1	1	2	2	3	9		9
Terveystieto							1	1	1	3		3
Uskonto/	2	1	1	1	1	1	2	1	1	11		11
Elämänkatsomustieto a)	2	1	1	1	1	1	2	1	1	11		
Historia ja yhteiskuntaoppi					1–2	2	2	2	3	10–11	d)	10
Musiikki	yht. 3	yht. 3	yht. 3	yht. 3	yht. 3	yht. 3	1	1		yht.22		56
Kuvataide							1	1			d)	
Käsityö	1–2	1–2	2	2	3c)	2	3			14–16	d)	
Liikunta	2	2	3	3	3	3	2	2	2	22		
Kotitalous							3			3		3
Oppilaanohjaus b)							1	1	1	3		2
Valinnaiset aineet	vuosiluokilla 5–6 yhteensä 1 vuosiviikkotunti e)							6	6	13		13
Oppilaan tuntimäärä/ONK	19–21	19–21	23	23	24–26	25–26	30	31	31	225–232		
Oppilaan vähimmäistuntimäärä	19	19	23	23	24	24	30	30	30			222
Vapaaehtoinen A-kieli				2	2 g)	2 g)	2	2 f)	2 f)	(12)		(12)

a) Uskonnon opetuksesta vapautetut, sivi

b) Oppilaanohjaus sisältää 7. ja 8. luokilla kummallakin 0,5 vvh elämäntaitokasvatusta

c) Käsityö sisältää 5. luokalla 1 vvh teknologiaa

d) Lukuvuosittain ratkaistava koulukohtainen resurssi

Taito- ja taideaineissa oltava vuosiluokilla 1-4 yhteensä vähintään 26 ja vuosiluokilla 5-9 30 vvh (Valtioneuvoston päätös).

e) Vuosiluokalla, jolle valinnaisaine merkitään, voi oppilaan tuntimäärä olla enintään 26 vvh

f) Vuosiluokilla 8-9 valinnainen A2-kieli sisältyy valinnaisiin aineisiin

g) Vuosiluokilla 5-6 valinnainen A2-kieli voidaan lukea valinnaisiin aineisiin

1.6 KIELIOHJELMA

Oulun normaalikoulun kieliohjelman tavoitteena on taata perusopetuksen ja lukion oppilaille laaja ja monipuolinen kielitaito. Kieliohjelman perusajatuksena ja lähtökohtana on kieltenopiskelun jatkuvuus. Kaikille kielten opiskelijoille pyritään turvaamaan jatko-opintomahdollisuus. Kieltenopiskelusta ja kielivalinnoista informoidaan vanhempia ja oppilaita jo ensimmäiseltä luokalta lähtien.

Kieliohjelman toteutumisen keskeisenä ajatuksena on alueellinen ajattelu, ja eri kouluasteiden tiivis yhteistyö on ehdoton edellytys kieliohjelman toteutumiseksi.

PERUSOPETUS, LUOKAT 1–6

Varhennettu kielenopetus

Kielenopiskelu voidaan aloittaa leikinomaisesti ja toiminnallisesti toisella luokalla.

A-kieli

Peruskoulun oppilaiden ensimmäinen vieras kieli (vähintään 16 vuosiviikkotuntia perusopetuksen aikana) aloitetaan perusopetuksen kolmannella luokalla. A-kielen ryhmä perustetaan kouluun, jos kielen valinneita on 12 oppilasta.

Oulun normaalikoulussa tarjotaan A-kielenä englantia ja saksaa. Oppilaita informoidaan valitun A-kielen jatko-opiskelumahdollisuuksista.

Vapaaehtoinen A-kieli

Peruskoulun toinen, vapaaehtoinen vieras kieli aloitetaan neljännellä luokalla. Vapaaehtoisen A-kielen ryhmä perustetaan, jos kielen valinneita on 12 oppilasta. Vapaaehtoisen A-kielen opiskelu jatkuu perusasteen loppuun asti.

Vapaaehtoisena A-kielenä tarjotaan ranskaa, saksaa ja englantia. Jos A-kielenä on muu kuin englanti, oppilas ohjataan valitsemaan vapaaehtoiseksi A-kieleksi englanti.

Vapaaehtoisen A-kielen tuntimäärä on luokilla 4–6 yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia (luokilla 7–9 kuusi vuosiviikkotuntia; yhteensä vähintään 12 vvh perusopetuksen aikana).

Vanhempia ja oppilaita informoidaan vapaaehtoisten A-kielten valintamahdollisuuksista perusteellisesti ja riittävän aikaisin. Informaatiossa korostetaan sitoutumista kielenopiskeluun myös ylemmillä luokilla. Lisäksi painotetaan seuraavia näkökulmia:

- oppilas on menestynyt hyvin äidinkielen ja kolmannella luokalla aloitetun A-kielen opinnoissa
- oppilas on itse innostunut ja halukas opiskelemaan uutta kieltä
- oppilaalla tulee olla toisen vieraan kielen opiskeluun tarvittavat taidot
- kielenopiskelu vaatii pitkäjänteisyyttä vapaaehtoisen A-kielen opiskelu lisää oppilaan kokonaisviikkotuntimäärää kahdella tunnilla vuosiluokilla 4–7.

Luokilla 1–6 voidaan järjestää lisäksi eri kielten lyhytkursseja tuntijaon mukaan esim. kuudennen luokan valinnaisaineena.

PERUSOPETUS, LUOKAT 7–9

A-kieli

Kolmannella luokalla alkanut A-kielen opiskelu jatkuu perusasteen loppuun asti.

Vapaaehtoinen A-kieli

Perusopetuksen neljänneltä luokalta alkaneen vapaaehtoisen A-kielen opiskelu jatkuu perusasteen loppuun asti.

Vuosiluokilla 8 ja 9 vapaaehtoisen A-kielen tunnit sisältyvät valinnaisaineisiin.

Tavoitteena on, että vapaaehtoisen A-kielen oppimäärä on perusopetuksen päättyessä yhtä laaja kuin pakollisessa A-kielessä.

Vapaaehtoisen A-kielen numeroarvioinnin voi jättää pois oppilaan perusopetuksen päättöarvioinnista. Tällöin todistukseen tulee merkintä "suoritettu".

B-kieli

Oulun normaalikoulussa opiskellaan vuosiluokilla 7–9 B-kielenä ruotsia.

Valinnainen B-kieli

Valinnaisten vieraiden kielten opiskelu aloitetaan kahdeksannella luokalla. Valinnaisia kieliä voivat Oulun normaalikoulussa olla ranska, saksa, venäjä, italia tai jokin muu kieli. Valinnaisen vieraan kielen ryhmä perustetaan, jos kielen valinneita on 12 oppilasta.

Valinnaisen vieraan kielen numeroarvioinnin voi jättää pois oppilaan perusopetuksen päättöarvioinnista. Tällöin todistukseen tulee merkintä "suoritettu".

Kielten lyhytkurssit

Koulussa voidaan järjestää myös lyhyempiä kielten opintokokonaisuuksia.

KIELTENOPETUS JA ERITYISOPETUS, VUOSILUOKILLA 1–9

Erityisopetuksessa kieltenopetus järjestetään oppilaan oppimissuunnitelman tai henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) mukaisesti.

1.7 PERUSOPETUSTA TUKEVA MUU TOIMINTA

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa. Kerhojen järjestämisestä päätetään koulussa lukuvuosittain. Niitä voidaan järjestää koulun tiloissa. Myös koulun välineet ovat käytettävissä. Kerhot ovat oppilaille pääsääntöisesti maksuttomia.

Oppilaille kerhotoiminta on täysin vapaaehtoista, ja kerhot toimivat koulutuntien ulkopuolisena aikana. Kerhoista vastaavat ensisijaisesti opettajat, mutta myös muut koulun yhteistyötahot voivat olla mukana kerhotoiminnan järjestämisessä. Tärkeää

on, että koulu huolehtii kaikissa tapauksissa turvallisen toiminnan edellytyksistä. Kerhotoimintaa voidaan järjestää myös koulun ulkopuolisen rahoituksen turvin. Kerhotoiminnasta informoidaan perheitä koulutiedotteilla ja oppilaanoppaissa.

Koulun kirjastoa käytetään opetuksessa ja muussa koulun toiminnassa ja yhteistyötä tehdään Oulun kaupunginkirjaston kanssa. Opettajat tiedottavat oppilaille ja vanhemmille koulun kirjaston toiminnasta.

1.8 KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖ

Opetus ja kasvatus järjestetään yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja oppimisesta kouluyhteisön jäsenenä. Yhteinen kasvatusvastuu toteutuu kodin ja koulun yhteistyössä, jonka tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään moniammatilliseen oppilashuoltoryhmään tukeutuen. Huoltajat ja opettajat tekevät yhteistyötä myös Kodin ja koulun yhteistyötoimikunnassa sekä Koti- ja kouluyhdistyksessä. Näiden tarkoituksena on oppilaiden opiskelumahdollisuuksien edistäminen, kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittäminen sekä kouluyhteisön ja kotien yhteistyön edistäminen.

Huoltajat voivat tutustua koulun toimintaan luokka-asteittain järjestetyissä vanhempainilloissa ja osallistua kasvatustavoitteita koskeviin keskusteluihin. Huoltajilla on mahdollisuus osallistua koulun toiminnan suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajien ja oppilaiden kanssa. Vanhempia rohkaistaan aktiivisuuteen ja yhteistyöhön koulun kanssa oppilaita koskevissa asioissa.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyö edellyttää koulun henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajan, opettajan ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolien keskinäinen kunnioitus ja luottamus. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta. Kieli- ja kulttuurivähemmistöihin kuuluvan oppilaan huoltajien ja koulun yhteistyön tueksi hankitaan tarvittaessa tulkki. Kodin ja koulun välistä yhteistyötä koskeva opetussuunnitelman osuus laaditaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, opintoihin liittyvästä arvioinnista, oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista, huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Koulu antaa huoltajille tietoa oppilashuollon toiminnasta sekä kouluyhteisön toimintamalleista ja tiedottamiskäytänteistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa. Yhteistyön sujumisen kannalta on keskeistä hyvä tiedonkulku. Koulu pitää huoltajat ajan tasalla koulun toiminnasta ja opetuksen järjestämisestä mm. koulutiedotteiden, koulun kotisivujen, vanhempainiltojen ja keskustelujen kautta. Lisäksi opettajat tiedottavat luokka- ja oppilaskohtaisista asioista kulloiseenkin tilanteeseen sopivin menetelmin.

Käsiteltäessä yksittäisen oppilaan tukeen liittyvää asiaa, oppilaan huoltajalle annetaan tietoa oppilasta koskevien tietojen käsittelyyn, tietojen saantiin ja niiden luovuttamiseen sekä salassapitoon liittyvistä kysymyksistä. Huoltajan kanssa käydään läpi esimerkiksi huoltajan yksilöidyn kirjallisen suostumuksen merkitys oppilasta koskevan asian käsittelyssä sekä yhteistyön merkitys oppilaan kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa.

Uusille oppilaille ja heidän vanhemmilleen järjestetään tutustumistilaisuuksia kouluun. Vanhempainiltoja järjestetään koulu-, luokka- ja vuosiluokkakohtaisina. Huoltajat kutsutaan arviointi- tai kehityskeskusteluihin, jotka ovat tärkeä osa oppilaiden arvioinnissa. Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajien kanssa käsitellään oppilaiden jatkokoulutukseen liittyviä kysymyksiä. Jatko-opintoihin liittyvästä perehdytyksestä vastaavat opinto-ohjaajat. Oppilaille ja huoltajille järjestetään jatkoopintomahdollisuuksista esittelytilaisuuksia ja vanhempainilta. Jokaiselle oppilaalle pyritään löytämään soveltuva jatkokoulutuspaikka.

Kodin ja koulun yhteistyötä arvioidaan mm. vanhempainilloissa tai teemapäivinä tehtävillä kyselyillä sekä Kodin ja koulun päivän yhteydessä toteutettavilla Rehtorin aamukahveilla. Tilaisuudessa on myös oppilaiden edustus.

Poissaolot

Oppilaan tulee osallistua perusopetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta (PoL 35§).

Luvan tilapäiseen poissaoloon (1–3 päivää) antaa luokanopettaja tai luokanvalvoja. Tuolloin oppilas tekee kirjallisen anomuksen, johon merkitään poissaolopäivien koti- tai muut korvaavat tehtävät. Pidemmistä poissaoloista päättää rehtori saatuaan huoltajien kirjallisen anomuksen, josta selviävät poissaolojakson koti- tai korvaavat tehtävät. Koulun lukuvuositiedotteessa ja oppilaan oppaassa huoltajia tiedotetaan poissaolokäytänteistä. Huoltajan tulee viipymättä ilmoittaa oppilaan poissaolosta opettajalle. Mikäli oppilas on poissa koulusta huoltajien ilmoittamatta, luokanopettaja tai luokanvalvoja tiedustelee huoltajalta poissaolon syytä. Poissaolot merkitään Wilmaan. Oppilas korvaa luvattomat poissaolot joko läksyparkissa tai tekemällä kotona annettuja tehtäviä. Läksyparkista ilmoitetaan huoltajalle läksyparkkilomakkeella. Mikäli oppilaalla on useita luvattomia poissaoloja, luokanvalvoja ja oppilashuollon edustaja kutsuvat oppilaan huoltajan ja oppilaan tapaamiseen koululle. Opettajalla on velvollisuus tuoda luvattomat poissaolot tai muut huolta aiheuttavat poissaolot oppilashuoltoryhmän käsiteltäväksi. Oppilashuoltoryhmän edustaja on yhteydessä sosiaaliviranomaisiin lukuisista poissaoloista.

1.9 OPPILASHUOLTO JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN

1.9.1 OPPILASHUOLTORYHMIEN TOIMINTA

Oulun normaalikoulun moniammatilliseen oppilashuoltoryhmään kuuluvat perusasteen rehtorit, koulukuraattori, koulupsykologi, erityisopettajat ja kouluterveydenhoitaja. Vuosiluokkien 7–9 oppilashuoltoryhmään kuuluvat myös opinto-ohjaajat. Vuosiluokkien 0–6 oppilashuoltoryhmä kokoontuu säännöllisesti vähintään kerran kuukaudessa ja 7–9 oppilashuoltoryhmä viikoittain tai tarpeen mukaan.

Oppilashuoltoryhmä suunnittelee ja arvioi omaa toimintaansa vuosittain ja on mukana koulun kehittämistyössä. Oppilashuoltoryhmät laativat vuosisuunnitelman osaksi koulun työsuunnitelmaa. Oppilashuoltoryhmä arvioi keväällä kuluneen lukuvuoden toimintaa ja asettaa sen pohjalta kehittämistavoitteet seuraavalle lukuvuodelle. Joka kolmas vuosi oppilashuollon toimintaa arvioidaan perusopetuksen laatukriteerien perusteella. Toiminnassa pyritään varhaiseen puuttumiseen ja koko yhteisön sekä yksilöiden hyvinvointia edistävään toimintaan.

Oppilashuoltoryhmän kokouksissa käsitellään sekä yleisiä koulunkäynnin järjestämiseen liittyviä asioita että yksittäisiä oppilaita koskevia asioita. Kokouksissa seurataan aikaisempien päätösten toteutumista ja arvioidaan jatkotoimenpiteiden tarvetta.

Oppilashuoltoryhmän vastuun- ja työnjako perustuu oppilashuoltoryhmän jäsenten asiantuntemusalueisiin. Rehtorit toimivat oppilashuoltoryhmien johtajina. Erityisopettajat vastaavat oppimiseen liittyvistä kysymyksistä. Psykososiaalisen tuen toteuttamisesta vastaavat koulukuraattori ja koulupsykologi. Kouluterveydenhoitaja vastaa terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä asioista. Opinto-ohjaajien vastuualue on koulunkäyntiin ja jatko-opintoihin liittyvät kysymykset.

Koulupsykologin rooli oppilaan koulunkäynnin tukemisessa		
yleinen tuki	tehostettu tuki	erityinen tuki
• konsultointi koulun tukitoimien suunnittelussa (tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus) • opettajan tukeminen koulun ja kodin välisessä yhteistyössä • vanhempainillat mahdollisuuksien mukaan • asiantuntijana toimiminen lapsen psyykkiseen kehitykseen liittyvissä yleisissä asioissa	• konsultointi ja osallistuminen koulun tukitoimien suunnitteluun (tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus) • oppimisen ja kasvun suunnitelman laatimiseen osallistuminen tarvittaessa • luokkatason työ (esim. ryhmät, luokkaprojektit) • tukikäynnit, vanhempien tapaamiset, mahdollinen kuntoutus • moniammatillinen yhteistyö erityisen tuen tarpeen arvioinnissa • psykologin tutkimukset tarvittaessa osana pedagogista selvitystä • verkostotyö • tukitoimien riittävyyden arviointi ja seuranta	• palveluohjaus • konsultointi HOJKS:n laadinnassa • HOJKS-neuvotteluun osallistuminen tarvittaessa • luokkatason työ (esim. ryhmät, luokkaprojektit) • tukikäynnit, mahdollinen kuntoutus • moniammatillinen työ, verkostotyö hoitavien ja kuntouttavien tahojen kanssa • tukitoimien riittävyyden arviointi ja seuranta • seurantatutkimukset • palveluohjaus

Koulukuraattorin rooli oppilaan koulunkäynnin tukemisessa		
yleinen tuki	tehostettu tuki	erityinen tuki
• toiminta kouluyhteisössä (esim. ilmapiirikartoitukset, luokan seuranta, ryhmäytykset) • konsultointi koulun tukitoimien suunnittelussa • opettajan tukeminen kodin ja koulun välisessä yhteistyössä • vanhempainiltoihin ja koulun avoimiin tilaisuuksiin osallistuminen koulun tarpeiden ja omien mahdollisuuksien mukaan • asiantuntijana toimiminen lastensuojelullisiin huoliin liittyvissä kysymyksissä • konsultointi ja osallistuminen koulun tukitoiminen suunnitteluun (mm. oppilasryhmien muodostaminen, ryhmän toiminnan rauhoittaminen) • luokkatason työskentely (esim. kiusaamiskartoitukset ja niiden käsittely opettajan kanssa, luokkaprojektit, ryhmäytykset) • oppilaan tilannearvio ja tarvittaessa tukikeskustelut oppilaan kanssa • vanhemmuuden tukeminen, vanhempien tapaamiset ja vuoropuhelu heidän kanssaan • tukitoimien järjestäminen (esim. harrastustoimintaan ohjaaminen) • palveluohjaus (mm. perheneuvolan, erikoissairaanhoidon, lastensuojelun konsultointi)	• verkoston kokoaminen ja aktivointi oppilaan asioissa • moniammatillinen yhteistyö tuen tarpeen arvioinnissa (sosiaalinen selvitys) • oppimisen ja kasvun suunnitelman laatiminen opettajan työparina tarvittaessa • luokkatason työskentely (sosiaalisten taitojen lisääminen ryhmässä, teemaryhmät, kuntouttavat ryhmät) • tukikäynnit oppilaille • tiivis yhteistyö kodin ja lähiverkoston kanssa • palveluohjaus (esim. lastensuojelu, kuntouttava toiminta, terveydenhuolto) • tukitoimien järjestäminen koulussa ja vapaa-ajalla (viranomaisyhteistyö)	• tarvittaessa opettajan tukena HOJKSin laadinnassa ja seurannassa • tukikäynnit oppilaille, kotikäynnit • tiivis yhteistyö kodin ja lähiverkoston kanssa • moniammatillinen yhteistyö koulussa ja lähiyhteisössä • palveluohjaus (esim. lastensuojelu, kuntouttava toiminta, terveydenhuolto) • tukitoimien riittävyyden arviointi ja seuranta osana ohr:n toimintaa

Kouluterveydenhoitajan rooli oppilaan koulunkäynnin tukemisessa		
yleinen tuki	tehostettu tuki	erityinen tuki
• terveysneuvonta • vanhempien tapaaminen laajoissa terveystarkastuksissa (1., 5. ja 8. luokka) • koulun terveydellisten olojen valvonta • asiantuntijana toimiminen oppilaan terveyteen liittyvissä asioissa • konsultointi koulun tukitoimien suunnittelussa • toiminta kouluyhteisössä • vanhempainiltoihin osallistuminen	• konsultointi ja osallistuminen koulun tukitoimien suunnitteluun • verkoston kokoaminen oppilaan terveyteen liittyvissä asioissa • seurantakäynnit oppilaan terveyteen liittyvissä asioissa • oppilaan huoltajan tapaaminen • yhteistyö perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kanssa • arvio oppilaan terveyteen liittyvistä asioista • tukitoimien järjestäminen oppilaan terveyteen liittyvissä asioissa • palveluohjaus	• seurantakäynnit oppilaille • terveyteen liittyvien asioiden asiantuntija HOJKS-palavereissa; tarvittaessa osallistuminen HOJKS -palaveriin • moniammatillinen yhteistyö hoitavien tahojen kanssa • tukitoimien seuranta ja arviointi • tukitoimien järjestäminen

Yksittäistä oppilasta koskevien asioiden ohjautuminen oppilashuoltoryhmään tapahtuu huoltajan tai koulun henkilökunnan aloitteesta. Huoltaja voi ottaa yhteyttä puhelimitse, tekstiviestein, sähköpostitse, reissuvihkon tai sähköisen viestintävälineen, Wilman, välityksellä. Opettaja tai muun henkilökunnan jäsen kuulee ensin huoltajaa ja sopii asian jatkokäsittelystä. Huoltaja voi halutessaan osallistua asian käsittelyyn oppilashuoltoryhmässä. Asian siirryttyä oppilashuoltoryhmän käsiteltäväksi, ryhmä sopii työnjaosta eri toimijoiden välillä. Yksittäistä oppilasta koskevissa asioissa noudatetaan perusopetuslain ja muiden asiaa koskevien säädösten määräämiä salassapito- ja rekisterimääräyksiä. Salassa pidettävät asiakirjat säilytetään lukituissa tiloissa koulun kanslioissa.

Salassapidolla tarkoitetaan asiakirjan pitämistä salassa ja kieltoa ilmaista tieto suullisesti eli vaitiolovelvollisuutta sekä kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi. Salassapitovelvollisia ovat rehtori, opettajat, opetusharjoittelijat, koulunkäyntiavustajat, kouluterveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit sekä opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet. Myöskään muut opetuksen järjestäjän palveluksessa olevat henkilöt eivät saa sivullisille ilmaista tietoonsa saamia salassa pidettäviä tietoja eivätkä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja sisältäviä asiakirjoja.

Oppilashuoltoryhmän kokouksista pidetään pöytäkirjaa. Yksittäisen oppilaan asiaa käsiteltäessä pöytäkirjaan kirjataan asian vireille panija, oppilaan nimi ja luokka, asian käsittelyyn osallistuneet henkilöt, sovitut toimenpiteet ja niiden perustelut, vastuuhenkilö jatkotoimista sekä se, mitä tietoja annetaan ja kenelle. Vuosiluokkien 0-6 pöytäkirjoja säilytetään alakoulun kassakaapissa ja luokkien 7-9 pöytäkirjoja yläkoulun kanslian holvissa. Kouluterveydenhoitaja, koulupsykologi ja koulukuraattori pitävät omista asiakkaistaan asiakasrekisteriä.

Oppilashuoltoryhmän kokouksiin voi osallistua sovitusti huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella myös toimijoita muista yhteistyötahoista, kuten Oulun kaupungin opetustoimesta, sosiaali- ja terveystoimesta, lasten ja nuorten psykiatrisesta työryhmästä tai perheneuvolasta, joiden kanssa normaalikoulu toimii tiiviisti yhteistyössä. Kaikki mainitut Oulun kaupungin palvelut koskevat myös Oulun normaalikoulun oppilaita. Oppilashuoltoryhmän edustajat osallistuvat tarvittaessa myös koulun ulkopuolisiin oppilasta koskeviin palavereihin.

Oppilashuoltoryhmä keskustelee 1., 3. ja 6. luokan luokanopettajien, sekä 7. luokan luokanvalvojien kanssa pedagogisista käytänteistä, luokkien yleisestä tilanteesta ja tuen tarpeesta.

Tuen jatkuvuuden turvaamiseksi oppilashuoltoryhmän jäsenet järjestävät huoltajan suostumuksella informaatiotilaisuuksia yksittäisen oppilaan tuen tarpeesta oppilaan opettajille. Huoltaja voi halutessaan tulla myös itse koululle näihin informaatiotuokioihin tiedottamaan opettajia lastaan koskevista erityistarpeista.

Oulun normaalikoulun käyttämä Primus/Wilma –oppilashallintojärjestelmä sisältää oppimisen ja koulunkäynnin tuen toiminnot. Pedagogiset asiakirjat tallentuvat oppilashallintojärjestelmään, jossa ne säilyvät oppilaan koko opiskeluajan. Huoltaja sekä opetuksen järjestämisen kannalta keskeiset henkilöt voivat seurata koulunkäynnin sujumista opettajien tekemien tuntimerkintöjen sekä pedagogisten asiakirjojen kautta. Myös oppilashuoltohenkilöstö saa Wilman välityksellä ajantasaista tietoa tuen toteuttamisesta opettajien tuntimerkintöjen ja kirjattujen tukitoimien välityksellä. Oppilashuoltoryhmä osallistuu pedagogisten asiakirjojen laadintaan. Erityisopettajat ja luokan/aineenopettajat laativat asiakirjat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. Oppilashuoltoryhmän käsittely ja kommentit kirjataan asiakirjaan.

Kolmiportaisen tuen toteuttamisessa oppilashuoltoryhmällä on kolme tehtävää: konsultointi, suunnittelu ja käytännön toteuttaminen. Oppilashuoltoryhmä koordinoi luokille järjestettävää osa-aikaista erityisopetusta ja samanaikaisopetusta luokissa ilmenevän tuen tarpeen mukaan.

Oppilashuoltohenkilöstö on mukana nivelvaiheiden tiedonsiirtoprosesseissa. Esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa Oulun normaalikoulun perusasteen 0-6 erityisopettajat ja koulupsykologi toimivat yhteistyössä esikoululaisten perheiden, alueen esikoulunopettajien sekä kiertävien erityislastentarhanopettajien kanssa. Saadun informaation, sekä tarvittaessa kouluvalmiustutkimusten pohjalta, esi- ja alkuopetuksen oppilashuollossa, yhdessä huoltajien kanssa, suunnitellaan ja järjestetään esikoululaiselle tarvittavat tukitoimet esikouluvaiheeseen sekä oppilaalle sopiva koulupolku tuen tarpeen mukaan.

Vuosiluokkien 6-7 nivelvaiheessa opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen saamiseksi järjestetään vastaanottavan ja lähettävän koulun oppilaista tiedonsiirtotilaisuus. Oulun normaalikoulua tiedonsiirtotilaisuuksissa edustavat rehtorit, kuraattori, koulupsykologi, erityisopettajat ja tarvittava opettajien edustus.

Uuden oppilaan tullessa kouluun, oppilashuoltoryhmä toteaa saamiensa välttämättömien tietojen pohjalta oppilaan tuen tarpeen yhteistyössä huoltajan kanssa, suunnittelee jatkotoimenpiteet sekä tiedottaa niitä henkilöitä, joille asia välittömästi kuuluu. Oppilashuoltoryhmä seuraa oppilaiden opintojen etenemistä ja tarvittaessa kiinnittää huomiota niihin oppilaisiin, joiden opintojen eteneminen tai päättötodistuksen saaminen on vaarantumassa suunnitellen kolmiportaisen tuen tehostamista yhteistyössä huoltajien kanssa.

Kurinpitotilanteissa oppilashuoltoryhmä vastaa oppilashuollollisista tukitoimenpiteistä kurinpitorangaistuksiin liittyen. Näitä toimenpiteitä on kuvattu tarkemmin opetussuunnitelman kohdassa kurinpitotilanteissa toimiminen.

1.9.2 TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN

Oppilashuoltoryhmän jokainen jäsen kuuluu koulun kriisiryhmään, jossa kullakin on oma vastuualueensa kriisisuunnitelmassa. Oppilashuollon edustus on mukana myös kuripitotoimissa, kiusaamista vastustavassa menetelmässä (KIVA) ja vertaissovittelussa (VERSO) sekä tukioppilastoiminnassa. Oppilashuolto tarjoaa ryhmämuotoista tukea sosiaalisten- ja tunnetaitojen opettelemiseen sekä luokkakohtaisten kriisien selvittämiseen erikseen sovituissa teematunneissa ja teemapäivissä ja on mukana uusien oppilaiden ryhmäytymiseen tähtäävässä toiminnassa.

Oppilashuollosta tiedotetaan koteihin vanhempainilloissa sekä jokaiselle oppilaalle jaettavassa koulutiedotteessa. Toiminnan kuvaus sekä toimijoiden yhteystiedot löytyvät koulun kotisivulta.

Oulun normaalikoulun ja Koskelan koulun kriisisuunnitelmat ovat opetussuunnitelman liitteenä. Suunnitelmissa on ohjeet oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

1.9.3 KURINPITOTILANTEISSA TOIMIMINEN

Perusopetuslain 36§ määrittelee sallitut toimenpiteet kurinpitotilanteissa.

Kotitehtävien laiminlyönti.

Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviään. Tällöin asiasta ilmoitetaan huoltajalle.

Epäasiallinen käytös

Opettaja huomauttaa oppilasta epäasiallisesta käyttäytymisestä ja tarvittaessa keskustelee oppilaan kanssa. Epäasiallisesta käyttäytymisestä tiedotetaan huoltajille Wilman kautta.

Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun järjestämästä tilaisuudesta. Tällöin opettaja huolehtii oppilaan valvonnan järjestämisestä ja tiedottamisesta huoltajille Wilman kautta. Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan myös määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Ennen jälki-istunnon määräämistä opettaja yksilöi toimenpiteeseen johtavan teon tai laiminlyönnin, kuulee oppilasta ja hankkii muun tarvittavan selvityksen. Näistä toimenpiteistä ilmoitetaan huoltajille.

Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Toimenpide kirjataan ja ilmoitetaan oppilaan huoltajalle. Huoltajan kanssa sovitaan, millä tavalla oppilas opis-

kelee evättyjen oppituntien asiat, Oppilaan tilannetta tarkastellaan oppilashuoltoryhmässä, jolloin suunnitellaan oppilaan tarvitseman avun tarve. Opetuksen epäämisestä ilmoitetaan tarvittaessa Oulun kaupungin sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Oppilashuoltoryhmä päättää, miten opetuksen epäämisestä ilmoitetaan Oulun kaupungin sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle.

Epäasiallisen käyttäytymisen jatkuessa luokanopettaja tai -valvoja tiedottaa oppilashuoltoryhmää ja on yhteydessä oppilaan huoltajaan. Kuraattori keskustelee oppilaan kanssa ja tarvittaessa huoltaja kutsutaan keskusteluun oppilashuoltoryhmään.

Oppilaalle voidaan määrätä kurinpitorangaistus, jos hän rikkoo järjestystä, menettelee vilpillisesti tai käyttäytyy muuten epäasiallisesti. Kurinpitorangaistuksia ovat kirjallinen varoitus ja oppilaan erottaminen enintään kolmeksi kuukaudeksi. Ennen kurinpitorangaistuksen määräämistä johtava rehtori huolehtii, että huoltajat tulevat kuulluiksi.
Jos oppilas erotetaan koulusta, tehdään hänelle oppimissuunnitelma, jossa määritellään opetuksen tavoitteet, järjestelyt ja oppilashuolto erottamisen ajaksi. Oppimissuunnitelman laatimisesta huolehtii oppilashuoltoryhmä yhdessä kaikkien oppilasta opettavien opettajien kanssa.

1.9.4 TOIMINTAMALLI TAPATURMISSA

Tapaturman sattuessa tunnin opettaja, valvova opettaja tai muu henkilökunnan jäsen järjestää ensiavun ja toimittaa tarvittaessa oppilaan eteenpäin arvioituun hoitoon. Hän myös tekee kirjallisen vahinkoilmoituksen vakuutusta varten. Yläluokilla vahinkoilmoitus laaditaan yhteistyössä huoltajan ja oppilaan kanssa. Tapaturmasta ilmoitetaan välittömästi oppilaan huoltajalle.

Tapaturman sattuessa koulupäivän aikana ensisijaisesti otetaan yhteyttä kouluterveydenhoitajaan. Hän arvioi tilanteen ja tarvittaessa antaa ohjeen kääntyä Kaijonharjun terveyskeskuksen puoleen, jossa lääkäri arvioi jatkotoimenpiteet.

Tapaturmien ennaltaehkäisyssä tärkeää on koulun yleinen järjestys, tarkka ohjeistus ja valvonta. Säännöt ja ohjeistukset ovat luettavissa koulun pelastus- ja kriisisuunnitelmissa ja ne päivitetään vuosittain.

1.9.5 KOULUKULJETUKSEN TURVALLISUUSOHJE

Usean sadan oppilaan kuljettaminen päivittäin vaatii huolellista etukäteissuunnittelua. Myöskään koulukuljettajan ja -kuljetusten kasvatustehtävää ei sovi unohtaa. Avoimessa joukkoliikenteessä tai muussa yhteiskuljetuksessa tarvitaan toisten huomioimista ja sosiaalisten perustaitojen osaamista. Kuljettajan vastuu kasvattajana on tärkeä.

Kuljettaja ei kykene keskittymään ajamiseen, ellei hänellä ole ajorauhaa. Lapsille on hyvä kertoa, että ajorauha on välttämätöntä matkanteon turvallisuuden, sujuvuuden ja viihtyisyyden vuoksi.
Oppilaiden kanssa sovitaan kuljetuskauden alussa pelisäännöt, joita lukuvuoden aikana noudatetaan. Yhteydenpito eri toimijoiden välillä on tärkeää. Siksi yhteystietojen vaihtaminen on tehtävä ennen kuljetusten alkamista.

Oppilaiden kanssa kerrataan kaikki liikenneturvallisuuteen liittyvät asiat soveltaen liikenteeseen koululla ja kodin ympäristössä olevaan.

ESIMERKKI OHJEISTUKSESTA:

Oppilaat ovat aikataulun mukaan odottamassa sovitussa turvallisessa paikassa.
Autoa odotetaan tien reunassa tai pysäkillä.
Autoon ei mennä eikä poistuta liikenteen puolelta.
Autoon ei mennä rynnäten.
Oppilaat menevät samoille yhdessä sovituille paikoilleen.
Reppuja ei jätetä turvavyötä käytettäessä selkään, vaan ne pidetään joko jaloissa, sylissä tai tavaratilassa.
Oppilaat eivät riehu ja melua täydessäkään koulubussissa tai taksissa.
Autosta poistutaan rauhallisesti eikä unohdeta reppuja tai vaatteita autoon.
Missään tapauksessa oppilas ei poistuessaan autosta saa lähteä ylittämään tietä kouluauton edestä tai takaa, vaan odottaa, että kouluauto on lähtenyt.
Pimeään aikaan oppilas käyttää heijastinta.
Oppilas ilmoittaa, jos hän voi pahoin esim. kuumuuden, ahtauden, heikon ilmastoinnin tai muuten matkan rasittavuuden takia.

1.10 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI

Pedagogisen tuen kolmiportaisuus

Esi- ja perusopetuksen ensisijainen tehtävä on tarjota jokaiselle oppijalle hänen ikäkautensa ja edellytystensä mukaista opetusta ja kasvun, kehityksen ja oppimisen tukea. Tämän tavoitteen toteuttaminen edellyttää opettajalta sekä oppijan yksilöllistä tuntemusta että oppilasryhmän tarpeiden huomioimista riittävän varhaisessa vaiheessa. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri sekä lapsen oppimisvalmiuksien tunnistaminen edistävät lapsen kasvua ja oppimista.

Jokaisella oppijalla on oikeus osallistua opetukseen mahdollisimman täysipainoisesti oman opetusryhmänsä mukana lähikouluperiaatteen mukaisesti. Hänen tulee saada tukea ja ohjausta oppimiselleen ja koulunkäynnilleen viipymättä heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppilaskohtainen tuki rakentuu aina yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa huoltajan ja muun lapsen lähiverkoston kanssa. Arjen havainnot lapsesta/oppilaasta

sekä kotona, päiväkodissa että koulussa ovat merkittäviä tuen tarpeen arvioinnissa ja tuen muotojen suunnittelussa.

Opetuksen, ohjauksen, toiminnan suunnittelun ja tuen järjestämisessä otetaan huomioon sekä ryhmän että kunkin lapsen vahvuudet, oppimis- ja kehitystarpeet, erilaiset lähtökohdat sekä perheen kulttuuritausta. Tuen antaminen vaihtelee tarpeen mukaan tilapäisestä tuesta jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen. Tuen järjestämisen perusperiaatteina ovat ennakointi, tuen oikea-aikaisuus, suunnitelmallisuus ja asteittainen tehostaminen. Tuen järjestämisellä portaittain voidaan taata säännönmukainen tuen kokonaisuus yksilölliset tarpeet huomioiden.

Yhteistoiminnallinen toimintakulttuuri on pohjana oppilaan tuen toteutumiselle. Kasvatuksen ja opetuksen yleisen tuen järjestämisessä huomioidaan sekä yksittäisen oppijan että koko ryhmän valmiudet ja tuen tarpeet. Tämä mahdollistuu, kun lapsiryhmän/luokan ja koulun toimintakulttuuri on yhteistoiminnallista ja antaa jokaiselle kouluyhteisön jäsenelle mahdollisuuden osallistua. Oulun normaalikoulussa yhteisöllisyyttä toteutetaan tiimiopettajuudella, opettajien työparityöskentelyllä, tarkoituksenmukaisilla työtapavalinnoilla, joustavilla opetusjärjestelyillä ja oppilaskuntatoiminnalla, joka muodostaa koko perusopetuksen kestävän jatkumon. Työjärjestyksiä ja oppilaiden ryhmittelyä laadittaessa otetaan huomioon näiden toimintatapojen mahdollistuminen. Lähtökohtana on yhteistoiminnallisuus, jolloin kaikkien osallisuus ja vuorovaikutteisuus mahdollistuvat.

Oulun normaalikoulun esi- ja perusasteella oppilasta tuetaan pedagogisesti kolmella eri tuen tasolla oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tuen tarvetta ja annetun tuen vaikutuksia arvioidaan säännöllisesti oppilaan, huoltajien ja oppilaan pedagogisista asiakirjoista vastaavien opettajien ja muiden asiantuntijoiden toimesta. Oppilaan tuen tarpeen muuttuessa tukimuodot suunnitellaan vastaamaan sen hetkiseen tarpeeseen. Siirryttäessä tehostetusta tuesta takaisin yleisen tuen piiriin, tehdään uusi pedagoginen arvio. Erityisen tuen jatkamisesta tai oppilaan siirtymisestä takaisin tehostettuun tukeen tehdään uusi päätös. Päätöksen tekee harjoittelukoulun johtava rehtori. Tässä yhteydessä huoltajaa kuullaan ja määritellään uudelleen toimintatavat, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken.

Yhteistyö huoltajien kanssa ja huoltajien kuuleminen

Yhteistyö huoltajien kanssa oppilaalle tarpeellisen ohjauksen, opetuksen ja tuen määrittelemiseksi on jatkuvaa ja tukitoimien toteuttamisen edellytys. Yhteistyöstä vastaavat luokanopettaja/luokanvalvoja ja oppilashuoltoryhmä. Huoltajien kuulemista vaativissa päätöksissä huoltajalle varataan kohtuullinen aika kuulluksi tulemiseen. Yhteistyön ja huoltajien kuulemisen yksityiskohtaisia käytäntöjä kuvataan tukimuotojen yhteydessä.

Yleinen tuki

Yleisen tuen tavoitteena on tukea oppilaan koulunkäyntiä, kasvua ja kehitystä kokonaisvaltaisesti. Oulun normaalikoulussa jokaiselle oppilaille tarjotaan tukea heti tuen tarpeen ilmettyä. Opettaja arvioi havainnoimalla, oppilaan ja huoltajan kanssa käydyillä keskusteluilla ja kokeilla oppilaan tuen tarvetta. Tuen tarpeen arvioinnissa hyödynnetään erityisopettajan tekemiä kartoituksia, kouluterveydenhoitajan tekemiä tarkastuksia ja koulupsykologin ja koulukuraattorin sekä mahdollisten muiden tahojen arvioita. Näiden perusteella opettaja suunnittelee ja toteuttaa yksittäisten oppilaiden ja opetusryhmien tarvittavat tukitoimet yhteistyössä oppilaiden, muiden opettajien, huoltajien sekä tarvittavien asiantuntijoiden kanssa kaikkiin opetustilanteisiin.

Yleisen tuen vaiheessa tukimuotoina tarjotaan painotetusti eriyttämistä, erilaisia opetusmenetelmiä, tukiopetusta ja oppilaan ohjausta oppiaineisiin sekä muuhun koulunkäyntiin liittyen. Lisäksi yleisen tuen vaiheessa tukitoimina käytetään tarvittaessa samanaikaisopetusta, joustavia ryhmittelyjä, tiimiopettajuutta, osa-aikaista erityisopetusta, kodin- ja koulun yhteistyötä, oppilashuollon tukitoimia, oppimisympäristön muokkaamista, oppimissuunnitelmaa ja muita tarvittavia tukimuotoja, kuten luokan kertaamista, koulunkäynnin ohjaaja ja -avustajapalveluita, tulkkipalvelua ja apuvälineitä. Opettaja kirjaa antamansa tukitoimet Wilmaan.

Ohjautuminen yleisestä tuesta tehostettuun tukeen

Tehostettuun tukeen siirtymisen prosessin käynnistää luokanopettaja/luokanvalvoja yhteistyössä huoltajan kanssa. Tehostetun tuen aloittaminen perustuu oppilaan, huoltajien, opettajan tai opettajien yhdessä laatimaan kirjalliseen pedagogiseen arvioon. Pedagogisen arvion laatii ensisijaisesti se opettaja, joka vastaa käytännössä ryhmän, luokan tai oppiaineen opetuksesta ja ohjauksesta yhteistyössä muiden opettajien ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Useaa oppiainetta koskevan pedagogisen arvion koordinoinnista vastaa oppilashuoltoryhmä. Pedagoginen arvio kootaan Wilmaan pedagogisen arvion lomakkeella.

Pedagoginen arvio
Pedagogisessa arviossa kuvataan:

- kasvun, kehityksen, oppimisen ja koulunkäynnin tilanne kokonaisuutena
- annettu yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista
- oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja kehitykseen/oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio tarvittavasta tuesta, muun muassa pedagogiset, oppimisympäristöön liittyvät ja oppilashuollolliset ratkaisut

Moniammatillinen oppilashuoltotyöryhmä käsittelee pedagogisen arvion ja päättää siirtyykö oppilas tehostettuun tukeen vai jääkö yleisen tuen piiriin.

Tehostettu tuki

Oulun normaalikoulun oppilasta tuetaan tehostetusti silloin, kun yleisen tuen tukitoimet eivät oppilaan itsensä, huoltajien, opettajien tai muiden asiantuntijoiden arvioiden mukaan ole riittäviä, tuen tarve on säännöllistä tai oppilas tarvitsee samanaikaisesti useita tukimuotoja. Tehostetun tuen oppilaan tuki suunnitellaan ja toteutetaan säännöllisenä, pitkäjänteisenä ja kokonaisvaltaisena vastaamaan oppilaan oppimiseen, hyvinvointiin ja kokonaiskehitykseen liittyviin tarpeisiin. Tavoitteena on ehkäistä ongelmien kasautuminen ja monimuotoistuminen.

Arvio laaditaan Wilmaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Pedagogisen arvion pohjalta laaditaan aina oppimissuunnitelma, johon kirjataan oppilaan tukemisesta vastaavat henkilöt. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä arvioidaan säännöllisesti sekä päivitetään oppimissuunnitelmaa vastaamaan oppilaan tuen tarvetta.

Tehostetun tuen aikana yleisen tuen tukitoimet jatkuvat edelleen painotetusti ja oppilashuollon tukea, osa-aikaista erityisopetusta sekä ohjauksellisia keskusteluja ja kodin kanssa tehtävää yhteistyötä lisätään ja tehostetaan. Yksittäisen oppilaan kohdalla harkitaan erikseen myöhennettyä koulunkäynnin aloitusta, avustajapalveluiden käyttöä, tenttimistä tai luokan kertaamista. Oulun kaupungin kanssa moniammatilli-

sena yhteistyönä toteutettavia harkinnanvaraisia tehostetun tuen muotoja ovat tuettu esiopetus, esiopetuksen ryhmäkoon pienennys, valmistava opetus, starttiluokkaan tai alueelliseen pienluokkaan/pienryhmään ohjautuminen.

Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma on esi- tai perusopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen pedagoginen asiakirja. Se sisältää suunnitelman oppijan kasvun ja kehityksen/koulunkäynnin ja oppimisen etenemisestä sekä tarvittavista erityisjärjestelyistä ja tarvittavasta tuesta.

Oppimissuunnitelman laativat opettajat yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa lapsen kehitystaso huomioiden. Laatimisesta (koollekutsuminen, yhteistyö) vastaa ensisijaisesti se opettaja, joka vastaa käytännössä ryhmän/luokan tai oppiaineen opetuksesta ja ohjauksesta yhteistyössä muiden opettajien ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Jos oppimissuunnitelman tavoitteet koskevat sisällöllisesti tai opiskelutaitojen/-ympäristön osalta useaa oppiainetta tai oppisisältöä, laatimiseen osallistuvat ne opettajat, jotka opettavat lasta kyseisissä aineissa tai sisällöissä.

Oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin ne ovat tarpeen oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestämiseksi:

- oppijan oppimisvalmiudet sekä kasvuun, oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin, sosioemotionaalisiin taitoihin ja koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- pedagogiset ratkaisut (mm. joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat, opiskelustrategiat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki)
- oppimisympäristöön, oppilashuoltoon, ohjaukseen tms. liittyvät ratkaisut
- moniammatillinen yhteistyö ja eri toimijoiden vastuualueet
- yhteistyö lapsen/oppilaan ja huoltajien kanssa, huoltajien tarjoama tuki
- edistymisen seuranta ja arviointi (tavat, ajankohdat, itsearviointi, mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin)
- perusopetuksessa oppiaineet ja aineryhmät, joita oppilas opiskelee (jos ne poikkeavat yleisestä)
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet.

Suunnitelman laadinnassa hyödynnetään lapselle/oppilaalle mahdollisesti aikaisemmin yleisen tuen vaiheessa tehtyjä suunnitelmia. Oppimissuunnitelma ohjaa oppijan kasvun, opetuksen ja tukitoimien järjestämistä. Sen tarkoitus on toimia opettajien, oppilaan ja kodin yhteisenä työkaluna, jonka avulla lisätään tietoisuutta oppijan tilanteesta ja turvataan hänelle hyvät edellytykset edetä opinnoissa ja koulunkäynnissä. Suunnitelma helpottaa opettajien työn suunnittelua ja yhteistyötä sekä lisää huoltajien osallisuutta ja valmiuksia auttaa oppilasta ottamaan vastuuta oppimisestaan.

Ohjautuminen tehostetusta tuesta erityiseen tukeen

Tehostetun tuen piirissä olevan oppilaan tilanteesta laaditaan pedagoginen selvitys silloin, kun on tarpeellista selvittää, riittävätkö käytössä olevat tukitoimet vai tarvitaanko erityistä tukea. Pedagogisen selvityksen laatiminen on moniammatillinen prosessi, jonka vastuuhenkilönä toimii ensisijaisesti se opettaja, joka vastaa käytän-

nössä ryhmän / luokan tai oppiaineen opetuksesta ja ohjauksesta. Selvitys tehdään tiiviissä yhteistyössä huoltajien, opettajien, erityisopettajan / erityislastentarhanopettajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Pedagoginen selvitys perustuu jo aikaisemmin laadittuihin pedagogiseen arvioon ja oppimissuunnitelmaan tai muihin asiakirjoihin. Tarvittaessa voidaan hankkia lisäselvityksiä erityisen tuen tarpeen arvioimista varten (esim. psykologinen tai lääketieteellinen lausunto). Moniammatillisessa käsittelyssä arvioidaan oppilaan erityisen tuen tarve ja rehtori / päiväkodin johtaja tekee tarvittaessa esityksen erityisestä tuesta.

Pedagoginen selvitys

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan:

- kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tilanne kokonaisuutena
- oppijan saama tehostettu tuki
- oppimisen ja kehittymisen eteneminen tehostetun tuen aikana sekä arvio tuen vaikutuksista
- oppijan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta / oppilasta tulisi tukea
- perusteltu arvio siitä, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa aineessa yksilöllistetyn oppimäärän.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen päätös tehdään tehostettuun tukeen ja moniammatillisesti laadittuun pedagogiseen selvitykseen pohjautuen. Hallintopäätöksen erityisestä tuesta tekee Oulun yliopiston harjoittelukoulun johtava rehtori kouluasteen rehtorin esityksestä pedagogisen selvityksen, oppijan ja huoltajien kuulemisen sekä mahdollisen asiantuntijalausunnon perusteella. Oppilaan huoltajien tahdon vastaisen erityisen tuen siirtopäätöksen tekee toimielin, johon kuuluvat Oulun yliopiston harjoittelukoulun johtoryhmä, kasvatustieteiden tiedekunnan koulutusdekaani ja Kodin ja koulun yhteistyötoimikunnan puheenjohtaja. Päätös tehdään hallintolain [Hallintolaki 34§, 35§ ja 36§ (434/2003)] mukaisesti ja siihen liitetään valitusosoite. Päätöksessä määritellään oppijan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut, opetuksen poikkeava järjestäminen sekä yksilölliset oppimäärät.

Perusopetuslain [Perusopetuslaki 17§ 4 mom. (642/2010)] mukaan erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai niiden aikana ilman sitä edeltävää tehostetun tuen jaksoa ja pedagogisen selvityksen laatimista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen vaihetta tehtävä päätös perustuu tilanteen uudelleen arviointiin esim. onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan lapselle / oppilaalle, jonka kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla. Se järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityinen tuki koostuu erityisopetuksesta ja muista esi- ja perusopetuksen tukimuodoista.

Erityinen tuki järjestetään oppijan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä, osittain tai kokonaan pienryhmässä tai erityis-

ryhmässä. Erityisen tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä oppijan ja huoltajan kanssa. Erityisen tuen toteuttamisesta vastaavat lasta/oppilasta opettavat opettajat ja mahdolliset kuntouttavat tahot.

Erityisen tuen tehtävänä on tarjota kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea sekä vahvistaa itsetuntoa ja oppimismotivaatiota. Esiopetuksessa erityisen tuen tavoitteena on edistää lapsen kehitystä ja oppimisedellytyksiä. Perusopetuksessa tavoitteena on, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilasta kannustetaan ottamaan edellytystensä puitteissa vastuuta opiskelustaan.

Erityisen tuen tarvetta arvioidaan säännöllisesti. Erityisen tuen päätös tarkistetaan vähintään toisen vuosiluokan jälkeen ja seitsemännelle vuosiluokalle siirryttäessä sekä aina tuen tarpeen muuttuessa. Tällöin laaditaan pedagoginen selvitys, jonka perusteella tehdään tarvittaessa uusi erityisen tuen esitys ja päätös tai päätös erityisen tuen lopettamisesta, jolloin lapsi/oppilas siirtyy saamaan tehostettua tukea. Päätöksen tekee harjoittelukoulun johtava rehtori.

HOJKS

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppijalle on laadittava opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen pedagoginen asiakirja, henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Sen laatimisessa hyödynnetään oppimissuunnitelmaa, kuntoutussuunnitelmaa, pedagogista selvitystä tai mahdollisia muita asiakirjoja. HOJKS:ssa ei kuvata oppijan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä oppijan ja huoltajien kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Vastuuhenkilönä HOJKS:n laatimisessa toimii se opettaja, jolla on päävastuu HOJKS:n tavoitteiden mukaisesta opetuksesta. Suunnitelman valmistelussa tehdään tarvittaessa moniammatillista yhteistyötä. HOJKS-asiakirjaan voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

Suunnitelma tulee tarkistaa tarvittaessa oppilaan ja huoltajien kanssa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa oppilaan tarpeiden mukaiseksi. Tarkistamisesta vastaa erityisopettaja. Henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa muutetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa.

HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin opetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

- oppijan oppimisvalmiudet sekä kasvuun, oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- oppimisvalmiuksiin, työskentelytaitoihin, sosioemotionaalisiin taitoihin sekä motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- oppimisen ja koulunkäynnin yleiset tavoitteet
- oppilaan oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot ja oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät
- opiskelun erityiset painoalueet niissä oppiaineissa, joissa oppilaalla on yleinen oppimäärä
- edistymisen seuranta ja arviointi, mahdollisuus osoittaa osaaminen eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat, itsearviointi
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki

- oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset ja muut ratkaisut
- tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden sekä tuki- ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuualueet
- kuvaus lapsen esiopetuksen / oppilaan opetuksen järjestämisestä muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisopetuksen ryhmässä
- kuvaus siitä, miten erityisryhmässä esiopetusta saava lapsi integroituu muuhun esiopetukseen
- moniammatillinen yhteistyö ja eri toimijoiden vastuualueet
- koulukuljetuksen järjestelyt ja vastuut sekä kuljetusta odottavan oppilaan ohjaus ja valvonta
- mahdollinen aamu- ja iltapäivätoiminta sekä kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- esiopetuksessa olevan lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatustoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- yhteistyö oppijan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet.

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, kirjataan HOJKSiin myös oppiaineet, joissa on yksilöllistetty oppimäärä sekä näiden oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt, edistymisen seuranta ja arviointi, mahdollisuus osoittaa osaaminen eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä itsearviointi yksilöllistetyissä oppiaineissa.

Jos oppilas opiskelee yksilöllistettyjen oppimäärien mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana ja sanallinen arvio tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa. Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

1.11 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKIMUODOT ESI- JA PERUSOPETUKSESSA

Oppimisen ja koulunkäynnin tukimuotojen kokonaisuus

Kaaviossa on tiivistetysti kuvattu kullakin tuen tasolla painotetut tukimuodot. Yleisen tuen pedagogiset tukitoimet ovat tehostetusti käytössä myös tehostetun tuen vaiheessa. Erityisen tuen vaiheissa käytettävissä ovat perusopetuksen kaikki tukimuodot. Päiväkodin/koulun yhteistoiminnallinen kulttuuri sekä verkostoyhteistyö ja ulkopuoliset tukitoimet ovat voimassa kaikilla tuen tasoilla. Tukitoimien toteuttaminen eri tuen tasoilla on kuvattu tekstissä taulukon jälkeen.

TUKITOIMIEN KOKONAISUUS yleinen – tehostettu – erityinen		
Päiväkodin/koulun yhteistoiminnallinen kulttuuri	**Pedagogiset tukitoimet**	**Verkostoyhteistyö ja ulkopuoliset tukitoimet**
YLEINEN TUKI		
Yhteistyö ja vastuunjako • päiväkodin/koulun ja kodin yh-	Ratkaisut ja menetelmät • opetusryhmien muodostaminen	Moniammatillisuus • oppilashuollollinen työ

teistyö • opettajien yhteistyö; tiimiopettajuus, samanaikaisopetus • opettajien ja avustajien yhteistyö • osa-aikainen erityisopetus ja konsultoiva työote • moniammatillinen oppilashuoltotyö • alueellinen yhteistyö päiväkotien /koulujen välillä • päiväkodin/koulun toimintakäytännöt ja seuranta tukitoimien järjestelyissä • vastuunjako tuen suunnittelussa ja järjestämisessä • tiedonsiirto • tarvittavat luvat	• varhaisen puuttumisen malli • eriyttäminen: aika, tavoitteet, sisältö, menetelmät, materiaalit, välineet, kasvatukselliset toimenpiteet • oppilaan kokonaisvaltainen ohjaus ja tuki • tukiopetus: ennakoiva ja korjaava • osa-aikainen erityisopetus • monipuoliset arviointi- ja pedagogiset menetelmät, monikanavainen opetus, oppimisstrategiat ja oppimistyylit, oppimaan oppiminen • fyysisen- ja psyykkisen oppimisympäristön toiminnalliset ja rakenteelliset muutokset • joustavat opetusjärjestelyt ja ryhmittelyt Erikseen harkittavat ratkaisut ja menetelmät • tuettu läksyjen tekeminen • yhteistoiminnallinen oppiminen • oman opinto-ohjelman mukaan etenemi-nen • tulkitsemis- ja avustajapalvelut • luokan kertaaminen • apuvälineet	• oppilashuoltoryhmän/ päivähoidon moniammatillisen työryhmän toiminta • erityisopetuksen koordinaattorin palvelut • hoidolliset tukipalvelut, psykososiaalinen tuki ja lääkinnällinen kuntoutus • päiväkodin / koulun ulkopuoliset tukipalvelut • nuorisotoimi • koulupoliisi • alueellinen verkostoyhteistyö esim. nivelvaiheissa
	TEHOSTETTU TUKI	
	Yleisen tuen ratkaisujen ja menetelmien käyttö jatkuu tehostetusti pedagogisen arvion pohjalta laadittua oppimissuunnitelmaa noudattaen. Ratkaisut ja menetelmät • tehostettu oppilashuollon tuki • tehostettu kodin ja koulun yhteistyö • tehostettu osa-aikainen erityisopetus • tehostettu oppilaan ohjaus • joustavat opetusryhmät • verkostoyhteistyön ja ulkopuolisten tukitoimien vahvistaminen • tehostettu kodin antama tuki kotitehtävissä Erikseen harkittavat ratkaisut ja menetelmät • myöhennetty koulunkäynnin aloitus • valmistava opetus • tuettu esiopetus • avustaja- ja tulkitsemispalvelut • esiopetuksen ryhmäkoon pienennys • tenttiminen • starttiluokka • alueellinen pienluokka / pienryhmä • luokan kertaaminen	
	ERITYINEN TUKI	
	• Yleisen ja tehostetun tuen ratkaisujen ja menetelmien käyttö jatkuu erityisessä tuessa pedagogisen selvityksen pohjalta laadittua HOJKS:a noudattaen. Siirtyminen erityiseen tukeen edellyttää hallintopäätöstä. Ratkaisut ja menetelmät • oppilashuollon tuki • tukiopetus • oppilaan ohjaus • erityisen tuen päätöksellä annettava erityisopetus • oppimäärän yksilöllistäminen ja pääsäänöinen opetusryhmä	

	Erikseen harkittavat ratkaisut ja menetelmät • apuvälineet • tulkitsemis- ja avustajapalvelut • opetuksen poikkeava järjestäminen • opetuksesta vapauttaminen • pidennetty oppivelvollisuus • erityiskoulujen konsultaatio • erityiskoulujen tukijaksot • alueelliset erityisryhmät • integroidut erityisryhmät esiopetuksessa • erityiskoulut • sairaalaopetus	

Eriyttäminen

Eriyttäminen on laadukkaaseen esi- ja perusopetukseen kuuluva ensisijainen keino huomioida oppijoiden erilaiset tarpeet ja vahvuudet. Huomiota kiinnitetään oppimistapoihin, työskentelyn rytmiin, valmiuksiin, mielenkiinnon kohteisiin sekä itsetuntoon ja motivaatioon. Opettaja valitsee työtavat ja menetelmät ryhmäkohtaisesti siten, että jokainen oppilas saa mahdollisuuden osoittaa osaamisensa parhaalla mahdollisella tavalla. Eriyttämisessä huomioidaan aika, tavoitteet, sisältö, menetelmät, materiaalit ja opetusvälineet sekä mahdollisuus osoittaa osaamisensa ja taitonsa monipuolisesti. Eriyttämisen periaatteita ja käytänteitä noudatetaan perusopetuksen kaikilla tuen tasoilla.

Esiopetuksessa kaikille lapsille laaditaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma yhdessä huoltajien ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Perusopetuksessa oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää osana yleistä tukea oppisisältöjen eriyttämisessä.

Ohjauksen järjestäminen

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta. Ohjaustoiminnan tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Ohjauksella vahvistetaan myös yhteistyötaitoja sekä kykyä toimia erilaisissa ryhmissä ja ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä. Ohjauksen tehtävänä on osaltaan estää oppilaiden syrjäytymistä ja edistää tasa-arvoa.

Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, esiopetuksen tuottamat valmiudet huomioonottava ja toisen asteen opintoihin ohjaava jatkumo. Ohjauksesta huolehtivat opettajat, oppilaanohjaajat, koulun muu henkilöstö ja opetusharjoittelijat, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa. Oppilaan ohjaamisessa tehdään jatkuvaa yhteistyötä kotien kanssa ja huomioidaan kotien kasvatusperiaatteet.

Koulumme noudattaa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset -asiakirjan kohtaa 5.2.2 koskien ohjauksen järjestämisestä osana yleistä tukea, tehostetun tuen aikana ja erityisen tuen aikana.

Tukiopetus yleisessä tuessa

Oulun normaalikoulun jokaisella oppilaalla on oikeus tukiopetukseen. Rehtorin johdolla ja opettajien yhteistyönä sovitaan tukiopetuksen järjestämisen periaatteet. Jokainen opettaja seuraa ja havainnoi oppilaan koulunkäyntiä, oppimista ja kasvua ja niihin liittyviä vaikeuksia. Opettaja välittää tiedon tukiopetuksen tarpeesta rehtorille joko suoraan tai oppilashuoltoryhmän kautta. Rehtori ja opettaja sopivat tukiopetuksen järjestämisestä. Tukiopetus järjestetään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Lähtökohtana tulee olla aina oppijan tarve ja mahdollisimman tehokas resurssin käyttö. Koulun opettajien työjärjestys laaditaan siten, että oppijan oikeus tukiopetukseen toteutuu.

Tilapäisissä ja poissaoloista johtuvissa vaikeuksissa tukiopetusta annetaan heti tuen tarpeen ilmettyä oppituntien aikana, oppituntien ulkopuolella tai samanaikaisopetuksena. Tukiopetus on luonteeltaan joko yksilöllistä tai pienryhmässä/joustavassa opetusryhmässä annettavaa ennakoivaa tai korjaavaa tukea. Ennakoivan tukiopetuksen avulla voidaan ennalta ehkäistä mahdollisia oppimisen vaikeuksia ja korjaavassa tukiopetuksessa keskitytään oppiaineen sisältöjen ydinkohtiin.

Pääsääntöisesti tukiopetuksesta vastaa se opettaja, jonka oppiaineeseen tuen tarve liittyy. Tukiopetusta voivat antaa myös muut opettajat. Opetusharjoittelijat ohjataan huomioimaan oppilaiden erilaiset lähtökohdat ja tuen tarpeet sekä antamaan tukiopetusta. Opettaja kirjaa tarjoamansa ja toteuttamansa tukiopetuksen WILMAan tiedoksi huoltajalle.

Tukiopetus tehostetussa tuessa

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, tukiopetusta antaneet opettajat arvioivat yleisen tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyyden ja vaikutukset yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Opettaja kirjaa oppimissuunnitelmaan tukiopetuksen tarpeen jatkossa sekä tukiopetuksen tavoitteet ja miten tukiopetus järjestetään. Tukiopetus on yksilöllisesti suunniteltua ja säännöllistä ja siten vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleisessä tuessa. Tukiopetuksen antamisen muut periaatteet ja käytännöt ovat samat kuin yleisen tuen vaiheessa. Oppimissuunnitelmaa arvioitaessa arvioidaan säännöllisesti myös annetun tukiopetuksen vaikutus ja tarve jatkossa.

Tukiopetus erityisessä tuessa

Ennen erityisen tuen aloittamista, osana pedagogista selvitystä, tukiopetusta antaneet opettajat arvioivat tehostetun tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyyden ja vaikutukset yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä kirjaavat HOJKS:iin tukiopetuksen tarpeen, tavoitteet ja käytännön järjestelyt. Tukiopetus on yksilöllisesti suunniteltua ja säännöllistä ja siten vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin tehostetussa tuessa. Tukiopetuksella tuetaan yksilöllisen oppimäärän toteutumista. Tukiopetuksen antamisen muut periaatteet ja käytännöt ovat samat kuin yleisen ja tehostetun tuen vaiheessa. HOJKS:ia arvioitaessa arvioidaan säännöllisesti myös annetun tukiopetuksen vaikutus ja tarve jatkossa.

Osa-aikainen erityisopetus

Oulun normaalikoulussa osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa kaikille koulun oppilaille tarvittaessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan esimerkiksi oppilaille, joilla on kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia tai muita oppimisvaikeuksia, vaikeuksia opiskelutaidoissa yksittäisissä oppiaineissa tai sosio-

emotionaalisia vaikeuksia. Osa-aikainen erityisopetus voidaan antaa samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena kaikissa tuen vaiheissa ja opetus voi olla jaksottaista tai pitkäkestoista. Oulun normaalikoulussa annettava erityisopetus on aina luokanopettajan ja/tai aineenopettajan, laaja-alaisen erityisopettajan, huoltajan ja oppilaan yhteistyönä suunnittelema kokonaisuus, jonka tarkempi työnjako määräytyy tapauskohtaisesti. Erityisopetuksen käytänteistä tiedotetaan huoltajille vanhempainilloissa ja koulutiedotteissa. Luokilla 0-6 suomi toisena kielenä opetus kuuluu osana osa-aikaiseen erityisopetukseen.

Erityisesti koulun aloitusvaiheessa osa-aikainen erityisopetus on luonteeltaan ennaltaehkäisevää. Perusta opiskelutaitojen hallintaan luodaan alkuopetuksen aikana, ja erityisopetus tukee painotetusti opiskelua ensimmäisten kouluvuosien aikana. Myös myöhempinä kouluvuosina ilmenevä oppimisen ja muun tuen tarve pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Nivelvaiheessa luokilla 6-7 osa-aikainen erityisopetus tukee oppilaan sopeutumista uuteen ryhmään ja tuen tarve tarkistetaan seulontatesteillä, joiden pohjalta tuki suunnitellaan. Vuosiluokilla 7-9 osa-aikainen erityisopetus painottuu päättöluokkalaisiin ja sillä pyritään turvaamaan oppilaan päättötodistuksen saaminen.

Osa-aikainen erityisopetus osana yleistä tukea

Osa-aikaisella erityisopetuksella vahvistetaan perustaitoja, parannetaan oppimisedellytyksiä ja ehkäistään oppimisvaikeuksia. Oppilaalla on tarvittaessa oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa, jos hänellä on vaikeuksia oppimisessa tai koulunkäynnissä. Tuen tarpeen havainnut opettaja on yhteydessä huoltajiin. Opettajat ja erityisopettajat arvioivat oppilaan erityisopetuksen tarpeen ja sopivat yhteistyössä osa-aikaisen erityisopetuksen laajuudesta, tavoitteista ja sisällöistä, jotka nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Oppilaalle voidaan tässä vaiheessa laatia oppimissuunnitelma. Erityisopettaja arvioi yhdessä oppilaan, huoltajien ja oppilasta opettavien opettajien kanssa oppimisvaikeuksiin vaikuttavia tekijöitä sekä tuen riittävyyttä.

Osa-aikainen erityisopetus tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana osa-aikainen erityisopetus perustuu pedagogisen arvion pohjalta laadittuun oppimissuunnitelmaan, johon osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja järjestäminen on kirjattu. Osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona vahvistuu ja yleensä sen määrää ja laajuutta lisätään.

Osa-aikainen erityisopetus erityisen tuen aikana

Erityisen tuen aikana annettava osa-aikainen erityisopetus perustuu pedagogiseen selvitykseen, jossa tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen on arvioitu ja kirjattu. Oppilaan tarvitsema osa-aikainen erityisopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen kirjataan HOJKSiin. Opetus voi tapahtua osana oppilaan oman luokan toimintaa tai oppilaan HOJKSiin kuuluvan suunnitelman mukaisesti osa-aikaisessa erityisopetuksessa. Jos oppilaan oppiminen vaatii integroitumista osittain tai kokonaan erityisluokkaan, hänelle pyritään löytämään sopiva erityisopetuksen ryhmä yhteistyössä Oulun kaupungin kouluviranomaisten kanssa.

Oppimissuunnitelma osana yleistä tukea

Oulun normaalikoulussa jokaiselle oppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma. Yleisen tuen oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Yleisen tuen aikana oppi-

missuunnitelman tavoitteena on tukea yksittäisen oppilaan koulunkäyntiä oppilaan omassa opetusryhmässä. Oppimissuunnitelma lisää opettajien tietoisuutta oppilaan tilanteesta ja tuen tarpeesta sekä toimii pedagogisena välineenä opettajien keskinäisessä, oppilaan ja kodin kanssa tehtävässä yhteistyössä. Oppimissuunnitelma ohjaa myös oppilasta itseään vähitellen ottamaan vastuuta opiskelustaan ja asettamaan itsellensä oppimistavoitteita. Suunnitelman pohjalta oppilas, opettajat ja huoltajat arvioivat oppilaan edistymistä ja jatkotoimien tarvetta.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Oppimissuunnitelma laaditaan aina oppilaalle, joka saa tehostettua tukea. Oppimissuunnitelman laativat oppilasta opettavat opettajat, oppilas itse ja huoltajat sekä tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppimissuunnitelmaan suunnitellaan ja kirjataan järjestelmällisesti oppilaalle suunniteltu kokonaisvaltainen oppimisen tuki sekä muut tukitoimet. Tehostetun tuen vaiheessa käytetään samaa lomaketta kuin yleisen tuen vaiheessa (Wilma), mutta siihen merkitään tuen taso ja tuki on luonteeltaan laajempaa, syvempää ja tehostetumpaa kuin yleisessä tuessa. Oppimissuunnitelma päivitetään tehostetun tuen vaiheessa säännöllisesti.

Oppimisympäristö

Oppimisympäristön liittyvillä ratkaisuilla voidaan vastata yksilöllisiin tarpeisiin. Oppimistilanteessa opettaja muuntelee oppimisympäristöä vastaamaan oppijoiden tarpeita. Oppimisympäristön yleisestä kehittämisestä Oulun normaalikoululla vastaa oppimisympäristötiimi, johon kuuluu opettajien ja muun henkilökunnan edustajia. Hyvin suunniteltu oppimisympäristö antaa mahdollisuuden toteuttaa oppijalähtöistä pedagogiikkaa. Huomiota tulee kiinnittää sekä rakenteellisiin että pedagogisiin ratkaisuihin. Rakenteellisia ratkaisuja ovat muun muassa, esteettömyys, yhdisteltävät ja jaettavat tilat, valo sekä ääniympäristön huomiointi ja akustiikka.

Joustavat opetusjärjestelyt

Joustavat opetusjärjestelyt ovat työ- ja toimintatapoja, joiden avulla voidaan ottaa huomioon oppilaiden yksilölliset oppimis- ja kehitystarpeet ja näin tukea erilaisia oppijoita. Oulun normaalikoulussa käytettyjä ratkaisuja ovat oppilaiden joustavat ryhmittelyt ja sen huomiointi työjärjestyksessä sekä luokkarajojen ylittäminen. Joustavina opetusjärjestelyinä käytetään myös samanaikaisopetusta, jakotunteja, opetusmenetelmien joustavaa soveltamista, yksilöllisiä koejärjestelyjä ja tarvittaessa laadittavaa oppimissuunnitelmaa.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen

Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarkoituksena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö.

Koulumme noudattaa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset -asiakirjan kohtaa 5.2.3 koskien tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämistä osana yleistä tukea, tehostetun tuen aikana ja erityisen tuen aikana.

Avustajan antaman tuen tulee edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään.

Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle. Oppilaskohtainen tuki voi olla osa- tai kokoaikaista. Avustaja tukee oppilasta oppimiseen ja koulunkäyntiin sekä oppimista tukevaan kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti ja osallistuu tarvittaessa tuen suunnitteluun. Hän ohjaa oppilasta koulun päivittäisissä tilanteissa.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä päättää opetuksen järjestäjä. Oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan oppilaan opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen oppilaan huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja.

Koulunkäyntiavustaja tukee oppilaita tehtävien tekemisessä, auttaa näitä keskittymään oleellisiin asioihin, kehittää oppimistyylien mukaisia apukeinoja ja pyrkii luomaan oppilaille onnistumisen kokemuksia ja uskoa omiin mahdollisuuksiinsa. Lisäksi hän pyrkii luomaan tasavertaisia osallistumisen mahdollisuuksia eri tilanteissa, esimerkiksi välitunneilla.

On tärkeää, että moniammatillinen yhteistyö sujuu koulun sisällä ja koulunkäyntiavustajalla on suora kontakti muihin oppilashuollon ammattilaisiin ja vanhempiin.

Tulkitsemis- ja kääntämispalveluita hankitaan Oulun yliopiston opetuksen ja osaamisen kehittämisen tiimi EDE:ltä ja Oulun kaupungin tulkkipalveluilta. Kääntämisapuna oppitunneilla käytetään tietoteknisiä apuvälineitä.

Opetuksen yksilöllistäminen

Opetus järjestetään ottaen huomioon oppilaiden edellytykset ja se voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua yleisen ja tehostetun tuen avulla siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa. Esimerkiksi eriyttämisen avulla oppilaan opiskelua voidaan tukea keskittymällä oppiaineen ydinsisältöihin. Mikäli edes ydinsisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, yhden tai useamman oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Oppilaalle ja huoltajalle selvitetään yksilöllistettyjen oppimäärien mahdolliset vaikutukset jatko-opintoihin.

Oppimäärän yksilöllistämisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Oppimäärää ei voida yksilöllistää ilman erityisen tuen päätöstä. Ennen erityisen tuen päätöstä tehdään pedagoginen selvitys, joka sisältää arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Jos pedagogisessa selvityksessä todetaan, että oppilaan ei tukitoimista huolimatta arvioida saavuttavan oppiaineessa yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita hyväksytysti, oppiaineen oppimäärä yksilöllistetään. Kunkin oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Jos yksilöllistettävien oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös. Oppilashuoltoryhmät seuraavat ja ohjaavat edellä kuvatun prosessin suunnittelua ja toteutumista.

Vuosiluokkiin sitomaton opetus

Eri oppiaineiden opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oppilaan oman opinto-ohjelman mukaisesti [Perusopetusasetus (852/1998) § 11]. Jos tällainen hallintopäätös (Perusopetuslaki § 18) tehdään yksittäisen oppilaan kohdalla, tulee hänelle laatia oppimissuunnitelma. Oppimissuunnitelman laatimista koskeva vastuunjako on kuvattu tehostetun tuen kohdassa. Oppimissuunnitelmassa mainitaan opintokokonaisuudet, jotka sisältyvät oppilaan opinto-ohjelmaan, ja määriteltävä niiden suorittamisjärjestys, aikataulu sekä mahdolliset erityistavoitteet. Saman mallin mukaisesti voidaan toteuttaa myös työkokeiluja ja muita joustavia opetusjärjestelyjä.

Opetuksesta vapauttaminen

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt. Perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitetun hallintopäätöksen vapauttamisesta tekevät rehtorit johtosäännön mukaisesti. Oppilaalle, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin aineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Heitä ovat muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään samalla myös päätös erityisestä tuesta. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Oulun normaalikoulu tekee yhteistyötä Oulun kaupungin kanssa pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetuksen järjestämisessä. Alueen moniammatillinen yhteistyöryhmä yhdessä oppilaan huoltajien kanssa päättää, missä oppilaan opetus järjestetään. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan opetus voidaan järjestää esiopetuksen aikana Oulun kaupungin päiväkotien esiopetusryhmässä tai Oulun normaalikoulun esiopetuksena. Perusopetus järjestetään Oulun kaupungin kouluissa tai Oulun normaalikoulussa. Opetuksen järjestämispaikka määritellään erityisen tuen päätöksessä. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan opetus voidaan järjestää esiopetuksen aikana päiväkodissa tai koulussa. Opetuksen järjestämispaikka määritellään erityisen tuen päätöksessä.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle, erityistä tukea saavalle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma esiopetuksen alkaessa. HOJKSin laatimisessa hyödynnetään huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan tarvittaessa järjestää siten, ettei yhteisenä aineena opeteta toista kotimaista kieltä eikä vierasta kieltä, oppiaineita voidaan yhdistää oppiainekokonaisuuksiksi ja jakaa osa-alueisiin siten kuin paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään.

Jos oppilas ei enää kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piirin, tulee tehdä päätös pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä, jolloin oppilas siirtyy yleisen oppivelvollisuuden piiriin.

Opetuksen järjestäminen toiminta-alueittain

Oulun normaalikoulussa ei ole oppilaita, jotka opiskelevat toiminta-alueittain. Oulun kaupungin kanssa sovitun yhteistyökäytännön mukaisesti nämä oppilaat ohjautuvat Oulun kaupungin kouluihin.

1.12 MAAHANMUUTTAJAOPPILAIDEN OPETUS

MAAHANMUUTTAJAOPPILAAT

Opetussuunnitelma koskee seuraaviin ryhmiin kuuluvia maahanmuuttajia:
suomalaisia tai suomalaistaustaisia paluumuuttajia, pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja muita ulkomaalaisia oppilaita.
Maahanmuuttajaoppilaat ovat heterogeeninen ryhmä kulttuurin, kielen, koulutuksen ja maahantulon syyn kannalta. Pakolaiset ja turvapaikanhakijat ovat joutuneet lähtemään kotimaastaan sodan, vainon tai muiden merkittävien syiden vuoksi. Paluumuuttajia ovat sellaiset suomalaiset tai suomalaista syntyperää olevat henkilöt, jotka muuttavat ulkomailta Suomeen. Lisäksi koulussa voi olla vanhempien avioliiton, työn ja/tai opiskelun vuoksi maahan muuttaneita oppilaita.

LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

Oulun normaalikoulun perusasteen koulukohtaisen maahanmuuttajaoppilaiden opetussuunnitelman perustana ovat perusopetuslait ja -asetukset, peruskoulun opetussuunnitelman perusteet (2004) sekä Oulun normaalikoulun perusasteen koulukohtainen opetussuunnitelma. Lähtökohtana pidetään, että koulussa olevilla maahanmuuttajaoppilailla on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin suomalaisilla oppilailla.

Lisäksi pyritään siihen, että maahanmuuttajaoppilaamme

a. selviytyvät suomalaisessa luokkayhteisössä, koulussa ja yhteiskunnassa sekä
b. arvostavat ja pyrkivät säilyttämään omaa kansallista identiteettiään, äidinkieltään ja kulttuuriaan.

Koulun oppilailta ja henkilökunnalta sekä maahanmuuttajaoppilailta edellytetään molemminpuolista kulttuurien arvostamista. Molempia osapuolia rohkaistaan tutustumaan toistensa kulttuurien erityispiirteisiin ja tapahtumiin, jotta ymmärtäminen olisi tasapuolista ja vastavuoroista. Myös koulun kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys -aihekokonaisuuden opetussuunnitelma tukee tätä tavoitetta.

OPETUSJÄRJESTELYT

Oppilaan tulo kouluun

Kouluun tutustuminen yhdessä vanhempien kanssa ja alkuhaastattelu

Uuden maahanmuuttajaoppilaan ilmoittautuessa rehtori järjestää tapaamisen hänen vanhempiensa/huoltajiensa kanssa. Tällöin kerrotaan suomalaisesta koulujärjestelmästä, esitellään koulu ja sen tavat yms. sekä täytetään tarpeelliset lomakkeet. Tässä yhteydessä sovitaan alkuhaastatteluaika, johon osallistuvat oppilas huoltajineen, rehtori, erityisopettaja, koulupsykologi ja tarvittaessa tulkki.

Alkuhaastattelun aikana pyritään selvittämään perheen kotimaa, äidinkieli, uskonto, maahanmuuton syy, lapsen ikä, terveydelliset seikat, koulunkäynti, opiskelutottumukset, ruokailutottumukset, perhetiedot, kielitaito (onko yhteistä kieltä, mahdollinen tulkin tarve jatkossa) kulttuuritausta (toiveet ja odotukset, suhde suomalaiseen käytäntöön), tulevaisuudensuunnitelmat (oleskelun pituus, pysyvyys) sekä muut mahdolliset asiat.

Perustaitojen ja muun kypsyyden arviointi sekä luokkaan sijoittaminen

Alkuhaastattelun jälkeen selvitetään oppilaan tiedot ja taidot eri oppiaineissa (vrt. lähtömaan ja Suomen koulutaso) sekä sosiaalinen ja psyykkinen kehitys. Mahdollisuuksien mukaan pyritään arvioimaan traumaattisten elämäntilanteiden merkitys lapsen kehityksessä ja antamaan tarvittavaa tukea (oppilashuolto). Arviointi tapahtuu luokkatilanteissa ja muissa tarkoituksenmukaisissa arviointitilanteissa.

Oppilaan alkuarviointi vastaanottovaiheessa on tärkeää päätettäessä oppilaan luokkaan sijoittamisesta. Vastaanottovaiheen kartoittamiseen osallistuvat oppilas vanhempineen, luokanopettaja/opettajat, erityisopettaja, koulupsykologi ja tarvittaessa muita asiantuntijoita.

Alkuvaiheeseen liittyy lyhyt, muutaman päivän kestävä arvioiva jakso, jonka aikana voidaan varmistaa oppilaan luokkataso. Tämän aikana tutustutaan molemmin puolin ”pehmeästi” toisten kulttuureihin. Samanaikaisesti alkaa jatkuva arviointi. Arvioinnin tarkentuessa rehtori ja kartoitukseen osallistuneet henkilöt päättävät lopullisesti luokkaan sijoittamisesta. Luokan valmistaminen uuden oppilaan tuloon on merkittävää. Lisäksi jokaiselle maahanmuuttaja-oppilaalle pyritään nimeämään tukioppilas luokasta ja aikuinen tukihenkilö esimerkiksi oppilashuoltoryhmästä.

Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelmalla tarkoitetaan yksittäisen oppilaan opetusta ja muun koulun käynnin tukea koskevan kokonaisuuden kirjallista suunnittelua. Oppimissuunnitelma on tarpeen silloin kun opiskelua ja opetusta eriytetään oppilaan omasta taitotasosta lähtien kohti vuosiluokan sisältöjä. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilas opiskelee oman taitotasonsa mukaisesti tiettyjä oppiaineen sisältöjä samalla kuroen kiinni omaa vuosiluokan tasoa. Oppimissuunnitelman tarve johtuu yleensä oppilaan suomen kielen tasosta. Oppimissuunnitelmaan kirjataan myös oppilaan kokonaisvaltainen tuki. Maahanmuuttajaoppilaan mahdolliseen oppimissuunnitelman tekoon osallistuvat oppilas, huoltajat, opettajat ja muut asiantuntijat. Kaikki kolmiportaisen tuen tukimuodot koskevat myös maahanmuuttajaoppilaita.

Oppimissuunnitelman laatiminen perustuu jatkuvaan arviointiin, erilaisten vaihtoehtojen pohtimiseen ja valintoihin. Sitä voidaan tarvittaessa muuttaa. Se sisältää tietoja esimerkiksi seuraavanlaisista seikoista

- vastaanottovaiheessa selvitetyt tarpeelliset taustatiedot
- tietoa oppilaan kyvyistä, tiedoista ja taidoista, kiinnostuksen kohteista, harrastuksista
- tietoa kodista, koulusta ja luokasta
- oppilaan tarpeet ja edellytykset opiskella
- selvityksen, miten oppilas pystyy osallistumaan opetukseen
- opetukselle/oppimiselle asetetut tavoitteet (lyhyen ja pitkän aikavälin)
- menetelmälliset ratkaisut tavoitteiden saavuttamiseksi
- tietoa oppilaan kanssa työskentelevistä henkilöistä ja keskinäisestä vastuunjaosta
- opetussuunnitelman arvioinnin aikataulu
- oppimisprosessin arviointimenetelmät ja aikataulut.

Oppimissuunnitelmaa varten on lomake (ks. Erityisopetuksen opetussuunnitelma). Sitä voidaan käyttää soveltuvin osin ja muunnella tapauskohtaisesti.

Maahanmuuttaja oppilaalle tehdään henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) samoin perustein kuin muillekin oppilaille eli jos hänet on siirretty erityisopetukseen (ks. Erityisopetuksen opetussuunnitelma).

Opetukseen liittyvät erityisjärjestelyt

Perusopetuksen tavoitteet koskevat kaikkia maahanmuuttajaoppilaita. Maahanmuuttajaoppilaalla on opiskeluoikeus ja hänen jatko-opintonsa on turvattava. Tämän vuoksi häntä ei voida vapauttaa tietyistä oppiaineista esimerkiksi kulttuurin tai uskonnon perusteella, jos vapautus ei perustu koululakeihin tai asetuksiin.

Koulussa pyritään tarvittaessa soveltamaan koululakeja ja -asetuksia noudattavia joustavia ratkaisuja, jotta opetusjärjestelyt eivät loukkaisi kenenkään vakaumusta. Esim. liikunnassa ja musiikissa oppilas voi noudattaa joustavasti kyseisten aineiden opetussuunnitelmaa, mikäli hänen uskontonsa ei salli koko oppiainesisältöä. Oppiaineet on kuitenkin suoritettava. Rehtori, luokan opettaja, aineenopettaja/opettajat sekä oppilas vanhempineen sopivat erityisjärjestelyistä tapauskohtaisesti.

Peruskoululain 13 §:n mukaan oppilaalla on oikeus saada oman uskontokuntansa uskonnon opetusta, mikäli oppilaita on vähintään kolme ja vanhemmat vaativat opetusta.

ARVIOINTI

Yleistä

Maahanmuuttajaoppilaiden arvioinnissa ja arvostelussa noudatetaan pääsääntöisesti koulun opetussuunnitelman arviointiosassa mainittuja periaatteita ja menetelmiä. Katso Perusopetuksen oppilaan arvioinnin perusteet ”Oppilaat, joiden äidinkieli muu kuin koulun opetuskieli”. Maahanmuuttajaoppilaiden arvioinnissa otetaan huomioon tausta ja vähitellen kehittyvä suomen kielen taito. Oppilaan arvioinnissa käytetään monipuolisia, joustavia, oppilaan tilanteeseen sovitettuja arviointimenetelmiä, jotta hän kykenee osoittamaan osaamisensa mahdollisista suomen kielen taitojen puutteista huolimatta.

Maahanmuuttajaoppilaan arviointi voi olla sanallista koko perusopetuksen ajan lukuun ottamatta päättöarviointia. Oulun normaalikoulussa maahanmuuttajaoppilas arvioidaan oman vuosiluokkansa arvioinnin mukaisesti kun se on oppilaan suomen kielen taidot huomioon ottaen mahdollista. Kun maahanmuuttajaoppilaan suomen kielen taidoissa on puutteita ja oppilaan vuosiluokan arviointi tapahtuu numeroin, voidaan numeroarviointia täydentää sanallisesti.

Oppimissuunnitelman mukaisesti opiskellut maahanmuuttajaoppilas voidaan siirtää seuraavalle vuosiluokalle, jossa hän jatkaa oman oppimissuunnitelman mukaista opiskelua. Tällöin oppilaalla arvioidaan olevan edellytyksiä seuraavan vuosiluokan suorittamiseen. Tästä tehdään merkintä perusteluineen todistuksen lisätietoja -kohtaan. Luokalta siirrossa on kielitaito otettava huomioon. Oppimissuunnitelmaa tarkistetaan noin kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Jos maahanmuuttajaoppilaalla on oppimis- ja/tai koulunkäyntivaikeuksia hänellä on oikeus samanlaisiin tukitoimiin kuin koulun muilla oppilailla.

Vieraskielisen oppilaan mahdollisesta oman äidinkielen opiskelusta annetaan todistus lukuvuoden päättyessä.

OPPISISÄLLÖT

Oppisisällöissä noudatetaan pääsääntöisesti koulun yleistä opetussuunnitelmaa ja peruskoulun opetussuunnitelman perusteita soveltaen niitä oppiaineittain maahanmuuttajaoppilaille seuraavasti.

SUOMI TOISENA KIELENÄ

Yleistä

Oppilaille, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, opetetaan suomea toisena kielenä (S2) joko kokonaan tai osittain äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä -oppimäärän sijaan. Suomi toisena kielenä -oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: oppilas oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito oman äidinkielensä rinnalle. S2 -oppimäärä eroaa tavoitteiltaan ja sisällöiltään suomi äidinkielenä -oppimäärästä. Suomen opetuksen systemaattisuus ja keskittäminen ovat ensiarvoi-

sen tärkeitä, jotta opetus tuottaisi tulosta ja oppilaan kehityksen seuraaminen olisi mahdollista.

S2-opetuksen keskeinen tavoite on, että oppilas saavuttaa perusopetuksen loppuun mennessä mahdollisimman hyvän suomen kielen taidon kaikilla kielitaidon osa-alueilla, pystyy opiskelemaan täysipainoisesti kaikkia perusopetuksen oppiaineita ja että hänen on mahdollista jatkaa opintojaan perusopetuksen jälkeen.

Suomea toisena kielenä oppivalle suomen kieli on sekä oppimisen kohde että sen väline koko kouluajan. S2-oppimäärän tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen taitoa suunnitelmallisesti, ja opetuksessa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon myös muiden oppiaineiden sisältöjä, peruskäsitteitä ja sanastoa.

Tavoitteita asetettaessa ja sisältöjä valittaessa otetaan huomioon oppilaan kokonaistilanne, kuten ikä, kielitaito sekä koulu- ja kokemustausta. Opetuksen lähtökohtana on oppilaan suomen kielen taito, ei luokka-aste, jolla hän opiskelee. Opetuksessa painotetaan viestinnällisyyttä: sanaston kasvattaminen ja kielen rakenteiden harjoitteleminen kietoutuvat kielitaidon eri osa-alueiden kehittämiseen ja oppijan kulttuuritietouden lisäämiseen. Opetusmenetelmät ja työtavat tulee valita niin, että oppilas saa mahdollisuuden omaksua oppimisstrategioita, joiden avulla hän pystyy aktiivisesti hyödyntämään koulussa ja koulun ulkopuolella kohtaamaansa kielellistä ja kulttuurista ainesta. Opetuksessa käytetään hyväksi kieliyhteisön keskellä elämistä, ympäristön tarjoamia viestintätilanteita sekä oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niistä.

Oulun normaalikoulun vuosiluokilla 0–6 S2-oppimäärän mukaista opetusta annetaan erillisissä S2-ryhmissä tai äidinkielen ja kirjallisuuden opetukseen integroituna. Tällöin opettaja eriyttää oppiaineksen oppilaille sopivaksi. Lisäksi äidinkielen ja kirjallisuuden tunteja ja S2-opetusta pyritään palkittamaan niin, että S2-opetus voidaan järjestää oppilaiden taitotasojen mukaisesti. S2-opetusta voidaan myös antaa tukiopetuksena tai erityisopetuksessa.

Suomi toisena kielenä -opetus vuosiluokilla 7–9 järjestetään siten, että jokaisella luokalla on kolme kurssia oppilaiden taitotasojen mukaisesti. Maahanmuuttajat ovat omana suomi toisena kielenä -opetusryhmänään, ja opetus tapahtuu samaan aikaan äidinkielen tuntien kanssa.

Suomi toisena kielenä -opetus yhdessä oppilaan mahdollisen äidinkielen opetuksen kanssa luo pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle.

Tavoitteet

Suomi toisena kielenä -opetuksen tavoitteet ovat Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaiset:

Oppilas oppii perusopetuksen kuluessa

- ymmärtämään normaalitempoista kasvokkaista puhetta, keskustelemaan yleisistä aihepiireistä ja saamaan hyvin selvää opettajan puheesta eri aineiden tunneilla sekä radio- ja televisio-ohjelmista, jos aihepiiri on tuttu
- selviämään käytännön puhetilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella ja tekemään puheessaan eron keskeisten puheen rekisterien välillä
- ymmärtämään eri oppiaineita sekä yleisiä aihepiirejä käsittelevää tekstiä, lukemaan itsenäisesti ja valitsemaan tarkoitukseensa sopivaa kirjallisuutta sekä kehittämään sen avulla sanastoaan ja ymmärtämystään ja löytämään kirjallisuudesta elämyksiä

- kirjoittamaan yksityisiä ja opetukseen liittyviä tekstejä ja esittämään ajatuksiaan kirjallisesti yhtenäisinä kokonaisuuksina sekä käyttämään kirjoittaessaan kirjoitetun kielen rekisteriä
- kehittämään kielellistä tietoisuuttaan ja kielentuntemustaan
- käyttämään erilaisia kielenopiskelulle tyypillisiä työtapoja, tunnistamaan omia oppimisstrategioitaan sekä tarvittaessa muuttamaan niitä tarkoituksenmukaisemmiksi
- arvioimaan kielitaitonsa kehittymistä
- kehittämään kielitaitoaan myös muiden oppiaineiden tunneilla ja luokkahuoneen ulkopuolella
- vertailemaan omaa ja suomalaista kulttuuria sekä viestimään ja toimimaan suomalaisessa kulttuurissa, ymmärtämään oman ja suomalaisen kulttuurin juuria ja arvostamaan molempia kulttuureita.

Sisällöt

Suomi toisena kielenä -opetuksen sisällöt on jaettu kolmeen taitotasoon. Taitotasot perustuvat Suomessa laadittuun kielitaidon tasojen kuvausasteikon sovellukseen. Kuvausasteikot sisältyvät Euroopan neuvoston kehittämään Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista (2004) tehty suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma on koottu seuraavaan taulukkoon. Opetussuunnitelman tavoitteet ja sisällöt jäsentyvät viideksi osa-alueeksi: tilanteet, aihepiirit ja sanasto, rakenteet ja kielitieto, lukeminen, kirjallisuus ja kertomusperinne, kirjoittaminen sekä puheviestintä ja vuorovaikutustaidot.

TASO	TILANTEET, AIHEPIIRIT JA SANASTO	RAKENTEET JA KIELITIETO	LUKEMINEN, KIRJALLISUUS JA KERTOMUSPERINNE	KIRJOITTAMINEN	PUHEVIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUSTAIDOT
Harjoitellan arkipäivään liittyvää puheviestintää ja vuorovaikutustaitoja. Kehitetään jokapäiväiseen elämään liittyvää sanastoa. Harjoitellaan lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja. Tutustutaan suomen kielen kielentuntemuksen perussisältöihin.					
A1.1 –– A1.3	• jokapäiväiseen elämään liittyvää sanastoa, kuten perhe, suku, ystävät, koti ja asuminen, koulu, oppitunnit, koulutoverit, opettajat ja muu henkilökunta, ruokailu, puhtaus, ihmisen keho, vaatetus • kauppa, liikenne, terveydenhoito, maaseutu, vapaa-aika, kulttuuri ja urheilu • vuoden- ja vuorokau-denajat, kellonajat • juhlapäivät, kansan-perinne, tapakulttuuri, leikit • synonyymeja ja vastakohtia • oman ikä- ja taitotason lastenkirjallisuuden sanastoa • eri oppiaineiden peruskäsitteistöä ja sanastoa	• äänne ja kirjain • aakkoset, lyhyt ja pitkä vokaali, vokaaliharmonia, konsonanttien kesto, äng-äänne • tavu; tavutus • sana; sanaväli, sanan jakaminen toiselle riville • lause; aloitus ja lopetus • yhdyssanat • erisnimi ja yleisnimi • yksikkö ja monikko • sanojen luokittelua • verbit, substantiivit, adjektiivit • tavallisia nomini- ja verbityypin taivutuksia • verbin persoonamuodot, kielteiset, kysyvät muodot preesensissä ja imperfektissä • sisä- ja ulkopaikallissijojen tunnistamista ja käyttöä • lukusanat ja partititiivi • tavallisimmat rektiot • yleisimmät astevaihtelutapaukset	• kirjainten muuttaminen äänteiksi, äänteet tavuiksi, tavut sanoiksi, sanat lauseiksi • tavuttaminen • lukemisen perustekniik-kaa • luetun ymmärtäminen sana- ja lausetasolla • ikä-, taito- ja tietotasoon sopivien tekstien, satujen, lorujen, runojen kuunte-lua, lukemista ja käsittelyä • Lasten Kalevala • kirjastoon tutustuminen • tehtäväkirjojen ohjeiden ymmärtäminen • kuvalukemista, kuvien käyttö tekstin avaajana	• oikea kynäote ja kirjoitusasento • isot ja pienet tekstauskirjaimet • isot ja pienet kirjoituskirjaimet ja niiden yhdistäminen • tavu- ja sanatason oikeinkirjoitus • sana- ja lausesanelut • iso alkukirjain, päättövälimerkit • kokonaisten, ymmärrettävien lauseiden, pienien viestien ja kertomuksien kirjoittaminen esim. kuvien avulla ja tutuista aihepiireistä • tietoteknikkaan tutustuminen	• puheen rytmi, sujuvuus, selkeä ääntäminen • arkipäivän tilanteiden harjoittelua: tervehtiminen, esittäytyminen, puhuttelu, kiittäminen, anteeksipyytäminen • arkipäivän fraasien käyttö, nimeäminen, kysyminen ja vastaaminen • keskittyvä kuunteleminen • kuullunymmärtämisen harjoitteleminen laulujen, runojen, satujen ja kertomusten avulla • pienten esitysten ja haastattelujen harjoitteleminen • mielipiteen ilmaiseminen, kertominen, kuvailu • keskustelu jokapäiväisiin asioihin liittyvistä asioista • ilmeiden, eleiden käyttö puheen tukena • tunteiden ilmaiseminen

Varmennetaan arkipäivään liittyvää puheviestintää ja vuorovaikutustaitoja. Laajennetaan jokapäiväiseen elämään liittyvää sanastoa. Varmennetaan lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja sekä kehitetään luetun ymmärtämisen taitoja. Harjoitellaan suomen kielen kielentuntemuksen perustaitoja.					
A2.1 – A2.2	• lähiympäristö ja arkipäivän elämään liittyvän sanaston vahvistaminen • kiertoilmausten käyttämisen harjoitteleminen; synonyymit • tiedotusvälineet • suomalaisia merkkihenkilöitä ja heidän tuotantoaan A. Kivi, J.L. Runeberg, E. Lönnrot • sanojen luokittelua; ylä- ja alakäsitteitä • oppiaineiden peruskäsitteistöä ja sanastoa • oman ikä- ja taitotason lasten- ja nuorten kirjallisuuden sanastoa • sanakirjan käyttö • sanojen johtamisen harjoitteleminen	• lisää sanaluokkia: pronominit, numeraalit, partikkelit • nominien taipuminen, sijamuodot • adjektiivien vertailumuodot • astevaihtelu • rektio • nominityypit • verbityypit • lauseen pääjäsenien tunnistaminen • erilaiset lauseet: kysymys-, väite- ja käskylause • aktiivi ja passiivi • perfekti ja pluskvamperfekti	• lukutaidon varmentaminen ja luetun ymmärtämisen kehittäminen • lukustrategioiden harjoitteleminen: ennakointi, päättely, keskeisten asioiden päätteleminen tekstistä, pääasioiden ja tukisanojen etsiminen tekstistä • tiedonhankinta erityyp-pisistä lähteistä • oman ikä- ja taitotason kirjallisuuteen tutustuminen • sadut, lasten- ja nuortenkirjat, sarjakuvalehdet, lehdet, tietokirjat • keskeiset kirjailijat ja heidän teoksiaan • Kalevala ja sen henkilö-hahmoja • kirjastovierailut • oppikirjojen sisällysluetteloiden käytön harjoitteleminen	• toisto- ja sanelukirjoittaminen • lausetason oikeinkirjoitus, vuorosanat, pilkun käyttö lauseiden erottelussa ja luetteloissa • tavalliset sidoskeinot • johdonmukaisesti eteneviä kirjoitelmia, esim. kertomuksia tai lyhennelmiä • luetusta, katsotusta kirjoittaminen • opittujen sanojen ja rakenteiden käyttäminen kirjoitelmissa • kirjallisten vastausten harjoitteleminen • erityyppisten tekstien harjoitteleminen: mainos, juliste, mieli-pide, uutinen, luokka-lehti ja sarjakuva • tietoteknisten taitojen harjoitteleminen	• keskittyvä ja eläytyvä kuunteleminen • suomen kielen ymmärtäminen eri tilanteissa ja eri henkilöiden puhumana • keskusteluharjoituksia eri tilanteissa • esitelmiä, näytelmiä, lausuntaa, mielipiteen ilmaisua

Tutustutaan suomalaisen kulttuurin keskeisiin merkkihenkilöihin ja tapahtumiin. Syvennetään suomalaisen kulttuurin tuntemusta, varsinkin kirjallisuuden osalta. Perehdytään puhutun ja kirjoitetun kielen eroavaisuuksiin ja varmennetaan kirjoitetun kielen rakenteiden osaamista. Syvennetään luetun ymmärtämisen, kirjoittamisen ja arkipuheen perustaitoja. Analysoidaan ja tulkitaan erilaisia tekstejä. Harjoitellaan mielipiteen ilmaisemista sekä suullisesti että kirjallisesti. Varmennetaan oikeinkirjoituksen hallintaa. Harjoitellaan monipuolisesti erilaisia keskustelu- ja neuvottelutaitoja.					
B1.1 – B1.2	• suomalaiset merkkihenkilöt ja -tapahtumat • ainekohtaista sanastoa • sanakirjan käyttö • elokuva ja kirjallisuus • suomalainen kulttuuri, yhteiskunta ja elinkeinoelämä • ajankohtaiset asiat ja ilmiöt	• rakenteiden hallinnan testaus • sanaluokat • sijamuodot, verbityypit - persoonamuotoinen verbi: aikamuodot ja modukset • lauseenjäsennys • virkerakenne: päälause ja sivulausetyypit • nominaalimuodot ja lauseenvastikkeet • lausetyypit • puhutun ja kirjoitetun kielen erot • puhekielen vaihtelu • suomi maailman kielten joukossa, suomen kielen ominaispiirteitä, suomen kielen vertaaminen omaan äidinkieleen	• lukutaidon testaus • kirjaston käyttö • lukutekniikkaa: ennakointi, päättely ja pääasioiden etsiminen tekstistä, luetun ymmärtäminen • lorut, runot, sadut, kertomukset, sarjakuvat, mediatekstit • kokonaisteos, tarvittaessa selkokielinen, myös suomalaisen kirjallisuuden klassikoita • lyhyt proosa • asiatekstin lukeminen • suomalaiseen kirjallisuuteen tutustuminen • kuvan lukeminen	• kirjoitustaidon testaus • sanelu • omat kertomukset, runot, sadut, sarjakuvat, päiväkirjan pitäminen • luetusta kirjoittaminen • kirjallisuuden ja elokuvan pohjalta kirjoittaminen • referointi, mielipidekirjoitus • aineistopohjainen kirjoittaminen ja tutkielma • pohtiva kirjoitus • oikeinkirjoitus • internetin hyödyntäminen: tiedonhaku ja viestintä	• puhetaidon testaus • luetusta keskusteleminen • arkipäivän puhetilanteiden harjoittelu: kysyminen, vastaaminen, ohjeiden antaminen ja puhelinkäyt-täytyminen • kirjaesittely • elokuvasta keskusteleminen • keskustelutaidot: mielipiteen ilmaisu ja perustelu, neuvottelutaidot ja väittely • suulliset esitelmät

Suomi toisena kielenä arviointi

Maahanmuuttajaoppilaiden suomi toisena kielenä -arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan tausta ja vähitellen kehittyvä kielitaito. Suomen kielen taitojen mahdollisten puutteiden merkitystä arvioinnissa pyritään vähentämään monipuolisilla, joustavilla ja oppilaan tilanteeseen sovitetuilla arviointimenetelmillä. Vuosiluokilla 1–6 S2:n arviointi tapahtuu joko sanallisesti, numeroin tai molemmilla tavoilla riippuen oppilaan suomen kielen taitotasosta. Suomi toisena kielenä kurssit vuosiluokilla 7–9 arvostellaan sanallisesti tai numeroin. Päättöarvioinnissa käytetään numeroarviointia. Kurssiarvosanan pohjana ovat oppilaan työskentely, tuotokset, tulokset ja itsearviointi mahdollisuuksien mukaan. Kaiken kaikkiaan maahanmuuttajaoppilaan suomi toisena kielenä -arviointia ohjaavat kuitenkin perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit.

Oppilas voidaan arvioida myös koulun opetussuunnitelman äidinkielen tavoitteiden perusteella muun oppilasryhmän mukaan, mikäli hänellä on edellytyksiä siihen. Todistuslomakkeessa tulee olla äidinkieli ja kirjallisuus oppiaineen yhteydessä maininta siitä, minkä tavoitteiden mukaisesti oppilas on oppiainetta opiskellut (äidinkieli/suomen kieli/suomi toisena kielenä).

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki osa-alueet. Päättöarvioinnissa on otettava huomioon, että oppilaan kielitaitoprofiili voi olla hyvinkin epätasainen. Kielitaidon lisäksi arvioidaan oppilaan kulttuuri- ja opiskelutaitoja.

Kieli
Kielen osaamisen taso luokalla 9 taitotasokuvausasteikon mukaan: B1.1–B1.2.

Kulttuuritaidot
Oppilas
- tuntee suomalaista yhteiskuntaa, kulttuuria ja suomalaisia tapoja
- ymmärtää monikielisyyden ja monikulttuurisuuden merkityksen ja arvostaa sitä
- ymmärtää ja osaa suhteuttaa suomalaisen kulttuurin arvoja omaan arvomaailmaansa.

Opiskelutaidot
Oppilas on tottunut säännöllisesti käyttämään kielten opiskelulle tyypillisiä työtapoja.

Arvioinnin yhteydessä varmistetaan, että oppilas ja hänen huoltajansa ymmärtävät arvioinnin sisällön ja merkityksen. Huoltajille annetaan tarvittaessa arviointia koskeva suomen- ja englanninkielinen tiedote.

Oman äidinkielen opetus

Oman äidinkielen opetus antaa maahanmuuttajaoppilaille mahdollisuuden oman kielen oppimiseen, säilyttämiseen ja kehittämiseen sekä sen käyttämiseen tiedon omaksumisen välineenä. Äidinkielen opetuksen tärkeänä tavoitteena on vahvistaa oppilaan itsetuntoa niin, että hän uskaltaa ilmaista mielipiteensä ja vaalia identiteettiään ja perinteitään. Koulu pyrkii mahdollisuuksien mukaan järjestämään maahanmuuttajaoppilaille oman äidinkielen opetusta yhteistyössä Oulun kaupungin kanssa.

Vieraan kielen opetus

Oppilas huoltajineen, luokanopettaja, aineenopettaja/opettajat ja erityisopettaja harkitsevat ja päättävät vieraan kielen A1 ja A2 (englanti tai saksa) opiskelun aloittamisen tapauskohtaisesti. Oppilas sijoitetaan kielten opetusryhmiin aikaisempien opintojen ja kielitaidon perusteella.

Matematiikka

Sovelletaan koulun opetussuunnitelmaa ja peruskoulun opetussuunnitelmaa oppilaan henkilökohtaisten edellytysten mukaan.

Orientoivat aineet

Sovelletaan koulun opetussuunnitelmaa ja peruskoulun opetussuunnitelmaa oppilaan henkilökohtaisten edellytysten mukaan.

Taito- ja taideaineet

Taito- ja taideaineita opetetaan oman luokan oppituntien yhteydessä.

1.12.1 Valmistavan opetuksen opetussuunnitelma

PERUSOPETUKSEEN VALMISTAVAN OPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA

Koskelan normaalikoulu, Oulu
perusopetuksen
opetussuunnitelmaa täydentävä suunnitelma

Valmistavan opetuksen opetussuunnitelman sisältö

1. OPETUKSEN PERUSTEET
2. OPETUSJÄRJESTELYT
   - 2.1 Esiopetus
   - 2.2 Perusopetus
3. KESKEISET TAVOITTEET
   - 3.1 Luku- ja kirjoitustaidottomat oppilaat
   - 3.2 Kielenopetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt
     - 3.2.1 Suomi toisena kielenä –opetus
     - 3.2.2 Oman äidinkielen opetus
     - 3.2.3 Muut kielet
   - 3.3 Eri oppiaineiden opetus
4. YKSILÖLLINEN OPPIMISPOLKU
   - 4.1 Opinto-ohjelma
   - 4.2 Integrointi
   - 4.3 Valmistavan opetuksen jälkeen
5. OPPIMISEN JA HYVINVOINNIN TUKI
   - 5.1 Oppilashuolto
   - 5.2 Oppilaanohjaus
   - 5.3 Kodin ja koulun yhteistyö
   - 5.4 Moniammatillinen yhteistyö
   - 5.5 Tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevat oppilaat
6. ARVIOINTI
7. PERUSOPETUKSEN OPPIMÄÄRÄÄN SISÄLTYVIEN OPINTOJEN SUORITTAMINEN VALMISTAVAN OPETUKSEN AIKANA

1. Opetuksen perusteet

Perusopetuslaissa (628/1998) säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta. Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu jokaiselle maahanmuuttajataustaiselle oppilaalle, jonka suomen kielen taito ei vielä ole riittävä perusopetuksen ryhmissä opiskelemiseen. Valmistavaa opetusta annetaan 6–10-vuotiaille vähintään 900 tuntia ja tätä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. **Oulun normaalikoulussa valmistavaa opetusta järjestetään Koskelan normaalikoulussa.** Koskelan normaalikoulun valmistava opetus kestää tavallisesti noin yhden vuoden. Valmistava opetus voi kestää myös pidempään tai vastaavasti oppilas voi siirtyä perusopetuksen ryhmään jo aikaisemmin. Valmistavan opetuksen oppilaan viikoittainen tuntimäärä vastaa yleisopetuksen samanikäisen oppilaan tuntimäärää.

2. Opetusjärjestelyt

2.1 Esiopetus

Koskelan normaalikoulu tekee yhteistyötä Oulun kaupungin esiopetuksen kanssa. Valmistavan opetuksen opettaja tutustuu ja arvioi esiopetuksessa olevien maahanmuuttajalasten valmistavan opetuksen tarvetta yhdessä esikoulun opettajien ja alueen oppilashuoltoryhmän kanssa. Toiminta tapahtuu yhdessä perheiden, päivähoidon ja koulun kesken.

2.2 Perusopetus

Valmistavan opetuksen oleminen Koskelan normaalikoulussa näkyy kouluarjessa. Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys rikastuttavat kouluyhteisöä, kasvattavat suvaitsevaisuuteen ja antavat valmiuksia kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen.

Valmistavaa opetusta annetaan Koskelan normaalikoulussa pääsääntöisesti vuoden ajan, mutta aika on yksilöllisesti joustava. Oppilaan edistymisestä riippuen valmistava opetus voi kestää pitempään kuin vuoden. Vastaavasti oppilas voi siirtyä yleisopetukseen ennen valmistavan opetuksen tuntimäärien täyttymistä omien valmiuksiensa mukaan. Opetuksen tehostamiseksi oppilaita jaetaan ikä- ja taitotason mukaisiin ryhmiin koulupäivän aikana.

Valmistavan opetuksen ryhmän opetus on yksilöllistä ja toteutetaan oppilaan oman opinto-ohjelman mukaisesti. Opetuksessa otetaan huomioon erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat, oppilaan ikä ja kehitystaso, oppimistausta sekä opiskeluvalmiudet. Opettaja eriyttää opetustaan kunkin oppilaan ikä- ja kehitysvaiheiden mukaisesti. Valmistavan opetuksen ryhmässä on myös koulunkäynninohjaaja, joka pystyy tukemaan ja ohjaamaan oppilaita kaikissa koulupäivän aikana syntyvissä tilanteissa.

Oppilaan kotoutumisen ja kouluyhteisöön sopeutumisen edistämiseksi oppilas integroidaan jo valmistavan opetuksen alkuvaiheessa ikätasoaan vastaaviin perusopetusryhmiin oman opinto-ohjelman mukaisesti. Integroinnilla edistetään maahanmuuttajaoppilaan ja yleisopetuksen oppilaiden välistä vuorovaikutusta ja tuetaan opiskelta-

van oppiaineen sisällön omaksumista. Integrointeja lisätään vähitellen oppilaan suomen kielen taidon karttuessa. Rehtori vastaa integrointien toteutumisesta.

Maahanmuuttajataustaisen oppilaan opetuksen suunnittelussa ja tukemisessa aktiivinen ja kiinteä yhteistyö eri toimijoiden kanssa on hyvin tärkeää. Erityisen merkityksellistä on toimiva ja luottamuksellinen vuorovaikutus kodin ja koulun välillä. Oppilaan kotoutumisen ja hyvinvoinnin kannalta oleellista on yhteistyö myös kaikkien niiden tahojen kanssa, jotka vaikuttavat maahanmuuttajataustaisen oppilaan koulunkäyntiin. Yhteistyötä tekevät mm. valmistavan opetuksen opettaja, rehtori, luokanopettajat, aineenopettajat, suomi toisena kielenä -opettajat, oman äidinkielen opettaja, uskonnon opettaja, erityisopettajat, oppilashuoltoryhmä, esikouluryhmän opettajat maahanmuuttajatoimisto, vastaanottokeskus sekä terveydenhuolto.

Valmistavan opetuksen ryhmän oppilaat ovat oikeutettuja koulun normaaleihin tuki- ja oppilashuoltopalveluihin yleisen, tehostetun ja erityisen tuen mukaisesti.

Valmistavan opetuksen jälkeen oppilas siirtyy perusopetuksen oppilaaksi. Oppimispolkua ohjataan jatkumaan oppilaan lähikoulussa, jossa tulee ottaa huomioon oppilaan kehittymässä oleva suomen kielen taito.

3. Keskeiset tavoitteet

Perusopetukseen valmistava opetus luo pohjaa oppilaan ikä- ja kehitystasoa vastaavaan yleisopetusryhmään siirtymistä varten. Opetuksen tavoitteena on edistää oppilaan tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen kouluun ja yhteiskuntaan. Keskeistä opetuksessa on suomen kielen oppiminen ja eri oppiaineiden avainkäsitteisiin ja sanastoon perehtyminen. Eri oppiaineiden opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Nämä yhdessä oman äidinkielen kehittymisen kanssa vahvistavat oppilaan monikulttuurista identiteettiä ja rakentavat pohjaa toimivalle kaksikielisyydelle.

Jotta keskeiset tavoitteet saavutetaan, on koulun pedagogisissa järjestelyissä ja opetuksessa otettava huomioon, että oppilaat ovat iältään, opiskeluvalmiuksiltaan ja taustaltaan erilaisia. Oppilaiden opetusjärjestelyt suunnitellaan ja opetusta eriytetään oppilaiden ikä- ja kehitysvaiheiden mukaisesti.

3.1 Luku- ja kirjoitustaidottomat oppilaat

Lapsilla ja nuorilla, joilla on heikko luku- ja kirjoitustaito, painotetaan perusopetukseen valmistavassa opetuksessa näiden taitojen oppimista. Opinto-ohjelmaa laadittaessa on otettava huomioon, että luku- ja kirjoitustaidon omaksuminen ja varmentaminen vie aikaa. Oppimisvalmiuksien ja -taitojen omaksumiseen ja kehittymiseen sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Oman äidinkielen opiskelu edistää oppilaan oppimistaitoja ja vahvistaa kulttuurista identiteettiä. Perusopetukseen siirtyvän luku- ja kirjoitustaidottoman oppilaan riittävästä tuesta huolehditaan.

Luku- ja kirjoitustaidon puute ei ole este perusopetuksen taide- ja taitoaineiden opetukseen integroinnille.

3.2 Kielenopetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

3.2.1 Suomi toisena kielenä -opetus

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa pääpaino on suomi toisena kielenä -opinnoissa. Opetus noudattaa Koskelan normaalikoulun perusopetuksen suomi toisena kielenä -opetussuunnitelman perusteita. Kielitaidon tavoitteissa ja arvioinnissa hyödynnetään kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa. Suomen kielen opintojen tavoitteena on kielitaidon tasojen kuvausasteikolla taso A1.3–A2.1, joka kuvaa keskimäärin oppilaan osaamista valmistavan opetuksen päättyessä. Koska suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline, opetuksessa otetaan huomioon muiden oppiaineiden sisältöjä, käsitteitä ja sanastoa.

Suomi toisena kielenä -opinnot ovat pohjana kaikille muille opinnoille. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa suomi toisena kielenä -opintojen tavoitteena on antaa oppilaille tarvittavat valmiudet siirtyä perusopetukseen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaan koulu- ja opiskelutausta ja hänen jo mahdollisesti hallitsemansa suomen kielen taito. Oppilaalle laaditussa opinto-ohjelmassa määritellään taito- ja ikätason mukaiset tavoitteet ja sisällöt S2 – opetussuunnitelman mukaisesti.

3.2.2 Oman äidinkielen opetus

Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteena on tukea ja edistää äidinkielen hallintaa, kulttuuritaustan tuntemusta ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Oman äidinkielen hyvä hallinta luo edellytyksiä myös suomen kielen oppimiselle ja tällä kielellä tapahtuvalle muulle oppimiselle.

Opetus noudattaa soveltuvin osin Opetushallituksen suositusta maahanmuuttajien äidinkielen opetuksen perusteiksi. Oppilaan oman äidinkielen hallintaa ja sen säilymistä tuetaan myös eri tavoin yhteistyössä perheen kanssa.

Oman äidinkielen opetusta järjestetään yhteistyössä Oulun kaupungin kanssa. Valmistavan opetuksen oppilaat voivat osallistua perusopetuksen oppilaiden kanssa yhteisiin oman äidinkielen opetuksen ryhmiin niissä kielissä, joissa opetusta perusopetuksessa kyseisenä lukuvuonna järjestetään. Oman äidinkielen opetusryhmiin voi osallistua eri koulujen oppilaat. Oman äidinkielen opetusryhmien lukujärjestystä voi tiedustella Oulun kaupungin maahanmuuttajien opetuksen koordinaattorilta.

3.2.3 Muut kielet

Valmistavassa opetuksessa noudatetaan vieraan kielen opinnoissa Koskelan normaalikoulun opetussuunnitelman perusteita soveltuvin osin. Oppilaan vieraan kielen opinnot järjestetään koulun kielitarjonnan mukaisesti. Oppilaan kielelliset valmiudet ratkaisevat, missä määrin hänen omaan opinto-ohjelmaansa voidaan sisällyttää vieraiden kielten opiskelua perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana.

3.3 Eri oppiaineiden opetus

Oppiaineiden opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin Koskelan normaalikoulun perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Opetuksen lähtökohtana on oppilas sekä hänen aikaisemmat opintonsa ja kulttuuritaustansa. Opetuksessa hyödynne-

tään oppilaan tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta ja yhteiskunnasta, kielistä ja kulttuureista. Sisältöjä suunniteltaessa on otettava huomioon kunkin oppiaineen keskeinen käsitteistö, työtavat ja välineet. Valmistavassa opetuksessa harjoitellaan erilaisia opiskelumenetelmiä eri oppimisympäristöissä.

Erilaisista koulukulttuureista tulevilla oppilailla ryhmä- ja parityöskentelyt, yhteistoiminnalliset opiskelumenetelmät sekä toisaalta itsenäinen tiedonhankinta ja yksilöllinen työskentely saattavat vaatia erityisen paljon tottumista ja harjoittelua. Oppilaan ohjaaminen itsenäiseen tiedonhankintaan ja arviointiin sekä yhteistoiminnallisuuteen ovatkin valmistavan opetuksen työtapojen valinnassa keskeisiä. Olennaista on harjoituttaa taitoja, jotka auttavat selviytymään perusopetuksen opinnoissa puutteellisesta kielitaidosta huolimatta, esimerkiksi tekniikat, joilla haetaan tietoa oppikirjoista. Erityisesti nivelvaiheissa oppilasta tulee perehdyttää uuteen oppimisympäristöön.

Valmistavan opetuksen oppilaat ovat luonnollisissa kielen oppimistilanteissa koko koulupäivän ajan kaikkien oppiaineiden parissa sekä koulurakennuksessa että vierailuiden ja opintomatkojen aikana.

Tavoitteena on tarjota erilaisia, kokemuksellisia ja toimintaan haastavia oppimisympäristöjä, jotka mahdollistavat ja kannustavat jatkuvaan suomen kielen opiskeluun. Monipuoliset oppimisympäristöt tarjoavat oppilaalle mielekkäitä tilanteita käyttää kieltä eri kommunikaatioympäristöissä. Vaihtelevat tilanteet kehittävät oppilaan kykyä toimia sekä itsenäisenä yksilönä että yhteisön jäsenenä ja antavat valmiuksia elinikäiseen oppimiseen. Oppimisympäristöt tutustuttavat oppilasta suomalaiseen kulttuuriin ja täten edesauttavat hänen kotoutumistaan Ouluun ja laajemmin suomalaiseen yhteiskuntaan.

Valmistavan opetuksen aikana tehdään resurssit huomioon ottaen vierailuja ja opintoretkiä esim. seuraaviin oppimisympäristöihin:

- Timosenkosken luontokoulu
- Ranuan eläinpuisto
- Oulun yliopiston eläinmuseo
- Oulun yliopiston kasvitieteellinen puutarha
- Pohjois-Pohjanmaan museo
- Taidemuseo
- Tiedekeskus Tietomaa
- Arkeologinen näyttely- ja toimintakeskus Kierikki
- Kulttuuritalo Valve
- Kukka- ja eläinpuisto Escurial
- Tyttöjen talo
- Ainolanpuisto
- Oulun kaupunginkirjasto
- Oulun kaupunginteatteri
- Oulun kansainvälinen lastenelokuvafestivaali
- Lasten ja nuorten teatteripäivät
- Turkansaari

Lisäksi koululla voidaan järjestää työpajoja yhteistyössä mm. Valveen Sanataidekoulun ja Elokuvakoulun kanssa.

4 Yksilöllinen oppimispolku

Valmistavassa opetuksessa olevien oppilaiden ikä- ja kehitystaso, opiskeluvalmiudet ja oppimistaustat, samoin kuin heidän henkilökohtainen historiansa vaihtelevat suuresti. Tämä vaikuttaa opetuksen tavoitteisiin, menetelmiin ja järjestelyihin. Opetuksessa tulee erityisesti huomioida opetuksen eriyttämiseen ja integrointiin sekä yhteistyöhön ja oppilashuoltoon liittyvät näkökohdat.

Valmistavan opetuksen alkaessa opettaja tapaa oppilaan ja hänen huoltajansa. Ensimmäisessä tapaamisessa kartoitetaan oppilaan koulunkäynti- ja henkilöhistoria: Suomeen muuttopäivämäärä, äidinkieli, uskonto, harrastukset ja terveyteen liittyvät tiedot. Tämän yhteydessä täytetään myös oma maahanmuuttajaoppilaille laadittu oppilastietolomake**.** Samalla oppilas ja huoltaja saavat tietoa suomalaisesta koulukulttuurista, opetusmenetelmistä, oppilaan arvioinnista ja koulun käytänteistä. Kodin ja koulun tiivis yhteistyö tukee koko perheen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

4.1 Opinto-ohjelma

Opinto-ohjelman laatimisen edellytyksenä on riittävä oppilaantuntemus. Opinto-ohjelma laaditaan viimeistään kolmen kuukauden kuluttua oppilaan koulunkäynnin alkamisesta. Opettaja keskustelee vanhempien ja oppilaan kanssa. Näiden keskustelujen pohjalta opettaja tekee opinto-ohjelman.

Opinto-ohjelma päivitetään arvioimalla asetettuja tavoitteita ja tarkentamalla niitä opintojen edetessä. Oppilaan huoltajien ja oppilaan kanssa käytävissä arviointikeskusteluissa käydään läpi opinto-ohjelmaan kirjattuja tavoitteita ja arviointia sekä kirjataan yhteisiä sopimuksia. Valmistavan opetuksen opettaja perehdyttää huoltajat kielitaitotason kuvausasteikkoon suomi toisena kielenä -oppimäärän arvioinnissa.

Opinto-ohjelmassa määritellään:

- oppilaan lähtötaso, kuten koulunkäyntihistoria, kielitaito ja oppilaan vahvuudet
- oppilaan henkilökohtaiset oppimistavoitteet, joita tarkistetaan säännöllisin väliajoin
- opiskeltavat oppiaineet, tuntimäärät ja opetuksen sisältö
- oppilaan opinnot valmistavan opetuksen opetusryhmässä ja integrointi perusopetuksen ryhmiin
- henkilökohtaisen ohjauksen järjestäminen ja muut mahdollisesti tarvittavat tukitoimet

Oppilaan opinto-ohjelmassa tavoitteet asetetaan siten, että oppilaat saavat omalle taito- ja ikätasolleen soveltuvaa opetusta. Sisällöt valitaan niin, että ne tukevat arkitilanteista selviytymistä, kotoutumista ja auttavat opiskelijaidentiteetin kehittymisessä. Oppilaan omassa opinto-ohjelmassa kiinnitetään huomiota perusopetukseen siirtymisen aikatauluun. Tarvittaessa oppilas voi jatkaa perusopetukseen valmistavassa opetuksessa tai siirtyä opiskelemaan opinto-ohjelman mukaisesti hänelle parhaiten soveltuvin tukitoimin.

Opinto-ohjelma on toimiva työkalu oppilaan edistymisen seuraamiseksi sekä tuki ja turva opettajan vaihtuessa. Oppilaan siirtyessä yleisopetusryhmään arvioidaan muun muassa oppilaan valmiudet ja tuen tarve.

4.2 Integrointi

Integrointi tukee oppilaan kotoutumista, yhteenkuuluvuutta kouluyhteisöön ja vahvistaa hänen suomen kielen oppimistaan sekä aineenhallintaa. Oman ikätason mukaiseen ryhmään integroituminen edistää oppilaan kokonaiskehitystä ja ohjaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Yleisopetuksen opettajat ja oppilaat oppivat tuntemaan integrointituntien aikana ryhmäänsä tulevan uuden oppilaan.

Integroitumista tuetaan motivoimalla ja kannustamalla oppilasta. Integroinnit aloitetaan pääasiallisesti taide- ja taitoaineissa ja mahdollisimman pian myös niissä aineissa, joissa oppilaalla on vahva aikaisempi tietopohja, kuten esimerkiksi vieraassa kielessä tai matematiikassa. Integroinnin pohjana toimii oppilaan oma opinto-ohjelma. Maahanmuuttajaoppilaan ja hänelle tutun perusopetusryhmän yhteistyötä lisätään vähitellen oppilaan kielitaidon karttuessa.

Ratkaisun integroitavista aineista, ajankohdasta ja opetusryhmistä tekee oppilashuoltoryhmä yhteistyössä valmistavan opetuksen ryhmän opettajan kanssa. Oppilashuoltoryhmällä tulee olla ajantasainen tieto valmistavan opetuksen oppilaista, jotta se voi päättää jokaiselle ikätason mukaisen ja sopivan perusopetusryhmän. Integrointi edellyttää jatkuvaa valmistavan opetuksen ryhmän opettajan ja perusopetuksen opettajien välistä yhteistyötä. Vastuu integroinnin toteutumisesta on koulun rehtorilla.

Integroinnissa edetään suunnitelmallisesti oppilaan aikaisemmat tiedot ja taidot sekä hänen etenemisensä opinnoissa huomioon ottaen. Oppilaan opiskelua perusopetuksen ryhmissä ja integroinnin onnistumista arvioidaan säännöllisesti.

4.3 Valmistavan opetuksen jälkeen

Valmistavan opetuksen jälkeen oppilaat siirtyvät perusopetuksen oppilaiksi**. Koskelan normaalikoulu** tekee yhteistyötä Oulun kaupungin peruskoulujen kanssa. Valmistavan opetuksen jälkeen oppilas pyritään siirtämään lähikouluun**.** Siirtovaiheessa oppilaan opinto-ohjelma tarkistetaan, ja hänelle suunnitellaan tarvittavat tukitoimet yleisopetuksen ryhmässä opiskelua varten. Siirtymävaiheessa yhteistyö valmistavan opetuksen ryhmän opettajan, oppilaan huoltajien, vastaanottavan luokan opettajan, suomi toisena kielenä -opettajan ja oppilashuoltoryhmän edustajan välillä on erityisen tärkeää.

5. Oppimisen ja hyvinvoinnin tuki

Kun perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana selviää oppilaan tarve opiskelun tukeen, tuki annetaan oppilaalle parhaiten soveltuvalla tavalla. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa oppilaalle kuuluu kaikki yleisen tuen tukitoimet. Oppilaalle annetaan tarvittaessa mm. tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta sekä muita oppilashuollollisia tukitoimenpiteitä. Jos annettu tuki ei riitä, on tarpeen kartoittaa oppilaan tehostetun ja erityisen tuen tarve.

5.1 Oppilashuolto

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaalla on oikeus oppilashuoltoon. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Oppilaan tuen tarpeet arvioidaan valmistavan opetuksen aikana yhteistyössä koulun oppilashuoltohenkilöstön kanssa. Oppilashuollon palveluita koulussa ovat oppilashuoltoryhmä, erityisopettaja, kouluterveydenhoitaja sekä koulupsykologi ja/tai koulukuraattori. Oppilaan opinto-ohjelma hyväksytään oppilashuoltoryhmässä.

Valmistavassa opetuksessa kiinnitetään erityistä huomioita oppilaiden tuen tarpeiden varhaiseen tunnistamiseen ja tukitoimet aloitetaan heti tarpeen ilmetessä. Yleisen, tehostetun ja erityisen tuen prosessit ja tukitoimet noudattavat Koskelan normaalikoulun opetussuunnitelman kolmiportaista tukea (ks. Kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tuki). Huoltajille annetaan riittävät tiedot suomalaisen koulu-, sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän tukitoimien saatavuudesta, menetelmistä ja käytännöistä. Tarvittaessa on huolehdittava tulkkauksen järjestämisestä. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä terveys-, sosiaali- ja nuorisotoimen sekä muiden tahojen kanssa.

5.2 Oppilaanohjaus

Oppilaanohjauksen tarkoituksena on kehittää oppilaan oppimisvalmiuksia ja tukea hänen sosiaalista kasvuaan sekä ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia. Valmistavasta opetuksesta alkaen oppilaanohjauksella tuetaan oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas kykenee edistämään sosiaalista kypsymistään sekä kehittämään elämänsuunnittelun kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja.

Oppilasta ohjataan suhtautumaan vastuullisesti koulutyöhön ja tehtäviin, käyttämään monipuolisia työtapoja ja hankkimaan tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas saa henkilökohtaista ohjausta opiskelunsa ja valintojensa tueksi sekä erilaisissa arkielämän kysymyksissä. Oppilaanohjaus noudattaa Koskelan normaalikoulun opetussuunnitelmassa määriteltyjä oppilaanohjauksen tavoitteita.

Perusopetukseen siirtymistä suunniteltaessa tulee huolehtia siitä, että tieto oppilaan valmiuksista ja edistymisestä valmistavassa opetuksessa siirtyy valmistavan opetuksen opettajalta perusopetuksen opettajille. Oppilaan vaihtaessa koulua oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan mahdollisuus tutustua ajoissa tulevaan kouluun.

Oppilaan turvallista siirtymistä opintopolun nivelvaiheissa tulee tukea oppilaanohjaajien sekä opettajien välisellä yhteistyöllä, joka ylittää oppilaitosten ja kouluasteiden väliset rajat. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden oppimispolun määrätietoinen ohjaaminen ja tukeminen edellyttävät kaikkien osapuolien joustavaa yhteistyötä. Valmistavan opetuksen oppilaanohjauksessa tulee kiinnittää huomiota oppilaan käsitykseen omista mahdollisuuksistaan jatko-opinnoissa ja työelämässä.

5.3 Kodin ja koulun yhteistyö

Opetuksen järjestäjä luo edellytykset kodin ja koulun yhteistyölle. Yhteistyön lähtökohtana on osapuolten yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kunnioitus ja kohtelu. Tavoitteena on vuoropuhelun aikaansaaminen oppilaan kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kieli- ja kulttuuri-

tausta. Huoltajille annetaan tietoa suomalaisesta koulusta ja koulutusjärjestelmästä, opetussuunnitelmasta, oppilaan arvioinnista, opetusmenetelmistä ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa käytettävästä oppilaan omasta opinto-ohjelmasta.

Valmistavan opetuksen alkaessa opettaja tapaa oppilaan huoltajineen. Opettaja saa tietoa tapaamisissa oppilaan aikaisemmasta koulunkäynnistä sekä perheen kulttuurista ja tavoista. Oppilas ja huoltaja saavat tietoa koulun käytänteistä.

Arviointikeskusteluissa syys- ja kevätlukukaudella käydään läpi, miten oppilaan koulunkäynti on edennyt suhteessa oppilaan oman opinto-ohjelman tavoitteisiin, ja tavoitteet päivitetään. Perheille annetaan tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä, opetussuunnitelmasta, arvioinnista, perusopetukseen siirtymisestä sekä jatkoopintomahdollisuuksista perusopetuksen jälkeen. Tietoa välittyy myös vanhempainilloissa.

Kaikissa koulun ja kodin välisissä tapaamisissa on tarvittaessa mukana tulkki. Koskelan normaalikoulussa käytetään Pohjois-Suomen Tulkkipalvelua.

5.4 Moniammatillinen yhteistyö

Valmistavan opetuksen aikana oppilasta opettavat valmistavan opetuksen opettajan lisäksi luokan- tai aineenopettaja/t, mahdollisesti laaja-alainen erityisopettaja sekä oppilaan äidinkielen ja uskonnon opettaja. Oppilasta opettavien opettajien on tärkeää tehdä yhteistyötä keskenään. Opettajien välistä yhteistyötä tarvitaan myös oppilaan siirtyessä esiopetuksesta valmistavaan opetukseen ja valmistavasta opetuksesta perusopetukseen. Yhteistyötahoja ovat muun muassa Oulun kaupungin maahanmuuttajatoimisto, Oulun vastaanottokeskus, Pohjois-Suomen Tulkkipalvelu, Kansainvälinen toimintakeskus Villa Victor, Oulun seudun Setlementti ry, Nuorisoasiainkeskus, Oulun yliopisto, Oulun alueen päiväkodit ja peruskoulut.

5.5 Tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevat oppilaat

Valmistavan opetuksen aikana kartoitetaan oppilaan mahdollinen tehostetun ja erityisen tuen tarve. Tehostetun ja erityisen tuen prosessit ja tukitoimet noudattavat Koskelan normaalikoulun opetussuunnitelman kolmiportaista tukea (ks. Kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tuki). Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa oppilaille annetaan tarvittaessa mm. tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta sekä muita oppilashuollollisia tukitoimenpiteitä. Tuki annetaan oppilaalle parhaiten soveltuvalla tavalla.

Eriyttämisen avulla taataan oppilaan tavoitteellinen oppiminen oman opinto-ohjelman mukaisesti. Opetusta eriytetään sisältöjen valinnalla, vaihtelevilla työtavoilla ja opetusmenetelmillä sekä opetusjärjestelyiden avulla, mm. integroimalla oppilaat suomalaisiin perusopetuksen ryhmiin.

6. Arviointi

Valmistavan opetuksen arviointi on yksilöllistä, ohjaavaa, kannustavaa ja monipuolista. Valmistavan opetuksen arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen havainnointiin ja näyttöön. Arvioinnissa opettajan oppilaantuntemus on avainasemassa. Arviointiin osallistuvat valmistavan opetuksen ryhmän opettaja ja muut oppilasta opettavat

opettajat yhteistyössä. Arviointi perustuu oppilaan omassa opinto-ohjelmassa asetettuihin yksilöllisiin tavoitteisiin. Oppilaan edellytyksiä itsearviointiin kehitetään. Valmistavan opetuksen arviointi on sanallista. Oppilaan huoltajille tulee antaa tietoa arvioinnin periaatteista, tavoista ja menetelmistä. Arvioinnin avulla valmistavan opetuksen oppilaalle sekä hänen huoltajilleen annetaan kuva perusopetuksen vaatimuksista.

Oppilaan suomen kielen taitoa sekä edistymistä arvioidaan kielitaidon tasojen kuvausasteikolla sanallisesti. Kielitaidon tasojen kuvausasteikon käyttöä tulee selventää huoltajille valmistavan opetuksen aikana vanhempaintapaamisten yhteydessä. Huoltajille muodostuu kokonaiskuva lapselleen asetetuista tavoitteista ja edistymisestä kielitaidon eri osa-alueilla. Tämä vahvistaa huoltajien roolia oppilaan opiskelun tukemisessa kotona.

Valmistavan opetuksen päätteeksi oppilaalle annetaan osallistumistodistus, johon kirjataan opiskellut oppiaineet, niiden laajuus ja opetuksen sisältö. Todistusta täydennetään kuvaamalla oppilaan edistymistä eri oppiaineissa.

Oppilaalle annettavan todistuksen sisältö selvitetään aina oppilaan vanhemmille arviointikeskustelussa tulkin välityksellä tai kääntämällä todistus oppilaan äidinkielelle.

7. Perusopetuksen oppimäärään sisältyvien opintojen suorittaminen valmistavan opetuksen aikana

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaan opinto-ohjelmaan voidaan sisällyttää perusopetuksen oppimäärän laajuisia eri oppiaineiden opintoja. Kun oppilas pystyy osoittamaan, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja opinto-ohjelmaan määritellyssä oppiaineessa, hänellä on oikeus saada todistus ko. opintojen hyväksytystä suorittamisesta.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaat voidaan määritellä kuuluvaksi perusopetuslain 38§:ssä tarkoitettuun erityiseen tutkintoon. Erityisessä tutkinnossa selvitetään eri tavoin, miten oppilaan tiedot ja taidot vastaavat perusopetuksen mukaisia tietoja ja taitoja arvioitavassa oppiaineessa. Arvioinnin pohjana käytetään sekä vuoden 2004 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa että paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltyjä tavoitteita. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2004 hyvän osaamisen kriteerit ovat perustana oppilaan osaamisen tason määrittelyssä. Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaan arvioinnin tekevät yhteistyössä arvioitavan aineen opettaja sekä valmistavan opetuksen ryhmän opettaja.

Valmistavan opetuksen oppilaat voivat suorittaa erityisessä tutkinnossa oppiaineen koko oppimäärän tai jonkin vuosiluokan oppimäärän. Oppilaan opinto-ohjelmaan kirjataan, minkä vuosiluokkien oppimääriä hän suorittaa eri aineissa.

Vuoden 2004 opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että jos oppilas on erityisessä tutkinnossa suorittanut perusopetuksen jonkin aineen oppimäärän, hänelle annetaan todistus kyseisen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistukseen kirjataan suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Jos perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilas on suorittanut osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten jonkin vuosiluokan oppimäärän, hänelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä. Useamman oppiaineen suoritukset voidaan kirjata samaan todistukseen. Suoritetuista oppiaineista tai oppimääristä merkitään todistukseen oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana. Maahanmuuttajaoppilaiden arvioinnin periaatteita

noudattaen arviointi on tehtävä myös sanallisesti. Oppiaineiden laajuutta vuosiviikko-tunteina ei kirjata.

1.13 ARVIOINTI

1.13.1 Oppilasarviointi

Arviointi perustuu perusopetuslakiin ja -asetukseen sekä Opetushallituksen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin.

Arvioinnin tehtävät

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppilaan kasvua. Tällöin pyritään:

- tukemaan, edistämään ja vahvistamaan oppilaan
  - tervettä itsetuntoa
  - omien kykyjen ja taitojen tunnistamista
  - oppimisprosessia
  - persoonallista ja sosiaalista kasvua
- antamaan palautetta oppilaalle, vanhemmille ja koululle oppilaan
  - edistymisestä
  - sosiaalisesta kasvusta
  - opiskelutaidoista
  - oppimisprosessista
- ohjaamaan oppilaan opiskelua
  - tavoitteiden asettamisessa
  - työskentelyn suunnittelussa
  - valinnoissa
  - jatko-opintojen suunnittelussa
- kannustamaan ja motivoimaan oppilasta elinikäiseen oppimiseen
- tukemaan koulutyön tavoitteiden toteutusta
  - opetussuunnitelman kehittämisessä
  - työtapojen valinnassa
  - opetusmenetelmien kehittämisessä
  - opetusjärjestelyjen suunnittelussa.

Arvioinnin periaatteet

Arviointi on jatkuvaa, tavoitteellista ja monimuotoista. Siihen voivat osallistua oppilas/oppilasryhmä, vanhemmat/huoltajat, opettajat, opiskelijat sekä koulun muu henkilökunta. Oppilasarviointi perustuu havainnointiin, keskusteluun oppilaan kanssa, oppilaan tuotoksiin sekä erilaisten kokeiden tuloksiin. Tarkoituksena on, että oppilas saa yksilöllistä ja totuudenmukaista palautetta edistymisestään, työskentelystään, sosiaalisesta kasvustaan, käyttäytymisestään sekä opiskelutaidoistaan ja -tuloksistaan eri oppiaineissa.

Oppilasarviointi liittyy kiinteästi kodin ja koulun yhteistyöhön. Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan etukäteen tietoa arvioinnin perusteista sekä pyydettäessä selvitetään jälkikäteen, miten niitä on arvioinnissa sovellettu. Oppilaiden kanssa keskustellaan oppimisen tavoitteista ja arvioinnin periaatteista eri oppiaineissa. Lisäksi heitä rohkaistaan omien tavoitteiden asettamiseen, itsenäiseen opiskeluun, oman edistymisen arviointiin ja kuvailuun. Itsearviointi on osa oppilasarviointia. Oppiainekohtainen arviointi perustuu Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oleviin kuvauksiin hyvästä osaamisesta sekä päättöarvioinnin kriteereihin. Kunkin

oppiaineen arviointia käsitellään tarkemmin ainekohtaisten opetussuunnitelmien yhteydessä.

Arviointi edellyttää eri osapuolten jatkuvaa kanssakäymistä, vuoropuhelua ja vastuullisuutta. Opettajan rooli arvioinnissa on ohjaavaa, kannustavaa ja oppilaan positiivista toimintaa tukevaa. Koulu ja koti yhdessä auttavat lasta kasvamaan vastuulliseksi, ehyeksi ja tasapainoiseksi persoonaksi, joka pystyy toimimaan myös tulevassa, muuttuvassa yhteiskunnassa. Terve ja vahva itsetunto on kaiken perusta. Täten arvioinnilla tulee olla tervettä itsetuntoa ja minäkäsitystä vahvistava ja motivaatiota parantava vaikutus.

Oppilaan itsearviointi

Perusopetuksen yhtenä tehtävänä on kehittää oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Itsearvioinnin tarkoituksena on tukea itsetuntemuksen kasvua ja kehittää opiskelutaitoja. Tavoitteena on, että oppilaan itsetunto ja myönteinen minäkuva oppijana sekä osallisuuden tunne vahvistuvat. Oppilas oppii

- tiedostamaan asetetut tavoitteet
- asettamaan opiskelulleen tavoitteita
- tarkastelemaan ja säätelemään oppimisprosessiaan
- asettamaan tavoitteita työskentelylleen ja yhdessä toimimiselle
- tunnistamaan omaa edistymistään.

Lukuvuoden aikana oppilas voi arvioida itseään ja saa palautetta itsearvioinnista. Itsearviointi kohdistuu monipuolisesti osaamisen ja oppimisen eri alueisiin. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.)

Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppilaan oppimaan oppimisen taitojen arviointia. Työskentelyn arvioinnin pohjana ovat työskentelylle eri oppiaineissa asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi kohdistuu oppilaan taitoon suunnitella, säädellä, toteuttaa ja arvioida omaa työtään. Arvioinnissa otetaan huomioon myös, miten vastuullisesti, aloitteellisesti, yritteliäästi, säännöllisesti ja huolellisesti oppilas työskentelee ja miten hän toimii yhteistyössä toisten kanssa. Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä voidaan arvioida myös erikseen.

Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymisessä arviointi kohdistuu siihen, miten oppilas ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön, arvostaa työtä ja noudattaa sääntöjä. Tällä tarkoitetaan oppilaan kykyä ja halua ymmärtää, arvostaa ja tukea toisia ihmisiä sekä vaalia ympäristöä. Työn arvostaminen koskee sekä omaa että toisen tekemää työtä. Sääntöjen noudattamisessa otetaan huomioon se, miten oppilas tuntee säännöt ja sitoutuu niihin (liitteinä käyttäytymisen arvioinnin kriteerit vuosiluokilla 0–6 ja 7–9). Käyttäytymisen arvioinnissa otetaan huomioon koulun arvopohja ja käyttäytymiselle asetetut tavoitteet. Käyttäytyminen arvioidaan sanallisesti 4. luokkaan asti ja siitä eteenpäin numeroin. Numeroarviointi merkitään todistukseen ja sanallinen arviointi todistuksen liitteeseen. Käyttäytymisen arviota ei merkitä erotodistukseen eikä päättötodistukseen.

Opinnoissa eteneminen

Vuosiluokan hyväksytyn suorittamisen ja luokalta siirtymisen periaatteet sekä luokalle jättämisen periaatteet määräytyvät perusopetusasetuksen, perusopetuslain ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ohjeiden mukaisesti. Päätöksen tekevät oppilasta opettavat opettajat ja rehtori. Päätöksentekoon osallistuu tarvittaessa koulupsykologi tai muu asiantuntija.

Jos oppilas on suorittanut vuosiluokan oppimäärän hyväksyttävästi, hänet siirretään seuraavalle luokalle, ellei hänen yleinen opintomenestyksensä vaadi luokalle jättämistä. Oppilas voidaan siirtää seuraavalle vuosiluokalle siinäkin tapauksessa, että hänellä on hylättyjä arvosanoja, jos opettajat arvioivat hänen selviävän seuraavasta vuosiluokasta.

Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, mikäli hänen suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa aineessa tai aineryhmässä on hylätty. Oppilaalle varataan kuitenkin mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot asianomaisessa aineessa/aineissa. Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden päätyttyä, luokalle jättämisestä voidaan tehdä ehdollinen päätös. Ehdollisessa päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksytty suorittaminen erillisessä kokeessa on vuosiluokalta siirtymisen edellytyksenä. Vuosiluokilla 0–6 erillinen koe järjestetään lukuvuoden päätyttyä erikseen ilmoitettuna päivänä. Vuosiluokilla 7–9 oppilaalle varataan kerran lukuvuoden aikana ja kerran lukuvuoden työn päätyttyä mahdollisuus erillisessä kokeessa osoittaa hallitsevansa hyväksytyt tiedot ja taidot. Mikäli oppilas osoittaa hallitsevansa ehdollisessa päätöksessä edellytetyt tiedot ja taidot, hän siirtyy seuraavalle vuosiluokalle. Muussa tapauksessa hän jää vuosiluokalle. Oppilaan huoltajalla on mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekoa.

Opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneelle tai muuten tukea tarvitsevalle oppilaalle annetaan tukiopetusta. Oppilaalla, joka oppitunnilla opiskelemisesta ja kotitöiden tekemisestä huolimatta tarvitsee lisäopetusta, on oikeus tukiopetukseen, samoin myös sairauden vuoksi poissaolleella. Luokalle jäämistä pyritään estämään tukiopetuksella sekä kodin ja koulun välisellä yhteistyöllä. Jos luokalle jäänti uhkaa, voidaan miettiä erilaisten oppimisen ja koulunkäynnin tukimuotojen käyttämistä. Tukiopetusta annetaan ensisijaisesti lukujärjestyksen ulkopuolisena aikana. Edellä mainitut tukitoimet toteutetaan kolmiportaisen tuen mukaisesti.

Tukea tarvitsevan oppilaan arviointi

Oppimisvaikeudet otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa. Tämä koskee myös oppilaita, joiden vaikeudet ovat lieviä ja joille ei ole tehty erityisen tuen päätöstä. Arvioitaessa käytetään menetelmiä, joiden avulla oppilas kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa. Arviointipalaute auttaa oppilasta tunnistamaan omat kehittymistarpeensa ja suuntaamaan oppimistaan.

Erityistä tukea saavan oppilaan arvioinnin periaatteet määritellään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS). Jos oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta.

Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, että oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa

määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin hyvän osaamisen kuvauksiin. Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan käyttää sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan arviointi perustuu perusopetuksen yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin, sen mukaan mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, arviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin yksilöllisiin tavoitteisiin. Oppilaan arviointi kohdistuu edistymiseen toiminta-alueittain. Arvioitavia toiminta-alueita ovat motoriikka, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Arvioinnin tulee perustua oppilaan kasvamis- ja oppimisprosessiin, sen lähtökohtiin ja tavoitteisiin. Oppimista arvioitaessa otetaan huomioon oppilaan vamman tai sairauden aiheuttamat esteet oppimiselle.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta on laadittu jokaisen oppiaineen osion päätteeksi, tuntijaon nivelkohtaan, oppilaan arvioinnin tueksi. Suomi tai ruotsi toisena kielenä sekä maahanmuuttajaoppilaan oma äidinkieli muodostavat poikkeuksen tästä. Hyvän osaamisen kuvaus kohdistuu oppiaineiden tietoihin ja taitoihin. Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta määrittelee kansallisen tason, joka sellaisenaan toimii arvioinnin pohjana. Numeroarviointia käytettäessä hyvän osaamisen kuvaus määrittelee tason arvosanalle kahdeksan (8). Sanallisessa arvioinnissa kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta tukee opettajaa hänen arvioidessaan oppilaan edistymistä, ja se on arvioinnin perusta kuvattaessa, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.)

Päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut perusopetukselle asetetut tavoitteet eri oppiaineissa. Päättöarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoista ja kohdella oppilaita tasavertaisesti. Päättöarvosana perustuu kussakin yhteisessä oppiaineessa oppilaan osaamiseen perusopetuksen päättövaiheessa vuosiluokilla 8–9. Päättöarviointia varten on määritelty perus-opetuksen päättöarvioinnin kriteerit kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin. Oppilaan osaaminen arvioidaan perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereiden pohjalta, monipuoliseen näyttöön perustuen. Jos yhteisen oppiaineen opiskelu päättyy ennen perusopetuksen päättövaihetta, oppilaan osaaminen arvioidaan kyseiseen oppiaineeseen laadittujen perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereiden mukaan. Päättöarvioinnissa noudatetaan Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutosten kohtaa 8.2.

Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät tieto- ja taitotason arvosanalle kahdeksan (8). Päättöarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteereiden edellyttämää osaamista. Joidenkin kriteerien saavuttamatta jäämisen voi kompensoida muiden kriteerien tason ylittäminen. Oppilas on saavuttanut perusopetuksessa vaadittavat tiedot ja taidot välttävästi (5), mikäli hän pystyy osoittamaan jossakin määrin kriteerien edellyttämää osaamista. Päättöarvioinnissa työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan. Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa

määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin päättöarvioinnin kriteereihin. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) mainitut eri oppiaineiden päättöarvioinnin kriteerit on sisällytetty Oulun normaalikoulun perusasteen ainekohtaisiin opetussuunnitelmiin.

Todistukset

Oppilaan todistukset ovat julkisia asiakirjoja. Jos niissä on oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja, todistus on näiltä osin salassa pidettävä, ja se voidaan antaa vain oppilaalle ja hänen huoltajalleen.

Oppilasarvioinnissa käytetään perusopetuksen aikana seuraavia todistuksia: lukuvuositodistus, välitodistus ja erotodistus. Välitodistuksella tarkoitetaan vuosiluokilla 0–6 syyslukukauden päätteeksi annettavaa todistusta ja vuosiluokilla 7–9 jakson päätteeksi annettavaa todistusta. Vuosiluokilla 7–8 oppilaat eivät saa erillistä lukuvuositodistusta, vaan 7. ja 8. luokan viimeinen jaksotodistus on samalla lukuvuositodistus.

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun tai eroaa perusopetuksesta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä on koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arviota.

Todistuksiin merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun ja oppilaan nimi, oppilaan syntymäaika, todistuksen antamispäivä, allekirjoitus, arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä oppilaan opinto-ohjelma ja arvio siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet. Jos työskentely arvioidaan erikseen, merkitään sen arvio todistukseen. Lukuvuositodistukseen merkitään myös tieto luokalta siirtymisestä sekä mahdollisesta luokalle jättämisestä. Todistuksissa on merkintä, että ne ovat Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukaisia. Kopio oppilaalle annetusta lukuvuositodistuksesta säilytetään koulun arkistossa.

Vuosiluokilla 0–6 oppilas saa kirjallisen numeroarvioinnin ja/tai sanallisen arvioinnin syys- ja kevätlukukauden päättyessä. Lisäksi käydään arviointikeskusteluja, joihin voivat osallistua vanhemmat/huoltajat, oppilas ja oppilasta opettavat opettajat. Vuosiluokilla 1–4 käytetään muutoin sanallista oppilasarviointia, mutta neljännen vuosiluokan keväällä oppilas saa numeroarvioinnin välineaineissa (matematiikasta, äidinkielestä ja A1-kielestä). Vuosiluokilla 5–6 käytetään numeroarviointia. Valinnaisaineet arvioidaan suoritusmerkinnällä (H) täydennettynä mahdollisella sanallisella arvioinnilla. Arviointia voidaan perustella ja täydentää sanallisesti kaikilla luokka-asteilla.

Vuosiluokilla 7–9 oppilas saa jokaisen jakson päätyttyä jaksotodistuksen, jossa on arvioitu hänen edistymisensä jakson aikana päättyneiden kurssien osalta. Yhteisissä oppiaineissa oppilaat arvostellaan numeroin, joita voi täydentää sanallinen arviointi. Valinnaisaineet, joiden oppimäärän laajuus on yksi kurssi, arvioidaan suoritusmerkinnällä (H). Vähintään kahden kurssin laajuiset valinnaisaineet arvioidaan numeroin. Myös valinnaisaineen arviointia voi täydentää sanallinen arviointi.

Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään puolet on opetettu muulla kuin koulun opetuskielellä, mainitaan todistuksessa opetuksessa käytetty kieli ja sillä opetetut oppiaineet.

Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Perusopetuksen päättötodistus

Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, jonka suoritukset kaikissa numeroin arvosteltavissa aineissa ovat vähintään välttäviä.

Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin perusopetuksen aikana käytettäviin todistuksiin seuraavin poikkeuksin: Päättötodistukseen merkitään oppilaan koko nimi ja henkilötunnus, rehtorin allekirjoitus, yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvosteltavien valinnaisten aineiden arviointi sanoin (välttävä–erinomainen) ja numeroin (5–10). Oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet, uskonto) merkitään suoritettu oppimäärä. Päättötodistukseen tulee maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista. Arviota oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen kyseisen oppiaineen alle. Numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen aineen nimen kohdalle tulee merkintä ”valinnaiset opinnot”, sen jälkeen kaikkien kyseiseen yhteiseen aineeseen liittyvien sanallisesti arvioitavien aineiden yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä sekä merkintä ”hyväksytty”. Ne valinnaisaineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”muut valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä, mahdollinen oppimäärä sekä arvio joko numeroin tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Jos oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarviointia. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toimintaalueittain, päättöarviointi on sanallinen.

Yhdeksännen luokan oppilaalle annetaan tarvittaessa jatko-opintoihin pyrkimistä varten välitodistus, jossa oppilaan osaaminen arvioidaan samoin perustein kuin päättötodistuksessa

Käyttäytymisen arvioinnin sisällöt ja kriteerit vuosiluokilla 1–6

Oppilas ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristönsä
- toisten kuunteleminen, kunnioittaminen ja auttaminen - ystävällisyys, yhteistyökykyisyys ja vastuullisuus - hyvien tapojen noudattaminen (tervehtiminen, kiittäminen, huomaavaisuus, rehellisyys jne.)
Oppilas arvostaa omaa ja toisten työtä
Oppilas noudattaa koulun yhteisiä sääntöjä ja sopimuksia
- koulun järjestyssääntöjen noudattaminen - luokan omien sopimusten ja sääntöjen noudattaminen

Arviointiasteikko ja kriteerit:

Sanallinen arviointi (vuosiluokat 1–4)

1 yleensä, pääsääntöisesti
2 vaihtelevasti
3 harvoin, tarvitsee ohjausta

Numeroarviointi (vuosiluokat 5–6)

10 esimerkillisesti
9 pääsääntöisesti
8 yleensä
7 vaihtelevasti
6 harvoin
5 ei ollenkaan

Käyttäytymisen arvioinnin kriteerit vuosiluokilla 7–9

Käyttäytyminen arvioidaan kaksi kertaa lukuvuodessa. Arvioinnissa käytetään numeroarviointia, jonka kriteerit ovat seuraavat:

Arvosana	
10	• oppilas on luotettava • ottaa huomioon toisen ihmisen • on oikeudenmukainen • on esimerkillinen käytöksessään ja huolellisuudessaan • on siisti työssään • toimii rakentavasti koko kouluyhteisön parhaaksi
9	• oppilas on edellisten tapainen, mutta vielä hiomaton kohteliaisuudessa ja toisten huomioon ottamisessa
8	• oppilas käy koulua säännöllisesti • noudattaa yleensä kouluyhteisön sääntöjä • käyttäytyy yleensä huomaavaisesti toisia ihmisiä kohtaan • on sopuisa ja yhteistyöhaluinen • opiskelee kohtuullisesti ja on ajoittain hyvin kiinnostunut • huolehtii yleensä läksyt ja tehtävät sekä suhtautuu järkevästi yhteiseen omaisuuteen
7	• oppilas käy koulua kohtalaisesti mutta myöhästelee joskus • opiskelee vain ajoittain • on lyhytjännitteinen • on toisinaan haluton, jopa häiritsevä, harvoin oma-aloitteinen, tekee vain vaaditun • osoittaa silloin tällöin piittaamattomuutta toisia työyhteisön jäseniä ja ympäristöä kohtaan
6	• oppilas käy koulua epäsäännöllisesti • myöhästelee monta kertaa viikossa • häiritsee useita oppitunteja • ei tee tehtäviään • töhertelee kirjoihin, vihkoihin, pulpetteihin tms. • on epäluotettava • kiusaa muita • käyttää äänekästä ja usein sopimatonta kieltä
5	• oppilas on harvoin koulussa • myöhästelee jatkuvasti • häiritsee jatkuvasti oppitunteja • valehtelee usein

	• huutelee hävyttömyyksiä • ei välitä säännöistä
4	• oppilas käy vain satunnaisesti koulussa sekä vaatii viranomaisten toimenpiteitä • aiheuttaa tahallisesti toisen kouluyhteisön jäsenen vahingoittumisen • vahingoittaa tahallisesti toisten omaisuutta • harjoittaa rikollista toimintaa, eikä ole koulun käytettävissä olevin keinoin ojennettavissa

1.13.2 Kouluyhteisön arviointi

Kouluyhteisön arvioinnin avulla pyritään edistämään avoimuutta, innovatiivisuutta, suvaitsevaisuutta, joustavuutta, yhteistoiminnallisuutta ja tutkivaa asennoitumista.

Kouluyhteisön arviointi on koulun henkilökunnan, sen sidosryhmien tai muun ulkopuolisen tahon suorittamaa koulutuksen toimivuuden arviointia. Sen tehtävänä on kehittää
- koulun opetus- ja kasvatustoimintaa
- koulun koko henkilökunnan toimintaa
- koulun oppimisympäristöä
- koulun ja sen sidosryhmien yhteistoimintaa.

Koulun tehtävät ja kasvatukselliset painotukset ohjaavat arviointia. Tämän vuoksi kouluyhteisössä arvioidaan jatkuvasti kasvatuksellisia ja opetuksellisia tavoitteita ja niiden toteutumista. Kasvatustavoitteilla on erityisen vahva yhteisöllinen kytkentä. Esimerkiksi itsetunto, vastuullisuus, yhteistyökyky sekä käsitys oikeasta ja väärästä ovat yhteisösidonnaisia asioita.

Arviointi kohdistuu koko koulun toimintaan. Koulu nähdään yhteistoiminta-, oppimis- ja kasvuympäristönä. Lisäksi arvioidaan tiettyjä erityisalueita, kuten opetusharjoittelua, tutkimustoimintaa, oppilashuoltoa, opetusmenetelmiä ja -järjestelyjä. Tärkeää on arvioida koulun oppisisältöjen ja työtapojen mielekkyyttä erityisesti oppilaiden ja opiskelijoiden kannalta.

Kouluyhteisön arviointiin liittyvät mm. seuraavat osiot:
- koulun opetussuunnitelman toimivuuden arviointi
- koulu yhteisönä: ilmapiiri, vuorovaikutus, turvallisuus, viihtyminen, henkinen hyvinvointi, toimintakulttuuri, johtaminen
- koulu organisaationa: rakenteet, toiminnan järjestelyt, rutiinit
- koulu oppimisympäristönä: menetelmät, fyysinen ympäristö.

Edellä mainittuja osioita arvioidaan Perusopetuksen laatukriteereiden (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2012: 29; Opetusministeriö, 2010:6) pohjalta. Tavoitteena on opetuksen jatkuva ja suunnitelmallinen kehittäminen.

Myös kouluyhteisön arvioinnissa itsearviointi on keskeistä. Opettajat arvioivat jatkuvasti omaa työtään: suunnittelutapojaan, opettamistaan, opetusjärjestelyjään ja arviointimenetelmiään. Tähän liittyy myös oppilaiden kokemusten ja ehdotusten huomioonottaminen. Opettajan itsearvioinnin tarkoituksena on auttaa opettajaa näkemään työnsä onnistumiset ja heikkoudet sekä auttaa löytämään kehittymis- ja kehittämismahdollisuuksia niissä olosuhteissa, joissa hän työtään tekee. Näin arviointiin kuuluu

myös systemaattinen tiedon keruu käytettyjen kasvatus- ja opetusmenetelmien vaikutuksesta. Koulussa pyritään jatkuvasti kehittämään arviointikäytänteitä, joissa painotetaan luovuutta, tiedon etsimistä ja soveltamista, ongelmanratkaisutaitoja sekä yhteistyötä. Oppimisympäristöjen monipuolisuus ja työtapojen vaihtelevuus ovat merkityksellisiä. Tutkimustoiminnan osuus tässä yhteydessä on oleellinen.

Sidosryhmien suorittama kouluyhteisön arviointi lisää yhteistyötä ja auttaa yhteisten tavoitteiden asettamista. Koulun sidosryhmiltä pyritään aika ajoin saamaan monipuolista arviointipalautetta koulun toiminnasta kyselyillä ja haastatteluilla. Myös vanhempainilloissa on mahdollisuus saada palautetta huoltajilta. Lisäksi vanhempien toiminnan merkitys mm. koti- ja kouluyhdistyksessä on huomattava. Yhteydet kasvatustieteelliseen tiedekuntaan monipuolistavat palautetietoa. Opetusharjoittelijoilta saadaan arviointitietoa harjoittelujaksojen aikana käytyjen keskustelujen lisäksi kyselylomakkeilla ja haastatteluilla.

Kouluyhteisöä voi arvioida myös koulun ulkopuolinen taho. Näin suoritetulla arvioinnilla pyritään saamaan mahdollisimman objektiivinen ja kattava asiantuntija-arvio koulun toiminnasta.

1.14 TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIIKAN OPETUSKÄYTÖN STRATEGIA

Visio

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö koulussa edistää oppimisen laatua. Oppiminen ei ole vain tehtävien suorittamista, vaan tiedon rakentamista ja luovaa ongelmanratkaisua. Oppilaiden ajattelun ja itseohjautuvuuden taidot kehittyvät.

Tieto- ja viestintätekniikan koulukäytöllä annetaan valmiuksia elinikäiseen oppimiseen sekä sosiaalisuuden ja kommunikointitaitojen kehittymiseen globaalissa maailmassa.

Tieto- ja viestintätekniikka on olennainen osa opetusta, opiskelua ja opetusharjoittelua kaikissa oppiaineissa.

Tavoitteet

1. Oppilaat käyttävät luontevasti tieto- ja viestintätekniikkaa opiskelun apuvälineenä. Opettajat ja opetusharjoittelijat hyödyntävät tieto- ja viestintätekniikkaa arkipäivän opetustyössä pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

2. Koulussa hyödynnetään omien opettajien ja opetusharjoittelijoiden sekä kaupallisten oppimateriaalin valmistajien käytettävissä olevaa verkkoperusteista oppimateriaalia ja digitaalisia tallenteita sekä tuotetaan niitä itse.

3. Peruskoulutuksessa olevat opiskelijat harjoittelevat tieto- ja viestintätekniikan soveltamista koulutyössä koulun opetussuunnitelman ja opettajankoulutusyksikön asettamien tavoitteiden mukaan.

4. Täydennyskoulutusta järjestetään vuosittain tarkistettavan suunnitelman mukaan.

5. Koulun sisäisessä ja ulkoisessa tiedotuksessa hyödynnetään Norssiporttia perinteisten tiedotusmuotojen rinnalla.

Katso tarkemmin liite 2.

2. Aihekokonaisuudet

2.1 KULTTUURI-IDENTITEETTI JA KANSAINVÄLISYYS

Oulun normaalikoulu on yksi Unesco- eli ASP-oppilaitoksista (Unesco Associated Schools Project), jotka pyrkivät toteuttamaan ja edistämään YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön Unescon periaatteita ja tavoitteita. Unesco-oppilaitoksena toimiminen edellyttää muun muassa monipuolisia ja vireitä kansainvälisiä yhteyksiä sekä tapahtumien, projektien ja kehittämishankkeiden järjestämistä. Eettinen sitoutuminen, rohkeus toimia hyvän ja oikeudenmukaisen asian puolesta sekä kasvaminen ja kasvattaminen maailmankansalaisuuteen ovat toiminnan keskeisiä lähtökohtia.
Unesco-koulujen toiminnassa painottuvat

- maailmanlaajuiset kysymykset ja Yhdistyneiden Kansakuntien rooli
- ihmisoikeudet, demokratia ja suvaitsevaisuus
- kulttuuritietous
- ympäristö ja kestävä kehitys.

Unesco-koulut toimivat paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Kehittämistoiminnan tarkoituksena on edistää kasvatuksen laatua erityisesti eettisestä, kulttuurisesta ja kansainvälisestä näkökulmasta luomalla innovatiivisia opettamisen ja oppimisen lähestymistapoja, menetelmiä ja materiaaleja. Keskeisiä Unesco-koulun päämääriä ja tavoitteita toteutetaan koulun jokapäiväisessä työssä.

Kulttuuri- ja kansainvälisyyskasvatuksen suunnittelua ja kehittämistä koordinoi koko koulun yhteinen kansainvälisyystiimi. Yhteistyötahot ilmenevät seuraavasta kuviosta.

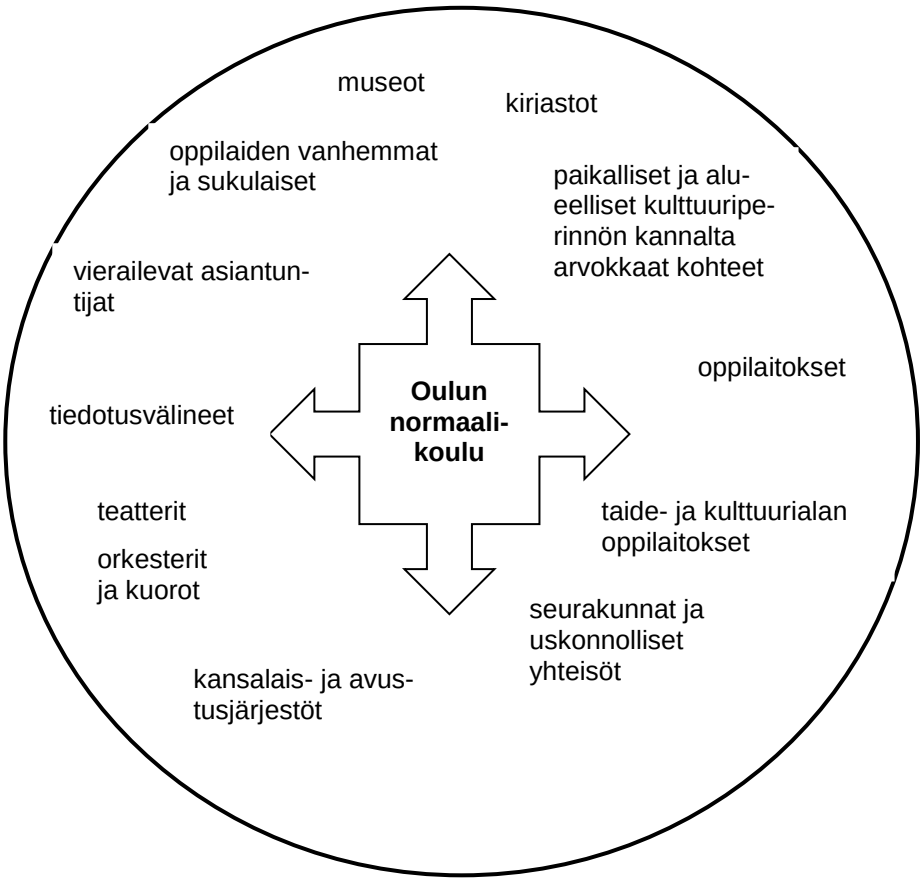

Tavoitteet

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys -aihekokonaisuuden päämääränä on auttaa oppilasta ymmärtämään suomalaista ja eurooppalaista kulttuuria, löytämään oma kulttuuri-identiteettinsä sekä kehittämään valmiuksiaan kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja kansainvälisyyteen.

Tavoitteena on, että oppilas

- tuntee ja arvostaa omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään ja näkee suomalaisen kulttuuri-identiteetin osana alkuperäistä, pohjoismaista ja eurooppalaista kulttuuria
- ymmärtää oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta sekä näkee oman sukupolvensa aikaisempien sukupolvien elämäntavan jatkajana ja kehittäjänä
- oppii tuntemaan Oulun ja Pohjois-Suomen kulttuuriperintöä ja -ympäristöä
- tutustuu muihin kulttuureihin ja elämänkatsomuksiin ja saa valmiuksia toimia monikulttuurisessa yhteisössä ja kansainvälisessä yhteistyössä
- ymmärtää kulttuuri-identiteetin osatekijöitä ja niiden merkitystä yksilölle ja yhteisölle.

Toteutus

Aihekokonaisuuteen liittyviä asioita käsitellään eri oppiaineissa ainekohtaisten opetussuunnitelmien mukaisesti. Toteutusmuotoja perusopetuksen lisäksi ovat lukuvuoden aikana toteutettavat, aihekokonaisuuteen liittyvät kulttuuriteemat, toiminnot ja tapahtumat. Tavoitteena on järjestää kulttuuri-, kansainvälisyys- ja ympäristökasvatukseen liittyviä toimintoja mahdollisimman monen harjoittelujakson aikana. Koulu etsii aktiivisesti mahdollisuuksia oppilasvaihdon sekä ystävyyskoulu- ja avustustoiminnan avulla kehittää kansainvälisiä yhteyksiä.

Opetuksen teemaviikkojen ja tapahtumien toteuttamisessa pyritään vuosittain ottamaan huomioon kolme näkökohtaa: oma kulttuuri, lähikulttuurit ja kaukaiset kulttuurit. Työskentelytavoissa ja toimintaperiaatteissa korostuvat toiseen huomioon ottaminen, suvaitsevaisuus, erilaisuuden hyväksyminen, yhteistoiminnallisuus, vastuullisuus ja ongelmakeskeisyys. Oppilaita kannustetaan asioiden pohdiskeluun ja kriittiseen tarkasteluun. Teemojen toteutukseen liitetään myös käytännön kehitysyhteistyötä esimerkiksi taksvärkissä ja muissa avustustyöprojekteissa.

Lukuvuoden aikana järjestetään erilaisia kulttuuri- ja kansainvälisyystapahtumia. Perusasteen vuosiluokkien 0–6 kevät-, joulu- ja suomalaisen kulttuurin juhla pidetään joka vuosi. YK- ja itsenäisyysjuhla järjestetään vuorovuosina. Lisäksi toteutetaan vähintään yksi laaja kulttuuriteema lukuvuodessa. Vuosiluokilla 7–9 juhlat ja tapahtumat valitaan ajankohtaisten teemojen mukaisesti. Tapahtumia järjestetään mahdollisuuksien mukaan myös koko koulun yhteisinä toteutuksina.

Muita pienimuotoisesti huomioitavia merkki-, teema- ja juhlapäiviä ovat muun muassa kansainvälinen lasten oikeuksien päivä, ihmisoikeuksien päivä, suvaitsevaisuuden päivä, rauhanpäivä, nälkäpäivä, suomalaisten merkkihenkilöiden päivät ja muut ajankohtaiset tapahtumat. Näitä vietetään esimerkiksi päivänavauksissa, koulun uutisissa, solujen yhteisissä tuokioissa tai luokkien/luokka-asteiden tapahtumissa.

Paikalliseen, alueelliseen, suomalaiseen ja eurooppalaiseen kulttuuriperintöön ja -ympäristöön tutustutaan erityisesti opintokäyntien ja leirikoulujen yhteydessä. Kulttuurikysymyksiä, ihmisoikeuksia, suvaitsevaisuutta sekä ympäristö- ja kehityskysymyksiä käsitellään syventäen muun muassa maailmankansalaisen valinnaiskurssilla.

Luokkien 0 – 6 sisällöt **Vuosiluokilla 1–6 luokkakohtaiset sisällöt määräytyvät integroidusti ainekohtaisten opetussuunnitelmien sekä koulussa, soluissa ja luokissa järjestettyjen vuosittaisten teemojen, päivien ja tapahtumien pohjalta.**		
	Paikallinen kulttuuri	**Suomalaisuus**
luokat 0–2	• Oman perheen ja suvun menneisyys • Entisajan elämää Oulun seudulla • Oululaista lastenperinnettä: leikit, runot, lorut, laulut • Paikallisia tarinoita • Kuivasjärven luonto ja kulttuuriympäristö • Oulun nähtävyyksiä • Seurakunnat ja kirkot	• Perinneleikkejä ja -lauluja • Kansansatuja, loruja ja arvoituksia • Kansanrunous: Kalevala ja Kanteletar • Lastenkirjailijoita ja lastenkirjallisuutta: esim. Zacharias Topelius, Tove Jansson, Elina Karjalainen, Mauri Kunnas • Juhlat ja merkkipäivät • Merkkihenkilöitä: esim. Aleksis Kivi, Elias Lönnrot • Suomen vähemmistökulttuurit: saamelaiset
luokat 3–4	• Oulun kotikaupunkina: luontoa, kulttuuria, nähtävyyksiä, elinkeinoja jne. • Oululaisuus: esim. murre ja tiernapojat • Oulun seudun merkkihenkilöitä: esim. kirjailijoita, taiteilijoita, säveltäjiä • Lähiseudun luonto- ja kulttuurinähtävyyksiä • Paikalliset vähemmistökulttuurit	• Kansan uskomukset, arvoitukset ja sananlaskut • Kansanrunous: Kalevala ja Kanteletar • Lastenkirjailijoita ja lastenkirjallisuutta • Luonto- ja kulttuurikohteita • Pohjois-Suomen luonto- ja kulttuurikohteista erityisesti Oulanka, Ranua, Rokua • Maailmanperintökohteita • Taide, käsityö- ja musiikkiperinne • Juhlat ja merkkipäivät • Merkkihenkilöitä: esim. kirjailijoita, taiteilijoita, säveltäjiä tuotantoineen • Suomen vähemmistökulttuurit

luokat 5–6	• Oulun murre • Lähialueen luonto- ja kulttuurikohteet: Hailuoto • Oulun seudun laitosten ja virastojen toimintaa • Omat juuret ja historiallinen tieto • Kuivasjärven historiaa • Oulun ja lähialueen esihistoriaa ja historiaa: Kierikki, Pohjois-Pohjanmaan museo	• Kansan uskomukset, arvoitukset ja sanalaskut • Kansanrunous: Kalevala, Kanteletar • Suomen historiaa esihistoriasta 1700-luvun loppuun • Taide, käsityö- ja musiikkiperinne • Juhlat ja merkkipäivät • Merkkihenkilöitä: esim. kirjailijoita, taiteilijoita, säveltäjiä, presidenttejä

	Eurooppalaisuus	**Kulttuurien vuorovaikutus ja kansainvälisyys**
luokat 0–2	• Eurooppalaisia satuja ja lastenkirjallisuutta • Eurooppalaisia lauluja	• Eri maiden kansansatuja • Uskonnot ja elämänkatsomukset omassa ympäristössä • Lasten oikeudet • Maailman lasten elämää • Avustusjärjestöjen toiminta • Oman ympäristön maahanmuuttajakulttuurit
luokat 3–4	• Pohjoisen Euroopan kansansatuja, lastenkirjallisuutta ja eepoksia • Kielenopetuksessa kyseisen kielialueen kulttuuria, historiaa ja tapoja • Pohjoisuus luonnon, ihmisten ja kulttuurien näkökulmasta • Pohjoisen Euroopan maailmanperintökohteita • Pohjoisen Euroopan merkkihenkilöitä: esim. kirjailijoita, taiteilijoita • Pohjoisen Euroopan taide, käsityö- ja musiikkiperinne	• Uskonnot ja elämänkatsomukset omassa ympäristössä • Rauhan käsite ja merkitys • Avustusjärjestöjen toiminta: esim. Suomen Punainen Risti, Unicef • Oman ympäristön maahanmuuttajakulttuurit

luokat 5–6	• Eurooppalaista lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja eurooppalaisia eepoksia • Kielenopetuksessa kyseisen kielialueen kulttuuria, historiaa ja tapoja • Pohjoisuus luonnon, ihmisten ja kulttuurien näkökulmasta: Pallas-Hetta, Alta • Eurooppalaisia kulttuureja • Eurooppalaisia maailmanperintökohteita • Euroopan historiaa esihistoriasta 1700-luvun loppuun: eurooppalaisen sivilisaation synty, keskiaika ja uusi aika, vapauden aika • Euroopan maiden taide, käsityö- ja musiikkiperinne	• Muiden maanosien lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja eepoksia • Muiden maanosien kulttuureja • Muiden maanosien maailmaperintökohteita • Uskonnot ja elämänkatsomukset omassa ympäristössä • Ortodoksinen ja katolinen kirkko • Kristilliset kirkot ja yhteisöt • Ekumenia • Yhdistyneet Kansakunnat • Ihmisoikeudet • Oman ympäristön maahanmuuttajakulttuurit • Maailman historiaa: esim. esihistoriallinen aika ja ensimmäiset korkeakulttuurit, löytöretket • Muiden maanosien taide, käsityö- ja musiikkiperinne
L u o k k i e n 7 – 9 a i n e k o h t a i s e t s i s ä l l ö t		
	Paikallinen kulttuuri	**Suomalaisuus**
Äidinkieli	**7. luokka** • Nimistöön tutustuminen **9. luokka** • Oululaisia kirjailijoita	**9. luokka** • Suomen kirjallisuuden vaiheisiin tutustuminen • Suomalaisia kirjailijoita: Runeberg, Lönnrot, Kivi, Canth, Aho, Leino, Södergran, Jotuni, Sillanpää • Kalevala
Englanti	**7. luokka** • Lähiympäristö, kotiseutu, harrastukset **9. luokka** • Koulutusmahdollisuudet kotipaikkakunnalla	**9. luokka** • Suomi, suomalaisuus, suomalainen hulluus ”akankannosta saappaan heittoon ja sääskentappokilpailuun”

Saksa	**7. luokka** • Oman asuinympäristön kuvaileminen, oululaisia harrastusmahdollisuuksia **8. luokka** • Elinympäristön ja sen luonnon esittelyä	**7. luokka** • Matkustaminen ja nähtävyyksiä Suomessa • Arkielämää ja juhlia Suomessa **8. luokka** • Suomalainen rippikoulu, talviurheilua Suomessa **9. luokka** • Suomesta ja suomalaisuudesta kertominen (opiskelu, ammatti, asuminen)
Maantieto	**8. luokka** • Euroopan alueiden tarkastelussa Oulun seudun ja Pohjois-Suomen ottaminen vertailukohdaksi mahdollisuuksien mukaan **9. luokka** • Suomen maantiedon kurssilla Oulun seudun ja Pohjois-Suomen oloihin perehtymistä: esim. maankohoamisrannikko, asutus, viljelylakeus, uitto ja sahat, koski- ja turvevoima, metsä-, high tech- ym. teollisuus, liikenne, matkailu, kulttuuripalvelut • Mahdollisia tutustumiskäyntejä paikallisiin elinkeinoelämän ja kulttuurin kohteisiin	**7. luokka** • Suomalaiset siirtolaiset Amerikassa **8. luokka** • Suomalaisena Euroopassa: oman kansallisen identiteetin vahvistaminen • Suomen ja Euroopan maiden tilastollista vertailua **9. luokka** • Suomen luonnon- ja kulttuurimaisemia sekä alueita • Suomen asutus ja väestöolot sekä kulttuuripiirteet • Suomen talous ja elinkeinoelämä sekä niiden perustuminen luonnonoloihin: maaperän, metsien, vesien ja soiden moninaiskäyttö

Biologia	**7. luokka** • Paikallisia kalastusmenetelmiä: lippoaminen • Lohen merkitys alueen ihmisille: ravinto ja kauppa • Perämeren arvomarja, tyrni **8. luokka** • Metsän ja suon arvomarjat, sienet ja riista • Sanginjoen riistapolku **9. luokka** • Ympäristökurssilla paikalliset suojelualueet ja -kohteet, aluesuunnittelu ja paikallinen päätöksenteko • Ympäristökurssilla Oulun seudun luonnon- ja kulttuurilajistoon tutustumista • Maankohoamisrannikko; Letonniemen luontopolku	**7. luokka** • Kalastusmenetelmiä ennen ja nyt • Mahdollisuuksien mukaan tutustuminen kauppahallin kalatiskiin **8. luokka** • Metsänhoidon merkitys Suomen taloudelle ja metsien merkitys suomalaisuudelle • Metsän ja suon arvomarjat, sienet ja riista • Riistan pyyntitapoja **9. luokka** • Ympäristökurssilla Suomen erilaisia suojelualueita
Uskonto	**7. luokka** • Vieraat uskonnot Oulussa **8. luokka** • Oulun seudun kirkkorakennukset **9. luokka:** • Herätysliikkeiden vaikutus Oulun seudulla • Kirkkojen vaikutus ja toiminta Oulun seudulla	**9. luokka** • Kristinuskon vaikutus suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan • Perinteinen suomalainen kansanuskonto • Suomalainen uskonnollisuus • Erilaisuuden kohtaaminen suomalaisessa elinpiirissä

Historia	**7. luokka** • Oulun alueen historiaa: tapahtumia, rakennushistoriaa, kulttuurielämää, talouden erityispiirteitä • Mahdollisuuksien mukaan vierailu Pohjois-Pohjanmaan museoon, Pateniemen sahamuseoon ja tutustumista Oulun keskustan historiallisiin rakennuksiin **8. luokka** • Miten 1900-luvun sodat näkyivät Oulussa? • Oulun kaupungin kehittyminen 1900-luvulla • Oulun yliopiston vaiheet ja niiden merkitys Oululle	**7. luokka** • Suomalaiset Venäjän valtakunnan osana • Kansallinen herääminen • Suomalaiset suurmiehet esim. Runeberg, Lönnrot, Snellman • Suomen itsenäistyminen ja itsenäistymiseen liittyvät tapahtumat kuten sisällissota **8. luokka** • Suomi sodissa, itsenäisyyden puolustaminen • Pieni valtio suurissa kuvioissa kylmän sodan aikana • Suomalaisuuden ikoneja: esim. Paavo Nurmi, Armi Kuusela, Väinö Linna, Alvar Aalto, Urho Kekkonen ja heidän merkityksensä Suomi-kuvalle • Hyvinvointivaltion luominen • Suomi kansainvälisessä yhteistyössä (YK, Pohjoismaat, EU)
Yhteiskuntaoppi	**9.luokka** • Oululainen päätöksenteko • Oululainen valtakunnantason vaikuttaja, vierailija • Oulun kulttuuripalveluiden tarkastelua • Mahdollisuuksien mukaan oululaiseen yritykseen tutustuminen • Oulun yliopisto • Sanomalehti Kaleva, Oulu-radio	**9. luokka** • Suomalaisen yhteiskunnan ominaispiirteitä • Suomalainen tuotantoelämä ja talouden erityisalueet • Demokraattinen yhteiskuntajärjestys • Suomen turvallisuuspolitiikka • Tietoyhteiskunta

Musiikki	**7. luokka** • Oululaisia ja Oulun seudun kuoroja ja laulajia • Tietoa Oulun kaupunginorkesterista **8. luokka** • Madetoja • Ouluun liittyviä sävellyksiä (esim. Rautavaara: Cantus Arcticus) • Oululainen populaarimusiikki osana suomalaista nuorisomusiikkia • Musiikinopiskelu Oulussa **9. luokka** • Mahdollinen konserttivierailu (Oulun kaupunginorkesteri)	**7. luokka** • Suomalainen kansanperinne • Sibelius • Juhlapäivien musiikkia (esim. itsenäisyyspäivä) • Laulu- ja soitto-ohjelmistoa suomipopista suomigospeliin **8. luokka** • Suomalaista populaarimusiikkia • Juhlapäivien musiikkia • Suomalaisia säveltäjiä ja heidän musiikkiaan **9. luokka** • Koululaiskonsertti
Kuvataide	**7. luokka** • Taidekuvan tulkinta ja kritiikki taidemuseokäynnin yhteydessä (suomalainen nykytaide) ja virtuaalimuseoiden käyttö **8. luokka** • Suomalaista arkkitehtuuria (Oulun koulun synty ja perintö) • Tilataide ja taide ympäristössä - lähiympäristön (koulun, Oulun yliopiston ja Kaijonharjun) taideteokset - tilan luonne ja ominaisuudet	**8. luokka** • Suomalaista arkkitehtuuria
Kotitalous		**7.–9. luokilla** • Suomalainen ruoka- ja tapakulttuuri: - ruokakulttuurimme muuttuminen - vuotuisten juhlien perinteitä, tapoja, ruokalajeja - erilaiset ruokailutilanteet tapoineen - suomalainen ruokaperinnekulttuuri käytännön sovelluksineen
	Eurooppalaisuus	**Kulttuurien vuorovaikutus ja kansainvälisyys**
Äidinkieli	**7.–9. luokat** • Eri maiden kirjallisuuteen ja kirjailijoihin tutustumista	**9. luokka** • Suomen kieli ja kulttuuri osana maailmaa

Ruotsi	**7. luokka** • Pohjoismaat, kaksi- ja useampikieliset maat, Ruotsin suurimmat kaupungit, Ruotsin kuningasperhe, ruotsalaisia lehtiä, ruotsalaisia urheilijoita, pohjoiseurooppalaiset juhlapäivät **8. luokka** • Ahvenanmaa, ruotsalaisia artisteja, ruotsalaisia keksintöjä, nuorisokulttuuri (musiikki, liikunta ja sarjakuvat), Tukholman esittely **9. luokka** • Ruotsin maailmanperintökohteet, lähiökulttuurit, Pohjoismaiden yksityiskohtainen esittely (elinkeinot, urheilu, hallitsijat, nähtävyydet, juhlapäivät, historia ja merkittäviä pohjoismaisia taiteilijoita)	**7. luokka** • Monikulttuuriset perheet • **8. luokka** • Maita, kieliä ja kaupunkeja • **9. luokka** • Ennakkoluulot, kirjallisuus
Englanti	**7. luokka** • Brittein saaret; Englanti, Irlanti **8. luokka** • Irlanti; Pohjois-Irlannin ongelmat **9. luokka** • Suomi osana Euroopan unionia	**8. luokka** • Uusi Seelanti, Etelä-Afrikka, USA **9. luokka** • Siirtolaisuus, pakolaisuus, Vietnam, eri uskontoja kuten juutalaisuus, hindulaisuus, islam, sikhiläisyys, amishit • Tapakulttuuri eri maissa
Saksa	**7. luokka** • Saksa, Sveitsi, saksankielisen alueen tapakulttuuria (matkustaminen, majoittuminen, ruokailu ja keskusteleminen) **8. luokka** • Saksa, Itävalta, Alpit ja luonnonsuojelu, saksankielisen alueen tapakulttuuria (koulu ja vaihto-oppilastoiminta) **9. luokka** • Saksa, saksankielisen alueen tapakulttuuria, kulttuurihistoriaa sekä elokuvia ja tv-ohjelmia sekä maailmanperintökohteet	**7. luokka** • Monikulttuuriset perheet **8. luokka** • Monikulttuurisuus, erilaisia uskontoja, maahanmuuttajat, rasismi ja suvaitsevaisuus
Ranska	**7. luokka** • Ranska ja sen kulttuurin eri näkökulmia, esim. ruokakulttuuri, elämää maaseudulla.	**8. luokka** • Marokko, Martinique

	9. luokka • Ranskan historiaa ja taidetta	**9. luokka** • Algeria • Mahdollisuuksien mukaan ranskaa puhuvia vierailijoita
Biologia	**9. luokka** • EU ja ympäristökysymykset	
Maantieto	**8. luokka** • Euroopan luonnon- ja kulttuurimaisemia • Euroopan väestöä, valtioita ja kulttuureja **9. luokka** • Suomen lähialueita, kansoja ja kulttuureja • EU:n vaikutuksia Suomen talouselämään	**7. luokka** • Amerikan luonnonoloja • Hyötykasveja Amerikasta – kasvitieteellinen puutarha • Amerikan valtioita, väestöä ja kulttuureja **8. luokka** • Eurooppa maanosana suhteessa muihin maanosiin **9. luokka** • Suomen väestöolot, siirtolaiset ja maahanmuuttajat sekä heidän kulttuurinsa
Uskonto	**7. luokka** • Eurooppalaisen kristinuskoon perustuvan uskonnollisen perinteen vertautuminen muihin uskonnollisiin traditioihin **8. luokka** • Kristillisen kirkon historia osana Euroopan kehitystä **9. luokka** • Pohditaan kulttuuri-identiteettiin liittyviä eettisiä kysymyksiä	**7. luokka** • Eri kulttuureihin ja uskonnollisiin traditioihin perehtyminen (esim. Kauko- ja Lähi-idässä syntyneet kulttuurit, varhais-kantaiset kulttuurit) **8. luokka** • Kristinusko kansainvälisenä liikkeenä • Ekumenia ja muiden uskontojen kohtaaminen **9. luokka** • Erilaisten eettisten näkemysten tiedostaminen • Suvaitsevaisuus ja erilaisuuden ymmärtäminen

Historia	**7. luokka** • Euroopan merkitys maailman kehityksessä 1800-luvulla • Euroopan valtioiden historiaa 1800-luvulla, kansallisvaltioiden kehittyminen • Teollistuminen ja sen vaikutus eurooppalaiseen kulttuuriin ja elämäntapaan • Eurooppalainen aatemaailma • maailmansota, osa eurooppalaisuutta **8. luokka** • Eurooppalaiset diktatuurit ja Euroopan historian synkät hetket 1900-luvulla • Toinen maailmansota, osa eurooppalaista perintöä • Euroopan jakautuneisuus kylmän sodan aikana • Euroopan yhdentymiskehitys	**7. luokka** • Eri maanosien historiaa: Eurooppa, Aasia, Afrikka, Amerikka ja Australia • Imperialismi ja sen vaikutukset • Muuttoliikkeet ja siirtolaisuus • Maapallon ”pienentyminen” liikennevälineiden ja viestintäyhteyksien kehittyessä • Sota ongelmien ratkaisijana? **8. luokka** • Maapallon ”pienentyminen” liikennevälineiden ja viestintäyhteyksien kehittyessä • Historiallisen perinnön vaikutus 1900-luvun tapahtumiin • Maailman nykytilanne historiallisen kehityksen seurauksena • Ihmiskunnan yhteinen vastuu maailman kehityksestä
Yhteiskuntaoppi	**9. luokka** • Suomi EU:n jäsenenä • Minä – eurooppalainen? • Euroopan asema nykymaailmassa	**9. luokka** • Ihmisoikeudet • Monikulttuurinen yhteiskunta ja erilaisuuden kohtaaminen • Pakolaisuus • Globalisaatio
Musiikki	**7. luokka** • Euroopan maiden musiikkia laulaen, soittaen, kuunnellen ja analysoiden (esim. Ruotsi, Viro, Venäjä, Brittein saaret) • Säveltäjiä ja heidän tuotantoaan (esim. Bach, Händel, Musorgski) **8. luokka** • Pohjoismaista ja eurooppalaista populaari- ja jazzmusiikkia laulaen, soittaen, kuunnellen ja analysoiden • Taidemusiikin vuosisatoja ja säveltäjiä barokista nykypäivään • Musiikkia näyttämöllä ja elokuvissa	**7. luokka** • Etelä- Väli- ja Pohjois-Amerikan alkuperäisväestön musiikkia • Latinalaisamerikkalaista ja kuubalaista musiikkia • Blues • Rock and roll **8. luokka** • Populaari- ja jazzmusiikkia • Vieraiden kulttuurien musiikkia (esim. afrikkalaiseen musiikkiin tutustumista) • Musiikkia näyttämöllä ja elokuvissa

Kuvataide	**7. luokka** • Ympäristöestetiikka - ympäristön ominaisuuksien eritteleminen ja ympäristöhavainnointi (ekologia) - ympäristötaide ja tilataide • Muotoilu - esineympäristön ja identiteetin vuorovaikutus **8. luokka** • Nykytaiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus (tekniikat, alueellisuus, symboliikka ja yhteisöllisyys)	**7. luokka**: • Kuvan ja sanan vuorovaikutus • Typografiaa • Medioiden yhdistyminen • Median käsitteistöä (esim. hyperteksti, mediataide, videotaide - virtuaalisuus) :
Kotitalous	**7.–9. luokat** • Eurooppalaiset ruoka- ja tapakulttuurit	**7.–9. luokat** • Kaukomaiden ruoka- ja tapakulttuurit

2.2 VIESTINTÄ JA MEDIATAITO (MEDIAKASVATUS)

Kasvatuksen yksi keskeinen tavoite on opettaa oppilaille sellaisia kansalaistaitoja ja -valmiuksia, että he kykenevät toimimaan tulevaisuuden yhteiskunnassa ja kehittämään sitä oman traditiomme pohjalta. Erilaisten ennakoitavissa olevien taitojen ohella tähän kuuluu kyky arvioida sitä, millaisessa maailmassa he haluavat elää sekä halu vaikuttaa aktiivisesti asioiden kulkuun. Tässä mielessä myös yhteiskunnan mediatisoituminen asettaa koululle haasteita, joihin sen on löydettävä järkeviä pedagogisia ratkaisuja.

Mediakasvatus (yhdessä ilmaisukasvatuksen kanssa) on osa laajempaa viestintäkasvatusta (1). Mediakasvatuksella tarkoitetaan medioiden avulla ja medioiden välittämien sisältöjen kautta tapahtuvaa kasvatusta. Nykyajan lapset elävät keskellä valtavaa informaatiotulvaa. Television, tietokonepelien ja erilaisten virtuaalitekniikoiden osuus lasten päivittäisen elämänrytmin säätelijöinä, mielipiteen muodostajina ja maailmankuvan rakentajina on merkittävä. Median vaikutus heijastuu myös tapakulttuuriin. Viestinten antamat mallit työntyvät lasten jokapäiväiseen kielenkäyttöön ja käyttäytymiseen. Tietoyhteiskunnassa eläminen vaatiikin kaikilta lapsilta paitsi viestinnän käytön perustaitoja myös median vaikutusmuotojen ja -mekanismien tajuamista (2).

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden (1994) ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaan mediakasvatuksen tehtävänä on antaa tietoa mediakuluttamisesta, mediatuotteiden tekemisestä ja yleensäkin audiovisuaalisen kulttuurin kohtaamisesta. Tavoitteiden saavuttamisen kautta pyritään siihen, että lapsen mediatietoisuus lisääntyy ja sen myötä lapselle syntyy kokonaan uudentyyppinen mediataju. Keskeistä on ajattelun, sosiaalisten ja viestinnällisten taitojen sekä itseilmaisun kehittäminen. Mediakasvatuksen tulisi siis olla prosessi, joka opettaa lapsia tekemään kriittisiä käyttäjä- ja tuottajavalintoja sekä kantamaan niistä vastuuta. Siten lapsi voi olla paitsi kriittinen näkijä ja kokija, myös tekijä eläessään audiovisuaalisen viestinnän ympäröimänä (3).

Median muodot ja ulottuvuudet

Mediakasvatus perustuu kommunikatiivisille perustaidoille, joilla tässä tarkoitetaan kuuntelemista, puhumista, lukemista ja kirjoittamista. Uudenlaisessa viestintäsivistyksessä niiden vankka hallinta korostuu (4). Seuraava kaavio kuvaa näiden perustaitojen varaan rakentuvia median keskeisiä muotoja ja sisältöalueita sekä niiden ulottuvuuksia.

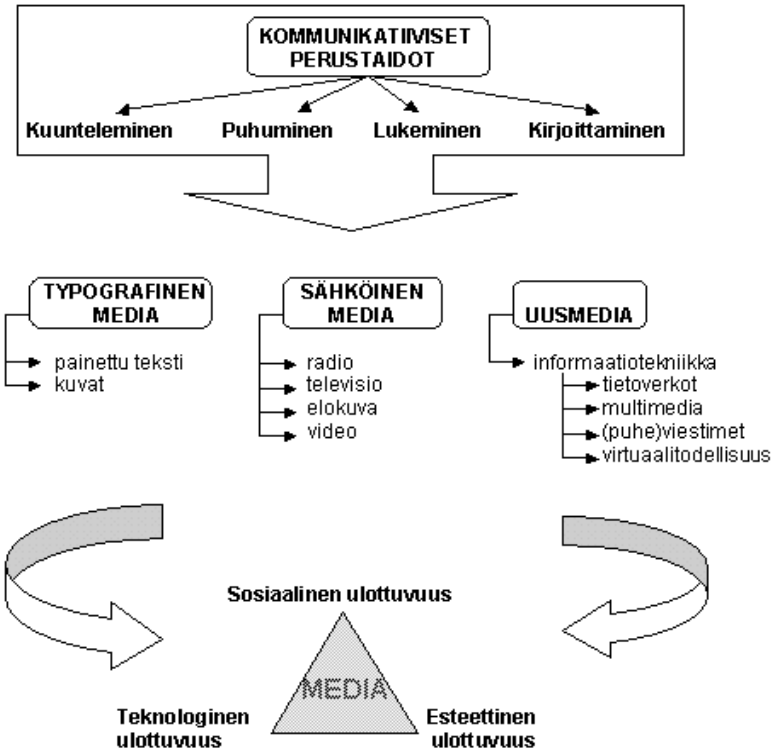

KUVIO: Median muodot ja ulottuvuudet (5)

Median ulottuvuuksilla tarkoitetaan sen eri muodoissa ilmeneviä ja toisiinsa kietoutuvia ominaispiirteitä. Mediakasvatuksessa niiden tiedostaminen ja monipuolinen huomiointi on tärkeää. Median teknologisella ulottuvuudella tarkoitetaan erilaisia teknisiä koneita, laitteita ja ohjelmistoja sekä niihin liittyvää tietotaitoa. Esteettinen ulottuvuus kytkeytyy median ilmauksellisiin ominaispiirteisiin. Mediakasvatukseen liittyy siis myös medioista nauttiminen ja esim. esteettisten elämysten kokeminen niiden kautta. Sosiaalisella ulottuvuudella tarkoitetaan median merkityksiä tuottavaa ja vastaanottavaa mekanismia.

Mediakasvatuksen tavoitteet ja sisällöt

Oulun normaalikoulun perusasteella on mediakasvatuksen päätavoitteena kehittää oppilaiden mediakompetenssia. Tämä merkitsee seuraavaa:

1. Oppilas kykenee käyttämään eri viestintävälineitä ja -tekniikkaa sekä osaa toimia järkevästi ja luovasti uudessa teknologia- ja viestintäympäristössä

Käytetään median eri muotoja sekä opetuksessa että opiskelussa. Tekniset laitteet, ohjelmistot ja viestintäympäristöt opiskellaan erillisen informaatiotekniikan suunnitelman mukaisesti eri oppiaineisiin integroituina sisältöinä. Näiden taitojen kehittyessä pyritään niiden antamia etuja ja mahdollisuuksia hyödyntämään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

2. Oppilaan kriittinen medialuku- ja kirjoitustaito kehittyy

Kriittinen medialuku- ja kirjoitustaito merkitsee mediakokemuksen ja tietoisuuden laajentamista siten, että oppilas ymmärtää, miten mediat toimivat ja millaisia merkityksiä ne luovat ja välittävät. Median itsessään otetaan systemaattisen opetuksen kohteeksi perehdyttämällä oppilaat sen toimintatapoihin ja -keinoihin esimerkiksi purkamalla, analysoimalla ja tulkitsemalla erilaisia mediatekstejä ja -kuvia. Vuosiluokilla 1–6 toteutetaan seuraavat, lähinnä äidinkieleen ja kuvataiteeseen integroituvat mediateemat (luokkarajat viitteellisiä):

0–2 lk
Viestintä I / Puhun - kuuntelen - katselen
Viestintä II / Luen - kirjoitan
Viestintä III / Viestimme yhdessä

3–4 lk
Radio / Aaltoja avaruudessa
Lehdet / Sanomalehtiä lukemaan
Televisio I / Tutkimme televisiota
Televisio II / Mainostamme ja uutisoimme

5–6 lk
Elokuva I
Elokuva II

7–9 lk
Mediakasvatus sisältyy muun muassa äidinkielen ja kirjallisuuden, kuvataiteen ja historian opetussuunnitelmiin.

---

1 Mediakasvatukseen liittyvästä käsitteistöstä ks. Kotilainen, S. Mediakasvatuksen monet määritelmät. Teoksessa Kotilainen, S., Hankala, M. & Kivikuru, U. (toim.) 1999. Mediakasvatus. Hki: Edita. Ss. 31–42.
2 Liukko, S. & Kangassalo, M. 1998. Mediaa muruille. Hki: Kirjayhtymä OY. Ss. 7–10.
3 Liukko ym. 1998, 7; Kotilainen 1999
4 Viestintäsivistyksestä ks. Suomi (o)saa lukea. Opetusministeriön muistioita 4: 2000
5 Kuvio on koottu useiden mediakasvatusta käsittelevien kirjoitusten pohjalta niitä tulkiten ja soveltaen (esim. Tella 1999; Turpeinen & Veijola 1995; Herkman 1998; Tapper 1998)

2.3 IHMINEN JA TEKNOLOGIA

Oulun normaalikoulussa aihekokonaisuutta Ihminen ja teknologia käsitellään pääasiassa luonnontieteiden ja käsityön kannalta. Toteutettavissa integroiduissa projekteissa tulevat esille myös muiden tieteenalojen näkemykset. Kasvatuksen kannalta tarkasteltuna aihekokonaisuutta käsitellään teknologiakasvatuksena.

Teknologiakasvatuksella tarkoitetaan kasvattamista teknologiseen maailmaan. Tarkemmin määriteltynä teknologiakasvatuksella tarkoitetaan tiedon- ja taidonalaa, jonka puitteissa syvennetään teknologian ymmärtämistä niin, että oppijat selviytyvät teknologiaa ja sen oppimista koskevista ongelmatilanteista, soveltavat niihin liittyvää tietämystä ja taitamista sekä orientoituvat teknologiaa soveltavaan ammatilliseen ja tieteelliseen koulutukseen. (Ks. kasvatustieteiden tiedekunnan Oulun kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikön opinto-opas 2003–2005.)

Teknologian opetus suuntautuu sekä tytöille että pojille. Teknologiakasvatuksen määritelmän mukaisesti sen tavoitteena on kasvattaa ymmärtämään meitä ympäröivää teknologista todellisuutta. Siksi aihekokonaisuuden Ihminen ja teknologia aihepiirit on valittu jokapäiväisen elämän kannalta. Didaktisena perustana on käsityön (tekninen työ, tekstiilityö) ja luonnontieteiden soveltaminen.

Opetus toteutetaan viidennellä luokalla järjestettävällä teknologiakurssilla, joka on kaikille yhteinen, kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla valinnaisina kursseina sekä erilaisina useisiin oppiaineisiin integroituina projekteina. Teknologisia aihealueita sisältyy muun muassa käsityön, fysiikan, kemian, matematiikan, ympäristö- ja luonnontiedon sekä historian opetussuunnitelmaan.

Teknologian opetus järjestetään yhteistyössä teknologiapainotteisen luokanopettajakoulutuksen kanssa. Opiskelijat tekevät opetusharjoittelun lisäksi teknologiakasvatuksen pro gradu -tutkimuksia teknologian oppituntien puitteissa. Tähän liittyen tavoitteena on kehittää teknologian opetusta sekä käytännön että teorian kannalta.

Tavoitteet

- Teknologinen yleissivistys: oppilas ymmärtää teknologiaan liittyviä peruskäsitteitä ja kykenee hyödyntämään teknologian tuomia mahdollisuuksia vastuullisesti.
- Oppilas pystyy kriittisesti arvioimaan teknologian mahdollisuuksia jokapäiväisen elämän, lähiympäristön, ympäröivän yhteiskunnan ja tulevaisuuden kannalta.

Sisällöt

- Opetuksen lähtökohtana on oppilaan näkemä ja kokema maailma huomioon ottaen teknologinen kehitys eri kulttuureissa, elämänalueilla ja aikakausina.
- Opitaan etsimään ja löytämään ongelmia sekä käsittelemään ja ratkaisemaan niitä.
- Oppilaan luontainen uteliaisuus ja luovuus tukevat erilaisia ongelmanratkaisutilanteita (yhdessä ja yksin).
- Matematiikka ja luonnontieteet ovat läheisessä yhteistyössä ongelmanratkaisussa, kuten elävässä elämässä.
- Opetus tapahtuu tutkien, kokeillen, mallintaen ja itse tuottaen.
- Käsitellään teknologiaan liittyviä eettisiä, moraalisia sekä hyvinvointi- ja tasaarvokysymyksiä.

Arviointi

- Teknologian opetus arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Lisäksi opettaja voi antaa oman sanallisen arvioinnin oppilaalle.

2.4 VASTUU YMPÄRISTÖSTÄ, HYVINVOINNISTA JA KESTÄVÄSTÄ TULEVAISUUDESTA

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta on laaja-alainen aihekokonaisuus. Siihen sisältyvät ympäristön, hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen erilaiset ulottuvuudet. Aihekokonaisuuteen liittyviä asioita käsitellään kaikissa oppiaineissa niille ominaisella tavalla. Eri aineissa opitaan käyttämään vastuullisesti työvälineitä ja materiaaleja sekä huolehtimaan samalla omasta ympäristöstä. Hyvä työilmapiiri, terveellisyys, turvallisuus ja viihtyisyys ovat keskeisiä koulutyössä. Terveydellisten asioiden huomioon ottaminen ja integroiminen opetukseen on tärkeää.

Aihekokonaisuuteen liittyviä tavoitteita, sisältöjä, menetelmiä ja arviointia voidaan oppia ympäristökasvatuksen kokonaismallin eli ”talomallin” mukaisesti (ks. kuvio). Mallia on kehitetty Oulun yliopiston Oulun normaalikoulun ja Oulun kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikön yhteistyönä.

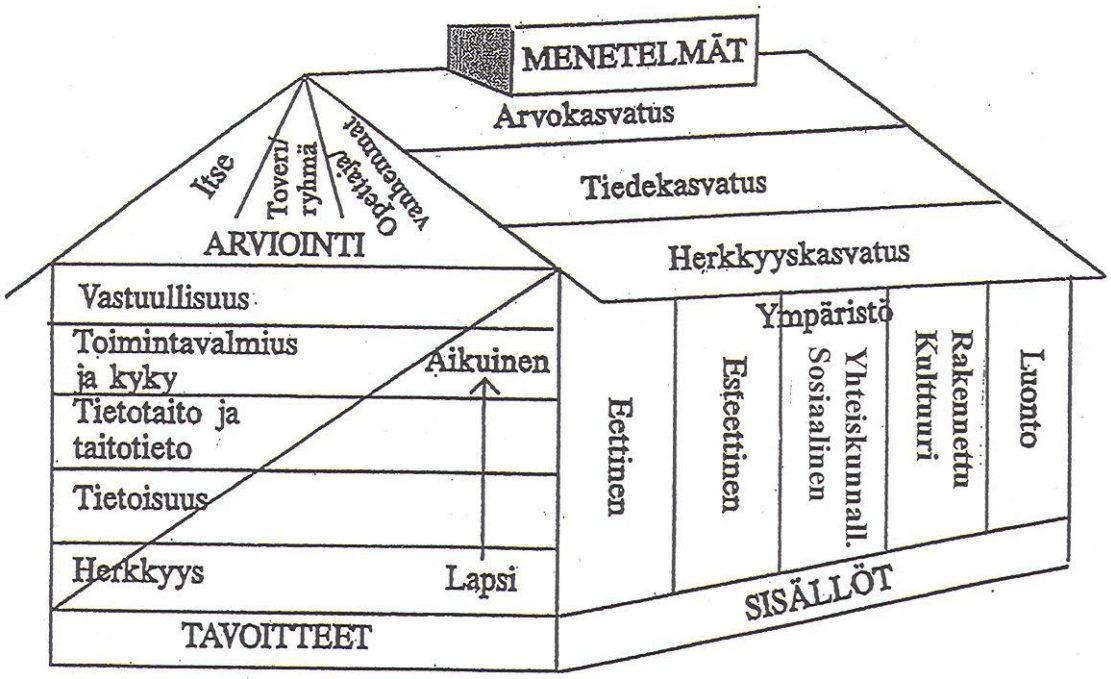

Kuvio. Ympäristökasvatuksen kokonaismallin tavoitteet, sisällöt, menetelmät ja arviointi (vrt. Jeronen ja Kaikkonen 1997; Kaikkonen 2000[1])

1 Jeronen, E. & Kaikkonen, M. 1997. Miksi, mitä ja miten? Ympäristökasvatuksen suunnittelu ja toteutuminen eri kouluasteilla. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita 72.
Kaikkonen, M. 2000. Eheys yksilön persoonaa ja ympäristöä kehittävässä elinikäisessä oppimisessa. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.

Tavoitteet

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä -aihekokonaisuuden päämääränä on lisätä oppilaan motivaatiota ja valmiuksia toimia ympäristön ja ihmisen hyvinvoinnin puolesta. Perusopetuksessa pyritään kasvattamaan ympäristötietoisia ja kestävään elämäntapaan sitoutuneita kansalaisia. Koulu opettaa tulevaisuusajattelua ja tulevaisuuden rakentamista ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäville ratkaisuille siten, että ymmärretään kasvun ja kehityksen ympäristösidonnaiset rajat ja ehdot sekä toisaalta elämän kannalta taloudelliset välttämättömyydet elinkeinojen harjoittamiseksi.

Tavoitteena on, että oppilas

- oppii herkästi havaitsemaan ympäristönsä ilmiöitä ja tapahtumia sekä reagoimaan niihin
- alkaa tiedostaa ympäristöön kytkeytyviä asioita sekä ympäristön tilaa ja muutoksia
- oppii tietojen ja taitojen avulla havainnoimaan ympäristön syyseurauksellisia tapahtumia, suhteita ja kokonaisuuksia
- oppii ekologisten elämäntapojen mukaista toimintavalmiutta ja -kykyä hyvinvoinnin edistämiseksi
- oppii toiminnassaan rakentavasti, kauaskantoisesti ja laaja-alaisesti ottamaan vastuuta ympäristön, hyvinvoinnin ja kestävän tulevaisuuden puolesta.

Sisällöt

Ympäristökasvatuksen laajoja sisältöalueita ovat luontoympäristö, rakennettu ja kulttuuriympäristö, yhteiskunnallinen ja sosiaalinen ympäristö, esteettinen ympäristö ja eettinen ympäristö. Näihin integroituneita sisältöjä käsitellään eri oppiaineissa perusasteen vuosiluokilla 0–6 ja 7–9 (ks. taulukko). Ympäristökasvatuksen aiheita ja kokonaisuuksia sisällytetään soveltuvin osin ja valikoiden opetukseen ikäryhmien, kiinnostusten sekä paikallisten ja valtakunnallisten teemojen mukaisesti. Vuosiluokilla 1-6 luokkakohtaiset sisällöt määräytyvät integroidusti ainekohtaisten opetussuunnitelmien sekä koulussa, soluissa ja luokissa järjestettyjen vuosittaisten teemojen, päivien ja tapahtumien pohjalta.

Oleellisena osana jokapäiväistä toimintaa on kierrätys, jonka avulla saadaan havaintoja esimerkiksi jätteiden määrästä sekä opitaan valitsemaan ja käyttämään järkevästi erilaisia materiaaleja ja tuotteita. Samalla tietoisuus omasta vastuusta ja luonnonvarojen rajallisuudesta kasvaa.

Lähiympäristön havainnointi, luonnonsuojelu, elinkeinojen tarkastelu sekä luonnossa eläminen ja selviytyminen ovat ympäristökasvatuksen keskeisiä oppimiskokonaisuuksia. Retket, vierailut, opintokäynnit, leirikoulut, teemapäivät, talkoot ja muut ympäristötapahtumat tarjoavat oppilaille yhteisiä elämyksellisiä kokemuksia luonnosta ja kulttuurista sekä kehittävät oppilaissa herkkyyttä ympäristönsä havainnointiin.

Menetelmät

Oppimisympäristön tulisi toimia esimerkkinä kestävästä elämäntavasta. Toimintakulttuuria kehittävät ja kestävään elämäntapaan ohjaavat ympäristöarvot ovat välttämättömänä perustana ympäristökasvatuksen toteutumiselle jokapäiväisessä koulutyös-

sä. Kestäviä arvoja voidaan kehittää koulutyössä herkkyys-, tiede- ja arvokasvatuksen avulla.

Herkkyyskasvatuksessa harjoitetaan aisteja havaintojen teossa, jolloin tietoisuus alkaa vähitellen avautua ja laajentua. Herkkyyden lisääntyessä muodostuu ympäristöön omakohtainen kosketus ja arvomaailma.

Tiedekasvatuksen perustana on herkkyys ja tietoisuus. Ympäristökasvatuksessa tiedekasvatuksella tarkoitetaan kaikkea tietoihin ja taitoihin liittyvää kehittämistä ja toimintaa. Koulussa eri-ikäisten oppijoiden ympäristöopetus rakentuu heidän aiempien tietojensa ja kokemustensa pohjalta. Se on toiminnallista, elämyksellistä, myönteistä ja reflektoivaa. Tärkeää on, että oppilaat ymmärtävät luonnon ilmiöiden, rakenteiden ja prosessien syy–seuraus-suhteita ja merkityksiä. Ympäristökasvatuksen menetelmissä korostetaan itsenäistä tutkimista, ongelmanratkaisua ja omakohtaista oppimista yksilöllisesti ja ryhmässä. Tiedon syventyessä oppilaat harjaantuvat tekemään henkilökohtaisia tulkintoja ja valintoja. Samalla he pohtivat omia kokemuksiaan ja tunteitaan eri yhteyksissä.

Arvokasvatus on pohjana ympäristöasioiden oppimiselle ja arviointitoiminnalle. Arvoja käsitellään tunteiden, aistien ja havaintojen avulla. Arvojen selkiyttäminen tapahtuu ajattelun ja pohdinnan, kokemusten ja tiedonhankinnan seurauksena. Oppilaita ohjataan arvokeskusteluilla ja -analyysiharjoituksilla pohtimaan ympäristökasvatuksen keskeisiin biologisiin, kulttuurisiin, yhteiskunnallisiin, sosiaalisiin, esteettisiin ja eettisiin sisältöihin kytkeytyviä arvoja.

Arviointi

Ympäristökasvatuksessa arviointi kohdistuu tavoitteiden toteutumiseen, menetelmien tarkoituksenmukaisuuteen ja toimivuuteen sekä sisältöjen laaja-alaisuuteen. Arviointi muodostuu esimerkiksi itsearvioinnista, toveri- ja ryhmäarvioinnista sekä opettajien, vanhempien ja koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden arvioinnista. Keskeisenä pyrkimyksenä ympäristökasvatuksen arvioinnissa on tukea kriittistä ajattelua ja vastuunottoa ympäristöstä.

Luokkien 0–6 sisällöt

Luokkataso	Sisällöt	Työtavat, menetelmät, materiaalit
0–2	• Luonnossa ja lähiympäristössä liikkuminen • Ihmisen ja luonnon välinen suhde • Lähiympäristön (luonnon, rakennetun ja sosiaalisen ympäristön) siisteys, viihtyisyys ja turvallisuus • Ympäristöongelmat omassa ympäristössä • Oman toiminnan vaikutus ympäristöön ja ympäristöstä huolehtiminen • Luonnosta huolehtiminen ja elämän kunnioittaminen (oman ympäristön kasvit ja eläimet jne.) • Lähiympäristön kulttuurimaisemat ja arvokkaat rakennukset ja niiden säilyminen	• Aistiharjoitukset (näkö, kuulo, haju, maku, tunto), eläytymis- ja mielikuvaharjoitukset, havainnointitehtävät • Ympäristö- ja luontoaiheinen kirjallisuus ja omat tuotokset (sadut, tarinat, kertomukset, runot, kansantarut, perimätieto jne.) • Ympäristö- ja luontoaiheinen musiikki (laulut, itse tehdyt soittimet jne.) • Ympäristö- ja luontoaiheinen taidekasvatus (kierrätys- ja maataide jne.) • Liikkuminen luonnossa (leikit, pelit, draama, suunnistus jne.) • Retket, siivoustalkoot ja tempaukset • Jokapäiväinen ympäristöasioiden harjoittelu ja toteutus sekä niiden arviointi
3–4	• Kriittinen kuluttaminen (roskat, jätteet ja kierrätys) ja terveelliset elämäntavat • Ihmisen riippuvuus luonnosta • Ihmisen toiminnan vaikutukset ympäristöön sekä ympäristömuutokset ja -ongelmat (rakentaminen, ojitus, hakkuut, lannoitteet, melu, saasteet, roskaaminen, sotkeminen jne.) • Yksilön ja yhteisön vastuu ympäristöstä; vastuu muista ihmisistä, kasveista, eläimistä, rakennuksista jne. • Luonnonsuojelun laaja-alainen merkitys (vesi, ilma, maaperä) • Pohjolan uhanalaiset kasvit ja eläimet • Jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet • Luonnonsuojelualueet ja suojelukohteet (luonnon- ja kansallispuistot, Pohjolan maailmanperintökohteet)	• Aistiharjoitukset, eläytymis- ja mielikuvaharjoitukset, havainnointitehtävät sekä liikkuminen luonnossa; näön ja kuulon huolto • Ympäristö- ja luontoaiheinen kirjallisuus ja omat kirjalliset tuotokset: runot, lastenromaanit, itse kirjoitetut runot, kirjoitelmat jne. • Ympäristötaide ja -arkkitehtuuri • Työvälineiden ja materiaalien vastuullinen käyttö, korjaaminen sekä uusiokäyttö • Ekosysteemien tutkiminen lähiluonnossa • Ympäristöä koskevien laskelmien ja tilastojen kokoamista, analyysia ja tulkintaa (esim. roskaaminen, jätehuolto, liikenteen ja teollisuuden päästöt) • Retket, opintokäynnit, siivoustalkoot, tempaukset ja asiantuntijavierailut • Jokapäiväinen ympäristöasioiden harjoittelu ja toteutus sekä niiden arvottaminen

5–6	• Ekologiset olosuhteet maapallon eri vyöhykkeillä • Ihmisen ja luonnon välinen suhde jokapäiväisessä elämässä ja elinkeinojen harjoittamisessa (maaperään, vesistöihin, ilmastoon ja eloperäiseen kasvuun sekä kulttuuriin liittyvät muutokset) • Maailman luonnonvarojen rajallisuus ja kuluttaminen • Ympäristömuutokset ja -ongelmat lähiympäristössä, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti (saasteet, meluhaitat, geofysikaaliset ilmiöt, ilmastonmuutos, otsonikato, luonnonmullistukset jne.) • Ympäristön vaikutukset terveyteen ja haittavaikutuksilta suojautuminen • Ympäristön merkitys hyvän ja turvallisen elämän rakentumisessa (kodin, koulun ja sidosryhmien välinen yhteistyö, ongelmien, kuten häiriökäyttäytymisen kartoittaminen ja hoito) • Maapallon suojelukohteet ja -alueet; uhanalaiset kasvit ja eläimet • Ympäristön suojelun eettiset lähtökohdat ja vaikutukset	• Havainnointi ja liikkuminen luonnossa • Ympäristöasioiden seuraaminen mediassa • Mainosanalyysien tekeminen • Ympäristö- ja luontoaiheet kirjallisuudessa, kirjoitelmissa, runoissa, näytelmissä, esitelmissä, keskusteluissa, väittelyissä jne. • Luonnontieteelliset näytteet, kokeet ja mittaukset • Tutkimukset ja projektit • Tuotteiden tutkiminen ja elinkaaren selvittäminen • Ympäristöongelmien analysointi • Retket, opintokäynnit, siivoustalkoot, tempaukset ja asiantuntijavierailut • Arvokeskustelut ja väittelyt, draamaesitykset

Luokkien 7–9 sisällöt

Oppiaine	Sisällöt luokittain	Työtavat, menetelmät, materiaalit
Äidinkieli ja kirjallisuus	**7.–9. luokat** • Ympäristökasvatuksen opetussisällöt realisoituvat muiden muassa tekstivalinnoissa, kirjoitustehtävissä ja erityyppisten keskusteluharjoitusten aihevalinnoissa • Esimerkiksi yksilön ja ympäristön suhdetta voidaan tarkastella aineistotehtävissä tai mediatekstejä tutkittaessa	**7.–9. luokat** • Kirjoittaminen, esimerkiksi pohtiva tai argumentoiva teksti • Lukeminen, esimerkiksi ympäristöaiheiset novellit ja runot • Keskusteleminen, esimerkiksi asiapuheenvuoro tai väittely • Viestintä ja mediataito, esimerkiksi ympäristöä käsittelevä uutinen ja mainos
Englanti	**7. luokka** • Lähiympäristö • Lemmikkieläimet **8. luokka** • Hyvinvointivaltio / kehitysmaa - Ruotsi / Intia - USA - Suomi **9. luokka** • Alkuperäiskansat • Kaupunki / maaseutu • Eläimet ja kasvit • Globaalit kysymykset - saastuminen - maapallon lämpeneminen - energia - kuluttaminen - kierrätys	**7.–9. luokat** • Projektityöt ja/tai kielisalkkutyöt
Saksa	**7. luokka** • Saksalaisen ja suomalaisen kulttuurin vertailua arki-	**7.–9. luokat** • Tekstit, keskustelut, kuvat, nettimateriaali, videot, omat

	päivän elämässä **8. luokka** • Luonnonsuojelu, ympäristö, ihmissuhteet • Monikulttuurisuus, uskonto **9. luokka** • Maailmanperintökohteet saksankielisellä alueella, asuminen, tulevaisuuden suunnittelu	tuotokset; mm. projektityöt
Ruotsi	7. luokka: 8. luokka: **9. luokka** RU5/Monikulttuurisuus, ympäristönsuojelu, hyvinvointi Monikulttuurisuus • Keskustelua kappaletekstin pohjalta, omien kokemusten jakamista monikulttuurisuudesta • Kulttuuritietoutta muiden maiden/valtioiden ja niiden kansalaisten vaikutuksesta arkipäiväämme, mm. teollisuudessa ja kaupan alalla • Tutustumista kahden maahanmuuttajan elämäntarinaan • Ruokakulttuuriin tutustumista • Kansallisuussanojen kertausta • Tietoa ulkosuomalaisista Ympäristönsuojelu • Keskustelua kappaletekstin pohjalta ja omien kokemusten jakamista ympäristönsuojeluasioista • Kulutustottumusten tarkastelua: miten kuluttaminen vaikuttaa omaan terveyteen, ympäristöön ja talouteen • Kierrätysvinkkejä: miten omassa elämässä voi säästää ympäristöä omalla toiminnallaan • Ympäristönsuojelusanasto • Tietoisku Greenpeacen toiminnasta; työntekijän haastattelu	**7.–9. luokat** • Monikulttuurisuustesti • Sanasto- ja keskustelutehtäviä • Rap-musiikin avulla vaikuttaminen • Ympäristömerkit: tunnistaminen ja keskustelua • Sanasto- ja keskustelutehtäviä • Tekstinymmärtämistehtävä • Kirjoitustehtävä

	• Vaihtoehtoisia, ympäristöystävällisiä lahjaideoita • Tietoisku Itämerestä ja sen tilasta Hyvinvointi • Aiheena stressi ja sen vähentäminen eri keinoin • Keskustelua kappaletekstin pohjalta ja omien kokemusten jakamista hyvinvointiin liittyvistä asioista	• Sanasto- ja keskustelutehtäviä • Omien stressinpoistokeinojen pohtiminen • Hyvinvointitesti
Ranska	**7. luokka** • Maaseutu ja eläimiä • Elämää Marokossa **8. luokka** • Villieläimet ja niiden suojelu • Valtameritutkimus **9. luokka** • Ympäristön suojelu • Lisää eläintensuojelusta	**7.–9. luokat** • Projektityöt ja/tai kielisalkkutyöt
Biologia	**7. ja 8. luokka** • Vesi- ja metsäekosysteemien osatekijät ja häiriötön toiminta • Ihmisen vaikutus vesi- ja metsäekosysteemeihin • Suomalainen vesi- ja metsäluonto virkistyksen antajina ja harrastusten kohteina • Luontoharrastusten herättäminen • Elämän synty, kehitysvaiheet ja monimuotoisuus • Elämän kunnioittaminen **9. luokka** **Kurssi IHMINEN** • Ihminen biologisena olentona • Elintapojen merkitys elimistön hyvinvoinnille	**7. ja 8. luokka** • Biologisten kenttätyömenetelmien harjoittelu • Aineiston kerääminen elävästä luonnosta ja sen tutkiminen • Maastoretket ja luonnon havainnointi • Tietojen hankinta ja käsittely tekstien, kuvien ja kertomusten avulla • Pohdinta- ja eläytymistehtävät, pelit • Museovierailut, asiantuntijavierailut • Siivoustempaukset **9. luokka** **IHMINEN** • Pelit, leikit, koejärjestelyt, laboroinnit, testit • Arvokeskustelut ja pohdintatehtävät

	Kurssi YMPÄRISTÖ • Luonnonvarat ja tuotteiden elinkaari • Kulutus ja kestävä käyttö • Oman elinympäristön tunteminen • Paikalliset ja globaalit ympäristöongelmat • Luonnon monimuotoisuus ja suojelu • Omat vaikutusmahdollisuudet	**YMPÄRISTÖ** • Ympäristön havainnointi, haastattelut, tutkiva oppiminen • Arvokeskustelut ja arvojen selkiinnyttäminen • Vierailut joihinkin paikallisiin kohteisiin (kaatopaikka, kierrätyskeskus, vedenpuhdistamo) • Asiantuntijavierailut • Luontopolut ja maastoretket, teemapäivät • Jätteiden lajitteluharjoitus
Maantieto	**7. luokka** Pohjois-, Väli- ja Etelä-Amerikan • luonnonympäristön arvokkaat suojelukohteet • kulttuuriympäristön arvokkaat rakennukset, suojelukohteet ja niiden säilyttäminen; esim. muinaiset intiaanikulttuurit • elinympäristöjen tila ja ihmisten hyvinvointi **8. luokka** Euroopan • luonnon- ja kulttuuriympäristön arvokkaat suojelukohteet ja maisemien estetiikka • elinympäristöjen tila: terveellisyys ja viihtyisyys **9. luokka** Suomen ja lähialueiden • luonnon- ja kulttuurimaisemien estetiikka ja suojelu • elinkeinot ja niiden ympäristövaikutukset • ympäristökysymykset ja EU	**7.–9. luokat** • Kuvat, kertomukset, tekstit • Matkakokemukset • Arvokeskustelut
Fysiikka	**7. luokka** • Äänioppi: äänisaaste eli melu • Lämpöoppi: lämpölaajenemisen tuhoava vaikutus rakenteisiin; lämpimän veden tuottaminen auringon avulla; veden kierto eri vuodenaikoina	**7. luokka** • Äänimelun ja lämpölaajenemisen tarkkailu ja mittaaminen

	8. luokka • Liike ja energia: massan hitaus ja liikenneturvallisuus; ajoneuvojen törmäykset; vesivoimalat - saasteeton vaihtoehto; yksinkertaisten koneiden toimintaperiaate **9. luokka** • Sähkö: paristojen kierrätys; sähkönkulutuksen tarkkailu ja mittaaminen; sähkön säästäminen; termostaatin toiminta; energiantuotannon päästöt; aurinkopaneelin toiminta; tuulivoima; energian säästö ja automaatio • Radioaktiivisuus: säteilyn lajit; ionisoivan säteilyn vaikutukset; energiaa ydinvoimalla	**8. luokka** • Kokeita, havaintoja ja mittauksia massan hitauden vaikutuksista liikenteessä ja törmäysten vaikutuksista ajoneuvoihin **9. luokka** • Opetuskeskusteluja arjen ratkaisuista: käytettyjen paristojen hävittäminen, kodin sähkönkulutuksen mittaaminen, sähkölaskun suuruus ja siihen vaikuttaminen, termostaatin toiminta sähkönkulutuksen säätelyssä • Mittauksia eri säteilylajien ominaisuuksista ja kantamasta ilmassa • Kirjallisuuden avulla: tuulivoima ja aurinkopaneelit vaihtoehtoina sähköenergian tuotannossa, ionisoivan säteilyn biologiset vaikutukset, ydinvoimalla tuotetun sähköenergian edut ja haitat
Kemia	**7. luokka** • Kemikaalien oikea hävittäminen • Ilmansaasteiden vähentäminen • Vesistöjen suojelu • Jätevesien puhdistaminen **8. luokka** • Kemikaalien oikea hävittäminen • Luonnon happamoituminen **9. luokka** • Kemikaalien oikea hävittäminen • Erilaisten materiaalinen kierrätys • Tuotteiden elinkaaret	**7.–9. luokat** • Kokeellinen työskentely • Keskustelut • Ryhmätyöt
Terveys-tieto	• Terveyttä edistävä ympäristö ja yhteisö • Koulun ja kouluyhteisön terveys ja turvallisuus	• Ryhmä- ja parityöskentely • Opetuskeskustelu • Kouluterveyskyselyn tulokset

		• Hyvinvointikyselyn tulokset •
Elämän-katsomus-tieto	**7. luokka** • Ihminen luonnon ja kulttuuriolentona • Kulttuurin ja luonnon vuorovaikutus • Luonto ja länsimainen kulttuuri • Ihmis- ja luontokeskeisyys • Yhteisön ja yksilön vastuu **8. luokka** • Kestävä kehitys **9. luokka** • Luonnonsuojelu; erilaisia luonnonsuojelujärjestöjä • Luonnon tulevaisuus	**7.–9. luokat** Työtavat ja menetelmät: • pari-, ryhmä- ja itsenäiset työtavat • suulliset keskustelut ja kirjalliset pohdinnat • oppilaiden vierailut • asiantuntijavierailijat oppitunneille Oppimateriaali: • oppikirja • ajankohtainen materiaali; sanoma- ja aikakauslehdet, dokumentit, tietokirjallisuus jne. • Internet
Historia ja yhteiskun-taoppi	**7. luokka** • Sotien vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja ympäristöön: Suomen sota, Krimin sota, ensimmäinen maailmansota • Maatalouden edistymisen vaikutukset ihmisen ja ympäristön kannalta: ruoan tuotannon kasvu, koneistuminen, lannoitteet, uudet lajikkeet, maiseman muuttuminen, ihmisen työympäristön muuttuminen • Tieteen kehityksen vaikutukset: hygienia, rokotukset, sairaalat • Teollistumisen vaikutukset: koko maailman kannalta teollisuuskaupunkien ja tehdasalueiden synty, slummit, saasteet, luonnonrikkauksien käyttö, työympäristön ongelmat; Suomi tarkemmin: puunjalostusteollisuuden synty ja sen vaikutukset ihmisten taloudelliseen asemaan ja ympäristöön • Liikennevälineiden kehitys: etäisyyksien ”lyhenemi-nen”, saasteet • Imperialismin vaikutukset: länsimaisen järjestelmän leviäminen, alkuperäisasukkaiden alistaminen ja or-	**7.–9. luokat** • Taidekuvat, valokuvat • Projektit • Ryhmätyöt, keskustelut, pohdintatehtävät • Tilastot, kartat • Eläytymistehtävät • Aikalaiskuvaukset • Dokumentit • Museo-opetus

	juuttaminen, monokulttuurien luominen ympäristövaikutuksineen, vieraiden kulttuurien tuhoaminen kristinuskon ja edistyksen nimissä; erityisesti Pohjois-Amerikan intiaanikulttuurien alistaminen ja hävittäminen, eurooppalaisten ja intiaanien erilainen käsitys maasta ja luonnosta **8. luokka** • Kriisitilanteet ja hyvinvointi • Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen • Elinkeinorakenteen muutos ja sen vaikutukset ihmisten elämään ja elinympäristöön • 1900-luvun yhteiskuntamallien ja -kokeilujen toiminnallaan aiheuttamat ympäristövaikutukset • Maailman jakautuminen köyhiin ja rikkaisiin valtioihin ja siitä aiheutuvat ongelmat • Länsimaisen kulutusyhteiskunnan synty ja kulutuskulttuurin leviämisen vaikutukset ihmisten elämään ja ympäristöön **9. luokka** • Yksilön mahdollisuudet toimia kotikunnassa, oman valtion kansalaisena, Pohjoismaissa ja EU:ssa • Hyvinvointiyhteiskunnan eri ulottuvuudet • Tasa-arvo ja kestävä kehitys sekä muut keinot hyvinvoinnin edistämiseksi • Oikeusjärjestelmä, yksilön oikeudet ja velvollisuudet sekä oikeudellinen vastuu • Kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa • Yksilö ja kotitaloudet kuluttajina ja talouden toimijoina • Ulkomaankaupan ja globaalitalouden merkitys	
Uskonto	**7. luokka** • Eri uskontojen ja korkeakulttuurien näkemykset luonnosta (esim. hindujen ahimsa-periaate)	**7.–9. luokat** • Arvokeskustelut

	• Raamatun viljellä ja varjella -käsitteet 8. luokka: **9. luokka** • Luonnon kohtaamisen etiikka	
Kuvataide	• Tuotteiden elinkaari • Materiaalien valinta ja käyttö • Kierrätysmateriaalin käyttö • Kestävän kehityksen periaatteet suunnittelussa, materiaalivalinnoissa ja työskentelytavoissa • Ympäristöarvot ja asenteet • Oma kulutuskäyttäytyminen • Omat valinnat, ympäristövastuu ja kestävä elämäntapa • Visioiden muodostaminen ja valinnat tulevaisuuden haltuunotossa • Toiminta omassa yhteisössä, paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla elinympäristön puolesta **Kuvataiteen valinnaisaine** **(kurssi 2)** • Luonnon ja rakennetun ympäristön vuorovaikutuksen tarkastelu • Rakennusperinnön tutkiminen sekä erilaisten ympäristöjen tarkastelu ja arviointi esteettisestä, eettisestä, ekologisesta ja suunnittelun näkökulmasta • Arkkitehtuurin ja muotoilun ilmaisukeinoihin, tyylipiirteisiin ja perinteisiin tutustuminen • Suomalaisen arkkitehtuurin ja muotoilun tärkeimpiin edustajiin tutustuminen • Muotoiluprosessiin tutustuminen	• Sisällöt tulevat esille opetuksen yhteydessä omina kokonaisuuksina ja osin myös läpäisyperiaatteella • Työskentely tapahtuu ryhmissä ja itsenäisesti • Työskentelyn pohjana on oma ympäristökokemus ja pohdinta • Erilaisten ympäristöjen ja esineitten esteettisiä ja ekologisia ominaisuuksia sekä omaa suhdetta niihin tutkitaan luonnostelemalla, rakentamalla, muovailemalla ja valokuvaamalla. • Eettinen pohdinta tapahtuu ympäristötaiteen ja tilataiteen avulla • Ympäristön havainnointi dokumentoimalla sekä muovailun ja rakentelun avulla

	• Materiaalin ja käyttötarkoituksen yhteyden tarkasteleminen	
Tekstiilityö	• Tuotteiden elinkaari • Materiaalien valinta ja käyttö • Kierrätysmateriaalin käyttö • Kestävän kehityksen periaatteet suunnittelussa, materiaalivalinnoissa ja työskentelytavoissa • Ympäristöarvot ja asenteet • Oma kulutuskäyttäytyminen • Omat valinnat, ympäristövastuu ja kestävä elämäntapa • Visioiden muodostaminen ja valinnat tulevaisuuden haltuunotossa • Taloudellinen ajattelu	• Sisällöt tulevat esille opetuksen yhteydessä omina kokonaisuuksina ja osin myös läpäisyperiaatteella • Työskentelyn pohjana on oma näkemys kestävästä kehityksestä ja luonnonvarojen riittävyydestä ja kuluttajan mahdollisuuksista vaikuttaa niihin • Erilaisten tekstiilityössä käytettävien materiaalien esteettisten ja ekologisten ominaisuuksien tarkastelua sekä työskentelyssä tarvittavien tarvikkeiden valinta niiden pohjalta; Materiaaleihin tutustuminen yhteisten ostosmatkojen avulla • Tekstiilien materiaaleihin liittyvä raaka-ainetuntemus ja valintojen teko tältä pohjalta • Vaatteiden hoito ja korjaus • Tekstiilityössä käytettävien materiaalien uusiokäyttö ja tuotteen elinkaaren tarkastelu siltä pohjalta; vanhasta uutta ja ”jätemateriaalin” hyödyntäminen työskentelyssä
Tekninen työ	• Tuotteiden elinkaari • Materiaalien valinta ja käyttö • Kierrätysmateriaalin käyttö • Öljystä muoviksi; muovi materiaalina, valmistus, käyttö, muovaus, hävittäminen/kierrätys • Metallien valmistus ja kierrätys • Puumateriaalin valmistus, valinta ja käyttö • Suojellut puulajit ja ulkomaisten puumateriaalien käyttö • Energian tuotanto ja käyttö Suomessa sekä sen aiheuttamat ympäristövaikutukset • Kestävän kehityksen periaatteet suunnittelussa, materiaalivalinnoissa ja työskentelytavoissa • Henkilökohtaisen ja yhteisen vastuun tiedostaminen	• Kaikki sisällöt tulevat esille teknisen työn opetuksen yhteydessä omina kokonaisuuksina ja osin myös läpäisyperiaatteella

Teknologia	• Terve kriittinen suhtautuminen teknologiaan ja sen käyttöön • Kierrätysteknologia ja tuotteen elinkaari • Ympäristöteknologia • Teknologian kehittyminen ja sen merkitys ihmisten, yhteiskunnan ja luonnon hyvinvoinnissa • Teknologian ja sen käytön positiiviset ja negatiiviset seuraamukset yksilö- ja yhteisötasolla	
Kotitalous	• Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta • Kulutuksen ympäristövaikutukset • Lajittelu, jätehuolto • Hyötykäyttö, kierrätys, energiansäästö, ympäristömerkit • Koti ja ympäristö • Asunnon, lähiympäristön ja tekstiilien hoito • Keittiön puhtaanapito • Kodinhoito ja siivous: aineet, välineet ja menetelmät • Pyykin esikäsittely, peseminen ja jälkikäsittely	• Opetuskeskustelu • Tekemällä oppiminen: lajittelu, ympäristöystävällisten pesu- ja puhdistusaineiden valinta ja käyttö, lieden ja uunin energiataloudellinen käyttö, jälkilämmön hyödyntäminen
Elämisentaitokurssi	**7.–8. luokat** • Oppilaan oman kulutuksen ja arkikäytäntöjen vaikutus ympäristöön • Kestävä kehitys omassa koulussa ja elinympäristössä	**7.–8. luokat** • Opetuskeskustelu, havainnointi, yhteistoiminnallinen oppiminen

2.5 OSALLISTUVA KANSALAISUUS JA YRITTÄJYYS

1. Aihekokonaisuus ja kasvatus

Kasvatuksen tavoitteena on autonominen ihminen. Tämä periaate on muotoiltu Oulun normaalikoulun toiminta-ajatuksessa pyrkimykseksi kasvattaa toimintakykyinen, vastuullinen ja erilaisuuden kohtaamaan kykenevä ihminen. Koulun opetussuunnitelmassa määritellyt oppilaan oikeudet perustuvat myös tähän pyrkimykseen. Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys -aihekokonaisuus tukee ihmisen autonomiaa kasvatuksen perustavoitteena.

Koulu kasvattaa osallistuvia ja yritteliäitä kansalaisia, kun se

- antaa oppilaalle kokemuksen hänen itsensä ja toisten ihmisten arvosta sekä ainutlaatuisuudesta
- antaa oppilaalle kokemuksen yhteistyön positiivisesta merkityksestä
- kehittää vastuulliseen osallistumiseen ja yrittäjyyteen liittyviä toimintavalmiuksia
- rohkaisee oppilasta ajattelemaan kriittisesti ja luovasti sekä
- perehdyttää oppilasta yhteiskunnan toimintaperiaatteisiin sekä hänen omiin realistisiin vaikutusmahdollisuuksiinsa omassa elämässään, lähiyhteisössään ja -ympäristössään sekä laajemmin yhteiskunnassa ja maailmassa.

Oppilas on vastuullinen, arvokas ja aktiivinen yhteisönsä jäsen. Koulun toimintakulttuuri mahdollistaa oppilaan osallisuuden. Oppilaan kokemukseen vaikutetaan osallistavuuden, yhteisöllisyyden ja yritteliäisyyden näkökulmien huomioimisella seuraavissa asioissa:

- vuorovaikutussuhteet
- yleiset toimintatavat
- pedagogiset ratkaisut.

Osallistuva kansalainen pystyy toimimaan aktiivisesti erilaisissa yhteisöissä ja vaikuttamaan niin, että yhteisö kehittyy kaikille sen jäsenille entistä paremmaksi ja sosiaalisesti kestäväksi. Koulussa saadaan kokemuksia ja opitaan taitoja, jotka antavat valmiuksia toimia erilaisissa yhteisöissä, joihin oppilas nyt ja tulevaisuudessa kuuluu. (kaavio 1) Näitä taitoja ovat esimerkiksi

- omien ajatusten jäsentäminen, ilmaiseminen ja kehittäminen
- omien mielipiteiden muodostaminen sekä valmius niiden perustelemiseen ja kyseenalaistamiseen
- kysyminen ja argumentointi
- kriittinen ja luova ongelmanratkaisu
- toisten kuunteleminen ja kunnioittaminen
- toisten ajatuksista kiinnostuminen ja niiden ominaisuuksien tunnistaminen
- toimiminen yhteistyössä.

KAAVIO 1

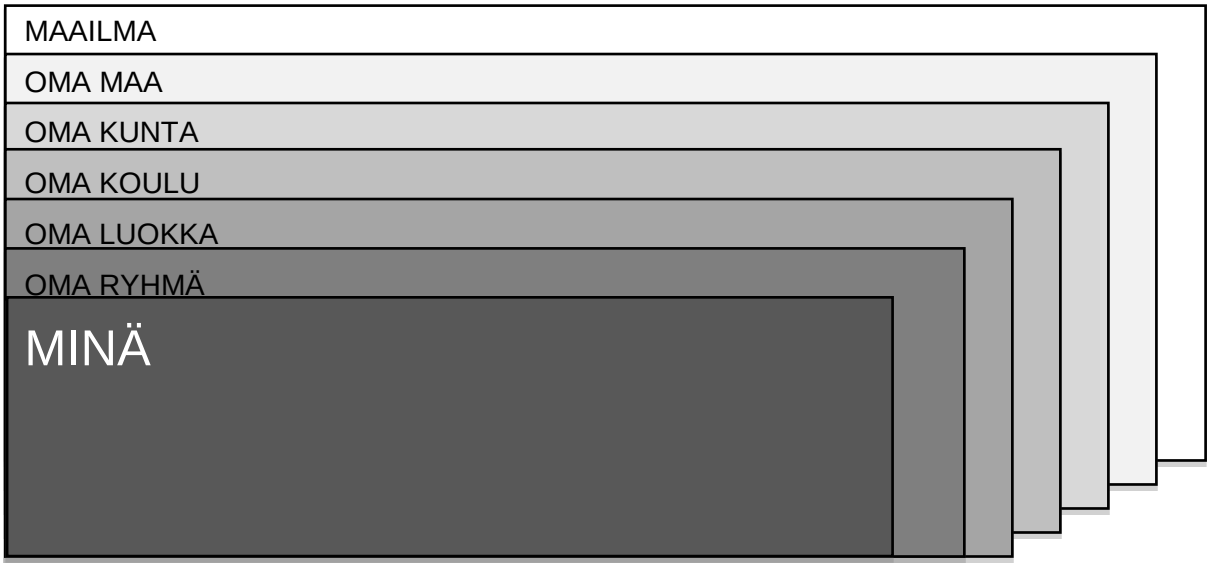

2. Toimintaperiaatteet

Oulun normaalikoulu tukee oppilaan kehittymistä yritteliääksi, yhteistyökykyiseksi, osallistuvaksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi. Koulu kehittää oppilaan valmiuksia arvioida realistisesti omia vaikutusmahdollisuuksiaan. Koulun toimintatapoja kehitetään jatkuvasti niin, että ne mahdollistavat oppilaan henkilökohtaisen osallisuuden kokemuksen.

Oulun normaalikoulu on yhteisöllinen työ- ja opiskeluympäristö, jossa jokaisella on oikeus tulla kuulluksi. Oppilaita kuullaan koulun päätöksenteossa erityisesti silloin, kun kysymyksessä on heitä itseään koskevat asiat. Oppilaita edustavat oppilaskunnan hallitukset luokilla 0–6 ja 7–9. Oppilaskuntien hallitusten esitykset käsitellään ja niihin vastataan perustellusti. Oppilaskunnan hallitus ehdottaa ja nimittää oppilaita tarpeellisiksi katsomiinsa tiimeihin ja työryhmiin edustamaan oppilaskuntaa.

Kaavio 2 kuvaa osallistuvan kansalaisuuden kannalta tärkeitä valmiuksia, joita koulussa kehitetään. Osallistuva kansalainen tuntee yhteisönsä kulttuurin ja tavat ja ottaa huomioon niiden asettamat vaatimukset omassa toiminnassaan. Osallistuvalla kansalaisella on taitoja, joiden avulla hän vaikuttaa omissa yhteisöissään. Lisäksi osallistuva kansalainen asennoituu myönteisesti yhteisölliseen toimintaan ja vaikuttamiseen. Oulun normaalikoulussa oppilaalla on mahdollisuus harjoitella näitä taitoja.

KAAVIO 2

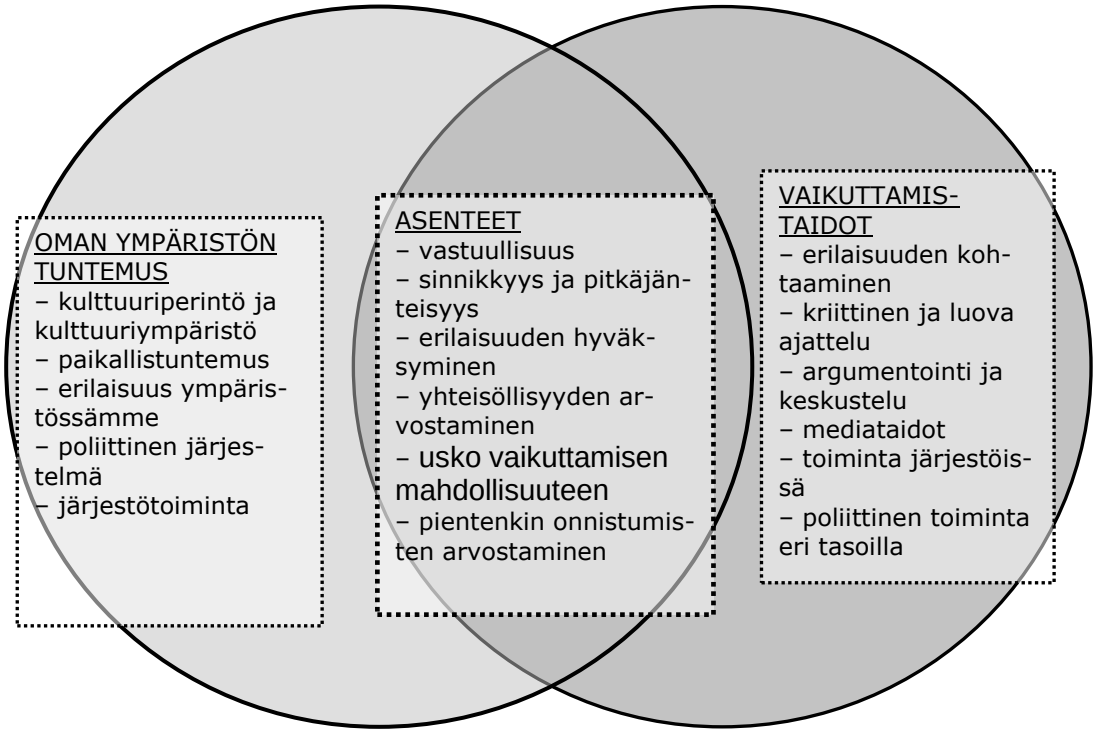

Kunkin oppiaineen pedagogisissa ratkaisuissa huomioidaan kaaviossa 2 kuvattujen valmiuksien harjoittaminen oppiaineeseen sopivilla tavoilla. Oppilaille annetaan mahdollisuus osallistua itse työskentelyyn rohkaisemalla heitä vaikuttamaan omaan opiskeluunsa ja ottamalla heidän ehdotuksensa huomioon. Opettaja on vastuussa opetuksesta ja oppilaiden ohjaamisesta, ja opettajan tulee soveltaa edellä kuvattuja periaatteita oppilaan kehitystason ja opiskeltavan aiheen mukaisesti. Oppilaalle ei saa sälyttää enempää vastuuta kuin hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttävät.

Liite 1: Yhteistyötahoja

Oulun normaalikoulun toimintaperiaatteiden mukainen yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa edistää kasvatustavoitteiden toteutumista. Oulun normaalikoululla on seuraavia yhteistyötahoja:

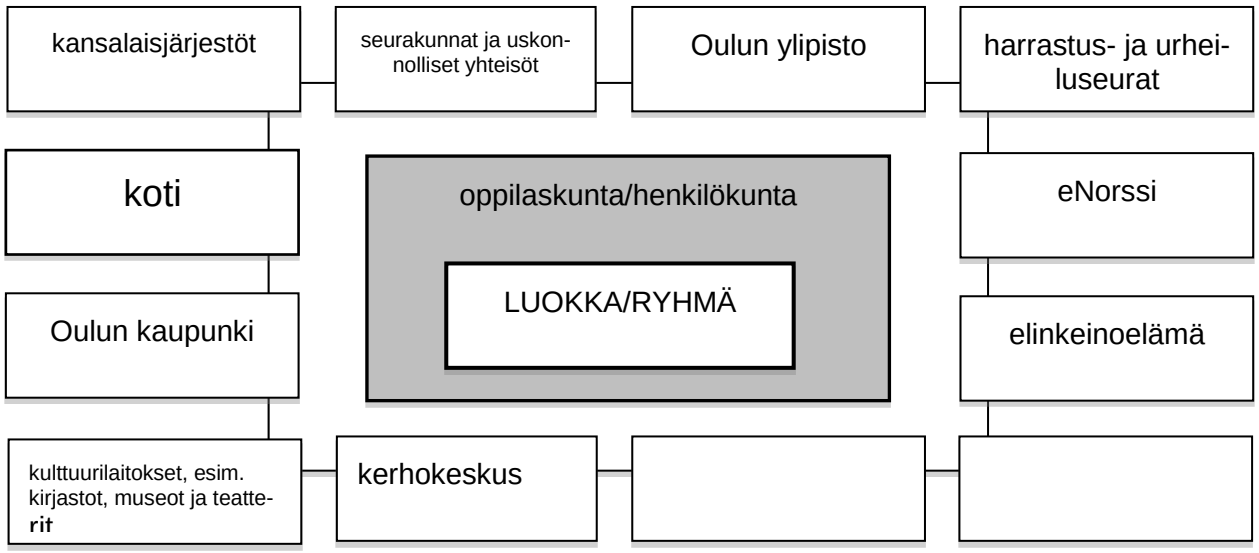

Liite 2: Käytännön toimintamuotoja

3. Valinnaiskurssit

3.1 Valinnaiskurssit perusopetuksen luokilla 5 tai 6

Laajuus

Tuntijaon mukaan toteutetaan 5. tai 6. luokalla yhden vuosiviikkotunnin laajuinen kokonaisuus, joka voi muodostua yhdestä koko lukuvuoden kestävästä (38 kertatuntia) kurssista tai kahdesta puoli lukuvuotta (2 x 19 kertatuntia) kestävästä kurssista. Ne oppilaat, jotka osallistuvat 5. luokalta alkavan vapaaehtoisen kielen opetukseen, voivat halutessaan jättää valinnaiskurssin pois. Muille oppilaille valinnaiskurssi on pakollinen.

Tavoitteet

- syventää perusopetuksen tavoitteita
- perehdyttää oppilas kurssin sisältöihin toiminnallisin, käytännönläheisin menetelmin
- ohjata oppilasta ongelmakeskeisin menetelmin kehittämään itseään.

Arviointi

Kurssin suorittamisesta tulee merkintä sekä väli- että lukuvuositodistukseen. Merkintään kuuluu paitsi kurssin nimi myös H-kirjain, joka merkitsee hyväksytysti loppuun suoritettua kurssia. Lisäksi kurssin opettaja voi antaa oman sanallisen arviointinsa.

Sisältöesimerkkejä

1. Maailmankansalaisen kurssi

Laajuus yksi lukuvuosi (38 kertatuntia)

Tavoitteet
Maailmankansalaisen kurssin keskeisenä tavoitteena on osallistua Suomen YK-liiton kehittämän maailmankansalaisen kypsyyskokeen tekemiseen. Kypsyyskokeen tarkoituksena on toteuttaa YK:n, Unescon ja Suomen YK-liiton kasvatus- ja koulutustavoitteita lisäämällä keskustelua kansainvälisyys- ja kehityskysymyksistä. Sen keskeisiä tavoitteita on vahvistaa kasvua terveeseen aikuisuuteen ja itseohjautuvaan, kriittiseen oppimiseen.

Maailmankansalaisen kypsyyskoe on itseohjautuvan opiskelun muoto ja kansainvälisyyskasvatuksen menetelmä. Yksilöllisyyden ja itseohjautuvuuden lisäksi korostetaan yhteisöllisyyttä ja työskentelyä ryhmässä. Lisäksi pyritään monipuoliseen tiedonhankintaan ja tiedon jakamiseen, opetellaan oman työskentelyn arviointia, tuetaan vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja ohjataan sähköisten tiedostojen hyödyntämiseen. Prosessin aikana kurssille osallistujat syventävät tietämystään ja ymmärtämystään maailmasta: he oppivat tuntemaan yksilön vastuun ja mahdollisuutensa vaikuttaa. Maailmankansalaisuus on aloitteellisuutta, yritteliäisyyttä, peräänantamattomuutta, joustavuutta ja luovuutta. Se on uskoa omiin kykyihin ja kykyä toimia yhdessä.

Sisällöt
Kurssin sisällöt määräytyvät osittain oppilaan valitseman aiheen mukaan. Aiheet käsittelevät tai sivuavat kansainvälisyyttä. Aiheet voivat liittyä esimerkiksi kulttuureihin, ihmisoikeuksiin, suvaitsevaisuuteen sekä ympäristö- ja kehityskysymyksiin.

Tutkimus- eli syventelyosuudessa aihetta kartoitetaan mahdollisimman monipuolisesti erilaisia tietolähteitä ja -ympäristöjä käyttäen. Tutkimusosuuden lopputuotteena voi olla laaja kirjallinen esitys tai se voi koostua pienemmistä osasista, kuten haastatteluista ja artikkeleista.

Toimintaosuudessa työskentelyn aikana hankittuja tietoja ja kokemuksia pyritään käyttämään ja hyödyntämään esimerkiksi näyttelyn, videon, esitelmän, näytelmän, taideteosten, kirjoitusten ja/tai erilaisten tapahtumien avulla. Olennaisena osana maailmankansalaisen kypsyyskokeeseen sisältyy teema- ja mediapäiväkirjanpito.

Arviointi
Maailmankansalaisen kypsyyskokeen tekemiseen sisältyy omaa työtä ja työskentelyä koskeva kirjallinen itsearviointi. YK-liitossa hyväksytystä kokeesta saa erillisen todistuksen ja kirjallisen arvioinnin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota seuraaviin kriteereihin:

- itseohjautuvuus ja rohkeus
- myönteisen itsetunnon vahvistuminen hankkeen eri vaiheissa
- peräänantamattomuus ja suunnitelmallisuus projektia toteutettaessa
- avoimuus uusille kokemuksille ja kokemusten käsittely
- joustavuus ja kriittisyys.

2. Filosofian kurssi

Laajuus puoli lukuvuotta (19 kertatuntia)

Tavoitteet ja sisällöt
Filosofian kurssilla luetaan filosofisia kertomuksia ja keskustellaan niiden herättämistä kysymyksistä. Tutkitaan kuvia, piirretään, kirjoitetaan ja näytellään. Kurssin tavoitteena on oppia ajattelemaan ja tutkimaan asioita yhdessä toinen toistaan kuunnellen ja kunnioittaen. Opetellaan kysymään, päättelemään ja kuuntelemaan toisten ajatuksia ja mielipiteitä sekä ilmaisemaan rohkeasti itseä. Kurssin suorittamisesta annetaan normaalin todístusmerkinnän lisäksi erillinen todistus.

3. Ilmaisutaidon kurssi

Laajuus puoli lukuvuotta (19 kertatuntia)

Tavoitteet

- kehitetään ilmaisun perusvalmiuksia
- tutustutaan erilaisiin teatteri-ilmaisun muotoihin

Sisällöt

- keskittymiseen, vuorovaikutustaitoihin ja esiintymiseen liittyvät harjoitukset
- puhe- ja ilmaisuharjoitukset
- pienimuotoisten teatteriesitysten tekeminen

4. Kuvataiteen kurssi

Laajuus puoli lukuvuotta (19 kertatuntia)

Tavoitteet
Kuvataiteen kurssin tavoitteena on oman kuvailmaisun kehittäminen sekä eri tekniikoiden ja materiaalien tuntemuksen syventäminen oman työskentelyn kautta.

Sisällöt
Kuvataiteen eri materiaalien, välineiden ja tekniikoiden kokeilua omissa töissä. Kuvataiteen eri osa-alueista opettaja yhdessä oppilaiden/ ryhmän kanssa valitsee ilmaisutavoista, materiaaleista ja tekniikoista ne, jotka toteutetaan tehtäviksi. Kurssin aikana voidaan keskittyä oppilaiden mielenkiinnon ja taitojen pohjalta myös johonkin yksittäiseen kuvailmaisun osa-alueeseen.

5. Liikunnan kurssi

Laajuus puoli lukuvuotta (19 kertatuntia)

Tavoitteet
- kehittää oppilaan liikunnallisia valmiuksia
- syventää oppilaan taitoja liikunnan eri osa-alueilla
- antaa oppilaalle mahdollisuus tutustua uusiin liikuntamuotoihin

Sisällöt
- yksilö- ja joukkuepallopelit
- voimistelu

6. Luonnontutkijan kurssi

Laajuus puoli lukuvuotta (19 kertatuntia)

Tavoitteet
Tavoitteena on syventää oppilaan luonnontieteellisiä tietoja ja valmiuksia sellaisilla osa-alueilla, joiden käsittelyyn kouluaikana jää niukalti tai ei lainkaan aikaa.

Sisällöt
Sisällöiksi valitaan vuodenaika ja kurssilaisten mielenkiinto huomioiden joitakin painopistealueita.
- Lintuharrastuksen ja tuntemuksen kurssi
- Perhos- ja hyönteisharrastuskurssi
- Astronomian kurssi
- Pikkunisäkäskurssi
- Sienikurssi
- Geologian kurssi

7. ”Saumurilla sujuvasti” tekstiilityön kurssi

Laajuus puoli lukuvuotta (19 kertatuntia)

Tavoitteet
- kehittää oppilaiden ompelutaitoja

- tutustutaan erityisesti saumurilla ompeluun

Sisällöt

- tehdään saumurilla erilaisia harjoituksia
- suunnitellaan ja valmistetaan trikoovaate itselle esim. t-paita tai jazz-housut

8. Teknologian kurssi

Laajuus puoli lukuvuotta (19 kertatuntia)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on ongelmakeskeisen lähestymistavan, toiminnallisuuden ja tietojen soveltamisen kautta herättää innostus teknologiaa koskevien asioiden tutkiskeluun.

Sisällöt
Opiskelu tapahtuu käytännön kokeilujen ja rakentelun kautta. Oppilaat suunnittelevat ja suunnitelmien pohjalta valmistavat erilaisia laitteita ja rakenteita.
Olennaisena osana kurssin sisältöön liittyy tutustuminen lähialueen yritykseen, joka toiminnassaan soveltaa korkeatasoista teknologista tietämystä.

3.2 Valinnaiskurssit perusopetuksen luokilla 8–9

Perusasteen vuosiluokat 7-9
Kaitoväylä7,90570 OULU
Puh(08) 553 3771 fax (08) 553 3775 http://norssi.oulu.fi

OULUN NORMAALIKOULU

VALINNAISAINEOPAS

Perusasteen (7–9) rehtori	Pasi Hieta	puh. 0294 48 3773
Vararehtori	Terhi Ylöniemi	puh. 0294 48 3795
Opinto-ohjaaja	Hanne Kokko	puh. 0294 48 3791
Kanslia	Silja Saarijärvi	puh. 0294 48 3770
	Heli Heikkinen	puh. 0294 48 3771
Opettajainhuone		puh. 0294 48 3783

VALINNAISET KURSSIT

Koulumme valinnaisaineet ja lyhytkurssit löytyvät seuraavilta sivuilta:

VALINNAISAINEET

A2-saksa / ranska (A2-SA/RA)……..	A-kielen yhteydessä
B2- saksa / ranska (B2-SA/RA)……	4
Biologia (BIV1-4) …….	6
Elektroniikka ja sähkötekniikka (TNV5-6, 15-16)……	8
Kone- ja metallitekniikka (TNV3-4, 13-14)……	8
Kotitalous (KOV1-4)…….	11
Kuvataide (KUV1-4)…….	13
Liikunta (pojat) (LIPV1-4)……	17
Musiikki (MUV1-4)……...	10
Puutekniikka (TNV1-2, 11-12)…….....	7
Tekstiilityö (TSV1-4)…….	18
Tietotekniikka (ATV1-4)……	5

LYHYTKURSSIT

8. luokka		**9. luokka**	
Ilmaisutaito	20	Kirjoittami-	2
(ÄKV1)…….	15	nen(ÄKV2)……..	0
Keramiikkatyöpa-	12	Lakitieto (HYV1)	2
ja(KUV5)..……	16	……..	1
Leivontakurssi	19	Lasi- ja korutyöpaja	1
(KOV5)……..	16	(KUV9)..…….	5
Liikunnasta sykettä (tytöt)	9	Lastenhoitokurssi	1
(LITV1)…	10	(KOV6)……..	2
Marmorointi ja kirjansidonta	15	Liikunnasta sykettä (tytöt)	1
(TSV5).		(LITV3)……	6
Palloilusta potkua (tytöt) (LITV2)		Antiikkinallekurssi	1
….		(TSV6)……..	9
Teknologia1		Palloilusta potkua (tytöt)	1

(TNV9)…….....	
Tietokone soimaan	
(MUV5)……	
Videotyöpaja	
(KUV6)……..	
(LITV4)……	6
Ruotsia lukioon meneville	4
(RUV1)…….	9
Teknologia 2	1
(TNV10)……..	5
Tietokonegrafiikka (KUV7)	1
…….	5
Valokuvaustyöpaja	1
(KUV8)…….	0
Ysimusa	
(MUV6)…….	

VALINTAMENETTELY

Vuosiluokilla 8 ja 9 oppilas valitsee 6 kurssia (6 vuosiviikkotuntia) valinnaiskursseja. Hän voi valita joko kolme valinnaisainetta tai kaksi valinnaisainetta ja kaksi lyhytkurssia/vuosi.

8. luokka	9. luokka
Valinnais-aine 1	Valinnais-aine 1
Valinnais-aine 2	Valinnais-aine 2
Valinnais-aine 3	Valinnais-aine 3

Yhteensä kuusi kurssia

tai

8. luokka	9. luokka
Valinnais-aine 1	Valinnais-aine 1
Valinnais-aine 2	Valinnais-aine 2
Lyhytkurssi 1	Lyhytkurssi 1
Lyhytkurssi 2	Lyhytkurssi 2

Mikäli oppilaalla on A2-kieli eli saksa, hänen valintansa muodostuvat seuraavasti:

8. luokka	9. luokka
A2-kieli	A2-kieli
Valinnais-aine	Valinnais-aine
Lyhytkurssi 1	Lyhytkurssi 1
Lyhytkurssi 2	Lyhytkurssi 2

tai

8. luokka	9. luokka
A2-kieli	A2-kieli
Valinnais-aine 1	Valinnais-aine 1
Valinnais-aine 2	Valinnais-aine 2

Valinta tapahtuu täyttämällä valinnaisainekortti ja palauttamalla se opinto-ohjaajalle sovittuun päivämäärään mennessä. Yhdeksännen luokan lyhytkurssit valitaan vasta kahdeksannen luokan keväällä.

KIELTEN KURSSIT

VALINNAISAINEET

B2-SAKSA (B2-SA1- 4)

Saksaa valinnaisaineena opiskeltaessa korostuu aktiivinen työskentely tunneilla. Erityisesti oikeaan ääntämisen ja pienimuotoisten keskustelujen harjoittelu sekä kielen perusrakenteiden opettelu. Oppilaat ohjataan hyödyntämään englannin ja ruotsin opiskelussa saavuttamiaan kielellisiä ja opiskeluun liittyviä taitoja. Työtavat ovat oppilaskeskeisiä ja vaihtelevia, jotta kieltä opitaan käyttämään monipuolisesti.

- Oppimateriaalina käytetään oppikirjan lisäksi ajankohtaista autenttista materiaalia.
- Esittäytyminen, omista asioista kertominen ja toisen haastatteleminen, jokapäiväiset askareet ja pienet ostokset.
- Kotipaikan esittely, omasta koulunkäynnistä kertominen, harrastukset.
- Matkailu, ammatit ja työtehtävät.
- Asioiminen mm. pankissa ja ravintolassa, tien kysyminen ja neuvominen, säästä kertominen, koululaisen harrastukset.

Arviointi: numeroarviointi

B2- RANSKA (B2-RA1- 4)

8. luokan kurssien tavoitteena on herättää oppilaan mielenkiinto ranskan kieleen, kulttuuriin ja romaaniseen kielialueeseen. Ranskan kieltä käytetään äidinkielenä tai virallisena kielenä Ranskan ulkopuolella monissa Afrikan maissa, Kanadassa ja useassa Euroopan maassa. Sitä puhuu ja ymmärtää noin 300 miljoonaa ihmistä. Ranskan kielestä on hyötyä mm. matkailussa, kulttuuriharrastuksissa, jatko-opinnoissa ja tutkimustyössä, työmarkkinoilla sekä kansainvälisessä yhteistyössä.

Kursseilla perehdytään ranskalaiseen puheympäristöön ja arkiaskareihin, opetellaan ilmaisemaan ja käyttämään kellonaikoja ja päiväyksiä ranskankielellä, totutellaan ymmärtämään ja käyttämään tavallisia tervehdyksiä, esittäytymään sekä esittämään erilaisia pyyntöjä ja kysymyksiä. Keskeisellä sijalla on toimiminen jokapäiväisen elämän puhetilanteissa.

9. luokan kursseilla kerrataan ja laajennetaan 8. luokalla opittua kieliainesta. Uusina asioina tutustutaan ranskalaiseen perhe- ja asuinympäristöön, asioimiseen sekä harrastus- ja työelämään, vertaillaan Ranskaa ja Suomea toisiinsa sekä totutellaan edelleen ymmärtämään jokapäiväiseen elämään liittyviä viestintätilanteita ja reagoimaan niihin joustavasti. Lisäksi tutustutaan matkustamiseen, ateriointiin, asioimiseen, palveluihin ja opastamiseen ranskankielisessä ympäristössä, harjaannutaan ymmärtämään kurssien aiheisiin liittyvää ranskankielistä puhetta ja tekstiä sekä harjoitellaan selostamaan kurssin aiheisiin liittyviä tapahtumia, omia kokemuksia ja mielipiteitä sekä kirjallisesti että suullisesti.

Arviointi: numeroarviointi

LYHYTKURSSI

RUOTSIN LUKIO-OPINTOIHIN VALMENTAVA KURSSI (RUV1, 9. lk)

Kurssilla harjoitetaan suullista ja kirjallista ilmaisutaitoa ja syvennetään oppilaiden valmiuksia ruotsin kielen opiskeluun lukiossa. Aiheet ja sisällöt sovitaan kurssin alkaessa.
Arviointi: suoritusmerkintä

TIETOTEKNIIKKA

(ATV1- 4)

VALINNAISAINE

Tavoitteet

Antaa oppilaille perusvalmiudet käyttää tietotekniikkaa hyväkseen opinnoissaan ja tiedon hankinnassa. Kursseilla saadaan perustaidot tavallisimpien työvälineohjelmien käytöstä mm. työelämää varten.

Sisällöt

Oppilaat suorittavat seuraavat 4 kurssia vuosiluokkien 8–9 aikana.

Kurssin nimi	Kurssin sisältö
Tekstinkäsittely ja näppäilytaito ATV1 (8 lk.)	Kurssilla annetaan oppilaille perusvalmiudet kirjoittaa tutkielma tai projektityön raportti tietokoneella. Samalla opetellaan kymmensormijärjestelmä.
Kuvankäsittely ATV2 (8 lk.)	Kurssilla opitaan esitysgrafiikan ja kuvankäsittelyohjelman käytön perusteet, digitaalikameralla otettujen kuvien käsittelyä sekä kuvien muuttamista digitaaliseen muotoon.
Tietoliikenne ja tiedonhallinta ATV3 (9 lk.)	Kurssilla opitaan tietoliikenteen perusteet, tutustutaan lähi- ja etäverkkoihin sekä nykyaikaisiin telemaattisiin palveluihin. Lisäksi opitaan tietokantojen luonnin perusteet, haku tietokannoista ja tietokantamuotoisen tiedon raportointi.
Ohjelmointi ATV4 (9 lk.)	Kurssilla opitaan ohjelmoinnin perusteet jollakin oliopohjaisella ohjelmointikielellä.

Arviointi

Kurssit arvioidaan arvosanoilla 4–10. Arviointi voi perustua jatkuvaan näyttöön ja harjoitustöiden arviointiin. Harjoitustyöt voivat olla pienimuotoisia, yhdellä tai muutamalla oppitunnilla tehtäviä, tai laajempia raportteja, ohjelmointitehtäviä jne.

LUONNONTIETEIDEN KURSSIT

VALINNAISAINE

BIOLOGIAN VALINNAISAINE - LUONTO TUTUKSI

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on syventää biologiassa opittuja tietoja ja taitoja sekä suunnata opiskelua soveltavan biologian suuntaan: puutarhanhoitoon, eläinten hoitoon, metsän kasvatukseen ja moninaiskäyttöön sekä riistanhoitoon ja eräretkeilyyn. Tavoitteena on sekä ohjata oppilasta luonnon havainnointiin ja tarkkailuun että virittää ja vahvistaa hänen luontoon liittyviä harrastuksiaan. Tarkoituksena on niin toiminnallisten työtapojen kuin vierailujen ja tutustumiskäyntien kautta lisätä oppilaan vastuullisuutta luontoa kohtaan.

Sisällöt

KASVIT HOIDOSSAMME (BIV1, 8 lk)
Kurssilla perehdytään puutarhanhoitoon sekä hyöty- ja koristekasvien maailmaan. Tutustutaan tärkeimpiin viljely- ja huonekasveihin sekä tehdään kasvatuksia luokassa. Tehdään aiheeseen liittyviä vierailuja mm. puutarhoille, puistoihin tai johonkin alan oppilaitokseen.

ERÄELÄMÄÄ (BIV2, 8 lk)
Kurssilla oppilaalle rakentuu kuva suomalaisesta eräkulttuurista ennen ja nyt. Eräelämään ja vaellusharrastukseen perehdytään teorian ja harjoitusten avulla sekä kokeillaan opittuja taitoja metsäretken/erävaelluksen muodossa. Kasvien ja eläinten lajituntemusta ja riistaekologian tietoja syvennetään ja näin voidaan valmistautua myös metsästäjän tutkintoon.

MONIKÄYTTÖINEN METSÄ (BIV3, 9 lk)
Kurssilla syvennetään metsäbiologian tietoja ja perehdytään metsänhoitoon niin metsänomistajana kuin luonnossa liikkujanakin. Opetukseen sisältyy tutustumisia lähialueen metsäkohteisiin ja käytännön metsätöihin sekä metsäteollisuuteen, neuvontapalveluihin että alan oppilaitoksiin. Kurssilla hankitut metsätiedot mitataan valtakunnallisessa Metsävisassa 9. luokan keväällä.

ELÄIMET HOIDOSSAMME (BIV4, 9 lk)
Kurssilla perehdytään sekä hyöty- että lemmikkieläinten biologiaan, käyttäytymiseen ja hoitoon. Myös eläimiin liittyvät ammatit tulevat tutuiksi. Hoidetaan luokassa olevia eläimiä ja perehdytään niiden yksilönkehitykseen. Tehdään vierailu johonkin sopivaan kohteeseen tai alan oppilaitokseen.

Arviointi
Kukin kurssi arvioidaan numerolla ja oppiaineesta tulee päästötodistukseen erillinen arvosana.

TEKNINEN TYÖ

Teknisen työn valinnaisten kurssien tarkoituksena on antaa eväitä selvitä tulevaisuuden teknisessä maailmassa, oppia ymmärtämään ja käyttämään hyväksi teknisiä laitteita ja teknologiaa, oppia suunnittelemaan ja rakentamaan pieniä laitteita ja esineitä sekä oppia huolto- ja korjaustaitoja jokapäiväistä elämää varten.

- Saat tietoa koneista, laitteista, tekniikasta ja teknologiasta.
- Opit käyttämään mm. puuntyöstökoneita, hitsauskoneita, sorvia ja muovintyöstökoneita.
- Opit valmistamaan esineitä puusta, metallista, muovista jne.
- Opit toimimaan sähkön kanssa turvallisesti.
- Pääset sisälle elektroniikan maailmaan ja rakennat pieniä laitteita.
- Perehdyt tietokoneen käyttöön tekniikassa ja automaatiossa.
- Opit perinteisiä käsityötaitoja.
- Piirrät ja suunnittelet.
- Saat valmistaa esineitä ja laitteita omien suunnitelmiesi mukaan.
- Käytät luovuuttasi uusien innovaatioiden kehittelyssä ja aiemmin opitun soveltamisessa

Kurssien oppisisällöt ovat jatkoa seitsemännen luokan teknisen työn kursseille. Valinta ei kuitenkaan edellytä teknisen työn opintoja seitsemännellä luokalla.

Työskentely kursseilla on suurimmalta osin itsenäistä työskentelyä, mutta mukaan mahtuu myös ryhmätöitä sekä erilaisia projekteja. Kahdeksannella luokalla työskennellään pääasiassa yhteisten aihepiirien ja ongelmien ympärillä. Yhdeksännen luokan sisältö painottuu omien projektien suunnitteluun ja valmistukseen.

Seuraavassa luetellaan tarkemmin eri kurssien aikana opittavia aihekokonaisuuksia, jotka tulevat esille itsenäisen työskentelyn, ryhmätöiden ja omien projektien aihepiireissä.

Arvioinnissa noudatetaan käsityön opetussuunnitelmassa esitettyjä periaatteita ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia päättöarvioinnin kriteereitä.

VALINNAISAINEET

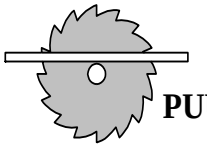

PUUTEKNIIKKA

TNV1 - 2, 8 LK

- perustyötapojen syventäminen
- kotimaiset puulaadut esineiden raaka-aineena
- erilaiset puupohjaiset levyt ja niiden käyttö
- liitostavat
- turvallinen omakohtainen työskentely peruskoneilla
- esineen ja työprosessin suunnittelua, toteutusta ja dokumentointia

TNV11- 12, 9LK

- aiemmin opitun syventäminen
- ulkomaiset puulaadut, ominaisuudet ja käyttö
- erikoisemmat pintakäsittelytekniikat
- turvallinen omakohtainen työskentely peruskoneilla
- oman laajemman projektin suunnittelu, toteutus ja dokumentointi
- tutustuminen alan teollisuuteen ja teollisiin työtapoihin

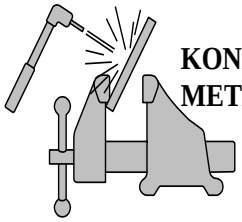

KONE- JA METALLITEKNIIKKA

TNV3 - 4, 8 LK

- perustyötapojen syventäminen
- yleisimmät kone-elimet ja niiden toiminta
- voimansiirto
- poltto- ja voiteluaineet
- 2T ja 4T moottorin toiminta
- pienten sähkökoneiden toiminta, käyttö ja huolto (sähkömoottorit yms.)
- metallien käyttö rakenteissa, rakenteiden suunnittelu ja valmistaminen
- MIG/MAG- ja kaasuhitsaus ja juottaminen
- putki ja profiilirakenteet
- käytännön lujuusoppia

TNV13 – 14, 9LK

- aiemmin opitun syventäminen
- pienmoottoreiden huolto ja korjaus (ruohonleikkurit, moottorisahat, mopot jne)
- huollossa tarvittavien työkalujen ja laitteiden rakentaminen
- pienen koneen tai laitteen suunnittelu ja rakentaminen
- erikoisemmat metalliseokset, ominaisuudet ja käyttö
- puikkohitsaus ja polttoleikkaus
- itsenäinen työskentely manuaalisella metallisorvilla
- levyrakenteet, taivutukset ja liitokset
- metallit ja muut materiaalit
- oman laajemman projektin suunnittelu, toteutus ja dokumentointi
- tutustuminen alan teollisuuteen

ELEKTRONIIKKA JA SÄHKÖTEKNIIKKA

TNV5 - 6, 8LK

- perustyötapojen syventäminen
- sähköopin perusteet
- kodin sähköjärjestelmä
- kaikille sallitut sähkötyöt
- yleismittarin käyttö
- elektroniikan komponentit , rakenne, toiminta, käyttö ja soveltaminen
- piirilevyn valmistus ja käyttö, pienten laitteiden suunnittelu ja rakentaminen
- logiikan ja automaation perusteet

TNV15 – 16, 9 LK

- aiemmin opitun syventäminen
- tietokoneen käyttö laiteohjauksessa
- ohjelmoitavat mikropiirit ja niiden soveltaminen käytäntöön
- oman kytkennän suunnittelu tietokoneavusteisesti
- elektroniikan laitteiden käyttö ja huolto
- viihde-elektroniikan toiminta, käyttö ja huolto
- oman laajemman projektin suunnittelu, toteutus ja dokumentointi

LYHYTKURSSIT

TEKNOLOGIA 1 JA 2
(TNV9-10)

Teknologiaa on kaikki ihmisen luoma ja sen luomiseen tarvittavat tiedot ja taidot. Keskeistä teknologian opiskelussa on teknisen ajattelun ja luovan ongelmanratkaisuprosessin oppiminen.

Kurssin aikana puuhailemme erilaisten ongelmien parissa, tutkimme ilmiöitä, rakentelemme laitteita, teemme prototyyppejä, testaamme ja mietimme seurauksia. Perustana on luonnontieteellisten lainalaisuuksien ymmärtäminen ja soveltaminen. Aihealueina ovat esim. sillat ja tornit, energian tuotanto ja varastointi, laiteohjaus, robotiikka jne.

MUSIIKKI

VALINNAISAINE

Musiikin valinnaiskurssien **tavoitteena** on, että oppilas

- saa mahdollisuuden käyttää ja kehittää omia musiikillisia taitojaan
- oppii ilmaisemaan itseään musiikin keinoin esim. laulaen ja soittaen sekä yksin että ryhmässä
- syventää tuntemustaan musiikin eri alueilla
- oppii itse yhdistelemään ja järjestelemään musiikin peruselementtejä ja ääniä

- oppii toimimaan vastuullisesti ja pitkäjänteisesti ryhmässä
- saa virikkeitä ja intoa musiikin harrastamiseen.

TEHDÄÄN MUSIIKKIA (MUV1-2 8 lk., 3-4 9 lk.)

Sisällöt
Kursseilla soitetaan, lauletaan sekä työskennellään aktiivisesti musiikin tuottamisen, ilmentämisen ja keksimisen eri alueilla. Opetettavana aineksena käytetään eri tyylistä musiikkia. Oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet ja aiemmin hankitut taidot otetaan huomioon. Kurssiin voi sisältyä pienoisprojekteja, joissa on yhteyksiä muihin taide- ja taitoaineisiin. Kurssin tuotoksia pyritään esittämään koulun juhlissa ja tapahtumissa.

Arviointi: Numeroarviointi

LYHYTKURSSIT

TIETOKONE SOIMAAN (MUV5, 8. lk))

Sisällöt
Kurssilla perehdytään tietokoneen käyttöön musiikin tekemisessä. Kurssin aikana tutustutaan ja harjoitellaan midin ja audion äänittämistä ja muokkaamista. Kurssin tuotoksena on oman/omien sävellyksen/sävellysten, taustojen, sovitusten tai äänimaisemien tuottaminen joko yksin tai ryhmässä.

Arviointi: hyväksytty/hylätty

YSIMUSA (MUV6, 9 lk))

Sisällöt
Kurssilla musisoidaan aktiivisesti. Musiikin kuuntelu, tutkiminen, tuottaminen ja ilmentäminen oppilaiden kiinnostuksen kohteet huomioiden ovat kurssin lähtökohtana.

Arviointi: hyväksytty/hylätty

KOTITALOUS

”Kotitalousopetuksen tarkoituksena on kehittää arjen hallinnan edellyttämiä käytännön työtaitoja, yhteistyövalmiuksia ja tiedon hankintaa sekä niiden soveltamista arkielämän tilanteissa. Kotitalouden opetus perustuu käytännön toimintaan ja ryhmässä toimimiseen sekä oppilaan omien lähtökohtien huomioonottamiseen ja kokonaisvaltaiseen kasvun tukemiseen. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuosiluokille 1-9

VALINNAISAINE

RUOKAMATKALLA SUOMESSA JA EUROOPASSA (KOV1-2 8 lk.)

Tavoite
Kehittää ja laajentaa 7. luokalla opittuja käden taitoja, lisätä oppilaan itseluottamusta kodin töiden tekemisessä, lisätä oppilaiden tietämystä Suomen ja Euroopan maiden ruokakulttuureista.

Sisältö ja opiskelu

Ruuanvalmistus, leivonta, ateriasuunnittelu ja kodinhoito. Kurssin läpäiseminen edellyttää selviytymistä hyväksytysti käytännön työkokeesta.

Arviointi: Numeroarviointi.

TAPA- JA JUHLAKULTTUURIA MEILTÄ JA MUUALTA (KOV3-4 9 lk.)

Tavoite
Tutustuttaa oppilas suomalaiseen juhla- ja tapakulttuuriin tunneilla toteutettavien teemojen ja työskentelyn avulla. Saada oppilas kiinnostumaan hyvien tapojen merkityksestä. Välittää tietoa kaukomaiden ja eri uskontojen ruoka- ja tapakulttuureista.

Sisältö ja opiskelu
Ateriakokonaisuuksien, vuotuisten juhlien ja erilaisten teemojen suunnittelu ja toteutus.
Juhlien käytös- ja tapatietoa.

Arviointi: Numeroarviointi

LYHYTKURSSIT

LEIVONTAKURSSI - PIKKUSUOLAISESTA MAKEANNÄLKÄÄN (KOV5, 8. lk)

Tavoitteet
Kehittää oppilaan leivontataitoja ja yhteisvastuullisuutta

Sisältö
Leipominen: erilaiset taikinatyypit ja niiden soveltaminen käyttötarkoituksen mukaan, leivonnaisten hintavertailut.

Arviointi
Suoritusmerkintä. Kurssin aikana opettaja arvioi käytännön työskentelyä ja kurssin läpäiseminen edellyttää työkokeen tekemistä hyväksytysti.

LASTENHOITO (KOV6, 9. lk)

Tavoitteet
Oppilas saa valmiuksia hoitaa lapsia ja hän oppii ymmärtämään lastenhoitoon ja kasvatukseen liittyvän vastuun. Oppilas osaa valmistaa lasten ravitsemussuositusten mukaisia aterioita erityisruokavaliot huomioiden.

Sisältö
Lapsen kehitys ja kasvatus, lastenruokien valmistus, lastentaudit, lasten kulttuuri, lastenkutsut, vierailu päiväkodissa, lastenhoidon käytännön harjoittelua.

Arviointi
Suoritusmerkintä. Aktiivinen osallistuminen tuntityöskentelyyn ja lastenhoitoharjoittelun läpäiseminen.

KUVATAIDE

VALINNAISAINE

KUVATAITEEN TEKNIIKAT

Tavoite: Kuvailmaisun erityinen hallinta ja syventäminen. Taiteeseen ja visuaaliseen kulttuuriin perehtyminen. Ajankohtaisten teemojen toteuttaminen, näyttelyt, yksilö- ja yhteistyöt.

Arviointi: ohjaten, keskustellen ja numeroin

Kuvataiteen valinnaisaine koostuu neljän kurssin kokonaisuudesta. Kurssit 1- 2 suoritetaan 8. luokan aikana ja kurssit 3-4 9. luokan aikana.

ANIMESTA IDOLSIIN (KUV1)

-kuvat ja todellisuus

- Kuvan käyttötarkoituksen tarkastelemista mediassa, mediaesitysten rakenteellista ja sisällöllistä analyysia
- digikuvausta tai videokuvausta
- kuvakerronnan muotoja: kuvituksen, sarjakuvan ja liikkuvan kuvan erityispiirteitä
- graafista suunnittelua: kuvan ja sanan yhdistämistä, typografian ja taiton perusteita
- mainonnan kanavia ja ilmaisukeinoja
- elokuvien ja TV-ohjelmien analysointia.

Tavoite: Arjen kuvien maailmaan perehtyminen. Omien havaintojen, ajatusten ja mielikuvien ilmaiseminen kuvallisin keinoin. Valokuva, kuvankäsittely, video ja sarjakuva.

SUUNNITTELE JA VAIKUTA (KUV2)

-Puuta vai betonia?

- Luonnon ja rakennetun ympäristön vuorovaikutuksen tarkastelua, rakennusperinnön tutkimista sekä erilaisten ympäristöjen tarkastelua ja arviointia esteettisestä, eettisestä, ekologisesta ja suunnittelun näkökulmasta
- arkkitehtuurin ja muotoilun ilmaisukeinoihin, tyylipiirteisiin ja perinteisiin tutustumista**,**
- suomalaisen arkkitehtuurin ja muotoilun tärkeimpiin edustajiin tutustumista
- tilan havainnointia, suunnittelua ja rakentamista, muotoiluprosessiin tutustumista, materiaalin ja käyttötarkoituksen yhteyden tarkastelua.

Tavoite: Ympäristön havainnointi dokumentoimalla sekä muovailun ja rakentelun avulla.

TAITEILIJAN TYÖPAJA (KUV3)

-piirto vai veto?

- Maalaus ja piirustustekniikoihin tutustumista
- Keskeisiä piirteitä nykytaiteessa sekä eri kulttuurien kuvamaailmassa
- näyttely- tai museovierailuja, taiteilijan työhön tutustumista, kuvien analysointia: taidekuvan rakenteen tutkimista, sisällöllistä tulkintaa ja taidekritiikkiä.

Tavoite: Taidemaailmaan tutustuminen. Erilaiset piirtimet, öljyvärit, akryylit, pastellit ja vesivärit.

MESTARIKURSSI (KUV 4)

- lopputyökurssi

- oman ilmaisun analysoiminen, siihen sopivien ilmaisukeinojen, tekniikoiden ja materiaalien valitseminen
- taiteen aiheen metsästäminen ja rajaaminen
- yksilöllisen työsuunnitelman ja aikataulun laatiminen omaa, yksilöllistä lopputyötä varten
- oman persoonallisen ja taiteellisen kokonaisuuden toteuttaminen
- itseluottamuksen lisääminen oman työsuunnitelman toteuttamisessa
- työn asettaminen esille esim. näyttelyn, kirjan tai performanssin muotoon

Tavoite: Oman ilmaisun löytäminen lopputyön tekniikkaa, suunnitteluprosessia ja esilletuomista harjoitellessa.

LYHYTKURSSIT

KERAMIIKKATYÖPAJA (KUV5, 8. lk)

Tavoite: Perehdytään saven eri työstömenetelmiin. Tutustutaan saviesineisiin ja saven ilmenemismuotoihin kuvataiteessa. Kurssi on valittavissa 8. luokalla.

Arviointi: ohjauskeskustelua ja näytteillepanot. Suoritusmerkintä.

VIDEOTYÖPAJA (KUV6, 8. lk)

Tavoite: Videokameran käyttöön, videon leikkaamiseen ja käsikirjoituksen tekemiseen tutustuminen; kuvan tulkinta ajankohtaisen videomateriaalin (esim. musiikkivideofestivaalit ja lasten elokuvafestivaalit) avulla.

Arviointi: ohjaus ja seuranta; keskustelu ja esittäminen. Suoritusmerkintä.

TIETOKONEGRAFIIKKATYÖPAJA (KUV7, 9. lk)

Tavoite: Tietokonegrafiikan perusteiden kertaaminen, oman ilmaisun syventäminen tietokonetta välineenä käyttäen.

Arviointi: ohjaus ja seuranta; keskustelu ja esittäminen. Suoritusmerkintä.

VALOKUVAUSTYÖPAJA (KUV8, 9. lk)

Tavoite: Kuvasommitteluun, kameran käyttöön ja pimiötyöskentelyyn harjaantuminen; oman kuvailmaisun kehittyminen.

Arviointi: ohjaus ja seuranta; keskustelu ja esillepano. Suoritusmerkintä.

LASI- JA KORUTYÖPAJA (KUV 9, 9. lk)

Tavoite: Valmistetaan kierrätyslasista esimerkiksi koruja, koristeita, taideteoksia ja käyttöesineitä. Töihin voidaan yhdistää eri materiaaleja.

Arviointi: ohjaus ja seuranta; keskustelu ja esillepano. Suoritusmerkintä.

LIIKUNNAN KURSSIT

TYTTÖJEN LIIKUNTA, LYHYTKURSSIT

LIIKUNNASTA SYKETTÄ (LITV1, 8. lk, LITV3, 9. lk)

Tavoitteet
- taitojen kehittäminen eri liikuntalajeissa
- tutustuttaa oppilaita Oulun kaupungin tarjoamiin liikuntamuotoihin monipuolisesti
- antaa oppilaille virikkeitä oman jatkuvan liikuntaharrastuksen löytämiseen

Sisällöt
- aerobicin eri muodot
- kuntosaliharjoittelu
- pallopelit
- tanssiliikunta (jos valitaan)
- tutustuminen yhdessä uusiin lajeihin (=lajit, jotka eivät ole perinteisiä koululiikuntalajeja), esim. keilailu, spinning, kuntonyrkkeily, cheerleaders-toiminta, squash/tennis jne.)

Työtavat
- kurssin sisältö suunnitellaan yhdessä
- mahdollisuus yhteistyöhön Oulun kaupungin urheiluseurojen kanssa
- koulun lisäksi käytetään muita Oulun liikuntapaikkoja

Arviointi: suoritusmerkintä

PALLOILUSTA POTKUA TYTÖILLE (LITV2, 8. lk, LITV4, 9. lk)

Tavoitteet
- antaa oppilaille virkistäviä ja myönteisiä liikuntaelämyksiä ja -kokemuksia pallopelien ja yhdessä pelaamisen kautta
- antaa oppilaille virikkeitä pallopeleistä oman liikuntaharrastuksen löytämiseksi
- harrastaa eri palloilulajeja kuntoharjoittelumielessä

Sisällöt
- tavallisimmat sisä- ja ulkopelit
- tutustuminen uusiin palloilulajeihin
- mailapelit; viitepelit

Työtavat
- Kurssin sisältö suunnitellaan yhdessä ottaen huomioon kurssin ajankohta vuodenaikaan nähden
- opetuksessa ja harjoittelussa hyödynnetään oppilaiden omia taitoja sekä mahdollista yhteistyötä urheiluseurojen kanssa (esim. lajiesittelyä)

Arviointi: suoritusmerkintä

POIKIEN LIIKUNTA, VALINNAISAINE

PALLOILUKURSSI POJILLE (LIPV1-2 8 LK., 3-4 9 LK.)

Tavoitteet
- kehittää valittujen palloilulajien perustaitoja
- kehittää yhteispelitaitoja ja sosiaalisuutta
- kohottaa fyysistä ja psyykkistä kuntoa
- tuottaa iloa ja virkistystä sekä myönteisiä elämyksiä
- innostaa jatkuvaan liikunnan harrastamiseen

Kurssin sisältöihin vaikuttavat oppilaiden valinnat sekä se, mihin ajankohtaan vuodesta kurssi sijoittuu. Lajeina voisi olla esim.
- kori- ja / tai lentopallo
- sähly ja sisäjalkapallo
- jalkapallo ja pesäpallo
- jääpelit

Työtavat
- pelaaminen pääasiallinen harjoitusmuoto
- ohjataan yhteispeliin ja sääntöjen noudattamiseen
- pyritään iloiseen ja vapautuneeseen ilmapiiriin

Arviointi: numeroarviointi

TEKSTIILITYÖ

VALINNAISAINE

TEKSTIILITYÖN VALINNAISAINE (TSV1-4)

TAVOITTEET	SISÄLLÖT
Tavoitteena kurssimuotoisessa opetuksessa on, että oppilas oppii **TSV 1-kurssilla (8. luokka)**	Sisältöinä kurssimuotoisessa opetuksessa **TSV 1-** kurssilla ovat
• tunnistamaan kankaat, jotka vaativat joustavien ompeleiden käyttöä • tutustuu erilaisiin joustaviin ompeleisiin ja niiden luomiin mahdollisuuksiin • tutustuu uusiin työn vaatimiin ompelu-teknisiin yksityiskohtiin.	• vaatteet, joiden valmistamiseen tarvitaan joustavia kankaita • oppilas suunnittelee ja valmistaa itselleen tai jollekin toiselle henkilölle vaatteen, jossa on käytetty joustavaa kangasta • oppilas opettelee vaatteiden hoitoa.

TSV 2- kurssilla (8. luokka) oppilas oppii	**TSV 2- kurssin sisällöt**
• entistä perusteellisemmin neulontaan liittyviä tietoja ja taitoja • neuleeseen käytettävät langat ja niiden materiaalitietous • neuleiden hoito • eri kirjonnan keinoja • kansanomaiset kirjonnat ja niiden soveltaminen nykypäivään.	• oppilas suunnittelee ja valmistaa neuletyön • työn suunnittelussa otetaan erityisesti lankatöissä huomioon oppilaan kyvyt pitkäjännitteiseen työskentelyyn • oppilas valmistaa pienehkön kirjontatyön joko 1. tai 2. kurssilla.

TSV 3- ja 4- kurssilla (9. luokka) oppilas oppii	**TSV 3- ja 4- kurssin sisällöt**
• erilaisia käsityötekniikoita kuten esim: huovutus, kankaanvärjäys. konekirjonta kankaanpainanta, kankaankudonta ja koneneulonta • tuntemaan ja käyttämään erikoistyötapoihin liittyvät laitteet esim. kangaspuiden toiminta ja loimen rakentaminen • Vuorin ompelemisen vaatteeseen.	• oppilas kutoo kangaspuilla itse suunnittelemansa työn ja lisäksi yhdessä valiten voi kokeilla erikoistyötapoja • oppilas valmistaa vuorillisen vaatteen ja täydentää ompeluun liittyvää taitamistaan.

Arviointi: Numeroarviointi

LYHYTKURSSIT

MARMOROINTI JA KIRJANSIDONTA (TSV5, 8.lk)

Tavoitteena kurssimuotoisessa opetuksessa on, että oppilas oppii **TSV 5-kurssilla**	**TSV 5-kurssin sisällöt**
• vesimarmoroinnin • liisterimarmoroinnin • marmoroinnin kuviointitavat • käyttämään marmoroituja papereita rasioiden tekoon, kansioiden ja kirjojen kansipaperiksi • sitomaan kirjan.	• marmorointiin käytettävät värit, väripohjat ja marmoroinnin välineet • marmorointitekniikat • kirjansidonnan perustaidot niin että oppilas sitoo kirjan perinteisin käsinsidontamenetelmin ja käyttää itse marmoroituja papereita työssään.

ANTIIKKINALLEN VALMISTUS (TSV6, 9.lk)

Tavoitteena kurssimuotoisessa opetuksessa on, että oppilas oppii **TSV 6-kurssilla**	**TSV 6-kurssin sisällöt**
• antiikkinallen historian • arvostamaan vanhoja käsitöitä • arvostamaan elämässä myös pehmeitä arvoja.	• oppilas valmistaa antiikkinallen niillä menetelmillä ja niistä materiaaleista kuin nallet ovat kautta oman historiansa ommeltu.

Arviointi: Yhden kurssin kestävät opinnot arvostellaan suoritusmerkinnällä

ÄIDINKIELEN KURSSIT

Äidinkielen ja kirjallisuuden lyhytkurssit syventävät pakollisilla kursseilla hankittuja taitoja. Ilmaisutaitojen harjoitteluun ei kaikille yhteisessä opetuksessa jää paljon aikaa, mutta Rajattomat roolit –kurssissa omien taitojen kehittämiseen voi paneutua kunnolla. Kirjoittamisen kurssi puolestaan tarjoaa monenlaisia harjoittelumahdollisuuksia kaikentasoisille kirjoittajille.

LYHYTKURSSIT

RAJATTOMAT ROOLIT – ILMAISUTAIDON KURSSI (ÄKV1, 8. lk)

Tavoitteet
- kehitetään ilmaisun perusvalmiuksia
- tutustutaan teatteri-ilmaisuun

Sisällöt

Harjoitellaan keskittymistä, esiintymistä ja vuorovaikutustaitoja. Kehitetään puhetta, aisteja, kehon kieltä, liikettä ja eleitä ilmaisussa. Lisäksi tutustutaan teatteri-ilmaisuun ja teatterin toimintaan. Kurssilla painottuvat kuitenkin elämyksellisyys ja oma tekeminen.

LENTÄVÄT LAUSEET – KIRJOITTAMISEN KURSSI (ÄKV 2, 9. lk)

Tavoitteet
- syvennetään tietoa kirjoittamisesta
- syvennetään taitoa ja rohkeutta kirjoittaa monenlaisia tekstejä

Sisällöt
Kurssi on oikea kirjoittamisen ABC. Kurssilla harjoitellaan kirjoittamisen perustaitoja, syvennetään kirjallista ilmaisutaitoa, harjoitellaan sanataiteen keinoja ja lisätään ilmaisurohkeutta. Kurssilla perehdytään myös aineistopohjaiseen kirjoittamiseen, kielenhuoltoon ja kirjoitelman rakenteeseen. Kaikille yhteisten harjoitusten lisäksi kurssilla voi valita erilaisia kirjoittamisen polkuja oppilaan omien tavoitteiden mukaan. Näitä voivat olla esimerkiksi novelli- ja runopolku sekä asiakirjoittamisen polku. Kirjoittamisen opiskelussa hyödynnetään tietotekniikkaa.
Arviointi: Kursseista saa suoritusmerkinnän.

LAKITIETO

LYHYTKURSSI

PERUSKOULUN LAKITIEDON KURSSI (HYV1, 9. lk)

Lakitiedon opetuksen tehtävä: Oppilas saa suomalaisen oikeusjärjestyksen perustietojen lisäksi omaan elämäntilanteeseensa liittyvää tietoa lainsäädännöstä ja yhteiskunnan pelisäännöistä. Opetus painottuu käytännön asioihin, joista oppilaalle on hyötyä tulevaisuudessa. Tavoitteena on laajentaa ja täydentää pakollisten yhteisten aineiden opintoja.

Sisällöt
- oikeusjärjestyksen perusteet
- lakiasioita koskevan tiedon hankinta eri tietolähteitä käyttäen
- vahingonkorvaukset ja vakuutukset
- rikosoikeus ja nuori rikoksentekijä
- oikeuslaitoksen toiminta
- poliisin toiminta
- päihteet
- nuoret ja työ
- asuminen
- ympäristöoikeus
- liikenne
- kansalaistoiminta

Vierailut ja vierailijat
- käräjäoikeus
- poliisi
- mahdollisuuksien mukaan lisäksi sovittelusihteeri, kuluttajaneuvoja,
- asianajaja, luontojärjestöt ja viranomaiset

Arviointi: suoritusmerkintä.

4. Ainekohtaiset opetussuunnitelmat

4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Yleistä

Oulun normaalikoulun perusasteen äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen ja oppimisen kulmakiviä ovat

- oman kielen arvostus
- puhumisen rohkeus
- lukemisen ilo
- kirjoittamisen taito.

Äidinkieli on kaiken oppimisen perusta ja elämänhallinnan väline. Kieli on keskeinen yksilön ajattelun, itseilmaisun, viestinnän, sosiaalisten suhteiden muodostamisen, maailmankuvan jäsentämisen sekä kulttuurin siirtämisen ja kehittämisen kannalta. Oppiminen on hyvin voimakkaasti yhteydessä lapsen kielen kehittymiseen. Siksi sen tukemisella on ensiarvoinen merkitys. Aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat pohjana kielenoppimisen prosessissa. Lapsen ajattelu kehittyy käyttämällä kieltä tutkivassa, uutta oppivassa ympäristössä. Kysyminen ja keskustelu ovat keskeisessä asemassa kielen ja ajattelun oppimisessa. Äidinkielen perustaitojen ja kielen monipuolinen hallinta ovat keskeisiä kouluopetuksen tavoitteita. Itsenäinen tiedonhankinta ja vuorovaikutustaidot ovat merkityksellisiä jatko-opinnoissa ja työelämässä. Tämän vuoksi äidinkielessä korostuu taitojen opiskelu, jolloin opiskelun yhtenä painopistealueena on itse tekemällä oppiminen ja samalla opiskelutaitojen ja tiedonhallintataitojen kehittäminen.

Äidinkieli ja kirjallisuus on oppiaineena hyvin moninainen: se on tieto-, taito- ja taideaine, jonka keskeistä sisältöä on kieli- ja kirjallisuustieteestä sekä viestintätieteistä saatu aines. Oppiaineen pohjalla on laaja käsitys tekstistä. Tekstit ovat puhuttuja ja kirjoitettuja, kuvitteellisia ja asiatekstejä, sanallisia, kuvallisia, äänellisiä ja graafisia sekä näiden elementtien yhdistelmiä, painettuja, sähköisiä ja verkkotekstejä. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppiminen on kokonaisvaltaista, ja eri osa-alueet integroituvat toisiinsa.

Jotta äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu edistäisi jäsentyneiden tietorakenteiden hahmottumista ja kehittymistä, oppilaille tarjotaan ajanmukaisia teemoja ja tietokokonaisuuksia kielestä, kirjallisuudesta ja viestinnästä. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden yksilöllisyys ja erilaiset oppimisen lähtökohdat. Erityisopetus on tärkeä tuki lukemis- ja kirjoittamishäiriöiselle oppilaalle, ja siksi äidinkielen opettajat toimivat yhteistyössä erityisopettajien kanssa. Erityisopetuksessa opiskelevalle laaditaan tarvittaessa oma oppimissuunnitelma.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu on tavoitteellista ja vastuullista työtä. Varsinkin ylemmillä vuosiluokilla opetus rakentuu aktivoinnin, tietojen hankkimisen ja analysoimisen, soveltamisen, koontien ja arvioimisen varaan. Näin tuetaan tekstitaitojen laajentumista. Kunkin kurssin alussa oppilas asettaa omat tiedolliset ja taidolliset oppimistavoitteensa, joiden saavuttamista hän sitten kurssin lopussa arvioi. Oppiminen ja opiskelu tehostuvat kaikin puolin, jos oppilas tiedostuu omasta oppimistyylistään ja opiskelutekniikastaan ja oppii kehittämään näitä metakognitiivisia taitojaan. Tähän pyritään muiden muassa tavoitteiden asetteluun opastamisella.

Kirjastolla on merkittävä tehtävä äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa. Normaalikoulussa pyritään koulukirjastomme jatkuvaan kehittämiseen. Kirjastoon hankitaan monipuolista ja ajankohtaista kauno- ja tietokirjallisuutta. Teatteri- ja elokuvakasvatusta tuetaan vuosittaisilla käynneillä ja vierailuesityksillä.

Tavoitteet

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet ovat Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaiset.

Oulun normaalikoulun äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen eri osa-alueiden yleisiä tavoitteita luonnehditaan seuraavasti:

Lukemisen ja kirjallisuuden opettamisella pyritään saavuttamaan monipuolinen lukutaito sekä pitämään yllä aktiivista, vapaaehtoista lukemisen harrastusta. Tavoitteena on, että oppilas ymmärtää lukemansa ja kykenee lukemalla kartuttamaan tietojaan ja että oppilas kykenee lukemaan kriittisesti erilaisia tekstejä ja tulkitsemaan niitä. Kaunokirjallisuuden käsittelyssä elämyksellisyys on tärkeää, ja tämä painottuu erityisesti alemmilla vuosiluokilla.

Kirjoittamisen opettamisella pyritään ajattelun ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Kirjoittaminen on keskeinen itseilmaisun, viestinnän ja oppimisen tapa. Kirjoittaessaan ihminen luo ja hahmottaa omaa maailmankuvaansa.

Kielitietouden opettamisen tavoitteena on, että luontainen tieto omasta kielestä syvenee. Pelkkien muotorakenteiden opiskelun sijaan korostuu kielen eri ilmiöiden ja käytänteiden tarkastelu ja analysointi. Tärkeää on merkitysten ja käyttötapojen pohtiminen.

Puhuminen on vuorovaikutusta, johon kuuluu myös taito kuunnella. Puheviestintä liittyy luonnollisena osana kaikkeen äidinkielen ja kirjallisuuden opiskeluun. Yhdessä tekeminen ja erilaiset pari- ja ryhmätyöt harjaannuttavat vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Tavoitteena on, että keskustelijoina oppilaat ottavat vastuuta keskustelun syntymisestä ja sujumisesta sekä osaavat kuunnella myös toisten ajatuksia.

Sisällöt

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) pohjalta tehty normaalikoulun äidinkielen ja kirjallisuuden opetussuunnitelma on taulukoitu tämän yleistekstin jälkeen. Tavoitteet ja sisällöt ryhmittyvät viideksi poluksi: lukeminen ja kirjallisuus, kirjoittaminen, kielitieto, puheviestintä sekä viestintä ja mediataito. Sisältöjen ryhmittelyssä on tukeuduttu aiemmista opetussuunnitelmista ja niiden konkretisoinneista tuttuun jaotteluun. Tällä ratkaisulla pyritään tekemään uusi opetussuunnitelma tutuksi niin, että se on käyttökelpoinen kaikille perusasteen opettajille ja opetusharjoittelijoille.

Arviointi

Arvioinnin tarkoituksena on tukea oppilaiden äidinkielen ja kirjallisuuden hallintaa oppimiselle asetettujen tavoitteiden suuntaisesti, kannustaa ja antaa aineksia positiivisen minäkuvan muotoutumiselle. Arvioinnin tehtävänä on myös informoida, ohjata ja auttaa oppilaita opiskelun suuntaamisessa.

Arvioinnin tukena käytetään Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia äidinkielen ja kirjallisuuden arviointikriteerejä. Oppimisen tavoitteet ja arviointikriteerit selvitetään oppilaille lukukauden alussa ja arviointikeskusteluissa vuosiluokilla 0–6 ja kunkin jakson alussa vuosiluokilla 7–9.

Oppimistulosten lisäksi arvioidaan oppimisprosessia ja työskentelyä. Tiedollisten ja taidollisten tavoitteiden ohessa arvioinnissa painottuvat oppilaan aktiivisuus ja vastuullisuus.

Numeroarvioinnin lisäksi annetaan esimerkiksi kirjoitelmista ja suullisista harjoituksista jatkuvaa sanallista palautetta. Rakentavalla ja kannustavalla palautteella pyritään tukemaan oppilaiden luku- ja kirjoitusharrastusta. Vapaa-ajan lukeminen, sanataideopiskelu sekä ilmaisu- ja teatteriharrastus otetaan huomioon arvioinnissa. Oppilas voi osoittaa ja dokumentoida harrastuneisuuttaan esimerkiksi lukupäiväkirjaa pitämällä, lukukortein, erilaisin tehtävin ja tuotoksin. Opettajan antaman palautteen lisäksi oppilaita ohjataan antamaan ja saamaan palautetta toisilta oppilailta sekä suullisesti että kirjallisesti. Myös itsearviointi on tärkeää äidinkielen ja kirjallisuuden arvioinnissa. Erityisopetusta saavan oppilaan arvioinnista päättävät äidinkielenopettaja ja erityisopettaja yhdessä.

Hyvään osaamisen kriteerit 2. ja 5. luokan päättyessä sekä päättöarvioinnin kriteerit ovat Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaisia.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 2. luokan päättyessä

Oppilaan vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet niin, että hän

- on tottunut ilmaisemaan itseään suullisesti: hän osaa kertoa pienelle ryhmälle havainnoistaan ja kokemuksistaan niin, että kuulijat pystyvät seuraamaan kerrontaa
- osaa toimia tarkoituksenmukaisesti arkipäivän puhetilanteissa, seuraa opettajan ja muiden oppilaiden kerrontaa ja keskustelua ja pyrkii puhujana vastavuoroisuuteen; keskustelussa hän reagoi kuulemaansa omilla ajatuksillaan ja kysymyksillä
- osallistuu keskittyen ilmaisuharjoituksiin.

Oppilaan luku- ja kirjoitustaito on kehittynyt niin, että hän

- on edennyt alkavan lukemisen vaiheesta perustekniikan vahvistumisen vaiheeseen; hänen lukemisensa on niin sujuvaa, että hän selviää ikäkaudelleen tarkoitettujen tekstien lukemisesta
- on alkanut jo tarkkailla lukiessaan, ymmärtääkö hän lukemaansa; hän pystyy jo tekemään päätelmiä lukemastaan
- osaa ilmaista itseään myös kirjallisesti niin, että hän selviää oman arkensa kirjoittamistilanteista, hän osaa myös käyttää mielikuvitusta kirjoittaessaan
- osaa käsin kirjoittaessaan jo sitoa kirjaimia toisiinsa; hän osaa tuottaa omaa tekstiä myös tietokoneella
- osaa kirjoittaa helppoja ja tuttuja sanoja jo lähes virheettömästi ja on alkanut käyttää lauseissa lopetusmerkkejä ja lauseen alussa isoa kirjainta.

Oppilaan suhde kirjallisuuteen ja kieleen on rakentunut niin, että hän

- etsii itselleen sopivaa ja mieluisaa luettavaa; hän käyttää lukutaitoaan viihtymiseen ja myös löytääkseen tietoa
- on lukenut ainakin muutamia, lukutaitoaan vastaavia lastenkirjoja, ja hänen medialukutaitonsa riittää ikäkaudelle suunnattujen ohjelmien seuraamiseen käyttämiseen
- pystyy tekemään ikäkaudelleen ominaisia havaintoja kielestä: hän rohkaistuu erittelemään sanojen tavu- ja äännerakennetta, riimittelemään ja pohtimaan sanojen merkityksiä ja muotoja; hän osaa luetella kirjaimet aakkosjärjestyksessä ja osaa käyttää aakkosjärjestystä
- on tottunut kielestä ja teksteistä puhuessaan käyttämään opetettuja käsitteitä.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 5. luokan päättyessä

Oppilaan vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet niin, että hän

- rohkenee ilmaista itseään sekä suullisesti että kirjallisesti erilaisissa tilanteissa ja haluaa kehittää ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojaan; hän osaa käyttää puheenvuoron keskustelutilanteessa
- kertoo ja kuvailee omia havaintojaan ja ajatuksiaan sekä vertailee niitä toisten havaintoihin; hän pystyy jo omassa viestinnässään jonkin verran ottamaan huomioon viestintätilanteen ja -välineen ja pyrkii siihen, että hänen oma viestinsä on ymmärrettävä ja saavuttaa vastaanottajan
- osaa kuunnella toisten ajatuksia ja osaa myös muodostaa omia mielipiteitä ja pyrkii perustelemaan niitä; hän on tottunut arvioimaan kuulemaansa ja lukemaansa
- osaa tehdä puhutussa ja kirjoitetussa tekstissä käytetyistä keinoista viestin sisältöä ja viestintätilannetta koskevia päätelmiä
- pystyy pitämään tutulle yleisölle pienimuotoisen, selkeän suullisen esityksen; hän osallistuu aktiivisesti ilmaisuharjoituksiin.

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä on kehittynyt niin, että hän

- on saavuttanut sujuvan peruslukutaidon
- osaa käyttää luetun ymmärtämistä parantavia strategioita
- tuntee tiedonhankinnan päävaiheet
- on tottunut käyttämään kirjastoa ja pystyy etsimään tarvitsemaansa tietoa painetuista ja sähköisistä lähteistä
- löytää pääasiat, myös teksteistä, joissa on sanoja, ääntä ja kuvia
- erottaa mielipiteen ikäisilleen sopivasta tekstistä ja pohtii tekstin luotettavuutta ja merkitystä itselleen
- käyttää lukutaitoaan sekä hyödykseen että huvikseen.

Oppilaan taito tuottaa tekstejä ja hyödyntää niitä eri tarkoituksiin on kehittynyt niin, että hän

- osaa tuottaa kirjallisesti ja suullisesti erilaisia tekstejä kuten kertomuksen, kuvauksen ja ohjeen
- suunnittelee ja ideoi tekstinsä sisältöä ja pystyy rakentamaan tietoon, kokemukseen ja mielikuvitukseen perustuvia tekstejä; hänen kirjoitelmissaan on havaittavissa kirjoittajan oma ääni ja laajeneva sanavarasto
- ymmärtää lauserakenteiden ja kappalejaon merkityksen tekstin jäsentämisessä ja osaa käyttää tietoaan kronologisesti etenevää tekstiä suunnitellessaan ja tuottaessaan; hän osaa käyttää teksteissään vaihtelevasti erimittaisia lauseita ja yhdistää niitä melko sujuvasti
- osaa tekstata, ja hänelle on kehittynyt luettava sidosteinen käsiala
- osaa tuottaa tekstiä myös tekstinkäsittelyohjelmilla
- hallitsee oikeinkirjoituksesta perusasiat ison ja pienen alkukirjaimen käytössä ja yhdyssanojen muodostamisessa, käyttää oikein lopetusmerkkejä ja on tottunut käyttämään myös muita välimerkkejä.

Oppilaan suhde kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin on kehittynyt niin, että hän

- hyödyntää kielellisiä havaintojaan ja taitojaan omien ja muiden tekstien ymmärtämisessä ja tuottamisessa

- on tottunut tarkastelemaan tekstiä kokonaisuutena ja erottelemaan sen osia, osaa etsiä ja luokitella tekstien sanoja eri perustein ja ryhmitellä sanoja merkityksen ja taivutuksen perusteella sanaluokkiin
- tietää, että verbeillä voi ilmaista aikaa ja persoonaa
- hahmottaa yksinkertaisen tekstin lauseista subjektin ja predikaatin sekä hahmottaa lauseen tekstin osaksi
- tuntee puhutun ja kirjoitetun kielimuodon eroja ja hyödyntää niiden työnjakoa jo omassa ilmaisussaan
- on lukenut luokan yhteiset kokonaisteokset, runsaasti lyhyitä tekstejä ja erilaisia valinnaisia kirjoja ja työstänyt niitä eri menetelmin
- pystyy valitsemaan itselleen mieluista luettavaa ja osaa kuvailla itseään lukijana; hän laajentaa lukemalla tietämystään, saa elämyksiä ja kehittää mielikuvitustaan
- on tutustunut myös elokuvan, teatterin ja muun median keinoin rakennettuun fiktioon.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilaan vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet niin, että hän
- haluaa ja rohkenee ilmaista itseään kirjallisesti ja suullisesti sekä ryhmän jäsenenä että yksin esiintyessään
- osoittaa päättelevän ja arvioivan kuuntelemisen taitoa
- osaa ottaa ideointi- ja ongelmanratkaisukeskusteluissa sekä muissa ryhmäviestintätilanteissa puheenvuoron ja esittää ehdotuksen, kannanoton, kysymyksen, lisätietoja ja perusteluja
- edistää ryhmän pääsyä tavoitteeseen sekä osaa toimia rakentavasti myös silloin, kun asioista ollaan eri mieltä
- tuntee keskeisimmät puhutun ja kirjoitetun kielimuodon erot ja ottaa huomioon viestintätilanteen, vastaanottajan ja välineen muun muassa kielimuotoa valitessaan; hän pystyy vaihtamaan nuorison oman puhekielen tarvittaessa yleispuhekieleksi
- pystyy havainnoimaan ja arvioimaan äidinkielen taitojaan; hän ottaa vastaan palautetta ja hyödyntää sitä omien taitojensa kehittämiseksi; hän antaa myös rakentavaa palautetta toisille ja työskentelee tavoitteellisesti sekä yksin että ryhmässä.

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä on kehittynyt niin, että hän
- osaa keskustella erilaisten tekstien kanssa: hän osaa kysyä, tiivistää, kommentoida, väittää vastaan, esittää tulkintoja ja arvioita sekä pohtia tekstin yhteyksiä omiin kokemuksiinsa ja ajatuksiinsa
- tuntee erilaisten tekstien käyttömahdollisuuksia ja osaa suunnistaa monenlaisessa tekstiympäristössä
- lukee tekstejä, myös erilaisia median tekstejä, tarkoituksenmukaista lukutapaa käyttäen
- erottaa tavallisia tekstityyppejä tekstikokonaisuuksista
- tunnistaa tavallisia kaunokirjallisuuden, median ja arjen tekstilajeja
- osaa vertailla tekstejä, löytää sisällön ydinasiat sekä tekijän mielipiteen ja sen perustelut
- pystyy tiivistämään fiktiivisen tekstin juonen, laatimaan henkilökuvia sekä seuraamaan henkilöiden ja heidän suhteittensa kehitystä
- osaa kuvata runoa ja esittää siitä ajatuksia
- tietää, että tekstillä on tekijä ja tarkoitus, jotka vaikuttavat sen sisältöön, muotoon ja ilmaisuun

- pystyy tekemään havaintoja ja päätelmiä tekstien visuaalisista ja auditiivisista keinoista
- pystyy tekemään havaintoja kielen keinoista ja huomaa esimerkiksi sananvalintojen, käytetyn kuvakielen, lausemuotojen sekä tyyliarvoltaan erilaisten ilmausten yhteyksiä tekstin tarkoitukseen ja sävyyn
- pystyy käyttämään opetettuja kielitiedon ja tekstitiedon käsitteitä tekstejä havainnoidessaan sekä kirjallisuustietoa fiktiivisiä tekstejä käsitellessään.

Oppilaan taito tuottaa tekstejä ja hyödyntää niitä eri tarkoituksiin on kehittynyt niin, että hän

- osaa käyttää kirjastoa, tietoverkkoja, tieto- ja kaunokirjallisia teoksia sekä suullisesti välitettyä tietoa tiedonhankinnassaan; hän osaa valita lähteensä ja myös ilmoittaa ne
- tuntee puhe-esityksen ja kirjoitelman laatimisen prosessin ja soveltaa tietoaan tekstejä tuottaessaan
- kokoaa esitykseensä riittävästi aineksia, jäsentelee niitä sekä tuo asiasta esille olennaisen; hänen tekstinsä ajatuskulkua on helppo seurata
- pystyy laatimaan suullisia ja kirjoitettuja tekstejä eri tarkoituksiin, muun muassa kuvauksia, kertomuksia, määritelmiä, tiivistelmiä, selostuksia, kirjeitä, hakemuksia, yleisönosastokirjoituksia ja muita kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä
- pystyy tuottamaan tekstinsä sekä käsin että tekstinkäsittelyohjelmalla ja muutenkin hyödyntämään työskentelyssään tietotekniikkaa ja viestintävälineitä
- osaa hyödyntää kielitietoaan tekstien tuottamisessa ja tehdä tyylillisiä, sanastollisia ja rakenteellisia valintoja; hän osaa säädellä virkkeiden rakennetta ja pituutta sekä tarpeen mukaan tiivistää tekstiään
- soveltaa teksteihinsä tietoaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroista, kohteliaisuuskeinoista ja oikeinkirjoituskäytänteistä.

Oppilaan suhde kieleen, kirjallisuuteen ja kulttuuriin on kehittynyt niin, että hän

- on saavuttanut lukutaidon, joka riittää myös kokonaisten kirjojen lukemiseen
- löytää itseään kiinnostavaa tieto- ja kaunokirjallisuutta sekä muita tekstejä ja osaa perustella valintojaan
- on lukenut sekä kotimaisesta että ulkomaisesta kaunokirjallisuudesta runoja, satuja, tarinoita, novelleja, esimerkkejä näytelmäteksteistä ja sarjakuvia sekä tuntee Kalevalan runoja ja muutakin kansanperinnettä; kokonaisteoksia hän on lukenut ainakin yhteisesti sovitun määrän
- tuntee kirjallisuuden päälajit, tekstien tyylillisen pääjaon sekä joitakin kirjallisuuden klassikkoja, jotka edustavat eri aikakausia
- pystyy jakamaan luku- ja katselukokemuksensa muiden kanssa
- osaa puhua kielen äänne-, muoto- ja lauserakenteesta sekä sanastosta; hänellä on tietoa sanaluokista ja tärkeimmistä lauseenjäsenistä, hän tuntee suomen kielen keskeisimmät ominaispiirteet ja pystyy vertailemaan suomen kieltä muihin opiskelemiinsa kieliin; hänellä on käsitys kielisukulaisuudesta ja suomen sukukielistä
- tietää, että suomen kieli vaihtelee tilanteen, käyttäjän ja alueen mukaan
- tietää kielen muuttuvan, hänellä on tietoa äidinkielen asemasta muiden kielten joukossa ja monikulttuurisessa kieliyhteisössä; oppilas tuntee Suomen kielitilanteen, hänellä on perustietoa Suomessa puhuttavista kielistä.

Äidinkieli ja aihekokonaisuudet

Koulun opetussuunnitelmassa on myös aihekokonaisuuksia, joista ihmisenä kasvaminen, kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys, osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys, ihminen ja teknologia sekä viestintätaidot ja mediataito liittyvät keskeisesti äidinkie-

leen ja kirjallisuuteen. Viestintä- ja mediataitojen sisältöjä on kuvattu äidinkielen polkukaaviossa. Myös osallistuvan kansalaisuuden sisältöjä näkyy etenkin puheviestinnän polussa sekä 8. luokan kaikissa osa-alueissa. Kulttuuriin ja kansainvälisyyteen liittyviä aihealueita sisältyy erityisesti lukemiseen ja kirjallisuuteen sekä kielitietoon. Vuosiluokan 9 yhdistävä teema on suomalaisuus ja suomalainen kulttuuri. Tietotekniikan järkevä hyväksikäyttö on koulun keskeinen kehittämiskohde. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa otetaan huomioon tietotekniikan tarjoamat mahdollisuudet työtapoja ja opetusmenetelmiä valittaessa.

Oppimisen tuki

Äidinkielessä ja kirjallisuudessa sovelletaan kolmiportaista tukea kuvaavassa opetussuunnitelman osassa esitettyjä periaatteita ja menettelytapoja.

	P o h j a k i e l e n o p e t u k s e l l e 1. ja 2. luokan äidinkielen ja kirjallisuuden opetus on kokonaisvaltaista, kielen eri osa-alueet ja oppilaan yksilöllisen kielenoppimisprosessin huomioivaa opetusta.				
1	Tavoitteena on, että oppilas • oppii sisällöissä määritellyt lukemisen ja kirjallisuuden, kirjoittamisen sekä kielitiedon perustaidot • oppii sisällöissä määritellyt ilmaisun ja vuorovaikutuksen perustaidot.				
	LUKEMINEN JA KIRJALLISUUS	**KIRJOITTAMINEN**	**KIELITIETO**	**PUHEVIESTINTÄ**	**VIESTINTÄ JA MEDIATAITO**
	LUKEMINEN Harjoitellaan • kirjaimen muuttamista äänteeksi, äänteiden kokoamista tavuiksi ja edelleen sanoiksi, sanojen yhdistämistä lauseeksi • luetun ymmärtämistä sana- ja lausetasolla erilaisin keinoin • lukemaan lukutaitoa vastaavia tekstejä KIRJALLISUUS • erilaisten tekstien kuuntelua, lukemista ja käsittelyä: sadut, runot, lorut, riimit, kuvakirjat, lyhyet kokonaisteokset, lasten tietokirjat, sarjakuvat • kirjallisuuden analysointia: satu – tosi, juonen kertominen, päähenkilöt • kirjastoon tutustumista, kirjallisuuden valitsemista ja lainaamista • kirjailijavierailut • suomalaiset kansansadut • Lasten Kanteletar • Lasten Kalevala: paikoista Pohjola ja Kalevala, henkilöistä Väinämöinen, Ilmarinen, Joukahainen, Aino, Louhi ja Pohjo-	Harjoitellaan • äänteen muuttamista kirjaimeksi, kirjainten kokoamista tavuiksi, tavuja sanoiksi, sanoja lauseeksi • kirjoittamaan helppoja, sanoja äänne-kirjainvastaavuudeltaan oikein • muodostamaan puhumalla lause ja kirjoittamaan se • tarkoituksenmukaista kynäotetta ja kirjoitusasentoa • isot ja pienet tekstauskirjaimet	Harjoitetaan kielen tietoisuutta opiskelemalla sitä kuunnellen, kirjoittaen ja lukien • äänne ja kirjain • äänne-kirjainvastaavuus • aakkoset • vokaalit (pitkä, lyhyt) • konsonantit (yksittäinen, kaksoiskonsonantti) • tavu ja tavutus • sana • sanan jakaminen toiselle riville • sanaväli • lause • lauseen lopetusmerkit • iso alkukirjain nimissä ja virkkeen alussa • sanojen luokittelua ylä- ja alakäsitteisiin • synonyymien tuottamista • riimisanoja: sanan merkityksen muuttamista	Harjoitellaan • selkeää ja tilanteeseen sopivaa äänenkäyttöä: omien kokemusten, havaintojen, tapahtumien selostamista, tarinoiden kertomista, loruja ja runoja myös ulkoa • keskustelutaitoja: omien ajatusten ilmaisua, keskustelukumppanien kuuntelua • kerrontataitoja • osallistumista erilaisiin esiintymistilanteisiin	Viestintä- ja mediakasvatuksen opetussuunnitelma • Viestintä I puhun – kuuntelen – katselen: tarkastelun kohteena kahdenvälinen viestintä • Viestintä II luen ja kirjoitan: tarkastelun kohteena kirjoitetut viestit • Viestintä III viestimme yhdessä: tarkastelun kohteena erilaiset viestijärjestelmät

	lan tytär, tarinoista Sammon teko		alkukirjainta vaihtamalla		
2	Tavoitteena on, että oppilas • oppii sisällöissä määritellyt lukemisen ja kirjallisuuden, kirjoittamisen sekä kielitiedon perustaidot • oppii sisällöissä määritellyt ilmaisun ja vuorovaikutuksen perustaidot.				
	LUKEMINEN JA KIRJALLISUUS	**KIRJOITTAMINEN**	**KIELITIETO**	**PUHEVIESTINTÄ**	**VIESTINTÄ JA MEDIATAITO**
	LUKEMINEN Harjoitellaan • lukemisen perustekniikan vahvistamista; lukemisen sujuvuuden ja nopeuden kehittämistä • ikäkauteen sopivien erilaisten tekstien ymmärtävää lukemista (kaunokirjallisuus, tietotekstit) KIRJALLISUUS • monipuolista kirjallisuuteen tutustumista (suositeltavat teokset, lukudiplomi) • kirjallisuuden analysointia: satu – tosi, juonen kertominen, päähenkilöt, vastakkainasettelu, merkitys / sanoma, lukukokemuksen arviointia • kirjailijavierailut • suomalaiset kansansadut: eläinsadut, hölmöläissadut, seikkailusadut • Lasten Kanteletar • Lasten Kalevala: paikoista Pohjola ja Kalevala, henkilöistä Väinämöinen,	Harjoitellaan • isot ja pienet tekstauskirjaimet sekä isot ja pienet kirjoituskirjaimet • kirjoituskirjainten sidoksia • kirjoittamaan virheettömästi • lauseen tunnusmerkkien käyttöä omissa teksteissä: iso alkukirjain, sanaväli, lopetusmerkki (. ? !) • kirjoittamaan eri tarkoituksiin isoilla ja pienillä antiikvoilla (esimerkiksi viesti, kortti, kirje, mielipide, pikkuloru, ilmoitus, kutsu, tervehdys, erilaisia tekstejä arkielämästä ja mielikuvitustekstejä)	Harjoitellaan • aakkostamista ensimmäisen kirjaimen mukaan • geminaattoja ja diftongeja äänteinä • äng-äännettä • erisnimiä ja yleisnimiä • ison alkukirjaimen käyttöä • yhdyssana-käsitettä ja yhdyssanojen tuottamista • yksikköä ja monikkoa • sanojen luokittelua • synonyymejä ja vastakohtia • riimittelyä: loruja ja runoja	Harjoitellaan • käyttämään ilmeitä ja eleitä äänenkäytön tukena • puhe- ja keskustelutaitoja (vastavuoroisuus) • oman kerronnan elävöittämistä erilaisin keinoin • osallistumista erilaisiin esiintymistilanteisiin	Viestintä- ja mediakasvatuksen opetussuunnitelma • Viestintä I puhun – kuuntelen – katselen: tarkastelun kohteena kahdenvälinen viestintä • Viestintä II luen ja kirjoitan: tarkastelun kohteena kirjoitetut viestit • Viestintä III viestimme yhdessä: tarkastelun kohteena erilaiset viestijärjestelmät

	Ilmarinen, Joukahainen, Aino, Louhi ja Pohjolan tytär, tarinoista Sammon teko ja Pohjolan häät				
P e r u s t a i t o j e n o p p i m i n e n					
3	Tavoitteena on, että oppilas • varmentaa ja kehittää lukemisen ja kirjoittamisen perustaitojaan • lukee mielellään ikäkaudelleen sopivaa lastenkirjallisuutta • kehittää ilmaisullisia ja vuorovaikutuksellisia perustaitojaan • kehittää kielellisiä perustaitojaan ja valmiuksiaan.				
	LUKEMINEN JA KIRJALLISUUS	**KIRJOITTAMINEN**	**KIELITIETO**	**PUHEVIESTINTÄ**	**VIESTINTÄ JA MEDIATAITO**
	• Lukuharrastukseen kasvattaminen, luetun ymmärtämisen kehittäminen ja sujuvan lukutaidon varmentaminen • Sadut, runot, lasten- ja nuortenkirjallisuus, lasten tietokirjallisuus • Kirjallisuuden termeistä painottuvat aihe, juoni ja henkilöt • Omien lukutottumusten ja -kokemusten arviointia: lukupäiväkirja ja kirja- arvioinnit • Kirjastovierailut, kirjastonkäyttö ja tiedonhaku kirjoista • Kirjailijavierailut • Suomalaisia kirjailijoita • Suomen kansansadut: seikkailusadut ja ihmesa-	Oikeinkirjoitus • lauseen aloittaminen • iso ja pieni alkukirjain • lopetusmerkit: piste, kysymysmerkki ja huutomerkki • pilkku luettelossa • vuorosanaviiva • yhdyssanat • vierasperäisten kirjainten kirjoittaminen Tekstien kirjoittaminen • ajatuskartta • juonellinen kertomus • viesti, kirje, päiväkirja, runo Käsialaharjoituksia • kirjoituskirjaimilla kirjoit-	Äänteet ja kirjaimet • vokaalit ja konsonantit • diftongit • aakkostaminen Sanat • sanojen luokittelu • yleis- ja erisnimet • yksikkö ja monikko Sanaluokat • verbit • substantiivit • adjektiivit • persoonapronominit Lause • lausetyypit: toteamus-, kysymys- ja käskylause • yksinäislause ja yhdyslause	Puhe- ja keskustelutaitojen kehittäminen • esiintymistaitojen harjoittelu: kertominen, puheenvuorojen harjoittelu, mielipiteen ilmaisu, kuunteleminen Ilmaisun perusharjoituksia ryhmässä • liikkeet, eleet, ilmeet • puhuminen ja kuunteleminen Teatteri • nukketeatteri • pienten roolien esittäminen	Viestintä- ja mediakasvatuksen opetussuunnitelma Tarkastelukohteita: • radio • radio-ohjelmat • radiokanavat • televisio-ohjelmat

	dut • Suomen vähemmistöjen kirjallisuutta: sadut ja tarinat • Lasten Kalevala: Väinämöinen, Sammon ryöstö	tamista: tekstaus ja sidosteinen peruskäsiala			
4	Tavoitteena on, että oppilas • lukee sujuvasti erilaisia tekstejä, kehittää luetun ymmärtämisen taitojaan ja osaa arvioida lukemaansa • kirjoittaa erityyppisiä tekstejä • kehittää ilmaisullisia ja vuorovaikutuksellisia taitojaan • ymmärtää kielen ja kieliopillisen kuvauksen perusasioita.				
	LUKEMINEN JA KIRJALLISUUS	**KIRJOITTAMINEN**	**KIELITIETO**	**PUHEVIESTINTÄ**	**VIESTINTÄ JA MEDIATAITO**
	• Lukuharrastukseen kasvattaminen, sujuvan lukutaidon varmentaminen ja luetun ymmärtämisen kehittäminen. • Sadut, runot, lasten- ja nuortenkirjallisuus, lehdet sarjakuvat, tietokirjallisuus • Kirjallisuuden termeistä painottuvat juoni, henkilöt, tapahtuma-aika ja -paikka • Omien lukutottumusten ja -kokemusten arviointia: lukupäiväkirja ja kirja-arvioinnit	Oikeinkirjoitus • lopetusmerkit • pilkku pää- ja sivulauseen välissä • yhdyssanat ja yhdysmerkki • vuorosanaviiva • päiväyksen kirjoittaminen Tekstien kirjoittaminen • otsikointi, käsitekartta • aloitus, juoni ja lopetus • kertomus, ilmoitus, uutinen, runo Käsialaharjoituksia • kirjoituskirjaimilla kirjoittamista	Sanat • synonyymit • vastakohdat Sanaluokat • substantiivit • adjektiivit • verbin myönteinen ja kielteinen muoto • pronominit • numeraalit • partikkelit Lause • predikaatti • subjekti	Puhe- ja keskustelutaitojen kehittäminen • esityksen jaksottaminen ja havainnollistaminen • lausunta • kerronta • esitys/esitelmä • perusteleminen Ilmaisun ryhmä- ja yksilöharjoituksia • puhuminen, äänenkäyttö	Viestintä- ja mediakasvatuksen opetussuunnitelma Tarkastelukohteita: • sanomalehti • televisio

	• Kirjastovierailut, kirjastonkäyttö ja tiedonhaku • Kirjailijavierailut • Suomalaisia arvoituksia, sananlaskuja ja uskomuksia • Pohjoismaisia kirjailijoita, lastenkirjallisuutta ja kansansatuja • Kalevala: Joukahaisen ja Väinämöisen kilpalaulanta, Lemminkäisen tarina			• ilmeet, eleet ja liikkeet Teatteri • pienoisnäytelmän esittäminen • vuorosanojen keksiminen ja esittäminen	

5	Tavoitteena on, että oppilas • kehittää lukemisen tekniikkojaan ja osaa analysoida lukemaansa • kirjoittaa sujuvasti erityyppisiä tekstejä • kehittää persoonallista ilmaisuaan ja vuorovaikutustaitojaan • kasvattaa kiinnostustaan kielen toimintaan ja syventää kieliopillisen kuvauksen perusasioita.				
	LUKEMINEN JA KIRJALLISUUS	**KIRJOITTAMINEN**	**KIELITIETO**	**PUHEVIESTINTÄ**	**VIESTINTÄ JA MEDIATAITO**
	• Lukuharrastuksen vahvistaminen ja luetun ymmärtämisen kehittäminen, tekstin ajatuksen löytäminen • Lukutekniikat ja opiskelutekniikat • Sadut, nuortenkirjat, sarjakuvat, lehdet, tietokirjat, hypertekstit	Oikeinkirjoitus • johtolause ja vuorosanat, vuorosanaviiva ja lainausmerkit • alkukirjain • yhdyssanat • yhdysmerkki Tekstien kirjoittaminen • tukisanat • rakenne: jäsennys ja	Sanaluokat • verbi: perusmuoto, myönteiset ja kielteiset persoonamuodot, aktiivi ja passiivi, aikamuodot • adjektiivin vertailumuodot • muiden sanaluokkien kertaus Sijamuodot • nominatiivi • genetiivi	Puhe- ja keskustelutaitojen kehittäminen • kontaktin otto, äänenkäyttö • haastattelu • kuunnelma • esitelmä Oman ilmaisun kehittäminen Teatteri • tarinateatteri • varjoteatteri	Viestintä- ja mediakasvatuksen opetussuunnitelma Tarkastelukohteita: • elokuva I

	• Kirjallisuuden lajityypeistä seikkailu-, jännitys- ja fantasiakirjallisuus • Lukutottumusten ja -kokemusten arviointi ja vertailu • Kirja- tai kirjailijaesitelmä • Kirjastovierailut ja kirjaston tietopalveluiden käyttö • Kirjailijavierailut • • Eurooppalaisia kirjailijoita, nuortenkirjoja ja kansansatuja • Kalevala: kalevalainen maailma, Kalevalan synty, Elias Lönnrot, kalevalamitta, Ainon tarina	kappalejako • mielipiteen ilmaisu ja perustelu • kertomus, runo, mainos • tietoteksti: tekstin tiivistäminen ja väliotsikointi Käsialaharjoituksia • kirjoituskirjaimilla kirjoittamista	• partitiivi Lause • päälause ja sivulause • subjekti, predikaatti ja objekti Kieli • puhutun ja kirjoitetun kielen ero • oma murrealue • oppilaan nimihistoriaan ja paikkakunnan nimistöön tutustuminen historiaan integroituna	• näyttelijä • teatterivierailu	
Tekstitaitojen laajentaminen					
6	Tavoitteena on, että oppilas • löytää oman lukumieltymyksensä ja vahventaa näin lukuharrastustaan • vahvistaa tekstitaitojaan kirjoittamisessa • kehittää omaa persoonallista ilmaisuaan eri viestintätilanteissa • laajentaa kielitietouttaan kokonaisuutena sanoista lauseisiin.				
	LUKEMINEN JA KIRJALLISUUS	**KIRJOITTAMINEN**	**KIELITIETO**	**PUHEVIESTINTÄ**	**VIESTINTÄ JA MEDIATAITO**
	• Lukuharrastuksen vahvistaminen, omien lukumieltymysten ja tyylien löytäminen, luetun ymmärtämisen kehittäminen • Sadut, runot, pakinat, novellit, nuortenkirjat, hypertekstit (tekstien vertailu)	Tekstien kirjoittaminen • otsikointi, jäsennys ja kappalejako • juoni, käännekohdat • henkilö- ja luontokuvaus • tekstin arviointi	Sanat • johtaminen • lainasanat • yhdyssanat Sijamuodot • nominatiivi • genetiivi • partitiivi	Puhe- ja keskustelutaitojen kehittäminen • puheen rakenne • puheen pitäminen • palautteen antaminen ja vastaanottaminen • väittely Oman persoonallisen il-	Viestintä- ja mediakasvatuksen opetussuunnitelma Tarkastelukohteita: • elokuva II

	• Kirjallisuudenlajityypeistä scifikirjallisuus, päiväkirjaromaanit, kehityskertomukset Lukutottumusten ja -kokemusten arviointi ja vertailu • Kirjastovierailut ja kirjaston tietopalveluiden käytön varmentaminen • Kirjailijavierailut • Jonkin kirjailijan työhön, elämäkertaan ja tuotantoon tutustuminen • Kirjailija- tai kirjaesitelmä • Eri kansojen sadut, tarinat, runot, legendat ja myytit • Kalevala ja muiden maiden eepokset: maailmansyntymyytit, Kalevalan vaikutus ja merkitys, Marjatan tarina	• näytelmä, kertomus, novelli, pakina, runo, oma kirja, päiväkirja, mielipidekirjoitus • tietotekstit: eri tietolähteet ja lähdeviittaukset	• essiivi • translatiivi • paikallissijat Lause ja virke • päälause ja sivulauselajit • yksinäislause ja yhdyslause • subjekti, predikaatti ja objekti Kieli • puhekieli ja yleiskieli • Suomen murteisiin tutustumista • Suomessa puhuttaviin kieliin tutustumista	maisun kehittäminen Teatteri • käsikirjoitus • roolin esittäminen • teatteritietous	
	Faktan ja fiktion vuosi				
7	Tavoitteena on, että oppilas • hahmottaa faktan ja fiktion eroja sekä yhtäläisyyksiä; hän soveltaa opittua tekstin tuottamiseen • vahvistaa viestintä- ja tiedonhankintataitojaan • syventää kirjallisuuden tulkintataitojaan ja kirjallisuuskäsitteistön hallintaa • tekee havaintoja tekstin sidoksisuudesta, ajan ilmaisemisesta ja sanakategoriasta; hän oppii hyödyntämään kielitietoutta entistä tehokkaammin tekstin tulkinnassa ja tuottamisessa.				
	LUKEMINEN JA KIRJALLISUUS	**KIRJOITTAMINEN**	**KIELITIETO**	**PUHEVIESTINTÄ**	**VIESTINTÄ JA MEDIATAITO**
	Tiedonhallintataidot • mitä tieto on • erilaisia tiedonlähteitä	Fiktion tekstilajeja • kertomus • kuvaus ja dialogi sen	Kielentuntemus • tekstin käsite • tekstin sidoksisuus: vir-	Esiintymistottumuksen ja viestintätaitojen harjoittelu • haastattelu	Median tekstilajeja • uutinen • sarjakuvien maailma

	• tiedon arviointi • koulu- ja lähikirjaston käyttö Kirjallisuustieto • tekstien jaottelu: fakta ja fiktio • kirjallisuuden lajien jaottelu: lyriikka, epiikka ja draama • kirjallisuuden termeistä painottuvat aihe, henkilöt, miljöö, juoni: ennakointi ja takauma • nuortenkirjailijoita ja -kirjoja • perinteisen ja modernin runon vertailua	osina • kerronnan keinot • (mm. ajan ilmaisu) • kerronnan näkökulmia (erilaisia kertojia) • kertomuksen rakenne • runokielen keinoja • omia runoja Faktan tekstilajeja • aineistopohjaisen kirjoittamisen periaatteita Yleiskielen käyttö • alkukirjaimet • yhdyssanat • välimerkit • suora ja epäsuora esitys	ke, lauseiden lajit ja lausetyypit • sanaluokkien syventävä käsittely • ylä- ja alakäsitteet • kaikkien sijamuotojen syventävä käsittely • ajan ilmaus kielessä; tempukset	• raportointi • kuvailu • draamaharjoituksia	• elokuvan dramaturgia ja ilmaisukeinoja • nuortenelokuva
	Vaikuttamisen vuosi				
8	Tavoitteena on, että oppilas • saa käsityksen median ja tekstien mahdista tuottaa mielikuvia, muokata maailmankuvaa ja ohjata ihmisten valintoja • syventää tietouttaan kirjallisuuden lajityypeistä; kykenee lukemaan entistä vaativampia tekstejä • harjoittelee fiktiivisen ja vaikuttamaan pyrkivän tekstin tuottamista sekä suullisesti että kirjallisesti • vahvistaa taitojaan jäsentää lauseita ja oppii verbien modukset.				
	LUKEMINEN JA KIRJALLISUUS	**KIRJOITTAMINEN**	**KIELITIETO**	**PUHEVIESTINTÄ**	**VIESTINTÄ JA MEDIATAITO**
	Kirjallisuustieto • romantiikan ja realismin piirteitä • kirjallisuuden lajityyppe-	Fiktion tekstilajeja • kirjallisuusteemaan liittyvä novelli • muita luovan kirjoitta-	Kielentuntemus • lauseenjäsennyksen syventäminen: kaikki lauseenjäsenet; help-	Esiintymistottumuksen ja ilmaisutaitojen harjoittelua • ongelmanratkaisukeskustelu	Median tekstilajeja • argumentoivat tekstit • mainosten keinoja

	jä: jännitys-, fantasia-, kauhu- ja scifikirjallisuus • novelli ja näytelmä kirjallisuuden lajeina • kirjallisuuden termeistä kertoja ja näkökulma sekä sanoma	misen harjoituksia Faktan tekstilajeja • argumentoiva teksti: mielipidekirjoitus, arvostelu, laajahko aineistopohjainen mielipidekirjoitus • lukupäiväkirja Yleiskielen käyttö • lyhenteet • lukusanat	poja subjektin ja objektin semanttisia rooleja • verbien vaikutuskeinoja: modukset	• väittely • oma puhe • ilmaisu- ja draamaharjoituksia, esimerkiksi kuunnelma	• kuvan lukeminen
	Suomalaisen kulttuurin vuosi				
9	Tavoitteena on, että oppilas • oppii tuntemaan Suomen kirjallisuuden vaiheita • kykenee laatimaan kirjallisuustutkielman • tutustuu suomen kielen kehitykseen ja ominaispiirteisiin; hahmottaa äidinkielen merkityksen osana identiteettiä • osaa toimia erilaisissa muodollisissa vuorovaikutustilanteissa.				
	LUKEMINEN JA KIRJALLISUUS	**KIRJOITTAMINEN**	**KIELITIETO**	**PUHEVIESTINTÄ**	**VIESTINTÄ JA MEDIATAITO**
	Kirjallisuustieto • 1800- ja 1900-luvun Suomen kirjallisuuden	Fiktion tekstilajeja • tyyliharjoituksia (esim. romanttisia ja realistisia	Kielentuntemus • nominaalimuodot • lauseenvastikkeet	Vuorovaikutustaitojen harjoittelu • yhteiskunnan jäsenenä	Median tekstilajeja • sanomalehden syventävä tarkastelu

	pääpiirteitä • keskeisiä suomalaisia kirjailijoita ja klassikkoja: Runeberg, Lönnrot, Kivi, Canth, Aho, Leino, Södergran, Jotuni, Sillanpää • modernismin piirteitä epiikassa ja lyriikassa • kansanperinteen ja Kalevalan kokoava ja syventävä tarkastelu • Tiedonhallintataidot • kotimaisesta kirjallisuudesta tutkielma, jossa edellytetään kirjallisuuden termistön tuntemusta • tutkielmatyöskentely: aiheen muotoilu, lähteiden käsittely, tutkimuksen kirjoittaminen	tekstejä) • valinnaisesti esim. runoja, novelleja ja satuja Faktan tekstilajeja • referaatti • pohtiva kirjoittaminen • essee • aineistopohjainen kirjoitus • kirjallisuustutkielma Yleiskielen käyttö • vierassanat • puhutun ja kirjoitetun kielen eroja	Yleissivistävä kielitieto • kieli-identiteetti • suomen kielen kehitys • suomen kielen ominaispiirteet • tutustumista sanaston ja nimistön rakentumiseen sekä etymologioihin • kielikunnat • suomi ja sen sukukielet • kielen vaihtelu: murre- ja slangituntemuksen syventämistä	toimimiseen liittyvät keskustelutaidot: kokoustaito; ryhmäviestintätaidot • tutkielmaesitelmä: esityksen laadintaprosessi • puhetilanteen analysointi- ja palauteharjoituksia	• elokuvan ja kirjallisuuden vertailua; luku- ja katsomiskokemuksen vertailua • viihteellisten mediatekstien kerronnan vertailua

4.2 VIERAAT KIELET

Yleistä

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on antaa oppilaille riittävä kielitaito tulla toimeen vieraita kieliä puhuvien kanssa sekä suullisessa että kirjallisessa viestinnässä. Vieras kieli on väline, jonka avulla hankitaan tietoja ja taitoja. Kielten opiskelu kehittää myös sosiaalisia taitoja.

Oulun normaalikoulun perusasteella tarjotaan vieraiden kielten opetusta kieliohjelman mukaan seuraavasti:

- A-kielenä englantia ja saksaa
- vapaaehtoisena A-kielenä ranskaa, saksaa ja englantia
- B1-kielenä ruotsia
- valinnaisena B2-kielenä ranskaa ja saksaa

Oulun normaalikoulun kieltenopetuksen painopistealueita ovat seuraavat:

- Korostetaan suullisen kielitaidon tärkeyttä kaikilla luokka-asteilla ja kaikissa kielissä.
- Otetaan huomioon viestinnällisyyteen liittyvät seikat, kielen osaaminen erilaisissa viestinnällisissä tilanteissa.
- Kiinnitetään huomiota kielten opiskelustrategioihin kaikilla tasoilla.
- Ymmärretään, että vieraiden kielten oppiminen sisältää samankaltaisia toimintoja kielestä riippumatta.
- Pyritään lisäämään oppilaan omaa vastuuta kielten opiskelustaan.
- Käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä.

Tavoitteet

A-kieli; englanti ja saksa

Tavoitteet 2.–6. vuosiluokilla

Kielitaito

Oppilas oppii ymmärtämään arkielämää ja rutiininomaisia tapahtumia käsittelevän puheen tai tekstin keskeisimmän sisällön tilanneyhteyden tukemana. Vieraan kielen opetuksen tavoitteena on, että oppilaasta tulee sujuva vieraan kielen käyttäjä erilai-

sissa viestintätilanteissa. Hän hallitsee kielen keskeisen sanaston, perusrakenteet ja riittävän ääntämistaidon. Oppilas oppi kirjoittamaan lyhyen viestin kaikkein tutuimmissa, helposti ennakoitavissa arkipäivän tilanteissa.

Kulttuuritaidot

Oppilas saa tietoja kielialueen maista, kansoista ja kulttuureista. Oppilas asennoituu ennakkoluulottomasti eri kulttuureihin ja niiden edustajiin. Hän oppii ymmärtämään ja arvostamaan oman kulttuurinsa juuria. Oppilaalle pyritään luomaan myönteisiä kokemuksia vieraan kielen opiskelusta ja näin varmistetaan myönteinen suhtautuminen vieraan kielen opiskeluun myös muilla asteilla.

Opiskelustrategiat

Oppilas oppii arvioimaan omaa suoritustaan sekä ottaa vastuuta omasta opiskelustaan. Oppilas kokee opetuksen ja opiskelun mielekkäänä, elämyksellisenä, rohkaisevana ja haasteellisena. Oppilas oppii käyttämään vieraskielisiä lähdeteoksia ja muita apuvälineitä, kuten sanakirjoja, sanastoja, tietokonetta.

Kielen oppiminen on oppijaa monipuolisesti koskettavaa ja aktivoivaa, toiminnallista oppimista, joka vetoaa eri aistikanaviin, tunteisiin, kokemuksiin, elämyksiin, mielikuviin ja mielikuvitukseen. Oppija on mahdollisimman paljon kosketuksissa oppimisen kohteena olevan kielen kanssa omakohtaisen kokemuksen kautta.

Tavoitteet 7.–9. luokilla

A-kielen opetus jatkuu vuosiluokilla 2–6 hankitun kielitaidon pohjalta.

Kielitaito

Oppilas ymmärtää kouluikäisen nuoren elämään liittyvää sekä laajempaa yleistietoa sisältävää selkeää yleiskielistä puhetta ja tekstiä, selviytyy vastaavanlaisia aiheita käsittelevistä keskusteluista ja osaa kertoa vastaavanlaisista asioista suullisesti ja kirjallisesti.

Kulttuuritaidot

Oppilas oppii vertailemaan omaa ja kohdekulttuuria sekä viestimään ja toimimaan kohdekulttuurissa hyväksyttävällä tavalla tavanomaisissa arkipäivän tilanteissa, oppii ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja arvostamaan omaa ja kohdekulttuuria.

Opiskelustrategiat

Oppilas hallitsee erilaisia kielen opiskelulle tyypillisiä työtapoja ja opiskelustrategioita. Hän osaa päätellä merkityksiä asiayhteydestä, käyttää hyväksi äidinkielessä oppimaansa sekä korvata kielitaitonsa puutteita esimerkiksi selittämällä toisin sanoin. Oppilas oppii hyödyntämään tieto- ja viestintätekniikkaa kieliopinnoissaan. Oppilas osaa arvioida omaa työskentelyään ja tarvittaessa muuttaa työskentelytapojaan.

A-kielen (englanti ja saksa) tavoitteet vuosiluokittain

(2.–)3. luokka

- vieraaseen kieleen tutustuminen: kielen ääntämisen perusteita, kohteliaisuusfraaseja, lukusanoja, värejä, perussanastoa tutuista aihepiireistä
- pääpaino suullisen reagointivalmiuden kehittämisessä
- erilaisten kielenopiskelun työtapojen oppiminen

4. luokka

- ääntämisen ja intonaation vahvistaminen
- lyhyiden lauseiden ja viestien ymmärtäminen ja tuottaminen
- kohdemaan kulttuuriin tutustuminen
- pääpaino suullisessa harjoittelussa

5. luokka

- arkipäivän tilanteissa kommunikointi eri apuvälineitä hyödyntäen
- tekstinymmärtämisen vahvistaminen ja omaan elämään liittyvien asioiden kertominen kohdekielellä
- suullisen lisäksi myös kirjallisten taitojen alkeita

6. luokka

- tutustuminen kohdemaan kulttuuriin laajemmin
- kirjallisten taitojen syventäminen, keskustelutaitojen harjoitteleminen
- keskeisen tiedon ymmärtäminen helpoista autenttisista teksteistä

7. luokka

- kirjallisen tuottamisen vahvistaminen suullisen kielitaidon ohella: mielipiteen ilmaiseminen, kertominen ja kuvaileminen
- kielen perusrakenteiden vahvistaminen

8. luokka

- kuullunymmärtämisen sekä oman suullisen ja kirjallisen tuottamisen vahvistaminen
- abstraktimpien tekstien ymmärtäminen
- vaativampien kielen rakenteiden opettelu

9. luokka

- tiedon hankkiminen helpoista autenttisista teksteistä
- itsenäinen asiatekstien tuottaminen apuneuvoja hyväksi käyttäen
- arkipäivän puhetilanteista selviäminen
- kielialueen kulttuuriin tutustuminen monipuolisesti

Vapaaehtoisen A-kielen (englanti, ranska ja saksa) tavoitteet vuosiluokittain

4. luokka

- kielen ääntämisen ja intonaation perusteita, kohteliaisuusfraaseja, lukusanoja, värejä, perussanastoa tutuista aihepiireistä
- lyhyiden lauseiden ymmärtäminen ja tuottaminen
- kohdemaan kulttuuriin tutustuminen
- pääpaino suullisessa harjoittelussa
- kielenopiskelun työtapojen oppiminen

5. luokka

- arkipäivän tilanteissa kommunikointi eri apuvälineitä hyödyntäen
- tekstinymmärtämistä vahvistetaminen ja omaan elämään liittyvien asioiden kertominen kohdekielellä
- suullisen lisäksi myös kirjallisten taitojen alkeita

6. luokka

- kohdemaan kulttuuriin tutustuminen laajemmin
- suullisten ja kirjallisten taitojen syventäminen
- lisää perusrakenteita

7. luokka

- suullisten kielitaidon vahvistaminen: mielipiteen ilmaiseminen, kertominen ja kuvaileminen
- käytännön puhetilanteita
- lisää perusrakenteita

8. luokka

- kuullunymmärtämisen ja oman suullisen tuottamisen vahvistaminen
- abstraktimpien tekstien ymmärtäminen
- vaativampien kielen rakenteiden opettelu

9. luokka

- tiedon hankkiminen helpoista autenttisista teksteistä
- itsenäinen tekstien tuottaminen apuneuvoja hyväksi käyttäen
- arkipäivän puhetilanteista selviäminen
- kielialueen kulttuuriin tutustuminen monipuolisesti
- perusrakenteiden kertausta ja vaativampien rakenteiden opettelua

B-kieli (B1) RUOTSI

Oulun normaalikoulussa vuosiluokilla 7–9 opiskellaan B-kielenä toista kotimaista kieltä, ruotsia. Kaikille yhteisiä kursseja on kuusi, kaksi joka luokka-asteella. Lisäksi on mahdollista opiskella ruotsia valinnaiskursseilla 9. luokalla.

Yleistavoitteet

Kielitaito

Oppilas osaa kommunikoida ruotsiksi kaikkein tavallisimmissa tilanteissa, joissa puhekumppani voi auttaa, ymmärtää arkielämää ja rutiininomaisia tapahtumia käsittelevän tekstin tai puheen keskeisimmän sisällön ja osaa kirjoittaa vastaavanlaisista asioista lyhyen viestin.

Kulttuuritaidot

Oppilas tuntee kielialueen keskeisiä kulttuurisisältöjä, kuten henkilöitä, tapahtumia ja paikkoja ja oppii vertailemaan muiden Pohjoismaiden kulttuureita omaansa sekä viestimään arkitilanteissa ruotsinkieliselle kulttuurille luontevalla tavalla. Oppilas oppii ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria sekä arvostamaan muiden Pohjoismaiden kulttuureja ja niiden edustajia.

Opiskelustrategiat

Oppilas oppii erilaisia kielen opiskelulle tyypillisiä työtapoja, omien viestien laatimista ja tiedonhankintavälineiden käyttöä. Oppilas oppii tarkkailemaan ja korjaamaan tuotostaan sekä korvaamaan kielitaitonsa puutteita käyttämällä erilaisia ymmärtämis- ja viestintästrategioita.

Tavoitteet vuosiluokittain

7. luokka

• ruotsin kieleen ja ruotsinkieliseen maailmaan tutustuminen
• jokapäiväiseen kanssakäymiseen tarvittavien suullisten taitojen opetteleminen
• omaan elämään ja ympäristöön liittyvän perussanaston opiskelu
• ruotsin kielelle tyypillisten piirteiden oppiminen

8. luokka

• suullisen harjoittelun ohella pienimuotoisia kirjallisia tehtäviä
• sanaston kartuttaminen nuoren elämään läheisesti liittyvien aihepiirien avulla
• monipuolinen eri kielitaidon osa-alueiden harjoittaminen

9. luokka

• puhumisen ja kirjoittamisen sekä luetun ja kuullunymmärtämisen harjoittelua vaativammista aihepiireistä
• pohjoismaalaisen identiteetin korostaminen
• muihin kulttuureihin tutustuminen

Valinnainen kieli (B2); ranska ja saksa

Oulun normaalikoulussa tarjotaan B2-kielenä saksaa ja ranskaa kaksi vuosiviikkotuntia 8. ja kaksi vuosiviikkotuntia 9. luokalla.

Tavoitteet 8.–9. vuosiluokilla

Kielitaito
Oppilas oppii kommunikoimaan puhekumppanin tukemana henkilökohtaisia perustietoja käsittelevissä ja välittömiin tarpeisiin liittyvissä puhetilanteissa. Oppilas oppii ymmärtämään helposti ennakoitavia arkielämään liittyviä kysymyksiä, ohjeita, pyyntöjä ja kieltoja. Oppilas oppii lukemaan arkielämään liittyviä ennakoitavissa olevia yksinkertaisia viestejä. Oppilas oppii kirjoittamaan kortteja, sähköpostiviestejä, muistilappuja ja muita hyvin suppeita viestejä sekä joitakin perustietoja itsestään ja lähipiiristään.

Kulttuuritaidot
Oppilas oppii tuntemaan ja ymmärtämään suomalaista kulttuuria ja kohdekulttuuria sekä tutustumaan niiden välisiin keskeisiin yhtäläisyyksiin ja eroihin.

Opiskelustrategiat
Oppilas oppii käyttämään rohkeasti kielitaitoaan. Oppilas oppii hyödyntämään muissa kielissä hankkimiaan tietoja, taitoja ja strategioita. Oppilas oppii arvioimaan omaa työskentelyään ja kielitaitonsa eri alueita suhteessa tavoitteisiin.

Valinnaisen kielen (ranska ja saksa) tavoitteet vuosiluokittain

8. luokka

- kielen ääntämisen perusteita, perussanastoa tutuista aihepiireistä
- kohdemaan kulttuuriin tutustuminen
- pääpaino suullisessa harjoittelussa

9. luokka

- suullisissa arkipäivän tilanteissa toimiminen kohdekielellä
- suullisen lisäksi myös kirjallisten taitojen alkeita
- lyhyiden lauseiden ja viestien ymmärtäminen ja tuottaminen

SISÄLLÖT

A-kieli; englanti ja saksa

Keskeiset sisällöt 2.–6. luokilla

Tilanteet ja aihepiirit
Lähiympäristö ja siihen olennaisesti kuuluvat tuutu henkilöt, asiat ja toiminnot, kuten koti ja perheenjäsenet, koulu ja oppilastoverit sekä opettajat; asuminen maalla ja kaupungissa; ikäkauteen liittyvät vapaa-ajan toiminnot; asioiminen tutuissa paikois-

sa; perustiedot omasta ja kohdekulttuurista, kielestä riippuen mahdollisesti myös kohdekulttuurista Suomessa.

Rakenteet
Viestinnän kannalta kullekin kielelle ominainen keskeinen kielioppi: verbin perustaivutus, tärkeimmät aikamuodot, sijamuotojen yleisimmät muodostustavat ja käyttö, yleisimmät prepositiot ja sidosrakenteet, keskeinen lauseoppi.

Viestintästrategiat
Puheen ja kirjoitetun tekstin pääasioiden tunnistaminen, rajatun tiedon löytäminen tekstistä ja puheesta, omien viestien suunnittelu, puhekumppanin apuun ja nonverbaaliseen viestintään tukeutuminen suullisessa vuorovaikutuksessa sekä kirjallisiin apuneuvoihin tukeutuminen tekstin tuottamisessa ja tulkitsemisessa**.**

Keskeiset sisällöt 7.– 9. luokilla

Tilanteet ja aihepiirit

Lähiympäristö ja siihen olennaisesti kuuluvat tutut henkilöt, asiat ja toiminnot, kuten koti ja perheenjäsenet, koulu ja oppilastoverit sekä opettajat; asuminen maalla ja kaupungissa; ikäkauteen liittyvät vapaa-ajan toiminnot; asioiminen tutuissa paikoissa, kuten kaupassa, postissa jne.; perustiedot omasta ja kohdekulttuurista, kielestä riippuen mahdollisesti myös kohdekulttuurista Suomessa. Lisäksi sosiaaliset verkostot, vapaa-ajan vietto, harrastukset, julkiset palvelut, elinkeinoelämä, ammatit, ympäristönsuojelu, terveys ja hyvinvointi, tiedotusvälineet jne.

Rakenteet
Lauseenmuodostus ja viestinnän kannalta kullekin kielelle ominainen keskeinen kielioppi: verbin perustaivutus, tärkeimmät aikamuodot, sijamuotojen yleisimmät muodostustavat ja käyttö, yleisimmät prepositiot ja sidosrakenteet, keskeinen lauseoppi.

Viestintästrategiat
Kielellinen tai tilannevihjeisiin perustuva päättely viestin sisällön selvittämiseksi; vuorovaikutustilanteessa saadun palautteen hyödyntäminen; puuttuvan kielitaidon kompensointi likimääräisellä ilmaisulla; oman kielenkäytön tarkkailu; joidenkin suulliselle vuorovaikutukselle ominaisten ilmausten, kuten puheenvuoron aloitukseen ja lopetukseen sekä puheenvuoron ottamiseen ja ylläpitämiseen ja palautteen antamiseen liittyvien ilmausten käyttö.

A-kielen (englanti) sisällöt vuosiluokittain

LUOKKA/ KURSSI	AIHEPIIRIT	VIESTINTÄ-TEHTÄVÄT	PUHUMINEN	KUULLUN YMMÄRTÄMINEN	TEKSTIN YMMÄRTÄMINEN	KIRJOITTAMINEN	RAKENTEET
2.	Lasten maailma • koti / koulu • vuodenajat • eläimiä	• tervehtiminen • itsestä kertominen	• reagointivalmiuksien kehittäminen	• kuuntelutaitojen kehittäminen	• yksittäisten sanojen tunnistava lukeminen	• kopiointi	• lukusanoja • värejä • can • have got
3.	• koti / koulu / • lähiympäristö • eläimiä • harrastuksia • ostoksilla	• tervehtiminen • esittely • anteeksipyyntö • pyytäminen • tarjoaminen • kertominen • kysyminen • ehdottaminen • asioiminen	• ääntämisen kehittäminen • (foneettiset merkit) • suullisia elaboroin-tiharjoituksia	• lyhyiden kuulokuvien ymmärtämi-nen • lyhyiden dialogien ymmärtämi-nen	• silmäilevä lukeminen: tietojen löy-täminen ly-hyistä teksteistä	• sanojen kirjoittaminen • mallikertomuksen/lauseiden muutta-minen (sovellus)	• persoonapronominit (yksikkö) • lukusanat • yksikkö/monikko • be, have, can (yksikkö) • ’s-genetiivi • possessiivipronomini (yksikkö) • adjektiiveja on/in/under/behind

4.	• maita • matkustaminen • kaupunkisanastoa • lomapuuhia • luonnonsuojelu • sairaana	• asioiminen • ehdottaminen • mielipiteiden ja tunteiden ilmaiseminen • avun tarjoaminen ja pyytäminen • kysyminen	• kertomusten ääneen lukeminen • keskusteluharjoituksia	• lyhyiden kertomusten ja keskusteluiden ymmärtäminen	samoin	• lyhyiden lauseiden ja viestien kirjoittaminen • kirjallisia elaborointitehtäviä	• persoonapronominit • possessiivipronominit • prepositiot in front of, to, by • do/does • kysymyssanat • adjektiiveja
5.	• ajanmääreitä • harrastuksia • kouluaineita • historiaa • amerikanenglannin ja brittienglanninеroja	• tiedon hankkiminen • opastaminen ja neuvominen • kuvaileminen • viestien kirjoittaminen	• muunnosdialogeja • kertomuksesta keskustelu	samoin	• kertomusten dialogien ymmärtäminen äänitehosteiden, kuvien ja sanastojen avulla	• lyhyiden viestien ja kertomusten kirjoittaminen apuneuvoja hyväksi käyttäen	• persoonapronominien objektimuodot • yleispreesens • järjestysluvut • kysymys- ja kieltolauseet • päätteellinen imperfekti lyhyiden adjektiivien vertailumuodot
6.	• adjektiiveja • matkustamista • maita ja kansoja • eri kulttuureja • Australia • luonto • hätätilanne	Itsenäinen • kuvaileminen • selostaminen • kertominen • oma kirjallinen tuottaminen	• osallistuminen vieraskieliseen keskusteluun	samoin	• kertomusten itsenäinen lukeminen ja ymmärtäminen sanojen avulla	• omat kirjoitelmat apuneuvoja käyttäen	• pitkien adjektiivien vertailumuodot • as … as • preesens/imperfekti rinnastus
7. / 1–	• minä itse	• esittely	• ohjattuja	• lyhyitä	• monipuolisia	• lyhyitä,	• perusaikamuodot

2	• harrastukset • asuminen • lähiympäristö • Englanti • ruoka • eläimet • ystävyys • erilaisuus	• kysymykset • kertominen • kuvaileminen • tien neuvominen	pari-keskusteluja • ääneen lukeminen	ymmärtä-mistehtäviä arkipäivän tilanteissa	aihepiiriin liittyviä tekstejä • jokapäiväisiin tilanteisiin liittyvien kirjallisten viestien ymmär-tämistä	yksinkertaisia viestejä, kuvauksia ja kertomuksia, kirjeitä • sähköpostivi esti	• epäsäännölliset verbit • adjektiivit • there is/are • substantiivit • pronomineja • prepositioita • artikkelit
8. / 3–5	• eurooppalaisu us • koulu • oppiaineet • ammatteja • rakkaus • seurustelu • muoti • terveys • USA • Irlanti • Suomi	• ehdottaminen • mielipiteen tiedustelu ja ilmaiseminen • puhelinkeskus telu, viestin jättäminen • asiointi kaupassa • asiointi lääkärissä • ruokapöytäkes kustelu	• pari- ja ryhmä-keskusteluja • esityksiä koko luokalle	• monipuolisia kuullun ymmärtä-mistehtäviä kurssien aiheista • brittienglanti & amerikanengl anti	samoin	• kuten edellä, mutta myös abstraktimpia aiheita • tiivistäminen (kohdekielell ä & äidinkielellä)	• aikamuotokertausta • futuuri • konditionaali • ehtolauseet • konjunktioita • sanajärjestys • adverbit • apuverbit • lisää pronomineista • lisää artikkeleista
9. / 6–8	• Kanada • Australia ja Uusi-Seelanti • koulutus • työpaikka, ammatit • luonnonsuojel u	• selittäminen • työpaikkahaas tattelu • työpaikkahake mus	• väittely • kohteliaisuus puheessa • omaehtoinen puhuminen omasta itsestä ja/tai esim.	• esityksiä • kertomuksia • ohjeita • viestejä • uutislähetyksi ä • elokuvan ja tv:n kieli	• tuttujen aiheiden lisäksi haasteelli-sempia tekstejä kuten esim. uutisia	• yleisöosasto n kirje • itsenäisesti kirjoitettuja yhtenäisiä kertomuksia ja tarinoita tarvittaessa	• passiivi • epäsuora esitys • 2. konditionaali • ehtolauseet • infinitiivi & ing-muoto • lisää apuverbejä • paljoussanat

	• kierrätys • eri kulttuureja • ihmisoikeudet • eettisiä kysymyksiä • musiikki, elokuva, tv, kirjallisuus		harrastuksesta • suullisia projekteja		apuneuvoja käyttäen	apuneuvoja käyttäen (esim. kielisalkkuun) • projektitöitä	

A-kielen (saksa) sisällöt vuosiluokittain

LUOKKA/ KURSSI	AIHEPIIRIT	VIESTINTÄ-TEHTÄVÄT	PUHUMINEN	KUULLUN YMMÄRTÄMINEN	TEKSTIN YMMÄRTÄMINEN	KIRJOITTAMINEN	RAKENTEET
3.	• aakkoset • lukusanat 1–20 • perheenjäsenet • lähiympäristö koti, asuminen ja huonekalut • ruokasanasto • ruumiinosat • koulutavarat, kouluaineet, lukujärjestys • viikonpäivät, kellonajat • värit • sää	• tervehtiminen • esittäytyminen • kiittäminen • anteeksipyytäminen • opiskelufraasit • kysymysten tekeminen ja niihin vastaaminen • omasta perheestä kertominen • tietokonekieliohjelman käyttäminen	• ääntämisen harjoitteleminen sanoja ja lyhyitä lauseita toistamalla • lyhyen tekstin lukeminen • tervehtiminen hyvästely	• ohjeiden noudattaminen tunnilla • tuttujen sanojen erottaminen tekstistä	• yksittäisten sanojen ymmärtäminen • lorujen ja laulujen ymmärtäminen • lyhyiden dialogien ymmärtäminen	• sanelukirjoittaminen • yksittäisten lyhyiden lauseiden kirjoittaminen	• isot alkukirjaimet saksan kielessä ja äidinkielessä • kirjoitusjärjestelmän ja äänteiden vastaavuudet • substantiivien artikkeli • persoonapronominit • mein, -e / dein, -e • kysymyssanat • säännöllisen verbin preesens

	• harrastuksia						• teitittely • sein- ja haben-verbit • väite-, kysymys- ja kielto-lauseita
4.	• koti- ja villieläimet • maat ja kielet • syntymäpäivät • nuorten harrastukset • matkustaminen kulkuneuvoilla • kuukaudet, vuodenajat • isot numerot ja hinnat • päiväohjelma	• haastattelemi-nen • koulupäivästä ja harrastuksista kertominen • tien neuvominen • lyhyiden viestien kirjoittaminen	• ääntämisen ja intonaation harjoittelemi-nen • kysyminen ja vastaaminen	• ohjeiden noudattaminen • arkielämää käsittelevän yksinkertaisen puheen keskeisen sisällön ymmärtäminen	• arkielämää käsittelevien helppojen tekstien keskeisimmän sisällön ymmärtäminen	• lyhyiden viestien esim. korttien ja tekstiviestien kirjoittaminen • lyhyiden dialogien kirjoittaminen	• kein / keine / nicht • vokaalin muutos preesensissä • modaaliverbejä • adjektiiveja • substantiivin monikkoja
5.	• puhelinsanonnat • ilmansuunnat • ammatit • asioiminen kaupassa • ystävän haastattelu • TV-sanasto • perussanastoa	• haastattelu-taidot • asioiminen • tiedon hankkiminen • kertominen ja kuvaileminen • viestien kirjoittaminen	• arkipäivän tilanteissa kommunikointi • haastattelemi-nen • parikeskustelu-ja	• kysymysten ymmärtäminen asioimistilanteissa • arkielämää käsittelevän yksinkertaisen puheen ymmärtäminen	• arkielämää käsittelevien tekstien keskeisimmän sisällön ymmärtäminen	• päivän tapahtumista kirjoittaminen • lyhyen kirjeen kirjoittaminen • dialogien kirjoittaminen	• lauseenmuodos- tus • substantiivin ja persoonapro-no- minin akkusatiivi • akkusatiivi-prepositiot • vaihtoprepositiot (wo?)

	Suomesta						• komparatiivi • järjestysluvut 1.–19. • modaaliverbit • preesens ja perfekti • substantiivien datiivi • sein- ja haben-verbien imperfekti
6.	• tien kysyminen ja neuvominen • sairastaminen ja lääkärissä käynti • ravintola • sadut • matkustaminen • luonnonsuojelu ja kierrätys • uutiset • moderni teknologia • kansainvälisyys	• itsenäinen tiedon hankkiminen helpoista teksteistä • arkipäivän puhetilanteissa toimiminen • oma kirjallinen tuottaminen	• kaikkein tavallisimmissa tilanteissa kommunikointi • parikeskusteluja • puhetilanteiden näytteleminen ryhmässä	• arkielämää ja rutiininomaisia tapahtumia käsittelevän puheen keskeisimmän asiasisällön ymmärtäminen	• arkielämän tapahtumia käsittelevän tekstin keskeisimmän sisällön ym- märtäminen • yksittäisen tiedon löytäminen lyhyestä tekstistä (postikortit, säätiedotukset) • yksinkertaisen ohjeen ymmärtäminen arkipäivän tilanteissa	• kertovan ja kuvailevan lyhyen tekstin kirjoittaminen	• päälauseen sanajärjestys • preesens ja perfekti • imperatiivi • datiivipreposi-tiot • persoonapro-no- minien datiivi • adjektiivin vertailua • adjektiivien vastakohtia • dass-, wenn- ja weil- sivulauseet

7. / 1–2	• perhe • vapaa-aika, harrastukset • ruumiinosat, ulkonäkö • ystävyys • koulu • vaatteet • ruokailu • lähiympäristö • Saksa	• perheestä, vapaa-ajasta, harrastuksista, ulkonäöstä ja ystävyydestä kertominen • mielipiteen ilmaisu • arkipäivän viestintätilanteet	• esittely • kysymykset • kertominen • kuvaileminen • tien neuvominen	• ohjattuja parikeskusteluja • ääneen lukeminen	• monipuolisia aihepiiriin liittyviä tekstejä • jokapäiväisiin tilanteisiin liittyvien kirjallisten viestien ymmärtämistä	• lyhyitä, yksinkertaisia viestejä, kuvauksia ja kertomuksia • kirjeitä • sähköpostiviesti	• preesens • perfekti • apuverbejä • sanajärjestys • sivulauseita • akkusatiivi ja datiivi • adjektiivien vertailu • vaihtopreposition • järjestysluvut
8. / 3–5	• lomailu • matkailu • Itävalta, Sveitsi • terveys • televisio • asuminen • nuorisokulttuuri • elämänkatsomus • ihmissuhteet	• tien kysyminen ja neuvominen • ravintolassa, hotellissa, lääkärissä asioiminen • matkakokemuksista, asumisesta ja kotitöistä kertominen • mielipiteen ilmaisu	• ehdottaminen • mielipiteen tiedustelu ja ilmaiseminen • puhelinkeskustelu, viestin jättäminen • asiointi kaupassa • asiointi lääkärissä • ruokapöytäkeskustelu	• pari- ja ryhmäkeskusteluja • esityksiä koko luokalle	• monipuolisia aihepiiriin liittyviä tekstejä • jokapäiväisiin tilanteisiin liittyvien kirjallisten viestien ymmärtämistä	• kuten edellä, mutta myös abstraktimpia aiheita • tiivistäminen (kohdekielellä ja äidinkielellä)	• adjektiivin taivutus • genetiivi • refleksiiviverbejä • imperfekti • konditionaali • imperatiivi • pluskvamperfekti • zu + infinitiivi • epäsuorat kysymyslauseet
9. / 6–8	• koulutus • työpaikka, ammatit • luonnonsuojelu	• selittäminen • työpaikkahaastattelu • työpaikkahakemus	• väittely • kohteliaisuus puheessa • omaehtoinen puhuminen	• esityksiä • kertomuksia • ohjeita • viestejä	• tuttujen aiheiden lisäksi haasteellisempia tekstejä kuten esim.	• yleisönosaston kirje • itsenäisesti kirjoitettuja yhtenäisiä kerto-	• substantiivin suku- ja monikkosääntöjä • heikot maskuliinit

	• kierrätys • ympäristö • liikenne • eri kulttuureja • ihmisoikeudet • eettisiä kysymyksiä • musiikki, elokuva, tv, kirjallisuus • Saksan osavaltiot • maailmanperintökohteet saksan- kielisillä alueilla		omasta itsestä ja/tai esim. harrastuksesta • suullisia projekteja	• uutislähetyksiä • elokuvan ja tv:n kieli	helppoja uutisia apuneuvoja käyttäen	muksia ja tarinoita tarvittaessa apuneuvoja käyttäen (esim. kielisalkkuun) • projektitöitä	• substantivoidut adjektiivit • pronomineja • kaksoisinfinitiivi • werden-passiivi • futuuri • konjunktiivin pluskvamperfekti • relatiivilauseita

Vapaaehtoisen kielen (saksa) sisällöt

LUOKKA	AIHEPIIRIT	VIESTINTÄTEHTÄVÄT	PUHUMINEN	KUULLUN YMMÄRTÄMINEN	TEKSTIN YMMÄRTÄMINEN	KIRJOITTAMINEN	RAKENTEET
4.	• aakkoset • lukusanat 0-100 • kellonajat • ajanilmauksia • perhe, koulu • eläimiä • maanosat ja Euroopan maita	• tervehtiminen • sinuttelu – teitittely • esittäytyminen • kiittäminen, kysyminen, kuvaileminen, anteeksipyytäminen • koulupäivästä ja omasta per-	• ääntämisen harjoittelu toistamalla • tekstin lukeminen • parikeskustelu- ja • tervehtiminen ja hyvästely	• ohjeiden noudattaminen tunnilla • tuttujen sanojen erottaminen tekstistä	• yksittäisten sanojen ymmärtäminen • lorujen ja laulujen ymmärtäminen • lyhyiden dialogien ymmärtäminen	• sanelukirjoitus • yksittäisten lyhyiden lauseiden kirjoittaminen	• väite-, kysymys- ja kieltolauseita • käskymuotoja • verbin preesens säännöllisillä verbeillä • möchte ja können • substantiivin artikkeli • s-genetiivi • substantiivien akkusatiivit

	• saksalaisia loruja ja lauluja	heestä kertominen					• persoonapronominit • mein ja dein
5.	• koti ja asuminen • päivän kulku harrastukset • vaatetus • ulkonäkö • juhlapäiviä • ostoksilla • matkalla • maita ja kieliä • Suomi • Saksa	• tiedon hankkiminen • kertominen ja kuvaileminen • asioiminen • toivotukset juhlapäivinä • lyhyiden viestien kirjoitaminen	• kysymyksiin vastaaminen • parikeskustelu- ja ja pieniä ryhmäesityksiä	• ohjeiden noudattaminen tunnilla • tuttujen sanojen ja ilmausten erottaminen tekstistä	• henkilötietojen ymmärtäminen lomakkeista • sanojen ja lyhyiden ilmausten ymmärtäminen	• henkilötietojen täydentäminen esim. hotellin ilmoittautumislomakkeeseen • kortin ja tekstiviestin kirjoittaminen • ohjattu lyhyiden dialogien ja kertomusten kirjoittaminen	• vokaalin muutos preesensissä • sein ja haben-verbin imperfekti • eriävät yhdysverbit • modaaliverbejä • substantiivin monikko, • substantiivien akkusatiivi • kein – keine • persoonapronominien akkusatiivi ja datiivi • prepositioita
6.	• ammatteja • sairastaminen • puhelinkeskust. • ajanvaraaminen • kahvilassa ja	• itsenäinen tiedon hankkiminen • kuvaileminen, opastaminen, neuvominen ja selostaminen • oma kirjallinen	• parikeskustelu- ja • erilaisten puhetilanteiden näytteleminen ryhmässä	• keskeisimmän asiasisällön ymmärtäminen lyhyistä, helpoista teksteistä	• sanojen ja lyhyiden ilmausten ymmärtäminen esim. kylteistä, mainoksista ja ilmoituksis-	• lyhyen kirjeen ja sähköpostiviestin kirjoittaminen • omien dialogien kirjoittaminen oppikirjan tekstejä	• perfekti • imperfekti • imperatiivi • substantiivin datiivi • adjektiivin vertailu • järjestysluvut • prepositioita • dass-, wenn- ja weil-

	ravintolassa asioiminen • tien kysyminen ja neuvominen • TV-ohjelmia • Sveitsi ja Itävalta	tuottaminen			ta • yksinkertaisten lauseiden ymmärtäminen helposta tekstistä	mukaellen	sivulauseet
7.	• asuminen • juhlat • matkustaminen ja nähtävyydet • Suomi ja suomalaisuus • maat, kielet ja kansallisuudet • koulu • tunteet ja ystävyys • harrastukset	• kohteliaat fraasit, käskyt, kehotukset ja pyynnöt • toisen puheen kommentointi, kiisteleminen • matkalipun ostaminen ja hotellihuoneen varaaminen • nähtävyyksistä ja lomasta kertominen • asioiden kuvailu ja vertailu	• ohjattuja ja vapaita parikeskusteluja eri arkielämän tilanteissa • haastatteluja • tapahtumista kertominen ja niiden kuvailu • ohjeiden antaminen ja pyyntöjen esittäminen • kysymysten esittäminen	• ohjeiden noudattaminen • sanelutehtäviä • kuulutusten ja (radio)tiedotusten ymmärtäminen • arkielämän keskustelujen ymmärtäminen • kysymysten ymmärtäminen	• tapahtumista kertominen äidinkielellä (suullisesti ja kirjallisesti)	• yksinkertaisia, lyhyitä kertomuksia /kuvauksia lähipiiristä • itsestä ja harrastuksista kirjoittaminen • saneluja • kirjeitä, kortteja ja lyhyitä viestejä • itsensä esittely saksalaisille kirjallisesti	• prepositiot • dass, wenn, weil -sivulauseet • persoona- ja omistuspronominit • preesens • perfekti • sein- ja haben-verbien imperfekti modaaliapuverbit • päivämäärät • komparatiivi ja am - sten superlatiivi • refleksiiviverbit

8.	• talvi ja talviliikunta • luokkaretki ja koulun toiminta • turismi • Itävalta ja Sveitsi • luonto ja sää • ruokailu • terveys • ihmissuhteet ja rakkaus • monikulttuurisuus • vaihto-oppilaat	• kohteliaat kysymykset, käskyt, kehotukset ja pyynnöt • ulkonäön ja luonteenpiirteiden kuvailu • (koti)paikan esittely ja ympäristön kuvailu • kulloisenkin aihepiirin asioista kertominen • ravintolassa asioiminen	• ohjattuja pari- ja ryhmäkeskusteluja • ryhmässä asioista kertominen • dialogiharjoituksia roolihenkilöinä	• arkielämän keskustelujen ymmärtäminen • haastattelujen ymmärtäminen	• tapahtumista kertominen suullisesti ja kirjallisesti • saksan- tai suomenkielisiä vaihtoehto-, täydennys- ja luetunymmärtämistehtäviä	• kortin ja kirjeen kirjoittaminen • mainoksen laatiminen	• infinitiivirakenteet • imperfekti ja pluskvamperfekti • adjektiivin taivutus • konditionaali ja konjunktiivin imperfekti • imperatiivi • epäsuorat kysymyslauseet

9.	• Berliini ja Saksan osavaltiot • Saksan historiaa • eurooppalaisuus • media • tulevaisuus esim. opiskelu, ammatti, asuminen • saksankielisen alueen maailmanperintökohteet • luonnonsuojelu ja ympäristö	• chattailu • puhelinkeskustelu • tulevaisuuden suunnittelu • mielipiteen ilmaisu tv-ohjelmista, elokuvista jne. • matkustaminen Saksassa	• kokemuksista kertominen • mielipiteen esittäminen ja kysyminen • tulevaisuuden suunnitelmista keskustelu • Suomesta kertominen	• puhelinkeskustelun ymmärtäminen • asiatietojen ymmärtäminen selostuksesta	• henkilökuvauksien ymmärtäminen • asiatietojen ymmärtäminen saksankielisestä tekstistä	• kirjeen, sähköpostin ja chatin kirjoittaminen • lyhyen, yhtenäisen tekstin kirjoittaminen itselle läheisestä aiheesta • Suomesta kertominen	• relatiivipronominit • superlatiivi • genetiivi • maantieteelliset nimet • verbin rektioita • futuuri • passiiviin tutustuminen

Vapaaehtoisen kielen (ranska) sisällöt

LUOKKA/ KURSSI	AIHEPIIRIT	VIESTINTÄ-TEHTÄVÄT	PUHUMINEN	KUULLUN YMMÄRTÄMINEN	TEKSTIN YMMÄRTÄMINEN	KIRJOITTAMINEN	RAKENTEET
4.	• aakkoset • värit • lukusanoja • eläimiä • vaatteita • viikonpäivät, kuukaudet, vuodenajat • maaseutu	• tervehtiminen • esittäytyminen • tunnistaminen	• reagointivalmiuden kehittäminen • ääntämisen kehittäminen • sanojen ja lyhyiden lauseiden ääneen lukeminen	• lyhyiden kuulokuvien ymmärtä-minen • lyhyiden dialogien ymmärtämi-nen	• kertomusten ja dialogien ymmärtäminen äänitehosteiden / kuvien ja sanaston avulla	• sanojen kirjoitta-minen • lyhyiden lauseiden kirjoittami-nen mallin mukaan	• artikkeli (maskuliini ja feminiini) • yksikkö & monikko • persoonaprono-minit (yksikkö) • avoir ja être -verbin yksikkö • -er-verbien taivutus
5.	• perhe /sukulaisia • lähiympäristö • arkielämä • ostoksilla käynti • ammatteja • harrastuksia	• tervehtiminen • esittely • kertominen • kysyminen • kuvailemin en • asioiminen	• kertomusten ääneen lukeminen • keskusteluharjoituksia • kysymysten tekeminen	• kertomusten ja keskusteluje n ymmärtämin en	• kertomusten ja keskusteluje n itsenäinen lukeminen / ymmär-täminen sanaston avulla	• lauseiden ja viestien kirjoitta-minen • mallilauseide n muuttaminen	• artikkeli (määräinen-epämääräinen) • yksikkö & monikko • lukusanat • persoonaprono-minit • possessiivipronomi nit • adjektiivin taivutus ja paikka • väite-, kysymys- ja kieltolauseet

6.	• maita / kaupunkeja • kansallisuuksia • matkustaminen / lomapuuhia • sää • kellonaikoja • ranskalainen elämänpiiri • koti / asuminen • ruokia / juomia	• viestien kirjoittaminen • opastaminen / neuvominen • kuvailemin en • mielipiteiden / tunteiden ilmai-seminen	• kertomuksesta keskustelemi nen • osallistumine n vieraskielise en keskusteluun	• yksittäisten sanojen ja lyhyiden tekstien tunnistava lukeminen	• samoin	• omien viestien ja kertomusten kir-joittaminen apuneuvoja käyttäen	• järjestysluvut • säännöllinen ja epäsäännöllinen verbin taivutus • genetiivi • prepositiot • aller-futuuri
7. / 1–2	• koulu • ihmiskeho • kaupunkisanastoa • asuminen maalla • eläimiä • vapaa-aika • frankofonia: Marokko • pöytätavat • työelämä • lisää ruokailuun liittyvää sanastoa	• kuvailu • asioiminen kaupassa • mielipiteen kysyminen ja siihen vastaamine n	• pieniä kuvailu-tehtäviä ihmisistä • ohjattuja keskusteluharjoituksia	• lyhyehköjen kertomusten, keskusteluje n ja tapahtumien ymmärtämin en	• samoin	• lyhyitä kuvailutehtäviä • muunnostehtäviä • ohjattuja kirjoitustehtäviä • *elaborointia	• perusrakenteet, kertausta • passé composé • aller, venir, faire, mettre, voir, connaître, boire, lire • -re-verbit • partitiivi • objekti • imperfekti • demonstratiivi-pronominit

8. / 3–4	• lomanvietto • televisio • eläimiä • kulkuvälineet • matkustaminen • Ranska • Pariisi • lisää maantietoa • nuorten elämää • juhlapäivät • nuorten ja aikuisten suhteet • muodot ja materiaalit • työelämä • lisää eläimiä	• käskyjä • neuvoja	• erityyppisten keskusteluiden harjoittelua apuvälineitä hyväksi käyttäen	• samoin	• vaativampia tekstin ymmärtä-mistehtäviä	• kirjeen kirjoittaminen • matkapäiväkirja	• imperfekti • il y a • imperatiivi • -ir-verbit • refleksiiviverbit • prendre, dire, partir • lisää passé composé -asioita • adverbit • painolliset per-soonapronominit • y-pronominaali • adjektiivien vertailu • imperfektin ja passé composén ero
9. / 5–6	• sota ja rauha • ympäristöasioita • siirtolaisuus • taide • historiaa • kauneusihanteet • keittiö • urheilu • tietokone • runous	• monipuolisia tehtäviä oppijan arkielämän vuorovaikutus-tilanteissa	• dramatisointia • asiointia eri kohteissa • vapaamuotoisempia keskusteluja	• arkitilanteiden lisäksi myös tie-dotusvälineistä kuultujen puhe-osuuksien ymmärtämistä	• haasteellisia tekstejä ja niiden tulkintaa	• itsenäisiä ”salkkutöitä” kurssin aiheista	• futuuri • lisää epäsään-nöllisiä verbejä • relatiivipronominit • indefiniittipro-nominit • gerundi • subjunktiivi • kaikkien perusrakenteiden kertausta

B1-Kieli; Keskeiset sisällöt

Tilanteet ja aihepiirit
Lähiympäristö, koulu, harrastukset, henkilöt, asiat ja toiminnot (koti ja perheenjäsenet, koulu ja oppilastoverit sekä opettajat); asuminen maalla ja kaupungissa; ikäkauteen liittyvät vapaa-ajan toiminnot; asioiminen tutuissa paikoissa, kuten kaupassa, postissa jne., kotimaa, suomenruotsalaisuus, Pohjoismaat, pohjoismaisuus osana identiteettiä.

Rakenteet
Verbin taivutus ja aikamuodot, substantiivin taivutus, adjektiivin taivutus ja vertailu, tavallisimmat pronominit, yleisimmät prepositiot, sidosrakenteet, keskeinen lauseoppi.

Luokka/Kurssi	*Aihepiirit*	*Viestintätehtävät*	*Puhuminen*	*Kuullun ymmärtäminen*	*Tekstin ymmärtäminen*	*Kirjoittaminen*	*Rakenteet*
7. / 1-2	• minä itse ja perhe • Pohjoismaat • numerot, kellonajat • viikonpäivät, kuukaudet • omat tavarat • Ruotsi • asuminen • ulkonäkö • värit • harrastukset,	• tervehdykset • esittely • itsestä ja omasta musiikinmaustа kertominen • ulkonäön kuvailu • harrastuksista ja vapaa-ajasta kertominen • mielipiteen ilmaiseminen • asiointi kahvi-	• mallin perässä toistaminen • kappaletekstin lukeminen mallin perässä ja/tai parin kanssa • kappaleen sisällöstä kertominen kuva- tai sanavihjeiden avulla • suulliset pariharjoitukset	• tunnistamistehtävät • kysymyksiin vastaaminen kuullun perusteella • lauseiden/virkkeiden täydentäminen/ niihin reagointi kuullun perusteella • kuullun selostaminen omin	• tekstin sisällön kertominen omin sanoin suomeksi • oikein/väärinväittämiin reagointi • sisältökysymysten tekeminen ja niihin vastaaminen suomeksi/ ruotsiksi • monivalinta-	• koko läksytekstin tai sen uusien sanojen kirjoittaminen esim. vihkoon • aukko- ja täydennystehtävät • sanelutehtävät • kirjoittaminen kuva- tai sanavihjeiden pohjalta • annetusta ot-	• persoonapronominit • pronominilla alkavat kysymykset • substantiivin määräysmuodot • olla-verbit ha ja vara • kielteinen lause • preesens • verbillä alka-

	vapaa-aika • lähiympäristö • eläimet • ruoka • matkailu • juhlapäivät	lassa, lippumyy-mälässä, postissa • ruokakeskustelu • lomasuunnitelmista keskustelemi-nen	(haastattelut yms.) • ryhmätöiden tms. esittely yksin, pareittain tai ryhmässä • erilaiset kielipelit ja leikit	sanoin • kuullusta piirtäminen • suomenruotsin ja ruotsinruotsin välisten erojen havaitsemi-nen	ja aukko tehtävät tekstin sisällöstä • tekstin tapahtumien laittami-nen oikeaan järjestykseen	sikosta kirjoittaminen • lauseiden jatkaminen loogisesti • kysymyksiin vastaaminen sekä kysymysten laatiminen • sanaperheiden keruu • elaborointi • oikein/väärin väittämien korjaaminen	vat kysymykset • prepositioilmauksia • apuverbit • substantiivin monikko • adjektiivin 3 muotoa • genetiivi • omistusprominit • sanajärjestys
8. / 3-4	• Ahvenanmaa • musiikki, sarjakuvat, nuorisokulttuuri • nuoren arkea kotona ja muualla • syntymäpäivän vietto • jokamiehenoikeudet • onnettomuus • lomailua eri vuodenaikoina • yhdessä kave-	• käyttäytyminen tutustumistilanteessa, syntymäpäivillä ja vierailulla • asiointi lippumyymälässä ja matkailuneuvonnassa • onnettomuustilanteessa toimi-minen					• persoonapronominien objektimuodot • imperfekti • järjestysluvut • pronominit den/det/de här ja den/det/de där • ajanmääreet • adverbit • pronominit någon, ingen • adjektiivin

	reiden kanssa • suurkaupunkielä mää Tukholmassa ja muualla Pohjolassa						vertailu • perfekti ja pluskvamperfekti • verbi+prepositio • rinnastuskonjunktiot • man-sanan käyttö • aikaisempien rakenteiden kertausta
9. / 5-6	• monikulttuurisuus • erilaiset harrastukset • ympäristö ja sen suojelu • elämänhallinta • ammatinvalinta • joulun vietto • Pohjoismaat • Ruotsin maailmanperintökohteisiin tutustuminen	• kulttuuritaustasta kertominen • unelmista kertominen • ympäristöasiosta keskustelemi-nen • olotilasta kertominen • ammatinvalinnan pohtiminen • Pohjoismaiden esittely	Aluksi tehtävät ovat yksinkertaisia ja suurelta osin oppikirjan tekstiin pohjautuvia. 9. luokkaa kohti mentäessä oppilaan oman tuottamisen osuus kasvaa koko ajan ja tehtävät muuttuvat vaativammiksi. 9. luokalla oppilas saavuttaa taitota-	Aluksi tehtävät ovat yksinkertaisia ja suurelta osin oppikirjan tekstiin pohjautuvia. 9. luokkaa kohti mentäessä oppilaan oman tuottamisen osuus kasvaa koko ajan ja tehtävät muuttuvat vaativammiksi. 9. luokalla oppilas saavuttaa taitota-	Aluksi tehtävät ovat yksinkertaisia ja suurelta osin oppikirjan tekstiin pohjautuvia. 9. luokkaa kohti mentäessä oppilaan oman tuottamisen osuus kasvaa koko ajan ja tehtävät muuttuvat vaativammiksi. 9. luokalla oppilas saavuttaa taitota-	Aluksi tehtävät ovat yksinkertaisia ja suurelta osin oppikirjan tekstiin pohjautuvia. 9. luokkaa kohti mentäessä oppilaan oman tuottamisen osuus kasvaa koko ajan ja tehtävät muuttuvat vaativammiksi. 9. luokalla oppilas saavuttaa taitota-	• sivulauseet • konditionaali • imperatiivi • infinitiivi • prepositioilmauksia • refleksiiviverbit • aikaisempien rakenteiden kertausta

			sokuvausas-teikon mukaisen A1.3 tason	sokuvausas-teikon mukaisen A2.1 tason	sokuvausas-teikon mukaisen A2.1 tason	sokuvausas-teikon mukaisen A1.3 tason	

Valinnainen kieli (B2); ranska ja saksa

Tilanteet ja aihepiirit
Tapakulttuuriin liittyvä kieli perusvuorovaikutustilanteissa; itsestä ja lähiympäristöstä puhuminen; perhe ja vapaa-aika; selviytyminen arkipäivän viestintätilanteista, kuten kaupassa käynnistä, ruokailemisesta ja matkustamisesta.

Rakenteet
Viestinnän kannalta kullekin kielelle ominainen lauseenmuodostus ja keskeinen kielioppi.

Viestintästrategiat
Puheen tai tekstin pääasioiden tunnistaminen; rajatun tiedon löytäminen tekstistä tai puheesta; omien viestien suunniteelu; oman kielenkäytön tarkkailu; puhekumppanin apuun tukeutuminen suulkisessa vuorovaikutuksessa; kirjallisiin apuneuvoihin tukeutuminen omissa tuotoksissa.

Valinnaisen kielen (B2 saksa) sisällöt

LUOKKA	AIHEPIIRIT	VIESTINTÄ-TEHTÄVÄT	PUHUMINEN	KUULLUN YMMÄRTÄMINEN	TEKSTIN YMMÄRTÄMINEN	KIRJOITTAMINEN	RAKENTEET
8.	• itsestä kertominen • perhe ja kotiympäristö • ajanilmauksia • ruokailu • ostoksilla • puhelin • vapaa-aika • asuminen • Saksa	• esittäytyminen • tervehtiminen • anteeksipyytäminen ja pahoittelu • tutustuminen toisiin ihmisiin • arkipäivän viestintätilanteita kuten kaupassa käynti,	• ääntämisen harjoittelu • lyhyen tekstin lukeminen • tervehtiminen • hyvästely • itsestä kertominen • kysyminen ja vastaaminen helpoissa arkipäivän	• ohjeiden noudattaminen tunnilla • tuttujen sanojen erottaminen tekstistä • kysymysten ymmärtäminen tavallisimmissa	• yksittäisten sanojen ja helppojen lauseiden ymmärtäminen • lyhyiden dialogien ymmärtäminen	• lyhyiden päälauseiden kirjoittaminen • onnittelukortin kirjoittaminen	• substantiivien suvut ja monikkoja • akkusatiivi • persoonapronominit • possessiivipronominit yksikössä • verbin preesens • tavallisimmat apuverbit • eriävät verbit • imperatiivi • man-rakenne

		ruokaileminen ja matkustaminen • tapaamisesta sopiminen • ulkonäön kuvailu	tilanteissa	asioimistilan-teissa			• prepositioita ajanilmauksissa • kysymyslauseita • yksinkertaisia päälauseita.
9.	• ystävyys • koulu • harrastukset • pukeutumine n • ravintolassa, kaupassa, elokuvissa, matkatoimist ossa ja lääkärissä asiointi • tien neuvominen • asuminen • ympäristö ja sen suojelu • saksalaisen kielialueen kulttuurin ominaispiirtei tä • Itävalta, Sveitsi	• arkipäivän viestintätilanteit a • omasta elämästä kertominen • mielipiteen ilmaiseminen	• parikeskustelu ja kaikkein tavallisimmissa tilanteissa • mielipiteen kertominen itseensä liittyvissä asioissa	• ymmärtää arkielämän yksinkertaisis sa puhetilanteis sa keskeisen sisällön	• ymmärtää arkielämää ja rutiininomaisi a tapahtumia käsittelevien tekstien keskeisen sisällön	• kirjoittaa suppeita viestejä arkielämän tavallisimmissa tilanteissa esim. henkilötietojen täydentäminen , postikortti, tekstiviesti ja lyhyt kirje	• substantiivien akkusatiivi ja datiivi • persoonapronominie n akkusatiivi ja datiivi • possessiivipronominit monikossa • haben- ja sein-verbien imperfekti • perfekti • datiiviprepositiot • vaihtoprepositioita (Wo?) • sivulauseet

Valinnaisen kielen (B2 ranska) sisällöt

LUOKKA /KURSSI	AIHEPIIRIT	VIESTINTÄ-TEHTÄVÄT	PUHUMINEN	KUULLUN YMMÄRTÄ-MINEN	TEKSTIN YMMÄRTÄ-MINEN	KIRJOITTA-MINEN	RAKENTEET
8.lk / 1–2	• aakkoset • lukusanoja • viikonpäivät • vaatteita • kuukaudet • vuodenajat • juhlapäivät • Euroopan maita ja kieliä	• tervehtiminen • esittäytyminen • voinnin kysyminen • kiittäminen • henkilön kuvaileminen • hinnan kysyminen • kutsun esittäminen • matkasuunnitelmista kertominen • kellonajan ilmaiseminen	• ranskalle tunnusomaisten äänteiden harjoittelua • pieniä arkipäivän tilanteita • ääneen lukeminen	• lyhyiden kuulokuvien ja dialogien ymmärtäminen	• dialogien ja lyhyiden kertomusten ymmärtäminen	• lyhyiden lauseiden ja pienten kuvausten kirjoittamista • sanelukirjoitusta	• artikkelit (maskuliini ja feminiini) • persoonapronono-minit • avoir ja être • -er-verbien taivutus • epäsäännöllisiä verbejä
9.lk / 3–4	• ateriat • ostoksilla käynti • asunnon etsiminen • tapaamisen sopiminen • ruumiinosat • kirje • ravintolassa asiointi	• mielipiteen ilmaiseminen • puhelintilanteet • ruoan tilaaminen ravintolassa • tien neuvominen	• ääneen lukeminen • kysymysten ja vastausten harjoittelua • pieniä kuvailutehtäviä • ohjattuja	• lyhyehköjen kertomusten, keskustelujen ja tapahtumien ymmärtäminen	• kertomusten ja keskustelujen lukeminen ja ymmärtäminen sanaston avulla	• ostoslistan kirjoittaminen • reseptin kirjoittaminen • kutsun kirjoittaminen • kirjeen	• lisää epäsäännöllisiä verbejä • re-verbit • -ir-verbit • partitiivi • apuverbit • persoonapronono-minien objekti-

	• ruoka • vaateostokset • autoilusanastoa • ilmansuunnat		keskusteluh ar-joituksia			laatiminen	muodot • passé composé

AIHEKOKONAISUUDET

1. Ihmisenä kasvaminen

Opetuksessa käytetään runsaasti pari- ja ryhmätyöskentelyä, jolla ohjataan oppilasta ottamaan toiset huomioon ja kehittämään yhteistyötaitojaan. Ihmisenä kasvun keskeisiä teemoja nousee esiin myös opetuksen sisällöissä. Oppilasta ohjataan tunnistamaan oppimistyyliänsä ja kehittämään itseään sekä kouluyhteisönsä ja ryhmänsä jäsenenä että oppijana. Oppilas asettaa itselleen tavoitteita sekä arvioi niiden toteutumista. Erityisesti antamalla oppilaalle sanallista palautetta opettaja tukee hänen persoonallista kasvuaan ja ohjaa häntä kohti hänen itsensä asettamia tavoitteita.

2. Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Kielten opetuksen pääsisältöihin kuuluu jokaisella vuosiluokalla tutustumista ao. kieltä puhuvien maidenkulttuureihin ja niiden vertailua omaan kulttuuriin. Maantuntemuksen näkökulmia tulee esille painotetusti eri luokka-asteilla samoin kuin suomalaisuudesta kertomista. Taitoja toimia kansainvälisessä vuorovaikutuksessa harjoitellaan jokaisella tunnilla. Lisäksi oppilailla on mahdollisuus osallistua erilaisiin kansainvälisiin projekteihin sekä viestiä ulkomaisten ystävyyskoulujen oppilaiden kanssa. Oma kulttuuri-identiteetti kehittyy muihin kulttuureihin ja elämänmuotohin tutustumisen myötä.

3. Viestintä ja mediataito

Oppilas osallistuu jatkuvasti vuorovaikutteiseen viestintään vieraalla kielellä. Hakiessaan tietoa projektitöihinsä oppilasta ohjataan valikoimaan ja arvioimaan kriittisesti eri lähteissä olevaa tietoa ja käyttämään löytämäänsä tietoa eettisesti oikein. Opetuksessa käytetään uudenaikaista viestintäteknologiaa. Medioihin ja niiden vaikutukseen tutustutaan painotetusti yläluokilla.

4. Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Yläluokilla kursseja suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa, jolloin oppilaat pääsevät vaikuttamaan kurssin sisältöihin, työtapoihin ja arviointiin. Osallistumis- ja vaikuttamiskeinoja käsitellään yläluokilla kursseilla, joissa tutustutaan ihmisoikeus- ja eläinsuojelujärjestöjen toimintatapoihin. Myös yrittäjyyttä käsitellään.

5. Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Ekologisia ja sosiaalisia näkökohtia tarkastellaan sekä yleisellä että koulun ja oppilaan henkilökohtaisen elämän tasolla.

6. Turvallisuus ja liikenne

Kouluympäristön turvallisuus ja väkivallattomuus tulee esille eri luokilla käytettävässä materiaalissa ja keskusteluissa. Terveellisiä elämäntapoja sekä terveysriskejä erityisesti matkustustilanteissä käsitellään erityisesti yläluokilla. Aihepiiriin kuuluvia teemoja pyritään tarkastelemaan oppilaiden henkilökohtaisten kokemusten pohjalta.

7. Ihminen ja teknologia

Oppilaalla on kieltenopiskelun aikana tilaisuus käyttää erilaisia tietoteknisiä laitteita ja ohjelmia sekä tietoverkkoja.

A-kieli; englanti ja saksa

A-kielen aihepiirit sivuavat seuraavia aihekokonaisuuksia:

3.–6. luokat: kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys, viestintä- ja mediataito

7. luokka:kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys, viestintä ja mediataito

8. luokka:kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys, viestintä- ja mediataito, osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys, vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

9. luokka:kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys, viestintä- ja mediataito, osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys, teknologia ja ihminen

B1-kieli; ruotsi

B1-kielen aihepiirit sivuavat seuraavia aihekokonaisuuksia

7. luokka: kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys, viestintä- ja mediataito

8. luokka: kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys, viestintä- ja mediataito, vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

9. luokka: kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys, viestintä- ja mediataito, osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys, teknologia ja ihminen, ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Valinnainen kieli (B2); ranska ja saksa

B2-kielen aihepiirit sivuavat seuraavia aihekokonaisuuksia:

8. luokka kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys, viestintä- ja mediataito, osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys, vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

9. luokka kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys, viestintä- ja mediataito, osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys, teknologia ja ihminen

OPPIMISEN TUKI KIELTENOPETUKSESSA

Oppilaan tukemisessa kielten opetuksessa noudatetaan opetussuunnitelmassa kuvattuja kolmiportaisen tuen keinoja ja menettelyjä. Kielten opetuksessa korostuvat alla kuvatut tukimuodot.

Opetuksen eriyttäminen on osa normaalia kieltenopetusta. Opetusta voidaan eriyttää antamalla oppilaille eritasoisia tehtäviä sekä oppitunnilla että kotitehtäviksi. Testauksessa käytetään tarvittaessa suullisia testejä kirjallisten sijasta.

Erilaisia oppijoita otetaan huomioon käyttämällä opetuksessa monipuolisia työtapoja, jotka tukevat oppilaan oppimaan oppimista, itsetuntemusta ja itsetuntoa. Tuen tarpeen ilmetessä oppilasta tuetaan erilaisin keinoin, joita ovat tukiopetus, eriyttäminen, joustava ryhmittely, osa-aikainen erityisopetus ja tarvittaessa oppimissuunnitelma. Tukiopetusta annetaan joko oppitunnin aikana ns. samanaikaistukiopetuksena tai

oppituntien ulkopuolella yksilöopetuksena. Tukiopetuksen antaminen on osa opetusharjoittelua. Oppilaat voivat saada tukea läksyjen teossa koululla.

Yleisten tukitoimien tehostamisen lisäksi tehdään säännöllistä tukea kieltenopiskelussa tarvitsevalle oppilaalle pedagoginen arvio ja oppimissuunnitelma. Pedagoginen arvio ja oppimissuunnitelma tehdään yhteistyössä erityisopettajan, luokanopettajan/ohjaajan, kielenopettajan ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa.

ARVIOINTI

Vieraan kielen opiskelun arviointi on oppimisprosessin laaja-alaista seurantaa. Oppimisprosessin aikana tarkkaillaan ns. jatkuvaa näyttöä, joka tarkoittaa kotitehtävien tekemistä, tuntityöskentelyyn osallistumista, motivoituneisuutta, kirjallisia ja/tai suullisia kokeita. Arvioinnin tehtävänä on edistää ja kannustaa oppilasta ja antaa palautetta hänen etenemisestään kohti tavoitteita. Arviointi on hengeltään myönteistä, ohjaavaa sekä kommunikatiivisuutta painottavaa.

Opettajan antaman arvioinnin lisäksi oppilaita harjaannutetaan antamaan palautetta luokkatovereilleen esimerkiksi erilaisten arviointilomakkeiden avulla. Myös itsearviointia käytetään runsaasti. Vanhemmiltakin voidaan pyytää arviointia oppilaan työskentelystä ja suorituksista. Opettaja voi halutessaan käyttää tavallisen arvioinnin lisänä kielisalkkua, johon oppilas kerää omia tuotoksiaan ja arviointeja niistä sekä muuta kielenopiskeluunsa liittyvää.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta A-kielessä 6. luokan päättyessä

Kielitaito
Kielen osaamisen taso 6. luokalla kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaan:

	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Tekstin ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Englanti	A2.1 Peruskielitaidon alkuvaihe	A1.3 Toimiva alkeiskielitaito	A2.1 Peruskielitaidon alkuvaihe	A1.3 Toimiva alkeiskielitaito
Saksa	A1.3 Toimiva alkeiskielitaito	A1.2 Peruskielitaidon alkuvaihe	A1.3 Toimiva alkeiskielitaito	A1.2 Peruskielitaidon alkuvaihe
Ranska	A1.3 Toimiva alkeiskielitaito	A1.2 Peruskielitaidon alkuvaihe	A1.3 Toimiva alkeiskielitaito	A1.2 Peruskielitaidon alkuvaihe

Kielen osaamisen taso 6. luokalla määritellään kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaan. kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen (ks.Liite xx)

Kulttuuritaidot
Oppilas tuntee oman ja kohdekielen kulttuurin keskeisimpiä sisältöjä, yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas pystyy vuorovaikutukseen kohdekielen puhujien kanssa yksinkertaisissa arkipäivän tilanteissa.

Opiskelustrategiat
Oppilas käyttää luontevasti joitakin kielten opiskelun ja oppimisen kannalta tehokkaita työtapoja kuten pari- ja pienryhmäkeskustelua sekä oppi- ja sanakirjaa. Oppilas ymmärtää sinnikkään harjoittelun merkityksen ja on tottunut arvioimaan omaa työskentelyään.

A-kielen päättöarvioinnin kriteerit 9. luokalle arvosanalle 8

Kielitaito
A-kielen osaamisen taso 9.luokalla kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaan:

	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Tekstin ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Englanti	B1.1 Toimiva peruskielitaito	A2.2 Kehittyvä peruskielitaito	B1.1 Toimiva peruskielitaito	A2.2 Kehittyvä peruskielitaito
Saksa	A2.2 Kehittyvä peruskielitaito	A2.1 Peruskielitaidon alkuvaihe	A2.2 Kehittyvä peruskielitaito	A2.1 Peruskielitaidon alkuvaihe
Ranska	A2.2 Kehittyvä peruskielitaito	A2.1 Peruskielitaidon alkuvaihe	A2.2 Kehittyvä peruskielitaito	A2.1 Peruskielitaidon alkuvaihe

Kielen osaamisen taso 9. luokalla määritellään kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaan. kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen (ks.liite)

Kulttuuritaidot
Oppilas tuntee kohdekielenkielialueen elämänmuotoa ja historiaa.

Opiskelustrategiat
Oppilas käyttää säännöllisesti kielten opiskelun ja oppimisen kannalta tehokkaita työtapoja. Oppilas on oivaltanut kielen opiskelussa välttämättömän sinnikkään viestinnällisen harjoittelun merkityksen.

B1-kielen päättöarvioinnin kriteerit 9. luokalle arvosanalle 8

B1-kielen osaamisen taso luokalla 9 taitotasokuvausten mukaan:

Kieli	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Tekstin ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Ruotsi	A2.1	A1.3	A2.1	A1.3

Kulttuuritaidot

Oppilas tuntee oman ja kohdekulttuurin keskinäisiä suhteita, eroja ja yhtäläisyyksiä sekä historiallisia juuria.

Opiskelustrategiat

Oppilas käyttää säännöllisesti kielten opiskelulle tyypillisiä työtapoja. Oppilas on oivaltanut kielen opiskelussa välttämättömän sinnikkään viestinnällisen harjoittelun merkityksen.

B2-kielen päättöarvioinnin kriteerit 9. luokalle arvosanalle 8

Kielitaito
B2-kielen osaamisen taso 9.luokalla kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaan:

	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Tekstin ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Saksa	A1.2-A1.3 Kehittyvä alkeiskielitaito Toimiva alkeiskielitaito	A1.1-A1.2 Kielitaidon alkeiden hallinta Kehittyvä alkeiskielitaito	A1.2-A1.3 Kehittyvä alkeiskielitaito Toimiva alkeiskielitaito	A1.1-A1.2 Kielitaidon alkeiden hallinta Kehittyvä alkeiskielitaito
Ranska	A1.2-A1.3 Kehittyvä alkeiskielitaito Toimiva alkeiskielitaito	A1.1-A1.2 Kielitaidon alkeiden hallinta Kehittyvä alkeiskielitaito	A1.2-A1.3 Kehittyvä alkeiskielitaito Toimiva alkeiskielitaito	A1.1-A1.2 Kielitaidon alkeiden hallinta Kehittyvä alkeiskielitaito

Kielen osaamisen taso 9. luokalla määritellään kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaan. kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen (ks.liite)

Kulttuuritaidot
Oppilas oppii tuntemaan ja ymmärtämään suomalaista kulttuuria ja kohdekulttuuria sekä tutustumaan niiden välisiin keskeisiin yhtäläisyyksiin ja eroihin.

Opiskelustrategiat
Oppilas oppii käyttämään rohkeasti kielitaitoaan. Oppilas oppii hyödyntämään muissa kielissä hankkimiaan tietoja, taitoja ja strategioita. Oppilas oppii arvioimaan omaa työskentelyään ja kielitaitonsa eri alueita suhteessa tavoitteisiin.

4.3 MATEMATIIKKA

Matematiikka on välineaine, jonka päämääränä on tarjota kaikille oppilaille mahdollisuus hankkia ne matemaattiset perustiedot ja taidot, jotka antavat valmiuksia selvitä jokapäiväisessä elämässä ja luovat pohjaa jatko-opinnoille. Oppimismotivaatioon on kiinnitettävä huomiota, jotta oppilaiden luontainen kiinnostus matematiikkaan säilyisi koko perusopetuksen ajan ja oppilailla olisi myönteisiä asenteita matematiikkaa kohtaan. Opetus tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että kukin oppilas riippumatta henkilökohtaisista kyvyistään kokee mahdollisimman usein onnistumisen tunteita.

Matematiikan opetuksen perustan luovat suomalainen kulttuuri, kansainvälisyys, didaktinen tutkimus ja yleinen tiedonkäsitys. Oppimisessa korostuu ymmärtäminen. Opetuksen keskeisiä didaktisia periaatteita ovat

ongelmakeskeisyys; loogiseen ajatteluun kannustaminen	oman kokemusmaailman korostuminen ja arkielämän läheisyys
toiminnallisuus ja kokeellisuus	eriyttäminen ja yksilön huomioonottaminen
havainnollisuus ja havaintoihin perustuva johtopäätösten tekeminen	sosiaalisuus ja kommunikointi (ratkaisujen ja matematiikan ilmiöiden sanallinen kuvaaminen).

Matematiikassa opitaan käsitteitä ajattelun jäsentämiseen ja menetelmiä ympäristön hahmottamiseen ja arkielämän ongelmien ratkaisemiseen. Oppilaiden tulee saada käsitys matematiikan merkityksestä ja sen osuudesta kulttuurimme kehittymisessä.

Matematiikan opetuksen työtavat

Työtapojen valinnassa lähtökohtana ovat opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet, opetussuunnitelman perusteissa esitetyt ajattelun taitojen ja menetelmien keskeiset sisällöt, oppilaat (esimerkiksi kehitysvaihe, erilaisuus, luokkayhteisö), oppilaskeskei-

syys ja toiminnallisuus, tarkoituksenmukaisuus aiheen kannalta sekä oppimateriaalin tarjoamat ideat ja tuki.

Suositeltavaa on, että tunneilla käytetään vaihtelevasti eri työtapoja, mutta itsetarkoitus se ei ole. Samallakin tunnilla voi käyttää useampaa eri työtapaa.

Työtapoina voivat olla esimerkiksi

opettajajohtoinen kyselevä opetus ongelmakeskeinen opetus itsenäinen opiskelu mallintaminen tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntävä opetus työpistetyöskentely toiminnallinen lähestymistapa yhteistoiminnallinen työtapa	projektityö urakkatyöskentely tutkimustehtävä luokittelu monitorointi käsitekartta tarina peli tai leikki.

Arviointi

Arvioinnin tehtävä

Opintojen aikaisen arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kuvata,
miten hyvin oppilas on saavuttanut kasvulle ja oppimiselle asetetut tavoitteet. Arvioinnin
tehtävänä on auttaa oppilasta muodostamaan realistinen kuva oppimisestaan ja kehittymisestään ja siten tukea myös oppilaan persoonallisuuden kasvua.

Arviointi on jatkuvaa, jolloin tuntityöskentely ja kotitehtävät kuuluvat arvioitaviin suorituksiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan itse omaa työskentelyään ja oppimistaan. Sisältöjen omaksumista mitataan sekä formatiivisin että summatiivisin kokein.

Luokilla 1–3 matematiikka arvioidaan sanallisesti, luokilla 4–9 numeroin. Arvioinnin lähtökohtana ovat opetussuunnitelman perusteiden hyvän osaamisen kriteerit. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon seuraavia asioita

- kokeet ja testit
- projektit, tutkimustehtävät ja opinnäytetyöt
- näytetehtävät
- työskentelyn ja ajattelun taidot
- kotitehtävien tekeminen
- itsearviointi

Vuosiluokilla 7–9 kurssin alussa sovitaan, mitkä asiat vaikuttavat kurssiarvosanaan. Kursseilla pyritään siihen, että jokaisen kurssin aikana tehdään ainakin yksi laajempi projektityö, tutkimustehtävä tai opinnäytetyö. On myös suositeltavaa, että jokin kurssi tai kurssin osa suoritetaan itsenäisesti opiskellen.

Varsinainen päättöarvosana matematiikassa määräytyy päättöarvioinnin kriteerien perusteella. Arvosanan määräytymisessä huomioidaan erityisesti matematiikan taitojen kumuloituva luonne.

PÄÄTTÖARVIOINTI

Arvioinnin tehtävä
Päättöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten hyvin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut perusopetuksen oppimäärän tavoitteet eri oppiaineissa.

Arvioinnin periaatteet

Päättöarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoista ja kohdella oppilaita tasavertaisesti. Päättöarvosanan tulee kussakin yhteisessä oppiaineessa perustua oppilaan osaamiseen perusopetuksen päättövaiheessa vuosiluokilla 8–9. Päättöarviointia varten on laadittu perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin. Oppilaan osaaminen arvioidaan perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereiden pohjalta, monipuoliseen näyttöön perustuen.

Oppimisen tuki

Matematiikan opetuksessa oppilaan tukeminen noudattaa opetussuunnitelmassa kuvattuja kolmiportaisen tuen keinoja ja menettelyjä.

Aihekokonaisuudet

Aihekokonaisuudet ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä kasvatus- ja koulutushaasteita. Peruskoulun vuosiluokkien 7–9 matematiikan opetukseen pyritään sisällyttämään aktiivisen kansalaisuuden ja yrittäjyyden, ihmisenä kasvamisen sekä viestintä- ja mediataitojen aihekokonaisuuksia.

Aihekokonaisuudet voidaan sisällyttää opetukseen esimerkiksi projektitöiden muodossa. Aiheet valitaan kuhunkin peruskoulun matematiikan kurssiin soveltuvalla tavalla ja niiden on tarkoitus tukea matemaattisten taitojen kehittymistä, itsenäisen tiedonhankinnan taitoja sekä kykyä soveltaa opittuja matematiikan oppisisältöjä.

Oppilaita kasvatetaan kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan, ratkaisujen keksimiseen sekä niiden kriittiseen arviointiin. Opetuksessa pyritään myönteisiin vuorovaikutustilanteisiin, yhteisöllisyyttä tukeviin toimintatapoihin ja kehitetään opiskelijan mahdollisuuksia vastuun ottamiseen. Kurssien alussa keskustellaan yhdessä oppilaiden kanssa kurssin toteutuksesta ja arvioinnista.

Aihekokonaisuudet voivat pitää sisällään joitakin seuraavista:
Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys
- talousmatemaattinen projektityö perheen talousasioista
- geometrian soveltaminen käytännön elämään
- kaupankäyntiin, postiin ja/tai matkustamiseen liittyvä laskenta ja/tai projektityö
- korkolaskentaa, laina- ja verotusasiat

Ihmisenä kasvaminen
- oman perustellun mielipiteen muodostaminen ja siitä keskustelu muiden oppilaiden kanssa
- omatoiminen tiedonhaku ja se kriittinen arviointi
- itsenäisen ja ryhmätyöskentelytaitojen kehittyminen

Viestintä ja mediataidot
- projektitöiden kirjoittaminen tekstinkäsittelyohjelmalla
- taulukkolaskenta ja diagrammien piirtäminen
- kuvaajien piirtäminen matemaattisilla ohjelmilla
- geometrinen piirtäminen matemaattisilla ohjelmilla

Matematiikan oppisisällöt 1–9

1. vuosiluokka

Tavoitteena on, että oppilas
- osaa ilmoittaa lukumäärän lukusanalla ja numerosymbolilla
- oppii laskemaan yhteen ja vähentämään lukuja annetulla lukualueella
- oppii käyttämään havaintovälineitä oppimisen tukena
- oppii havainnoimaan ja kuvailemaan ympärillään olevia muotoja ja lukumääriä
- ymmärtää pitkäjänteisyyden ja pohdinnan merkityksen matematiikan ongelmien ratkaisemisessa.

Luvut ja laskutoimitukset	Algebra ja funktiot	Geometria ja mittaaminen	Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys

luonnolliset luvut -lukumäärä, lukusana, numerosymboli -vertailu, luokittelu, suuruusjärjestys, luvun hajottaminen / kokoaminen kymmenjärjestelmän rakentumisen periaate yhteen- ja vähennyslaskua lukualueella 0 - 100, algoritmi laskutoimitusten väliset yhteydet erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkimista	yksinkertaiset lukujonot säännönmukaisuudet, suhteet ja riippuvuudet kuvissa	ympäröivän tilan avaruudellisten suhteiden havainnointi ja kuvailu ympäristössä olevien geometristen muotojen havainnointi, kuvailu ja nimeäminen kaksiulotteisten ja kolmiulotteisten muotojen tunnistaminen, selostaminen ja nimeäminen kaksiulotteisten muotojen rakentaminen, piirtäminen ja jäljentäminen sekä kolmiulotteisten kappaleiden tunnistaminen ja rakentaminen yksinkertaiset peilaukset, suurennokset mittaamisen periaate mittavälineiden käyttö suureet -pituus; senttimetri, metri -hinta; euro, sentti -aika; tasatunnit, puolet tunnit mittaustuloksen arviointi	yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen

2. vuosiluokka

Tavoitteena on, että oppilas

- osaa esitellä, selittää ja perustella menettelyään matematiikan ongelmien ratkaisemisessa
- tuntee ja osaa käyttää kymmenjärjestelmää
- tuntee kaikki neljä peruslaskutoimitusta ja osaa soveltaa niitä asiatehtävissä
- tuntee tasokuvioiden ja kappaleiden perusmuodot
- oppii kehittämään päättely- ja ajattelutaitojaan.

Luvut ja laskutoimitukset	Algebra ja funktiot	Geometria ja mittaaminen	Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys
luonnolliset luvut kymmenjärjestelmän rakentumisen periaate yhteen- ja vähennyslaskua lukualueella 0-1000 sekä laskutoimitusten väliset yhteydet kertolasku, algoritmi kertotaulut 2-5 (keskeisenä) yhdistetyt laskutoimitukset jakolaskua konkreettisilla välineillä murtoluvun käsitteen pohjustaminen konkreetein välinein erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkimista	yksinkertaiset lukujonot säännönmukaisuudet, suhteet ja riippuvuudet kuvissa	ympäröivän tilan avaruudellisten suhteiden havainnointi ja kuvailu ympäristössä olevien geometristen muotojen havainnointi, kuvailu ja nimeäminen kaksiulotteisten ja kolmiulotteisten muotojen tunnistaminen, nimeäminen geometriset peruskäsitteet; piste, jana, suora, puolisuora, murtoviiva, kulma kaksiulotteisten muotojen piirtäminen ja jäljentäminen sekä kolmiulotteisten kappaleiden tunnistaminen ja rakentaminen yksinkertaiset peilaukset, suurennokset mittaamisen periaate mittavälineiden käyttö suureet -pituus; cm, m -massa; g, kg -tilavuus; desilitra, litra -hinta; euro, sentti -aika; tunti ja minuutti -pinta-ala tärkeimpien mittayksiköiden käyttö, vertailu ja muuntaminen mittaustuloksen arviointi	tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen tietojen esittäminen pylväsdiagrammina

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 2. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Ajattelun ja työskentelyn taidot
Oppilas
• osoittaa matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä käyttämällä niitä ongelmien ratkaisuissa sekä esittämällä ja selittämällä niitä toisille oppilaille ja opettajalle
• pystyy tekemään perusteltuja päätelmiä ja selittämään toimintaansa ja osaa esittää ratkaisujaan konkreettisin mallein ja välinein, kuvin, suullisesti ja kirjallisesti
• osaa tehdä vertailua, muun muassa pituusvertailua, ja asettaa asioita järjestykseen, löytää asioille vastakohtia, luokitella asioita eri ominaisuuksien mukaan sekä ilmoittaa esineen sijainnin, esimerkiksi käyttämällä sanoja yläpuolella, alla, oikealla, vasemmalla, takana ja välissä; hän osaa vertailla joukkojen suuruuksia käyttäen sanoja enemmän, vähemmän, yhtä monta, paljon ja vähän, sekä kirjoittaa ja käyttää vertailun symboleja >, = ja <.

Luvut ja laskutoimitukset sekä algebra
Oppilas
• tietää lukujen merkityksen määrän ja järjestyksen ilmaisemisessa, lukujen kirjoittamisen ja lukusuoraesityksen
• hallitsee lukujen hajottamisen ja yhdistämisen, vertailun, summien ja lukujonojen muodostamisen; hän tuntee parilliset ja parittomat luvut
• tuntee ja ymmärtää kymmenjärjestelmän paikkajärjestelmänä sekä osaa käyttää sitä
• ymmärtää yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskun sekä osaa soveltaa niitä arkitilanteissa
• osaa etsiä ratkaisuvaihtoehtojen lukumäärän yksinkertaisissa tapauksissa
• tuntee ja osaa esittää konkreettisilla välineillä yksinkertaisia murtolukuja, kuten yksi kahdesosa, yksi neljäsosa ja yksi kolmasosa.

Geometria
Oppilas
• tuntee perusmuodot tasokuvioista ja kappaleista, muun muassa nelikulmio, kolmio, ympyrä, pallo ja kuutio, sekä tietää geometrian peruskäsitteet: piste, jana, murtoviiva, puolisuora, suora ja kulma, ja niiden yhteyden yksinkertaisimpiin tasokuvioihin
• osaa käyttää yksinkertaisia peilauksia ja suurennoksia.

Mittaaminen
Oppilas
• osaa mitata yksinkertaisilla mittavälineillä ja tuntee keskeisimmät suureet, kuten pituus, massa, tilavuus ja aika
• osaa havainnoida tarpeellisen informaation yksinkertaisissa arkipäivän ongelmissa ja osaa käyttää matemaattisia tietojaan ja taitojaan niiden ratkaisemiseen.

3. vuosiluokka

Tavoitteena on, että oppilas

- oppii havainnoimalla ja päättelemällä uusia käsitteitä
- oppii käyttämään peruslaskutoimituksia matematiikan ongelmien ratkaisemisessa
- tuntee luonnollisten lukujen lisäksi rationaalilukuja
- tutustuu algebrallisiin ilmiöihin, kuten lausekkeeseen, lukujonoihin ja säännönmukaisuuksiin
- oppii kehittämään päättely- ja ajattelutaitojaan myös ryhmässä.

Luvut ja laskutoimitukset	Algebra ja funktiot	Geometria	Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys
kymmenjärjestelmän varmentaminen, lukualue 110 000, tutustuminen 60-järjestelmään, kellonajat, ai- kavälin päättely lukujen luokittelua, järjestämistä (keskeisenä luonnolliset luvut, rationaalilukuihin tutustuminen) kertolaskua (keskeisenä kertotaulut) sisältö- ja ositusjako laskualgoritmeja (yhteen-, vähennys- ja kertolasku, kertolaskussa yksinumeroinen kertoja) ja päässälaskua murto- ja desimaaliluvun käsite, 1/10 = 0,1 laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen sulkeiden käyttö erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen	lausekkeen käsite lukujonojen tulkitseminen ja kirjoittaminen säännönmukaisuuksia, suhteita ja riippuvuuksia päättelemällä	symmetria, yhtenevyys konkreetein välinein yhdensuuntaiset ja kohtisuorat suorat tutustuminen kappaleiden geometrisiin ominaisuuksiin mittaamisen periaatteen vahvistaminen mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen	tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen koordinaatisto (1.neljännes) yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien (koordinaatiston 1. neljännes) laatiminen ja lukeminen

4. vuosiluokka

Tavoitteena on, että oppilas

- osaa käyttää rationaalilukuja ongelmien ratkaisemisessa
- käyttää peruslaskutoimituksia niin päässä- kuin allekkainlaskuissa
- harjaantuu havaintojen ja päätelmien tekemisessä
- oppii käyttämään sääntöjä ja luomaan säännönmukaisuuksia
- työskentelee pitkäjänteisesti ja vastuullisesti.

Luvut ja laskutoimitukset	Algebra ja funktiot	Geometria	Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys
- kymmenjärjestelmän kertaaminen, lukualue 110 milj., kellonajat - lukujen luokittelua, järjestämistä - negatiivisen kokonaisluvun käsite, yhteenlaskua - kertolaskua, kertotaulujen varmentaminen - sisältö- ja ositusjaon varmentaminen - laskualgoritmeja ja päässälaskua (kaikki peruslaskutoimitukset, jakolaskualgoritmissa yksinumeroinen jakaja) - murtoluvun ja desimaaliluvun käsite - murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välinen yhteys - samannimisten murtolukujen ja desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua - laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen - sulkeiden käyttö - erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen.	- lausekkeen käsite, yksinkertaisten lausekkeiden kirjoittaminen ja tulkitseminen - säännönmukaisuuksia, suhteita ja riippuvuuksia päättelemällä	- suurennoksia ja pienennöksiä - symmetria, yhtenevyys konkreetein välinein - kulman suuruus ja kulmien luokittelu - erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu - piirin käsite - tutustuminen kappaleiden geometrisiin ominaisuuksiin - mittaamisen periaatteen vahvistaminen - mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista - mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen	- tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen - koordinaatisto (1. ja 4. neljännes) - yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien (1. ja 4. neljännes) laatiminen ja lukeminen

5. vuosiluokka

Tavoitteena on, että oppilas

- varmentaa peruslaskutoimitukset myös rationaaliluvuilla päässä ja allekkain sekä kirjoittaa yksinkertaisia lausekkeita
- tutkii kuvioita ja niiden kuvauksia sekä oppii ympyrän piirtämisen ja osien nimityksiä varmistaa mittaamisen periaatteen, arvioinnin, pyöristämisen, muuntamisen ja vertailun
- laatii yksinkertaisia taulukoita ja diagrammeja, luokittelee tietoja (esim. keskiarvo)
- harjaantuu täsmälliseen asioiden esittämiseen sekä suullisesti että kirjallisesti.

Luvut ja laskutoimitukset	Algebra ja funktiot	Geometria	Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys
ajan yksikkömuunnoksia, yhteen- ja vähennyslaskua ajanyksiköillä, lyhyiden aikavälien laskemista lukujen luokittelua, järjestämistä negatiivisen kokonaisluvun käsitteen varmentaminen, yhteen- ja vähennyslaskua kokonaisluvuilla (vähentäjä positiivinen) jaollisuus, 2:n, 3:n, 5:n ja 10:n jaollisuussäännöt laskualgoritmeja ja päässälaskua (kaikki peruslaskutoimitukset) murto- ja desimaaliluvun käsitteen varmentaminen murtolukujen muunnokset murtolukujen ja desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen sulkeiden käytön varmentaminen erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen.	lausekkeen käsite, yksinkertaisten lausekkeiden kirjoittaminen ja tulkitseminen säännönmukaisuuksia, suhteita ja riippuvuuksia päättelemällä yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä	suurennoksia ja pienennöksiä yhdenmuotoisuus ja mittakaava peilauksia suoran ja pisteen suhteen ympyrä ja sen osia, ympyrän piirtäminen kulman mittaaminen ja piirtäminen pinta-ala kappaleiden geometristen ominaisuuksien tutkiminen mittaamisen periaatteen vahvistaminen tilavuuden käsite; vetomitat mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen	tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen koordinaatisto (kaikki neljännekset) yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen laatiminen ja lukeminen keskiarvon käsite, keskiarvon laskeminen tietojen luokittelu ja järjestäminen, tyyppiarvon ja mediaanin käsitteiden pohjustaminen kokemuksia klassisesta ja tilastollisesta todennäköisyydestä.

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 5. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Ajattelun ja työskentelyn taidot
Oppilas
• osoittaa matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä käyttämällä niitä ongelman ratkaisuissa ja esittämällä niitä monipuolisesti välineillä, kuvilla, symboleilla, sanoilla, lukujen avulla tai diagrammeilla
• pyrkii tietoisesti kohdistamaan tarkkaavaisuutensa havaintoja tehdessään; hän pystyy kommunikoimaan havainnoistaan ja ajatuksistaan monipuolisesti, toimimalla, puhumalla, kirjoittamalla ja symbolien avulla
• osaa kuvata reaalimaailman tilanteita ja ilmiöitä matemaattisesti: vertailulla, luokittelulla, järjestämällä, konstruoimalla ja mallintamalla
• osaa ryhmitellä tai luokitella annetun ja valitsemansa kriteerin perusteella sekä osaa etsiä yhteistä ominaisuutta; hän osaa erottaa laadullisen ja määrällisen ominaisuuden; hän osaa kuvata asia- ja esineryhmiä tehden niistä tosia ja epätosia väitteitä
• osaa esittää matemaattisia ongelmia uudessa muodossa; hän pystyy tulkitsemaan yksinkertaisen tekstin, kuvan tai tapahtuman ja tekemään suunnitelman ongelman ratkaisemiseksi
• osaa noudattaa sääntöjä.

Luvut, laskutoimitukset ja algebra
Oppilas
• ymmärtää kymmenjärjestelmän myös desimaalilukujen osalta ja osaa käyttää sitä varmasti; hän ymmärtää negatiivisen luvun ja murtoluvun käsitteet sekä osaa esittää niitä eri metodeilla.
• osaa esittää laskutoimitukset kirjallisesti ja suullisesti ja tietää eri laskutoimitusten väliset yhteydet; hän osaa etukäteen arvioida tuloksen suuruusluokan ja tehtävän ratkaisemisen jälkeen tarkistaa laskun vaiheet sekä arvioida ratkaisun mielekkyyden
• osaa muodostaa ja jatkaa lukujonoja sekä esittää riippuvuuksia.

Geometria
Oppilas
• osaa muodostaa kuvioita annettuja ohjeita noudattaen; hän pystyy havaitsemaan yksinkertaisten geometristen kuvioiden ominaisuuksia sekä tuntee tasokuvioiden käsitteiden muodostamaa rakennetta
• tunnistaa yhdenmuotoisuuden; oppilas osaa peilata suoran suhteen sekä suurentaa ja pienentää kuvioita annetussa suhteessa; hän tunnistaa suoran suhteen symmetriset kuviot
• ymmärtää mittaamisen periaatteen; hän osaa arvioida mittauskohteen suuruuden ja mittauksen tuloksen mielekkyyden sekä ilmoittaa mittaustuloksen sopivalla mittayksiköllä
• osaa laskea suunnikkaiden ja kolmioiden pinta-aloja ja piirejä.

Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys
Oppilas
• osaa kerätä tietoja, järjestää, luokitella ja esittää niitä tilastoina; hän osaa lukea yksinkertaisia taulukoita ja diagrammeja
• osaa selvittää erilaisten tapausten ja vaihtoehtojen lukumäärän sekä osaa päätellä mahdottoman ja varman tapauksen.

6. vuosiluokka

Tavoitteena on, että oppilas

- kertaa ja harjoittelee rationaalilukujen eri esitysmuotojen käyttöä sekä prosenttikäsitettä
- harjoittelee yhtälön ja muuttujan käsitteitä
- oppii kolmioiden ja nelikulmioiden nimitykset sekä niiden piirin ja pinta-alan laskemisen
- tutustuu yhtenevyyden ja yhdenmuotoisuuden käsitteisiin sekä oppii symmetrian suoran ja pisteen suhteen
- kykenee työskentelemään itsenäisesti matematiikan ongelmien parissa.

Luvut ja laskutoimitukset	Algebra ja funktiot	Geometria	Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys
luonnolliset luvut, kokonaisluvut, rationaaliluvut aikalaskut, aikaväli jaollisuussääntöjä, SYT ja PYJ murtolukujen supistaminen ja laventaminen ja desimaaliluvun esittäminen murtolukuna lausekkeiden sieventäminen suhde prosenttilasku: prosenttikäsite, -kerroin, -arvon laskeminen, -luvun laskeminen, alennukset pyöristäminen, arviointi, laskimen käyttö	lukuparin esittäminen koordinaatistossa yhtälön ja muuttujan käsite yhtälön ratkaiseminen vaakamallin avulla	kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä säännölliset monikulmiot ympyrä ja siihen liittyvät käsitteet kolmioiden ja nelikulmioiden piirin ja pinta-alan laskeminen tilavuuden käsite suorakulmaisen särmiön tilavuuden laskeminen tutustuminen yhtenevyyden ja yhdenmuotoisuuden käsitteisiin symmetria suoran ja pisteen suhteen	ks. 5. vuosiluokka

7. vuosiluokka

Tavoitteena on, että oppilas

- syventää lukukäsitettään eri esitysmuotojen sekä lukujen ominaisuuksien avulla
- oppii näkemään säännönmukaisuuksia ja esittämään niitä eri muodoissa
- oppii ymmärtämään matematiikan ja reaalimaailman välisiä yhteyksiä
- syventää taitojaan tasogeometriassa
- oppii tuottamaan matemaattista tekstiä.

Luvut ja laskutoimitukset	Algebra ja funktiot	Geometria	Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys
luonnolliset luvut, kokonaisluvut, rationaaliluvut ja reaaliluvut laskutoimitukset reaaliluvuilla vastaluku, itseisarvo aikalaskut, aikaväli lukujen jaollisuussääntöjä desimaaliluvun esittäminen murtolukuna lausekkeiden sieventäminen pyöristäminen ja arviointi sekä laskimen käyttö potenssi, eksponenttina kokonaisluku	lukuparin esittäminen koordinaatistossa potenssilaskenta polynomilaskennan alkeita neliöjuuri	kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä säännölliset monikulmiot ympyrä ja siihen liittyvät käsitteet monikulmioiden piirin ja pinta-alan laskeminen yhdenmuotoisuus ja yhtenevyys geometrista konstruointia symmetria suoran ja pisteen suhteen kierto ja siirto tasossa kulmien välisiä yhteyksiä kolmion ja ympyrän välisiä yhteyksiä	

8. vuosiluokka

Tavoitteena on, että oppilas

- syventää kirjainlaskennan taitojaan
- osaa käyttää Pythagoraan lausetta kolmion sivujen ratkaisemisessa
- oppii yhtälöjen ja epäyhtälöjen ratkaisemisen sekä näiden käytön
- oppii soveltamaan verrannollisuutta ongelmien ratkaisemisessa
- ymmärtää matemaattisten käsitteiden ja sääntöjen merkityksen.

Luvut ja laskutoimitukset	Algebra ja funktiot	Geometria	Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys
reaaliluvut suhde ja verranto prosenttilasku lukujen jakaminen alkutekijöihin jaollisuus lukujonot ja summat	lauseke ja sen sieventäminen potenssilauseke ja sen sieventäminen polynomin käsite, polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolasku yhtälö ja epäyhtälö vaillinaisen toisen asteen yhtälön ratkaiseminen suoraan ja kääntäen verrannollisuus	Pythagoraan lause ympyrän ja sektorin alan laskeminen yhdenmuotoisuus ja yhtenevyys	todennäköisyyden käsite klassinen todennäköisyys peräkkäiset tapahtumat

9. vuosiluokka

Tavoitteena on, että oppilas

- oppii yhtälöparien ratkaisemisen sekä näiden käytön
- oppii funktion käsitteen sekä funktion tutkimisen
- oppii tunnistamaan kappaleet ja laskemaan niitten pinta-aloja ja tilavuuksia
- oppii tilastollisten tunnuslukujen ja menetelmien käytön johtopäätöksiä tehtäessä
- osaa käyttää trigonometriaa kolmion osien ratkaisemisessa
- ottaa vastuun omasta oppimisestaan matematiikassa.

Luvut ja laskutoimitukset	Algebra ja funktiot	Geometria	Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys
lukukäsitteen syventäminen	yhtälöpari ja sen ratkaiseminen algebrallisesti ja graafisesti riippuvuuden havaitseminen ja sen esittäminen muuttujien avulla suora ja paraabeli funktion käsite funktion kuvaajan tutkimista: funktion nollakohta, suurin ja pienin arvo, kasvaminen ja väheneminen suoraan ja kääntäen verrannollisuus	avaruusgeometria trigonometriset funktiot ja suorakulmaisen kolmion osien ratkaiseminen	keskiarvo diagrammien tulkinta tietojen kerääminen, muuntaminen ja esittäminen käyttökelpoisessa muodossa frekvenssi ja suhteellinen frekvenssi keskiarvon, tyyppiarvon ja mediaanin määrittäminen hajonnan käsite

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT ARVOSANALLE 8

Ajattelun taidot ja menetelmät
Oppilas

- huomaa eri tapauksien yhtäläisyydet ja säännönmukaisuudet
- osaa käyttää puheessaan loogisia elementtejä kuten ja, tai, jos niin, ei, on olemassa, ei ole olemassa
- osaa päätellä yksinkertaisten väitelauseiden totuusarvon
- osaa muuntaa yksinkertaisen tekstimuodossa olevan ongelman matemaattiseen esitysmuotoon ja tehdä suunnitelman ongelman ratkaisemiseksi, ratkaista sen ja tarkistaa tuloksen oikeellisuuden
- osaa käyttää luokittelua matemaattisten ongelmien ratkaisuissa

• osaa esittää järjestelmällisesti mahdolliset ratkaisuvaihtoehdot taulukkoa, puu-, polku- tai muuta diagrammia käyttäen.

Luvut ja laskutoimitukset
Oppilas osaa
• arvioida mahdollista tulosta sekä laatia suunnitelman laskun ratkaisemisesta ja hänellä on luotettava peruslaskutaito
• korottaa luvun potenssiin, jonka eksponenttina on luonnollinen luku ja pystyy jakamaan luvun alkutekijöihinsä.
• ratkaista tehtäviä, joissa tarvitaan neliöjuurta
• käyttää verrantoa, prosenttilaskua ja muita laskutoimituksia arkielämässä eteen tulevien ongelmien ratkaisemisessa.

Algebra
Oppilas osaa
• ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön
• sieventää yksinkertaisia algebrallisia lausekkeita
• potenssien laskutoimitukset
• muodostaa yksinkertaisesta arkielämään liittyvästä ongelmasta yhtälön ja ratkaista sen algebrallisesti tai päättelemällä
• käyttää yhtälöparia yksinkertaisten ongelmien ratkaisemiseen
• arvioida tuloksen järkevyyttä sekä tarkastaa ratkaisunsa eri vaiheet.

Funktiot
Oppilas
• osaa määrittää pisteen koordinaatit koordinaatistosta
• osaa laatia taulukon lukupareista annetun säännön mukaan
• osaa etsiä lineaarisen funktion nollakohdan
• osaa jatkaa lukujonoa annetun säännön mukaan ja pystyy kertomaan sanallisesti yleisen säännön annetun lukujonon muodostumisesta
• tietää suoran yhtälön kulmakertoimen ja vakion merkityksen; hän osaa määrittää kahden suoran leikkauspisteen piirtämällä.

Geometria
Oppilas osaa
• tunnistaa eri geometriset muodot ja tuntee niiden ominaisuudet
• soveltaa oppimiansa piirin, pinta-alan ja tilavuuden laskutapoja
• käyttää harppia ja viivoitinta yksinkertaisten geometristen konstruktioiden tekemiseen
• löytää yhdenmuotoisia ja yhteneviä sekä symmetrisiä kuvioita ja pystyy soveltamaan tätä taitoa kolmioiden ja nelikulmioiden ominaisuuksien tutkimisessa
• soveltaa kahden kulman välisiä yhteyksiä yksinkertaisissa tilanteissa
• käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometriaa suorakulmaisen kolmion osien ratkaisemiseen
• suorittaa mittauksia ja niihin liittyviä laskelmia sekä muuntaa tavanomaisimpia mittayksiköitä.

Todennäköisyys ja tilastot
Oppilas osaa

• määrittää mahdollisten tapausten lukumäärän ja järjestää yksinkertaisen empiirisen tutkimuksen todennäköisyydestä; hän ymmärtää todennäköisyyden ja satunnaisuuden merkityksen arkielämän tilanteissa
• lukea erilaisia taulukoita ja diagrammeja ja määrittää annetusta aineistosta frekvenssit, keskiarvon, mediaanin ja tyyppiarvon.

4.4 YMPÄRISTÖ- JA LUONNONTIETO

Opiskelun lähtökohtia

Vuosiluokilla 1–4 ympäristö- ja luonnontieto eli ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, joka tarkastelee luontoa ja ihmistä sekä näiden vuorovaikutussuhteita. Oppilasta ohjataan ymmärtämään erilaisia luonnonilmiöitä, ihmisiä ja kulttuureita sekä arvioimaan ihmisen toiminnan vaikutuksia maapallolla. Näin pyritään luomaan mahdollisuuksia oman kulttuuri-identiteetin rakentumiselle sekä ekologisesti kestävän ympäristösuhteen syntymiselle.

Koulumme toiminta-ajatuksen näkökulmasta vastuullisuuteen ja yhteistyöhön ohjaamisessa korostuvat sellaiset tutkivat ja yhteistoiminnalliset työskentelytavat, joilla luodaan pohjaa luonnontieteellisen ajattelun kehittymiselle. Kiinnostusta luontoon ja sen suojeluun pyritään vahvistamaan mm. laajan leirikoulutoiminnan ja ympäristökasvatuksen avulla.

Yleistavoitteet

Ympäristö- ja luonnontiedossa on kolme toisiinsa liittyvää tavoitealuetta: luonnontieteellinen ajattelu, ekologisesti kestävä ympäristösuhde ja kulttuurikasvatuksen tukeminen.

A. Luonnontieteellinen ajattelu

Ympäristö- ja luonnontiedon perusta on luonnontieteissä. Niiden tarkasteleminen tutkimusprosessina kehittää luonnontieteellistä ajattelua.

Tavoitteena on, että oppilas

- havainnoi monipuolisesti elinympäristöään ja sen ilmiöitä
- tekee havaintoihinsa pohjautuvia kysymyksiä
- suorittaa erilaisia mittauksia ja kokeita
- kuvaa ja tulkitsee saamiaan tuloksia ja lukemaansa, tekee havaintoihinsa perustuvia vertailuja, luokitteluja ja johtopäätöksiä sekä keskustelee niistä kriittisesti oikeilla käsitteillä.

B. Ekologisesti kestävä ympäristösuhde

Pyrittäessä kehittämään ekologisesti kestävää ympäristösuhdetta on tavoitteena, että oppilas

- havaitsee luonnon kauneuden ja monimuotoisuuden
- seuraa ihmisen aiheuttamia muutoksia sekä luonnossa että rakennetussa ympäristössä
- etsii ongelmien ratkaisukeinoja ja vaikuttamisen mahdollisuuksia
- tuntee elollisen ja elottoman luonnon rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- tunnistaa eliöitä ja niiden elinympäristöjä ja ymmärtää eliökunnan sukulaissuhteita
- arvostaa itseään ja toisia fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin kehittämisessä
- tutustuu energian merkitykseen luonnon prosessien ylläpitäjänä
- toimii ympäristönsä terveyttä ja turvallisuutta edistävästi.

C. Kulttuurikasvatus

Oman kulttuuri-identiteetin kehittymiseksi ja erilaisten kulttuurien ominaispiirteiden ymmärtämiseksi tavoitteena on, että oppilas

- tutustuu kotiseutuunsa ja sen luontoon sekä itseensä osana lähiyhteisöjä, kansaa ja ihmiskuntaa
- tutustuu maapallon eri alueisiin, niiden luontoon ja kulttuureihin.

Arviointi

Arviointi on jatkuvaa, monipuolista ja tavoitepohjaista. Se muodostuu itsearvioinnista, vertaisarvioinnista ja yhteistoiminnallisesta arvioinnista. Arvioinnin kohteena ovat oppilaan oppimistulokset ja työskentely. Tavoitteena on ohjata ja kannustaa opiskelua ja mitata oppilaan oppimista. Hyvän osaamisen kuvaus 4. luokan päättyessä on lähtökohtana tieto- ja taitotasojen arvioinnissa.

Tavoitteet ja sisällöt

1	Tavoitteena on, että oppilas • tutustuu ympäristön eliöihin, aineisiin, materiaaleihin ja fysikaalisiin ilmiöihin • tutkii ihmistä ja hänen suhdettaan ympäristöön • tutustuu avaruuteen.		
	SISÄLLÖT	**MUUTA**	**AIHEKOKONAISUUDET**
	Eliöt ja elinympäristöt • elollinen ja eloton • erilaisia eliöitä: kasvit, sienet, eläimet • eliöt eri vuodenaikoina	• retkiä lähiympäristöön, maatilalle, ratsastustallille, • linturetket, eläinpuisto, kasvien kerääminen • täytetyt eläimet, kasvimallit, kasvatuskokeilut luokassa	• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä
	Oma lähiympäristö • aurinkokuntamme planeetat, aurinko, kuu, asteroidit • aika, vuosi, vuodenajat, kuukausi, viikonpäivä, vuorokausi • kartta: koulu, piha, lähialue • kotiseutu, Suomi	• telluurio • kotiplanetaario • karttaopetuslaatikko • Turkansaari	• Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys • Ihmisenä kasvaminen
	Ympäristön ilmiöitä • sää • säähavaintoja	• säähavaintokaappi	• Ihminen ja teknologia
	Ympäristön esineitä, kappaleita ja aineita • väri, koko, muoto, pinta, paino, lämpötila, • maku, tuoksu, haju, rakenne		• Ihminen ja teknologia
	Ihminen, terveys ja turvallisuus • keho ja aistit • terveys ja sairaus • terveellinen elämäntapa, ravinto ja hygienia • itsestä ja toisista huolehtiminen, hyvät tavat • liikennesäännöt ja liikenneturvallisuus: jalankulkija liikenteessä • elämää ennen ja nyt	• kehon osien mallit, kuvataulut • Ainolan museo • poliisi, terveydenhoitaja, ym. asiantuntijavierailut • liikennepuisto	• Ihmisenä kasvaminen • Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys • Turvallisuus ja liikenne

2	Tavoitteena on, että oppilas • tutkii erilaisten elinympäristöjen eliöitä • tutustuu ihmiselimistön rakenteeseen ja toimintaan • tutustuu planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin • tutustuu luonnontutkimuksen perusmenetelmiin.		
	SISÄLLÖT	**MUUTA**	**AIHEKOKONAISUUDET**
	Eliöt ja elinympäristöt • elämän edellytykset: valo, lämpö, vesi • eliöt ja niiden elinehdot • vuodenaikojen vaikutus	• retkiä lähiympäristöön, maatilalle, ratsastustallille, • linturetket, eläinpuisto, kasvien kerääminen • täytetyt eläimet, kasvimallit, kasvatuskokeilut luokassa	• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä
	Oma lähiympäristö • aurinkokuntamme planeetat, aurinko, kuu, asteroidit • aika, vuosi, vuodenajat, kuukausi, viikonpäivä, vuorokausi • kartta: kotiseutu, Suomi • suomalaisuus • maapallon ihmiset	• telluurio • kotiplanetaario • karttaopetuslaatikko • Turkansaari	• Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys • Ihmisenä kasvaminen
	Ympäristön ilmiöitä • sää ja säähän vaikuttavia tekijöitä • säähavaintoja	• säähavaintokaappi	• Ihminen ja teknologia
	Ympäristön esineitä, kappaleita ja aineita • väri, koko, muoto, pinta, paino, lämpötila, • maku, tuoksu, haju, rakenne		• Ihminen ja teknologia
	Ihminen, terveys ja turvallisuus • ihmisen elämänkulku, oma sukupuu, perhe ja ihmissuhteet • terveys, sairaus, erilaisuus, vammaisuus • terveellinen elämäntapa, ravinto ja hygienia • itsestä ja toisista huolehtiminen, hyvät tavat • liikennesäännöt ja liikenneturvallisuus: pyöräi-	• kehon osien mallit, kuvataulut • Ainolan museo • poliisi, terveydenhoitaja, ym. asiantuntijavierailut • liikennepuisto	• Ihmisenä kasvaminen • Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys • Turvallisuus ja liikenne

	lijä liikenteessä • elämää ennen ja nyt		
3	Tavoitteena on, että oppilas • tekee havaintoja ja luokituksia lähiympäristöstä luonnontutkimuksen menetelmiä käyttäen • tutustuu eliöiden ja eliökunnan rakenteeseen • tutkii Suomea.		
	SISÄLLÖT	**MUUTA**	**AIHEKOKONAISUUDET**
	Eliöt ja elinympäristöt • eliökunnan rakenne • pihan ja puiston eliöitä: pihakasveja, puistokasveja, lemmikkieläimiä • kasvin ja eläimen rakenne • ekosysteemi: ympäristö, biotooppi, biodiversiteetti, ekologinen lokero, eliöiden vuorovaikutus • vesi elinympäristönä • Suomi: luonto, vuodenajat ja eläimet • ympäristönsuojelua käytännössä • maailmanperintökohteet Suomessa	• kasvien kerääminen laajenee • museot, kasvitieteellinen puutarha erityiskohteena • Kuivasjärvi opinto-, elämys- ja retkikohteena • linturetkiä Kuivasjärvelle ja Rajahautaan, lintuhavaintokirja, kalan preparointi • Kuivasjärven tilan seuraaminen	• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä
	Oma lähiympäristö • maisema ja kartta, ilmansuunnat, mittakaava, kartan värit, karttamerkit • elinkeinot, oma kotiseutu	• integroidaan liikunnan opetukseen • eri elinkeinoalojen edustajia	• Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys • Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
	Ympäristön esineitä, kappaleita ja aineita • vesi: olomuodot, kelluminen, haihtuminen • energia: tuulen ja veden kyky tehdä työtä • sähkö: hankaussähkö, taskulamppu, sähköturvallisuus	• Merikosken voimalaitos • ISVET 301 veden olomuodot • ISVET 309 kokeillaan veden kykyä tehdä työtä • ISVET 310 kokeillaan tuulen kykyä tehdä työtä • ISVET 303 todetaan hankaussähkö	• Ihminen ja teknologia
	Ihminen, terveys ja turvallisuus • vastuun herättäminen itsestä ja ympäristöstä • terveellinen, turvallinen ja viihtyisä ympäristö	• retket	• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

4	Tavoitteena on, että oppilas • tekee havaintoja luonnosta ja ihmisen muovaamasta ympäristöstä • pohtii elinehtoja luonnossa • tutustuu ihmisen elinehtoihin • tutustuu Pohjois-Eurooppaan.		
	SISÄLLÖT	**MUUTA**	**AIHEKOKONAISUUDET**
	Eliöt ja elinympäristöt • niityn ja pellon eliöitä • eliöiden rakenne: vihreä kasvi, sen toiminta. • maanviljely: ravintokasveja, kotieläimiä, vesieläimet ravintona, nykyaikainen ravinnontuotanto • kestävä kehitys • Pohjois-Eurooppa elinalueena: kulttuurit, käytöstavat, säädökset, hallitusmuodot ja lait • maailmanperintökohteet Pohjoismaissa	• energian kierto ekosysteemissä ämpärimallina • ympäristön havainnointi mm. Earth Education -menetelmillä (maakasvatus) • kevään biologia tutkimuskohteena Oulangan kevätleirikoulussa, kevään tarkkailun työkirja • kasvien ja hyönteisten kerääminen, hyönteisharrastusopas • herbaario	• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä
	Oma lähiympäristö • työnjaosta ammatteihin: tuottaja, jalostaja, kuluttaja, eri ammattialat	• eri ammattien edustajia • työpaikkakäyntejä	• Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
	Ympäristön ilmiöitä • yksinkertaiset koneet: vipu, väkipyörä, kalteva taso • energia, voima, työ, liike, kitka • sähkö: johteet, virtapiiri, kodin sähkölaitteet • sähkön kyky tehdä työtä	• ISVET 403 sähköjohteet ja eristeet • ISVET 404 virtapiiri • ISVET 405 kodin sähkölaitteet • ISVET 409 jousen kyky tehdä työtä • Merikosken voimalaitos, tuulivoimalat	• Ihminen ja teknologia
	Ympäristön esineitä, kappaleita ja aineita • erilaiset luonnonmateriaalit • kemiallisten ja keinotekoisten prosessien tuotteet		• Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
	Ihminen, terveys ja turvallisuus • oikeat työohjeet, työtavat ja työympäristöt	• asiantuntijavierailuja	• Ihminen ja teknologia

Hyvän osaamisen kuvaus	**Luonnon tutkimisen taidot** Oppilas • osaa tehdä havaintoja eri aisteilla sekä osaa kohdistaa huomionsa havaintojen teon kohteen olennaisiin piirteisiin • osaa kuvailla, vertailla ja luokitella kappaleita ja eliöitä sekä ilmiöitä niiden erilaisten ominaisuuksien perusteella • osaa tehdä ohjatusti yksinkertaisia tutkimuksia, jotka kohdistuvat luontoon, luonnon ilmiöihin ja rakennettuun ympäristöön • osaa käyttää erilaisia tietolähteitä ja vertailla eri tavoin hankkimaansa tietoa • osaa ilmaista luonnosta ja rakennetusta ympäristöstä hankkimaansa tietoa puhuen, kirjoittaen ja piirtäen. **Eliöt ja ympäristöt** Oppilas • ymmärtää kuinka elollinen ja eloton luonto eroavat toisistaan ja osaa kuvata eri elinympäristöjen kuten pihan, puiston, metsän, niityn ja pellon piirteitä sekä tunnistaa niiden tavallisimpia eliölajeja; oppilas osaa antaa esimerkkejä selkärangattomista ja selkärankaisista eläimistä • tuntee vuodenaikojen vaihtelun piirteet ja osaa kuvata kuinka eliöt ovat sopeutuneet eri vuodenaikoihin ja erityisesti Suomen talveen • tietää mistä ruoka-aineet ovat peräisin ja missä ruoka tuotetaan • osaa kuvata luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön eroja, osoittaa kiinnostusta ja vastuullisuutta niitä kohtaan sekä osaa arvioida ympäristön kauneutta, monimuotoisuutta ja viihtyisyyttä • ymmärtää kartan ilmaisutavan sekä osaa käyttää kartanluvussa apuna ilmansuuntia, karttamerkkien selitystä ja janamittakaavaa ja osaa laatia yksinkertaisen kartan koulun pihasta ja omasta lähiympäristöstään • osaa kuvata kotiseutunsa ja oman maakuntansa luonnonoloja ja ihmisen toimintaa • oppilas osaa hahmottaa Suomea, Pohjoismaita ja muita lähialueita sekä ymmärtää näiden alueiden maisemallisen rikkauden • ymmärtää kotiseutunsa osana Suomea ja Suomen osana Pohjoismaita sekä ymmärtää maapallon ihmisen elinpaikkana. **Ympäristön aineita ja ilmiöitä** Oppilas • osaa käyttää keskeisiä käsitteitä ja hahmottaa käsitteitä kokonaisuuksina • osaa käyttää yksinkertaisia tutkimusvälineitä, kuten kelloa, pituusmittoja, lämpömittaria ja luuppia, sekä käyttää havaintojen teossa myös itse tehtyjä välineitä • osaa selittää yksinkertaisten laitteiden, kuten vivun, pyörän, jousen, toimintaa sekä osaa tutkia erilaisten rakenteiden lujuutta • osaa rakentaa yksinkertaisen virtapiirin pariston, lampun ja johtimien avulla sekä tuntee kodissa käytettäviä sähkölaitteita; hän ymmärtää, että sähkön käyttöön liittyy vaaroja ja osaa käyttää sähkölaitteita turvallisesti • tuntee erilaisia valon, äänen ja lämmön lähteitä sekä tunnistaa ja osaa tutkia valoon, ääneen ja lämpöön liittyviä ilmiöitä kuten äänen eteneminen, valon eteneminen ja heijastuminen sekä lämmön siirtyminen ja lämmittäminen • tuntee näön ja kuulon suojeluun sekä palovammojen ehkäisyyn liittyviä toimenpiteitä ja osaa toimia niiden mukaisesti • osaa tutkia ilman ja veden ominaisuuksia, veden olomuodon muutoksia ja osaa kuvailla veden kiertokulkua luonnossa • ymmärtää aineen muuttumisen toisiksi aineiksi esimerkiksi kynttilän tai puun palaessa sekä tuntee herkästi syttyviä aineita ja osaa käyttää alkusammutusvälineitä • tuntee erilaisten aineiden ja materiaalien ominaisuuksia ja käyttötarkoituksia ja tietää, että kotona voi olla vahingollisia aineita, kuten lääkkeitä, pesu- ja puhdistusaineita sekä liuottimia, tupakka- ja alkoholituotteita • osaa lajitella jätteitä, ei roskaa ympäristöä sekä osaa säästää vettä, sähköä ja lämpöä.

	Ihminen ja terveys Oppilas • osaa kuvata kasvun ja kehityksen sekä elämänkulun eri vaiheita, osaa nimetä ihmisen tärkeimmät ruumiinosat ja keskeisiä elintoimintoja • tuntee terveyttä edistäviä arkikäytäntöjä ja tottumuksia: vuorokausirytmi, riittävä uni ja lepo, ravinto, säännöllinen ruokaileminen, päivittäinen liikunta, oikeat työskentelyasennot koulussa ja kotona, ryhti, suun terveys, hygienia, pukeutuminen • osaa perussäännöt ryhmässä toimimisesta ja kohteliaasta käytöksestä; hän osaa tunnistaa ja nimetä erilaisia tunteita ja tietää, että tunteiden ilmaisua voidaan säädellä • osaa kuvata tavallisimpia lasten sairauksia, niiden oireita ja itsehoitoa; hän tietää lääkkeiden käytön perussääntöjä; hän osaa yksinkertaisia ensiaputaitoja sekä osaa hälyttää ja hakea apua tarvittaessa. **Turvallisuus** Oppilas • osaa kuvata erilaisia kiusaamisen ja väkivallan tunnuspiirteitä; hän tietää yksilön oikeuden fyysiseen koskemattomuuteen sekä tunnistaa hyväksytyn ja ei-toivotun kosketuksen erot; hän tietää, miten tarvittaessa voi hakea apua itselleen, ja tietää, ketkä auttavat koulussa ja lähiyhteisössä • tietää ikäkautensa mukaisesti, mikä on luvallista toimintaa ja mikä ei • tietää ja tunnistaa turvallisuutta uhkaavia vaaratekijöitä lähiympäristössä ja liikuttaessa liikenteessä, vesillä tai jäällä; hän tuntee jalankulkijana ja pyöräilijänä keskeiset liikennesäännöt ja ymmärtää, miksi sovittuja ohjeita ja sääntöjä pitää noudattaa.

4.5 BIOLOGIA

Opiskelun lähtökohtia

Biologian opiskelussa tutkitaan elämää, sen ilmiöitä ja edellytyksiä. Biologian opiskelu pohjautuu 1–4 luokkien ympäristö- ja luonnontietoon, jonka avulla oppilas on hankkinut luonnontuntemuksen ja -tutkimisen perustiedot ja -taidot.

Luonnontuntemus ja luonnon perusilmiöiden ymmärtäminen, eliöiden ja niiden elinympäristöjen välisen vuorovaikutuksen selvittäminen ja luonnon monimuotoisuuden oivaltaminen ovat biologian opiskelun ja opetuksen keskeisiä sisältöjä. Biologian avulla oppilas oppii tuntemaan myös itseään ihmisenä ja osana luontoa.

Biologian opiskelu antaa oppilaille valmiudet havainnoida ja tutkia luontoa. Biologian opetus perustuu tutkivaan oppimiseen, ja se kehittää oppilaan luonnontieteellistä ajattelua. Myönteiset elämykset, luontokokemukset ja oppimisen ilo ovat osaltaan kehittämässä vastuullisuutta, ympäristötietoisuutta ja halua vaalia elinympäristöjä ja elämän monimuotoisuutta.

Oppilaan tukemisessa biologian opetuksessa noudatetaan opetussuunnitelmassa kuvattuja kolmiportaisen tuen keinoja ja menettelyjä.

Yleistavoitteet

Biologian opetuksen tavoitteena on, että oppilas oppii käyttämään biologialle ominaisia käsitteitä ja tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä, liikkumaan luonnossa sekä kuvaamaan elämän perusilmiöitä ja hahmottamaan ekosysteemien rakennetta ja toimintaa. Eliölajien tunnistaminen ja tunteminen ovat osa yleissivistystä, ja ne auttavat oppilasta arvostamaan luonnon monimuotoisuutta. Ihmisen perusrakenteen ja keskeisten elintoimintojen tietäminen, seksuaalisuuden biologisen perustan ymmärtäminen ja perinnöllisyyden keskeisten käsitteiden tunteminen ovat fyysisen ja psyykkisen itsetuntemuksen sekä itsensä ja muiden arvostamisen edellytys.

Biologian opetuksen ja opiskelun tavoitteena on myös tunnistaa kotiseudun ympäristömuutoksia, pohtia niiden syitä ja hakea ongelmien ratkaisumahdollisuuksia sekä ymmärtää ympäristönsuojelun keskeiset tavoitteet ja luonnonvarojen kestävän käytön periaatteet. Tavoitteena on kestävään elämäntapaan sitoutunut kansalainen, joka arvostaa elämän eri muotoja ja haluaa suojella elinympäristöään.

Arviointi

Hankittuja tietoja ja taitoja arvioidaan monin tavoin. Arviointi on tavoitepohjaista, yksilöllistä, monipuolista ja totuudenmukaista. Opiskelun aikana arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan oppilaan opiskelua, kehittämään oppilaan edellytyksiä itsearviointiin ja mittaamaan kunkin oppilaan oppimista. Päättöarvioinnin kriteerit määrittävät oppilaan tieto-ja taitotason arvosanalle 8.

Tavoitteet ja sisällöt

5	Tavoitteena on, että oppilas • perehtyy metsän eliöyhteisöön • perehtyy eliökunnan rakenteeseen ja eliöiden luokitteluun • tutustuu evoluutioteoriaan ja ekologian perusteisiin • tutustuu etologiaan • tutustuu ihmisen kehittymiseen, rakenteeseen, elämään ja käyttäytymiseen • perehtyy luonnonsuojelun peruskäsitteisiin.		
	Sisällöt	**Muuta**	**Aihekokonaisuudet**
	Eliöt ja elinympäristöt • metsän eliöitä: luokittelu ja eliöiden sukulaisuus • eläinten ja kasvien sopeutuminen eri olosuhteisiin ja elinalueisiin • maapallon kehittyminen: evoluutioteoria • eliökunnan rakenne • eläinten käyttäytyminen	• metsäekosysteemi • eläinmuseo • Hailuodon leirikoulu • luonnon tutkimusmenetelmiä käytännön harjoituksina • selkärangattomien laatikot • hyönteiskokoelma • herbaario	• Ihmisenä kasvaminen
	Ihminen • kehityshistoria • rakenne, elintoiminnat, kasvu ja kehitys • elämänkulku: murrosikä, lisääntyminen • käyttäytyminen • alkoholi, tupakka, huumausaineet, lääkkeet	• ihmisen kehon mallit, preparaattisarjat	• Ihmisenä kasvaminen

	Luonnon ja ympäristön suojeleminen • elinkeinojen vaikutus luontoon • luonnonsuojelu • kestävä kehitys	• Hailuodon leirikoulu	• Vastuu ympäristöstä hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä
6	Tavoitteena on, että oppilas • perehtyy suo- ja tunturieliöyhteisöön • perehtyy biologian peruskäsitteisiin ja tutkimusmenetelmiin • tutustuu maapallon vyöhykkeisyyteen • tutustuu ihmisen saavutuksiin • perehtyy luonnonsuojeluun.		
	Sisällöt	**Muuta**	**Aihekokonaisuudet**
	Eliöt ja elinympäristöt • suon ja tunturin eliöitä: sopeutuminen, uhanalaiset eläimet • kasvukausi: valon määrä, kasvuympäristö • tutkimuksia mm. eläinten ja kasvien elinoloista, levinneisyydestä ja käyttäytymisestä • kasvillisuusvyöhykkeet • eläinmaantieteelliset alueet • globaalit ilmiöt ja ongelmat	• vaellusleirikoulu • herbaario • luonnontieteellinen tutkimusprojekti esim. Altaan liittyen • pohjoisen kalottialueen erityispiirteet tutkimuskohteena • leirikoulu Pohjois-Norjassa	• Vastuu ympäristöstä hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

	Luova ihminen • luova ihminen, innovaatiot, taide • luonnontieteet, -tieteilijät • keksintöjä	• museot, yliopisto, Teknologiakylä • Tietomaa	• Ihminen ja teknologia
	Ympäristön suojeleminen • rakentaminen, puu, betoni • ääni, meluhaitat • elinkeinojen vaikutus luontoon ja kulttuuriin; kestävä kehitys • luonnonsuojelu	• kaupunkileirikoulu, Oulun eri kaupunginosat • vaellusleirikoulu	• Ihminen ja teknologia • Vastuu ympäristöstä hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

Hyvän osaamisen kuvaus	**Luonnon tutkimisen taidot** Oppilas • osaa liikkua luonnossa sekä havainnoida ja tutkia luontoa • osaa kuvata tekemiään yksinkertaisia luontoon ja muuhun ympäristöön liittyviä tutkimuksia sekä selostaa niiden tuloksia • tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja osaa kerätä lähiympäristön kasveja ohjeiden mukaisesti. **Eliöt ja elinympäristöt** Oppilas • tuntee eri selkärankaisryhmät ja tunnistaa lähiympäristön yleisimmät nisäkkäät, linnut ja kalat sekä osaa kertoa esimerkkejä eläinten sopeutumisesta ympäristöönsä • tietää, että vihreät kasvit valmistavat itse oman ravintonsa yhteyttämisen avulla • osaa selittää ravintoketjun pääperiaatteet jonkin esimerkin avulla • ymmärtää ja osaa antaa esimerkkejä siitä, miksi ja miten ihminen on riippuvainen luonnosta ja osaa selvittää peruselintarvikkeiden alkuperän • osaa antaa esimerkkejä siitä, miten lähiluontoa ja asuinympäristöä voidaan vaalia ja suojella. **Ihmisen rakenne, elintoiminnot, kasvu, kehitys ja terveys** Oppilas • osaa kuvata perusasioita ihmisen rakenteesta ja elintoiminnoista • osaa tarkastella omaan kasvuunsa ja kehitykseensä liittyviä muutoksia, osaa selittää murrosiän ja seksuaalisen kehityksen muutoksia tytöillä ja pojilla sekä antaa esimerkkejä niiden yksilöllisestä ilmenemisestä • osaa antaa esimerkkejä siitä, miten tunteiden ilmaisua voidaan säädellä, ja siitä, miten asioita voidaan tarkastella myös muiden ihmisten näkökulmasta, sekä osaa esimerkein kuvata tunneilmaisuun liittyvää ihmisten erilaisuutta • tietää ikäkauteensa liittyvät oikeutensa ja vastuunsa.

<table>
<tr><td>7</td><td colspan="3">Tavoitteena on, että oppilas
• tuntee vesiekosysteemin rakenteen ja toiminnan
• tunnistaa vesien lajistoa
• tutustuu biologisiin tutkimusmenetelmiin.</td></tr>
<tr><td></td><td>Sisällöt</td><td>Muuta</td><td>Aihekokonaisuudet</td></tr>
<tr><td rowspan="2">BG1 LUONTO JA EKOSYSTEEMIT</td><td>Ekosysteemien rakenne ja niiden perustoiminnat
• luonto jäsentyy ekosysteemeiksi
• energia virtaa ja aine kiertää
• ravintoketjut ja ravintoverkot</td><td>• kenttätutkimusvälineet</td><td rowspan="2">• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta.</td></tr>
<tr><td>Vesiekosysteemi
• vesi – elämän edellytys
• vesi – erilainen elinympäristö
• kasveja rannalla ja vedessä
• plankton
• vesien eläimiä
• ravinteet kiertävät vesissäkin
• erilaisia järviä
• virtaavat vedet
• Itämeri – murtoveteen sopeutunutta elämää</td><td>• retket ja maastotyöskentely
• maastosta haetun materiaalin tunnistus ja luokittelu
• herbaario
• mikroskopointi ja laborointi
• pienimuotoisen tutkimuksen toteuttaminen vesiekosysteemistä</td></tr>
</table>

8	Tavoitteena on, että oppilas • tuntee metsäekosysteemin rakenteen ja toiminnan sekä tunnistaa metsän lajistoa • hahmottaa eliökunnan järjestelmän • yhdistää eliöiden rakenteen ja elintoiminnot lajinkehitykseen.		
	Sisällöt	**Muuta**	**Aihekokonaisuudet**
BG2 ELÄMÄ JA EVOLUUTIO	**Metsäekosysteemi** • metsän kasvuolosuhteet • erilaisia metsiä • metsät muuttuvat • eläimet – metsän kuluttajat • sienet • vuodenaikojen vaihtelu • vesi- ja maaekosysteemien vertailu	• maastoretket koulun lähimetsiin • maastosta haetun materiaalin tunnistaminen ja luokittelu • herbaario • kenttätutkimusvälineet	• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
	Elämän edellytykset • elämän vaatimukset ja rajat • solurakenne • kasvu- ja lisääntyminen • energian sitominen ja käyttö	• mikroskopointi ja laborointi • tietoverkot • yliopiston kokoelmat	
	Eliökunnan synty ja kehitys • evoluution peruspiirteet • elämä maapallolla eri aikakausina • eliökunnan pääryhmät • eliöiden sopeutuminen ympäristöönsä	• biologian ja biokemian laitosten tutustumiskäynnit • eläinmuseo	

9	Tavoitteena on, että oppilas • tuntee ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan • tuntee terveiden elintapojen vaikutuksen omaan elimistöönsä • soveltaa terveitä elintapoja omassa elämässään.		
	Sisällöt	**Muuta**	**Aihekokonaisuudet**
BG3 IHMINEN	**Ihmisen perusrakenne ja elintoiminnot** • solut, kudokset, elimet ja elimistöt • iho, lihakset ja luusto • aineenvaihdunta, ravinto ja ruuansulatus sekä kuonaneritys • veri ja verenkiertoelimistö • keuhkot ja hengitys • hormonitoiminta elimistön säätelyssä • hermosto ja aistitoiminta • elimistön puolustus	• mikroskopoinnit • solu- ja kudospreparaatit • teuraseläinten elinnäytteet • ihmisen elinmallit • veriryhmän määritys, verenpaine • laboroinnit • biologiset tutkimukset • koejärjestelyt ja testit	• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • Ihmisenä kasvaminen: oman kehon arvostaminen ja suojelu
	Ihmisen lisääntyminen ja perinnöllisyyden perusteet • seksuaalisuuden biologinen perusta • sukukypsyys • raskauden ehkäisy ja seksuaaliterveys • hedelmöityminen, raskaus ja syntymä • kromosomit, geenit ja perimä	• lapsentekopeli • ehkäisyvälineet	

	Ihmisyys ja sen ilmeneminen • ihmisen biologinen lajinkehitys • aivojen kehitys • kulttuurievoluutio • biotekniikan mahdollisuudet		
9	Tavoitteena on, että oppilas • ymmärtää ihmisen riippuvuuden luonnosta • etsii tietoa ympäristöasioista ja tunnistaa ympäristössä tapahtuvia muutoksia • pohtii omia valintojaan ja arvioi kulutustottumuksiaan.		
	Sisällöt	**Muuta**	**Aihekokonaisuudet**
BG4 YMPÄRISTÖ	**Elämä luonnon varassa** • perustarpeet, aineelliset ja aineettomat hyödyt • luonnonvarat, energia • tuotteiden valmistus ja elinkaari **Kulutus ja kestävä käyttö** • kulutuksen vähentäminen • energian säästäminen • jätteiden vähentäminen ja hävittäminen • ekologinen jalanjälki ja selkäreppu	• kyselyt, haastattelut, pikku tutkimukset • vierailut kierrätyskeskukseen, kaatopaikalle • Suomen ympäristökeskus	• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

	Ympäristöongelmat • ilmakehän muutokset: kasvihuoneilmiö ja otsonikato • vesien rehevöityminen ja happamoituminen • hapan laskeuma, kasvillisuus ja maaperä • ympäristön kemikalisoituminen ja ympäristömyrkyt	• vierailut teollisuuslaitoksiin • tutkiva oppiminen • luontopolut	
	Luonnon monimuotoisuus • lajien suojelu • suojelualueet, Natura-alueet • luonnon virkistyskäyttö, jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet		
	Kaupunkiluonto • elinympäristö ja lajisto	• maastotyöskentely	
	Kansalaisena ja vaikuttajana • ympäristöhallinto • YVA (ympäristövaikutusten arviointi) • toimivat alueet ja aluesuunnittelu • SVA (sosiaalisten vaikutusten arviointi)	• Suomen ympäristökeskus	• Viestintä- ja mediataito
	Oulu – oma kotikaupunkimme • luontoa, elinkeinoelämää, taloutta, kulttuuria	• Oulun kaupunki	

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT ARVOSANALLE 8

Biologian tutkimustaidot
Oppilas osaa
• käyttää mikroskooppia näytteitä tutkiessaan
• työskennellä maastossa ja laboratoriossa annettujen ohjeiden mukaan sekä osaa kerätä kasveja ohjeiden mukaisesti
• toteuttaa itsenäisesti pienimuotoisia tutkimuksia.

Luonto ja ekosysteemit
Oppilas osaa
• jaotella eliöitä pääryhmittäin keskeisten tuntomerkkien avulla ja osaa tunnistaa lähiluonnon kasvi-, eläin- ja sienilajeja
• kuvata ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan
• nimetä ja kuvata metsä- ja järvityyppejä
• tehdä pienimuotoisia metsä-, vesi- tai suoekosysteemiin liittyviä tutkimuksia
• selostaa perusasioita metsänhoidosta ja kasvinviljelystä
• kuvata esimerkein luonnon monimuotoisuutta, osaa perustella sen merkitystä ekologisen kestävyyden kannalta sekä tuntee metsien kestävän käytön periaatteet.

Elämä ja evoluutio
Oppilas osaa
• kuvata pääpiirteet kasvi- ja eläinsolun rakenteesta
• selostaa fotosynteesin ja kuvata sen merkityksen eliökunnan kannalta
• kuvata kasvien, eläinten, sienten ja mikrobien lisääntymistä
selostaa evoluution peruspiirteet ja ihmisen evoluution vaiheet
• jäsentää eliökunnan pääryhmiin ja perustella ryhmittelyn.

Ihminen
Oppilas osaa
• kuvata ihmisen tärkeimpien kudosten, elinten ja elimistöjen rakenteen ja toiminnan pääpiirteet
• selvittää seksuaalisuuden erilaisia ilmenemismuotoja
• selostaa pääpiirteissään sukupuolisolujen synnyn, yhdynnän, hedelmöityksen, raskauden kulun ja synnytyksen
• käyttää periytymiseen liittyviä keskeisiä käsitteitä.

Yhteinen ympäristö
Oppilas osaa
• kuvata ekologisesti kestävää kehitystä sekä luonnon monimuotoisuuden säilymisen ja ympäristösuojelun merkitystä
• tehdä pienimuotoisia tutkimuksia oman elinympäristönsä tilasta
• kertoa esimerkkejä kotiseutunsa luonnonympäristön muuttumisesta ja osaa antaa esimerkkejä siitä, millä tavalla voi itse toimia kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti.
mukaisesti

4.6 MAANTIETO

Opiskelun lähtökohtia

Maantiedon opiskelussa tutkitaan maapalloa ja sen erilaisia alueita ja ilmiöitä. Maantiedossa yhdistyvät sekä luonnontieteelliset että yhteiskuntatieteelliset näkökulmat, jotka auttavat ymmärtämään tarkasteltavan alueen ja sen ihmisten menneisyyttä ja nykyisyyttä sekä arvioimaan tulevaisuutta.

Maantiedon opiskelun pohjana on karttojen, kuvien, kaavioiden ja tekstien antama informaatio, joita elämykset ja kenttähavainnot täydentävät. Monipuolisen avmateriaalin käyttö ja ajankohtaisen informaation hankkiminen ovat olennainen osa maan-tiedon opiskelua. Maapallon karttakuvan hahmottaminen luo perustan tiedon jäsentymiselle.

Maantieteellisiä kysymyksiä tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota ilmiöiden esiintymiseen ja ihmisen ja luonnon väliseen vuorovaikutukseen paikallisesti, alueellisesti ja globaalisesti. Kehitysmahdollisuuksia ja ongelmien ratkaisukeinoja pohdittaessa otetaan huomioon myös eri vaihtoehtojen ympäristövaikutukset.

Oppilaan tukemisessa maantiedon opetuksessa noudatetaan opetussuunnitelmassa kuvattuja kolmiportaisen tuen keinoja ja menettelyjä.

Yleistavoitteet

Maantiedon opetuksen tavoitteena on, että oppilas tietää planetaarisuuden perusteet ja ymmärtää sen merkityksen, hahmottaa maapallon rakenteen ja pinnanmuotojen pääpiirteet sekä tuntee vesikehän ja ilmakehän ilmiöitä. Hän käyttää karttaa ja muita maantieteellisiä tietolähteitä ja tuntee kestävän kehityksen periaatteet. Oppilas oivaltaa väestön jakautumisen yhteyden ilmastoon, luonnonvaroihin ja alueen taloudelliseen kehitykseen sekä tuntee oman maansa ja kotiseutunsa osana maailmaa.

Arviointi

Oppilasarviointi tukee ja ohjaa oppilasta. Kurssin aikana oppilaalle annetaan palautetta edistymisestä. Palautteen tehtävänä on edistää oppilaan kasvua tavoitteiden suunnassa sekä vahvistaa oppilaan itsetuntoa.

Oppilaan omien kykyjen ja taitojen tunnistamista kehitetään ja hänen sosiaalista kasvuaan tuetaan. Arviointi on yksilöllistä, monipuolista, tavoitepohjaista ja totuudenmukaista. Päättöarviointi määrittää osaamisen tason sekä opastaa jatko-opintoihin suuntautumisessa ja valikoitumisessa.

Tavoitteet ja sisällöt

5	Tavoitteena on, että oppilas • perehtyy Euroopan luonnonmaantieteellisiin piirteisiin • perehtyy Afrikkaan • kertaa ja syventää käsitystään maailmankaikkeudesta.		
	Sisällöt	**Muuta**	**Aihekokonaisuudet**
	Eurooppa • maanosa, manner • luonnonmaantieteelliset vyöhykkeet • ilmasto, kasvillisuus, eläimistö • maailmanperintökohteet **Afrikka** • maanosa, manner • luonnonmaantieteelliset vyöhykkeet • ilmasto, kasvillisuus, eläimistö • valtiot, kansat, kulttuurit • maapallon vyöhykkeisyys • maailmanperintökohteet	• geologinen museo • kasvitieteellinen puutarha • eläintarha • eläinmuseo • ystävyysseurat • kulttuurilähettiläät	• Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
	Ihmisten elämän ja elinympäristöjen monimuotoisuus maapallolla • avaruus ja aika, universumi, linnunrata, galaksi, tähti • mittasuhteet, valovuosi, avaruustutkimus • elämän perusedellytykset eri vyöhykkeillä	• telluurio • planetaario • tähtitieteen laitos	• Viestintä ja mediataito • Ihminen ja teknologia

6	Tavoitteena on, että oppilas • perehtyy Aasiaan, Australiaan ja Oseaniaan.		
	Sisällöt	**Muuta**	**Aihekokonaisuudet**
	Maapallo ja ihmiset • Aasia, Australia ja Oseania • ihminen eri puolilla itäisiä maanosia • vyöhykkeisyys, aikavyöhykkeet, karttaprojektiot • manner- ja meri-ilmasto • maailmanperintökohteet	• geologinen museo • kasvitieteellinen puutarha • eläintarha • eläinmuseo • ystävyysseurat • kulttuurilähettiläät	• Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Hyvän osaamisen kuvaus	**Karttataidot** Oppilas • osaa etsiä kartastosta tutkimiaan paikkoja, käyttää kartanluvussa hyväkseen karttamerkkejä ja mittakaavoja sekä osaa tulkita erilaisia karttoja • osaa tulkita tilastoja, diagrammeja, kuvia, ja sähköisten viestimien välittämää tietoa sekä osaa kriittisesti arvioida eri tietolähteitä • osaa itse laatia yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja. **Eurooppa osana maailmaa** Oppilas • tietää pääpiirteissään Euroopan valtiot ja niiden pääkaupungit sekä osaa kuvata luonnonolojen vaihtelua ja ihmisen toimintaa Euroopassa. **Ihmisten elämän ja elinympäristöjen monimuotoisuus maapallolla** Oppilas • tietää maailmankartan keskeisen nimistön, kuten maanosat, valtameret, suurimmat vuoristot sekä sademetsä- ja aavikkoalueet • tietää, että maapallolla on erilaisia ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä ja osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten ilmasto-olot, kuten lämpötila ja sademäärä, vaikuttavat ihmisen toimintaan, erityisesti maatalouteen ja asumiseen eri vyöhykkeillä sekä osaa kuvata ihmisten elämää erilaisissa ympäristöissä • osaa kertoa esimerkkejä eri alueilta siitä, miten ihmisen toiminta, kuten kaupunkien ja teollisuuden rakentaminen, liikalaiduntaminen ja polttopuun kerääminen ovat aiheuttaneet muutoksia ympäristössä • osaa tunnistaa oman kulttuurin ja vieraiden kulttuurien piirteitä.

	7 Tavoitteena on, että oppilas • tuntee planetaarisuuden perusteet ja hahmottaa maapallon vyöhykkeisyyden • oppii Amerikan aluemaantietoa • käyttää karttoja ja diagrammeja tiedon hankinnassa.		
	Sisällöt	**Muuta**	**Aihekokonaisuudet**
GE 1 1.KURSSI : MAA - IHMISEN KOTIPLANEETTA	**Maailmankuvan hahmottaminen** • tiedonhankintatavat • erilaisen lähdeaineiston tulkinta • kiertolaisena maailmankaikkeudessa • Amerikan karttakuva **Maapallon vyöhykkeiden tarkastelu Pohjois- ja Etelä-Amerikan avulla** • lämpövyöhykkeet, ilmasto- ja kasvillisuusalueet • napaseudut **Maanpinta muuttuu** • maapallon litosfäärilaattojen liikkeet sekä niistä johtuvat ilmiöt Pohjois- ja Etelä-Amerikassa • maanpinnan eroosio **Ihminen Pohjois- ja Etelä- Amerikassa** • asutuksen sijoittuminen • Latinalainen Amerikka – rikkautta ja köyhyyttä • vauras Anglo-Amerikka • teollisuutta ja suurkaupunkeja • monimuotoista maataloutta	• Kartat, kuvataulut, diat • Internet, CD-materiaalit, videot • Projektityöt • Linkit: Maanmittauslaitos GTK Tilastokeskus	• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys • Viestintä ja mediataito

8	Tavoitteena on, että oppilas • hahmottaa Euroopan vyöhykkeisyyden ja luonnonolot • pohtii ihmistoimintaa ja sen vaikutuksia • käyttää erilaisia tietolähteitä.		
	Sisällöt	**Muuta**	**Aihekokonaisuudet**
GE 2 KURSSI 2: EUROOPPA	**Eurooppa maanosana** • Euroopan karttakuva • vyöhykkeisyys	• Kartat, kuvataulut, diat • Internet, CD-materiaalit, videot • Projektityöt • Linkit: Maanmittauslaitos GTK Tilastokeskus EU Tietoa eri maista Matkailu 1 Matkailu 2	• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys • Viestintä ja mediataito
	Luonnonolot ja maisema • maisema ja siihen vaikuttavat tekijät • alangoilta vuoristoon • jokien ja järvien verkosto		
	Ihminen Euroopassa • asutuksen sijoittuminen • suurkaupunkeja ja maaseutua • kielet, uskonnot, siirtolaisuus		
	Euroopan alueet • Länsi- ja Keski-Eurooppa • Itä-Eurooppa • Etelä-Eurooppa • Itämereltä Karpaateille		
	Euroopan tulevaisuus • valtiot liittoutuvat • muuttuva maatalous		

9	Tavoitteena on, että oppilas • syventää Suomen ja lähialueiden tuntemustaan • oivaltaa maantieteellisiä syy-seuraussuhteita • käyttää karttoja, diagrammeja ja muita tietolähteitä tiedon hankinnassa.		
	Sisällöt	**Muuta**	**Aihekokonaisuudet**
	Suomen karttakuva ja maisema • tiedonhankintatavat • erilaisen lähdeaineiston tulkinta	• Kartat, kuvataulut, diat • Internet, CD-materiaalit, videot • Geologinen museo • Projektityöt • Linkit: GTK Ympäristöhallinto Ilmatieteen Laitos Tilastokeskus Pohjois-Pohjanmaan Liitto Fennica-Suomi Internetissä Maanmittauslaitos Maatalous ja ravinto MTK	• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys • Viestintä ja mediataito
GE 3 KURSSI 3: SUOMI MAAILMASSA	**Ikivanhalla perustalla** • Pohjolan korkokuva ja sen synty • kallioperäalueet • mineraalit ja kivilajit		
	Jääkaudet • jään jäljet		
	Jääkaudesta nykyaikaan • maalajit, vesistöt, suot, eliömaailma		
	Pohjolan ilmasto • väli-ilmasto • säät vaihtelevat		

	Luonnonmaatieteelliset alueet. • erilaisia alueita • kotiseutuna Pohjois-Pohjanmaa ja Oulu	Baltiatietoa	
	Väestö • väestön rakenne ja keskittyminen • kaupungit ja maaseutu		
	Talous • elinkeinorakenne • puuta ja piitä		
	Suomi osana maailmaa • naapurimme Baltiassa ja Pohjolassa		

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT ARVOSANALLE 8

Maantieteelliset taidot

Oppilas osaa

• etsiä kartoista ja kartastoista tutkimiaan paikkoja sekä osaa käyttää hyväksi karttamerkkejä ja kartan mittakaavaa

• tulkita fyysisiä karttoja, teemakarttoja, valokuvia ja tilastoja sekä osaa käyttää hyväksi uutislähteitä ja tietoverkoissa olevaa tietoa

• havainnollistaa maantieteellistä tietoa karttojen ja piirrosten avulla

• vertailla eri alueiden ilmastodiagrammeja ja väestöpyramideja sekä laatia itse ilmastodiagrammin tilastotietojen perusteella.

Maailman jäsentäminen

Oppilas osaa

• hahmottaa ja jäsentää maailmaa sekä tunnistaa eri maanosien luonnon- ja kulttuurimaantieteelliset peruspiirteet

• soveltaa oppimaansa maantieteellistä tietoa eri lähteistä saamiensa ajankohtaisten uutistietojen analysointiin ja osaa sijoittaa uutisten tapahtumapaikat maailmankartalle.

Euroopan jäsentäminen

Oppilas osaa

• kuvata Euroopan eri alueiden luonnonoloja ja ihmisen toimintaa sekä ymmärtää Euroopan maisemallisen ja kulttuurisen rikkauden

• vertailla Eurooppaa muihin maanosiin ja ymmärtää, että Eurooppa on vuorovaikutuksessa muiden maailman alueiden kanssa.

Suomen jäsentäminen

Oppilas osaa

• selostaa, miten Suomen luonnonmaisemat ovat muotoutuneet ja miten luonnonolot ovat vaikuttaneet ihmisen toimintaan Suomen eri alueilla

• kuvata ja analysoida asutuksen ja elinkeinoelämän alueellisia piirteitä ja sijoittumista Suomessa

• analysoida Suomen rakennetun ympäristön piirteitä ja tuntee, mitä ovat arvokkaat kulttuuri- ja perinnemaisemat

• osaa selostaa, miten jokainen kansalainen voi vaikuttaa Suomessa oman elinympäristönsä suunnitteluun ja kehittymiseen

• suunnitella ja toteuttaa pieniä kotiseutunsa luonnonympäristöön ja rakennettuun ympäristöön liittyviä tutkimuksia

• tunnistaa oman kulttuurin piirteitä sekä tuntee Suomen ja lähialueiden vähemmistökulttuurit

• kuvata sitä, miten Suomi on vuorovaikutuksessa omien lähialueidensa sekä Euroopan ja koko maailman kanssa.
• selostaa lyhyesti, mitä ovat keskeiset maailmanlaajuiset ympäristö- ja kehitysongelmat, kuten kasvihuoneilmiön voimistuminen, otsonikato, aavikoituminen, elinympäristöjen saastuminen, väestönkasvu sekä köyhyys- ja nälkäongelma
• kuvata parantaa Itämeren alueen ympäristön tilaa Itämeren alueen ympäristöongelmia ja niiden syitä sekä osaa esittää keinoja
• kuvata, mitkä ovat hänen omat vaikutusmahdollisuutensa ympäristön tilan parantamiseksi ja tietää keinoja, joiden avulla keskeisiä maailmanlaajuisia ympäristö- ja kehityskysymyksiä voidaan ratkaista.

Yhteinen ympäristö
Oppilas osaa
• selostaa lyhyesti, mitä ovat keskeiset maailmanlaajuiset ympäristö- ja kehitysongelmat, kuten kasvihuoneilmiön voimistuminen, otsonikato, aavikoituminen, elinympäristöjen saastuminen, väestönkasvu sekä köyhyys- ja nälkäongelma
• kuvata Itämeren alueen ympäristöongelmia ja niiden syitä sekä osaa esittää keinoja parantaa Itämeren alueen ympäristön tilaa
• kuvata, mitkä ovat hänen omat vaikutusmahdollisuutensa ympäristön tilan parantamiseksi ja tietää keinoja, joiden avulla keskeisiä maailmanlaajuisia ympäristö- ja kehityskysymyksiä voidaan ratkaista.

4.7 FYSIIKKA JA KEMIA

Johdanto

Fysiikan ja kemian opetuksen tehtävänä on ohjata oppilas luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, kokeelliseen työskentelyyn ja tietojen käyttämiseen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Opetus antaa oppilaalle nykyaikaisen maailmankuvan muodostumisen perustaksi välttämättömiä aineksia. Fysiikan opetukselle on tyypillistä eteneminen havaintoja, ennusteita ja mittauksia tekemällä riippuvuus- ja vuorovaikutussuhteiden ymmärtämiseen. Tällöin tutustutaan fysikaalisten ja kemiallisten ilmiöiden mallintamiseen, tutkimusten ja mittausten suunnitteluun ja tekemiseen sekä mittausten tulkitsemiseen.

Fysiikan ja kemian oppimisessa korostuu ymmärtäminen. Keskeistä on

- tutustuttaa oppilas fysiikan ja kemian ilmiöihin, niiden tutkimiseen, havaintojen ja ennusteiden tekoon ja päättelyyn
- innostaa oppilas havainnoimaan ja ymmärtämään ympäristöään ja sen ilmiöitä
- perehdyttää oppilas fysiikan ja kemian pohtivan ja kokeilevan oppimisen työmenetelmiin.

Luokilla 5 ja 6 opetetaan yksi kurssi fysiikka-kemiaa. Luokilla 7 ja 8 opetetaan yksi kurssi fysiikkaa. Luokalla 9 fysiikan kursseja on kaksi. Jokaisella luokalla (luokat 7–9) opetetaan yksi kurssi kemiaa.

Fysiikka ja kemia vuosiluokat 5-6

Tavoitteet

Oppilas oppii

- työskentelemään ja liikkumaan turvallisesti itseään ja ympäristöään suojellen sekä noudattamaan annettuja ohjeita
- tekemään havaintoja ja mittauksia, etsimään tietoa tutkittavasta kohteesta sekä pohtimaan tiedon luotettavuutta
- tekemään johtopäätöksiä havainnoistaan ja mittauksistaan sekä tunnistamaan luonnonilmiöihin ja kappaleiden ominaisuuksiin liittyviä syy-seuraussuhteita
- tekemään yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita, joissa selvitetään ilmiöiden, eliöiden, aineiden ja kappaleiden ominaisuuksia sekä niiden välisiä riippuvuuksia
- käyttämään luonnontieteellisen tiedon kuvailemisessa, vertailemisessa ja luokittelussa fysiikan ja kemian alaan kuuluvia käsitteitä
- ymmärtämään päihde- ja vaikuteaineiden vaarallisuuden.

Keskeiset sisällöt

Vuosiluokka 5

Tutustutaan luonnon rakenteisiin ja aineisiin ympärillämme.

- Maan vetovoima ja kitka sekä voimista aiheutuvia liike- ja tasapainoilmiöitä
- Maan ja Kuun liikkeet ja näistä aiheutuvia ilmiöitä sekä Aurinkokunnan rakenne ja tähtitaivas

- ilman koostumus ja ilmakehä
- veden ominaisuudet ja sen merkitys liuottimena, luonnonvesien tutkiminen sekä veden puhdistaminen
- turvallinen liikkuminen ja tapaturmien ehkäiseminen

Vuosiluokka 6

Tutustutaan sähköön ja sen turvalliseen käyttöön. Perehdytään energian eri ilmenemismuotoihin ja aineisiin ympärillämme.

- lämmön, valon ja liikkeen aikaansaaminen sähkön avulla sekä sähköturvallisuus
- erilaisia sähkön ja lämmön tuotantotapoja sekä energiavarat
- maaperästä saatavien aineiden luokittelu sekä aineiden erotusmenetelmiä
- elinympäristöön kuuluvien aineiden ja tuotteiden alkuperä, käyttö ja kierrätys sekä niiden turvallinen käyttö
- vaikuttavat aineet päihteissä ja huumaavissa aineissa ja niiden haitat

Fysiikka ja kemia vuosiluokat 5–6

Tavoitteena on, että oppilas

- tutustuu turvalliseen työskentelyyn
- oppii tekemään kriittisesti havaintoja, kysymyksiä, mittauksia ja johtopäätöksiä
- tutustuu koetilanteen suunnitteluun ja toteutukseen.

Vuosiluokan 5 tavoitteena on, että oppilas

- tuntee vuorovaikutusvoimia ja ymmärtää turvalliseen liikkumiseen vaikuttavia tekijöitä
- tuntee aurinkokunnan ja syvän avaruuden rakennetta ja tekee havaintoja niistä ja niiden yhteyksistä ajan mittaamiseen
- ymmärtää ilmakehän ja veden merkityksen elämän ylläpitäjänä
- tuntee ilman ja veden keskeisiä ominaisuuksia, niiden kiertokulkua ja puhdistusta.

Luonnon rakenteet	Aineet ympärillämme	Aihekokonaisuudet
• Maan vetovoima • Avaruus ja aurinkokunta • Kitkavoima • Voimista aiheutuvia liike- ja tasapainoilmiöitä • Liikettä kuvaavien käsitteiden soveltaminen turvallisessa liikkumisessa ja tapaturmien ehkäisemisessä • Yksinkertaisia koneita ja niiden historiallisesta kehityksestä	• Ilman koostumus ja ilmakehä (esimerkiksi tuuli, lentokoneet, ilmansuojelu) • Veden koostumus ja sen merkitys liuottimena • Luonnonvesien tutkiminen sekä veden puhdistaminen	Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • vesien, ilman ja muun ympäristön suojelu • puhtaan juomaveden merkitys Ihminen ja teknologia • yksikertaisten koneiden käyttö ennen ja nyt • sähkön merkitys teknologisessa kehityksessä • ihmisläheisen teknologian kehittyminen • teknologian kehittymisen vaikutus yhteiskuntaan ja ympäristöön

Vuosiluokan 6 tavoitteena on, että oppilas

- tuntee maapallon energiavaroja ja ymmärtää energian säästämisen merkityksen
- tutustuu sähköön ja sen turvalliseen käyttöön
- tutustuu elinympäristön aineisiin, niiden käyttöön ja kierrätykseen
- tutustuu ruoka-aineisiin sekä päihde- ja vaikuteaineisiin sekä ymmärtää niiden yhteyden terveyteen.

Energia ja sähkö	**Aineet ympärillämme**	**Aihekokonaisuudet**
• Lämmön, valon ja liikkeen aikaansaaminen sähkön avulla • Sähkön varastointi, esimerkiksi paristo ja akku • Virtapiiri, johteet ja eristeet • Sähköturvallisuus • Kodin sähkölaitteet ja niiden turvallinen käyttö • Erilaisia sähkön ja lämmön tuotantotapoja • Maapallon energiavarat; uusiutuvat ja uusiutumattomat energialähteet • Energian säästäminen	• Maaperästä saatavien aineiden luokittelu niiden ominaisuuksien perusteella • Aineiden erotusmenetelmiä • Elinympäristöön kuuluvien aineiden ja tuotteiden alkuperä, käyttö ja kierrätys • Ruokakemiaa • Tuoteselosteet ja tuotteiden turvallinen käyttö • Vaaralliset aineet • Päihde- ja vaikuteaineet	Viestintä ja mediataito • sähkö nykyaikaisessa viestinnässä Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • kulutuksen vaikutus raaka-ainevaroihin ja ympäristöön • energian taloudellinen käyttö • tuotteiden turvallinen käyttö • vaarallisten aineiden tunnistaminen ja niiden turvallinen käyttö • päihde- ja vaikuteaineiden problematiikka Turvallisuus ja liikenne • kodin sähkölaitteiden tunteminen ja niiden turvallinen käyttö

Fysiikka vuosiluokat 7–9

Tavoitteet

Oppilas oppii

- luonnon tutkimisen taitoja, kuten kysymysten tekemistä ja ongelmien hahmottamista
- havaintojen, mittauksien ja päätelmien tekemistä, vertailemista ja luokittelemista, hypoteesin
- esittämistä ja testaamista sekä tulosten käsittelemistä, esittämistä ja tulkitsemista
- suunnittelemaan ja tekemään luonnontieteellisen tutkimuksen, jossa vakioidaan ja varioidaan
  luonnonilmiöissä vaikuttavia muuttujia ja selvitetään muuttujien välisiä riippuvuuksia
- työskentelemään ja tutkimaan luonnonilmiöitä turvallisesti ja yhdessä toisten kanssa
- muodostamaan yksinkertaisia malleja ja käyttämään niitä ilmiöiden selittämisessä sekä
  tekemään yleistyksiä ja arvioimaan tutkimusprosessin ja tulosten luotettavuutta
- käyttämään tarkoituksenmukaisia käsitteitä, suureita ja yksiköitä kuvatessaan fysikaalisia
  ilmiöitä ja teknologiaan kuuluvia asioita
- arvioimaan eri lähteistä hankkimansa tiedon luotettavuutta
- käyttämään erilaisia graafisia ja algebrallisia malleja ilmiöiden selittämisessä, ennusteiden
  tekemisessä ja ongelmien ratkaisemisessa
- tuntemaan luonnonilmiöitä ja prosesseja ja niissä tapahtuvia energiamuutoksia, erilaisia
  luonnon rakenteita ja rakenneosien vuorovaikutuksia sekä ymmärtämään ilmiöiden syyseuraussuhteita.

Keskeiset sisällöt

7. lk kurssi 1. Aallot ja valo, lämpöenergia

Tutustutaan värähdys- ja aaltoliikkeeseen sekä valon perusominaisuuksiin. Tutustutaan lämpöenergiaan ja siihen liittyviin ilmiöihin.

- Mittaamisen perusteet
- Värähdys- ja aaltoliike
- Valon perusominaisuudet
- Lämpöenergia

8. lk kurssi 2. Liike

Tutustutaan kappaleiden välisiin vuorovaikutuksiin ja niistä aiheutuviin liikeilmiöihin. Käsitellään mekaanisen energian ilmenemismuotoja, liike- ja potentiaalienergiaa.

- Liike ja voima
- Massa ja tiheys
- Kitka

- Paine ja noste
- Liike ja energia

9. lk kurssi 3. Sähkö ja luonnon rakenteet

Perehdytään sähköisiin ja magneettisiin vuorovaikutuksiin, virtapiiriin ja sen komponentteihin sekä sähkövirtaan keinona siirtää energiaa paikasta toiseen. Perehdytään aineen ja maailmankaikkeuden rakenteeseen ja rakenteita koossa pitäviin vuorovaikutuksiin. Tutustutaan ydinsäteilyyn, sen käyttöön ja siltä suojautumiseen.

- Sähköiset ja magneettiset vuorovaikutukset
- Tasavirtapiiri ja sen sovellukset
- Sähkömagneettinen induktio ja sen sovellukset
- Luonnon rakenteet ja mittasuhteet
- Rakenneosia koossa pitävät vuorovaikutukset
- Energian sitoutuminen ja vapautuminen rakenneosien välisissä prosesseissa
- Radioaktiivinen hajoaminen
- Fissio ja fuusio
- Ionisoiva säteily
- Säteilyltä suojautuminen

9. lk kurssi 4. Fysiikan syventävä kurssi

Elektroniikka ja maailmankaikkeus ovat kurssin uusia aihepiirejä. Elektroniikan yhteydessä tutustutaan tavallisimpiin puolijohdekomponentteihin. Lisäksi kurssin aikana syvennetään edellisissä kursseissa esillä olleita aiheita. Erityisesti parannetaan suurelaskennan taitoja. Kurssi sisältää aikaisempiin kursseihin verrattuna laajempia kokeellisia tutkimuksia, joihin voidaan luontevasti liittää suurelaskentaa. Sisällöt määräytyvät tehtävien töiden mukaan.

Fysiikka vuosiluokat 7–9

Vuosiluokan 7 tavoitteena on, että oppilas

- tutustuu laboratoriokokeiden avulla fysikaalisiin luonnonilmiöihin ja oppii päättelemään niiden syy–seuraussuhteita
- oppii ymmärtämään ja kuvaamaan fysikaalisin käsittein mekaanista värähdys- ja aaltoliikettä ja siihen liittyviä vuorovaikutuksia
- oppii fysikaalisen mallin valolle
- oppii, mitä lämpö on, miten lämpöä tuotetaan ja miten lämpöä säästetään.

Kurssi	**Rakenteet ja järjestelmät**	**Vuorovaikutukset**	**Energia**	**Prosessit**	**Aihekokonaisuudet** **Vihjeitä opetuksen eheyttämiseksi**
1.	• Mekaaninen aaltoliike ja ääni • Aineen rakenne ja sen fysikaaliset ominaisuudet	• Värähdysliikkeen ja aineen rakenneosasten välinen	• Mekaaninen energia • Lämpöenergia • Energian säilyminen ja huononeminen fysikaalisissa prosesseissa	• Värähdysliikkeen siirtyminen • Olomuodon muutokset • Lämpölaajeneminen • Energian sitoutuminen, vapautuminen ja siirtyminen	Ihminen ja teknologia • uudet tietoliikennesovellutukset (mm. radiopuhelin, valokuitu) Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • mm. melu- ja valosaaste • uusiutuvat energiavarat lämmön tuottamisessa

Vuosiluokan 8 tavoitteena on, että oppilas

- syventää tietojaan vuorovaikutuksen merkityksestä luonnonilmiöissä mm. tutustumalla vuorovaikutusten kautta
- syntyviin voimiin sekä oppii mittaamaan niiden suuruutta ja vaikutusta kappaleen liiketilaan
- oppii liikeopin perusteet.

Kurssi	**Rakenteet ja järjestelmät**	**Vuorovaikutukset**	**Energia**	**Prosessit**	**Aihekokonaisuudet** **Vihjeitä opetuksen eheyttämiseksi**
2.	• Ihmisen aikaansaamista järjestelmistä yksinkertaisia koneita	• Syvennetään voiman ja liikkeen käsittelyä kosketusvoimat	• Mekaaninen energia • Energian muodot, energian muutokset muodosta toiseen	• Tasapaino	Turvallisuus ja liikenne • fysiikan lakien vaikutus liikkumisessa Ihminen ja teknologia • vapaa-ajan sovellukset ja harrastukset Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • uusiutuvat energiavarat

Vuosiluokan 9 tavoitteena on, että oppilas

- harjaantuu käyttämään laboratoriokokeita fysikaalisten ilmiöiden mallintamiseen ja selittämiseen
- oppii sähköopin perusteet ja sähkön merkityksen jokapäiväisessä elämässä
- oppii energian tuottamisen perusteet, ymmärtää nykyaikaisen energiatuotannon vaarat ja mahdollisuudet
- ymmärtää, mitä on ionisoiva säteily ja miten säteilyltä suojaudutaan.

Kurssi	**Rakenteet ja järjestelmät**	**Vuorovaikutukset**	**Energia**	**Prosessit**	**Aihekokonaisuudet** **Vihjeitä opetuksen eheyttämiseksi**
3.	• Jatketaan aineen rakenteen ja sen fysikaalisten ominaisuuksien tutkimista • Virtapiirejä ja laitteita • Kvarkeista galakseihin	• Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus • Ydinhiukkasten välinen vuorovaikutus	• Sähköenergian tuottaminen ja siirtäminen • Ydinenergia	• Sähkön kulku aineissa • Sähkömagneettinen induktio • Fissio ja fuusio	Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • sähkön tuottaminen Suomessa nyt ja tulevaisuudessa • ydinenergian turvallinen käyttö Ihminen ja teknologia • kurssin keskeiset asiat kuuluvat tähän

4.	Kurssilla syvennetään edellisissä kursseissa esillä olleita aiheita. Erityisesti parannetaan suurelaskennan taitoja. Kurssi sisältää aikaisempiin kursseihin verrattuna laajempia kokeellisia tutkimuksia, joihin voidaan luontevasti liittää suurelaskentaa.

Kemia vuosiluokat 7–9

Tavoitteet

Oppilas oppii

- työskentelemään turvallisesti ja ohjeita noudattaen
- käyttämään luonnontieteellisen tiedonhankinnan kannalta tyypillisiä tutkimusmenetelmiä, myös tieto- ja viestintätekniikkaa, sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä
- tekemään luonnontieteellisen tutkimuksen sekä tulkitsemaan ja esittämään tuloksia
- aineiden kiertokulkuun ja tuotteiden elinkaareen liittyviä prosesseja sekä niiden merkityksen luonnolle ja ympäristölle
- tuntemaan aineiden ominaisuuksia kuvaavia fysikaalisia ja kemiallisia käsitteitä ja käyttämään niitä
- aineen rakennetta ja kemiallisia sidoksia kuvaavia käsitteitä ja malleja
- kuvailemaan ja mallintamaan kemiallisia reaktioita reaktioyhtälöiden avulla
- soveltamaan omia tietojaan käytännön tilanteissa ja valinnoissa
- tuntemaan kemian ilmiöiden ja sovellusten merkityksen sekä ihmiselle että yhteiskunnalle.

Keskeiset sisällöt

7. lk kurssi 1. Ilma ja vesi

Tutustutaan aineisiin ja niiden luokitteluun. Käsitellään kemiallista reaktiota, esimerkiksi palamista ja reaktionopeuteen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään ilmakehän aineisiin ja veden ominaisuuksiin.

- Työturvallisuus
- Puhtaat aineet ja seokset
- Erotusmenetelmät
- Aineen rakenne
- Kemiallinen reaktio
- Ilma ja vesi

8. lk kurssi 2. Elollinen luonto ja yhteiskunta

Perehdytään siihen, miten aineiden ominaisuuksia voi selittää ymmärtämällä niiden rakenteen. Tutustutaan myös yksinkertaisiin orgaanisiin yhdisteisiin, niiden reaktioihin ja ominaisuuksiin.

- Jaksollinen järjestelmä
- Kemiallinen sidos
- Hapan ja emäksinen
- Yksinkertaisia orgaanisia yhdisteitä

9. lk kurssi 3. Raaka-aineet ja tuotteet

Tutustutaan maankuoren raaka-aineisiin ja niiden teolliseen hyödyntämiseen. Perehdytään myös sähkökemiallisiin ilmiöihin ja niiden sovelluksiin.

- Metallit
- Sähkökemialliset ilmiöt

- Tärkeitä kemianteollisuuden tuotteita

Kemia vuosiluokat 7–9

Vuosiluokan 7 tavoitteena on, että oppilas

- oppii työskentelemään turvallisesti ja ohjeita noudattaen
- oppii käyttämään luonnontieteellisen tiedonhankinnan kannalta tyypillisiä tutkimusmenetelmiä, myös tieto- ja viestintätekniikkaa
- tunnistaa aineen fysikaalisia ja kemiallisia ominaisuuksia
- tutustuu kemialliseen reaktioon ja kemian merkkikieleen.

Kurssi KK	**Rakenteet ja järjestelmät**	**Vuorovaikutukset**	**Energia**	**Prosessit**	**Aihekokonaisuudet** **Vihjeitä opetuksen eheyttämiseksi**
	• Alkuaineet ja kemialliset yhdisteet	• Kemiallinen reaktio	• Energia kemiallisessa reaktiossa	• Olomuodon muutokset • Aineiden yhdistäminen ja erottaminen • Yksinkertaisia kemiallisia reaktioita • Aineiden kiertokulku luonnossa	Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • puhtaan veden välttämättömyys

Vuosiluokan 8 tavoitteena on, että oppilas

- syventää seitsemännellä luokalla opittuja työtapoja
- oppii soveltamaan omia tietojaan käytännön tilanteissa ja valinnoissa
- tutustuu kemiallisiin sidoksiin ja yksinkertaisiin orgaanisiin yhdisteisiin
- oppii ymmärtämään vastuunsa luonnon monimuotoisuuden säilymisestä.

Kurssi	**Rakenteet ja järjestelmät**	**Vuorovaikutukset**	**Energia**	**Prosessit**	**Aihekokonaisuudet** **Vihjeitä opetuksen eheyttämiseksi**

	• Aineen rakenne ja sen kemialliset ominaisuudet	• Kemialliset sidokset		• Orgaanisen kemian reaktioita • Luonnon happamoituminen	Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • päästöjen vaikutus luonnon tasapainoon Turvallisuus ja liikenne • etanolin käytön riskejä

Vuosiluokan 9 tavoitteena on, että oppilas

- kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä
- oppii aineiden kiertokulkuun ja tuotteiden elinkaareen liittyviä prosesseja sekä niiden merkityksen luonnolle ja ympäristölle
- syventää tietojaan kemiallisesta reaktiosta.

Kurssi	**Rakenteet ja järjestelmät**	**Vuorovaikutukset**	**Energia**	**Prosessit**	**Aihekokonaisuudet** **Vihjeitä opetuksen eheyttämiseksi**
	• Jatketaan aineen rakenteen ja sen kemiallisten ominaisuuksien tutkimista	• Sähkökemialliset reaktiot	• Kemiallinen energia sähkökemiallisissa reaktioissa • Energian lähteet, tuotanto, kulutus ja ympäristövaikutukset • Energian säästäminen ja hyvinvointi	• Raaka-aineet ja niiden jalostaminen • Aine teollisuusprosesseissa • Aineiden kiertokulku luonnossa • Tuotteiden elinkaari	Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • luonnonvarojen säästäminen • metallien ympäristövaikutukset Ihminen ja teknologia • kemianteollisuus tutuksi

Oppimisen tuki

Peruskoulun vuosiluokilla 5-9 fysiikan ja kemian opetuksessa noudatetaan opetussuunnitelmassa kuvattuja kolmiportaisen tuen keinoja ja menettelyjä.

Arviointi

Vuosiluokat 5–6
Arviointiperusteet selvitetään oppilaille lukuvuoden alussa. Fysiikan ja kemian arviointi tapahtuu numeerisesti. Vuosiluokilla 5 ja 6 fysiikka ja kemia arvioidaan yhtenä numerona. Kurssin arviointiin voidaan sisällyttää esimerkiksi kokeita, testejä, projekti- ja tutkimustehtäviä ja kotitehtäviä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös luonnon tutkimisen taitoihin. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä

Luonnon tutkimisen taidot
Oppilas
- osaa työskennellä ja toimia turvallisesti itseään ja ympäristöään suojellen sekä noudattaa annettuja ohjeita
- osaa tehdä havaintoja ja mittauksia eri aisteilla ja mittausvälineillä sekä osaa kohdistaa havaintojen teon kohteen olennaisiin piirteisiin, esimerkiksi liikkeeseen tai lämpötilaan ja niiden muutoksiin
- osaa tehdä johtopäätöksiä havainnoistaan ja mittauksistaan, esittää mittaustuloksiaan esimerkiksi taulukoiden avulla sekä selittää luonnon perusilmiöihin ja kappaleiden ominaisuuksiin liittyviä syy-seuraussuhteita, esimerkiksi mitä suurempi massa kappaleella on, sitä vaikeampi se on saada liikkeelle tai pysäyttää
- osaa tehdä yksinkertaisia kokeita, esimerkiksi tutkia, mitkä tekijät vaikuttavat kiinteän aineen liukenemiseen
- osaa käyttää käsitteitä, suureita ja niiden yksiköitä aineiden, kappaleiden ja ilmiöiden ominaisuuksien kuvailemisessa, vertailemisessa ja luokittelussa
- osaa koota eri lähteistä löytämäänsä tietoa sekä pohtia sen oikeellisuutta aikaisempien tietojensa, tutkimustensa ja muiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella.

Energia ja sähkö
Oppilas
- tuntee eri jännitelähteitä, kuten paristo ja akku sekä osaa tehdä kokeita, joissa sähköä käytetään valon, lämmön ja liikkeen aikaansaamiseen
- tietää, että sähköä ja lämpöä voidaan tuottaa erilaisten luonnonvarojen avulla sekä osaa luokitella luonnonvaroja uusiutuviin ja uusiutumattomiin.

Luonnon rakenteet
Oppilas
- osaa tutkia vuorovaikutuksista aiheutuvia voimia kuten painovoima, kitka sekä ilman- ja vedenvastus sekä tunnistaa erilaisia liikkeitä
- osaa tutkia, miten voima muuttaa liikettä ja soveltaa luonnontieteellistä tietoa liikkumisessa ja liikenteessä
- tunnistaa Maan ja Kuun liikkeistä johtuvia ilmiöitä, kuten vuorokaudenajat, vuodenajat, Kuun vaiheet, pimennykset sekä tuntee Aurinkokunnan rakenteen ja osaa tehdä havaintoja tähtitaivaasta
- osaa kuvata vaaratilanteita liikenteessä ja muussa arkiympäristössä.

Aineet ympärillämme
Oppilas
- tuntee ilman koostumuksen ja osaa ilmakehän kaasujen kemiallisia merkkejä sekä ymmärtää ilmakehän merkityksen elämän ylläpitäjänä
- osaa tutkia erilaisia veden ominaisuuksia sekä tietää, miten vesiä puhdistetaan
- osaa luokitella maaperästä saatavia aineita, tuntee maaperän alkuaineiden kemiallisia merkkejä sekä osaa käyttää erilaisia aineiden erottamismenetelmiä, kuten suodatusta, kiteytystä ja seulomista
- tuntee perusasioita ympäristönsä aineiden ja tuotteiden turvallisesta käytöstä ja elinkaaresta sekä osaa tutkia aineiden ja tuotteiden ominaisuuksia esimerkiksi happamuutta
- tuntee keskeisiä asioita tupakasta, päihteistä ja huumaavista aineista, tietää, miksi ne ovat haitallisia, ja antaa esimerkkejä siitä, miksi niiden käyttö on vaarallista.

Vuosiluokat 7–9
Arviointiperusteet selvitetään oppilaille kurssin alkaessa. Fysiikan ja kemian kurssien arviointi tapahtuu numeerisesti painottaen yhdeksännen luokan kursseja. Jokaisesta kurssista järjestetään yksi koe, joka voi sisältää toiminnallisia tehtäviä. Kurssin arviointiin voidaan sisällyttää esimerkiksi projektitöitä, tutkielmia ja kokeellisen työskentelyn arviointia. Kotitehtävien tekeminen voidaan ottaa arvioinnissa huomioon. Kurssin kuluessa voidaan järjestää testejä, jotka vaikuttavat kurssiarvosanaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalla 8 fysiikassa

Luonnon tutkimisen taidot
Oppilas
- osaa työskennellä turvallisesti, ohjeita noudattaen ja yhdessä toisten kanssa
- osaa tehdä luonnontieteellisen tutkimuksen annetun ohjeen mukaan sekä suunnitella yksinkertaisia kokeita, sopia työnjaosta ja tehtävistä sekä osaa asettaa tavoitteita tai päämääriä yhdessä muiden oppilaiden kanssa
- osaa laatia pienimuotoisia tutkimusselostuksia, esittää tulokset esimerkiksi taulukkojen ja graafien avulla sekä tulkita niitä
- osaa tehdä kontrolloidun kokeen ja arvioida koejärjestelyn toimivuutta sekä tulosten luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä
- tietää, että fysiikka on perusluonnontiede ja että fysiikan tietoja ja kokeellista tiedonhankintamenetelmää käytetään muissa luonnontieteissä ja tekniikassa.

Liike ja voima
Oppilas
- osaa tutkia erilaisia vuorovaikutus- ja liikeilmiöitä sekä käyttää niitä kuvaavia suureita, kuten aika, matka, nopeus, kiihtyvyys ja voima
- osaa tehdä graafisia esityksiä esimerkiksi tasaisen ja kiihtyvän liikkeen mittaustuloksista sekä tulkita niitä sekä käyttää tasaisen liikkeen mallia liikettä koskevien ennusteiden tekemiseen ja keskinopeuden yhtälöä matkan tai ajan arviointiin ja laskemiseen
- ymmärtää yksinkertaisten mekaanisten koneiden, esimerkiksi vivun, toimintaperiaatteen ja tietää mekaanisten koneiden ja erilaisten rakenteiden sovelluksia
- osaa käyttää kappaleiden ja aineiden ominaisuuksia kuvaavia suureita ja osaa selittää niiden avulla havaitsemiaan ilmiöitä, esimerkiksi vertailla aineiden tiheyksiä ja selittää tiheyden avulla erilaisia ilmiöitä, kuten kellumisen ja kuumailmapallon toiminnan

- tuntee työn ja energian välisen yhteyden
- ymmärtää liikenneturvallisuutta koskevien määräysten fysikaalisen perustan.

Värähdys- ja aaltoliike

Oppilas

- tunnistaa aaltoliikkeitä ja niille luonteenomaisia ilmiöitä, esimerkiksi aaltoliikkeen synnyn, etenemisen, vastaanottamisen, heijastumisen ja taittumisen
- tunnistaa erilaisia jaksollisia ilmiöitä ja värähtelijöitä ympäristöstään ja niille ominaisia ilmiöitä sekä osaa luonnehtia kyseessä olevia ilmiöitä niitä kuvaavien suureiden avulla
- osaa tutkia valon heijastumista ja taittumista sekä selittää valonsädettä mallina käyttäen erilaisia näkemiseen liittyviä ilmiöitä ja peilien ja linssien toimintaa
- ymmärtää äänen ja valon merkityksen ihmisen ja yhteiskunnan kannalta, esimerkiksi melu ja siltä suojautuminen sekä valo tiedonsiirrossa.

Lämpö

Oppilas

- tunnistaa ympäristöstä lämmön siirtymiseen ja varastoitumiseen liittyviä ilmiöitä ja osaa tulkita niitä
- osaa luonnehtia lämpöopin perusilmiöitä, kuten lämpölaajenemista ja kappaleen lämpenemistä, niitä kuvaavien suureiden ja kokeellisten lakien avulla
- osaa käyttää lämpenemisen, olomuodon muutosten ja lämpölaajenemisen lakeja tarkastellessaan ja selittäessään ympäristössään tapahtuvia lämpöilmiöitä.

Sähkö

Oppilas

- osaa sähkölaitteiden ja lämpöä tuottavien laitteiden turvallisen ja taloudellisen käytön periaatteet sekä osaa arvioida ja laskea eritehoisten sähkölaitteiden käyttökustannuksia
- ymmärtää jännitteen ja sähkövirran välisen yhteyden suljetussa virtapiirissä ja vastuksien vaikutuksen sähkövirran suuruuteen sekä osaa tehdä ennusteita virtapiirin toiminnasta ja käyttää kytkentäkaaviota virtapiirin mallina
- tuntee sovelluksia kuten sähkölaitteet ja sähköinen viestintä
- tuntee sähkön tuotantoon ja siirtoon liittyviä prosesseja kuten muuntajan toiminta, osaa selittää energian muuntumisen voimalaitoksessa sekä arvioida erilaisten voimalaitosten hyötyjä ja haittoja.

Luonnon rakenteet

Oppilas

- tuntee säteilylajit ja säteilyn vaikutuksia, pystyy erottamaan vaaralliset säteilylajit vaarattomista ja osaa suojautua säteilyltä
- hahmottaa rakenneosien ketjun ja mittasuhteita alkeishiukkasista galakseihin ja osaa havainnollistaa näitä rakenteita ja järjestelmiä sopivilla malleilla
- osaa käyttää keskusteluissaan keskeisiä fysiikan käsitteitä muun muassa energia, vuorovaikutus ja säteily
- ymmärtää energian säilymisen periaatteen sekä osaa antaa esimerkkejä energian muuntumisesta erilaisissa prosesseissa, kuten puun palamisessa ja kiven putoamisessa.

Päättöarvosanan kriteerit arvosanalle 8 kemiassa

Oppilas

- osaa työskennellä annetun ohjeen mukaan turvallisesti yksin ja ryhmässä
- osaa tehdä yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita, esimerkiksi kokeen, jossa tutkitaan aineen palamista, palamistuotteen liukenemista veteen ja syntyneen vesiliuoksen happamuutta
- osaa esittää kokeidensa tulokset ja tulkita niitä
- tuntee aineiden kiertoprosesseja ja niiden aiheuttamia ilmiöitä luonnossa ja ympäristössä, esimerkiksi hiilen kiertokulku, kasvihuoneilmiö ja happamoituminen
- tuntee kemian ilmiöiden ja sovellusten merkityksen ihmiselle ja yhteiskunnalle, esimerkiksi fotosynteesin merkityksen elollisen luonnon energiavarannolle sekä korroosion ja korroosiolta suojaamisen merkityksen rakentamisessa ja metalliteollisuudessa
- tuntee ympäristöön vaikuttavia aineita, niiden lähteitä, leviämistapoja ja vaikutuksia ihmisen ja luonnon hyvinvointiin, esimerkiksi fossiilisten polttoaineiden palamistuotteita ja raskasmetalleja
- tuntee teollisuuden eri aloja kuten metalli- ja puunjalostusteollisuus sekä niiden tuotteita ja niiden merkityksen jokapäiväisessä elämässä
- osaa tulkita tavaraselosteita, selittää tuotteen elinkaaren ja osaa tehdä valintoja kuluttujana
- osaa käyttää oikeita käsitteitä kuvaillessaan aineiden ominaisuuksia ja kemiallisia ilmiöitä, esimerkiksi happamuutta, sähkönjohtokykyä ja olomuodon muutoksia
- osaa tutkia aineiden ominaisuuksia ja käyttää tuloksia alkuaineiden ja yhdisteiden luokittelussa, tunnistamisessa ja erottamisessa, esimerkiksi epäjalot ja jalot metallit
- osaa kuvata atomia, kemiallisia sidoksia ja yhdisteitä asianmukaisia malleja käyttäen
- osaa tulkita yksinkertaisia reaktioyhtälöitä ja kirjoittaa esimerkiksi hiilen palamisreaktion yhtälön
- osaa tehdä päätelmiä aineen reaktioherkkyydestä atomin uloimman elektronikuoren rakenteen tai alkuaineen paikan perusteella jaksollisessa järjestelmässä

4.8 TERVEYSTIETO

Opiskelun lähtökohtia

Terveystiedon opetus perustuu monitieteiseen tietoperustaan. Terveystiedon opetuksen tarkoitus on edistää oppilaiden terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden tiedollisia, sosiaalisia, tunteiden säätelyä ohjaavia, toiminnallisia ja eettisiä valmiuksia.

Opetuksen lähtökohtana on terveyden ymmärtäminen fyysiseksi, psyykkiseksi ja sosiaaliseksi toimintakyvyksi. Opetuksessa kehitetään tietoja ja taitoja terveydestä, elämäntavasta, terveystottumuksista ja sairauksista sekä kehitetään valmiuksia vastuun ottamiseen ja toimimiseen oman sekä toisten terveyden edistämiseksi.

Terveystieto on oppiaineena oppilaslähtöinen, toiminnallisuutta ja osallistavuutta tukeva. Opetuksen lähtökohtana tulee olla lapsen ja nuoren arki, kasvu ja kehitys sekä ihmisen elämänkulku. Opetuksessa otetaan huomioon myös yleiset ja koulu- ja paikkakuntakohtaiset ajankohtaiset terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät kysymykset. Opetuksessa kehitetään tärkeitä tiedonhankintaan ja sen soveltamiseen liittyviä taitoja sekä edistetään terveyden ja hyvinvoinnin kriittistä arvopohdintaa.

Yleistavoitteet

Oppilas oppii

- ymmärtämään yhteisöllisyyden, ihmissuhteiden sekä keskinäisen huolenpidon merkityksen ihmisten hyvinvoinnissa.
- ymmärtämään itseään ja ihmisten erilaisuutta sekä terveyteen, vammaisuuteen ja sairauksiin liittyviä arvoja ja näkemyksiä
- kuvaamaan ja arvioimaan terveyttä edistäviä ja sairauksia aiheuttavia keskeisiä tekijöitä sekä tunnistamaan ja pohtimaan terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä valintoja
- huolehtimaan itsestään ja ympäristöstään, tunnistamaan ennaltaehkäisyn ja avun tarpeen sekä toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, sairauteen ja turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa
- tunnistamaan, ymmärtämään ja kehittämään terveydelle ja hyvinvoinnille tärkeitä selviytymisen taitoja
- arvioimaan ympäristön, elämäntavan ja kulttuurin sekä median merkitystä turvallisuuden ja terveyden näkökulmasta
- käyttämään terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä ja tiedonhankintamenetelmiä ja hyödyntämään niitä terveyden edistämiseksi.
- ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkityksen yhteisöjen kuten perheen, koulun, vertaisryhmän ja yhteiskunnan hyvinvoinnin edellytyksenä.

7. lk KESKEISET TAVOITTEET

- oppilas oppii tuntemaan ihmisen kasvun, kehityksen ja elämänkulun tunnuspiirteitä ja oppii ymmärtämään nuoruuden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä
- oppilas tietää itsetuntemukseen vaikuttavia tekijöitä ja ymmärtää positiivisen palautteen merkityksen itsetunnon vahvistamisessa
- oppilas ymmärtää kiusaamisen vaikutukset ihmisen hyvinvointiin ja tietää kiusaamisen piirteet ryhmäilmiönä

- oppilas oppii suvaitsevaisuutta sekä osaa kuvata hyvän ystävyyssuhteen ja toimivan yhteisön ominaispiirteitä ja antaa esimerkkejä keskeisistä vuorovaikutuksen taidoista
- oppilas osaa huolehtia henkilökohtaisesta hygieniastaan ja tietää hygienian merkityksen terveyden ylläpitämisessä
- oppilas osaa selittää, miten uni ja lepo vaikuttavat terveyteen ja hyvinvointiin
- oppilas tietää, millaisia vaikutuksia liikunnalla on terveyteen ja miten omaa kuntoa voi kehittää
- oppilas osaa antaa esimerkkejä terveellisestä ja monipuolisesta ravinnosta
- oppilas tietää tavallisimmat tartuntataudit, niiden ennaltaehkäisyn ja hoidon
- oppilas tietää itsehoidon merkityksen ihmisen kokonaisvaltaisen terveyden hoidossa
- oppilas ymmärtää päihteiden aiheuttamien sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen riippuvuuksien periaatteet
- oppilas tietää eri päihteiden vaikutukset terveydelle sekä tietää niiden käyttöön liittyvät fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset ongelmat
- oppilas tietää turvallisen liikkumisen periaatteet jalankulkijana ja pyöräilijänä sekä pyrkii noudattamaan niitä

8. lk KESKEISET TAVOITTEET

- oppilas osaa ilmaista erilaisia tunteita ja ymmärtää niiden merkityksen omalle kasvulle ja kehitykselle
- oppilas osaa selvittää erilaisia ristiriitoja ja harjaannuttaa sosiaalisia taitojaan ryhmässä
- oppilas osaa tarvittaessa hakea apua kehityksen ja elämänkulkuun liittyvissä muutoksissa ja kriiseissä
- oppilas ymmärtää unen ja levon merkityksen terveyden eri osa-alueille
- oppilas pyrkii harrastamaan terveyttä edistävää liikuntaa
- oppilas tietää ravitsemukseen liittyvistä ongelmista, erityisruokavalioista ja allergioista sekä niiden merkityksestä arkielämän terveyteen
- oppilas tietää yleisimmistä pitkäaikaissairauksista, niiden hoidosta ja ennaltaehkäisystä
- oppilas tietää huumausaineiden haitat ja riskit terveyden eri osa-alueille
- oppilas tietää liikenteen eri vaaratilanteet ja onnettomuudet eri olosuhteissa sekä ymmärtää vastuullisen ja turvallisen liikennekäyttäytymisen merkityksen
- oppilas ymmärtää seksuaalisuuden monimuotoisuuden ja saa asianmukaista tietoa seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista

9. lk KESKEISET TAVOITTEET

- oppilas osaa tunnistaa mielenterveyteen liittyviä ongelmia ja tietää keinoja oman ja läheisten hyvinvoinnin ylläpitämiseksi
- oppilas ymmärtää riittävän unen ja levon merkityksen opiskelun jaksamisen kannalta
- oppilas osaa laatia oman kunto-ohjelman ja tietää liikunnan ja ravinnon tasapainon merkityksen omaan terveyteen
- oppilas tietää yleisimmät suomalaiset kansantaudit, niiden oireet, hoitokeinoja ja ennaltaehkäisytapoja
- oppilas tietää ja osaa käyttää oman koulun ja asuinkunnan terveyspalveluja
- oppilas osaa pohtia alkoholin ja muiden päihteiden haittavaikutuksia, yksilön ja lähiympäristön lisäksi myös yhteiskunnan näkökulmasta
- oppilas osaa ja pyrkii vaikuttamaan oman toimintaympäristönsä turvallisuuteen sekä koulussa että vapaa-aikana

7.–9.lk KESKEISET YHTEISET TAVOITTEET

- oppilas osaa toimia erilaisissa tapaturma- ja onnettomuustilanteissa sekä osaa antaa tarvittavaa ensiapua
- oppilas tietää omaan ikäluokkaansa liittyvät oikeudet ja velvollisuudet sekä lait aihepiireittäin
- oppilas suhtautuu kriittisesti terveyttä koskevaan tiedonvälitykseen, eri tiedonhankintamenetelmiin sekä pyrkii seuraamaan terveyteen liittyviä ajankohtaisia asioita terveystiedon opiskelussaan

Sisällöt

	7. luokka	8. luokka	9.luokka
PSYYKKINEN TERVEYS	- Itsetuntemus - Koulukiusaaminen	- Tunteet	- Mielen hyvinvointi
SOSIAALISET SUHTEET	- Vuorovaikutus-taidot - Ystävyys - Suvaitsevaisuus	- Yhdessä elämisen taidot - Ristiriitojen ratkaiseminen	
RAVINTO	- Ravitsemus-suositukset	- Erityisruokavaliot - Syömishäiriöt	- Painon-hallinta
LIIKUNTA	- Liikunnan terveysvaikutuksia	- Liikunta-suositukset	- Oman kunnon seuranta
UNI JA LEPO	- Uni ja hyvinvointi	- Unen ja levon merkitys terveydelle sekä kehitykselle	- Opiskelun ja levon tasapaino
SEKSUAALI-TERVEYS	- Murrosikä	- Seurustelu - Ehkäisy - Sukupuolitaudit - Seksuaalisuuden monimuotoisuus	

PÄIHTEET	- Alkoholi, tupakka, nuuska - Riippuvuus	- Huumausaineet - Omat valinnat	- Alkoholin haitat yhteis-kunnassa
SAIRAUDET	- Tartuntataudit - Itsehoito	- Pitkäaikais-sairaudet	- Kansantaudit - Terveys- ja hyvinvointi-palvelut - Matkailijan terveys •
TURVALLISUUS	- Kevytliikenne: jalankulkija, pyöräilijä	- Turvallisesti mopolla	- Turvallisuus ja lähiympäristö •
ENSIAPU	harjoitellaan ja ylläpidetään ensiaputaitoja vuosiluokittain	harjoitellaan ja ylläpidetään ensiaputaitoja vuosiluokittain	harjoitellaan ja ylläpidetään ensiaputaitoja vuosiluokittain
MEDIALUKU-TAITO	harjoitellaan useissa sisällöissä vuosiluokittain	harjoitellaan useissa sisällöissä vuosiluokittain	harjoitellaan useissa sisällöissä vuosiluokittain
OIKEUDET JA VELVOLLI-SUUDET	ikäkaudelle tärkeiden oikeuksien ja velvollisuuksien opiskelu	ikäkaudelle tärkeiden oikeuksien ja velvollisuuksien opiskelu	ikäkaudelle tärkeiden oikeuksien ja velvollisuuksien opiskelu

Terveystiedon opetuksessa luokka-asteiden sisältöjen ja tavoitteiden paikka voi vaihdella vuosiluokittain, riippuen siitä, mitä oppikirjasarjaa opetuksessa käytetään.

Oppilaan tukemisessa käytetään opetussuunnitelmassa kuvattuja kolmiportaisen tuen keinoja ja menettelyjä

Sisältö	Aihekokonaisuus
Psyykkinen ja Sosiaalinen terveys	Ihmisenä kasvaminen Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
Ravinto	Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys Viestintä ja Mediataito Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
Liikunta	Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta Ihminen ja teknologia
Uni ja Lepo	Ihmisenä kasvaminen
Seksuaaliterveys	Ihmisenä kasvaminen Viestintä ja Mediataito
Päihteet	Ihmisenä kasvaminen Turvallisuus ja liikenne
Sairaudet	Ihmisenä kasvaminen Turvallisuus ja liikenne
Turvallisuus	Turvallisuus ja liikenne Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta Ihminen ja teknologia

Arviointi

Terveystiedon arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua ja kuvata, miten oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet. Arvioinnin kohteena on oppilaan aktiivinen osallistuminen sekä opiskelu.

Arviointia tehdään monipuolisen näytön perusteella. Menetelminä voidaan käyttää kirjallisten kokeiden, tenttien ja esitysten lisäksi esimerkiksi päiväkirjatyöskentelyä, prosessiarviointia, portfoliota tai itsearviointia, johon on liitetty opettajan kommentointi. Opiskelun aikaisella arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan oppilasta sekä kehittämään hänen edellytyksiään elämäntapojensa arviointiin. Palautteen tulee kohdistua oppilaan oppimisen ja edistymisen lisäksi myös oppilaan terveystottumuksiin ja hänen tekemiinsä valintoihin kannustavalla ja ohjaavalla tavalla.

Arvioinnin tulee muodostaa kokonaisuuden oppilaan kasvun ja kehityksen kannalta, nimenomaan koko perusopetuksen kestävänä jatkumona, ei vain lukuvuosittain. Tämän vuoksi arvioinnin tulisi muuttua muodoltaan ja kohteeltaan oppilaan kasvaessa.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Kasvu ja kehitys

Oppilas

- tietää eri ikäkausien piirteitä ja elämänkulkuun liittyviä tapahtumia ja osaa tarkastella niitä terveyden näkökulmasta
- antaa esimerkkejä terveyden kannalta tasapainoisesta ja monipuolisesta ravinnosta ja tietää liikunnan terveysvaikutuksia
- osaa kuvata hyvän ystävyyssuhteen ja toimivan yhteisön ominaispiirteitä sekä antaa esimerkkejä keskeisistä vuorovaikutuksen taidoista
- tietää, miten voi hoitaa itseään ja terveyttään
- osaa pohtia ja eritellä nuorten ongelmatilanteiden syitä ja seurauksia sekä kuvata niiden mahdollisia ratkaisuja.

Terveys arkielämän valintatilanteissa

Oppilas

- tietää seksuaaliterveyden perusteita, tietää raskaudenehkäisyn merkityksen ja menetelmiä sekä osaa pohtia ja perustella vastuullista seksuaalikäyttäytymistä
- osaa kuvata ja pohtia päihde- ja vaikuteaineiden kuten tupakan, nuuskan, alkoholin, huumeiden ja liuottimien käyttöön liittyviä riippuvuutta ja terveysriskejä sekä käytön syitä ja seurauksia ja antaa perustellen esimerkkejä keinoista välttää niiden käyttöä
- tunnistaa kiusaamisen ja muun väkivallan tunnuspiirteitä ja osaa tuottaa käytännön esimerkkejä väkivallan ehkäisemisestä ja rakentavasta kommunikaatiosta
- osaa nimetä yleisimpiä tartuntatauteja ja muita sairauksia ja kuvata esimerkein niiden ehkäisyä pääpiirteissään
- tietää liikenneturvallisuuden pääperiaatteita ja osaa kuvata tai esittää, miten erilaisissa vaara- ja onnettomuustilanteissa toimitaan ja annetaan ensiapua.

Voimavarat ja selviytymisen taidot

Oppilas

- osaa nimetä, tunnistaa ja ilmaista erilaisia tunteita ja kuvata niiden syitä sekä antaa esimerkkejä siitä, miten niihin perustuvaa käyttäytymistä ja vuorovaikutusta voidaan säädellä tilanteeseen sopivalla tavalla
- osaa tehdä havaintoja tuntemuksistaan ja oireistaan ja tietää lääkkeiden tarkoituksenmukaisen käytön perusteet
- osaa pohtia elämäntapavalintojen merkitystä terveydelle ja perustella tai näyttää esimerkein arkielämän terveyttä edistäviä valintoja
- osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä sekä käyttää ja arvioida kriittisesti erilaisia terveystiedon tiedonhankintalähteitä.

Terveys, yhteiskunta ja kulttuuri

Oppilas

- tietää tavallisimmat kansantaudit ja niiden riskitekijöitä
- osaa kuvata ympäristön terveyttä ja turvallisuutta ja antaa esimerkkejä niitä edistävistä keinoista omassa lähiympäristössään
- tietää oman koulun ja kunnan keskeisiä terveys- ja hyvinvointipalveluja, osaa hakeutua niihin ja kuvata esimerkein, miten palveluja käytettäessä toimitaan tarkoituksenmukaisesti
- osaa kuvata keskeisiä lasten ja nuorten oikeuksia, toiminnan rajoituksia ja seuraamuksia koskevaa lainsäädäntöä.

4.9 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Elämänkatsomustieto on monitieteinen kokonaisuus, jonka lähtökohtiin kuuluu niin filosofiaa kuin yhteiskunta- ja kulttuuritieteitäkin. Elämänkatsomustiedon ihmiskäsityksen mukaan ihmiset ymmärretään tajunnallisina kulttuuriolentoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä kanssakäymisessään. Katsomukset, inhimilliset käytännöt ja niitä koskevat merkitykset ovat yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tulosta. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten järkiperäistä kykyä tutkia maailmaansa ja ohjata aktiivisesti omaa elämäänsä.

Yleistavoite

Elämänkatsomustiedon tavoitteena on antaa oppilaalle aineksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tämä merkitsee oppilaan *eettisen ajattelu ja -lukutaidon* kehittämistä, *vuorovaikutustaitojen* harjoittelua, katsomuksellisen- ja kulttuurisen yleissivistyksen laajentamista sekä erityisesti ohjaamista omien *maailma- ja itsesuhteiden* tutkimiseen, pohtimiseen ja jäsentämiseen. (Vrt. opetussuunnitelman perusteet 2004, 141).

Tavoitteet vuosiluokittain

1. luokka

Oppilas

- rohkaistuu ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan
- kiinnostuu eettisestä keskustelusta ja oppii siinä tarvittavia perustaitoja
- perehtyy siviiliseremonioihin sekä erilaisiin käsityksiin elämän synnystä ja kehityksestä maapallolla

2. luokka

Oppilas

- huomaa kohtaamiensa arkipäivän ilmiöiden, kysymysten ja tilanteiden eettiset ulottuvuudet sekä osaa eläytyä tilanteisiin eettisesti kykenemällä asettautumaan toisen ihmisen asemaan
- tunnistaa omat tunteensa ja osaa ilmaista itseään.
- kehittyy eettisten kysymysten pohtijana

3. luokka

Oppilas

- tiedostaa omiin valintoihinsa ja tekoihinsa liittyviä eettisiä näkökulmia
- osaa tutkia ja ratkaista eettisiä ongelmia ja ristiriitoja yhdessä toisten kanssa.
- tutustuu erilaisiin elämäntapoihin ja lasten oikeuksiin

4. luokka

- tunnistaa erilaisia katsomuksellisia kysymyksiä ja ymmärtää, että niistä voidaan ajatella monin eri tavoin.
- ymmärtää ajattelunvapauden ja demokratian perusperiaatteet
- tutustuu suomalaiseen kulttuuriin, kulttuurivähemmistöihin ja maailmanperintöön

5. luokka

Oppilas

- osaa tutkia eettisiä ongelmia entistä kehittyneimmillä käsitteillä ja metodeilla
- **oppii tutkimaan ja jäsentämään vastuullista suhtautumista itseensä, toisiin ihmisiin, luontoon ja ympäristöön sekä yhteiskuntaan**
- **tutustuu erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta**

6. luokka

Oppilas

- tutustuu erilaisiin kulttuureihin ja elämäntapoihin /-katsomuksiin oppien arvostamaan niitä ihmisoikeusetiikan pohjalta
- perehtyy monipuolisesti suomalaiseen katsomusperinteeseen
- tutustuu ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen periaatteisiin

7. luokka

Oppilas

- tutustuu suomalaiseen kulttuuriin, oppii erittelemään sitä ja sen moninaisuutta sekä syventää käsitystään siitä
- kehittää ja syventää kykyjään eettisessä ajattelussa ja toiminnassa, oppii havainnoimaan arkipäivän tilanteiden eettisiä ulottuvuuksia
- omaksuu ja sisäistää suvaitsevuuden periaatteita.

8. luokka

Oppilas

- omaksuu ja ymmärtää kansalaisena toimimisen ja kestävän kehityksen periaatteita ja siten rakentaa identiteettiään
- oppii ottamaan ja kantamaan vastuuta itsestä, toisesta, luonnosta ja yhteiskunnasta.

9. luokka

Oppilas

- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- tutustuu erilaisiin järjestöihin ja niiden toiminnan periaatteisiin
- ymmärtää omakohtaisten ja yhteiskunnallisten ratkaisujen kauaskantoisia vaikutuksia.

Sisällöt

LUOKKA/ KURSSI	*IHMISSUHTEET JA* MORAALINEN KASVU	ITSETUNTEMUS JA KULTTUURI-IDENTITEETTI	YHTEISÖ JA IHMISOIKEUDET	IHMINEN JA MAAILMA
1	**Minä ja muut / toiset** • Miten tutustun toiseen? • Miten tulen toimeen toisten lasten kanssa? • Minä ja aikuiset • Minä ja eläimet/kasvit • Mitä tarkoittavat hienotunteisuus, myötätunto ja toisen asemaan asettautuminen?	**Kuka minä olen ja mitä osaan?** • Mitä leikin/harrastan? • Ihmisten ulkoiset piirteet – miltä näytän? • Ihmisten ominaisuuksista ja luonteesta - millainen olen, miten ajattelen? • Erilaiset tunteet - milloin olen iloinen, surullinen, pelokas, vihainen, onnellinen jne.? Miten ilmaisen tunteitani? • Miten huomioin toisten tunteet?	**Kotini** • Minun perheeni • Erilaisia perheitä • Mitä perhe ja koti merkitsevät minulle? • Perheeni tapoja ja juhlia • Siviiliseremoniat - milloin ja miksi niitä vietetään, mitä niissä tapahtuu?	**Minä ja luonto** • Mitä kuuluu luontoon? • Mitä voin tehdä luonnossa? • Vuodenajat luonnossa • Miten voin suojella luontoa? • Miten liikun luonnossa? • Kauneus luonnossa
1	**Hyvä, oikea ja väärä** • Mikä on hyvää/pahaa sadussa, kertomuksessa, elokuvassa jne.? • Mikä on hyvää leikissä, perheessä, koulussa, luonnossa jne.? • Miten voin erottaa oikean ja väärän? • Millainen on hyvä ihminen?	**Kasvan ja kehityn** • Mitä kuuluu kehooni ja kuinka se toimii? • Miten voin huolehtia terveydestäni? • Miten voin kasvaa? • Mitä vaiheita kuuluu ihmisen elämään? • Vanhuus, sairaus ja kuolema	**Koulussa** • Mikä on koulu? • Miksi käyn koulua? • Millainen on hyvä luokka/koulu? • Kuka on opettaja? • Käyvätkö kaikki lapset koulua?	**Elämän synty ja kehitys maapallolla** • Mitä on elämä? • Elämän erilaisia muotoja, elämän arvo • Miten elämä maapallolla on syntynyt? • Maaplaneetta ja maailmankaikkeus • Syntymä, elämä ja kuolema luonnossa
2	**Ystävyys** • Kuka on ystäväni? • Mitä kuluu ystävyyteen? • Erilaisia ystävyyssuhteita • Mikä on ystävyyden merkitys elämässäni? • Ystävyys ja rakkaus	**Erilaisuus ja suvaitsevaisuus** • Ihmisiä erottavia seikkoja • Ihmisiä yhdistäviä seikkoja • Miten suhtaudun erilaisuuteen? • Mitä on suvaitsevaisuus? • Vammaiset	**Yhdessä eläminen** • Mitä teemme yhdessä, miksi? • Mikä on sääntö? • Erilaiset säännöt ja niiden tarkoitus • Mitä ovat sopimus, lupaus, luottamus, rehelli-	**Minä ja maailma** • Mitä maailma merkitsee minulle ja mitä siihen kuuluu? • Mitä on todellisuus? • Mitä on mieli? • Mikä on minulle tärkeää maailmassa? • Miten voin tutkia maailmaa?

			syys ja totuus? • Kultainen sääntö	Mitä tiedemies/-nainen tekee? Mitä taiteilija tekee?
3	**Oikeudenmukaisuus ja reiluus** • Oikea/väärä teko? • Oikeudenmukaisuus jokapäiväisessä elämässäni • Oikeudenmukaisuuden toteutuminen maailmassa • Mitä on reiluus? • Rikkaus ja köyhyys maailmassa	**Erilaisia elämäntapoja** • Lasten elämää eri maissa • Erilaisia elämäntapoja (esim. afrikkalainen, kiinalainen, intialainen, eurooppalainen jne.) • Elämäntapojen kohtaaminen/ monikulttuurisuus • Suvaitsevaisuus	**Lasten oikeudet** • Oikeus ja laki • Oikeus ja velvollisuus • Lasten oikeudet ja niiden toteutuminen Suomessa ja muualla • Lapset ja aikuiset	**Maailman tulevaisuus** • Mitä on aika ja mitä se merkitsee minulle? • Mikä maailmaa uhkaa? • Mihin voin vaikuttaa/mihin en voi vaikuttaa? • Voinko vaikuttaa elinympäristöni tulevaisuuteen? Miten?
4	**Ajattelun vapaus** • Mitä on keskustelu: mielipide ja sen perustelu, olla samaa/eri mieltä, milloin voi muuttaa mieltänsä, toisen mielipiteen kunnioittaminen • Miksi kaikki eivät ajattele samalla tavalla? • Vapaus, uskonnonvapaus, vakaumus • Suvaitsevaisuus, rasismi ja sorto • Mitä on filosofia?	**Kulttuuri** • Kulttuurin käsite • Suomalainen kulttuuri • Suomalaiset kulttuurivähemmistöt • Maailman kulttuuriperintö	**Tasa-arvo ja rauha** • Mitä on tasa-arvo ja toteutuuko se? • Mitä on demokratia? • Väkivallan syyt, muodot ja seuraukset • Sota ja terrorismi tämän päivän maailmassa? • Miten voin edistää rauhaa?	**Kestävä kehitys** • Kestävän kehityksen periaate • Minä ja kestävä kehitys • Maailmanperintö ja ympäristö • Erilaisia ympäristöjärjestöjä
5	**Hyvä elämä** • Mikä ohjaa elämääni? • Arvon ja normin käsitteet, ihanteet, hyveet • Mitä arvoja/ihanteita/hyveitä haluan toteuttaa elämässäni? • Vastuu ja vapaus elämässäni • Millainen ihminen haluan ol-	**Elämänkatsomus** • Uskomus/luulo/tieto/ymmärrys • Maailmankuva, maailmankatsomus ja elämänkatsomus • Erilaisia maailmankatsomuksia (tieteellinen, teistinen, ateistinen, agnostinen, skeptinen jne.) • Identiteetti ja sen muuttuminen	**Eettinen ongelma** • Moraaliarvostelma • Moraalidilemma • Miten voin arvioida teon moraalista oikeutusta? (teon tarkoitus, seuraus jne.) • Oman elämäni eettisiä ongelmia ja niiden ratkaisuja	**Käsityksiä ihmisen ja luonnon suhteesta** • Humanistinen, utilistinen, mystinen ja naturistinen • Millaisessa maailmassa haluaisin elää?

	la? • Onnellisuus elämän päämääränä: onnen käsite			

6 KATSOMUSTEN MAAILMA	**Katsomuksen kehittyminen** • Katsomuksellinen suvaitsevaisuus • Uskonnon filosofian ongelmia • Pohdintaa tieteestä ja uskosta • Humanismi omakohtaisena valintana ja ajattelutapana	**Uskonto ja uskonnottomuus Suomessa** • Kalevalainen uskonto • Saamelaiset ja shamanismi • Suomalainen kristinusko (tulo Suomeen, vanhaluterilainen perinne, pietismi ja herätysliikkeet, uusia tuulia?) • Suomalainen uskonnoton ajattelu (erilaisia järjestöjä)	**Katsomusten vapaus** • Mitä katsomuksen, vakaumuksen, uskonnon jne. vapaus tarkoittavat? • Vapauden perustelut • Kansainvälisiä ja eurooppalaisia katsomuksen vapauden kysymyksiä • Uskonnonvapauden historiaa Suomessa • Suomen lainsäädäntö • Mitä on ET?	**Luonnollinen ja yliluonnollinen** • Luonnollisuuden käsite • Ilmiöitä ja selityksiä • Yliluonnollisuus, pyhyys, tabut, saastaisuus • Myytit ja riitit

7 KULT-TUURI	**Suvaitsevaisuus** • Kulttuurierot • Suvaitsevaisuuden käsite • Suvaitsevaisuus rauhan tukijalkana • Oma kasvu suvaitsevaisuuteen • Kulttuuri-relativismin ongelmista	**Suomalainen kulttuuri** • Kalevalainen kulttuuri • Kristinusko suomalaisessa kulttuurissa • Suomalainen korkeakulttuuri • Suomalainen työväen kulttuuri • Suomalainen nykykulttuuri • Suomalainen uskonnoton tapakulttuuri	**Kulttuuri ja yhteisö** • Yhteisön ja kulttuurin suhde • Vähemmistön käsite • Erilaisia vähemmistöjä (myös vammaiset) • Vähemmistöjen suojelu	**Kulttuuri ja luonto** • Ihminen luonnon ja kulttuuriolentona • Maailmanperintö • Kulttuurin ja luonnon vuorovaikutus • Luonnon asema erilaisissa kulttuureissa • Luonto ja länsimainen (kapitalistinen) kulttuuri
7 ETIIKKA JA HYVÄ ELÄMÄ	**Nuoren moraalinen kasvu** • Moraalidilemma (Heinz, pelastusvene jne.) • Nuorten elämän moraalisia ongelmia (alkoholi, huumeet, seurustelu jne.)	**Monikulttuurisuus eettisenä kysymyksenä** • Kulttuurien moninaisuus • Länsimainen monikulttuurisuus • Monikulttuurisuus: rikkaus vai ongelma? • Relativismi ja sen paradoksi • Suvaitsevaisuuden eettinen perusta (esimerkkejä)	**Ihmisoikeusetiikka** • Ihmisen arvokkuus moraalin perustana • YK:n julkilausumat • Ihmisoikeuksien lajeja • Humanistimanifestit • Oikeudet ja velvollisuudet koulussa • Ihmisoikeusrikokset, kuten holokausti	**Ympäristöetiikkaa** • Ihmiskeskeisyys vs. luontokeskeisyys • Eläinten oikeudet • Yhteisön ja yksilön vastuu

8 KANSALAISUUS JA HYVÄ YHTEISKUNTA	**Toimiminen kansalaisena** • Kansalaisaktivismi • Kansalaistottelemattomuus • Kysymys terrorismista	**Politiikka** • Politiikka yhteisten asioiden hoitamisena • Poliittisia katsomuksia (liberalismi, sosialismi jne.) • Nykyiset poliittiset puolueet • Nuorten poliittinen toiminta	**Demokratia** • Antiikin demokratia • Demokratian käsite ja muodot (positiivinen ja negatiivinen vapaus, Montesqieun kolmijako) • Nykydemokratian piirteitä	**Kestävä kehitys** • Kestävän kehityksen määritelmä • Luonnonvarojen uudistuminen ja tasapaino • UNESCOn luontokohteet • Toiminnan tasot (kierrätys ym.) • Kansalaisjärjestöjen toimintaa
9 TULEVAISUUS	**Toimiminen tulevaisuuden hyväksi** • Erilaisia järjestöjä	**Minun tulevaisuuteni** • Haaveet • Tulevaisuuden suunnittelu • Eri ikäkausien kysymyksiä • Vertailu oman ja maailman tulevaisuuden välillä	Tulevaisuuden yhteiskunta • Tulevaisuutta koskeva yhteiskunnallinen päätöksenteko • Uhkat ja mahdollisuudet • Utopia ja dystopia • Scifi • Suomi 2017 ym. skenaariot	**Luonnon tulevaisuus** • Luonnonsuojelu • Erilaisia luonnonsuojelujärjestöjä • Tulevaisuuskuvia (entropia, auringon räjähtäminen ym.) ja se, että näillä ei juuri katsomuksellista merkitystä

Arviointi

Oppilasarviointi perustuu opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin hyvän osaamisen kriteereihin.

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 5. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu
Oppilas
• kykenee arvioimaan erilaisten tilanteiden moraalisia vaatimuksia ja teon moraalista oikeutusta
• ymmärtää tekevänsä väärin toimiessaan vastoin omaksumiaan periaatteita
• kykenee tutkimaan moraalisia ongelmia yhdessä muiden kanssa ja hyväksyy erilaisten toimintalähtökohtien olemassaolon
• ymmärtää, että konflikteihin on löydettävissä väkivallattomia ratkaisuja.

Itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti
Oppilas
• tunnistaa katsomuksellisia kysymyksiä
• osaa käyttää oppiaineen keskeisiä käsitteitä (elämänkatsomus, kulttuuri, vähemmistö)
• rohkenee esittää omia näkemyksiään ja ymmärtää, että näkemyksiä tulee perustella
• pystyy hahmottamaan katsomusvapauden merkityksen omassa elämässään
• osaa hahmottaa suomalaisuuden osana maailman kulttuurista monimuotoisuutta.

Yhteisö ja ihmisoikeudet
Oppilas
• tuntee ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden ja oikeudenmukaisuuden periaatteita
• ymmärtää yhteisten sääntöjen merkityksen
• ymmärtää yksilöllisen vastuullisuuden ja sen, että yksilö kuuluu erilaisiin yhteisöihin.

Ihminen ja maailma
Oppilas
• tuntee erilaisia maailmaa ja ihmisen paikkaa koskevia selityksiä
• ymmärtää luonnon ja ympäristön tärkeyden ihmiselle
• osaa toimia luontoa kunnioittaen ja on omaksunut kestävän kehityksen periaatteita.

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT ARVOSANALLE 8

Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu
Oppilas
- osaa nähdä yhteyden arvovalintojen ja hyvän elämän välillä
- tunnistaa etiikan perusnäkökulmia kuten teon tahallisuuden, tekijän tarkoituksen, teon seurauksien huomioon ottamisen, vastuun ja oikeuksien näkökulmat
- kykenee tunnistamaan moraalidilemmasta eettisen näkökulman ja esittämään siihen eettisen ratkaisun
- kykenee havainnoimaan eettisiä ulottuvuuksia arkipäivästä, taiteesta, mediasta tai muilta elämän alueilta ja kykenee perustelemaan eron eettisesti kehittyneemmän ja kehittymättömämmän arvion välillä.

Itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti

Oppilas

- tunnistaa ja osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien olennaisia piirteitä ja kehityskulkuja
- kykenee suhteuttamaan erilaisia kulttuurisia käsitteitä ja symboleja eri katsomusperinteisiin
- ymmärtää sekulaarin ja uskonnollisen katsomuksen eron
- osaa käyttää oppimiaan kulttuuriin liittyviä käsitteitä ja kykenee hankkimaan tietoa erilaisista katsomuksista.

Yhteisö ja ihmisoikeudet

Oppilas

- tuntee ihmis- ja kansalaisoikeuksien pääpiirteet sekä kykenee selittämään niiden eron
- hahmottaa yksilön eettisen näkökulman suhteessa yhteisöön
- pystyy perustelemaan oikeuksien ja velvollisuuksien keskinäisen riippuvuuden
- tuntee vaihtoehtoisia ja vastakkaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä
- tunnistaa ihmis- ja kansalaisoikeuksien loukkauksia ja osaa arvioida erilaisten tasa-arvo- ja oikeusvaatimusten perusteita
- tuntee nyky-yhteiskunnan ongelmia ja pystyy esittämään sekä optimistisia että pessimistisiä näkemyksiä tulevaisuudesta.

Ihminen ja maailma

Oppilas

- ymmärtää kestävän kehityksen periaatteita
- tuntee ympäristöetiikan lähtökohtia
- osaa arvioida yksilön eettistä näkökulmaa suhteessa ympäristöön
- ymmärtää yhteiskunnallisten ratkaisujen pitkän tähtäimen vaikutuksia.

Opetusjärjestelyistä

Opetusjärjestelyissä luokilla 1-5 huomioidaan joustavasti kunkin vuosiluokan vaihtelevat oppilasmäärät. Pääsääntöisesti 1.–2.- ja 3.–4.-luokkalaiset oppilaat muodostavat kaksi vuorokurssiperiaatetta noudattavaa opetusryhmää. 1. luokalla on elämänkatsomustietoa 2 vvh, jolloin 2.-luokkalaiset osallistuvat niistä vain toiseen. Kukin vuorokurssi sisältää yhden *teeman* kustakin neljästä sisältöalueesta, siis yhteensä neljä teemaa lukuvuoden aikana. Seitsemännellä luokalla on 2 kurssia, ja niistä toiseen osallistuvat 8.-luokkalaiset. Oppilasmäärien muutoksista tai muista perustelluista syistä voidaan yllä olevista järjestelyistä kuitenkin poiketa.

Kolmiportainen tuki

Elämänkatsomustiedossa sovelletaan kolmiportaista tukea kuvaavassa opetussuunnitelman osassa esitettyjä periaatteita ja menettelytapoja.

4.10 HISTORIA

Historian opetuksen tehtävät

Historian opetuksen tehtävänä on ohjata oppilasta kasvamaan vastuulliseksi toimijaksi, joka osaa käsitellä oman ajan ja menneisyyden ilmiöitä kriittisesti. Oppilasta ohjataan ymmärtämään, että oma kulttuuri ja muut kulttuurit ovat historiallisen kehitysprosessin tulosta. Opetuksessa käsitellään sekä yleistä että Suomen historiaa Unesco-koulun arvot ja mahdollisuudet huomioon ottaen. Opetuksen tehtävänä on antaa oppilaalle aineksia rakentaa identiteettiään, perehtyä ajan käsitteeseen ja ymmärtää ihmisen toimintaa sekä henkisen ja aineellisen työn arvoa.

Vuosiluokat 5–6

Perusopetuksen vuosiluokkien 5 ja 6 historianopetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilas historiallisen tiedon luonteeseen, sen hankkimiseen ja peruskäsitteisiin sekä omiin juuriinsa ja eräisiin historian merkittäviin tapahtumiin ja ilmiöihin esihistoriasta Ranskan suureen vallankumoukseen saakka. Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan historian toiminnallisuutta ja oppilaan kykyä eläytyä menneisyyteen.

Yleistavoitteet 5. ja 6. luokalla

Oppilas oppii

- ymmärtämään, että historian tiedot ovat historioitsijoiden tulkintoja, jotka saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä
- ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin ja käyttämään oikein käsitteitä esihistoria, historia, vanha aika, keskiaika, uusi aika
- tunnistamaan muutoksia oman perheen tai kotiseudun historiassa ja kuvailemaan muutoksia, joiden on katsottu vaikuttaneen olennaisesti ihmisten elämään, kuten maanviljelyn syntyminen
- tunnistamaan esimerkkien avulla jatkuvuuden historiassa
- esittämään muutoksille syitä.
  (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004)

5. luokan erityistavoitteet

Oppilas

- kiinnostuu omista juuristaan ja historiasta
- ymmärtää, millä perusteella tehdään jako esihistorialliseen ja historialliseen aikaan ja pystyy nimeämään esihistorialliselle ajalle ominaisia piirteitä
- ymmärtää antiikin merkityksen kulttuurin kehitykselle
- osaa selittää tapahtumia ja ilmiöitä keskiajalla eläneen ihmisen näkökulmasta
- osaa eläytyä esihistoriallisen ajan, antiikin ajan ja keskiajan ihmisten elämään

6. luokan erityistavoitteet

Oppilas

- osaa ajoittaa ja kuvata pääpiirteissään Ruotsin kehittymisen suurvallaksi sekä tietää syyt suurvalta-aseman menettämiseen
- osaa eläytyä suomalaisten asemaan Ruotsin suurvalta-aikana ja sen jälkeen 1700-luvulla
- osaa nimetä 1600- ja 1700-luvun eurooppalaisia itsevaltiaita, kuvata heidän hallitsemistapojaan ja niiden seurauksia
- ymmärtää, mitä valistuksella tarkoitetaan
- ymmärtää Ranskan suuren vallankumouksen syitä ja seurauksia.

Vuosiluokat 7−8

Historian opetuksen tehtävänä vuosiluokilla 7−9 on syventää oppilaan käsitystä historiallisen tiedon luonteesta. Historian opetuksen tehtävänä on vahvistaa oppilaan omaa identiteettiä ja perehdyttää hänet muihin kulttuureihin ja niiden vaikutuksiin.

Yleistavoitteet 7. ja 8. luokilla

Oppilas oppii

- hankkimaan ja käyttämään historiallista tietoa
- käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun mielipiteensä niiden pohjalta
- ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin
- selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä ja vaikutuksia
- arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja käyttämällä apuna historiallista muutosta koskevaa tietoa.
  (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004)

7. luokan erityistavoitteet

Oppilas

- osaa eläytyä 1800-luvun ihmisten elämään Suomessa
- ymmärtää käsitteen nationalismi ja sen vaikutuksia Euroopassa ja Suomessa
- ymmärtää käsitteen teollistuminen
- osaa selittää imperialismin, ensimmäisen maailmansodan sekä vuosisadan alun Suomen historian murrosten syitä ja seurauksia.

8. luokan erityistavoitteet

Oppilas

- ymmärtää käsitteet demokratia, diktatuuri ja totalitarismi
- osaa selittää toisen maailmansodan päävaiheita ja sen syitä ja seurauksia
- ymmärtää käsitteen suomalainen hyvinvointivaltio ja tuntee sen rakentamisen pääpiirteet
- ymmärtää käsitteen kylmä sota ja sen syitä ja seurauksia
- tuntee 1900-luvun lopun ja 2000-luvun alun keskeisiä kehityslinjoja ja osaa pohtia niiden merkitystä ja vaikutuksia.

HISTORIAN SISÄLLÖT

5.–8. luokka

	Yleinen historia	Suomen historia	Paikallishistoria	Opetuksessa toteutuvat aihekokonaisuudet
Omat juuret ja historiallinen tieto (5. luokka)			• Oman perheen historiaa • Kuivasjärven ja Oulun historiaa • Vanhojen esineiden kertomaa • Museokäynti (5. luokan aikana)	• Kulttuuriidentiteetti ja kansainvälisyys
Esihistoriallinen aika ja ensimmäiset korkeakulttuurit (5. luokka)	• Esihistoriallisset kaudet • Maanviljelyksen synty • Valtioiden synty • Kirjoitustaidon keksiminen	• Esihistoriallisset kaudet Suomessa	• Päivä kivikauden kylässä – Kierikki-vierailu	• Kulttuuriidentiteetti ja kansainvälisyys • Ihminen ja teknologia
Eurooppalaisen sivilisaation synty (5. luokka)	• Antiikin Kreikka ja Rooma • Antiikin heijastuminen nykypäivään			• Kulttuuriidentiteetti ja kansainvälisyys
Keskiaika ja uuden ajan murros (5. luokka)	• Uskontojen vaikutukset ihmisten elämään • Eurooppalaisen ihmisen maailmankuvan ja arvojen muutos	• Suomen liittäminen Ruotsiin	• Asutuksen leviäminen Oulun seudulle, Oulun linna	• Kulttuuriidentiteetti ja kansainvälisyys
Suomi Ruot-		• Ruotsista	• Terva	

sin valtakunnan osana (6. luokka)		suurvalta • Suomalaiset suurvallan asukkaina • Suomi Venäjän ja Ruotsin välissä • Suomalaisen kulttuurin muotoutuminen		
Vapauden aate voittaa alaa (6. luokka)	• Itsevaltius ja valistus • Ranskan suuri vallankumous ja sen vaikutukset			
Valinnainen teema (6. luokka)	Toteutetaan valinnaisesti joko yhtenä kokonaisuutena tai muihin sisältöihin/oppiaineisiin integroituna yksi seuraavista teemoista: • jokin Euroopan ulkopuolinen korkeakulttuuri • kaupankäynnin kehitys • kulttuurin kehitys • liikkumis- ja kuljetusvälineiden kehitys • väestössä tapahtuneet muutokset.			
7. ja 8. luokan valinnaiset teemat	• Teknologian kehitys, esimerkiksi liikkumis- ja kuljetusvälineiden kehitys	• Teknologian kehitys, esimerkiksi liikkumis- ja kuljetusvälineiden kehitys	• Teknologian kehitys, esimerkiksi liikkumis- ja kuljetusvälineiden kehitys	• Ihminen ja teknologia

Elämää 1800-luvulla ja kansallisuusaate (7. luokka)	• 1800-luvun alun keskeiset valtiolliset muutokset ja kansallisuusaatteen vaikutukset Euroopassa	• Elämää 1800-luvun Suomessa • Kulttuuri kansallisuusaatteen heijastajana Suomessa	• Käynti Pohjois-Pohjanmaan maakuntamuseossa	• Kulttuuriidentiteetti ja kansainvälisyys
Teollinen vallankumous (7. luokka)	• Teollistuminen ja sen vaikutukset ihmisten elämään • Kaupungistuminen		• Tervakaupunki teollistuu	• Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys • Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • Ihminen ja teknologia
Murrosten aika Suomessa (7. luokka)		• Säätyyhteiskunnan mureneminen • Suomen venäläistäminen ja sen vastustus	• Sortokausien aika Oulussa	• Kulttuuriidentiteetti ja kansainvälisyys • Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
Suurvaltojen kilpailusta ensimmäiseen maailmansotaan seurauksineen (7. luokka)	• Imperialismi ja sen vaikutukset Euroopan suurvalloille ja siirtomaille • Ensimmäinen maailmansota, sen syyt ja seuraukset • Venäjän keisarikunnan luhistumisen syyt ja vuoden 1917 vallankumoukset	• Suomen itsenäistyminen ja sisällissota	• Itsenäisyysaika ja sisällissodan taistelut Oulussa	• Kulttuuriidentiteetti ja kansainvälisyys • Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
Laman ja totalitarismin aika (8. luokka)	• Maailmantalouden romahtaminen ja sen vaikutukset Eurooppaan	• Suomi 1930-luvulla		• Kulttuuriidentiteetti ja kansainvälisyys • Osallistuva

	• Elämää demokratioissa ja diktatuureissa			kansalaisuus ja yrittäjyys
Toisen maailmansodan aika (8. luokka)	• Toinen maailmansota, sen syyt ja seurauksset. Ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanvainot, YK	• Suomi toisessa maailmansodassa ja sodasta selviäminen	• Sota-aika Oulussa ja Pohjois-Suomessa	• Kulttuuriidentiteetti ja kansainvälisyys • Ihminen ja teknologia • Viestintä ja mediataito
Suomi 1950-luvulta nykypäivään (8. luokka)		• Elinkeinorakenteen muutos ja sen vaikutukset ihmisten elämään • Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen	• Oulun kehityksen merkkivaiheita sodan jälkeen	• Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys • Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
Idän ja lännen ristiriidoista etelän ja pohjoisen vastakkainasetteluun (8. luokka)	• Kylmä sota • Maailman jakautuminen köyhiin ja rikkaisiin valtioihin ja siitä aiheutuvat ongelmat			• Kulttuuriidentiteetti ja kansainvälisyys • Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
Elämää 1900-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa (8. luokka)	• Länsimaisen kulutusyhteiskunnan synty ja sen vaikutukset ihmisten elämään ja ympäristöön • Tiedonvälityksen kehitys			• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä • Viestintä ja mediataito • Ihminen ja teknologia

YHTEISKUNTAOPPI

(9. vuosiluokka)

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävät

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on ohjata oppilasta kasvamaan yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi toimijaksi. Perusopetuksen yhteiskuntaopin opetuksen tulee antaa perustiedot ja -taidot yhteiskunnan rakenteesta ja toiminnasta sekä kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista. Opetuksen tarkoituksena on tukea oppilaan kasvua suvaitsevaiseksi ja demokraattiseksi kansalaiseksi ja antaa hänelle kokemuksia yhteiskunnallisesta toimimisesta ja demokraattisesta vaikuttamisesta.

Tavoitteet

Oppilas
- saa käsityksen yhteiskunnallisen tiedon luonteesta
- oppii hankkimaan ja soveltamaan yhteiskuntaa ja talouselämää käsittelevää informaatiota kriittisesti ja toimimaan aktiivisena vaikuttajana
- oppii tuntemaan julkiset palvelut
- saa valmiuksia työnteon kunnioittamiseen
- oppii yrittäjyyden perusteet ja ymmärtää yrittäjyyden merkityksen yhteiskunnan hyvinvoinnin tekijänä
- oppii ymmärtämään yhteiskunnallisten päätösten vaikutuksia kansalaisten elämään
- kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta ja vaikuttamisesta
- oppii tarkastelemaan ja kehittämään osaamistaan vastuullisena kuluttajana ja yhteiskunnallisena toimijana
- tuntee tekojensa oikeudelliset seuraamukset

Keskeiset sisällöt

Aihealueina ovat suomalainen yhteiskunta ja talouselämä sekä Euroopan unioni. Kaikkia aiheita tarkastellaan myös oululaisesta näkökulmasta.

YHTEISKUNTAOPIN SISÄLLÖT

SISÄLLÖT	OPETUKSESSA TOTEUTUVAT AIHEKOKONAISUUDET
1. kurssi: Yksilö yhteisön jäsenenä • perhe, erityyppiset yhteisöt ja vä-	Ihmisenä kasvaminen Osallistuva kansalaisuus ja yrit-

hemmistö- ja osakulttuurit • yksilön mahdollisuudet toimia kotikunnassa, oman valtion kansalaisena, Pohjoismaissa ja EU:ssa Yksilön hyvinvointi • hyvinvointiyhteiskunnan eri ulottuvuudet • tasa-arvo ja kestävä kehitys sekä muut keinot hyvinvoinnin edistämiseksi Kansalaisen turvallisuus • oikeusjärjestelmä, yksilön oikeudet ja velvollisuudet sekä oikeudellinen vastuu • liikenneturvallisuus • turvallisuuspolitiikka: ulkopolitiikka, maanpuolustus	täjyys Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta Turvallisuus ja liikenne
2. kurssi: Vaikuttaminen ja päätöksenteko • kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa • demokratia, vaalit ja äänestäminen • politiikan ja hallinnon toimijat kunnallisella, valtakunnallisella ja EU:n tasolla • media ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen	Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys Viestintä ja mediataito

3. kurssi: Taloudenpito • yksityisen taloudenpidon periaatteet • työnteko ja yrittäjyys Kansantalous • yksilö ja kotitaloudet kuluttajina ja talouden toimijoina • ulkomaankaupan ja globaalitalouden merkitys Talouspolitiikka • talouden suhdannevaihtelut, työttömyys ja inflaatio sekä niiden vaikutukset yksityistalouksiin • julkinen talous ja verotus	Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Arviointi

Historiassa ja yhteiskuntaopissa oppilasta arvioidaan monipuolisesti eri tavoin suhteessa luokka-asteen tavoitteisiin. Arviointi perustuu muun muassa oppilaan itsearviointiin ja hänen kanssaan käytyihin keskusteluihin, tuntityöskentelyyn, erityyppisiin kokeisiin sekä oppilaan yksin tai ryhmässä tekemiin tuotoksiin.

Oppilaalle annetaan yksilöllistä ja totuudenmukaista palautetta hänen osaamisestaan, edistymisestään, opiskelutaidoistaan ja sosiaalisista taidoistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon myös, miten vastuullisesti, aloitteellisesti, yritteliäästi, säännöllisesti ja huolellisesti oppilas työskentelee ja miten hän toimii yhteistyössä toisten kanssa. Arvioinnilla pyritään myös opiskelun aikana tukemaan ja kannustamaan oppilasta.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

Oppilas
- osaa erottaa faktan mielipiteestä
- osaa erottaa toisistaan lähteen ja siitä tehdyn tulkinnan.

Historian ilmiöiden ymmärtäminen (6. lk)

Oppilas
- tietää, että menneisyyttä voi jaotella eri aikakausiin (kronologia) ja pystyy nimeämään yhteiskunnille ja aikakausille ominaisia piirteitä.
- tunnistaa ilmiöiden jatkuvuuden eri aikakaudesta toiseen ja ymmärtää, ettei muutos ole sama kuin edistys eikä se myöskään merkitse samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
- osaa eläytyä menneen ajan ihmisen asemaan: hän osaa selittää, miksi eri aikakausien ihmiset ajattelivat ja toimivat eri tavoin sekä tuntee syy- ja seuraussuhteen merkityksen.

Historiallisen tiedon käyttäminen

Oppilas
- osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön joidenkin toimijoiden kannalta
- tietää, että jotkut asiat voidaan tulkita eri tavoin, ja hän pystyy selittämään, miksi niin tapahtuu.

Historian päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

Oppilas
- osaa erotella asiaa selittävät tekijät vähemmän tärkeistä
- pystyy lukemaan erilaisia lähteitä ja tulkitsemaan niitä.

Historian ilmiöiden ymmärtäminen (8. lk)

Oppilas
- kykenee sijoittamaan opiskelemansa tapahtumat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen.
- osaa selittää, miksi jollain elämänalueella toimittiin ennen toisin kuin nykyään.
- osaa esittää historiallisille tapahtumille syitä ja seurauksia.

Historiallisen tiedon käyttäminen

Oppilas
- pystyy vastaamaan menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä, myös nykyteknologian avulla saamaansa informaatiota
- pystyy muodostamaan tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja käsityksiä ja arvioimaan niitä.
-

Yhteiskuntaopin päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja käyttäminen

Oppilas
- kykenee tulkitsemaan kriittisesti median välittämiä tietoja, tilastoja ja graafisia esityksiä
- pystyy perustelemaan käsityksiään yhteiskunnallisista asioista
- osaa vertailla yhteiskunnallisen päätöksenteon ja taloudellisten ratkaisujen eri vaihtoehtoja ja niiden seurauksia.

Yhteiskunnallisen tiedon ymmärtäminen

Oppilas
- ymmärtää, että yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja taloudellisissa ratkaisuissa on olemassa useita vaihtoehtoja
- ymmärtää yhteiskunnallisen ja taloudellisen toiminnan eettisiä kysymyksiä.

Historiasta ja yhteiskuntaopista annetaan erilliset arvosanat.

Oppilaan tuki historiassa ja yhteiskuntaopissa

Oppilaan tukemisessa aineen opetuksessa noudatetaan opetussuunnitelman yleisessä osassa kuvattuja kolmiportaisen tuen keinoja ja menettelyjä.

4.11 USKONTO

4.11.1 EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

Uskonnon opetuksen tehtävä

Uskonnon opetuksessa tarkastellaan elämän uskonnollista ja eettistä ulottuvuutta oppilaan oman kasvun näkökulmasta sekä laajemmin yhteiskunnallisena ilmiönä. Oppilasta autetaan ymmärtämään uskonnon merkitystä hänelle itselleen sekä näkemään uskontojen vaikutuksia yhteiskunnissa ja kulttuureissa. Uskonnon opetuksessa korostetaan oman uskonnon tuntemista sekä valmiutta kohdata muita uskontoja ja katsomuksia oman koulun monikulttuurista ympäristöä hyödyntäen. Uskonnon opetuksen tehtävänä on tarjota oppilaalle tietoja, taitoja ja kokemuksia, joista hän saa aineksia oman identiteetin ja maailmankatsomuksen rakentamiseen. Opetuksen tavoite on laaja-alainen uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys.

Uskonnon opetus ja aihekokonaisuudet

Uskonnon opetukseen läheisimmin liittyviä ja siinä luontevimmin toteutuvia aihekokonaisuuksia ovat ihmisenä kasvaminen, kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys sekä vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta. Mainitut aihekokonaisuudet ovat uskonnon opetuksen kantavia teemoja, joita ei voi rajata koskemaan vain tiettyjä sisältöjä. Myös osallistuvan kansalaisuuden valmiuksia harjoitellaan uskonnon opiskelussa. Ihmisenä kasvaminen on yksi uskonnon opetuksen päätavoitteista. Maailmankatsomusten ja vakaumuksellisten asioiden opetuksessa otetaan huomioon oppijan oma vakaumus ja sen kehittymisen mahdollisuus. Uskonnon opetukseen osallistuva oppilas saa oman kulttuuri-identiteettinsä muovautumiseen vaikuttavia tietoja ja kokemuksia oman kulttuurinsa uskonnollisesta perinteestä. Oppilaan kasvua edistää erilaisten katsomusten ja mielipiteiden kohtaaminen niin oppimateriaaleissa kuin omassa oppimisympäristössäänkin.

Kansainvälistyvässä maailmassa oman kulttuurin ulkopuolisten uskontojen ja traditioiden tuntemus on tärkeää. Osallistuvan kansalaisen valmiuksiin kuuluu keskustelutaito, jota kehitetään kuuntelutaitoja ja argumentointia harjoittelemalla. Ympäristöön, lähimmäisiin ja kestävään tulevaisuuteen liittyvät kysymykset ovat etiikan alueen keskeistä sisältöä, jota käsitellään opetuksessa oppilaan kehitystason mukaisesti.

Arviointi

Arviointi rakentuu jatkuvan arvioinnin periaatteelle. Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti tuntityöskentely, koetulokset ja muut oppilaan tuotokset. Vuosiluokilla 1–4 oppilasta arvioidaan sanallisesti näiden kriteerien avulla. Vuosiluokalta 5 alkaen käytetään numeroarviointia.

Päättöarvioinnin hyvän osaamisen kriteerit määrittävät hyvän osaamisen tason, opastavat jatko-opintoihin suuntautumisessa ja valikoitumisessa. Päättöarviointi on kansallisesti vertailukelpoista.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 5. luokan päättyessä

Oppilas tuntee keskeiset asiat Raamatusta ja Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta ja osaa käyttää oppimaansa lisätiedon hankkimiseen
Oppilas
- tuntee Raamatun keskeisiä kertomuksia
- tuntee Suomen evankelis-luterilaisen kirkon peruspiirteet ja oman alueensa seurakunnan
- tietää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kuuluvan kirkkojen suureen perheeseen ja tuntee myös muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä.

Oppilas hahmottaa uskontoa ilmiönä
Oppilas
- ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön luonnetta
- tunnistaa uskonnollisia symboleja, käsitteitä ja kielikuvia
- näkee uskonnon vaikutuksia omassa elämässään ja lähiympäristössään.

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa
Oppilas
- hahmottaa alustavasti uskon ja tiedon perusluonnetta
- tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä ja ottaa niitä huomioon omassa elämässään.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilas kykenee hankkimaan syventävää tietoa kristinuskosta ja evankelisluterilaisesta kirkosta
Oppilas
- tuntee Raamatun keskeisen sisällön
- tuntee kristinuskon syntytapahtumat ja hallitsee kristillisten kirkkojen muotoutumisen keskeiset vaiheet
- tuntee Suomen evankelis-luterilaisen kirkon historiaa ja ymmärtää suomalaisen luterilaisuuden perusluonteen
- ymmärtää suomalaista uskonnollisuutta ja katsomusperinnettä.

Oppilas ymmärtää uskontoa ilmiönä
Oppilas
- ymmärtää uskonnollista ajattelua sekä uskonnollisen kokemuksen ja käyttäytymisen luonnetta
- tunnistaa uskontojen vaikutuksia suomalaisessa ja eurooppalaisessa kulttuurissa
- tuntee maailmanuskontojen keskeiset piirteet
- arvostaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä.

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa
Oppilas
- tuntee uskon ja tiedon perusluonteen sekä niiden keskinäisen suhteen
- hahmottaa oman maailmankatsomukseensa vaikuttavia tekijöitä
- kykenee keskustelemaan olemassaolon perimmäisistä kysymyksistä.

Oppilas osaa toimia eettisesti vastuullisella tavalla
Oppilas
- kykenee vastuulliseen eettiseen pohdintaan
- tunnistaa omien valintojensa ja tekojensa seurauksia.

Oppimisen tuki

Uskonnossa sovelletaan kolmiportaista tukea kuvaavassa opetussuunnitelman osassa esitettyjä periaatteita ja menettelytapoja.

Tavoitteet

1. luokka Oppilas
- oppii luottamuksen ja huolenpidon merkitystä kristillisyydessä
- oppii asioiden pohdintaa, tunteiden ja kokemusten jakamista
- tutustuu Raamattuun ja Raamatun ajan elämään
- tutustuu keskeisiin Jeesuksen tunnustekoihin
- tutustuu kirkkovuoden juhlista jouluun ja pääsiäiseen sekä lasten virsiin ja hengellisiin lauluihin.

2. luokka Oppilas
- oppii asioiden pohdintaa, tunteiden ja kokemusten jakamista kristillisyydessä
- tutustuu Raamattuun ja Raamatun ajan elämään
- tutustuu keskeisiin Jeesuksen vertauksiin
- tutustuu kirkkovuoden juhlista jouluun ja pääsiäiseen sekä lasten virsiin ja hengellisiin lauluihin
- tutustuu oman seurakuntansa toimintaan.

3. luokka Oppilas
- pohtii oikean ja väärän merkitystä sekä Raamatun opetusta sovinnosta
- tuntee Vanhan Testamentin keskeisiä alku- ja patriarkkakertomuksia
- tuntee kirkkovuoden keskeisiä juhlapäiviä sekä niihin liittyviä virsiä ja hengellisiä lauluja
- tuntee seurakunnan toimintaa lähiympäristössään
- oppii ymmärtämystä lähiympäristön erilaisia katsomuksia kohtaan.

4. luokka Oppilas
- pohtii oikean ja väärän merkitystä sekä Raamatun opetusta sovinnosta
- tuntee Uuden Testamentin keskeisiä tapahtumia Jeesuksen elämässä
- tuntee laajemmin kirkkovuoden juhlapyhiä sekä niihin liittyviä virsiä, lauluja ja hengellistä musiikkia
- tuntee kotiseurakunnan toimintaa ja nuorisotyötä
- oppii ymmärtämystä lähiympäristön erilaisia katsomuksia kohtaan.

5. luokka Oppilas
- kykenee eettiseen pohdintaan
- osaa käyttää uskonnollista tietoa omassa elämässään ja lähiympäristössään

- oppii kirkkovuoden keskeisiä virsiä, hengellisiä lauluja ja kirkkomusiikkia
- tuntee keskeiset asiat kristinuskosta ja Suomen evankelisluterilaisesta kirkosta
- tuntee muita kristillisiä kirkkoja pääpiirteissään.

6. luokka Oppilas

- kykenee vastuulliseen eettiseen pohdintaan
- tunnistaa uskontojen vaikutuksia suomalaisessa ja eurooppalaisessa kulttuurissa
- oppii kirkkovuoden keskeisiä virsiä, hengellisiä lauluja ja kirkkomusiikkia
- tuntee kristillisen näkemyksen maailmasta
- tuntee maailmanuskontojen keskeisiä piirteitä.

7. luokka Oppilas

- tiedostaa maailmankatsomuksensa rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä
- ymmärtää uskonnon ja siihen liittyvä pyhyyden ulottuvuuden merkitystä ihmisen ja yhteisön elämässä
- tutustuu keskeisiin maailmanuskontoihin pääpiirteissään
- osaa kunnioittaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä
- tutustuu kristinuskon vaikutukseen suomalaisessa kulttuurissa ja yhteiskunnassa
- perehtyy Raamattuun inhimillisenä ja pyhänä kirjakokoelmana.

8. luokka Oppilas

- tiedostaa maailmankatsomuksensa rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä
- ymmärtää uskonnon ja siihen liittyvä pyhyyden ulottuvuuden merkitystä ihmisen ja yhteisön elämässä
- perehtyy Raamattuun inhimillisenä ja pyhänä kirjakokoelmana
- perehtyy kristillisen kirkon historiaan ja kirkon oppiin
- perehtyy luterilaiseen kirkkoon ja sen uskonkäsitykseen
- perehtyy kristinuskoon sekä sen merkitykseen ihmisen ja yhteiskunnan elämässä.

9. luokka Oppilas

- tiedostaa maailmankatsomuksensa rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä
- osaa kunnioittaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä
- tutustuu suomalaiseen katsomusperinteeseen ja sen kehitykseen
- tutustuu kristinuskon vaikutukseen suomalaisessa kulttuurissa ja yhteiskunnassa
- tuntee eettisen ajattelun peruskäsitteitä ja kristillisen etiikan perusteita sekä osaa soveltaa näitä eettiseen pohdintaansa ja toimintaansa.

Sisällöt

L k	Arvokas ja ainutlaatuinen elämä	Luottamus ja turvallisuus	Eettisyyteen kasvaminen	Raamatun kertomuksia	Luterilaisen kirkon elämä	Oppilaita ympäröivä uskonnollinen maailma
1	• Elämä Jumalan lahjana • Koti ja perheeni	• Turvallinen Taivaan Isä • Jeesus – lasten ystävä • Suojelusenkelini • Rukous – puhetta Jumalalle • Omat ru-	• Toisen kunnioittaminen • Anteeksipyytäminen ja -antaminen	• Raamattu kristittyjen pyhä kirja • Vanha Testamentti ja Uusi Testamentti • Luomiskertomus • Uusi Testa-	• Kirkkovuoden juhlapäivistä joulu ja pääsiäinen • Kaste • Hengellisiä las-	• Oppilaiden kohtaamat uskonnot koulussa ja lähiympäristössä

		koukseni		mentti: Hyvä Paimen, Jeesus ja lapset, Jeesuksen tunnustekoja • Jeesuksen kotimaa	tenlauluja ja virsiä	
2	• Jumalan luomistyö jatkuu: olemme erilaisia/samanlaisia	• Jeesuksen opetukset Jumalan huolenpidosta • Erilaisia rukouksia • Isä meidän -rukous	• Toisen kunnioittaminen • Omatunto • Oikea ja väärä	• Raamattu, kristittyjen pyhä kirja • Uuden Testamentin kertomuksista opetuslasten kutsuminen ja Jeesus opettajana • Jeesuksen kotimaa	• Kirkkovuoden juhlapäivistä joulu ja pääsiäinen • Oman seurakuntani toiminta • Lasten jumalanpalvelus • Hengellisiä lastenlauluja ja virsiä	• Oppilaiden kohtaamat uskonnot koulussa ja lähiympäristössä
3	• Elämän kunnioittaminen • Ihmisarvo • Minä luokkayhteisön jäsenenä	• Luottamus • Jumalan huolenpito • Herran siunaus	• Hyvä elämä • Kymmenen käskyä • Oikea ja väärä • Anteeksipyytäminen ja -antaminen Vanhan Testamentin kertomuksissa ja oppilaiden elämässä	• Vanhan Testamentin sisältö ja käyttäminen • Vanhan Testamentin lyhenteet • Alku- ja patriarkkakertomukset • Luvattu maa	• Kirkkovuoden juhlapäiviä • Jumalanpalvelus • seurakunnan lapsi- ja nuorisotyö • Hengellisiä lauluja ja virsiä	• Oppilaiden kohtaamat uskonnot koulussa ja lähiympäristössä
4	• Elämän kunnioittaminen • Suvaitsevaisuus • Lähimmäisenrakkaus	• Isä meidän • Lähetyskäsky ja -lupaus	• Kultainen sääntö • Rehellisyys • Anteeksipyytäminen ja -antaminen Uuden Testamentin kertomuksissa ja oppilaiden elämässä	• Uuden Testamentin sisältö ja käyttäminen • Uuden Testamentin lyhenteet • Jeesuksen elämä ja toiminta	• Kirkkovuoden juhlapäiviä • Pyhät ja pyhimykset • Ehtoollinen • Kotiseurakuntaan tutustuminen • Seurakunnan lapsi- ja nuorisotyö • Hengellisiä lauluja ja virsiä ja kirkkovuoden juhlapäiviin liittyviä virsiä	• Oppilaiden kohtaamat uskonnot koulussa ja lähiympäristössä
5	• Uskonnon ja katsomusten vapaus	• Lähimmäisenrakkaus	• Oikeudenmukaisuus	• Jeesuksen keskeiset	• Kirkkovuosi	• Ortodoksiseen ja ka-

		• Uskontunnustus	• Lähimmäisyys • Ystävyys	opetukset • Alkuseurakunnan synty • Ensimmäiset lähetysmatkat • Apostolien teot • Apostoli Paavalin kirjeet	• Kristinuskon alkuvaiheet Euroopassa • Diakonia • Kristilliset symbolit • Kirkkotaide • Seurakunnan nuorisotyö	toliseen uskontoon ja kirkkoon tutustuminen • Kristilliset kirkot ja yhteisöt
L k	**Oppilaan maailmankatsomuksellinen pohdinta**	**Maailmanuskonnot**	**Raamattu**	**Kirkko ja kirkon opit**	**Suomalainen katsomusperinne**	**Ihminen eettisenä olentona**
6	• Taivas, Jumalan armo ja pelastus	• Kristilliset kirkot ja yhteisöt • Uskonnollisia vaikuttajia • Maailmanuskonnot	• Vuorisaarnan opetukset • Kristillinen näkemys maailmasta • Raamatun tekstit kirkkomusiikissa (passio tai oratorio)	• Kirkkorakentaminen • Kirkon ja seurakunnan toiminta • Kirkolliset toimitukset • Seurakunnan nuorisotyö	• Kristilliset liikkeet Suomessa • Kirkkovuosi • Hengelliset laulut ja virret	• Ekumenia
7	• Elämäntarkoituksen pohdinta	• Mitä uskonto on? • Varhaiskantaiset uskonnot • Maailmanuskonnot • hindulaisuus • buddhalaisuus • kiinan uskonnot • sinto • juutalaisuus • islam	• Raamatun synty, rakenne ja merkitys • Vanha Testamentti Israelin kansan vaiheiden ilmentäjänä • Profeetat ja heidän sanomansa • Vanhan Testamentin runokirjat elämän tulkkeina			
8	• Oma suhde kristinuskoon		• Uuden Testamentin syntykulttuuri • Uuden Testamentin rakenne • Evankeliumien kuva Jeesuksesta • Apostolien tekojen ja kirjeiden antama kuva kirkon synnystä ja kehityksestä	• Jeesuksen sanoma ja merkitys • Kristinuskon synty ja kehitys • Kirkkokunnat: levinneisyys, uskon pääpiirteet. Erityisesti luterilainen usko		• Jeesuksen eettinen opetus
9	• Omakohtainen eettinen pohdinta			• Kristinuskon ihmiskuva	• Suomalainen muinaisusko • Suomen uskontohistoria • Luterilaisen kirkon jäsenyys	• Etiikan peruskäsitteet • Kristillisen etiikan perusteet • Yksilöetiikka • Yhteisöetiikka • Ympäristöetiikka

					ja toiminta • Yleiskuva Suomen uskontotilanteesta	

4.11.2 ORTODOKSINEN USKONTO

Vuosiluokka 1

Tavoitteet

- oppilaan ortodoksinen identiteetti vahvistuu ortodoksiseen kirkkovuoteen, sakramentteihin, ortodoksisen kristillisyyden peruskäsitteisiin ja oman seurakunnan toimintaan tutustumalla
- oppilas pohtii elämästä nousevia eettisiä kysymyksiä
- oppilas tutustuu Jeesuksen elämän pääkohtiin
- oppilas tutustuu muihin kirkkoihin ja lähiympäristön uskontoihin

Sisällöt

- tutustutaan ortodoksiseen kirkolliseen perinteeseen perheessä, kuten ikoni, ristinmerkki, ruoka- ja iltarukoukset, kaste ja nimenanto, kodin siunaaminen sekä ehtoollinen
- annetaan oppilaille mahdollisuus tutustua ekumeenisessa hengessä oman perheen ja lähiympäristön evankelisluterilaiseen kirkkoon
- tutustutaan joihinkin oman seurakunnan toimintamuotoihin, erityisesti jumalanpalveluksiin, kirkkomusiikkiin ja seurakunnan lapsityöhön
- tarkastellaan kirkkoa rakennuksena sekä pyhänä paikkana ja perehdytään oman seurakunnan kirkkojen nimikkojuhliin
- käydään läpi niitä Jeesuksen elämän pääkohtia, jotka eivät tule esille suurten juhlien yhteydessä, joitakin ihmetekoja, Jeesuksen opetuksia ja vertauksia esim. Jeesus ravitsee 5000 ihmistä, Hyvä paimen
- käsitellään elämää Jeesuksen ajan Palestiinassa
- suuri paasto, joulupaasto
- käsitellään ortodoksisen ihmiskuvan pohjalta paastoon liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuten anteeksipyytämistä ja -antamista, ystävyyttä, lähimmäisyyttä ja diakoniatyötä sekä ehtoollista ja katumuksen sakramenttia
- tutustutaan ortodoksisten suurten juhlien mm. joulun, pääsiäisen, teofanian eli loppiaisen ja helluntain juhlaperinteeseen ja ortodoksisiin tapoihin
- juhlien sanomaan tutustutaan myös ikonitaiteen kautta
- vuosittain tarjotaan oppilaille mahdollisuus osallistua erityisesti koululaisille järjestettävään pääsiäispalvelukseen kirkkaalla viikolla

Vuosiluokka 2

Tavoitteet

- oppilaan ortodoksinen identiteetti vahvistuu ortodoksiseen kirkkovuoteen, sakramentteihin, ortodoksisen kristillisyyden peruskäsitteisiin ja oman seurakunnan toimintaan perehtymällä

- oppilas pohtii elämästä nousevia eettisiä kysymyksiä
- oppilas perehtyy Jeesuksen elämän pääkohtiin
- oppilas syventää tietojaan muista kirkoista ja lähiympäristön uskonnoista

Sisällöt

- tutustutaan ortodoksiseen kirkolliseen perinteeseen perheessä, kuten ikoni, ristinmerkki, ruoka- ja iltarukoukset, kaste ja nimenanto, kodin siunaaminen sekä ehtoollinen
- annetaan oppilaille mahdollisuus tutustua ekumeenisessa hengessä oman perheen ja lähiympäristön evankelisluterilaiseen kirkkoon
- tutustutaan joihinkin oman seurakunnan toimintamuotoihin, erityisesti jumalanpalveluksiin, kirkkomusiikkiin ja seurakunnan lapsityöhön
- tarkastellaan kirkkoa rakennuksena sekä pyhänä paikkana ja perehdytään oman seurakunnan kirkkojen nimikkojuhliin
- käydään läpi niitä Jeesuksen elämän pääkohtia, jotka eivät tule esille suurten juhlien yhteydessä, joitakin ihmetekoja, Jeesuksen opetuksia ja vertauksia esim. Jeesus ravitsee 5000 ihmistä, Hyvä paimen
- käsitellään elämää Jeesuksen ajan Palestiinassa
- suuri paasto, joulupaasto
- käsitellään ortodoksisen ihmiskuvan pohjalta paastoon liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuten anteeksipyytämistä ja -antamista, ystävyyttä, lähimmäisyyttä ja diakoniatyötä sekä ehtoollista ja katumuksen sakramenttia
- tutustutaan ortodoksisten suurten juhlien mm. joulun, pääsiäisen, teofanian eli loppiaisen ja helluntain juhlaperinteeseen ja ortodoksisiin tapoihin
- juhlien sanomaan tutustutaan myös ikonitaiteen kautta
- vuosittain tarjotaan oppilaille mahdollisuus osallistua erityisesti koululaisille järjestettävään pääsiäispalvelukseen kirkkaalla viikolla

Vuosiluokka 3

Tavoitteet

- oppilas perehtyy Vanhan testamentin kertomuksiin ja sieltä nouseviin eettisiin kysymyksiin

Sisällöt

- Vanhan testamentin pelastushistoria: alkukertomukset, ihminen Jumalan kuvana ja kaltaisena, pelastus ja iankaikkinen elämä sekä erämaavaellus
- Pyhän Kolminaisuuden persoonat ja heidän erityispiirteensä
- tavallisimpien kirkon rukousten ja kirkkolaulujen opettelu ja syventely

Vuosiluokka 4

Tavoitteet

- oppilas perehtyy Uudentestamentin kertomuksiin ja Jeesuksen opetukseen
- oppilas tutustuu oman seurakunnan toimintaan kirkkovuoden kierrossa

Sisällöt

- sakramentit – pyhät toimitukset elämän eri tilanteissa
- Evankeliumien kertomuksiin syventyminen: Jeesuksen elämää ja toimintaa, kärsimyshistoriaa ja ylösnousemustapahtumia
- tutustutaan oman seurakunnan toimintamuotoihin
- eri kirkkokuntiin tutustuminen, juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä ja eriyttäviä piirteitä
- lähiympäristön muita kirkkoja ja maailmanuskontoja

- kirkko ja seurakunta
- Jeesuksen opetustoiminnan tarkastelu: tutustuminen autuudenlauseisiin, syventyminen Herran rukoukseen ja vuorisaarnan keskeinen opetus lähimmäisenrakkaudesta
- ylösnousemuskertomuksiin syventyminen

Vuosiluokka 5

Tavoitteet

- oppilas tutustuu uskonopin peruskysymyksiin ja kirkon elämään

Sisällöt

- kristillisen kirkon synty ja sen alkuvaiheet sekä apostoli Paavalin lähetystyö
- ortodoksinen perinne kotona ja koulussa
- seurakunnan toimintamuodot
- luostarit
- kirkolliset järjestöt
- jumalanpalvelukset
- sakramentit
- kirkkomusiikki
- ikonit
- kirkkorakennus

Vuosiluokka 6

Tavoitteet

- kirkkokäynnit ja jumalanpalvelukset
- kirkkovuosi
- Raamattu, tutustuminen pyhänä ja inhimillisenä kirjana
- suvaitsevaisuus

Sisällöt

- jumalanpalvelukset
- tutustuminen kirkkorakennuksiin
- uskonopin keskeiset kohdat, erityisesti uskontunnustus
- Raamattu

Vuosiluokka 7

Tavoitteet

- oman kirkon historian ja toiminnan ymmärtäminen

Sisällöt

- yleinen kirkon historia, Apostolien teot
- kirkkokunnat ja ekumenia
- Venäjän kirkko
- ekumeeninen patriarkaatti

Vuosiluokka 8

Tavoitteet

- kasvu vastuuntuntoiseksi kirkon jäseneksi
- vastuu lähimmäisistä
- suvaitsevaisuuskasvatus

Sisällöt

- Suomen kirkkohistoria ja hallinto
- järjestötoiminta, muut kristilliset kirkot
- maailmanuskonnot
- valmentautuminen riparille
- paikallisuus

Vuosiluokka 9

Tavoitteet

- saa ottaa kantaa
- perustelun opettelua
- mielipiteen sanomisen ja kirjoittamisen opettelua

Sisällöt

- etiikka
- kirkkotaide ja -musiikki
- kaunis muisto peruskoulusta ja ussanmaikasta

Oppimisen tuki

Ortodoksisessa uskonnossa sovelletaan kolmiportaista tukea kuvaavassa opetussuunnitelman osassa esitettyjä periaatteita ja menettelytapoja.

Arviointi

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 5. luokan päättyessä

Oppilas tuntee keskeiset asiat ortodoksisuudesta
Oppilas

- tuntee liturgiajumalanpalveluksen merkityksen osana ortodoksikristityn elämää
- tuntee pääpiirteissään ortodoksisen kirkkovuoden paasto- ja juhlaperinteen sekä kykenee seuraamaan kirkkovuotta omassa elämässään
- tuntee ortodoksista ihmisnäkemystä sekä ortodoksisen kristillisyyden muita peruskäsitteitä ja pystyy soveltamaan niitä omassa elämässään.

Oppilas tuntee Raamatun keskeisiä kertomuksia
Oppilas

- tuntee pääpiirtein Vanhan ja Uuden testamentin erilaisen luonteen
- tuntee Kristuksen opetuksia, elämänvaiheet ja kirkon synnyn
- osaa pohtia Raamatun kertomusten kautta sekä omasta elämästään nousevia eettisiä kysymyksiä ja osaa ottaa niitä huomioon omassa elämässään.

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa
Oppilas

- tuntee ortodoksisen uskonopin keskeisiä peruskäsitteitä
- tuntee ortodoksista traditiota osana ortodoksikristityn elämää
- pystyy käyttämään oppimaansa ortodoksisen identiteetin vahvistamiseksi
- kykenee vahvistamaan ortodoksista identiteettiään.

Oppilas tuntee oman uskonnon sekä lähiympäristön uskontoja
Oppilas

- tuntee ortodoksisen kirkon erityispiirteitä
- tunnistaa oman perheensä uskonnollisen taustan
- tuntee oman kotiseurakuntansa toimintaa
- tuntee lähiympäristössään olevia muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilas kykenee hankkimaan tietoa ortodoksisesta uskosta
Oppilas

- tuntee ortodoksisen kirkkovuoden paasto- ja juhlaperinteen sekä kykenee seuraamaan ortodoksista kirkkovuotta
- tuntee ortodoksisen jumalanpalvelusperinteen
- on muodostanut itselleen yleiskuvan kirkon opista
- tuntee sakramentit sekä muita pyhiä toimituksia ja tuntee niiden merkityksen
- tuntee kirkon eettistä opetusta ja osaa soveltaa sitä omaan elämäänsä.

Oppilas tuntee Raamatun synnyn ja keskeisen sisällön
Oppilas

- tuntee Raamatun sisäisen rakenteen
- ymmärtää Raamatun pelastusilmoituksen
- ymmärtää Raamatun osana kirkon Traditiota
- tuntee Raamatun käytön kristityn jokapäiväisessä elämässä ja tunnistaa eri kirjojen liturgisen käyttöyhteyden.

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa
Oppilas

- tietää kristillisen kirkon synnyn, leviämisen ja sen jakaantumisen syyt
- osaa sijoittaa Suomen ortodoksisen kirkon osaksi maailmanlaajuista kirkkoa
- tuntee Suomen ortodoksisen kirkon vaiheet ja niiden vaikutuksen nykyhetkeen
- tuntee oman seurakunnan toimintaa
- tuntee kirkollisia järjestöjä ja niiden toimintaa
- tuntee Suomen ortodoksisen kirkon hallintoa.

Oppilas tuntee maailmanuskontoja
Oppilas

- ymmärtää uskonnon merkityksen ihmiselle
- tunnistaa suuret maailmanuskonnot
- osaa arvostaa eri tavalla uskovia ja ajattelevia ihmisiä.

4.12 MUSIIKKI

Perusopetuksen musiikkikasvatuksen lähtökohta on elämyksellisyys ja jatkuva toiminnallisuus, josta edetään ikonisen (esim. kuvallisen) vaiheen kautta kohti musiikillisten symbolien käyttöä ja hallintaa. Musiikki on osa kokonaisvaltaista taide- ja kulttuurikasvatusta. Musiikin opetukseen liitetään liikeilmaisua, draamaa, muita taide- ja taitoalueita sekä ulkomusiikillisia teemoja. Musiikin opetuksessa korostuu prosessiajattelu, jossa opetettavat asiat liittyvät toisiinsa loogisesti eteneväksi, elämykselliseksi toiminnaksi. Musiikki oppiaineena integroituu luontevasti muiden aineiden oppisisältöihin (esim. ympäristö- ja luonnontieto, äidinkieli ja kirjallisuus kuvataide, historia) ja toimii tehokkaasti opetuksen eheyttäjänä sekä sosiaalisuuteen ja yhteisvastuullisuuteen kasvamisen edistäjänä.

Tavoitteet

Oppilas oppii

- käyttämään luontevasti omaa ääntään
- ilmaisemaan itseään laulaen, soittaen ja liikkuen sekä ryhmässä että yksin
- kuuntelemaan musiikkia keskittyneesti sekä eläytyen että havainnoiden
- käyttämään erilaisia ääniä sekä rytmisiä ja melodisia aiheita musiikillisen keksinnän aineksina
- ymmärtämään musiikillisen maailman monimuotoisuutta
- toimimaan vastuullisesti musisoivan ryhmän jäsenenä sekä musiikin kuuntelijana
- tarkastelemaan ja arvioimaan kriittisesti erilaisia ääniympäristöjä
- ymmärtämään musiikin vaikutusta tunteisiin ja assosiaatioihin
- musiikin eri lajeja ja tyylejä
- ymmärtämään musiikin yhteyksiä muihin taide- ja taitoalueisiin (esim. draamaa, kuvataidetta, sirkusta)
- ymmärtämään toiminnan kautta musiikin elementtien (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto) tehtävää musiikissa.

Arviointi

Arvioinnin tarkoituksena on tukea oppilaan musiikillisen ilmaisun, ajattelun ja ymmärtämisen kehittymistä, antaa aineksia positiivisen minäkuvan muotoutumiselle sekä kannustaa ja innostaa oppilasta musiikin harrastamiseen. Arvioinnin tehtävänä on myös informoida, ohjata ja auttaa oppilaita opiskelun suuntaamisessa.

Oppilaan taidollisten ja tiedollisten tavoitteiden saavuttamisen lisäksi arvioidaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä sekä hänen aktiivisuuttaan ja vastuullisuuttaan musiikin oppimistilanteissa koulussa.

Arvioinnin tukena käytetään Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia musiikin arviointikriteerejä. Oppimisen tavoitteet ja arviointikriteerit selvitetään oppilaille vuosiluokilla 1–6 lukukauden alussa ja arviointikeskusteluissa, vuosiluokilla 7–9 kurssin alkaessa.

Luokkatasoilla 1–4 on mahdollisuus tarvittaessa sanalliseen arviointiin. Luokkatasoilla 5–9 käytetään numeroarviointia.

Musiikin arviointi on jatkuvaa. Itsearvioinnilla pyritään vahvistamaan oppilaan myönteistä minäkuvaa.

Peruskoulun musiikin päättöarvioinnin perusteena käytetään valtakunnallisia päättöarvioinnin kriteerejä musisoinnin (musiikillisen ilmaisun), musiikin kuuntelun ja musiikin tuntemuksen alueilla.

Oppimisen tuki

Musiikissa sovelletaan kolmiportaista tukea kuvaavassa opetussuunnitelman osassa esitettyjä periaatteita ja menettelytapoja.

Aihekokonaisuudet musiikinopetuksessa

Ihmisenä kasvaminen
- yhteismusisointi kasvattaa yhteisvastuullisuuteen ryhmässä
- musiikin ja musiikkiharrastuksen merkitys oman fyysisen ja psyykkisen kasvun sekä yhteistoiminnan tukena ja vahvistajana

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
- suomalainen, pohjoismainen ja eurooppalainen musiikkiperinne ja tapakulttuuri
- vieraiden kulttuurien musiikkiperinne ja tapakulttuuri
- monikulttuurisuus, vähemmistöt, ihmisoikeudet ja suvaitsevaisuus

Osallistuva kansalaisuus
- pitkäjänteisyys ja yhteistyötaidot musisoinnissa
- muusikkous ja musiikki ammattina
- musiikki vaikuttajana yhteisössä ja yhteiskunnassa

Viestintä ja mediataito
- mediakriittisyys musiikkitarjonnassa
- eettisyys ja esteettisyys valinnoissa

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
- terveysriskit, melu ja kuulonhuolto

- oma käyttäytyminen musiikin kuluttajana ja vastuullisuus ääni- ja musiikkiympäristöstä
- suhtautuminen tekijänoikeuksiin ja kopiointiin musiikissa

Ihminen ja teknologia

- musiikin teknologian vastuullisuuteen ja kriittisyyteen kasvaminen
- eettisten ja moraalisten arvokysymysten pohdintaa musiikkitarjonnan suhteen
- median tarkoituksenmukainen käyttö ja tekninen osaaminen

Musiikin kuuntelusta

Musiikki on kuulon kautta välittyvä taidemuoto. Kuuntelu on oleellista kaikessa musiikkitoiminnassa, mutta sen kautta voidaan myös tutustua musiikin kenttään paljon laajemmin kuin mikä on mahdollista oppilaiden oman musisoinnin yhteydessä. Samalla opitaan jäsentämään musiikkia ajallisesti ja paikallisesti sekä arvostamaan kulttuurisesti erilaisia musiikkeja.

Musiikkia voidaan lähestyä eri tavoin. Formaalisesti lähestyttäessä kiinnitetään huomio musiikin elementteihin. Emotionaalinen lähestymistapa keskittyy musiikin tunnelatauksiin, sen herättämiin tuntemuksiin ja tunnelmiin. Musiikin viittaukset musiikin ulkopuolisiin tapahtumiin ja ilmiöihin huomataan lähestyttäessä musiikkia referentiaalisesti. Musiikkia voidaan opetustuokiossa lähestyä yhden tai useamman lähestymistavan kautta.

Kuuntelutuokioihin on usein tarkoituksenmukaista liittää keskittymistä lisäävää aktivointia, joka voi olla liikunnallista, verbaalista tai visuaalista. Aktivointitavat pitäisi valita niin, että ne syventävät musiikkielämystä. Niiden kautta on myös mahdollista kytkeä musiikkiin muita ilmaisumuotoja.

Musiikin kuuntelemisessa kannattaa edetä kokemusten ja elämysten kautta musiikin käsitteelliselle alueelle, kuten seuraava taulukko osoittaa:

----------→----------→----------

	Mitä musiikki kertoo/kuvaa/on?		Millä keinoilla?
lähestyminen	**emotionaalinen**	**referentiaalinen**	**formaalinen**
tiedostamisen taso	intuitiivinen		tiedollinen
kokemisen ala	kokonaisvaltainen		yksityiskohtiin keskittyvä
kokemisen laatu	moniselitteinen, ruumiillinen		järkiperäinen, analyyttinen

TAVOITTEET 1. luokka

Oppilas

- osaa käyttää ääntään luonnollisesti ja ilmaisemaan itseään laulaen
- oppii soittamaan yhdessä keho- ja koulusoittimilla ja toimimaan vastuullisesti musisoivan ryhmän jäsenenä ja musiikin kuuntelijana
- ilmaisee itseään musiikillisesti myös liikkumalla ja keksimällä
- tutustuu leikin avulla musiikin peruselementteihin
- tutustuu kokonaisvaltaisesti erilaiseen musiikkiin.

SISÄLLÖT

1.lk	**Musiikillinen ilmaisu ja kuuntelu** Musisoinnin perusharjoitteiden (kaiku-, kysymys ja vastaus- sekä ”tule mukaan” – harjoitteet) lähtökohtana ovat elämyksellisyys ja jatkuva toiminnallisuus.	**Musiikin tuntemus ja kuuntelu** Musiikkikäsitteisiin tutustutaan ensin toiminnallisesti leikin avulla, sen jälkeen niitä voidaan tarpeen mukaan käsitteellistää (erilaiset ikonit).
	Laulaminen • ikäkauteen sopivia loruja, laululeikkejä ja lauluohjelmistoa terveeseen äänenkäyttöön ohjaten • lauluohjelmiston kautta tutustutaan yhteiseen maapalloomme **Soittaminen** • yhteissoittoon valmentavia harjoituksia keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimilla • perussykkeen ja sana- ja melodiarytmin käyttö musisoinnissa • laattasoittimiin (kellopeli, ksylofoni, metallofoni, bassopalat) tutustuminen (erilaiset mallettiharjoitteet) ja orkesterin kokoaminen eri korkuisista/äänialoja edustavista soittimista **Musiikkiliikunta ja leikki** • musiikin elementteihin tutustumista leikinomaisesti ja kokonaisvaltaisesti liikkuen • soittotehtävien oppiminen kehorytmien avulla **Musiikillinen keksintä** • pienimuotoinen improvisointi laulaen, liikkuen ja soittaen • perussykkeen, sana- ja melodiarytmin yhdistäminen sovituksissa • laattasoittimiin tutustuminen aloittaen yhden soinnun kappaleilla, joihin keksitään itse ostinato	**Musiikin elementit** • rytmi: perus-, sana-, melodiarytmi, erilaisia vastakohtapareja (esim. pitkä ja lyhyt, nopea ja hidas, tasa- ja kolmijakoinen) • melodia: korkea ja matala, nouseva, laskeva ja paikallaan pysyvä • harmonia: I – sointu (laattasoittimet ja kantele), tutustuminen duuriin ja molliin • muoto: erilaisia vastakohtapareja (esim. ääni ja hiljaisuus, yksin ja yhdessä (soolo ja tutti), samanlainen ja erilainen, kaiku, kysymys ja vastaus • dynamiikka: ääni ja hiljaisuus, hiljainen ja voimakas, voimistuva ja hiljenevä • sointiväri: äänen ja äänilähteen yhdistäminen, ympäristön äänet ja kehon äänet, musiikin tunnelma ja erilaiset sävyt **Juhlat, teemat ja erilaiset tapahtumat** • suomalaisen ja muiden kulttuurien huomioiminen musiikkiohjelmistossa **Musiikin keskeisiä aikakausia ja säveltäjiä** • kokonaisvaltaista draamaa, kerrontaa, liike- ja kuvallista ilmaisua hyödyntäviä lähestymistapoja eri aikakausien tapahtumiin ja säveltäjien elämänkertoihin **Musiikin teknologia** • tutustuminen leikinomaisesti syntetisaattorin erilaisiin äänilähteisiin • tutustuminen leikinomaisesti erilaisiin ääniohjelmiin (esim. www.siba.fi/aaninen)

TAVOITTEET 2. luokka

Oppilas

- osaa käyttää ääntään luonnollisesti yksin ja ryhmän jäsenenä
- oppii soittamaan vastuullisesti yhdessä keho- ja koulusoittimilla
- keskittyy musiikin kuunteluun ja havainnoi musiikin elementtejä
- ilmaisee itseään musiikillisesti liikkumalla ja keksimällä
- tutustuu kokonaisvaltaisesti erilaiseen musiikkiin
- käyttää musiikin eri elementtejä musiikillisen keksinnän aineksina.

SISÄLLÖT

2.lk	**Musiikillinen ilmaisu ja kuuntelu** Musisoinnin perusharjoitteiden (kaiku-, kysymys ja vastaus- sekä ”tule mukaan” -harjoitteet) lähtökohtana ovat elämyksellisyys ja jatkuva toiminnallisuus.	**Musiikin tuntemus ja kuuntelu** Musiikkikäsitteitä työstetään toiminnan kautta ja tämän jälkeen niille annetaan musiikin perus-elementtejä vastaavat nimet.
	Laulaminen • lauluohjelmistoa terveeseen äänenkäyttöön ohjaten • lauluohjelmiston kautta tutustutaan yhteiseen maapalloomme ja eri mantereisiin • pentatoninen musiikki eri musiikkikulttuurien musiikillisena materiaalina **Soittaminen** • yhteissoittoon valmentavia harjoituksia keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimilla • perussykkeen, ostinaton ja sana- ja melodiarytmin käyttö musisoinnissa • laattasoittimien (kellopeli, ksylofoni, metallofoni, bassopalat) ja kanteleen käyttäminen musisoinnissa • pienimuotoista soitinrakennusta **Musiikkiliikunta ja leikki** • musiikin elementteihin tutustumista l kokonaisvaltaisesti liikkuen • soittotehtävien oppiminen kehorytmien avulla • koreografiat muotorakenteiden hahmottajina **Musiikillinen keksintä** • improvisointi laulaen, liikkuen ja soittaen (esim. pentatoninen asteikko) • perussykkeen, ostinaton , sana- ja melodiarytmin yhdistäminen sovituksissa • laattasoittimilla ostinatojen keksimistä	**Musiikin elementit** • rytmi: perus-, sana-, melodiarytmi ja ostinato, erilaisia vastakohtapareja (esim. pitkä ja lyhyt, nopea ja hidas, tasa- ja kolmijakoinen) • melodia: korkea ja matala, nouseva, laskeva ja paikallaan pysyvä, tutustuminen erilaisiin asteikkoihin • harmonia: I- ja V-soinnut (laattasoittimet ja kantele), tutustuminen duuriin, molliin ja pentatoniaan • muoto: lauluista löydetään AB- ja ABA-rakenne • dynamiikka: ääni ja hiljaisuus, hiljainen ja voimakas, voimistuva ja hiljenevä • sointiväri: äänen ja äänilähteen yhdistäminen, ympäristön äänet ja kehon äänet, musiikin tunnelma ja erilaiset sävyt, äänen synty (tutustuminen soitinperheisiin) Juhlat, teemat ja erilaiset tapahtumat • suomalaisen ja muiden kulttuurien huomioiminen musiikkiohjelmistossa **Musiikin keskeisiä aikakausia ja säveltäjiä** • kokonaisvaltaista draamaa, kerrontaa, liike- ja kuvallista ilmaisua hyödyntävä lähestymistapoja eri aikakausien tapahtumiin ja säveltäjien elämänkertoihin **Musiikin teknologia** • tutustuminen leikinomaisesti syntetisaattorin erilaisiin äänilähteisiin • tutustuminen leikinomaisesti erilaisiin ääniohjelmiin (esim. www.siba.fi/aaninen)

	• musiikin yhdistäminen muihin ilmaisumuotoihin (leikki, liikeilmaisu, draama, kerronta ja kuvataide)	

TAVOITTEET 3. luokka

Oppilas

- osaa käyttää ääntään luonnollisesti ja omaksuu lauluohjelmistoa
- oppii koulusoittimien käyttöä ja yhteissoiton perusteita muut huomioiden
- ilmaisee itseään musiikillisesti liikkumalla ja keksimällä
- oppii musiikin peruselementtejä musisoinnin tueksi
- ymmärtää ja tunnistaa oman kulttuurin lisäksi muiden kulttuurien musiikkia.

SISÄLLÖT

3.lk	**Musiikillinen ilmaisu ja kuuntelu** Musisoinnin lähtökohtana ovat elämyksellisyys ja jatkuva toiminnallisuus (vastuullisuus musiikkiryhmän jäsenenä).	**Musiikin tuntemus ja kuuntelu** Musiikkikäsitteisiin tutustutaan ensin toiminnallisesti ja sen jälkeen niitä käsitteellistään (erilaiset ikonit) ja edetään kohti musiikin symboleja.
	Laulaminen • terve äänenkäyttö • yksiäänisyydestä kohti moniäänisyyttä (kaanon) • suomalaisia, pohjoismaisia ja lähikulttuureiden lauluja • lauluja koulun tapahtumien ja teemojen mukaan (esim. Unicef-teemat) **Soittaminen** edellisten lisäksi • perkussiosoittimien ja laattasoittimien soittotekniikat • nokkahuilu **Musiikkiliikunta** edellisten lisäksi • laululeikkejä eri kulttuureista • kehorytmit, liike ja tanssi musiikkikäsitteiden vahvistajina • muotorakenteita tukevia koreografioita • draamallista liikeilmaisua **Musiikkillinen keksiminen ja ilmaisu** edellisten lisäksi • äänimaisemia • ryhmässä tehtäviä sävellys- ja sovittamiskokeiluja	**Musiikin elementit** • rytmi: nuottimerkintöjä ja nuottiarvoja, erilaisia tahtilajeja ja tempoja • melodia: duuri, molli, pentatonia • harmonia: duuri, molli, I, IV, V • muoto: perusrakenteita, esim. AB, ABA, ABACA • dynamiikka: erilaisia dynamiikan merkintöjä ja sovelluksia • sointiväri: ihmisääni, äänentoisto **Suomalainen ja pohjoismainen musiikkiperinne** • kansanlauluja ja soittimia (esim. esim. kalevalainen laulu ja rekilaulut, kantele) • kansallis- ja maakuntalauluja • pohjoismaisia kansanlauluja ja soittimia **Musiikin lajeja ja tyylejä** • monenlaiseen musiikkiin tutustuminen **Musiikin keskeisiä säveltäjiä ja esittäjiä** • tunnetuimpia suomalaisia (myös oululaisia ja pohjoissuomalaisia) sekä pohjoismaisia säveltäjiä • muusikko **Musiikin teknologia** • akustinen ja sähköinen ääni • äänentoisto

TAVOITTEET 4. luokka

Oppilas

- osaa käyttää ääntään luonnollisesti ja omaksuu lauluohjelmistoa
- oppii koulusoittimien käyttöä ja yhteissoiton perusteita muut huomioiden tiedostaen soittotekniikan
- ilmaisee itseään musiikillisesti myös liikkumalla ja keksimällä
- oppii musiikin peruselementtejä musisoinnin tueksi
- ymmärtää ja tunnistaa oman kulttuurin lisäksi muiden kulttuurien musiikkia.

SISÄLLÖT

4.lk	**Musiikillinen ilmaisu ja kuuntelu** Musisoinnin lähtökohtana ovat elämyksellisyys ja jatkuva toiminnallisuus (vastuullisuus musiikkiryhmän jäsenenä).	**Musiikin tuntemus ja kuuntelu** Musiikkikäsitteisiin tutustutaan ensin toiminnallisesti ja sen jälkeen musisoinnille annetaan musiikin symbolit
	Laulaminen • terve äänenkäyttö • yksiäänisyydestä kohti moniäänisyyttä (esim. borduna, ostinato, kaanon) • suomalaisia, pohjoismaisia ja lähikulttuureiden lauluja • lauluja koulun tapahtumien ja teemojen mukaan (esim. Unicef-teemat) **Soittaminen** edellisten lisäksi • perkussiosoittimien ja laattasoittimien soittotekniikat • nokkahuilu • vapaan säestyksen ja bändisoiton alkeet (esim. kitara, rummut ja koskettimet sekä mikrofonilaulu) **Musiikkiliikunta** edellisten lisäksi • kehorytmit, liike ja tanssi musiikkikäsitteiden vahvistajina • muotorakenteita tukevia koreografioita • draamallista liikeilmaisua **Musiikillinen keksiminen ja ilmaisu** edellisten lisäksi • ryhmässä tehtäviä sävellys- ja sovittamiskokeiluja	**Musiikin elementit** • rytmi: nuottimerkintöjä ja nuottiarvoja, erilaisia tahtilajeja ja tempoja • melodia: duuri, molli, pentatonia • harmonia: duuri, molli, I, IV, V • muoto: perusrakenteita, esim. AB, ABA, rondo, D.C.al Capo - Fine • dynamiikka: erilaisia dynamiikan merkintöjä ja sovelluksia • sointiväri: äänen synty ja soittimien kehitys, ihmisääni, äänentoisto **Suomalainen ja pohjoismainen musiikkiperinne** • kansanlauluja ja soittimia (esim. esim. kalevalainen laulu ja rekilaulut, kantele) • naapurimaiden kansanlauluja ja soittimia **Musiikin lajeja ja tyylejä** • monenlaiseen musiikkiin tutustuminen **Musiikin keskeisiä säveltäjiä ja esittäjiä** • tunnetuimpia suomalaisia (myös oululaisia ja pohjoissuomalaisia) sekä pohjoismaisia säveltäjiä • muusikko **Musiikin teknologia** • akustinen ja sähköinen ääni • äänentoisto (basso/kitara)

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

Oppilas

- osaa käyttää ääntään niin, että hän pystyy osallistumaan yksiääniseen yhteislauluun
- hahmottaa musiikin perussykkeen niin, että pystyy osallistumaan soittamisen harjoitteluun ja yhteissoittoon
- osaa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet
- hallitsee lauluohjelmistoa, joista osan ulkoa
- osaa yksin ja ryhmän jäsenenä ääntä, liikettä, rytmiä tai melodiaa käyttäen keksiä omia musiikillisia ratkaisuja (esim. soolo/tutti-harjoituksissa)
- tunnistaa kuulemaansa musiikkia ja osaa ilmaista kuuntelukokemustaan joko verbaalisesti, kuvallisesti tai liikkeen avulla.

TAVOITTEET 5. luokka

Oppilas

- ylläpitää ja kehittää osaamistaan musiikillisen ilmaisun eri alueilla toimien musisoivan ryhmän jäsenenä
- oppii koulusoittimien ja jonkin melodia- tai sointusoittimen käyttöä yhteissoitossa
- ilmaisee itseään musiikillisesti myös liikkumalla ja keksimällä
- oppii lisää musiikin peruselementtejä ja käsitteitä musisoinnin ja musiikin kuuntelun tueksi
- ymmärtää oman kulttuurin lisäksi muiden kulttuurien musiikkia.

SISÄLLÖT

5.lk	**Musiikillinen ilmaisu ja kuuntelu** Musisoinnin perusharjoitteiden lähtökohtana ovat elämyksellisyys ja jatkuva toiminnallisuus sekä yhteistoiminnallisuus musisoinnissa.	**Musiikin tuntemus ja kuuntelu** Musiikkikäsitteisiin tutustutaan ensin toiminnallisesti ja sen jälkeen niitä voidaan tarpeen mukaan käsitteellistää (erilaiset ikonit ja symbolit).
	Laulaminen • terve äänenkäyttö • yksi- ja kaksiäänisiä lauluja • lauluja Euroopasta ja Afrikasta • lauluja vuodenaikojen, koulun tapahtumien ja teemojen mukaan • erilaisia laulutyylejä ja mikrofonilaulu **Soittaminen** edellisten lisäksi • kitarakoulu • kosketinsoittimia • sähkösoittimia • rumpukoulu • soittimia Euroopasta ja Afrikasta • erilaisia soittotyylejä	**Musiikin elementit** • rytmi: nuottimerkintöjä ja nuottiarvoja, erilaisia tahtilajeja ja tempoja • melodia: duuri, molli • harmonia: duuri, molli, I, IV, V7 • muoto: perusrakenteita, esim. AB, ABA, rondo • dynamiikka: erilaisia dynamiikan merkintöjä ja sovelluksia • sointiväri: äänen synty, soittimien kehitys **Suomalainen ja pohjoismainen musiikkiperinne** • perinnelauluja, pelimannimusiikkia, musisointi Kierikissä esihistoriallisena aikana **Musiikkia eri kulttuureista**

	Musiikkiliikunta edellisten lisäksi • tansseja keski- ja renessanssin ajalta • tansseja Euroopasta ja Afrikasta **Musiikillinen keksiminen ja ilmaisu** edellisten lisäksi • sovituksia omalle yhtyeelle • eri taidemuotojen käyttöä osana ilmaisua	• musiikkia Euroopasta, Afrikasta **Musiikin lajeja, tyylejä ja esittäjiä** • musiikin lajien ja tyylien tuntemuksen laajentamista ja tunnistamista **Musiikin keskeisiä aikakausia ja säveltäjiä** • länsimaista taidemusiikkia Antiikin Kreikasta keskiaika **Musiikin teknologia** • äänentoisto, desibeli • kuulonhuolto

TAVOITTEET 6. luokka

Oppilas

- ylläpitää ja kehittää osaamistaan musiikillisen ilmaisun eri alueilla toimien musisoivan ryhmän jäsenenä
- tarkastelee ja ymmärtää erilaisia musiikin lajeja, kulttuureja ja aikakausia
- ilmaisee itseään musiikillisesti liikkumalla ja keksimällä
- oppii ymmärtämään musiikin elementtien (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto) tehtävää musiikissa
- rakentaa luovaa suhdetta musiikkiin ja sen ilmaisumahdollisuuksiin musiikillisen keksinnän keinoin

SISÄLLÖT

6.lk	**Musiikillinen ilmaisu ja kuuntelu** Musisoinnin perusharjoitteiden lähtökohtana ovat elämyksellisyys ja jatkuva toiminnallisuus sekä yhteistoiminnallisuus musisoinnissa.	**Musiikin tuntemus ja kuuntelu** Musiikkikäsitteisiin tutustutaan ensin toiminnallisesti ja sen jälkeen niitä voidaan tarpeen mukaan käsitteellistää (erilaiset ikonit ja symbolit).
	Laulaminen • terve äänenkäyttö • yksi- ja kaksiäänisiä lauluja • lauluja eri puolilta maailmaa • lauluja vuodenaikojen, koulun tapahtumien ja teemojen mukaan • erilaisia laulutyylejä ja mikrofonilaulu **Soittaminen** edellisten lisäksi • kitaransoitto jatkuu • koskettimilla jatkuu • sähkösoittimia (sähköbasso- ja kitara jatkuu) • rumpujensoitto jatkuu • soittimia eri puolelta maailmaa • erilaisia soittotyylejä ja yhtyeitä **Musiikkiliikunta**	**Musiikin elementit** • rytmi: nuottimerkintöjä ja nuottiarvoja, erilaisia tahtilajeja ja tempoja • melodia: duuri, molli, itämainen asteikko • harmonia: duuri, molli, I, IV, V7 • muoto: perusrakenteita, esim. Intro, AB, ABA, rondo • dynamiikka: erilaisia dynamiikan merkintöjä ja sovelluksia • sointiväri: äänen synty, soittimien kehitys ja orkesterisoittimet, äänialat, uuden musiikin sointivärit **Suomalainen ja pohjoismainen musiikkiperinne** • perinnelauluja, pelimannimusiikkia ja uuskansanmusiikkia (esim. Värttinä, Wimme Saari) **Musiikkia eri kulttuureista**

	edellisten lisäksi • tansseja eri aikakausilta ja eri kulttuureista **Musiikillinen keksiminen ja ilmaisu** edellisten lisäksi • sovituksia omalle yhtyeelle • eri taidemuotojen käyttöä osana ilmaisua	• musiikkia Aasiasta, Australiasta ja Oseaniasta **Musiikin lajeja, tyylejä ja esittäjiä** • musiikin lajien ja tyylien tuntemuksen laajentamista ja tunnistamista **Musiikin keskeisiä aikakausia ja säveltäjiä** • länsimaista taidemusiikkia esim. Vivaldi, Bach, Händel, Mozart, Beethoven, Tsaikovski, Sibelius, Debussy, Bartok, Penderecki, Saariaho **Musiikin teknologia** • tietokonemusiikki

TAVOITTEET 7. luokka

Oppilas
- käyttää ja harjoittaa ääntään yhteislauluissa
- oppii koulusoitinten ja melodia- ja sointusoitinten käyttöä yhteissoitossa
- ilmaisee kuuntelukokemustaan verbaalisesti, kuvallisesti tai liikkumalla
- osaa käyttää musiikin elementtejä ja käsitteitä musisoinnin ja kuuntelun yhteydessä
- tunnistaa ja erottaa eri musiikin lajeja sekä eri maiden musiikkia
- saa kokemuksia uuden teknologian hyödyntämisestä musiikin tuottamisessa.

SISÄLLÖT

7.lk	**Musiikillinen ilmaisu ja kuuntelu** Musisoinnin perusharjoitteiden lähtökohtana ovat elämyksellisyys ja jatkuva toiminnallisuus sekä eteneminen kohti musiikillisten symbolien käyttöä ja hallintaa.	**Musiikin tuntemus ja kuuntelu** Musiikkikäsitteitä vahvistetaan ja musiikkia jäsennetään ajallisesti, paikallisesti ja kulttuurisesti.
	Laulaminen • äänenkäyttöharjoituksia • lauluja eri sisältöalueilta **Soittaminen** yhteismusisoinnissa lähtökohtina: • akustinen kitara; bassottamista, sointusäestystä • sähkökitara: perustekniikkaa mahdollisuuksien mukaan • basso: perustekniikkaa • rummut: perustekniikkaa ja ohjelmistoon soveltuvia komppeja • koskettimet: soittotekniikkaa soveltuvin osin • keho- ja perkussiosoittimet: ohjelmistoon soveltuvia rytmejä • 5-kielinen kantele; sointuja soveltaen • laattasoittimet, viritetyt putket ja itse tehdyt soittimet; improvisointia, os-	**Musiikin käsitteet** • ihmisäänen monet mahdollisuudet (esim. äänityypit, kuorotyypit, kotiseudun kuorot) • nuottikirjoituksen merkintöjen tulkintaa ja selkiyttämistä yhteismusisoinnissa • asteikkoja (esim. bluesasteikko, pentatoninen asteikko) • pienoismuotoja (esim. bluessäkeistö) • laajempia muotoja (esim. oratorio ja passio) **Musiikin lajeja ja tyylejä** • kansanmusiikkia • alkuperäiskansojen musiikkia • latinalais-amerikkalaista musiikkia • afroamerikkalaista musiikkia • blues • rock and roll • maailmanmusiikkia • hengellistä musiikkia

	tinatoja, ”bassottamista” **Musiikkiliikunta ja tanssit** • musiikin peruselementtien ilmaisua kehollisesti • kansantansseja eri maista • latinalaistansseja **Musiikillinen keksiminen ja ilmaisu** • laulujen sanoittamista, riimittelyä • äänimattojen, äänisommitelmien laatimista ja toteuttamista • improvisointiharjoituksia • musiikin ilmaisemista visuaalisesti ja sanallisesti • omia sävellyksiä	• taidemusiikkia **Suomalainen ja naapurimaiden musiikkiperinne** • lähiympäristön musiikkia • suomalaisen kansanperinteen eri kerrostumia • naapurimaiden musiikkia **Musiikkia eri kulttuureista** • Euroopan maiden musiikkia • Etelä- ja Väli-Amerikan sekä Oseanian musiikkia • Pohjois- Amerikan musiikkia **Taidemusiikkia ja eri säveltäjiltä** • Sibelius • Musorgski • juhlapyhien musiikkia (esim. Bach, Händel) **Musiikki ja teknologia** • musiikkia sähköisillä soittimilla • musiikkia tietokoneilla mahdollisuuksien mukaan • äänentoistoa ja musiikin tallentamista mahdollisuuksien mukaan **Musiikin erityisalueita** • tekijänoikeudet • musiikki harrastuksena • juhlapyhien musiikkia (esim. itsenäisyyspäivä, joulu, pääsiäinen, kevätjuhla) • koululaiskonsertti

TAVOITTEET 8. luokka

Oppilas

- käyttää ja harjoittaa ääntään yhteislauluissa ja tunnistaa erilaisia laulutyylejä
- oppii koulusoitinten ja melodia- ja sointusoitinten käyttöä yhteissoitossa
- ilmaisee kuuntelukokemustaan verbaalisesti, kuvallisesti tai liikkumalla
- osaa käyttää musiikin elementtejä ja käsitteitä musisoinnin ja kuuntelun yhteydessä
- tunnistaa ja erottaa eri musiikin tyylejä ja lajeja sekä eri aikakausien ja kulttuurien musiikkia
- saa kokemuksia uuden teknologian hyödyntämisestä musiikin tuottamisessa.

SISÄLLÖT

8. lk.	**Musiikillinen ilmaisu ja kuuntelu** Musisoinnin perusharjoitteiden lähtökohtana ovat elämyksellisyys ja jatkuva toiminnallisuus sekä eteneminen kohti musiikillisten symbolien käyttöä ja hallintaa.	**Musiikin tuntemus ja kuuntelu** Musiikkikäsitteitä vahvistetaan ja musiikkia jäsennetään ajallisesti, paikallisesti ja kulttuurisesti.
	Laulaminen • äänenkäyttöharjoituksia • lauluja eri sisältöalueilta **Soittaminen** yhteismusisoinnissa lähtökohtina: • akustinen kitara; bassottamista, power chord -tekniikkaa, sointusäestystä • sähkökitara: perustekniikkaa mahdollisuuksien mukaan • basso: perustekniikkaa • rummut: perustekniikkaa ja ohjelmistoon soveltuvia komppeja • koskettimet: soittotekniikkaa soveltuvin osin • keho- ja perkussiosoittimet: ohjelmistoon soveltuvia rytmejä • laattasoittimet ja itse tehdyt soittimet; improvisointia, ostinaatoja, ”bassottamista” **Musiikkiliikunta** • musiikin peruselementtien ilmaisua kehollisesti • tansseja eri aikakausilta soveltaen • populaarimusiikin ilmentämistä liikkuen **Musiikillinen keksiminen ja ilmaisu** • äänimattojen, äänisommitelmien laatimista ja toteuttamista • improvisointiharjoituksia • musiikin ilmaisemista visuaalisesti ja sanallisesti • omia sävellyksiä	**Musiikin käsitteet** • ihmisäänen monet mahdollisuudet (eri laulutyylejä) • nuottikirjoituksen merkintöjen tulkintaa ja selkiyttämistä yhteismusisoinnissa • asteikkoja (esim. bluesasteikko, pentatoninen asteikko) • pienoismuotoja (esim. poplaulun rakenne) • laajempia muotoja (esim. sonaattimuoto, konsertto, sinfonia, ooppera) **Musiikin lajeja ja tyylejä** • country, folk • blues • rock and roll • populaarimusiikin tyylejä ja lajeja (esim. pop, heavy, proge, punk, grunge, reaggae, rap ja hip hop) • maailmanmusiikkia • jazztyylejä • näyttämö- ja elokuvamusiikkia • taidemusiikkia • hengellistä musiikkia **Musiikkia eri kulttuureista** • kansainvälistä populaarimusiikkia • suomalaista populaarimusiikkia • afrikkalaista musiikkia • valikoiden muiden vieraiden kulttuurien musiikkia **Taidemusiikkia eri aikakausilta ja säveltäjiltä** • barokki (esim. Vivaldi, Bach, Händel) • klassismi (esim. Haydn, Mozart, Beethoven) • romantiikka (esim. Schubert, Tsaikovski, Chopin, Grieg) • 1900 –luku ja uusi musiikki (esim. Stockhausen, Cage, Rautavaara) **Musiikki ja teknologia** • musiikkia sähköisillä soittimilla • musiikkia tietokoneilla mahdollisuuksien mukaan • äänentoistoa ja musiikin tallentamista mahdollisuuksien mukaan • musiikkivideot **Musiikin erityisalueita** • melu ja kuulonhuolto • tekijänoikeudet ja kopiointi • musiikki harrastuksena • musiikki ammattina • koululaiskonsertti

Arviointi

Keskeinen perusta arvioinnille on oppilaan osallistumisella ja toiminnalla musiikkitunneilla. Arvioinnin kohteina ovat esim. oppilaan toiminta yksin tai yhdessä, oppilaan selviytyminen erilaisissa musiikkituntien laulu- ja soittotehtävissä, oppilaan kyky ja taidot tunnistaa ja erotella käsiteltyjen sisältöalueiden musiikkia, toimiminen erilaisissa projektitöissä sekä mahdolliset kirjalliset työt.

Arvosanaa annettaessa otetaan huomioon kurssin tavoitteet ja sisältöalueet. Oppilaan musisointia, kuuntelutaitoja ja musiikin tuntemusta arvioidaan päättöarvioinnin kriteerien mukaan.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilas

- osallistuu yhteislauluun ja osaa laulaa rytmisesti oikein sekä melodialinjan suuntaisesti
- hallitsee jonkin rytmi-, melodia tai sointusoittimen perustekniikan niin, että pystyy
  osallistumaan yhteissoittoon
- osaa kuunnella musiikkia ja tehdä siitä havaintoja sekä esittää perusteltuja näkemyksiä
  kuulemastaan
- osaa kuunnella sekä omaa että muiden tuottamaa musiikkia niin, että pystyy musisoimaan
  yhdessä muiden kanssa
- tunnistaa ja osaa erottaa eri musiikin lajeja ja eri aikakausien ja kulttuurien musiikkia
- tuntee keskeistä suomalaista musiikkia ja musiikkielämää
- osaa käyttää musiikin käsitteitä musisoinnin ja musiikin kuuntelun yhteydessä
- osaa käyttää musiikin elementtejä omien musiikillisten ideoidensa ja ajatustensa kehittelyssä ja toteutuksessa.

4.13 KUVATAIDE

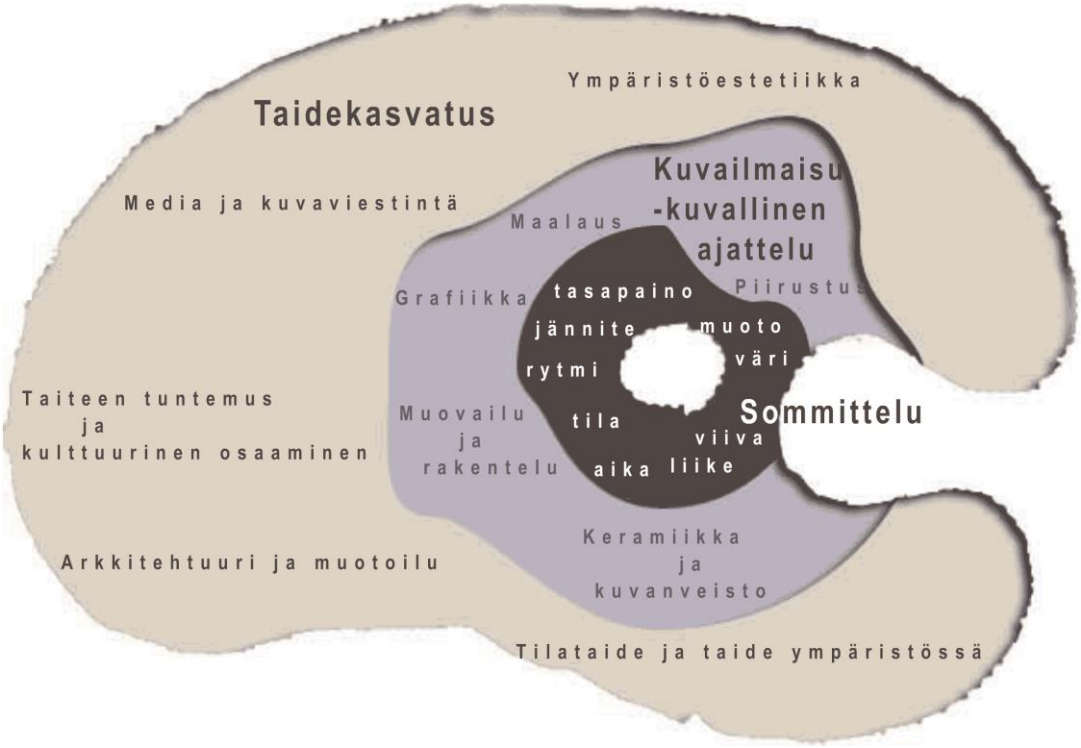

Peruskoulun kuvataideopetuksen tehtävänä on tukea oppilaan kuvallisen ajattelun ja esteettisen ja eettisen tietoisuuden kehittymistä sekä antaa valmiuksia omaan kuvalliseen ilmaisuun. Oppilaalle tulisi kehittyä henkilökohtainen suhde taiteeseen. Opetuksen lähtökohtina ovat oppilaalle merkitykselliset kokemukset ja sisällöt, hänen ympäristönsä kuvamaailma, aistihavainnot, mielikuvat ja elämykset. (Opetussuunnitelman perusteet 2004.)

Yleistavoitteet luokilla 1–4

Oppilas oppii

- kuvallisessa ilmaisussa tarvittavia tietoja ja taitoja
- kuvan tekemisen ja tilan rakentamisen taitoja sekä materiaalin tuntemusta
- tarkastelemaan kuvia ja keskustelemaan niistä arvostaen erilaisia näkemyksiä
- tuntemaan oman kulttuurinsa ja vieraiden kulttuurien kuvallista perinnettä ja nykytaidetta
- tuntemaan oman kulttuurinsa arkkitehtuuria ja muotoilua
- arvioimaan ympäristönsä esteettisiä arvoja
- tarkastelemaan eri medioiden merkitystä omassa elämässään
- käyttämään kuvallisen viestinnän välineitä ja ymmärtämään kuvitteellisen ja todellisen maailman eroja.

Yleistavoitteet luokilla 5–9

Oppilas oppii

- tuntemaan ja käyttämään kuvataiteen ja kuvaviestinnän keskeisiä ilmaisutapoja, materiaaleja, tekniikoita ja työvälineitä
- nauttimaan ilmaistessaan itseään kuvataiteen keinoin
- arvioimaan omaa ja toisten kuvallista ilmaisua
- hyödyntämään kulttuuripalveluja ja sähköisiä viestimiä kuvataiteessa
- tarkastelemaan ja arvioimaan taidetta, kuvaviestintää ja ympäristöä esteettisestä ja eettisestä näkökulmasta

- tuntemaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja ja käyttämään keskeisiä kuvaviestinnän välineitä omassa ilmaisussaan mediassa
- työskentelemään itsenäisesti ja yhteisön jäsenenä kuvataiteen projekteissa.

Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu

Luokat	Luokkakohtaiset tavoitteet
1	Oppilas • osaa ilmaista itseään, ajatuksiaan ja havaintojaan kuvan kielellä • tutustuu kuvailmaisun keskeisiin työskentelytapoihin, menetelmiin, materiaaleihin ja välineisiin • oppii huolehtimaan työvälineistä työskentelyprosessin aikana • oppii tarkastelemaan omia ja toisten tuotoksia.
2	Edellisten lisäksi Oppilas • oppii tarkkailemaan omaa kuvailmaisuaan • osaa perustella mieltymyksiään ja löytää sommittelun peruselementtejä omista ja toisten tekemistä kuvista • osaa keskustella erilaisista kuvista.
3	Oppilas • oppii tuottamaan kuvan ja luomaan muotoja havainnon pohjalta • osaa kuvata ajatuksiaan, mielikuviaan ja havaintojaan, sommitella, luonnostella ja käyttää keskeisiä työvälineitä. • osaa keskustella omista ja toisten tuotoksista käyttäen kuvataiteen peruskäsitteitä.
4	Edellisten lisäksi Oppilas • oppii tutkimaan ja tulkitsemaan taiteen ja kuvallisen viestinnän sisältöjä, rakenteita ja merkityksiä • oppii ymmärtämään taideteoksen/esineen elinkaaren luonnoksesta uusiokäyttöön kestävän kehityksen näkökulmasta.
5	Oppilas • osaa ilmaista itseään kuvallisin keinoin erilaisia työskentelytekniikoita käyttäen • oppii valitsemaan työhönsä ja tavoitteisiinsa sopivia materiaaleja ja tekniikoita • oppii tarkastelemaan omia ja toisten töitä kuvasommittelun perusteita käyttäen • osaa havainnoida ja arvioida omaa oppimistaan hyödyntäen muilta saatua palautetta omassa työskentelyssään • pystyy tehtävän mukaiseen itsenäiseen työskentelyyn sekä vuorovaikutteiseen yhteistyöhön muiden kanssa • osaa taltioida työskentelyprosessiaan.
6	Edellisten lisäksi Oppilas • oppii ilmaisemaan tunteitaan ja mielikuviaan kuvailmaisun keinoin • oppii työskentelemään tavoitteellisesti ja prosessinomaisesti • oppii selostamaan kuvan tekemisen prosessia luonnoksista valmiisiin töihin • osaa taltioida työskentelyprosessiaan ja käyttää sitä hyödykseen itsearvioinnissa.
7	Oppilas • osaa valita työskentelyssään tavoitteisiinsa sopivimpia materiaaleja ja tekniikoita • tuntee suunnittelu- ja muotoiluprosessin eri vaiheet ja osaa soveltaa niitä työskentelyssään • osaa taltioida työskentelyprosessiaan ja käyttää sitä hyödykseen itsearvioinnissa.
	Edellisten lisäksi

8	• oppii analysoimaan kuvataiteen tyylien ja kuvasymboliikan käyttöä kuvailmaisussa ja soveltamaan tietoa omissa töissään • oppii työskentelemään itsenäisesti ja yhteisön jäsenenä kuvataiteen projekteissa • oppii ymmärtämään taiteellisen prosessin ominaislaatua • osaa analysoida ja arvioida omaa oppimistaan ja hyödyntää saatua palautetta työskentelyssään.

Sisällöt

	Maalaus	Piirustus	Grafiikka	Muovailu ja rakentelu / keramiikka ja kuvanveisto
1-2 Kokeillen ja tutkien	**1. luokka** Värien elämyksellinen kokeminen ja tunnetilojen tulkinta värimaailman keinoin Värioppi • pää- ja välivärit • värien sekoittaminen Sivellintekniikka • sivellinote • erilaisia sivellinjälkiä • väri ja vesi	Elämyksellinen ja kerronnallinen piirtäminen Piirustustekniikat • luonnostelu • piirrinote • erilaiset piirtimet • erilaisia viivoja ja pintoja	Grafiikkamenetelmällä tehdyn kuvan tunnistaminen ja tutkiminen Yksinkertaisiin painomenetelmiin tutustuminen eri materiaaleja kokeillen • leimasinpainanta • sabloonapainanta valmiilla • työvaiheiden ja -välineiden nimitykset	Muovailu • kolmiulotteisen muodon kokeminen ja tarkastelu • valmiit massat ja ekovilla • yhdestä palasta muotoaminen • yksinkertaiset liitokset Rakentelu • paperin leikkaus ja liimaus • kolmiulotteisuus erilaisilla materiaaleilla
	2. luokka Edellisten lisäksi • erilaisten maalausvälineiden ja materiaalien monipuolinen käyttö • työn viimeistely	Edellisten lisäksi • kuvasommittelun tarkastelua; viivan ja rytmin suhde tilassa • työn viimeistely	Edellisten lisäksi • sabloonapainanta omilla sabloonoilla • uurtokuvapainanta (press print)	Edellisten lisäksi Muovailu • saven käsittely • yhdestä palasta muotoaminen ja yksinkertaiset liitokset • vaihteleva pinnan käsittely Rakentelu • kolmiulotteisuuden rakentelu erilaisilla materiaaleilla

3-4 Kokeillen ja tutkien	**3. luokka** Edellisten lisäksi • värioppi • spektri • väriympyrä • puhtaat värit • vastavärit • välivärit Sivellintekniikka • akvarellitekniikka • guassitekniikka	Edellisten lisäksi • piirustustekniikat • viiva rytmin ja liikkeen ilmaisijana • muoto	Painomenetelmät • värioppi ja painovärit • uurtokuvapainanta (press print) • sabloonapainanta valmiilla/omilla sabloonoilla	Muovailu • valmiit massat • itse tehdyt massat • liittäminen • materiaalin tuntu (tekstuuri) • pintarakenne (struktuuri) Rakentelu • kolmiulotteisuus erilaisilla materiaaleilla
	4. luokka Edellisten lisäksi • havaintoon perustuvaa kuvausta (eläin, asetelma, maisema) • värin taittaminen • murretut värit • kylmät ja lämpimät värit • valon ja varjon tutkiminen • valööri	Edellisten lisäksi • havaintoon perustuvaa kuvausta (ihminen, asetelma, maisema) • tila • valon ja varjon tutkiminen	Edellisten lisäksi • kaavainpainanta • kohopainanta • merkintä ja signeeraus	Edellisten lisäksi Rakentelu • kolmiulotteisuuden tutkiminen erilaisilla materiaaleilla • pintarakenteen muutoksien kokeilu eri materiaaleilla (struktuuri) • paperin valmistus osana rakenteluprosessia
5-6 Syventyen ja ilmaisten	**5. luokka** Maalaustekniikoiden ja väriopin kertausta ja varmistamista Edellisten lisäksi väriopista • kontrastit ja harmoniat • murretut värit • värin taittaminen • värien symboliikka	Piirustustekniikoiden kertausta ja varmistamista • ihmiskuvaus, mittasuhteet • croquis • kuvakoot • kuvakulmat • viivapiirros ja sarjakuva	Painomenetelmät • monotypia	Muovailu • makkaratekniikka • erilaiset liitokset • saumaaminen • pintakäsittely ja viimeistelytekniikat • muotti ja valos Rakentelu • pienoismallit

	6. luokka	Edellisten lisäksi • henkilökuva, muotokuva, liikkeen kuvaaminen • valööri ja muotoileva varjostus • kuvan jäljentäminen ja suurennuspiirros • kuvasommittelun perusteita • abstraktio ja geometria luonnon muodoista ja väreistä pelkistäminen • tekninen piirros taide-esineen suunnittelun tukena • ympäristösuunnittelua	Edellisten lisäksi • pelkistäminen ja tyylittely • peilikuva • kaiverrustekniikat • linopainanta	Edellisten lisäksi • ihmiskuvaus muovaillen • keramiikkaesineen valmistusprosessi: idea, luonnokset, tekninen piirros, pienoismalli, työn valmistus • levytekniikka • liitokset ja saumaaminen • pintakäsittelytekniikat • kohottaminen ja kaivertaminen • kipsi-/savivalu muotista Rakentelu • lavastus- ja sisustussuunnittelua • ympäristösuunnittelua • esineiden elinkaaren ja kestävän kehityksen periaatteiden tutkiminen tuotesuunnittelussa
7-8 Syvältä in ilmnidan	**7. luokka** Maalaustekniikoiden ja väriopin kertausta ja varmistamista Edellisten lisäksi • digitaalinen maalaaminen • sekatekniikat • kuultava pinta • väri – tila • väriperspektiivi • värisuunnittelu: mielivärit, muotivärit, värijärjestelmät, sisustussuunnittelu	Piirustustekniikoiden kertausta ja varmistamista • piirtopöytätekniikat • piirustustekniikoiden soveltaminen oman työskentelyn tarpeen mukaan.	Edellisten lisäksi • jokin suoravalotus- menetelmä	Edellisten lisäksi • saven pintakäsittelytekniikat • muotti ja tyhjiömuovaimen käyttö Rakentelussa aikaisemmin mainittujen tekniikoiden soveltaminen oman työskentelyn tarpeen mukaan

	8. luokka Edellisten lisäksi • taidehistorian tuntemuksen syventäminen	Edellisten lisäksi • erilaisten piirustusohjelmien tutkiminen ja arviointi sekä niiden käytön harjoittelu	Edellisten lisäksi • Graafisen suunnittelun arviointia ja analysointia	Edellisten lisäksi • opittujen suunnittelu- ja muotoiluprosessin vaiheiden soveltaminen omassa työssä • erilaisten esineiden ekologisten ominaisuuksien arviointi

Taidekasvatuksen muut osa-alueet

Luokkatasot	Luokkatasokohtaiset tavoitteet
1	Oppilas • tutustuu kuvakerronnan perusteisiin tekemällä omia kuvia • tutustuu muutamiin Suomen kultakauden mestareihin ja heidän teoksiinsa. • osaa toimia museoissa ja taidenäyttelyissä • havaitsee ympäristössään olevia esteettisiä asioita • osaa tarkastella erilaisiin tarkoituksiin tehtyjä mediakuvia (uutiskuva/viihdyttävä kuva, tosi/epätosi).
2	Edellisten lisäksi Oppilas • oppii tunnistamaan joitakin kuvataiteen menetelmiä • oppii analysoimaan kuvan merkitystä ja tehtävää omassa elämässään • oppii havainnoimaan ympäristöä yhteisesti sovitusta näkökulmasta • oppii havaitsemaan todellisen ja kuvitteellisen maailman eroja mediakuvissa • oppii ymmärtämään taiteilijan työtä.
3	Oppilas • havainnoi erilaisten kuvien tarkoitusta ympäristössään • oppii tuntemaan omaa ja muiden kulttuurien kuvallista perinnettä • tietää Suomen kultakauden mestareita ja heidän teoksiaan • oppii arvostamaan erilaisia näkemyksiä kuvallisesta viestinnästä • osaa toimia museoissa ja taidenäyttelyissä • havaitsee ympäristössään olevia esteettisiä ja eettisiä arvoja.
4	Edellisten lisäksi Oppilas • oppii arvostamaan erilaisia näkemyksiä kuvallisesta viestinnästä • tutustuu kuvailmaisuun ja taidekuviin eri tietolähteissä • tutustuu taiteilijoiden elämänkertoihin taidekuvien tarkastelun yhteydessä • .oppii havainnoimaan luonnon ympäristön ja rakennetun ympäristön yksityiskohtia ja arvioimaan niiden esteettisiä ja ekologisia ominaisuuksia.
5	Oppilas • tunnistaa joitakin keskeisiä kuvataiteen ilmiöitä ja sijoittaa niitä ajalliseen ja kulttuuriseen yhteyteen • osaa tarkastella, arvioida ja tulkita taiteen ja viestinnän kuvia • oppii kuvaviestinnän ja mediateknologian perusteita.
6	Edellisten lisäksi Oppilas • oppii tarkastelemaan ja analysoimaan taidetta kriittisesti eri näkökulmista • oppii tarkastelemaan ja arvostamaan ympäristön ja esineiden monimuotoi-

	suutta esteettisestä, ekologisesta ja eettisestä näkökulmasta • oppii arvioimaan esineiden elinkaarta ja kestävän kehityksen periaatteita tuotesuunnittelussa sekä kuluttajavalinnoissa • oppii tarkastelemaan ja arvioimaan kuvallista viestintää ja sen merkityksiä kriittisesti eri näkökulmista • oppii käyttämään mediateknologiaa kuvallisen itseilmaisun välineenä • oppii analysoimaan mediaesityksen sisältöä, rakenteita ja visuaalista toteutusta.
7	Oppilas • osaa ohjatusti käyttää taideteoksia ja ympäristöä tietojen ja elämysten lähteinä • tunnistaa taiteen historian ja nykytaiteen keskeisiä piirteitä • erottaa ja osaa arvioida erilaisten ympäristöjen ja esineitten esteettisiä ja ekologisia ominaisuuksia • osaa kuvaviestinnän ja mediateknologian perusteita: valokuvausta tai videokuvausta ja digitaalista kuvan käsittelyä ja graafista suunnittelua • osaa analysoida mediaesitysten sisältöjä • oppii hyödyntämään kulttuuripalveluja tiedonhankinnan ja elämysten lähteinä • tuntee kuvallisen viestinnän tapoja käsitellä elämän erilaisia ilmiöitä • tuntee kuvallisen viestinnän vaikuttamisen keinoja.
8	Edellisten lisäksi Oppilas • syventää ja monipuolistaa visuaalista lukutaitoaan: kuvien analysointia, tulkintaa ja kuvaviestinnän arvottamista • tunnistaa keskeisiä kuvataiteen ilmiöitä ja osaa sijoittaa ne ajalliseen ja kulttuurilliseen yhteyteen.

Sisällöt

	Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	Media ja kuvaviestintä
1-2 Kokeillen ja tutkien	**1. luokka** Kuvantarkastelu • kuvataiteen osa-alueisiin ja menetelmiin tutustuminen • tunnettujen taiteilijoiden töiden tutkiminen oman ilmaisun ja oppimisen innoittajina • taiteilijan elämään tutustuminen • näyttelykäyntejä	Ympäristöestetiikka • luonnonympäristö • rakennettu ympäristö Arkkitehtuuri· • tuttu ja viihtyisä lähiympäristö (esim. koti, koulu, koulumatka, leikkipaikat jne.) • Muotoilu, esineympäristö	• Viestintä I / Puhun - kuuntelen - katselen· • Viestintä II / Luen - kirjoitan· • Viestintä III / Viestimme yhdessä
	2. luokka Edellisten lisäksi • taidekuvien tarkastelua ja keskustelua elämysten ja havaintojen virittäjinä • tunnettujen taiteilijoiden töiden tutkiminen oman oppimisen ja omien töiden tarkastelun· innoittajana ja tukena	Edellisten lisäksi Ympäristöestetiikka· • luonnonympäristö· • rakennettu ympäristö • mediaympäristö Arkkitehtuuri· • Muotoilu· esineympäristö· käyttö- ja koriste-esine • kolmiulotteinen rakentelu kierrätysmateriaaleilla	Edellisten lisäksi • oman median käytön havainnointi • mediavälineiden käyttö kuvalliseen ilmaisuun • kuvakerronnan perusteiden tutkiminen
3-4 Kokeillen ja tutkien	**3. luokka** • kuvien tarkastelua ja arviointia sekä kuvataiteen käsitteiden käytön harjoittelua kuvista keskusteltaessa • kuvasommittelun peruskäsitteiden käyttöä: tasapaino, jännite, rytmi, väri, muoto, tila, liike, aika ja viiva	Ympäristöestetiikka· • oma pihasuunnitelma· • ympäristötaideteos· • kuvanveistäjä Arkkitehtuuri • oululaisia rakennuksia • arkkitehti	• Televisio I Tutkimme televisiota • Lehdet/Sanomalehtiä lukemaan • Televisio II / Mainostamme ja uutisoimme Lisäksi • kuvakerronnan perusteita: tarinasta kuvaksi, kuvakoot, kuvan ja tekstin yhdistäminen • kuvitus, sarjakuva, mainoskuva, valokuvaus, video ja digitaalinen kuva • kuvien käyttö, merkitys, arviointi ja tulkinta

	4. luokka Edellisten lisäksi • eri aikakausien taiteen ja nykytaiteen tutkiminen • oman sekä muiden kulttuurien kuvallisen perinteen tutkiminen	Edellisten lisäksi Muotoilu • teollinen muotoilu ja tuotesuunnittelu • esineen suunnittelusta pienoismalliin ja valmistamiseen	Edellisten lisäksi • sarjakuvien ja mainonnan tarkastelua ja kriittistä arviointia • kuvako • television, elokuvien, tietokonepelien kriittistä tarkastelua ja tutkimista • erilaisia kuvia (esim. tiedottava, asenteellinen, viihteellinen, taiteellinen, graffiti jne.)· • animaatio
5-6 Soveltaen ja ilmaisten	**5. luokka** Kuvantarkastelu • taidekuvan rakenne ja tulkinta· • maalaustaiteen tyylisuuntia ja taiteilijoita • oma taidenäyttely **Tilataide ja taide ympäristössä** • lähiympäristön (koulun, Oulun yliopiston ja Kaijonharjun) taideteoksiin tutustuminen • tilan luonne ja ominaisuudet	Ympäristöestetiikka • muuttuvan ympäristön havainnointia ja arviointia Arkkitehtuuri ja muotoilu· • esihistoriallisia ja historiallisia asuinympäristöjä • paikallinen esine- ja rakennusperinne	• kuvakerronnan perusteita: tarinasta kuvaksi, faktaa ja fiktiota, kuvakoot, kuvakulmat, kuvan ja tekstin yhdistäminen • Elokuva I • kuvaviestintä ja dokumenttielokuva
	6. luokka Edellisten lisäksi • tilan luonne ja ominaisuudet • yksityinen tila ja julkinen tila	Edellisten lisäksi • suomalaista arkkitehtuuria ja muotoilua • pienoismallit	Edellisten lisäksi Elokuva II • elokuva-analyysi: fiktiivinen kerronta • graafisen suunnittelun perusteita kuvankäsittelyohjelmilla • videointiohjelmien käytön perusteita

7-8 Soveltaen ja ilmaisten	**7. luokka** Kuvantarkastelu • taidekuvan tulkinta ja kritiikki (taidemuseokäynti ja virtuaalimuseoiden käyttö) • nykytaiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus (tekniikat, alueellisuus, symboliikka ja yhteisöllisyys) **Tilataide ja taide ympäristössä** • lähiympäristön (koulun, Oulun yliopiston ja Kaijonharjun) taideteoksiin tutustuminen • tilan luonne ja ominaisuudet	Ympäristöestetiikka • ympäristön ominaisuuksien eritteleminen ja ympäristöhavainnointi (ekologia). • ympäristötaide ja tilataide Arkkitehtuuri • suomalaista arkkitehtuuria (Oulun koulun synty ja perintö) Muotoilu • esineympäristön ja identiteetin vuorovaikutus	Graafinen suunnittelu· • digitaalikuvaus • kuvan käyttötarkoitus • kuvan ja sanan vuorovaikutus • typografia • medioiden yhdistyminen • median käsitteistöä (esim. hyperteksti, mediataide, videotaide, virtuaalisuus)
	8. luokka Edellisten lisäksi • julkinen taide ennen ja nyt	Edellisten lisäksi • tilan havainnointi, suunnittelu ja rakentaminen	Edellisten lisäksi • syvennetty ja monipuolinen media-analyysi

Eheyttäminen ja aihekokonaisuudet

Peruskoulun kuvataideopetuksen tehtävänä on tukea oppilaan kuvallisen ajattelun ja esteettisen ja eettisen tietoisuuden kehittymistä sekä antaa valmiuksia omaan kuvalliseen ilmaisuun. Oppilaalle tulisi kehittyä henkilökohtainen suhde taiteeseen. Opetuksen lähtökohtina ovat oppilaalle merkitykselliset kokemukset ja sisällöt, hänen ympäristönsä kuvamaailma, aistihavainnot, mielikuvat ja elämykset. (Opetussuunnitelman perusteet 2004.)

Ihmisenä kasvaminen
Kuvataide tukee oppilaan ihmisenä kasvamista ja elämänhallinnan kehittymistä. Yksilöllisyys, terve itsetunto ja yhteisöllisyyden kehittäminen kuuluvat luontevasti kuvataiteen tavoitteisiin ja sisältöihin. Taidekasvatus tukee oppilaan psyykkistä ja sosiaalista kasvua sekä auttaa tunteiden tunnistamisessa ja käsittelemisessä. Kuvataiteessa on tärkeää pitkäjänteisen työskentelyyn pyrkiminen ja sen harjoitteleminen kuvan tekemisen prosessin kautta. Ihmisenä kasvamisen teema tulee huomioida jokaisella luokka-asteella.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
Kuvataide auttaa oman kulttuuri-identiteetin löytämisessä ja taiteen avulla myös muiden kulttuurien ymmärrys helpottuu ja avaa näkökulmia kansainvälisyyteen. Kulttuuri-identiteetti voimistuu taidehistorian, eri kulttuurien taiteen, muotoilun ja esinemaailman opiskelun kautta.

Viestintä ja mediataito

Kuvallinen viestintä ja mediataito on kuvataiteen osa-alue, jonka tulisi saada erityisen suuri painoarvo kuvataiteen opiskelussa kaikilla luokka-asteilla. Kuva on viesti. Kuvataiteessa vastaanotetaan, käytetään, hyödynnetään ja tuotetaan viestejä erilaisin medioin. Kuvataide kehittää oppilaan kykyä hankkia, vertailla ja valikoida tietoa.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
Oppilaat voivat omassa koulussa ja elinympäristössään osallistua kuvataiteen keinoin yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä pyrkiä vaikuttamaan ja ottamaan kantaa. Oppilaat tutustuvat kuvaan ja visuaalisuuteen liittyviin ammatteihin, yrityksiin ja laitoksiin.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
Ympäristökasvatus on yksi kuvataiteen osa-alue. Kuvataiteessa on tärkeä oppia näkemään ja havainnoimaan. Lisäksi opitaan huomaamaan ympäristössä tapahtuvia muutoksia. Estetiikka ja arkkitehtuurin tuntemus auttavat ympäristön havainnoimisessa. Muotoiluun tutustuminen lisää ymmärrystä tuotteen elinkaaresta. Kuvataiteessa otetaan vastuuta ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta kiinnittämällä huomiota materiaalinkäyttöön sekä kierrätykseen. Jokaisella luokka-asteella kiinnitetään huomiota hyvään välinehuoltoon sekä oppilaan vastuuseen omista ja yhteisistä materiaaleista ja välineistä.

Oppimisen tuki

Kuvataiteessa sovelletaan kolmiportaista tukea kuvaavassa opetussuunnitelman osassa esitettyjä periaatteita ja menettelytapoja.

Arviointi

Kuvataiteessa arvioinnin tarkoituksena on tukea oppilaan kuvataiteellisen ajattelun ja toimintataidon sekä itseilmaisun kehittymistä. Arvioinnin tukena käytetään opetussuunnitelman perusteiden mukaisia kuvataiteen arviointikriteerejä. Oppimisen tavoitteet ja arviointikriteerit selvitetään oppilaille kunkin lukukauden alussa vuosiluokilla 1–6 ja kunkin jakson alussa vuosiluokilla 7–9. Tulosten lisäksi arvioidaan oppimisprosessia ja työskentelyä. Tiedollisten ja taidollisten tavoitteiden lisäksi arvioinnissa painottuvat oppilaan aktiivisuus ja vastuullisuus. Luokkatasolla 1–4 todistuksessa arviointi on sanallista ja luokkatasolla 5–9 numeerista.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

Oppilas

- osaa antaa kuvallisen muodon ajatuksilleen, tunteilleen ja mielikuvilleen sekä muuntaa havaintojaan kuviksi
- osaa sommittelun perusteita kuvan tekemisessä ja tilan rakentamisessa sekä ymmärtää materiaalin ominaisuuksia
- osaa käyttää keskeisiä välineitä ja tekniikoita omassa kuvan tekemisessään sekä käyttää luonnostelua työskentelynsä apuna
- osaa huolehtia työvälineistä ja materiaaleista
- osaa taltioida työskentelyprosessiaan ja käyttää sitä itsearvioinnissaan
- osaa keskustella omista ja toisten tekemistä kuvista sekä perustella omia taidemieltymyksiään ja käyttää kuvataiteen peruskäsitteitä
- tietää mitä taiteilijat tekevät, tuntee joidenkin suomalaisten taiteilijoiden teoksia ja omassa kokemuspiirissään olevien vieraiden kulttuurien visuaalista ilmaisua.

- osaa toimia museossa ja taidenäyttelyssä sekä taiteen parissa eri yhteyksissä
- osaa ohjatusti käyttää tietolähteinä taideteoksia, ympäristön kuvia, luonnon ja rakennettua ympäristöä, kirjoja, lehtiä, museoita, gallerioita ja tietoverkkoa
- tunnistaa ja osaa arvioida esteettisiä ja eettisiä arvoja omassa lähiympäristössä ja koulussa
- tietää mitä arkkitehdit ja muotoilijat tekevät, ja tuntevat joitakin arkkitehtien ja muotoilijoiden töitä
- osaa arvioida omaa median käyttöään, tehdä omia valintoja ja perustella näkökantojaan
- osaa havaita ja arvioida todellisen ja kuvitteellisen maailman eroja
- osaa käyttää joitakin kuvaviestinnän välineitä
- osaa työskennellä yksin ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilas osaa
- ilmaista itseään kuvallisin keinoin
- käyttää kuvan rakentamisen keinoja ja kuvataiteen ja kuvallisen median keskeisiä materiaaleja ja työskentelytekniikoita
- valita työskentelyssään tavoitteisiinsa sopivimpia materiaaleja ja tekniikoita
- selostaa kuvan tekemisen prosessia luonnoksista valmiisiin töihin
- tunnistaa joitakin keskeisiä kuvataiteen ilmiöitä ja sijoittaa niitä ajalliseen ja kulttuuriseen yhteyteen
- tarkastella ja tulkita taiteen ja viestinnän kuvia
- hyödyntää taiteilijavierailuja, näyttely- tai museokäyntejä ja Internetin kulttuuripalveluja
- erottaa, arvioida ja arvottaa erilaisten ympäristöjen ja esineitten esteettisiä ja ekologisia ominaisuuksia
- tuntee suunnittelu- ja muotoiluprosessin eri vaiheet ja osaa soveltaa niitä työskentelyssään
- tunnistaa kulttuuri- ja tyylipiirteitä arkkitehtuurissa ja esineissä
- kuvaviestinnän ja mediateknologian perusteita: valokuvausta tai videokuvausta ja digitaalista kuvan käsittelyä ja graafista suunnittelua
- analysoida mediaesitysten sisältöjä, rakennetta ja visuaalista toteutusta
- osaa havainnoida ja arvioida omaa oppimistaan ja hyödyntää muilta saatua palautetta omassa työskentelyssään
- osaa taltioida työskentelyprosessiaan ja käyttää sitä hyödykseen itsearvioinnissa
- pystyy tehtävän mukaisesti sekä itsenäiseen työskentelyyn että vuorovaikutteiseen yhteistyöhön muiden kanssa
- osaa ohjatusti käyttää taideteoksia, ympäristön kuvia, luonnonympäristöä ja rakennettua ympäristöä, kirjoja, lehtiä, museoita, gallerioita ja tietoverkkoa tietojen ja elämysten lähteinä.

4.14 KÄSITYÖ; TEKSTIILITYÖ JA TEKNINEN TYÖ

Käsityön olemukseen kuuluu tuotteen- ja valmistusprosessin suunnittelu sekä työskentely turvallisia työtapoja noudattaen. Jatkuva oman toiminnan ja työn tulosten arviointi on olennainen osa työprosessia. Erityisesti painotetaan oppilaan itsearviointia. Oman toiminnan ja työn tulosten tarkkailu sekä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muilta saatu palaute lisäävät oppilaan itsetuntemusta. Onnistuneet oppimiskokemukset ovat tärkeitä oppilaan myönteisen minäkuvan kehittymiselle.

Käsityön opiskelu on erilaisilla materiaaleilla, välineillä ja tekniikoilla toteutettavaa, luovaan ongelmanratkaisuun perustuvaa toimintaa. Oppilaan persoonallisuuden kasvua tuetaan käden taitoa, tietoista havainnointia, suunnittelukykyä ja kekseliäisyyttä edellyttävillä tehtävillä. Nämä perustuvat suomalaiseen ja muiden maiden kulttuureihin ja perinteisiin, luontoon, teknologiseen toimintaan, rakennettuun ympäristöön ja vastuuseen sosiaalisesta ja fyysisestä ympäristöstä.

Käsityö on työkasvatusta, taitokasvatusta, teknologiakasvatusta, taidekasvatusta, tietoa ja taitoa, suunnittelua, ongelmanratkaisua, luovaa ajattelua, elämyksiä ja positiivisia kokemuksia

Yleiset järjestelyt

Alkuopetuksessa käsityötä opetetaan yhteisenä oppiaineena, joka sisältää tekstiilityön ja teknisen työn sisältöjä. Lisäksi pyritään järjestämään teknisen työn ja teknologiakasvatuksen erityisjakso.
Kolmannella ja neljännellä vuosiluokalla käsityö on kaikille yhteinen oppiaine, joka jakaantuu tekstiilityön ja teknisen työn jaksoihin.
Vuosiluokilla 5–7 oppilas valitsee joko tekstiilityön tai teknisen työn. Kuudennen vuosiluokan aikana toteutetaan kahden viikon vaihto-opetusjakso.
Kuudennella vuosiluokalla oppilaalla on mahdollisuus valita tekstiilityön ja teknisen työn valinnaisia kursseja samoin kuin vuosiluokilla 8–9.

Yleistä työskentelystä

Käsityö on luonteeltaan tekemällä oppimista, jossa tärkeää on koko prosessi, ei pelkästään lopullinen tuote. Opetuksessa käytetään aihepiiri- ja projektitöitä sekä ongelmanratkaisutyyppisiä opetusmalleja. Oppimista ja opetusta kehitetään käyttämällä tieto- ja viestintätekniikan antamia mahdollisuuksia. Erityisesti kiinnitetään huomiota luovuuteen ja innovatiivisuuteen.

Oppilaan tuki

Käsityössä sovelletaan kolmiportaista tukea kuvaavassa opetussuunnitelman osassa esitettyjä periaatteita ja menettelytapoja.

Arviointi

Työskentelyä arvioidaan koko työprosessin ajan. Arviointia suoritetaan suullisesti ja/tai kirjallisesti yhdessä opettajan kanssa. Arvioinnin tukena voidaan käyttää työskentelyn dokumentointia.

Arviointia suorittavat opettaja, oppilaat itse ja muut ryhmän jäsenet. Arvioinnissa noudatetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden hyvän osaamisen kuvauksia 4.luokan päättyessä sekä päättöarvioinnin kriteereitä.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

Oppilas
• osaa ohjatusti tuottaa luovia ideoita ja kokeilla teknisiä ratkaisuja sekä suunnitella toteuttamiskelpoisen tuotteen
• työskentelee ohjattuna tarkoituksenmukaisesti suunnitelmaansa toteuttaen ja työturvallisuuden huomioon ottaen
• hallitsee käsityön perustekniikoita, tuntee keskeisiä käsitteitä ja tunnistaa perusmateriaaleja
• työskentelee pitkäjänteisesti sekä ryhmän jäsenenä että itsenäisesti, haluaa kehittyä
käsityöntekijänä ja tuntee vastuunsa yhteisistä työvälineistä, työtilojen järjestyksestä ja viihtyisyydestä
• ymmärtää elinympäristön teknologisia toimintaperiaatteita
• arvioi ja arvostaa omaa ja toisten työskentelyä, oppimista sekä työn tuloksia
• suhtautuu myönteisesti omaan ja muiden kansojen kulttuuriperintöön.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Visuaalinen ja tekninen suunnittelu

Oppilas
• havaitsee myös itsenäisesti ongelmia, kehittelee luovasti ideoita ja suunnittelee ohjatusti tuotteita, joissa on pyritty ottamaan huomioon käytettävissä oleva aika, välineet, materiaalit, tuotteiden esteettisyys, ekologisuus, kestävyys, taloudellisuus ja tarkoituksenmukaisuus
• ymmärtää suunnittelemansa tuotteet myös viestiksi ympäristölle
• dokumentoi suunnitelman esimerkiksi kuvallisesti, sanallisesti, näyttein, pienoismallin
avulla tai muulla tavoin siten, että siitä käy ilmi, millainen idea on ja millä tavoin se on tarkoitus valmistaa
• osaa ohjatusti käyttää suunnittelussaan aineksia suomalaisesta ja muiden kansojen
muotoilu-, käsityö- ja teknologiakulttuurista.

Valmistaminen

Oppilas
• työskentelee tarkoituksenmukaisesti ja huolellisesti työturvallisuusohjeita noudattaen
sekä huolehtii työympäristönsä järjestyksestä ja viihtyisyydestä
• hallitsee perustekniikoita siten, että tuotteesta tulee tarkoituksenmukainen, viimeistelty,
ekologinen ja esteettinen
• osaa työskennellä tavoitteisesti yksin tai tiimeissä
• osaa ohjatusti käyttää työssään kehittynyttä teknologiaa ja ymmärtää teknologian käsitteitä, järjestelmiä ja niiden sovelluksia
• osaa soveltaa muissa oppiaineissa oppimaansa tietoa ja taitoa

Itsearviointi ja prosessin pohdinta

Oppilas
• kykenee ohjatusti tarkastelemaan omaa työskentelyään ja oppimistaan
• havaitsee vahvuuksia ja heikkouksia prosessissa ja tuloksissa
• osoittaa arvioinnissa kritiikinsietokykyä ja haluaa suunnata toimintaansa palautteen mukaisesti
• arvioi ideoitaan ja tuotteitaan esteettisin, taloudellisin, ekologisin ja tarkoituksen-mukaisuuskriteerein
• ymmärtää teknologian, kulttuurin, yhteiskunnan ja luonnon välisiä riippuvuuksia
• muodostaa realistisen kuvan taidoistaan ja kehittymismahdollisuuksistaan

Tekniseen työhön orientoiva oppiaines

Vuosiluokka 1

	TAVOITTEET	SISÄLLÖT JA MATERIAALIT	TOTEUTUSTEKNIIKOITA
ORIENTOITUMI-NEN TEKNISEEN TYÖHÖN	Oppilas • tutustuu teknisen työn perustekniikoihin ja keskeisiin käsitteisiin • omien töiden suunnittelu yksinkertaisten piirrosten avulla • kykenee työskentelemään suunnitelmaa mukaillen • yhteissuunnittelu • opettelee muutamien tavanomaisempien käsityökalujen käyttöä • ymmärtää turvallisen työympäristön merkityksen • omaksuu turvalliset perustyötavat	**Puutyöt** • yleisimmät puumateriaalit; laudat, ohuet vanerit ja kovalevyt, jätepalat, rimat • naulat • myrkyttömät pinnankäsittelyaineet **Metallityöt** • metalliohkolevy • folio • metallilangat **Rakentelu** • rakentelusarjat • kierrätys- ja jätemateriaalit • luonnonmateriaalit	• mittaus mallin ja mittapalikan avulla • sahaus ja höyläpenkkiin kiinnitys • hionta hiomapaperilla • liittäminen: naulaus, liimaus • pinnankäsittely: maalaus ohennetuilla maaleilla, petsaus • taivuttelu • muotoilu • kuviointi • pienoismallit, kuminauhat • lelut

Vuosiluokka 2

	TAVOITTEET	SISÄLLÖT JA MATERIAALIT	TOTEUTUSTEKNIIKOITA
ORIENTOITUMI-NEN TEKNISEEN TYÖHÖN	Oppilas • opettelee tavanomaisempien käsityökalujen käyttöä ja erilaisten työkalujen kokeilua • ymmärtää turvallisen työympäristön merkityksen • oivaltaa omien taitojen realistiset mahdollisuudet sekä omaksuu turvalliset perustyötavat • kykenee ohjatusti suunnittelemaan ja ilmaisemaan suunnitelmiaan myös kirjallisin keinoin • orientoituu teknisesti tarkoituksenmukaiseen suunnitteluun • kykenee työskentelemään suunnitelmaa mukaillen.	**Puutyöt** • yleisimmät puumateriaalit: laudat, ohuet vanerit ja kovalevyt, jätepalat, rimat • naulat ja ruuvit • myrkyttömät pinnankäsittelyaineet **Metallityöt** • metalliohkolevy • folio • metallilangat **Rakentelu** • rakentelusarjat: mekaniikkaa mukaan • kierrätys- ja jätemateriaalit • luonnonmateriaalit	• mittaaminen: viivaimen käyttö • sahaus kulmasahalla • hionta: viila ja hiomapaperi • liittäminen: naulaus, liimaus • pinnankäsittely: maalaus, lakkaus, petsaus • taivuttelu • muotoilu • kuviointi • leikkaaminen • pienoismallit, jouset ja epäkeskot • lelut • yksinkertainen virtapiiri

Vuosiluokka 3

	TAVOITTEET	SISÄLLÖT	AIHEALUEITA JA INTEGROINTI
MATERIAALIT JA TOTEUTUS-TEKNIIKAT	Oppilas • tuntee yleisimmät käsityö-materiaalit, kuten puulajeja, metal-leja ja muoveja • hallitsee käsityönperustekniikoita ja tuntee keskeisimpiä käsitteitä • osaa käyttää tarkoituksenmukaisia työkaluja	• mitoitus, piirrotus, poikkisahaus, naulaus, viimeistely hiomavälinein, pintakäsittely (lt0, lt1) • ohuen levyn paloittelu, metallisa-han käyttö • avoin ja suljettu virtapiiri	• ihminen • liikenne • vesi • käsityöperinne • kodin teknologiaa
LAITTEET JA RAKENTEET	• hahmottaa kolmiulotteisia rakentei-ta • ymmärtää yksinkertaisimpia meka-nismeja	• erilaisten rakenteiden merkitys lait-teiden ja rakennelmien kestävyy-delle	• mistä energiaa • kolmiorakenteiden käyttö • laiteohjauksen alkeita • IE- ja teknologiaprojektit
SUUNNITTELU JA DOKUMENTOINTI	• kykenee ohjatusti suunnittelemaan ja valmistamaan tasoaan vastaa-van työn	• luonnostelu, tarvelähtöisyys • avaruudellisen hahmottamisen ja kaksiulotteisen kuvan yhteyden oi-valtaminen	• integrointi kuvataiteeseen: tila ja muoto • kirjallisen raportoinnin perusteet
TYÖTURVALLI-SUUS JA YMPÄRISTÖ	• ymmärtää turvallisen työympäristön merkityksen työturvallisuuden pe-rustana • omaksuu turvalliset perustyötavat	• työtilat järjestykseen ja järjestelmäl-linen työskentely • tuotteiden huoltaminen ja elinkaari	• kestävän kehityksen periaatteiden soveltaminen • työturvallisuus erilaisten aihepiirien luonnollisena osana

Vuosiluokka 4

	TAVOITTEET	SISÄLLÖT	AIHEALUEITA JA INTEGROINTI
MATERIAALIT JA TOTEUTUS-TEKNIIKAT	Oppilas • tuntee yleisimmät käsityö-materiaalit, kuten puulajeja, metalleja ja muoveja sekä yksinkertaisia sähkökomponentteja • hallitsee käsityönperustekniikoita ja tuntee keskeisimpiä käsitteitä • osaa käyttää tarkoituksenmukaisia työkaluja • sähköopin peruskäsitteet	• mitoitus, piirrotus, poikkisahaus, kapean pinnan höyläys, naulaus, kaarisaha, vuolutuki, viimeistely hiomavälinein, pintakäsittely (lt0, lt1) • ohuen levyn paloittelu, metallisahan käyttö • avoin ja suljettu virtapiiri sekä siihen kytkettäviä komponentteja	• ihminen ja liikenne • harrastukset • vesi • ilma • käsityöperinne • kodin teknologiaa
LAITTEET JA RAKENTEET	• tutustuu tavanomaisimpien koneiden käyttöön esim. akkuporakone ja penkkipora • hahmottaa kolmiulotteisia rakenteita • ymmärtää yksinkertaisimpia mekanismeja	• erilaisten rakenteiden merkitys laitteiden ja rakennelmien kestävyydelle • tt- normien mukaisten koneiden käyttö	• mistä energiaa • sähkö pienoislaitteiden voimanlähteenä • kolmiorakenteiden käyttö • laiteohjauksen alkeita • IE- ja teknologiaprojektit
SUUNNITTELU JA DOKUMENTOINTI	• kykenee ohjatusti suunnittelemaan ja valmistamaan tasoaan vastaavan työn sekä dokumentoimaan työskentelyn eri vaiheet	• luonnostelu, visiointi • avaruudellisen hahmottamisen ja kaksiulotteisen kuvan yhteyden oivaltaminen • peruskuvannon hahmottaminen	• integrointi kuvataiteeseen: tila ja muoto • kirjallisen raportoinnin perusteet: perinteisesti tai ATK:n avulla
TYÖTURVALLI-SUUS JA YMPÄRISTÖ	• ymmärtää turvallisen työympäristön merkityksen työturvallisuuden perustana • oivaltaa omien taitojen realistiset	• työtilat järjestykseen ja järjestelmällinen työskentely • tuotteiden huoltaminen ja elinkaari	• kestävän kehityksen periaatteiden soveltaminen • työturvallisuus erilaisten aihepiirien osana

	mahdollisuudet ja rajoitukset sekä omaksuu turvalliset perustyötavat		

Vuosiluokka 5

	TAVOITTEET	SISÄLLÖT	AIHEALUEITA JA INTEGROINTI
MATERIAALIT JA TOTEUTUS-TEKNIIKAT	• Käsityökalujen tarkoituksenmukainen hallinta • Muovin työstö eri menetelmin • Muotin rakentaminen • Virtapiirien sovellutuksia • Manuaaliset ohjausjärjestelmät	• materiaalien analysointia: käyttötarkoituksiin sopivien materiaalien valinta ja yhdistely • materiaalien laatuominaisuuksien hyväksikäyttö • elektroniikan komponentit	• moottorikäyttöisiä kulkuneuvoja: autoja, laivoja • ilmailu: liidokki • perinnekäsityöt: erilaisia liitoksia esim. tappiliitos, soveltaen
LAITTEET JA RAKENTEET	• Rakennussarjojen järjestelmällinen kokeilu ja tulosten soveltaminen käytännön työskentelyyn	• teknologisten järjestelmien laajempi tunteminen ja ymmärtäminen osaksi normaalia toimintaa	• polkupyörän huolto ja yleisimpien kodinkoneiden toimintaperiaatteet • hydrauliseen ja pneumaattiseen voimansiirtoon liittyviä laitteistoja • IE- ja teknologiaprojektit
SUUNNITTELU JA DOKUMENTOINTI	• Työpiirustus mittakaavassa • Mallintaminen • Työprosessin dokumentointi • Oppii arvioimaan ja arvostamaan omaa ja muiden työskentelyä	• laadun ja muodon yhteensovittaminen • visioinnin, visuaalisen suunnittelun kautta tekniseen suunnitteluun ja valmiiksi tuotteeksi	• kuvataide: värisävyjen muuntaminen, valöörit • tietotekniikan soveltaminen raportoinnissa • teknologisen maailman mallintaminen rakennettavien laitteiden avulla
TYÖTURVALLISUUS JA YMPÄRISTÖ	• Henkilökohtaisten ja konekohtaisten suojainten merkitys luonnollisena osana työskentelyä	• työturvallisuustietouden ja vastuuntunnon korostaminen	• yhteisen vastuun tiedostaminen

Vuosiluokka 6

6.luokka	TAVOITTEET	SISÄLLÖT	AIHEALUEITA JA INTEGROINTI
MATERIAALIT JA TOTEUTUS-TEKNIIKAT	• Perustietoja materiaalien rakenteista ja komponenttien toiminnasta • Käsityökalujen tarkoituksenmukainen hallinta • Eri muovien työstö monipuolisin menetelmin • Muotin rakentaminen • Virtapiirien sovellutuksia • Tutustuminen automaattisiin ohjausjärjestelmiin	• materiaalien analysointia: käyttötarkoituksiin sopivien materiaalien valinta ja yhdistely • materiaalien laatuominaisuuksien hyväksikäyttö • elektroniikan komponentit	• moottorikäyttöisiä kulkuneuvoja: autoja, laivoja sekä muuta mekaniikkaa • ilmailu: liidokki, kumimoottorilennokit • perinnekäsityöt: erilaisia kääntyviä liitoksia
LAITTEET JA RAKENTEET	• Rakennussarjojen järjestelmällinen kokeilu ja tulosten soveltaminen käytännön työskentelyyn • Sorvauksen perustavat	• teknologisten järjestelmien laajempi tunteminen ja ymmärtäminen osaksi normaalia toimintaa	• polkupyörän huolto ja yleisimpien kodinkoneiden toimintaperiaatteet • hydrauliseen ja pneumaattiseen voimansiirtoon liittyviä laitteistoja • IE- ja teknologiaprojektit
SUUNNITTELU JA DOKUMENTOINTI	• Työpiirustus mittakaavassa • Pystyy hahmottamaan suunnittelun pääongelmat sekä osaa etsiä niihin itsenäisesti ratkaisumalleja • Mallintaminen, laadun ja muodon yhteensovittaminen • Työprosessin arviointi ja dokumentointi	• sopivan laadun ja muodon yhteensovittaminen • visioinnin, visuaalisen suunnittelun kautta tekniseen suunnitteluun ja valmiiksi tuotteeksi, tarvelähtöisyyden kehittäminen	• kuvataide: värisävyjen muuntaminen, valöörit • tietotekniikan soveltaminen raportoinnissa ja suunnittelussa • teknologisen maailman mallintaminen rakennettavien laitteiden avulla
TYÖTURVALLISUUS JA YMPÄRISTÖ	• Henkilökohtaisten ja konekohtaisten suojainten merkitys luonnollisena osana työskentelyä	• työturvallisuustietouden syventäminen ja henkilökohtaisen vastuuntunnon korostaminen	• yksilöllisen ja yhteisen vastuun tiedostaminen

Vuosiluokka 7

	TAVOITTEET	SISÄLLÖT	AIHEALUEITA JA INTEGROINTI
MATERIAALIT JA TOTEUTUS-TEKNIIKAT	• Kotimaisten peruspuulajien, niiden ominaisuuksien ja käytön tunteminen	• puu materiaalina, käsittely, ominaisuudet, puolivalmisteet ja hankinta • puuntyöstön peruskoneet ja niiden turvallinen käyttö • puun ja erityyppisten puolivalmisteiden liittäminen ja liitokset • pintakäsittely • heloitukset	• perinteiset käsityötavat • tuotteen elinkaari • luovuus ja innovatiivisuus tuotteen suunnittelussa
	• Perusmetallit, niiden olemuksen, käytön ja myyntilaatujen tunteminen	• metallin perustyötavat • metallien liittäminen • hitsaus ja kovajuotto • metallien pintakäsittely	• metallien käyttö ulkona ja sisällä sekä käytön tuotteelle aiheuttamat vaatimukset
	• Yleisimpien muovilaatujen olemuksen ja käytön tunteminen, muovien tunnistaminen ja hävittäminen	• muovien tuotanto • muovien tunnistaminen ja hävittäminen • työstäminen käsityökaluilla • muovaaminen lämmön ja alipaineen avulla • liittäminen	• kestävän kehityksen periaatteet • kierrätys • integrointi biologiaan/kemiaan
	• Sähkön tuotannon ja turvallisen käytön ymmärtäminen; Sähkötekniikan ja komponenttien käyttäminen rakentelussa.	• yleisen sähköturvallisuuden perusasiat • sähköopin perusteiden kertaus • sähkön tuotanto • piirilevyn suunnittelu ja valmistus • elektroniikan peruskomponenttien kertaus • pienen laitteen suunnittelu ja rakentaminen	• kodin sähkölaitteet • ladattavat, paristo- ja verkkokäyttöiset laitteet • integrointi fysiikkaan
	• Kodin pienet huoltotyöt	• polkupyörän ja yksinkertaisten kodin välineiden huolto • kiinnitykset ja ripustukset kotona	• turvallinen asuinympäristö • kestävän kehityksen periaatteet

LAITTEET JA RAKENTEET	• Perusmateriaalien yhdistäminen laajemmiksi konstruktioiksi • Mekaniikan ja mekatroniikan peruselementtien hallinta ja niiden yhdisteleminen; Yksinkertaisten automaatio- ja ohjausjärjestelmien toiminnan ymmärtäminen	• rakenteiden massa ja lujuus • erityyppisten materiaalien liittäminen • mekaniikan perusteet • elementit ja aihiot • voimansiirron perusteet • yksinkertaiset koneet • pyörimissuuntien muutokset • manuaaliset ohjausjärjestelmät • mekaniikkarakentelu • yksinkertaiset ohjelmoitavat järjestelmät	• materiaalien yhdistäminen käytön ja rakenteen vaatimusten mukaisesti • rakentelusarjojen ja opetusohjelmien käyttö • ohjelmointi • IE- ja teknologiaprojektit • energian käyttö ja varastointi • energian muuttaminen liikkeeksi
SUUNNITTELU JA DOKUMENTOINTI	• Työsuunnitelman tekeminen tarvittavine kuvineen ja mittapiirroksineen • Työn ja työskentelyn dokumentointi tietotekniikan avulla	• 3D-mallintaminen • teknisen piirtämisen perusteet: mittakaava, projektiot • Cad-suunnittelun alkeet • kirjallisen työselosteen valmistaminen tietotekniikan avulla. • kuvien ja piirrosten liittäminen dokumenttiin	• tuotteen materiaaleille asettamat vaatimukset • monipuolinen tietotekniikan sovellusten käyttö
TYÖTURVALLISUUS JA YMPÄRISTÖ	• Turvallinen työskentely materiaaleille soveltuvia peruskoneita käyttäen; Hyvän ja turvallisen työympäristön vaatimusten tiedostaminen ja niiden noudattaminen • Henkilökohtainen työturvallisuus	• koneiden lisääntyneen käytön aiheuttamien vaaratekijöiden huomioiminen. • käyttöturvallisuustiedotteet • henkilökohtaisten suojaimien käyttö • työympäristön turvallisuus ja viihtyvyys.	• hyvän ja turvallisen työympäristön ja työyhteisön tunnusmerkit

Tekstiilityöhön orientoiva oppiaines

Vuosiluokka 1

	TAVOITTEET	SISÄLLÖT JA MATERIAALIT	TOTEUTUSTEKNIIKOITA
ORIENTOITUMINEN TEKSTIILITYÖHÖN	Oppilas • tutustuu tekstiilityön perustekniikoihin, keskeisiin käsitteisiin ja työvälineisiin • ymmärtää turvallisen työympäristön merkityksen ja omaksuu turvalliset työtavat • kykenee ohjatusti suunnittelemaan ja valmistamaan suunnitelman mukaisen työn • oppii huolehtimaan työympäristöstään ja -välineistään • oppii kiinnittämään huomiota tuotteiden esteettisiin ominaisuuksiin, väreihin ja muotoihin • kokeilee, kehittää luovuuttaan sekä ratkaisee ongelmia • oppii arvostamaan omaa ja muiden työtä.	**Lankatyöt** • puuvilla-, villa- sekä kirjontaan soveltuvat langat • narut, nauhat ja kuteet **Ompelutyöt** • säkki- ja juuttikangas • erilaiset kuitukankaat • askarteluhuopa • vohveli- ja kanavakangas • kernit ja muut erikoiskankaat • erilaiset ompelulangat **Erikoistekniikat** • villa • luonnosta kerättävät materiaalit • painovärit • askartelumassat ja muut valmiit erikoismateriaalit	• punonta, letitys, palmikointi • sormivirkkaus, • virkkaus: aloitussilmukka ja ketjusilmukka, oikea virkkausote • tupsut • solmut • pujottelut • kehyskudonta • ompelun aloitus ja päätteleminen • kaavan käyttö • leikkaaminen • nuppineuloilla kiinnittäminen • aloitus ja päättäminen • erilaiset pistot: etupisto saumassa, etu-, pykä-, risti-, laaka- ja ryijypisto kirjonnassa • huovutus: tasohuovutus, kappaleen päälle huovuttaminen • yksinkertaiset kankaanpainomenetelmät • liimaus • erilaiset pintojen koristelutekniikat •kehyskudonta

Vuosiluokka 2

	TAVOITTEET	SISÄLLÖT JA MATERIAALIT	TOTEUTUSTEKNIIKOITA
ORIENTOITUMINEN TEKSTIILITYÖHÖN	Oppilas • perehtyy tekstiilityön perustekniikoihin, keskeisiin käsitteisiin ja työvälineisiin • ymmärtää turvallisen työympäristön merkityksen ja omaksuu turvalliset työtavat • omaksuu suunnittelutaitoja ja harjoittelee suunnitelmallista työskentelyä itsenäisesti ja ryhmässä • huomioi suunnittelussa ja työskentelyssä esteettiset ja ekologiset seikat • huolehtii työympäristöstään ja -turvallisuudesta • etsii luovia ratkaisuja ongelmiin itsenäisesti ja yhteistyössä • oppii tuotosten valmistamista ja korjaamista suunnitelman mukaan • oppii sosiaalisuutta, pitkäjänteisyyttä ja vastuuntuntoa • oppii arvioimaan ja arvostamaan omaa ja muiden työtä ja toimintaa	**Lankatyöt** • puuvilla-, villa- sekä kirjontaan soveltuvat langat • narut, nauhat ja kuteet **Ompelutyöt** • säkki- ja juuttikangas • erilaiset kuitukankaat • askarteluhuopa • vohveli- ja kanavakangas • kernit ja muut erikoiskankaat • erilaiset ompelulangat **Erikoistekniikat** • villa • luonnosta kerättävät materiaalit • painovärit • askartelumassat ja muut valmiit erikoismateriaalit	• punonta, letitys, palmikointi • virkkaus • tupsut • solmut • pujottelut • kehyskudonta • ompelun aloitus ja päätteleminen • kaavan käyttö • erilaiset pistot: etupisto saumassa, etu-, pykä-, risti-, laaka- ja ryijypisto kirjonnassa • huovutus: tasohuovutus, kappaleen päälle huovuttaminen • kankaanpainomenetelmät • liimaus • erilaiset pintojen koristelutekniikat • kehyskudonta

TEKSTIILITYÖ

Vuosiluokka 3

	TAVOITTEET	SISÄLLÖT
TEKNIIKKA JA MATERIAALIT	" Onnellisesti ommellen" • oppilas tutustuu koneompeluun • oppilas tutustuu konekirjonnan yksinkertaisiin mahdollisuuksiin • oppilas kehittyy käsinompelussa ja -kirjonnassa "Lisää erikoistekniikoista" • oppilas tutustuu lisää erikoistekniikoihin • oppilas tutustuu puuvillaan ompelun ja painannan materiaalina • ja villan ominaisuuksiin huovutuksen kautta	• koneompelun alkeet • ompelukoneen perusompeleet, langoitus ja puolaus • ompelutyön koristelu käsin- ja/tai konekirjonnan avulla • erilaiset huovutusmenetelmät esim. tasotyöt, kolmiulotteiset työt • erilaiset kankaanpainomenetelmät esim. tuputtamalla painaminen, seulan avulla painaminen
SUUNNITTELU, VALMISTUS JA DOKUMENTOINTI	• oppilas suunnittelee ja valmistaa yksilöllisen ompelutyön • oppilas suunnittelee, valmistaa ja koristelee pieniä töitä esim. huovuttamalla ja painamalla • oppilas dokumentoi suunnitelmansa joko paperille tai digitaaliseen muotoon	• ompelutyön suunnittelussa painotetaan esteettisten ominaisuuksien suunnittelua esim. värit, koristeet/kuviointi, muoto • yksinkertaisten painokuvioiden suunnittelu ja sabluunan valmistus
TYÖTURVALLISUUS	• oppilas työskentelee tekstiilityön luokassa turvallisuusohjeita noudattaen	• opetellaan ompelukoneen ja silitysraudan turvallinen käyttö

Vuosiluokka 4

	TAVOITTEET	SISÄLLÖT
TEKNIIKKA JA MATERIAALIT	"Ompelun mestariksi" • oppilas pyrkii ompelukoneen itsenäiseen hallintaan • oppilas pyrkii ratkaisemaan koneessa ilmenneitä ongelmia • oppilas osaa huoltaa ompelukonetta • oppilas tutustuu erilaisiin tilkkutyömalleihin "Kokeilevasti kankaankudontaa" • oppilas tutustuu kankaankudonnan alkeisiin • oppilas tutustuu erilaisiin kudontakehyksiin ja pöytäkangaspuihin • oppilas tutustuu erilaisiin kankaankudonnassa käytettäviin materiaaleihin	• perus- ja kirjovan ompelukoneen koristeompeleiden monipuolinen hyödyntäminen • erilaiset tilkkutyömallit esim. pikatekniikat, crazy, tilkkumaalaus • loimi ja kude • loimen luominen ja kiinnitys • kutominen • langat, kuteet esim. poppana. luonnonmateriaalit esim. oksat ja kierrätysmateriaalit esim. muovi
SUUNNITTELU, VALMISTUS JA DOKUMENTOINTI	• oppilas suunnittelee ja valmistaa tilkkutyön • oppilas suunnittelee ja valmistaa kudotun tuotteen • oppilas dokumentoi suunnitelmansa joko paperille tai digitaaliseen muotoon	• ompelutyön suunnittelussa painotetaan tuotteen teknistä suunnittelua esim. koko, valmistustapa ja työjärjestys
TYÖTURVALLISUUS	• oppilas oppii vastuulliseen koneiden käyttöön	• henkilökohtaisen vastuun ymmärtäminen

Vuosiluokka 5

	TAVOITTEET	SISÄLLÖT
TEKNIIKKA JA MATERIAALIT	"Perinteinen käsityö modernisti toteutettuna" • oppilas tutustuu perinteisiin käsityötekniikoihin	• esim. nauhat, solmeilu, nahkatyöt, värjäys (luonnonvärit, batiikki) ym.
	"Pikkuisen oikeita silmukoita" • oppilas tutustuu käsinneulontaan ja sen työvälineisiin	• käsinneulonnan alkeet • silmukoiden luominen (neuloen tai ristikkäin luominen) • oikean silmukan neulominen • neuleen päätteleminen
	"Oma vaate" • oppilas tutustuu vaatteen valmistukseen • oppilas tutustuu joustavan materiaalin ompeluun • oppilas testaa käytettävän materiaalin ominaisuuksia	• mittojen ottaminen, mittataulukko, kaavakoko, kaavan piirtäminen, kaavamuutokset, leikkuusuunnitelma • ompelukoneen jousto-ompeleet ja saumurin käyttö
	”Yhdessä yritetään” • oppilasryhmä toteuttaa yhteisprojektin, joka voi olla esim. oman luokan verhojen valmistus, koulun näytelmän puvustus tai pienen sarjatuotteen toteuttaminen	• yhdessä tekeminen • toisten huomioon ottaminen • toisen työn arvostaminen • yrittäjyys
SUUNNITTELU, VALMISTUS JA DOKUMENTOINTI	• oppilas suunnittelee ja valmistaa perinteiseen nojautuvan modernisoidun työn • oppilas suunnittelee ja valmistaa pienen persoonallisen neuletyön • oppilas suunnittelee ja valmistaa vaatteen omien mittojen mukaan • oppilasryhmä suunnittelee ja toteuttaa yhdessä "projektin" • oppilas dokumentoi suunnitelmansa joko paperille tai digitaaliseen muotoon	• valitun perinnetekniikan alkeet
TYÖTURVALLISUUS	• oppilas oppii turvallisen saumurilla työskentelyn	• leikkaavan terän merkitys

Vuosiluokka 6

	TAVOITTEET	SISÄLLÖT
TEKNIIKKA JA MATERIAALIT	"Monipuolisesti langasta" • oppilas kehittyy käsinneulonnassa • oppilas tutustuu koneneulontaan • oppilas oppii testaamaan käytettävien materiaalien ominaisuuksia "Kierrätän, korjaan, uudistan" • oppilas tutustuu vaatteiden/tekstiilien huoltamiseen, korjaamiseen ja uudistamiseen • oppilas ymmärtää vaatteiden/tekstiilien elinkaaren, kierrättämisen ja säästämisen merkityksen Vaihtojakso: "Kierrätän, korjaan, uudistan" • tavoitteet samat kuin edellä "Suunnittelen ja toteutan itsenäisesti" • oppilas kehittyy ryhmässä valitun tekniikan toteuttamisessa	• nurjan silmukan neulominen • neuleen kaventaminen ja leventäminen • erilaiset nyörit ja tupsut • koneneulonnan alkeet • tekstiilien huolto (esim. pesu, silitys) • paikkaaminen ja parsiminen • koristelu, värjääminen, koon muuttaminen, uuden käyttötarkoituksen etsiminen • kestävä kehitys
SUUNNITTELU, VALMISTUS JA DOKUMENTOINTI	• oppilas suunnittelee ja valmistaa monipuolisen työn, jossa neulonnan lisäksi on hyödynnetty myös muita lankatekniikoita • oppilas suunnittelee ja valmistaa tuotteen "kierrätän, korjaan ja uudistan" -periaatteen mukaan • oppilas ymmärtää ekologisen ajattelun • oppilas suunnittelee ja valmistaa tuotteen omat taidot huomioiden • oppilas dokumentoi suunnitelmansa joko paperille tai digitaaliseen muotoon	• pyritään persoonallisen työn suunnitteluun • suunnittelussa ja valmistuksessa painotetaan oppilaan omien ratkaisujen löytymistä
TYÖTURVALLISUUS	• oppilas oppii huomioimaan koko ryhmän työturvallisuuden	

Vuosiluokka 7

TAVOITTEET	SISÄLLÖT	OPISKELU
Tavoitteena kurssimuotoisessa opetuksessa on, että oppilas oppii 1. kurssilla	Sisältöinä kurssimuotoisessa opetuksessa 1. kurssilla ovat	Aiheena 1. kurssilla on ”Itse ompeleminen, tie persoonalliseen pukeutumiseen 1.”
• ymmärtämään ompelukoneen ja saumurin toimintaperiaatteet niin, että hän pystyy käyttämään niitä itsenäisesti kunkin työvaiheen vaatimalla tavalla	• tutustuminen luokkaan ja sen työvälineisiin	• Kaikilla kursseilla opiskelussa pyritään mahdollisimman omatoimiseen ja itsenäiseen ongelmanratkaisuun ja työskentelyyn apuna kirjalliset, kuvalliset ja opettajan demonstroivat ohjeet.
• hallitsemaan ja käyttämään luokassa olevia muitakin koneita		
• ottamaan vastuuta työturvallisuudesta ja työvälineiden asianmukaisesta käytöstä		
• ottamaan vastuuta omalta osaltaan koko luokan työskentelyn sujuvuudesta luokkayhteisön jäsenenä		
• tulkitsemaan sanallisia, kirjallisia ja kuvallisia työohjeita	• ompelun perustekniikoiden harjoittelu ja kertaus toteutettuna pieniin ompelutöihin	
• suunnittelemaan ja valmistamaan persoonallisen vaatteen	• terveellinen vaatetus • vaatteen valmistaminen joko itselle tai jollekin perheenjäsenelle siihen liittyvine ompeluteknisine yksityiskohtineen	

• ymmärtämään vaatteen elinkaaren (valmistus/hankinta, käyttö, huolto ja uusiokäyttö/hävittäminen) ja toimimaan sen mukaan taloudelliset ja ympäristöön liittyvät näkökohdat huomioon ottaen	• vaatteen huolto ja kustannuslaskelmat	
• erottamaan hyvä ja huolellinen työn jälki huolimattomasta ja toimimaan sen mukaan		
• kokemaan työniloa, onnistumisen ja työn loppuunsaattamisen aikaansaamaa hyvää oloa		
Oppilas oppii 2. kurssilla	Sisällöt 2. kurssilla ovat	Aiheen 2. kurssilla on ” Villasta vilun varalle”
• arvostamaan suomalaista perinnekäsityötä	• neulonnan ja virkkauksen perusteet niiltä osin, joita ei ole opeteltu alemmille luokilla	
• työskentelemään pitkäjännitteisesti		
• valitsemaan lankatyöhönsä sopivan materiaalin	• lankatöihin liittyvien työvälineiden ja eri tarkoituksiin sopivien materiaalien tuntemus	
• suunnittelemaan omia resursseja ja tarpeita vastaavan työn käyttäen hyväksi neuletekniikan suomia mahdollisuuksia	• lankatyön suunnittelu ja toteuttaminen joko neuloen tai virkaten • lankatöiden viimeistely	
• tulkitsemaan neuleisiin liittyviä ohjeita		

• hoitamaan neuleet	• lankatekniikalla tehtyjen vaatteiden puhdistus ja hoito	
• oivaltamaan neulomisen terapeuttisen vaikutuksen		
Oppilas oppii 3. kurssilla	Kurssin 3 sisällöt ovat	Aiheena 3. kurssilla on ”Itse ompeleminen, tie persoonalliseen pukeutumiseen 2.”
• yhä joustavamman ja itsenäisemmän työskentelytavan	• kulttuurin vaikutus pukeutumiseen	
• suhtautumaan kriittisesti omaan työskentelyyn ja työhön	• sovituksen merkitys vaatteen valmistuksessa	
• tekemään sekä esteettisesti että laadullisesti yhä korkeatasoisempaa työtä	• tekstiileihin liittyvä materiaalitietous	Oppilaan työskentelyä arvioidaan sekä prosessin aikana että työn valmistuttua. Ryhmä arvioi suullisesti yhdessä ja kukin oppilas kirjallisesti omaa työtään, työskentelyään sekä ryhmässä toimimistaan.
• hahmottamaan entistä selkeämmin eri työvaiheiden järjestyksen ja sen merkityksen työn kokonaisuuden kannalta	• kankaiden laatujen tarkastelu ja töihin sopivan materiaalin valinta	Kunkin kurssin suoritus otetaan huomioon lopullisessa peruskoulun tekstiilityön arvioinnissa.
• löytämään uusia näkökulmia työskentelyyn	• sarjatyön mahdollisuudet	

Aihekokonaisuuksien huomioiminen käsityön opetussuunnitelmassa

1. **Ihmisenä kasvaminen**

    - tuetaan oppilaan kokonaispersoonallisuuden positiivista kasvua yksilöllisiä ja sosiaalisia työtapoja käyttäen sekä luomalla onnistumisen elämyksiä ja positiivisia kokemuksia käsitöissä

2. **Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys**

    - perehtyminen suomalaiseen käsityökulttuuriin
    - muiden maiden käsityökulttuurit
    - kansainvälinen yhteistyö erilaisissa projekteissa

3. **Viestintä ja mediataito**

    - suunnittelu ja dokumentointi perinteisin ja tietoteknisin menetelmin
    - informaatioteknologian käyttö tiedonhankinnassa
    - tietoverkkojen käyttö opiskelun tukena

4. **Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys**
    - luovuuden ja innovatiivisuuden kehittäminen (InnoEd)
    - sisäinen yrittäjyys: yrittäjämäisten asenteiden ja ominaisuuksien kehittäminen; luovuus, innovatiivisuus, aloitteellisuus, aktiivisuus, rohkeus
    - ulkoinen yrittäjyys: tietoa yrittäjyydestä; yritysvierailut, teemat ja projektit

5. **Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta**

    - tuotteen elinkaari ja kierrätys
    - kestävän kehityksen periaatteet suunnittelussa, materiaalivalinnoissa ja työskentelytavoissa
    - henkilökohtaisen ja yhteisen vastuun tiedostaminen

6. **Turvallisuus ja liikenne**

    - ihminen ja liikenne
    - liikkumisvälineiden tekninen turvallisuus
    - turvallisen työskentelyn periaatteet kaikessa toiminnassa
    - työturvallisuuden arvostaminen
    - työympäristön turvallisuus ja viihtyvyys

7. **Ihminen ja teknologia**

    - ks. erillinen opetussuunnitelma

4.15 LIIKUNTA

Oulun normaalikoulun liikunnanopetuksen keskeisenä ajatuksena liikunnan opetuksessa on, että oppilas saavuttaa sellaisia ominaisuuksia, joiden avulla hän

- hallitsee liikunnan perustaitoja monipuolisesti
- oppii liikunnan lajitaitoja
- pystyy itsenäiseen harjoitteluun ja tietojen ja taitojen soveltamiseen
- voi ylläpitää omaehtoista liikuntaharrastusta.

Oppilaan yksilöllistä kehitystä ja kokonaisvaltaista oppimista tuetaan monipuolisilla opetusmenetelmillä ja oppimissisällöillä. Opetuksessa huomioidaan myös integraation ja eriyttämisen vaatimukset ja oppilaan yhteisöllisten taitojen kehittäminen sekä liikunnassa että ympäristö-, liikenne-, terveys- ja kansainvälisyyskasvatuksen osa-alueilla.

Opetuksessa korostetaan myös oppilaan oman ajattelun tärkeyttä valintoja tehtäessä ja ongelmien ratkaisuissa sekä tietoista valmentautumista sosiaalisten ja emotionaalisten tilanteiden hallintaan.

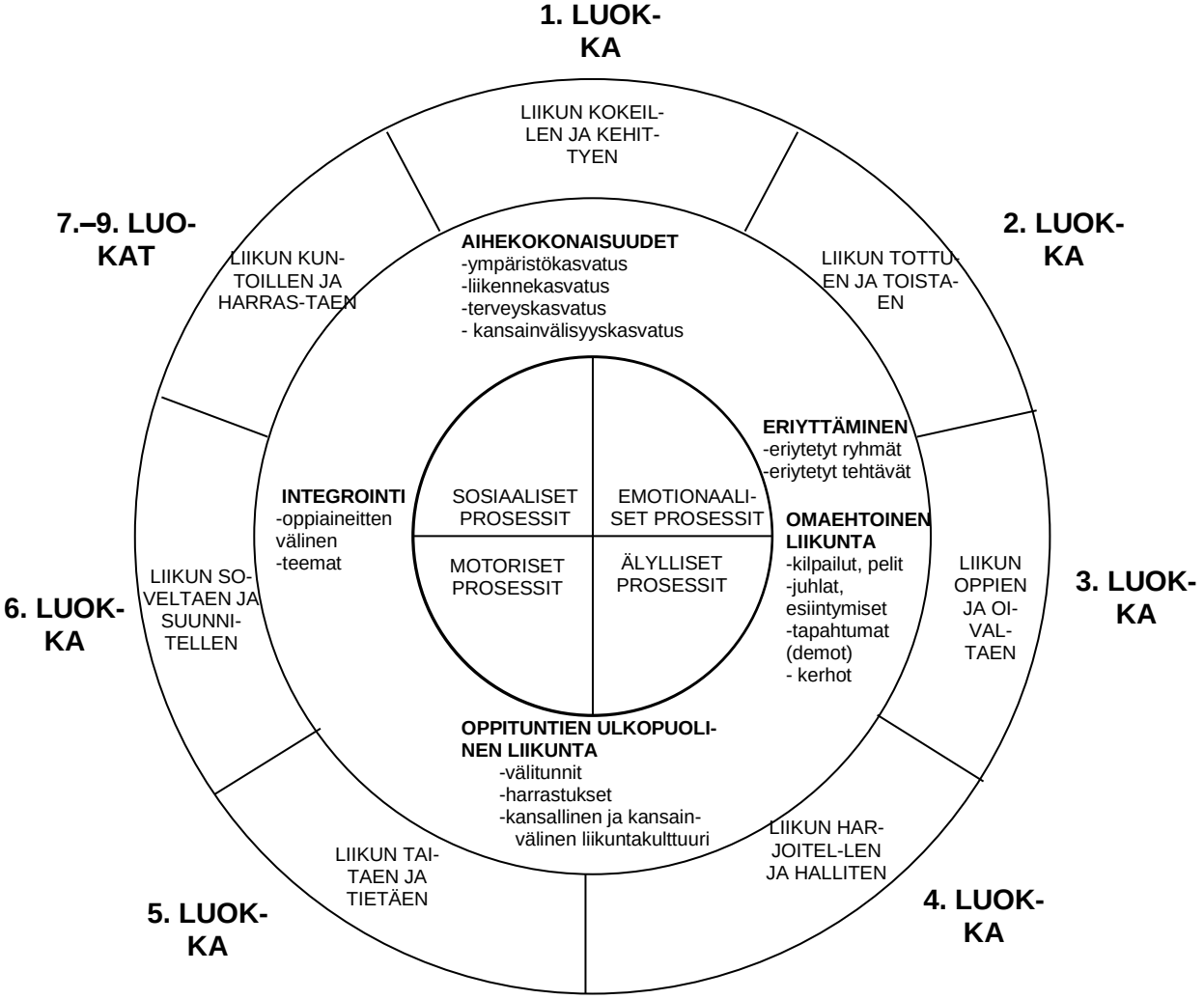

TOIMINTA-AJATUS JA TAVOITTEET

Liikunnanopetuksen toiminta-ajatuksena on kasvattaa oppilasta liikuntaan ja liikunnan avulla.

Liikunnanopetuksen tavoitteena on antaa oppilaille sellaisia tietoja, taitoja ja kokemuksia sekä välittää sellaisia asenteita, että oppilaalla on mahdollisuus omaksua liikunnallinen elämäntapa. Liikunnanopetuksella pyritään ohjaamaan oppilasta kohti omaehtoista, jatkuvaa liikunnan harrastamista oman toiminta- ja työkykyisyyden ylläpitämiseksi sekä henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Oppilasta opetetaan huolehtimaan tarkoituksenmukaisesta pukeutumisesta ja henkilökohtaisesta hygieniasta.

Liikunnanopetuksessa korostetaan oppilaiden yhteistyötaitoja ja vastuullisuutta ryhmän jäsenenä. Opetuksen avulla oppilaita ohjataan luovaan liikunnalliseen ilmaisuun sekä kansallisen ja kansainvälisen liikuntakulttuurin tuntemukseen.

Oppilaita opetetaan toimimaan pitkäjänteisesti ja suhtautumaan realistisesti omiin suorituksiinsa.

KESKEISET PERIAATTEET

Liikunnanopetuksen keskeiset periaatteet ovat tavoitteellisuus, suunnitelmallisuus, yksilöllisyys ja yhteisöllisyys.

Tavoitteellisuus tarkoittaa, että keskeiset opetussisällöt opetetaan loogisessa järjestyksessä kehittelyperiaatteita noudattaen. Myös oppilaalle välitetään tieto siitä, mitkä ovat keskeiset tavoitteet milläkin luokka-asteella ja miten tavoitteisiin edetään vaihe vaiheelta.

Suunnitelmallisuus tarkoittaa työskentelymuotojen ja opetusjärjestelyjen sekä tilan, ajan, välineiden ja materiaalien monipuolista, joustavaa ja tehokasta käyttöä oppilaiden tarpeet ja mielenkiinnon kohteet huomioiden.

Yksilöllisyys tarkoittaa oppilaan persoonallisten ominaisuuksien huomioimista, oppilaskeskeisten työtapojen käyttämistä, valinnaisuuden mahdollistamista sekä positiivisen ilmapiirin luomista.

Yhteisöllisyys tarkoittaa oppilaan ohjaamista kasvussa kouluyhteisön sekä koulun ulkopuolisen yhteisön vastuulliseksi ja osallistuvaksi jäseneksi.

OPPISISÄLLÖT

Opetusohjelma koostuu voimistelusta, ilmaisullisesta liikunnasta, eri sisä- ja ulkopalloilulajeista, suunnistuksesta, yleisurheilusta, hiihdosta, luistelusta ja uinnista. Liikunnan oppiaines rakentuu aina edellisenä vuotena opituille asioille.

Luokilla 0 - 6 toteutetaan Oulun kaupungin laatimaa uintisuunnitelmaa eri luokka-asteille. Kukin luokka käy uimassa yhden viikon ajan, jolloin opetuksen hoitavat Oulun kaupungin uimaopettajat. Luokanopettajat vastaavat kuljetuksista ja valvonnoista.

Vuosiluokilla 0–2 opetuksen painopiste on taitavuuden kehittämisessä sekä motoristen perustaitojen harjaannuttamisessa. Opetus tapahtuu leikinomaisesti kannustavassa ilmapiirissä.

	sisällöt	**tavoite**
1. vuosiluokka 2. vuosiluokka	voimistelu luova ja ilmaisullinen liikunta tanssi	perusvoimisteluliikkeiden harjoittaminen sekä yhdistäminen niihin telineitä ja välineitä luovan ilmaisun kehittäminen musiikkiliikuntataitojen kehittäminen helppojen laululeikkien oppiminen tasapainotaitojen kehittäminen - staattinen - dynaaminen edellisten (1. luokan tavoitteiden) lisäksi perusvoimisteluliikkeiden yhdistäminen pieniksi sarjoiksi
1. 1. vuosiluokka 2. 3. 2. vuosiluokka	palloilu	heittojen, lyöntien, kiinniottojen, työntöjen, potkujen, pomputusten, vieritysten ja kuljetusten kokeileminen erikokoisilla ja -painoisilla palloilla erilaisten leikki- ja viitepelien palaaminen palloilutaitojen edelleen hiominen
1. 1. vuosiluokka 2. 3. 2.vuosiluokka	suunnistus	valokuvasuunnistukseen tutustuminen omalla koulupihalla koulunpihakartalla suunnistaminen
1. 1. vuosiluokka 2.vuosiluokka	yleisurheilu	perusliikuntataitojen, hyppyjen, heittojen ja juoksujen, harjoitteleminen erilaisissa ympäristöissä erilaisia välineitä hyväksikäyttäen perusliikuntataitojen edelleen hiominen
1.vuosiluokka	hiihto	hiihtovälineiden käytön opetteleminen perushiihtotaidon opetteleminen

2.vuosiluokka		(pysähtyminen, kääntyminen, pienten mäkien nousu ja lasku) perushiihtotaidon kehittäminen
1.vuosiluokka 2.vuosiluokka	luistelu	luistinten sitomisen opetteleminen perusluistelutaidon opetteleminen; liukuminen, jarruttaminen ja turvallinen kaatuminen perusluistelutaitojen kehittäminen

Vuosiluokilla 3–4 taitavuuden kehittämistä jatketaan ja motoristen perustaitojen hallinta varmistetaan. Lajitaitojen opettaminen aloitetaan.

	sisällöt	**tavoite**
3.vuosiluokka 4.vuosiluokka	voimistelu ja tanssi	kehon hallinnan, motoriikan, koordinaatiokyvyn ja tasapainon kehittäminen telinevoimistelutaitojen kehittäminen välinevoimistelutaitojen kehittäminen (esim. hyppynarut ja voimistelupallot) luovan ilmaisun kehittäminen tanssilliseen liikuntaan tutustuminen (kansantanssit, muotitanssit jne.) 3. luokan tavoitteiden lisäksi erilaisten tanssien harjoittaminen
3.vuosiluokka 4.vuosiluokka	palloilu	pallonkäsittelytaitojen harjoitteleminen ja soveltaminen viite- ja pienpeleissä eri palloilulajien alkeisiin ja viitepeleihin (jalkapallo, koripallo, lentopallo, pesäpallo, salibandy, jääpallo/ringette, muut mailapelit jne.)) tutustuminen 3. luokan tavoitteiden lisäksi koulupallopelien lajitaitojen syventäminen
3.vuosiluokka 4.vuosiluokka	suunnistus ja maastoliikunta	maastossa leikkiminen, alkeissuunnistustaitojen kehittämien (kartan suuntaaminen, helpot karttamerkit) karttaretken, reittiviivan ja helpon viuhkasuunnistuksen avulla suunnistuksen perustaitojen hallitseminen
3.vuosiluokka	yleisurheilu	erilaisten juoksutapojen harjoitteleminen ja kehittäminen (pikajuoksu, pitkän matkan juoksu), pituushypyn harjoitteleminen sekä

4.vuosiluokka		yliolanheiton harjoitteleminen 3. luokalta tuttujen yleisurheilutaitojen edelleen hiominen ja kehittäminen
3.vuosiluokka 4.vuosiluokka	hiihto	hiihtotekniikoiden opetteleminen (perinteinen, luistelu) mäennousu- ja laskutekniikoiden opetteleminen hiihtotekniikoiden kehittäminen
3.vuosiluokka 4.vuosiluokka	luistelu	perusluistelutaitojen kehittäminen (taaksepäin luistelu, erilaiset liuút, kaartuvat luistelutavat, käännökset, jarruttaminen, alkeishypyt) perusluistelutaitojen hiominen ja muodostelmaluisteluun tutustuminen

Vuosiluokilla 5–6 painotetaan sekä lajitaitojen kehittämistä että niiden soveltamista käytäntöön.

	sisällöt	**tavoite**
5.vuosiluokka 6.vuosiluokka	voimistelu ja tanssi	perusvoimistelutaitojen kehittäminen telinevoimistelutaitojen kehittäminen permannolla, hypyissä ja riipunta- ja tasapainotehtävissä sekä telinesarjojen harjoitteleminen välinevoimistelutaitojen kehittäminen (esim. keilat ja nauhat) kuntovoimistelutaitojen harjaannuttaminen eri tanssilajeihin tutustuminen luovan ilmaisun kehittäminen ja omien tanssien tekeminen 5. luokan tavoitteiden lisäksi perus-, teline-, ja välinevoimistelutaitojen hiominen, omien sarjojen ja esitysten tekeminen
5.vuosiluokka	palloilu	monipuolisten pallonkäsittelytaitojen kehittäminen eri palloilulajien (jalkapallo, koripallo, lentopallo, käsipallo,

6.vuosiluokka		pesäpallo jne.) lajitaitoihin, palloilutekniikoihin, peliajatukseen ja sääntöihin perehtyminen monipuolisten palloilutaitojen harjoitteleminen
5.vuosiluokka 6.vuosiluokka	suunnistus ja maastoliikunta	suunnistustaitojen kehittämien; mittakaava, yleisimmät karttamerkit, reittivalinta suunnistustaitojen edelleen kehittäminen
5.vuosiluokka	yleisurheilu	yleisurheilutaitojen kehittäminen (kuulatyöntö, keihäänheitto, aitajuoksu, korkeushyppy) yleisurheilutaitojen edelleen kehittäminen
5.vuosiluokka 6. vuosiluokka	hiihto	hiihtotekniikoiden (perinteinen ja luistelu) kehittämien retkihiihdon harjoittaminen hiihtäminen erilaisissa ympäristöissä
5.vuosiluokka 6.vuosiluokka	luistelu	taitoluistelutaitojen kehittäminen (pyörinnät, hypyt) jääpeleihin tutustuminen (kaukalopallo/jääpallo/ringette) muodostelmaluisteluun tutustuminen Luistelutaitojen monipuolinen harjoitteleminen

Vuosiluokilla 7–9 painotetaan harjoittelun ja kuntoilun merkitystä sekä jatkuvaan liikuntaharrastukseen kannustamista.

Eritellyt tavoitteet vuosiluokille 7–9

7. vuosiluokka

- liikunnallisten perustaitojen kehittyminen
- työskentelytapojen ja liikuntavälineistä huolehtimisen oppiminen
- vastuunottaminen omasta ja parityöskentelyn sujumisesta
- sosiaalisten taitojen oppiminen
- fyysisen kunnon kehittämiseen harjaantuminen

8. vuosiluokka

- liikunnallisten perustaitojen kehittyminen ja taitojen soveltaminen
- yhteistyötaitojen kehittäminen
- erilaisten oppilaiden huomioon ottaminen
- fyysisen kunnon kehittämiseen harjaantuminen

9. vuosiluokka

- liikunnallisten taitojen kehittäminen ja syventäminen
- vastuun ottaminen omasta ja ryhmän toiminnasta
- oppilaan oman liikuntaharrastuksen löytäminen ja vahvistaminen
- fyysisen kunnon kehittämiseen harjaantuminen

KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT VUOSILUOKILLA 7–9

Yhteinen osa pojille ja tytöille

Fyysisen kunnon seuraaminen

Tavoitteena on ohjata ja kannustaa oppilasta seuraamaan omaa fyysistä kuntoaan ja sen kehittymistä. Kunto-ominaisuuksien mittaamiseen käytetään Nupposen ym. laatimia testistöjä ja Cooperin juoksutestiä. Lisäksi kunnon seuraamisen apuna voidaan käyttää muita testejä. Testit tehdään 1-2 kertaa lukuvuoden aikana.

Kuntoharjoittelu

Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että oppilas osaa ylläpitää ja tarvittaessa kehittää omaa fyysistä terveyteen ja suoritukseen liittyvää kuntoaan (kestävyys, ketteryys, koordinaatio, liikkuvuus, nopeus, tasapaino, voima) Kuntoharjoittelun opetus toteutetaan osana jokaista liikuntatuntia sekä ajoittain keskittyen kuntoharjoitteluun oppilaan ikäkaudelle sopivalla tavalla. Kuntoharjoittelun opetukseen sisältyy myös lihashuolto ja rentoutuminen.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• kuntoharjoittelu pääasiassa omaa kehoa käyttäen. • kuntojumppa, aerobic, kuntopiiriharjoittelu (circuit) • sykkeen mittaaminen ja seuraaminen harjoittelussa	• kuntoharjoittelua oman kehon painon lisäksi esim. painoja ja muita välineitä käyttäen • erilaiset jumpat, kuntopiiriharjoittelu ja aerobic eri muodoissaan • sykkeen mittaaminen ja seuraaminen harjoittelussa	• kuntosaliharjoittelu • itseohjautuvuuteen harjoittelu kuntosaliharjoittelussa • tutustuminen uuteen kuntoharjoittelumuotoon mahdollisuuksien mukaan

Hiihto

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas harjaantuu hiihtotaidoissaan käyttäen eri hiihtotyylejä. Oppilas osaa soveltaa hiihdon eri tekniikoita maaston vaatimalla tavalla. Hiihdon opetus painottuu 7. ja 8. luokille. Oppilas voi halutessaan valita hiihdon talviliikuntamuotona 9. luokalla.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• hiihtotekniikoiden kertaaminen	• hiihtotekniikoiden so-	• hiihto vapaavalintaisena talviliikunta-

• perinteinen tyyli: tasatyöntö, yksipotkuinen tasatyöntö, vuorohiihto ja haarakäynti • vapaa tyyli: perusluistelu, kaksipotkuinen luistelu, yksipotkuinen luistelu, • eriyttäminen oppilaan kehitys- ja taitotason sekä välineiden mukaan • matkahiihto	veltaminen lähimaastoon • matkahiihto	muotona

Perusliikunta ja yleisurheilu

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilaan itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taidot kehittyvät ja oppilas harjaantuu monipuolisesti juoksu-, hyppy- ja heittotaidoissa. Opetettavien juoksu-, hyppy- ja heittolajien sisällöt painottuvat vuosiluokittain.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
Juokseminen • reaktioharjoitukset, pysty- ja kyyrylähtö • pikajuoksu • viestijuoksu • kestävyysjuoksu, tasainen vauhti, tarkkuusjuoksu Heittäminen • kuulantyöntö (vauhditon, vauhdillinen, erilaisia tekniikoita) Hyppääminen • pituushyppy • vauhditon moniloikka (erityisesti 5-loikka)	Juokseminen • pikajuoksu • aitajuoksu • vauhtileikittely, intervalli • kestävyyden harjoittelu juoksemalla Heittäminen • keihäänheitto (vauhditon, muutaman askeleen vauhdilla, normaalivauhdilla, turbo- ja/tai tavallisella keihäällä) Hyppääminen • moniloikat (esim. vauhditon 10-loikka, kinkkaus, yhdistelmät) Moniottelut	Juokseminen • pikajuoksu • aitajuoksu • kestävyyden harjoittelu juoksemalla Heittäminen • keihäänheitto • kiekonheitto (pojat) (vauhditon, vauhdillinen, erilaisia tekniikoita) Hyppääminen • vauhdillinen 3-loikka) Moniottelut

Suunnistus

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas oppii suunnistuksen perustaitoja, oppii etenemään kartan avulla kohteeseen ja harjoittelee kompassin käyttöä. Oppilas luottaa taitoihinsa ja kykenee liikkumaan luonnossa omin avuin.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• kartanlukutaidon harjoittaminen • yleisimmät karttamerkit • kartan suuntaaminen, oma sijainti kartalla • reitinvalinta • ennakoiva kartanluku	• kartanlukutaidon harjoittaminen • matkan mittaaminen ja arviointi • suunnanotto kartalta ja kompassisuunnassa kulkeminen	• kartanlukutaidon harjoittaminen • aiemmin opittujen taitojen syventäminen • suunnistus osana retkeilytaitoja

Uinti ja vesiliikunta

Keskeisenä tavoitteena on, että, oppilas saa monipuoliset vedessä liikkumisen taidot, on uimataitoinen ja hänelle sopiva taloudellinen matkauintitapa harjaantuu. Erityisen tärkeää on, että oppilas osaa huomioida turvallisuuden vesiliikunnassa ja uimahallikäyttäytymisessä.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• krooliuinti • rintauinnin taloudellinen suoritus (uloshengitys veteen, liuku) • selkäkrooli • syvyys- ja pituussukellus • turvallinen hyppääminen veteen • matkauinti	• uimakandidaatin suoritukset eri uintityyleissä valtakunnallisen uima- ja hengenpelastusliiton taulukon mukaisesti • matkauinti	vedestä pelastaminen ja pelastautuminen: • kylkiuinti ja pelastettavan kuljetus • (pelastusselkäuinti) • sukellukset • pelastushyppy • vedestä nostaminen, pinnan alta pelastaminen • veden polkeminen ja kellunta • matkauinti
Kaikilla luokka-asteilla mahdollisuuksien mukaan: • vesipelit- ja leikit • uimahypyt • hydrobic/vesivoimistelu • vesijuoksu • taitouinti (tytöt)		

Yhteistanssi

Keskeisinä tavoitteina ovat, että oppilas osaa yleisimpien paritanssien perusteet, toimii kohteliaasti ja hyväksyy parikseen kenet tahansa Lisäksi oppilas tutustuu suomalaiseen tanssikulttuuriin sekä osaa toimia hyvien tapojen mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• parinvaihtotansseja (esim. Teksasin ruusu, Cicapo) • jenkan askel ja jenkka; muunnelmat: jenkkavaljakko, letkajenkka • rockin perusaskeleet / lavajive(fusku)/ bugg • disco, hiphop tms. tanssien pienet sarjat	• parinvaihtotansseja (esim. Jiffy Mixer, Do Si Do) • rockin perusaskeleet kertaus+ jatkovuoroja • samban peruskuvioita • disco, hiphop tms. tanssien pienet sarjat	• parinvaihtotansseja (esim. Pieni belgialainen tanssi) • valssin oikea käännös/vasen käännös • yleistanssin (fox) perusaskel ja käännös • disco, hiphop tms. tanssien pienet sarjat

<u>Tytöt</u>

Luistelu ja jääpelit

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas harjaantuu luistelun perustekniikoissa, ja osaa soveltaa niitä taito- ja muodostelmaluistelun alkeissa. Jääpelejä pelataan oppilaiden luistelutaitojen ja mahdollisuuksien mukaan.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• luistelun perustaitojen harjaannuttaminen • eteenpäin ja taaksepäin luistelu • jarrutukset • käännökset • taitoluistelun perusteiden soveltaminen muodostelmaluistelun alkeissa	• muodostelmaluisteluesitykset omilla taitotasoilla • jääpelien (ringette, kaukalopallo) perustaidot • pienpelit	• jääpelit • muodostelmaluisteluesitysten tekeminen ja esittäminen • opetuksen eriyttämistä oppilaiden toiveiden mukaisesti

Telinevoimistelu

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas osaa voimisteluliikkeitä ja avustuksia eri telineillä, huomio turvallisuusnäkökohdat, huolehtii yhteisvastuullisesti järjestelyistä ja yrittää parhaansa omalla taitotasollaan. Oppilas osaa yhdistellä eri liikkeitä liikesarjoiksi.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• pyörimisliikkeet eteen ja taakse permannolla oppilaan taitotaso huomioiden	• liikkeiden yhdistämistä liikesarjoiksi • permanto- tai	• telineradat kuntoilumuotona • omat esitykset eri liikesarjoja ja tanssi-

• tasapainoliikkeitä permannolla ja puomilla • hyppyliikkeitä hyppyarkulla ja trampoliinilla • rekkiliikkeitä • liikkeiden yhdistämistä liikesarjoiksi pienryhmissä • avustaminen ja turvallisuussäännöt	trampoliiniesitykset pienryhmissä • tasapainovoimaliikkeitä pareittain	liikkeitä yhdistäen • yksinkertaiset pyramidit pienryhmissä ja mahdolliset esitykset

Voimistelu ja musiikkiliikunta

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas pyrkii liikkumisessaan ilmaisullisuuteen ja luovuuteen. Oppilas osaa käyttää aikaa, tilaa ja voimaa harjoittelussaan sekä uskaltaa pienten esitysten kautta ilmaista itseään musiikkiliikunnan ja tanssin keinoin pareittain ja pienryhmissä. Musiikkiliikunta painottuu syyslukukaudella ilmaisullisuuteen ja luovaan liikuntaan välineiden avulla tai ilman välineitä. Kevätlukukaudella painottuu tanssi eri muodoissaan. Jokaisella luokka-asteella opetellaan erilaisia rentoutumismenetelmiä.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• käynnit, juoksut, hypyt ja hyppelyt • erilaiset askeleet ja askelsarjat sekä niiden yhdistelmät • luova liikunta ja ilmaisu • pienet esitykset välineillä tai ilman • tutustuminen johonkin tanssityyliin	• omat sarjat ja yhdistelmät • esitykset pienryhmissä kuvien ja musiikin avulla • rentous- ja liikkuvuusharjoitukset • tutustumista eri tanssimuotoihin ryhmälle sopivasti(esim. hip hop, street, Power Mover)	• kehonhuolto (esim. body & mind- tyyppinen liikunta) • pienten tanssisommitelmien tekeminen ja esittäminen pienryhmissä • eri rentoutumismenetelmät

Palloilu

Oppilas kokee yhdessä pelaamisen iloa, nauttii taidoista ja fyysisestä kuormituksesta sekä pelaa reilun pelin periaatteiden mukaisesti. Oppilas osaa opetettavien pallopelien perusteet. Viitepelejä käytetään kaikkien palloilulajien opetuksessa.

Koripallo

Koripallossa korostuu reilu yhteispeli ja fyysinen rasitus. Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas osaa pelata koripalloa yhdessä sovittujen, sovellettujen sääntöjen mukaan.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• koripallon perustaidot • syöttäminen • kuljettaminen • heittäminen • tukijalan käyttö) • erilaisia hyökkäys-puolustus-harjoitteita esim. 2 vs. 2 tai 3 vs. 3 (peliajatus) • pelaajavartiointi • koripallon keskeiset säännöt	• perustaitojen harjaannuttaminen • peliajatuksen kehittäminen • lay up omasta kuljetuksesta ja sen käyttö pelitilanteessa • pienpelejä	• paikkapuolustus • erilaiset hyökkäys-puolustuskuviot (peliajatus) • koripallo kuntopelinä ja koripallo kuntoharjoittelumuotona (esim. koripallo-circuit)

Lentopallo

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas oppii lentopallon perustaidot ja oppilaat pystyvät pelaamaan kolmen kosketuksen peliä. Pelissä käytetään sovellettuja sääntöjä ja eri pelimuotoja oppilaan taitotaso huomioiden. Opetuksessa korostuvat sosiaaliset tavoitteet.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• pienpelit ja pelinomaiset harjoitteet(esim. pomppu tai koppi) • liikkuminen kentällä; valmiusasento (puolustus) • pallon suuntaaminen • sormilyönti • pelipaikat (3vs3) ja –paikkojen kierto • pistelasku • sovellukset kosketuksissa	• pienpelit ja pelinomaiset harjoitteet • hihalyönti ja sen käyttö pelissä • liikkuminen ja sijoittuminen eri tilanteissa (3vs3; 4vs4) • (ala-aloitus; syötön vastaanotto)	• lentopallon perustaitojen soveltaminen eri pelimuodoissa • juju; iskulyönti • torjunta • passarin toiminta • (yläaloitus)

Pesäpallo

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas osaa pesäpallon perustaidot ja tietää pesäpallon säännöt pääpiirteissään sekä kokee palaamisen iloa ryhmässä fair-play- hengen mukaisesti. Opetuksessa käytetään erilaisia viitepelejä ja sovelletaan sääntöjä luokka-asteen ja ryhmän tarpeet huomioiden.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• peruslyönti, • heittäminen ja kiinniottaminen • syöttäminen • pystynäpäys • liikkuminen palloa vastaan • keskeiset säännöt • viitepelit	• vaakanäpäys • taittoheitto • varmistaminen; sisä- ja ulkopelaajan eri roolit • viitepelit	• vauhdillinen lyönti • erilaiset näpäykset • perustaitojen soveltaminen eri pelitilanteissa • lyönnin suuntaaminen • viitepelit

Muut palloilulajit ja mailapelit

Oppilas oppii jalkapallon, repepallon, salibandyn, sulkapallon ja ultimaten perustaidot ja osaa soveltaa niitä pelitilanteissa. Oppilas oppii opetettavien lajien keskeiset pelisäännöt. Muiden palloilu- ja mailapelien opetus painottuu vuosiluokittain seuraavasti: 7. luokalla pelataan repepalloa, ultimatea ja salibandya. 8. luokalla pelataan jalkapalloa, salibandya ja sulkapalloa. 9. luokalla oppilaat voivat valita haluamansa muut palloilulajit ja mailapelit ryhmäkohtaisesti.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
Repepallo • heiton tekniikka, syötön vastaanotto • helpot hyökkäys- ja puolustuskuviot ja - harjoitteet • pelisäännöt • repepallo kuntopelinä Ultimate • erilaiset heitto- ja kiinniottotekniikat • liikkuminen kentällä hyökkäys- ja puolustustilanteissa • pelisäännöt tarvittaessa soveltaen • sovelluksia esim. tarkkuus- ja pituusheittoina; frisbeegolf soveltaen	Jalkapallo • jalkapallon perustekniikat • pienpelit ja erilaiset harjoitteet perustekniikoita soveltaen • pelisäännöt osittain soveltaen Sulkapallo • erilaiset pallonkäsittelyharjoitukset • sulkapallon peruslyönnit ja syöttö • liikkuminen kentällä • pelisäännöt Salibandy • syöttö- ja kuljetusharjoitteet • helpot hyökkäys- ja puolustushar-	• Oppilaiden valitsemia palloilulajeja • Palloilua kuntoillen

Salibandy • syöttö- ja kuljetusharjoitteet • helpot hyökkäys- ja puolustusharjoitteet • maalivahdin toiminta • pelaaminen sovelletuin säännöin	joitteet • maalivahdin toiminta • pelaaminen sovelletuin säännöin	

<u>Pojat</u>

Luistelu ja jääpelit

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas harjaantuu luistelun perustekniikoissa ja oppii pelaamaan eri jääpelejä. Oppilas osaa ottaa turvallisuusnäkökohdat huomioon ja toimii vastuullisesti. Jäällä korostuvat henkilökohtaiset taidot sekä yhteispelitaidot. Luistelun ja jääpelien opetus painottuu 7. ja 8. luokalle. Oppilas voi valita jääpelit talviliikuntamuodoksi 9. luokalla.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• luisteluasento • liukuminen ja pysähtyminen • kaarreluistelu eteenpäin • pallon käsittely paikallaan ja liikkeessä • tarkka syöttö ja vastaanotto paikalta ja liikkeestä • pienpeliä ja pelinomaisia harjoitteita	• kaarreluistelu taaksepäin • suojaaminen ja harhautukset • eri pelaajien tehtävät • liikkuminen ja paikanpito • syöttämisen korostaminen pelissä • tekniikkaradat • pienpeliä ja pelinomaisia harjoitteita	• Jääpelejä kuntoillen

Palloilu

Oppilas kokee yhdessä pelaamisen iloa, nauttii taidoista ja fyysisestä kuormituksesta sekä pelaa reilun pelin periaatteiden mukaisesti. Oppilas osaa opetettavien pallopelien perusteet. Viitepelejä käytetään kaikkien palloilulajien opetuksessa.

Jalkapallo

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas osaa pelata jalkapalloa yhdessä sovittujen, sovellettujen sääntöjen mukaan. Lisäksi lajissa korostuvat yhteistyötaidot

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• hallittu pallon kuljetus • syötön korostaminen pelissä, syötön suuntaus/ tarkkuus • varma syötön vastaanotto ja kuoletus eri tavoilla • liikkuminen ja syöttäminen • rajaheitto • pukkaaminen • koko pelitilan käyttö • peliä ja pelinomaisia harjoitteita • keskeiset säännöt	• harhautukset • pallon riisto • erikoistilanteet: kulma- vapaa- ja rangaistuspotku • peliä ja pelinomaisia harjoitteita	• pelaajien erilaiset roolit - maalivahdin toiminta, hyökkääjien ja puolustajien tehtäväjako • joukkueen yhteistoiminnan muodot esim. auttaminen puheella, kenttätasapaino • peliä ja pelinomaisia harjoitteita

Koripallo

Koripallossa korostuu reilu yhteispeli ja fyysinen rasitus. Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas osaa pelata koripalloa yhdessä sovittujen, sovellettujen sääntöjen mukaan.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• syöttö ja sen korostaminen pelissä • yhden käden perusheitto • lay-up avustajan kädestä, omasta kuljetuksesta ja syötöstä • tukijalan käyttö: liikkuminen tukijalan varassa, lähtö kuljetukseen ja oikea pysähtyminen • keskeiset säännöt (kaksoiskuljetus, askelvirhe, kontakti, pallon riisto) • palloleikkejä • pienpeliä, katukoripalloa	• harhautukset • suojaaminen ja pallon riisto • erilaisia heittoja • pienpelejä, peliä ja pelinomaisia harjoitteita	• levypallopeli • hyökkäys ja puolustus eri tilanteissa • pienpelejä, peliä ja pelinomaisia harjoitteita

Lentopallo

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas oppii lentopallon perustaidot ja oppilaat pystyvät pelaamaan kolmen kosketuksen peliä. Pelissä käytetään sovellettuja sääntöjä ja eri pelimuotoja oppilaan taitotaso huomioiden. Opetuksessa korostuvat sosiaaliset tavoitteet.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• sormilyönti • hihalyönti • ala-aloitus • liikkuminen • puolustusasento • hyppy verkolla • pistelasku • pelipaikat ja pelipaikkojen kierto • pienpeliä ja pelinomaisia harjoitteita • tarvittaessa sovelletut säännöt (esim. pomppu, kopin ottaminen)	• syötön vastaanotto • torjunta • passarin paikka • pienpeliä ja pelinomaisia harjoitteita	• juju, iskulyönti • yläaloitus • sijoittuminen eri tilanteissa • (6-puolustus) • (etu- ja takapelaajasäännöt) • pienpeliä ja pelinomaisia harjoitteita

Pesäpallo

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas osaa pesäpallon perustaidot ja tietää pesäpallon säännöt pääpiirteissään sekä kokee palaamisen iloa ryhmässä fair-play- hengen mukaisesti. Opetuksessa käytetään erilaisia viitepelejä ja sovelletaan sääntöjä luokka-aste ja ryhmän tarpeet huomioiden.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• peruslyönti, • heittäminen ja kiinniottaminen • syöttäminen • pystynäpäys • liikkuminen palloa vastaan • keskeiset säännöt • viitepelit	• lyönnin suuntaaminen • vaakanäpäys • taittoheitto • kärkkyminen • varmistaminen; sisä- ja ulkopelaajan eri roolit • viitepelit	• erilaiset näpäykset • perustaitojen soveltaminen eri pelitilanteissa • viitepelit

Salibandy

Lajissa korostuu fyysinen rasitus ja reilu peli. Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas kehittyy omissa pallonkäsittelytaidoissaan ja oppilaan pelikäsitys harjaantuu. Oppilas osaa pelata yhdessä sovittujen, sovellettujen sääntöjen mukaan.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• hallittu pallon kuljetus • tarkka syöttö • syötön vastaanotto • laukaiseminen (rannelaukaus, lyöntilaukaus, kier-	• harhautukset • pallon riisto • laukaiseminen liikkeestä • peliä ja pelinomaisia harjoitteita	• pelaajien erilaiset roolit - maalivahdin toiminta, hyökkääjien ja puolustajien teh-

torannelaukaus) • liikkuminen ja syöttäminen • koko pelitilan käyttö • peliä ja pelinomaisia harjoitteita • keskeiset säännöt	• pelaajien erilaiset roolit - maalivahdin toiminta, hyökkääjien ja puolustajien tehtäväjako	täväjako • peliä ja pelinomaisia harjoitteita

Sulkapallo

Keskeisenä tavoitteena korostuu liikkuminen (T-piste) ja reilu peli. Sulkapallon opetusta pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan jokaisella vuosiluokalla.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
• mailaote • lyöntiasento, vartalon kierto lyönnissä • clear (pitkä) ja drop (lyhyt) kämmenlyönti • syöttö • pelisäännöt ja pistelasku • peliä ja pelinomaisia harjoitteita	• rystylyönti • liikkuminen • peliä ja pelinomaisia harjoitteita	• smash-lyönti • peliä ja pelinomaisia harjoitteita

Muut palloilulajit

Oppilas oppii repepallon ja ultimaten perustaidot ja pystyy soveltamaan niitä pelitilanteissa. Oppilas oppii opetettavien lajien keskeiset pelisäännöt. Muiden palloilulajien opetus painottuu vuosiluokittain seuraavasti.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	8. luokka	9. luokka
Ultimate • erilaiset heitto- ja kiinniottotekniikat • liikkuminen kentällä hyökkäys- ja puolustustilanteissa • pelisäännöt tarvittaessa soveltaen • sovelluksia esim. tarkkuus- ja pituusheittoina; frisbeegolf soveltaen	Repepallo • heiton tekniikka, syötön vastaanotto • helpot hyökkäys- ja puolustuskuviot ja - harjoitteet • pelisäännöt • repepallo kuntopelinä	• Oppilaiden valitsemia palloilulajeja • Palloilua kuntoillen

Telinevoimistelu

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas osaa voimisteluliikkeitä ja avustuksia eri telineillä, huomio turvallisuusnäkökohdat, huolehtii yhteisvastuullisesti järjestelyistä ja yrittää parhaansa omalla taitotasollaan. Oppilas osaa yhdistellä eri liikkeitä liikesarjoiksi.

Keskeiset sisällöt

7. luokka	**8. luokka**	**9. luokka**
Permanto • tasapaino mm. erilaiset vaa'at • kuperkeikka eteen ja taakse • käsinseisonta tukea vasten • päälläseisonta tukea vasten • kärrynpyörä molempiin suuntiin	Permanto • puolivoltti eteenpäin (kehittelyt) • päähyppy • liikesarjat	Permanto • voltti eteen (kehittelyt) • liikesarjat
Rekki • kaarihyppy • heilunta • kieppi maasta ponnistaen • kiintopyörähdys taaksepäin	Rekki • heilunta kääntyen • liikesarjat	Rekki • (juoksukippi) • liikesarjat
Hyppy • haarahyppy tatilta • kyykkyhyppy poikittaiselta hyppyarkulta • haarahyppy poikittaisella hyppyarkulla	Hyppy • haarahyppy pitkittäisellä hyppyarkulla • kyykkyhyppy pitkittäisellä hyppyarkulla	Hyppy • urhonhyppy poikittaisella / pitkittäisellä hyppyarkulla
Nojapuut • heilunta ja näpäys • nojakävely • sivuhyppy alas	Nojapuut • käännös nojapuiden päällä • sivuhyppy alas kääntyen • haarakippi • liikesarjat	Nojapuut • kuperkeikka • liikesarjat
Renkaat • oikonoja • kulmanoja (tosikulmanoja)	Renkaat • kieppi maasta ponnistaen	Renkaat • liikesarjat

• turmariipunta • selinkaato	• liikesarjat	
Minitrampoliini • vauhti ja ponnistus • erilaisia hyppyjä	Minitrampoliini • erilaisia hyppyjä	Minitrampoliini • erilaisia hyppyjä

AIHEKOKONAISUUDET OSANA LIIKUNNAN OPETUSTA

Turvallisuus- ja liikennekäyttäytyminen
- jalankulkijana ja pyöräilijänä liikenteessä (1. – 6.lk),
- pyöräretket (5. – 6.lk),
- turvallinen liikkuminen liikenteessä ja maastossa (7. – 9.lk)

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä
- suunnistus, retkeily, leirikoulutoiminta

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
- kansantanssit, eri maiden liikunnan erityislajeja ja -piirteitä (Unesco-koulun teemoihin liittyvinä)
- liikunnan ja terveyden väliset yhteydet
- yhteistoiminta ja toisten kunnioittaminen

PAINOTUSALUEET JA VALINNAISUUS

Koulumme opetusohjelmassa vuosiluokilla 1–6 painotetaan voimistelua siten, että oppilailla on **telinevoimistelua** enemmän kuin muita lajeja. Lisäksi vuosiluokilla 1–6 tytöillä ja pojilla on omat erityiset painotusalueensa.

Tytöillä painotetaan erityisesti **luovaa tai ilmaisullista liikuntaa**, joka koostuu musiikkiliikunnasta, liikuntaleikeistä, tanssitekniikoiden perusasioista, erilaisista tansseista sekä esittävästä, luovasta liikuntakokeilusta.

Pojilla painotetaan erityisesti yhteistoimintaan ja reilun pelin henkeen kasvattavia **joukkuelajeja**. Oppilaiden kiinnostuksen mukaan osallistutaan koulun sisäisiin palloilusarjoihin, kuten jääpelisarjaan sekä eri lajien koulujenvälisiin sarjoihin.

Luokilla 8–9 oppilailla on mahdollisuus valita myös **liikunnan valinnaiskursseja**.

OPPILASARVIOINTI OPETUSSUUNNITELMAN OSANA

Oppilasarvioinnin tehtävänä on **tukea** ja **ohjata** oppilasta myönteisellä tavalla sekä **kannustaa** häntä liikunnan harrastamiseen.

Arvioinnin avulla pyritään ohjaamaan oppilasta omien kykyjen ja taitojen tunnistamiseen. Arvioinnissa pyritään tuomaan esille oppilaan vahvuuksia, jotka voivat olla muutakin kuin hänen liikunnallinen osaamisensa. Oppilaan minäkuvan vah-

vistuminen ja sosiaalisen kasvun tukeminen kannustavan ja myönteisen palautteen avulla edistää hänen kehittymistään tasapainoiseksi ja itsensä hyväksyväksi ihmiseksi.

Arvioinnin perusteella huoltajat muodostavat kuvan oppilaan liikunnallisesta osaamisesta ja hänen asennoitumisestaan liikuntaan. Arviointikeskusteluissa annetaan huoltajille tietoa oppilaan erityistaipumuksista sekä asioista, joihin tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Sanallista arviointia annetaan vuosiluokilla 1–4 ja numeroarviointia vuosiluokilla 5–9. Etenkin 5–6-luokilla oppilaita ohjataan arvioimaan omaa liikunnallista osaamistaan ja asennoitumistaan liikuntaan itsearvioinnin avulla. 7-9 luokilla itsearviointia käytetään osana liikunnan arvioinnissa.

Arvioinnin perusteena ovat liikunnan omat taidolliset ja tiedolliset tavoitteet ja oppilaan edistyminen niissä, sekä oppilaan tahto- ja tunnealueen motivoituminen eli asennoituminen liikuntaan. Vuosiluokilla 7 – 9 arvioinnissa huomioidaan myös oppilaan kuntotekijät. Oppilaalle selvitetään etukäteen liikunnan arviointiperusteet ikätaso huomioon ottaen.

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 4. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Oppilas

- hallitsee motorisia perustaitoja ja osaa soveltaa niitä eri liikuntamuodoissa.
- osaa juosta, hypätä ja heittää.
- osaa voimisteluliikkeitä ilman välineitä, välineillä ja telineillä.
- osaa ilmaista itseään liikunnan avulla ja liikkua rytmin tai musiikin mukaan.
- osaa käsitellä pelivälineitä leikeissä ja harjoituksissa sekä toimia peleissä.
- osaa liikkua luonnossa opetuskarttaa hyväksi käyttäen.
- osaa luistelussa liukumisen, eteenpäin luistelun ja jarrutuksen.
- pystyy liikkumaan suksilla monipuolisesti.
- pystyy uimaan monipuolisesti uintisyvyisessä vedessä.
- toimii pitkäjänteisesti ja suhtautuu realistisesti omiin suorituksiinsa.
- osaa pukeutua tarkoituksenmukaisesti liikuntaa varten ja huolehtia puhtaudestaan.
- toimii itsenäisesti ja ryhmässä sovittujen ohjeiden mukaan sekä osallistuu vastuullisesti ja yritteliäästi liikunnan opetukseen.

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT ARVOSANALLE 8

Oppilas

- osaa ydintaidot juoksuissa, hypyissä ja heitoissa.
- osaa voimistelun, välinevoimistelun ja telinevoimistelun liikkeitä.
- osoittaa toiminnassaan ymmärtävänsä rytmin merkityksen liikunnassa ja tanssissa.
- osaa yleisimpien pallopelien perusteet ja pelaa niitä sovittujen sääntöjen mukaan.
- osaa suunnistaa karttaa ja kompassia apuna käyttäen sekä tietää jokamiehen oikeuksista ja velvollisuuksista.
- osaa luistella sujuvasti.
- hallitsee hiihdon harrastamiseen tarvittavat perustekniikat.

- hallitsee uimataidon sekä osaa vesipelastamisen taitoja.
- tuntee liikunnan ja terveyden välisiä yhteyksiä.
- osaa ylläpitää, arvioida ja kehittää toimintakykyään.
- osoittaa oppimis- ja yrittämishalua koululiikunnassa, varustautuu liikuntatunnille asiallisesti ja huolehtii puhtaudestaan.
- toimii vastuullisesti ja ottaa toiset huomioon sekä noudattaa sopimuksia, sääntöjä ja reilun pelin periaatetta.

PÄÄTTÖTODISTUKSEN arviointi: päättöarvosana on opettajan arvio oppilaan suoriutumisesta 8.ja 9.luokan aikana.

LIIKUNNAN OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI

Oppilaan liikunnan oppimisen tukemisessa noudatetaan opetussuunnitelmassa kuvattuja kolmiportaisen tuen keinoja ja menettelyjä.

LIIKUNNAN TAVOITTEET LUOKKA-ASTEITTAIN PAINOTETTUNA

Tavoitealue	1.–2. luokat	3.–4. luokat	5.–6. luokat	7.–9. luokat
Psykomotoriset tavoitteet	• Taitavuuden kehittäminen eri perusliikemuodoissa • Perusliikemuodot - liikkumisliikkeet - liikuntaliikkeet - esineen käsittelyliikkeet	• Motoristen perustaitojen kehittäminen • Fyysisen toimintakyvyn kehittäminen • Rasitukseen tottuminen	• Perustaitojen soveltaminen käytäntöön • Lajitaitojen oppiminen • Kunto-ominaisuuksien kehittäminen	• Perustaitojen kehittäminen ja harjoittaminen • Lajitaitojen kehittäminen ja soveltaminen • Kunto-ominaisuuksien kehittäminen ja harjoittaminen
Kognitiiviset tavoitteet	• Havaintotoiminnan kehittäminen • Ajattelun kehittäminen	• Oman kehon toimintakykyyn tutustuminen ja sen havainnointi • Yhdessä toimiminen peleissä ja kilpailuissa	• Oman kehon toimintakykyyn vaikuttavien tekijöiden oppiminen • Peliajatuksen kehittäminen • Sääntöjen ymmärtäminen	• Murrosiän vaikutusten ymmärtäminen oman kehon toimintaan • Kuntoliikunnan merkityksen ymmärtäminen terveyden kannalta • Eri palloilulajien peliajatuksen kehittäminen sekä sääntöjen ja määräysten merkityksen ymmärtäminen
Affektiiviset tavoitteet	• Liikunnallisen aktiivisuuden lisääminen • Omien kykyjen ja ominaisuuksien kokeileminen • Onnistumisen elämyksiä	• Lisääntynyt liikunnallinen aktiivisuus • Omien mieltymysten ja kiinnostuksen havaitseminen • Oppimisen elämyksiä	• Liikunnan merkityksen ymmärtäminen • Halu harrastaa liikuntaa ja oman lajin löytäminen • Halu ilmaisuun ja esteettiseen liikuntaan • Osaamisen elämyksiä	• Jatkuvaan harrastukseen kannustaminen • Liikunta esteettisenä kokemuksena • Onnistumisen elämyksiä

Sosiaaliset tavoitteet	• Sääntöjen ja sopimusten sisäistäminen • Luonteva ja ystävällinen yhteistyö	• Vastuun ottaminen • Joustava ja aloitekykyinen toiminta	• Vastuuntuntoinen toiminta ryhmän/joukkueen jäsenenä • Kilpailemisen oppiminen (fair play)	• Vastuu ryhmän jäsenenä ja toisten huomioon ottaminen • Yhteistoiminnan merkitys peleissä • Fair play

4.16 KOTITALOUS

Kotitalouden opiskelun tarkoituksena on auttaa oppilasta selviytymään arkipäivän hallinnasta. Opiskelussa perehdytään moniin ihmisen hyvinvoinnin kannalta keskeisiin kysymyksiin, jotka käsittelevät häntä itseään, kotia ja perhettä sekä niiden yhteyksiä yhteiskuntaan ja ympäristöön. Päämääränä on, että oppilas haluaa ottaa vastuuta omasta terveydestään ja taloudestaan, ihmissuhteistaan ja lähiympäristönsä viihtyisyydestä. Olennaista on käytännön toiminta, johon yhdistyy teoreettisia perusteita, suunnittelua, päätöksentekoa ja arviointia.

Kotitalouden taitojen oppimista edistävät oppilaan omakohtaiset kokemukset ja kotitalousopetuksen keskeiset sisältöalueet:

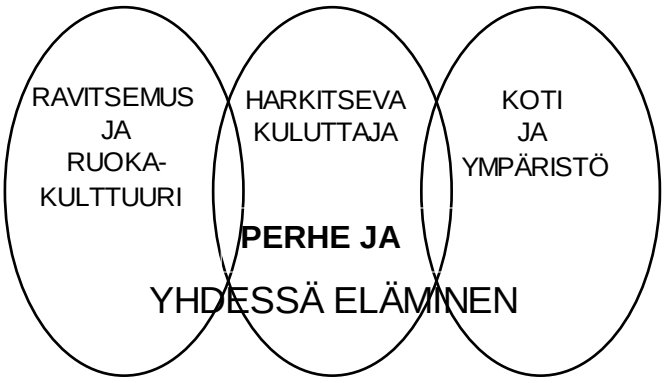

Opiskelun luonne

Kotitalouden opiskelussa tiedon etsiminen, arvioiminen ja soveltaminen luovat edellytyksiä toimia muuttuvissa olosuhteissa. Arjen hallintaan liittyvien valintojen pohdinta antaa harjoitusta ongelmien analysoinnissa ja ratkaisumahdollisuuksien tutkimisessa sekä kriittisessä ajattelussa.

Ruokaan ja sen valmistamiseen liittyvät elämykset kehittävät elintarvikkeiden, ruokalajien ja ruokakulttuurin tuntemusta sekä luovat pohjaa terveellisille ruokatottumuksille. Mahdollisuus harjoitella käytännön valmiuksia asunnon, oman asun ja kodin tekstiilien hoidossa virittää kiinnostusta elinympäristön viihtyisyyteen ja omiin mahdollisuuksiin vaikuttaa siihen.

Työharjoituksissa toteutuva opettajan ja oppilaiden välinen vuorovaikutus sekä oppilaiden keskinäinen yhteistoiminta tukee oppilaiden kasvamista yhteistyökykyisiksi, toisista välittäviksi ja huolehtiviksi sekä erilaisuuden hyväksyviksi ihmisiksi. Toisaalta itsenäiset, ikäkaudelle sopivat työtehtävät kehittävät taitoja töiden suunnittelussa ja järjestelyssä sekä vastuuta työnteosta. Onnistumisen kokemukset edistävät terveen itsetunnon rakentumista.

Oppilaan tukemisessa käytetään opetussuunnitelmassa kuvattuja kolmiportaisen tuen keinoja ja menettelyjä.

Tavoitteet

Oppilas oppii

- ymmärtämään hyvien tapojen ja tasa-arvon merkityksen yksilön ja perheen hyvinvoinnin kannalta
- pohtimaan kotitalouden arjen hallintaa ja sen yhteyksiä omiin valintoihinsa ja toimintaansa
- tekemään ruokatalouden, asunnon ja tekstiilien hoitoon liittyviä perustehtäviä ja käyttämään tarkoituksenmukaisia, turvallisia ja kestävän kehityksen mukaisia aineita, välineitä ja työtapoja
- toimimaan harkitsevana ja vastuunsa tuntevana kuluttajana sekä tiedostamaan kulutukseen liittyviä ongelmia
- tiedostamaan kotitalouksien toimintaan liittyvää kansallista kulttuuria sekä kansainvälistymisen ja monikulttuurisuuden tuomia mahdollisuuksia.

	SISÄLLÖT	SOVELLUKSET	AIHEKOKONAISUUDET
1. KURSSI	• Perhe ja yhdessä eläminen • Tasa-arvo ja ajankäyttö perheessä • Sosiaalinen vastuu ja välittämisen ilmapii-ri • Hyvät tavat	• Opetusryhmään tutustuminen • Kotitalousluokan työnjako • Toisten oppilaiden kunnioittaminen ja kuunteleminen • Tapa- ja ruokakulttuuri	• Turvallisuus ja liikennekäyttäytyminen • Ihmisenä kasvaminen • Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
	• Ravitsemus ja ruokakulttuuri • Perusruuanvalmistusmenetelmät • Ruuan laatu ja turvallisuus	• Ruokalajeja eri kypsennysmenetelmät • Elintarvikehygienia • Ruoka-aineet	• Turvallisuus ja liikennekäyttäytyminen • Viestintä ja mediataito
	• Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta • Kulutuksen ympäristövaikutukset	• Lajittelu, jätehuolto	• Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
	• Koti ja ympäristö • Asunnonhoito • Kotitalouskoneiden ja kodin laitteiden käyttö	• Keittiön puhtaanapito • Kotitalousluokan koneet ja laitteet	• Ihminen ja teknologia
2. KURSSI	• Perhe ja yhdessä eläminen • Tapakulttuuri • Kodin juhlat	• Vuotuiset juhlat: Isänpäivä, joulu: perinteet, tavat, leivon-naiset ja ruokalajit	• Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
	• Ravitsemus ja ruokakulttuuri • Ravitsemussuositukset ja terveellinen ruoka	• Lautasmalli, ruokaympyrä • Ateriasuunnittelu	• Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
	• Erilaiset ruokailutilanteet	• Noutopöytä, työpaikka- ja kouluruokailu, • Pikaruokailu	
	• Ruokakulttuurien muuttuminen	• Suomalaisia perinneleivonnaisia ja -ruokalajeja	• Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys • Viestintä ja mediataito

3. KURSSI	• Perhe ja yhdessä eläminen • Tapakulttuuri • Kodin juhlat • Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta • Oman rahankäytön suunnittelu • Kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet • Tuotteiden ja palveluiden hankinta ja käyttö • Kulutuksen ympäristövaikutukset • Koti ja ympäristö • Asunnon, lähiympäristön ja tekstiilien hoito	• Vuotuiset juhlat: Laskiainen, pääsiäinen, vappu, äitienpäivä • Mihin rahat kuluvat? • Kuluttajansuojalaki: miten valitsen ja ostan • Palveluiden hintavertailua: teenkö itse vai ostanko? • Hyötykäyttö, kierrätys, energiansäästö, ympäristömerkit • Kodinhoito ja siivous: aineet, välineet ja menetelmät • Pyykin esikäsittely, peseminen ja jälkikäsittely	• Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys • Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys • Viestintä ja mediataito • Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta • Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Kotitalouden arviointi

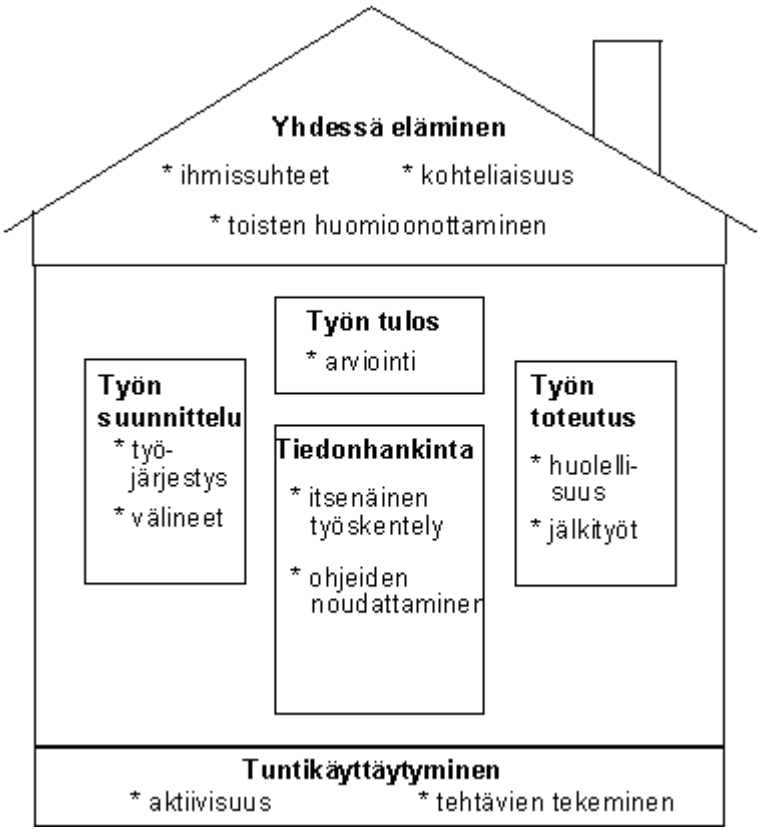

Kotitalouden arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. oppilaan

- tuntikäyttäytymiseen: aktiivisuuteen ja tehtävien tekemiseen
- tiedon hankintaan: oppilaan itsenäiseen työskentelyyn ja annettujen ohjeiden noudattamiseen
- työn suunnitteluun: työvälineiden käyttöön ja työvaiheiden järjestykseen
- työn toteutukseen: työskentelyn siisteyteen ja huolellisuuteen sekä jälkitöiden tekemiseen
- työn arviointiin: oppilas osaa arvioida omaa työskentelyään, ryhmänsä työskentelyä ja työskentelyn tuloksia
- yhdessä elämiseen: toisten huomioonottamiseen, hyviin tapoihin

Kotitaloudelle on ominaista opettajan antama jatkuva suullinen palaute työskentelystä työharjoitusten yhteydessä.

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT ARVOSANALLE 8

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot
Oppilas
- osaa noudattaa hyviä tapoja ja ottaa muut huomioon käyttäytymisellään sekä toimia itsenäisesti ja ryhmässä
- tuntee kotitaloustyön suunnittelun, tasapuolisen työnjaon ja ajankäytön perusteita ja osaa soveltaa niitä oppimistilanteessa.

Käytännön työtaidot
Oppilas
- tuntee ruoka-aineiden ominaisuuksia, tavallisimpia ruoanvalmistuksen menetelmiä ja osaa käyttää näitä hyväkseen ruoanvalmistuksessa
- osaa valmistaa ohjatusti suomalaisia perusruokia ja leivonnaisia ja koostaa ateriansa ravitsemussuositukset huomioon ottaen
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia työtapoja ja tavallisimpia kodinkoneita ja -välineitä turvallisesti
- osaa tulkita tekstiilien hoito-ohjeita ja hoitaa tavallisimpia tekstiilejä
- osaa tehdä kodin siivouksen perustehtäviä
- osaa toimia ympäristöä säästäen, valita tarkoituksenmukaisia pesu- ja puhdistusaineita sekä huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta.

Tiedonhankinta- ja käsittelytaidot
Oppilas
- osaa etsiä ja hyödyntää kotitalouden tietoja eri lähteistä, tulkita yleisimpiä tuote- ja pakkausmerkintöjä ja symboleja sekä pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta
- osaa pääpiirteittäin kertoa mistä kotitalouksien menot koostuvat ja tehdä oman rahankäyttösuunnitelmansa
- tuntee tärkeimmät kuluttajan vastuu ja vaikutusmahdollisuudet.

4.17 OPPILAANOHJAUS

Tehtävä

Oppilaanohjauksen keskeinen tehtävä on tukea perusasteen oppilaan kasvua tasapainoiseksi terveen itsetunnon omaavaksi ja vastuunsa tuntevaksi ihmiseksi. Oppilaan sosiaalisten taitojen kehittymistä tuetaan niin, että hänen taitonsa kohdata erilaisia elämäntilanteita paranevat. Ohjauksen avulla on mahdollista kehittää omia yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja toisten ihmisten kanssa toimiessa. Oppilas itsenäistyy ja oppii tuntemaan itseään yksilönä. Parantuneen itsetuntemuksensa avulla oppilaan on helpompi arvioida tulevaisuudensuunnitelmiaan ja tehdä lopulta päätöksensä oman ammatti- ja elämänuransa suhteen.

Oppilaanohjauksessa oppilas oppii tuntemaan erilaiset oppimistyylit, joiden avulla oppilaalla on mahdollista parantaa omia opiskelutaitojansa sekä samalla löytää mahdolliset omat oppimisvaikeutensa. Ohjauksessa oppilas saa myös tiedon siitä, mistä on mahdollista löytää apua, mikäli oppimisessa tulee ongelmia.

Oppilaanohjauksessa on keskeistä ohjata oppilasta löytämään tietolähteet, joiden avulla on mahdollista ratkaista oman elämänuran suunnitteluun liittyviä kysymyksiä. Saatujen tietojen pohjalta oppilas voi ymmärtää maamme monikulttuurisuutta sekä kansainvälistymistä. Tarkoituksena on oppia etsimään myös tietoja työmarkkinoista ja yrittäjyydestä. Oppilaan ammatillista suuntautumista tuetaan voimakkaasti siten, että oppilas näkee mahdollisuutensa laajasti opiskelun ja työn maailmassa ilman sukupuolirajoitteita.

Oppilaanohjauksen tarkoituksena on myös edistää koulutyön tuloksellisuutta ja lisätä hyvinvointia kouluyhteisössä. Lisäksi hyvin tärkeä tehtävä oppilaanohjauksella on olla tukena nuorelle jo mahdollisesti lapsuudessa alkaneen syrjäytymiskierteen katkaisussa yhdessä muiden oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa.

Oppilasta tuetaan alemmilta luokilta ylemmille luokille siirtymisessä. Samoin häntä tuetaan kouluasteiden rajat ylittävällä yhteistyöllä siirtymisessä toisen asteen oppilaitoksiin.

Ohjauksen toteuttamismuodot vuosiluokilla 1–6

Perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 oppilaanohjauksen tavoitteena on

- edistää oppilaan opiskeluvalmiuksien ja -taitojen kehittymistä
- tukea oppilaan sosiaalista kasvua
- estää oppimisvaikeuksien syntymistä.

Oppilaanohjausta toteutetaan vuosiluokilla 1–6 pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilasta ohjataan suhtautumaan vastuullisesti koulutyöhön ja tehtäviin, käyttämään monipuolisia työtapoja ja hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä.

Oppilas saa ohjausta paitsi koko luokalle tarkoitettuna ohjauksena myös henkilökohtaisena ohjauksena. Henkilökohtaisen ohjauksen tarkoitus on tukea oppilaan opiskelua, auttaa valintojen tekemisessä ja erilaisissa arkielämän kysymyksissä. Vuosiluokkien 3–6 aikana tutustutaan ammatteihin ja työelämään.

Ohjauksen toteuttamismuodot vuosiluokilla 7–9

Perusopetuksen vuosiluokkien 7–9 oppilaanohjaus muodostuu luokkamuotoisesta ohjauksesta, henkilökohtaisesta ohjauksesta, pienryhmäohjauksesta ja työelämään tutustumisesta. Luokkamuotoisen ohjauksen sisällöt on eritelty luokittain erillisessä taulukossa.

Keskeisin toimintamuoto oppilaanohjauksessa on yksilöohjaus. Jokaisella oppilaalla on oikeus henkilökohtaiseen ohjaukseen. Oppilaalla on ohjaustilanteessa mahdollisuus keskustella omaan elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä, pohtia opintoihinsa liittyviä kysymyksiä ja saada tukea omaan koulutukselliseen ja ammatinvalinnalliseen tilanteeseensa.

Oppilaalle järjestetään myös mahdollisuus pienryhmäohjaukseen, jossa hän voi ryhmän jäsenten kanssa keskustellen peilata omia henkilökohtaisia tuntemuksiaan.

Työelämään tutustuminen (TET)

Kaikilla luokka-asteilla järjestetään työelämään tutustumispäiviä aidoissa työympäristöissä. Työelämään tutustumisen tarkoitus on työn arvostuksen lisääminen. Tutustumisjaksojen (TET) kautta saatu työelämätietous tukee henkilökohtaisessa ja luokkamuotoisessa ohjauksessa tapahtuvaa koulutus- ja ammattiuran suunnittelua. Työelämään tutustumista ovat myös työpaikka- ja asiantuntijavierailut, yrittäjyyteen perehtyminen sekä eri ammattialojen tiedotusmateriaaleihin tutustuminen.

Käytännössä seitsemäsluokkalaiset tutustuvat vanhempiensa tai muun sukulaisen tai tuttavan työpaikkoihin 1–3 päivän ajan. Oppilaat laativat työpaikkaan tutustumisestaan raportin.

Kahdeksasluokkalaiset hankkivat itse kiinnostustensa mukaisen TET-paikan. Tutustumisjakson pituus on 3–5 päivää. Oppilaat laativat työpaikkaan tutustumisestaan oppitunneilla annettujen ohjeiden mukaisen raportin tai päiväkirjan. TET-päivien aikataulu suunnitellaan yhteistyössä Oulun kaupungin TET-koordinaattorin kanssa.

Yhdeksännellä luokalla tutustutaan työelämään 1–2 viikon ajan. Tutustumisjakson ajankohta määräytyy Oulun kaupungin opetusviraston laatiman TET-aikataulun mukaisesti. Kaupungin TET-koordinaattori määrittelee työpaikat oppilaiden aiemmin esittämien alatoiveiden perusteella. Tutustumisjaksosta oppilaat kirjoittavat raportin tai päiväkirjan.

7. luokka, 0,5 vvk

Sisällöt	Työskentelytavat	Aihekokonaisuudet
Uusi kouluyhteisö • toimintaympäristö • työskentelytavat • kouluyhteisön järjestyssäännöt • arviointi perusasteen viimeisillä luokilla	• yhteistyötä elämäntaitokasvatuksen, tukioppilaiden ja kuraattorin kanssa • oppilaan opas • oppikirja	Turvallisuus ja liikenne
Erilaiset opiskelutekniikat • minä oppijana; vahvuudet ja heikkoudet • opiskelun itsearviointi ja opiskelutaitojen kehittäminen • tiedonhakutaidot • kokeisiin valmistautuminen	• yhteistyötä aineenopettajien kanssa • oppikirja • tiedonhaku Internetistä	Ihminen ja teknologia
Itsetuntemus • myönteisen minäkuvan kehittäminen • toimiminen ryhmässä ja muissa sosiaalisissa kontakteissa koulussa ja sen ulkopuolella	• yhteistyötä elämäntaitokasvatuksen ja terveystiedon kanssa • oppikirja	Ihmisenä kasvaminen
Valinnaisaineet • koulun valinnaisainetarjonta ja niiden sisällöt • valintakortin täyttö • valintojen merkitys koulutyölle ja jatko-opintoihin	• valinnaisaineiden esittelypäivä vanhemmille ja oppilaille • valinnaisaineopas • valintakortti	
Työelämään tutustuminen • työn merkitys ihmiselle • toimintaperiaatteet työpaikoilla • palaute	• 1–3 päivää kestävä tutustuminen työpaikoilla • tiedotteet oppilaille ja vanhemmille • palautelomake	Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

8. luokka, 0,5 vvk

Sisällöt	Työskentelytavat	Aihekokonaisuudet
Itsetuntemus ja ammatillinen kehitys • kyvyt ja taipumukset • itseluottamus • sisäinen yrittäjyys	• lahjakkuustestit • itsetuntemustestit • yhteistyö terveystiedon kanssa • oppikirja	Ihmisenä kasvaminen
Tulevaisuuden suunnittelu • elämänarvot	• oppikirja	Ihmisenä kasvaminen
Työelämätietous ja elinkeinorakenne • tasa-arvo yhteiskunnassa ja työelämässä • työelämän osaamisvaatimukset • Suomen elinkeinorakenne	• asiantuntijavierailut oppitunneilla • oppikirja	Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
Ammattialat	• Internet • oppikirja • eri alojen tiedotusmateriaalit • vierailut	Viestintä ja mediataito
Työelämään tutustuminen • nuori työelämässä; lait ja asetukset, vastuukysymykset • TET-paikan valinta • hyvät tavat työnhakutilanteessa • käyttäytyminen työpaikalla • palaute	• 3–5 päivän tutustuminen työpaikoilla • tiedotteet oppilaille, huoltajille ja työnantajille • TET-materiaalit • TET-raportti/-päiväkirja • Internet • oppikirja	Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

9. luokka, 1 vvk

Sisällöt	Työskentelytavat	Aihekokonaisuudet
Persoonallisuus ja uranvalinta • persoonallisuustyypit ja urasuuntautuminen • päätöksentekotaidot	• persoonallisuustestit • ammatinvalintatestit • Internet • oppikirja	Ihmisenä kasvaminen
Suomen koulutusjärjestelmä • opinnot perusasteen jälkeen • korkea-asteenkoulutus • muut koulutusmahdollisuudet	• koulutusopas • oppilaitosten esitteet • Oulun seudun ammatillisen koulutuksen yhteishakuopas • Oulun kaupungin lukio-opas • muut oppaat • Internet • oppikirja • Kaksi oppilaitosvierailua 9. luokan aikana	
Hakeminen jatko-opintoihin • vaihtoehdot • valintaperusteet • opintojen suunnittelu • yhteishaku aikatauluineen • varasuunnitelmat	• yhteishakumateriaali • hakupaperit • lukion ainevalintakortti • vanhempainilta	Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
Opiskelu ja työskentely ulkomailla	• Internet • oppaat ja esitteet	
Yhteiskunnan ohjaus-, tiedotus- ja neuvontapalvelut	• vierailu työvoimatoimistossa • Nappi • AVVAIN • Internet	Viestintä ja mediataito
Yrittäjyys	• oppikirja • yrittäjyysopas • Internet	Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
Työelämätietous • työpaikan etsiminen • työhakemuksen tekeminen • curriculum vitae/ ansioluettelo/ portfolio • työsopimus	• oppikirja • Internet • sanomalehdet	Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys Viestintä ja mediataito
Työelämään tutustuminen	• 1–2 viikon tutustuminen työpaikoilla • tiedotteet oppilaille, huoltajille ja työnantajille • TET-materiaalit • TET-raportti/-päiväkirja • Internet • oppikirja	Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

4.18 ELÄMISENTAITOKURSSI

Johdanto

Kurssin tarkoituksena on tukea oppilaan kokonaisvaltaista kasvua ja elämän hallinnan kehittymistä. Kurssi pyrkii tukemaan oppilaan toimimista yhteisön jäsenenä sekä kehittämään oppilaan kykyä ottaa toiset ihmiset huomioon. Tavoitteena on kehittää oppilaan viestintätaitoja, muun muassa tutustumalla Norssiporttiin.

7. luokka

Tavoitteet

Oppilas
- oppii toimimaan ryhmän ja yhteisön jäsenenä
- tietää, miten oppilashuolto tukee ja auttaa koulunkäyntiin liittyvissä asioissa
- saa perustietoa päihteistä.

Sisällöt	Aihekokonaisuus
• Ryhmäytyminen, uuteen kouluun ja luokkatovereihin tutustuminen • Ryhmädynamiikan harjoituksia	Ihmisenä kasvaminen
• Luokkahengen herättäminen, erilaisuuden hyväksyminen	Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
• Tuki/kummioppilaiden pitämä toiminnallinen tunti • Norssiporttiin tutustuminen ja sähköpostin käyttö	Viestintä ja mediataito
• Nuorisotalovierailu • Oppilashuollon esittäytyminen • Suvaitsevaisuus: koulukiusaaminen, erilaisuus	Turvallisuus ja liikenne
• Smoke free -kampanja • Päihteet: alkoholi • Näppihaukan vierailu	Ihmisenä kasvaminen

8. luokka

Tavoitteet Oppilas • oppii ottamaan toiset huomioon ja tuntee vastuunsa ryhmässä • kehittää valmiuksiaan kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen • saa tietoa nuoren oikeuksista ja velvollisuuksista • oppii arvioimaan oman kulutuksensa vaikutuksia ympäristöön.	
Sisällöt	**Aihekokonaisuus**
• Erilaisia yhteistoimintatapoja • Nuorisokulttuurit • Huumevalistus • Laillisuuskasvatus; lähipoliisin vierailu • Oulun normaalikoulu; Unesco-koulu • Kestävä kehitys; esim. kirpputorivierailu	Ihmisenä kasvaminen Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys Turvallisuus ja liikenne Ihmisenä kasvaminen Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

LIITTEET:

1. TODISTUSMALLIT

OULUN YLIOPISTO

OULUN NORMAALIKOULU

V Ä L I T O D I S T U S

lukuvuosi 2012–2013
syyslukukausi

1. luokka

_____ _____

Oppilaan nimi Syntymäaika

	Oppilas	Opettaja

KÄYTTÄYTYMINEN

NOUDATAN YHTEISIÄ SÄÄNTÖJÄ JA SOPIMUKSIA

Otan huomioon muut ihmiset ja ympäristöni	1 2 3	1 2 3
Arvostan omaa työtäni	1 2 3	1 2 3
Arvostan toisten työtä	1 2 3	1 2 3

TYÖSKENTELYTAIDOT

Osallistun opetustuokioissa	1 2 3	1 2 3
Osaan työskennellä		
- itsenäisesti	1 2 3	1 2 3
- toisten kanssa	1 2 3	1 2 3
Huolehdin annetuista tehtävistä	1 2 3	1 2 3
Teen läksyt	1 2 3	1 2 3
Huolehdin tavaroista	1 2 3	1 2 3

1 pääsääntöisesti
2 vaihtelevasti
3 tarvitsee ohjausta

_____
Oppilaan allekirjoitus

	Tavoite saavutettu		
	pää-sääntöisesti	osittain	ei vielä

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Kerrot ja keskustelet asioista	☐	☐	☐
Olet kiinnostunut kielestä	☐	☐	☐
Olet kiinnostunut kirjallisuudesta	☐	☐	☐
Tunnet kirjain/äänne -vastaavuuden	☐	☐	☐
Luet sanan osia	☐	☐	☐
Luet sanoja ja ymmärrät lukemasi	☐	☐	☐
Kirjoitat sanan osia	☐	☐	☐
Kirjoitat sanoja	☐	☐	☐
Osallistut erilaisiin esiintymistilanteisiin	☐	☐	☐

Lisätietoja_____

_____

MATEMATIIKKA

Lasket peruslaskutehtäviä lukualueella 0–10	☐	☐	☐
Ratkaiset soveltavia tehtäviä	☐	☐	☐

Lisätietoja_____

_____

Olet lisäksi opiskellut hyväksytysti seuraavia oppiaineita:

ympäristö- ja luonnontieto
uskonto/elämänkatsomustieto
musiikki
kuvataide
käsityö
liikunta

Lisätietoja_____

_____

Kevätlukukausi alkaa koulussamme 7.1.2013 klo 10.30.

Oulussa 21.12.2012

_____ _____

Luokanopettajan allekirjoitus Huoltajan allekirjoitus

Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen todistus.

OULUN YLIOPISTO

OULUN NORMAALIKOULU

L U K U V U O S I T O D I S T U S

2012- 2013

1. luokka

_____ _____

Oppilaan nimi Syntymäaika

	Oppilas		Opettaja	
KÄYTTÄYTYMINEN				
NOUDATAN YHTEISIÄ SÄÄNTÖJÄ JA SOPIMUKSIA				
Otan huomioon muut ihmiset ja ympäristöni	1 2 3		1 2 3	
Arvostan omaa työtäni	1 2 3		1 2 3	
Arvostan toisten työtä	1 2 3		1 2 3	
TYÖSKENTELYTAIDOT				
Osallistun opetustuokioissa	1 2 3		1 2 3	
Osaan työskennellä				
- itsenäisesti	1 2 3		1 2 3	
- toisten kanssa	1 2 3		1 2 3	
Huolehdin annetuista tehtävistä	1 2 3		1 2 3	
Teen läksyt	1 2 3		1 2 3	
Huolehdin tavaroista	1 2 3		1 2 3	

1 pääsääntöisesti
2 vaihtelevasti
3 tarvitsee ohjausta

_____
Oppilaan allekirjoitus

	Tavoite saavutettu hyvin	Tavoite saavutettu	Tavoitteen saavutta-miseksi tarvi set lisäharjoi tusta

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Kerrot ja keskustelet asioista	☐	☐	☐
Olet kiinnostunut kielestä	☐	☐	☐
Olet kiinnostunut kirjallisuudesta	☐	☐	☐
Luet sanoja	☐	☐	☐
Luet lauseita	☐	☐	☐
Ymmärrät lukemasi	☐	☐	☐
Kirjoitat sanoja	☐	☐	☐
Kirjoitat lauseita	☐	☐	☐
Osallistut erilaisiin esiintymistilanteisiin	☐	☐	☐

Lisätietoja_____

_____

MATEMATIIKKA

Lasket yhteen- ja vähennyslaskuja lukualueella 0–100	☐	☐	☐
Tunnistat ympäristösi geometrisia muotoja	☐	☐	☐
Löydät matemaattisia ratkaisuja arkipäivän ongel-miin	☐	☐	☐

Lisätietoja_____

_____

Olet lisäksi opiskellut hyväksytysti seuraavia oppiaineita: ympäristö- ja luonnontieto
uskonto/elämänkatsomustieto
musiikki
kuvataide
käsityö
liikunta

Lisätietoja_____

_____

Siirtyy/Jää ___. luokalle. Syyslukukausi alkaa koulussamme 12.8.2013 klo 9.00.

Oulussa 1.6.2013

_____ _____

Luokanopettajan allekirjoitus Huoltajan allekirjoitus

Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen todistus.

OULUN YLIOPISTO

OULUN NORMAALIKOULU

V Ä L I T O D I S T U S

lukuvuosi 2012–2013
syyslukukausi

2. luokka

_____ _____
Oppilaan nimi Syntymäaika

	Oppilas	Opettaja

KÄYTTÄYTYMINEN

NOUDATAN YHTEISIÄ SÄÄNTÖJÄ JA SOPIMUKSIA

Otan huomioon muut ihmiset ja ympäristöni	1 2 3	1 2 3
Arvostan omaa työtäni	1 2 3	1 2 3
Arvostan toisten työtä	1 2 3	1 2 3

TYÖSKENTELYTAIDOT

Osallistun opetustuokioissa	1 2 3	1 2 3
Osaan työskennellä		
- itsenäisesti	1 2 3	1 2 3
- toisten kanssa	1 2 3	1 2 3
Huolehdin annetuista tehtävistä	1 2 3	1 2 3
Teen läksyt	1 2 3	1 2 3
Huolehdin tavaroista	1 2 3	1 2 3

1 pääsääntöisesti
2 vaihtelevasti
3 tarvitsee ohjausta

Oppilaan allekirjoitus

	Tavoite saavutettu		
	pääsääntöisesti	osittain	ei vielä

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Kerrot ja keskustelet asioista	☐	☐	☐
Olet kiinnostunut kielestä	☐	☐	☐
Olet kiinnostunut kirjallisuudesta	☐	☐	☐
Luet lauseita ja ymmärrät lukemasi	☐	☐	☐
Luet erilaisia kertomuksia ja ymmärrät lukemasi	☐	☐	☐
Kirjoitat lauseita	☐	☐	☐
Kirjoitat erilaisia tekstejä	☐	☐	☐
Osallistut erilaisiin esiintymistilanteisiin	☐	☐	☐

Lisätietoja_____

_

_____

_

MATEMATIIKKA

Lasket peruslaskutehtäviä lukualueella 0–100	☐	☐	☐
Ymmärrät kertotaulun muodostumisen periaatteen	☐	☐	☐
Ratkaiset soveltavia tehtäviä ja ongelmanratkaisutehtäviä	☐	☐	☐

Lisätietoja_____

_

_____

_

Olet lisäksi opiskellut hyväksytysti seuraavia oppiaineita:

englannin kieli
ympäristö- ja luonnontieto
uskonto/elämänkatsomustieto
musiikki
kuvataide
käsityö
liikunta

Lisätietoja_____

_____

Kevätlukukausi alkaa koulussamme 7.1.2013 klo 10.30.

Oulussa 21.12.2012

Luokanopettajan allekirjoitus | Huoltajan allekirjoitus

Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen todistus.

OULUN YLIOPISTO

OULUN NORMAALIKOULU

L U K U V U O S I T O D I S T U S

2012 - 2013

2. luokka

Oppilaan nimi | Syntymäaika

	OPPILAS	OPETTAJA

KÄYTTÄYTYMINEN

NOUDATAN YHTEISIÄ SÄÄNTÖJÄ JA SOPIMUKSIA

Otan huomioon muut ihmiset ja ympäristöni	1 2 3	1 2 3
Arvostan omaa työtäni	1 2 3	1 2 3
Arvostan toisten työtä	1 2 3	1 2 3

TYÖSKENTELYTAIDOT

Osallistun opetustuokioissa	1 2 3	1 2 3
Osaan työskennellä		
- itsenäisesti	1 2 3	1 2 3
- toisten kanssa	1 2 3	1 2 3
Huolehdin annetuista tehtävistä	1 2 3	1 2 3
Teen läksyt	1 2 3	1 2 3
Huolehdin tavaroista	1 2 3	1 2 3

1 pääsääntöisesti
2 vaihtelevasti
3 tarvitsee ohjausta

_____
Oppilaan allekirjoitus

	Tavoite saavutettu hyvin	Tavoite saavutettu	Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitset lisäharjoitusta
ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS			
Kerrot ja keskustelet asioista	☐	☐	☐
Luet erilaisia tekstejä	☐	☐	☐
Luet kirjoja	☐	☐	☐
Ymmärrät lukemasi	☐	☐	☐
Kirjoitat erilaisia tekstejä	☐	☐	☐
Käytät opiskelemiasi oikeinkirjoitusasioita	☐	☐	☐
Kirjoitat kirjoituskirjaimia ja osaat sitoa niitä	☐	☐	☐
Osallistut erilaisiin esiintymistilanteisiin	☐	☐	☐

Lisätietoja_____

_____

MATEMATIIKKA			
Lasket yhteen- ja vähennyslaskuja lukualueella 0–1000	☐	☐	☐
Lasket kertolaskuja	☐	☐	☐
Ymmärrät jakolaskun muodostumisen periaatteen	☐	☐	☐
Tunnet tasokuvioiden ja kappaleiden perusmuodot	☐	☐	☐
Ratkaiset matematiikan ongelmia	☐	☐	☐

Lisätietoja_____

_____

Olet lisäksi opiskellut hyväksytysti seuraavia oppiaineita:

englannin kieli
ympäristö- ja luonnontieto
uskonto/elämänkatsomustieto
musiikki
kuvataide
käsityö
liikunta

Lisätieto-

ja_____

_____

Siirtyy/Jää ___. luokalle.

Syyslukukausi alkaa koulussamme 12.8.2013 klo 9.00.

Oulussa 1.6.2013

_____ _____

Luokanopettajan allekirjoitus Huoltajan allekirjoitus

Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen todistus.

OULUN YLIOPISTO OULUN NORMAALIKOULU

VÄLITODISTUS

2012–2013
syyslukukausi

3. luokka

_____ _____

Oppilaan nimi Syntymäaika

KÄYTTÄYTYMINEN JA TYÖSKENTELY

	ERIT-TÄIN HYVÄ	HYVÄ	TYY-DYT-TÄVÄ	TAR-VITSET OH-JAUS-TA
Muiden ihmisten ja ympäristön huomioonottaminen	☐	☐	☐	☐
Oman ja toisten työn arvostaminen	☐	☐	☐	☐
Hyvien tapojen ja sovittujen sääntöjen noudattaminen	☐	☐	☐	☐
Itsenäinen työskentely	☐	☐	☐	☐
Ryhmässä toimiminen	☐	☐	☐	☐
Tehtävistä ja välineistä huolehtiminen	☐	☐	☐	☐

	ERIN-OMAI-NEN/ KII-TETTÄVÄ	HYVÄ/ TYYDYT-TÄVÄ	KOHTA-LAINEN/ VÄLTTÄ-VÄ	HEIKKO
ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS				
Lukeminen ja kirjallisuus	☐	☐	☐	☐
Kirjoittaminen	☐	☐	☐	☐
Kielitieto	☐	☐	☐	☐
Puheviestintä	☐	☐	☐	☐
MATEMATIIKKA				
Peruslaskutaidot	☐	☐	☐	☐
Soveltaminen ja ongelmanratkaisutaidot	☐	☐	☐	☐
ENGLANNIN KIELI				
Ymmärtäminen	☐	☐	☐	☐
Tuottaminen	☐	☐	☐	☐

Olet lisäksi opiskellut hyväksytysti ympäristö- ja luonnontietoa, uskontoa/elämänkatsomustietoa, musiikkia, kuvataidetta, käsityötä ja liikuntaa.

Lisätietoja: _____

_____

_

Kevätlukukausi alkaa koulussamme 7.1.2013 klo 10.30.

Oulussa 21.12.2012

_____ _____

Luokanopettajan allekirjoitus Huoltajan allekirjoitus

Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen todistus.

OULUN YLIOPISTO

OULUN NORMAALIKOULU

LUKUVUOSITODISTUS

2012–2013

3. luokka

_____ _____

Oppilaan nimi Syntymäaika

KÄYTTÄYTYMINEN JA TYÖSKENTELY

	ERIT-TÄIN HYVÄ	HYVÄ	TYY-DYT-TÄVÄ	TAR-VITSET OH-JAUS-TA
Muiden ihmisten ja ympäristön huomioonottaminen	☐	☐	☐	☐
Oman ja toisten työn arvostaminen	☐	☐	☐	☐
Hyvien tapojen ja sovittujen sääntöjen noudattaminen	☐	☐	☐	☐
Itsenäinen työskentely	☐	☐	☐	☐
Ryhmässä toimiminen	☐	☐	☐	☐
Tehtävistä ja välineistä huolehtiminen	☐	☐	☐	☐

	ERIN-OMAI-NEN/ KII-TETTÄVÄ	HYVÄ/ TYYDYT-TÄVÄ	KOHTA-LAINEN/ VÄLTTÄ-VÄ	HEIKKO
ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS				
Lukeminen ja kirjallisuus	☐	☐	☐	☐
Kirjoittaminen	☐	☐	☐	☐
Kielitieto	☐	☐	☐	☐
Puheviestintä	☐	☐	☐	☐
MATEMATIIKKA				
Peruslaskutaidot	☐	☐	☐	☐
Soveltaminen ja ongelmanratkaisutaidot	☐	☐	☐	☐
ENGLANNIN KIELI				
Ymmärtäminen	☐	☐	☐	☐
Tuottaminen	☐	☐	☐	☐

Olet lisäksi opiskellut hyväksytysti ympäristö- ja luonnontietoa, uskontoa/elämänkatsomustietoa, musiikkia, kuvataidetta, käsityötä ja liikuntaa.

Lisätietoja: _____

_____

_

Oppilas siirtyy/jää ____ vuosiluokalle.

Syyslukukausi alkaa koulussamme 12.8.2013 klo 9.00.

Oulussa 1.6.2013

_____ _____

Luokanopettajan allekirjoitus Huoltajan allekirjoitus

Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen todistus.

OULUN YLIOPISTO

OULUN NORMAALIKOULU

VÄLITODISTUS

2012–2013
syyslukukausi

4. luokka

_____ _____

Oppilaan nimi Syntymäaika

KÄYTTÄYTYMINEN JA TYÖSKENTELY

	ERIT-TÄIN HYVÄ	HYVÄ	TYY-DYT-TÄVÄ	TAR-VITSET OH-JAUS-TA
Muiden ihmisten ja ympäristön huomioonottaminen	☐	☐	☐	☐
Oman ja toisten työn arvostaminen	☐	☐	☐	☐
Hyvien tapojen ja sovittujen sääntöjen noudattaminen	☐	☐	☐	☐
Itsenäinen työskentely	☐	☐	☐	☐
Ryhmässä toimiminen	☐	☐	☐	☐
Tehtävistä ja välineistä huolehtiminen	☐	☐	☐	☐

	ERIN-OMAI-NEN/ KII-TETTÄVÄ	HYVÄ/ TYYDYT-TÄVÄ	KOHTA-LAINEN/ VÄLTTÄ-VÄ	HEIKKO
ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS				
Lukeminen ja kirjallisuus	☐	☐	☐	☐
Kirjoittaminen	☐	☐	☐	☐
Kielitieto	☐	☐	☐	☐
Puheviestintä	☐	☐	☐	☐
MATEMATIIKKA				
Peruslaskutaidot	☐	☐	☐	☐
Soveltaminen ja ongelmanratkaisutaidot	☐	☐	☐	☐
ENGLANNIN KIELI				
Ymmärtäminen	☐	☐	☐	☐
Tuottaminen	☐	☐	☐	☐

Olet lisäksi opiskellut hyväksytysti vapaaehtoista A-kieltä _____, ympäristö- ja luonnontietoa, uskontoa/elämänkatsomustietoa, musiikkia, kuvataidetta, käsityötä ja liikuntaa.

Lisätietoja: _____

_____

_

Kevätlukukausi alkaa koulussamme 7.1.2013 klo 10.30.

Oulussa 21.12.2012

_____ _____

Luokanopettajan allekirjoitus Huoltajan allekirjoitus

Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen todistus.

OULUN YLIOPISTO

OULUN NORMAALIKOULU

LUKUVUOSITODISTUS

2012–2013

4. luokka

_____ _____

Oppilaan nimi Syntymäaika

KÄYTTÄYTYMINEN JA TYÖSKENTELY

	ERIT-TÄIN HYVÄ	HYVÄ	TYY-DYT-TÄVÄ	TAR-VITSET OH-JAUS-TA
Muiden ihmisten ja ympäristön huomioonottaminen	☐	☐	☐	☐
Oman ja toisten työn arvostaminen	☐	☐	☐	☐
Hyvien tapojen ja sovittujen sääntöjen noudattaminen	☐	☐	☐	☐
Itsenäinen työskentely	☐	☐	☐	☐
Ryhmässä toimiminen	☐	☐	☐	☐
Tehtävistä ja välineistä huolehtiminen	☐	☐	☐	☐

	ERIN-OMAI-NEN/ KII-TETTÄVÄ	HYVÄ/ TYYDYT-TÄVÄ	KOHTA-LAINEN/ VÄLTTÄ-VÄ	HEIKKO	ARVO-SANA
ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS					_____
Lukeminen ja kirjallisuus	☐	☐	☐	☐	
Kirjoittaminen	☐	☐	☐	☐	
Kielitieto	☐	☐	☐	☐	
Puheviestintä	☐	☐	☐	☐	
MATEMATIIKKA					_____
Peruslaskutaidot	☐	☐	☐	☐	
Soveltaminen ja ongelmanratkaisutaidot	☐	☐	☐	☐	
ENGLANNIN KIELI					_____
Ymmärtäminen	☐	☐	☐	☐	
Tuottaminen	☐	☐	☐	☐	

Olet lisäksi opiskellut hyväksytysti vapaaehtoista A-kieltä _____, ympäristö- ja luonnontietoa, uskontoa/elämänkatsomustietoa, musiikkia, kuvataidetta, käsityötä ja liikuntaa.

Lisätietoja: _____

_____

_

Oppilas siirtyy/jää ____ vuosiluokalle.

Syyslukukausi alkaa koulussamme 12.8.2013 klo 9.00.

Oulussa 1.6.2013

_____ _____

Luokanopettajan allekirjoitus Huoltajan allekirjoitus

Arvosanat: erinomainen (10), kiitettävä (9), hyvä (8), tyydyttävä (7), kohtalainen (6), välttävä (5), hylätty (4), hyväksytty (H). Perusopetusasetus 10 § 3 mom.

Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen todistus.

OULUN YLIOPISTO

OULUN NORMAALIKOULU

VÄLITODISTUS

	2012–2013	20.12.2012
	Lukuvuosi	Päivämäärä
Oppilaan nimi	Henkilötunnus	Vuosiluokka

Käyttäytyminen ……

Äidinkieli ja kirjallisuus ……

A-kieli, _____ ……

Vapaaehtoinen A-kieli, _____……

Matematiikka ……

Biologia ja maantieto ……

Fysiikka ja kemia ……

Uskonto ……

Elämänkatsomustieto ……

Historia ……

Musiikki ……

Kuvataide ……

Käsityö ……

Liikunta ……

Teknologiakasvatus ……

Valinnaiskurssi, _____ ……

Lisätietoja: _____

_____

_____

Kevätlukukausi alkaa 7.1.2013 lukujärjestyksen mukaisesti.

_____ _____

Luokanopettajan allekirjoitus Huoltajan allekirjoitus

Arvosanat: erinomainen (10), kiitettävä (9), hyvä (8), tyydyttävä (7), kohtalainen (6), välttävä (5), hylätty (4), H hyväksytty. Perusopetusasetus 10 § 3 mom.

Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen todistus

OULUN YLIOPISTO

OULUN NORMAALIKOULU

LUKUVUOSITODISTUS

	2012–2013	1.6.2013
	Lukuvuosi	Päivämäärä

Oppilaan nimi	Henkilötunnus	Vuosiluokka

Käyttäytyminen .....

Äidinkieli ja kirjallisuus .....

A-kieli, _____ .....

Vapaaehtoinen A-kieli, _____ . .....

Matematiikka .....

Biologia ja maantieto .....

Fysiikka ja kemia .....

Uskonto .....

Elämänkatsomustieto .....

Historia .....

Musiikki .....

Kuvataide .....

Käsityö .....

Liikunta .....

Teknologiakasvatus .....

Valinnaiskurssi, _____ .....

Siirretään/Jää ____ vuosiluokalle

Lisätietoja: _____

_____

_____

Syyslukukausi alkaa koulussamme 12.8.2013 klo 9.00.

_____ _____

Luokanopettajan allekirjoitus Huoltajan allekirjoitus

Arvosanat: erinomainen (10), kiitettävä (9), hyvä (8), tyydyttävä (7), kohtalainen (6), välttävä (5), hylätty (4), H hyväksytty. Perusopetusasetus 10 § 3 mom.

LIITE 2: Tieto- ja viestintätekniikan strategia

OULUN NORMAALIKOULUN TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIIKAN OPETUSKÄYTÖN STRATEGIA 2009–2012

(31.01.2009)

Sisältö

1 Johdanto
1.1 Lähtökohtana jatkuvasti kehittyvä tietoyhteiskunta
1.2 Strategiaprosessi

2 Visio 2009–2012

3 Tavoitteet ja suunnitelma 2009–2012
3.1 Ohjattu harjoittelu
3.2 Perus- ja lukio-opetus
3.3 Kehittämis- ja tutkimustoiminta
3.4 Täydennyskoulutuksen järjestäminen
3.5 Henkilöstöresurssit
3.6 Kodin ja koulun välinen yhteistyö
3.7 Laitteet, ohjelmistot ja verkko
3.8 Tukipalvelut

4 Seuranta ja arviointi

Liitteet

Liite 1: Xxx normaalikoulun tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön strategian toteutussuunnitelma 2009-xxxx

Liite 2: Oppilaiden tieto- ja viestintätekniset taidot vuosiluokilla 1–6

Liite 3: Oppilaiden tieto- ja viestintätekniset taidot vuosiluokilla 7–9

1 Johdanto

1.1 Lähtökohtana jatkuvasti kehittyvä tietoyhteiskunta

Käynnissä oleva nopea teknologinen kehitys luo uusia mahdollisuuksia ylläpitää sosiaalisia kontakteja ja verkostoitua. Se lisää yhteiskunnallisen osallistumisen tapoja sekä helpottaa tiedon ja palveluiden tarjontaa ja saatavuutta. Tieto- ja viestintätekniikka mahdollistaa uusien ja aikaisempaa tehokkaampien ja tuotteliaampien toimintatapojen syntymisen, joita voidaan hyödyntää myös opetuksessa ja koulutuksessa. Tietoyhteiskunnan kehittyminen edellyttää yhä monipuolisempaa osaamista ja medialukutaitoa sekä kykyä suhtautua kriittisesti median tuottamaan informaatioon. Harjoittelukoulujen tietostrategia pyrkii vastaamaan tähän haasteeseen perus- ja lukio-opetuksessa sekä opettajankoulutuksessa.

Harjoittelukouluilla on keskeinen rooli opettajankoulutuksessa. Ohjatun harjoittelun laadukkaat opetusmenetelmät ja monipuoliset oppimisympäristöt tehostavat oppimista ja edistävät myönteisiä oppimistuloksia sekä kouluopetuksessa että opettajankoulutuksessa. Oppimisympäristöjä tarkas-

tellaan laajasta näkökulmasta opetussuunnitelman perusteiden, tavoitteiden ja sisältöjen toteutumista tukevana kokonaisuutena. Oppimisympäristöjen laadun kehittämisellä pyritään luovuuden, sosiaalisten taitojen, innovatiivisuuden ja ongelmanratkaisukyvyn edistämiseen sekä tiedonhallinnan taitojen kehittämiseen.

Vuorovaikutteisten palveluiden käyttö on nopeasti lisääntynyt lasten ja nuorten keskuudessa. Vastuullinen ja sosiaalinen internetin käyttö, mediasisältöjen kriittinen arviointi, kaupallisen ja eikaupallisen viestinnän erottaminen toisistaan, median hyöty- ja viihdekäytön erottaminen, oppimispelien hyödyntäminen ja median käytön muiden avaintaitojen hankinta edellyttävät hyvää mediakasvatusta.

Tämä asiakirja sisältää harjoittelukoulujen yhteiset tavoitteet ja suunnitelmat vuosiksi 2009–2012. Koulukohtainen 2008 vuoden tilannekatsaus ja strategian toteutussuunnitelma ovat asiakirjan liitteenä.

1.2 Strategiaprosessi

Yliopistojen harjoittelukoulujen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön strategian tavoitteena on toiminnan laadun edelleen kehittäminen ja yhtenäistäminen. Strategia on kaikkien yliopiston harjoittelukoulujen yhteisesti laatima ja se ohjaa koulujen toimintaa sekä perus- ja lukio-opetuksessa että opettajankoulutustehtävässä. Lisäksi strategia vaikuttaa omalta osaltaan koulujen kokeilu-, kehittämis- ja tutkimustoimintaan. Strategia on työstetty pääosin verkkotyöskentelynä kaikille avoimena prosessina v. 2008 aikana. Työvälineenä on käytetty mm. julkista Wiki-alustaa. Prosessin vaiheista on tiedotettu harjoittelukoulujen henkilöstöä ja jokainen on halutessaan voinut osallistua tekstin tuottamiseen.

Strategiatyöskentelyä ovat ohjanneet seuraavat asiakirjat:
• Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2007–2012
• Kansallinen tietoyhteiskuntastrategia
• Arjen tietoyhteiskunta -strategia
• Opettajankoulutus 2020 -raportti
• Edelliset strategiat, yksikkökohtaiset arvioinnit
• Yliopiston tietostrategia
• Tiedekunnan tietostrategia
• Opettajankoulutuslaitoksen tietostrategia
• Perusopetuksen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön sekä oppilaiden tieto- ja viestintätekniikan perustaitojen kehittämissuunnitelma (OPH 2005, http://www.edu.fi/julkaisut/tietojaviesti.pdf)

2 Visio 2009–2012

Tehokas ja innovatiivinen tieto- ja viestintätekniikan käyttö on kiinteä osa harjoittelukoulujen opetussuunnitelmaa, oppimista ja opetusta sekä ohjattua harjoittelua. Kouluissa toteutetaan tutkimus- ja kehittämistoimintaa uusien opetuskäytänteiden, teknisten sovellusten ja verkkopalveluiden osalta. Harjoittelukoulut toimivat eturintamassa tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön kouluttajina.

Opettajaopiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia erilaisten tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntävien opetusmenetelmien suunnittelijana ja toteuttajana. Ohjatuissa harjoitteluissa opiskelija oppii käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa pedagogisesti, sosiaalisesti ja eettisesti perustellulla tavalla. Harjoittelun ohjauksessa tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen on arkipäivää.

Harjoittelukoulujen oppilaat saavat kouluaikanaan hyvät tietotekniset perusvalmiudet ja he käyttävät tieto- ja viestintätekniikkaa monipuolisesti opiskelussaan. Oppilaat ymmärtävät tieto- ja viestintätekniikan sekä riittävän tietoturvan merkityksen yhteiskunnassa. Heitä ohjataan monipuoliseen ja kriittiseen tiedon ja median tarkasteluun sekä eettisesti perusteltuihin toimintatapoihin. Oppilailla on saatavilla riittävästi laadukasta, pedagogisesti perusteltua sähköistä oppimateriaalia.

Jokaisella harjoittelukoulun opettajalla on hyvät tai erinomaiset tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön perustaidot. Harjoittelua ohjaavilla opettajilla on valmiudet ohjata ja opastaa opettajaopiskelijoita tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisen pedagogisissa kysymyksissä. Lisäksi kouluissa on eri TVT-alueiden erityisosaajia ja kehittäjiä.

Harjoittelukouluissa on hyvät ja ajanmukaiset sekä riittävät välineet, jotta opetuksen, kehittämistyön ja ohjatun harjoittelun tavoitteet täyttyvät. Tarvittavien välineiden ja ohjelmistojen hankinta on järjestelmällistä ja suunniteltua. Opettajilla, opettajaopiskelijoilla ja oppilailla on saatavilla riittävä pedagoginen ja tekninen tuki. Tieto- ja viestintätekniikka tukee kiinteästi kodin ja koulun yhteistyötä ja tiedottamista eri sidosryhmien suuntaan.

Harjoittelukoulut toimivat aktiivisena osana oman yliopistonsa ja tiedekuntansa TVT-järjestelmiä. Harjoittelukoulut toimivat myös tiiviissä yhteistyössä keskenään, mm. eNorssi-verkoston kautta.

3 Tavoitteet ja suunnitelma 2009–2012

3.1 Ohjattu harjoittelu

TVT:n opetuskäyttö sisältyy kaikkien yliopistojen opettajankoulutuksen opetussuunnitelmiin siten, että opettajaksi opiskelevien TVT-taidoille on ilmaistu selkeät tavoitteet. Tavoitteet on luotu yhdessä opettajankoulutuslaitosten, harjoittelukoulujen ja ainelaitosten kesken. Taitojen kehitys muodostaa yhtenäisen jatkumon ainelaitoksista OKL:n kautta harjoittelukouluun, siten että TVT:n pedagoginen soveltaminen toteutuu ohjatussa harjoittelussa.

Opettajaksi opiskelevia ohjataan ja kannustetaan hyödyntämään tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksia monipuolisesti työn suunnittelussa, opetuksessa, kodin ja koulun yhteistyössä sekä tiedonvälityksessä. Jokainen opettajaksi opiskeleva saa omakohtaisen kokemuksen verkko-oppimisen ohjauksesta ja TVT:n monipuolisesta opetuskäytöstä. Opettajaksi opiskelevat oppivat käyttämään opetuksessaan myös jotakin oppimisalustaa, soveltamaan tai tekemään omaa materiaalia oppimisalustalle. Opiskelijat oppivat käyttämään myös muita verkkovälineitä oman työnsä helpottamiseksi ja monipuolistamiseksi.

TVT-taito Ainelaitos OKL Harjoittelukoulu

Yleiset työhön liittyvät TVT-taidot
- yhteydenpito verkostoissa (esim. kollegat, huoltajat, sidosryhmät)
- tekstinkäsittely- ja esitysgrafiikkataidot
- taulukkolaskennan ja graafien teon perusteet
- tiedonhankintataidot

- Nämä taidot ovat luonnollinen osa kaikkea toimintaa (opiskelu, työelämä, vapaa-aika).
- Näitä taitoja ei tarvitse opettaa erikseen.
- Opiskelija arvioi itse osaamisensa tason ja mahdollisen koulutustarpeensa.
- Tukiverkosto varmistaa taitojen hallinnan. Jokainen taho suunnittelee ja toteuttaa omalta osaltaan.

TVT-käyttötaidot opetuksen toteuttamiseksi
- Sovellukset ja laitteet, joilla opetusta havainnollistetaan
- Tietokoneluokan pedagoginen käyttö / sen hallintaohjelmat
- Oppiainekohtaisten välinetaitojen opettaminen eri luokka-asteilla
- Oppiainekohtaisten välineiden omakohtainen käyttö.
- TVT-välineet oppimisen ja opettamisen tukena.
- Oppiainekohtaisten välineiden omakohtainen ja didaktinen käyttö.

- Välineiden käyttö opetustilanteessa (aktiivitaulu, dokumenttikamera, esitysohjelmistot, internet + dataprojektori, tietokoneluokka).
- Oppiainekohtaisten välineiden opetuskäyttö.

Verkko- ja/tai etäopetuksen suunnittelu ja toteutus verkkokursseina tai monimuoto-opetuksen osana
- Eri verkko-oppimisympäristöjen pedagoginen käyttö
- Mediakriittisyyden ja lähteiden käytön pedagogiikka
- Omakohtainen kokemus verkko- ja/tai etäopetuksesta.
- Lähteiden käyttö ja mediakriittisyys osana opiskelua.
- Omakohtainen kokemus verkko- ja/tai etäopetuksesta ja niihin liittyvä didaktiikka.
- Lähteiden käyttö ja mediakriittisyys osana opiskelua.
- Mediataitojen merkitys oppimiselle ja opiskelulle.
- Verkko-oppimisympäristöjen pedagoginen käyttö.
- Mediakriittisyys ja lähteiden pedagoginen käyttö.

Ohjatun harjoittelun aikana opiskelija voi osoittaa TVT-osaamisensa. Kullakin harjoittelukoululla voi olla erilaisia tapoja tunnustaa opiskelijan osaaminen (esim. TVT-passi).

3.2 Perus- ja lukio-opetus

Tavoitteena on, että lapset ja nuoret saavat riittävät tieto- ja viestintätekniikan valmiudet pystyäkseen taitojensa ylläpitoon ja kehittämiseen sekä soveltamiseen erilaisissa tilanteissa. TVT-opetus tapahtuu kunkin harjoittelukoulun tieto- ja viestintätekniikan taitotasosuunnitelman mukaisesti. Taitotasosuunnitelmien sisällöt ovat Perusopetuksen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön sekä oppilaiden tieto- ja viestintätekniikan perustaitojen kehittämissuunnitelman (OPH 2005, http://www.edu.fi/julkaisut/tietojaviesti.pdf) mukaisia.

Tieto- ja viestintätekniikan taidot tukevat pääasiassa muiden taitojen oppimista. Tavoitteissa otetaan huomioon ensisijaisesti laadukkaat oppimisprosessit, oppiaineiden keskeiset sisällöt sekä oppilaiden yksilölliset tarpeet ja vasta sitten opetussuunnitelmassa mainitut tieto- ja viestintätekniset taidot.

Liite 2: Oppilaiden tieto- ja viestintätekniset taidot vuosiluokilla 1–6

Liite 3: Oppilaiden tieto- ja viestintätekniset taidot vuosiluokilla 7–9

Opiskeluympäristöt

• Tavoitteena on, että opiskeluympäristöt ovat oppimista ja kasvatusta tukevia.
• Opiskeluympäristöjä kehitetään huomioiden jatkuvasti muuttuvat tieto- ja viestintästrategian vaatimukset.
• Opiskeluympäristöjä kehitetään myös niin, että voidaan työskennellä tietokoneluokan ulkopuolella, esim. perustuen siirreltäviin tietokoneisiin ja langattomaan verkkoyhteyteen.
• Opetuksessa hyödynnetään verkkoympäristöjä ja koulun ulkopuolisia opiskeluympäristöjä.
• Tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään entistä kiinteämmin verkottumisen välineenä.
• Kartoitetaan mielipiteitä ja ideoita opiskeluympäristöjen kehittämiseksi.
• Henkilöstöä kannustetaan kouluttautumaan ja kehittämään opiskeluympäristöjä.

Mediataidot

• Mediataidoissa on kyse oppijan kyvyistä jäsentää median hallitsemaa ympäristöä, kehittää itselleen sopivia toiminnan taitoja sekä vaikuttaa ja tulla kuulluksi käyttämällä näitä taitoja.
• Tietoyhteiskunnan kehittyminen edellyttää yhä monipuolisempaa osaamista ja medialukutaitoa.
• Mediataitoihin kuuluu kriittinen suhtautuminen median tuottamaan informaatioon ja vastuun tun-

teminen omien tuotosten sisällöstä.
• Mediataitojen harjaannuttamista ja mediakulttuurissa kehittymistä tuetaan suunnitelmallisella opettamisella.

Tiedonhankintataidot

• Tieto- ja viestintätekniikan kehitys helpottaa tiedon tarjontaa ja saatavuutta. Se mahdollistaa uusien ja tehokkaiden toimintatapojen syntymisen, joita hyödynnetään myös opetuksessa ja koulutuksessa.
• Monipuolinen ja turvallinen tiedonhankintataito on yksi mediataitojen osa-alueista.
• Tiedonhankinta on tiedon jäsentämistä ja kokoamista eri tiedonlähteistä.
• Tiedonhankintataidoista on hyötyä mm. monissa opetukseen liittyvissä asioissa ja jokapäiväisessä viestinnässä.

3.3 Kokeilu-, kehittämis- ja tutkimustoiminta

Opetuksen toteutuksessa ja tutkimuksessa on tapahtunut merkittäviä muutoksia viime vuosina mm. tieto- ja viestintätekniikan käytön lisääntymisen myötä. Sen vuoksi tarvitaan oppimisympäristöjen ja -käsitysten uudistamista ja kehittämistä. Harjoittelukoulut miettivät omia ja yhteisiä kokeilu-, kehittämis- ja tutkimusohjelmia, joissa määritellään kehittämistyön painopisteitä ja keskeisiä tutkimusteemoja vastauksena näihin muutoksiin.

Koska harjoittelukouluilla on vahva tuntemus luokkahuoneen arjesta, toteutuu kehittämistehtävä luontevasti pienimuotoisessa kokeilu- ja tutkimustoiminnassa. Luokkatyöskentelyyn yhdistettynä kokeillaan systemaattisesti mm. uusia oppimisympäristöjä, käytäntöjä, tapoja, ohjelmia ja välineitä hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa sekä opetuksessa että sen tukena. Kokeilujen tavoitteena on materiaalien tuottaminen, hyvien käytänteiden luominen ja levittäminen mahdollisimman laajasti koulun omien verkostojen ja eNorssi-yhteistyöverkoston kautta.

Tutkimusnäkökulma huomioidaan mm. parantamalla harjoittelukoulujen ja eNorssin jo nyt käynnissä olevien TVT-kokeilujen ja -kehittämishankkeiden dokumentointia sekä julkaisemalla tuloksia laitosten julkaisusarjoissa. Uusien TVT-hankkeiden käynnistämisessä ja voimavarojen jaossa huomioidaan entistä enemmän tutkimusnäkökulma.

Harjoittelukoulujen osallistuminen TVT-tutkimukseen vaatii kiinteän yhteyden luomista opettajankoulutuslaitosten ja muiden tieteellisen laitosten kanssa ja joissain tapauksissa myös kansainvälisten yhteistyökumppaneiden löytämistä. Kokeilu- ja kehittämistoiminnassa huolehditaan erityisesti ohjattua harjoittelua koskevan osuuden vahvistamisesta.

3.4 Täydennyskoulutuksen järjestäminen

Opettajankoulutus uudistunee jatkumoksi, jossa peruskoulutus, opettajauran alun induktiovaiheen koulutus ja täydennyskoulutus muodostavat yhtenäisen ja opettajan asiantuntijuuden jatkuvaa kehittymistä tukevan kokonaisuuden. Samalla paranevat harjoittelukoulujenkin mahdollisuudet osallistua opettajien täydennyskoulutukseen.

Verkko-opetuksen laajentuminen ja kehittyminen lisää pedagogisia haasteita sellaisten opettajien kouluttamiseksi, joilla on riittävä tietous ja taito käyttää välineitä sekä välittää tietoja ja taitoja koulujen sisällä eteenpäin.

Tutkivan oppimisen, yhteistoiminnallisten TVT:n työtapojen ja yhteisöllisen oppimisen välineiden käytön kynnystä madalletaan koulutuksella. Harjoittelukoulut toteuttavat eNorssin piirissä verkkoyhteistyöhankkeita, jotka luovat motivaatiota koulutustarpeelle. Opettajakoulutuksen eri yksiköiden vahvuuksia tuodaan myös kaikkien hyödyksi ja opiksi.

TVT-taitojen rinnalla kehitetään myös niitä taitoja, joita uudet opetuksen työmuodot ja kansainvälinen verkostoituminen edellyttävät. Suurimpia haasteita ovat tiedonhankintaan ja yleensä verkkoon liittyvät tietoturva- ja muut turvallisuusriskit. Turvallisuuteen liittyvien taitojen on syytä olla jatkuvassa päivityksessä.

Koulutus on dynaamista ja nousee niistä tarpeista, joita opetukseen tai verkostoitumiseen tähtäävät eri hankkeet luovat. Ensimmäisessä vaiheessa opettajille järjestetään innovaatioita luovia tilaisuuksia, kuten esimerkiksi asiantuntijaluentoja, jotka tuovat uusia näkemyksiä ja luovat uskottavia ja innostavia visioita. Toisessa vaiheessa henkilökunnan taitotaso räätälöidään koulutuksilla ajan tasalle ja luodaan motivoivia hankkeita, joissa taidot tulevat käyttöön.

Harjoittelukoulut tarjoavat koulutuspalveluja myös yhteistyössä yliopistojen täydennyskoulutusyksiköiden kanssa sekä toimivat alueellisina täydennyskoulutuksen ja uusien opettajien mentoroinnin resurssikeskuksina. Lisäksi haetaan Suomesta ja Euroopasta yhteistyötahoja verkkoa hyödyntävän täydennyskoulutuksen toteuttamiseksi.

Täydennyskoulutuksen osuutta harjoittelukoulujen opetushenkilöstön toimenkuvassa selkiytetään ja sille luodaan tarvittavat resurssit.

3.5 Henkilöstön osaaminen

Tieto- ja viestintätekniikka on integroitu osaksi perus- ja lukio-opetusta. TVT on luonteva osa opettajien ja muun henkilökunnan jokapäiväistä työtä. Henkilöstön osaamisen kehittäminen ja ylläpito vaatii kuitenkin jatkuvaa koulutusta.

Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön ja opetusharjoittelijoiden ohjauksen tulee vastata opettajankoulutuksen sekä yhteiskunnan ja koulutusjärjestelmän muutoksen asettamiin haasteisiin.

Henkilöstölle tarjottava koulutus
• antaa valmiuksia ohjatun harjoittelun laadukkaaseen toteuttamiseen hyödyntäen tarvittaessa etä- ja verkko-opetustekniikkaa,
• luo valmiuksia osallistuvien, aktiivisten ja toiminnallisten työtapojen sekä erilaisten oppimisympäristöjen käyttöönottamiseen,
• parantaa tietoteknistä osaamista ja kehittää verkko-opetustaitoja,
• parantaa opetushenkilöstön valmiuksia kohdata erilaisia oppilaita,
• kehittää monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa tarvittavia valmiuksia ja maahanmuuttajien opetusta,
• antaa valmiuksia laadukkaan mediakasvatuksen toteuttamiseen.

Harjoittelukoulujen henkilökunnalle järjestetään säännöllisin väliajoin TVT-taitojen kartoitus, jonka perusteella kouluun luodaan TVT-koulutussuunnitelma. Koulutussuunnitelmassa kuvaillaan henkilökunnalle järjestettävä perus- ja täydennyskoulutus. Koulutuksen suunnittelussa ja järjestämisessä pyritään yhteistyöhön harjoittelukoulujen välillä.

3.6 Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Kodin ja koulun yhteistyötä kehitetään käyttämällä tieto- ja viestintätekniikkaa tarkoituksenmukaisesti. Tavoitteena on tarjota huoltajille monipuolisia, ajasta ja paikasta riippumattomia välineitä ja tapoja yhteistyöhön, sekä saada huoltajat myös sitoutettua yhteistyöhön nykyistä paremmin.

Oppilashuoltotyö on merkittävä osa kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Harjoittelukoulut osallistuvat Stakesin Terveyden edistämisen vertaistieto -hankkeeseen (TedBM). Hankkeen tavoitteena on luoda harjoittelukoulujen yhteisiä käytäntöjä peruskoulun oppilashuoltotyön tekemiseksi näkyväksi ja vertailukelpoiseksi. Erityisiä sisältöalueita ovat
• koulun työrauhan parantaminen, häiriötilanteiden hallinta luokissa
• osallistuminen opetukseen, poissaolojen hallinta
• turvallisuuden tehostaminen (esim. tapaturmat)
• oppilashuollon tehostaminen

Harjoittelukoulujen kouluhallinto-ohjelman yhdessä kehitetyt osiot otetaan harjoittelukouluissa

käyttöön ja niitä kehitetään strategiakauden aikana. Osioita kehitetään edelleen niin, että huoltajat voivat entistä helpommin saada ja antaa tietoa lapsensa koulunkäynnistä.

Harjoittelukouluissa kokeillaan aktiivisesti uusien TVT-laitteiden, -ohjelmistojen ja -palvelujen soveltumista kodin ja koulun yhteistyöhön ja tarvittaessa niitä otetaan laajamittaiseen käyttöön.

3.7 Laitteet, ohjelmistot ja verkko

Harjoittelukouluilla on käytettävissään ajanmukainen, tulevaisuuteen tähtäävä tieto- ja viestintätekninen varustus. Verkkojen, verkon palveluiden ja päätelaitteiden pitää tukea kouluopetusta, verkottumista ja opettajankoulutusta. Järjestelmän pitää olla niin hyvä, että opettajaopiskelijat voivat hyödyntää monipuolisesti tieto- ja viestintätekniikkaa harjoittelussaan.

Kaikki harjoittelukoulut on liitetty yliopistojen tietoverkkoon riittävän nopeilla yhteyksillä. TVT-järjestelmää kehitetään kiinteässä yhteistyössä muun yliopiston kanssa.

Koulun laitteiden määrä ja sijoittelu vastaavat hyvin eri toimijaryhmien tarpeita. Tietokoneet toimivat erittäin luotettavasti ja niissä on yhtenäinen käyttöliittymä. Laitteiden määrä, ylläpitoresurssit ja laitteiden uusimiseen käytössä olevat raharesurssit ovat siten tasapainossa, että esim. tietokoneita uusitaan tasaisesti n. 4 vuoden kierrolla.

Opettajien ja muun henkilöstön työtiloissa on työtehtäviin nähden riittävästi toimivia ja riittävän suorituskykyisiä laitteita. Niissä on tarvittaessa omaan tehtävään liittyviä erikoisohjelmia, joilla työskentelyn tehokkuutta ja laatua voidaan parantaa.

Opetusluokan perus-TVT-varustus on verkkotietokone, dokumenttikamera ja dataprojektori. Koulussa on myös aktiivitaululla varustettuja luokkatiloja. Lisäksi pedagogisen tarpeen mukaan on riittävästi luokkia, joissa on useampia tietokoneita tai vaihtoehtoisesti kannettavia tietokoneita tarpeen mukaan luokkiin siirrettäväksi.

Verkkokäyttöjärjestelmä, sähköposti ja ryhmätyöohjelmisto ovat ajan tasalla ja toimivat erittäin luotettavasti. Käytössä on kattava valikoima mahdollisimman helppokäyttöisiä, mutta riittävän monipuolisia työvälineohjelmia, joita voidaan käyttää kaikista koulun tietokoneista. Mahdollisimman monet ohjelmista ovat tarvittaessa käytettävissä myös koulun ulkopuolelta (etänä). Opetuksen ja ohjatun harjoittelun tarpeisiin on käytössä laaja valikoima opetusohjelmia ja digitaalista oppimateriaalia. Kouluhallinnon ohjelmisto on ajan tasalla ja tukee myös kodin ja koulun yhteistyötä.

Koululla on käytössään luotettavasti ja laadukkaasti toimiva videoneuvottelujärjestelmä verkko-opetusta ja verkostoyhteistyötä varten. Opetuskäytössä on myös pedagogisesti tarkoituksenmukaisia verkko-oppimisympäristöjä. Niiden avulla voidaan toteuttaa niin laajamittaisesti verkko-opetusta, että opettajaopiskelijat pääsevät opiskelussaan perehtymään siihen.

Koulun www-portaali on keskeinen tiedotuskanava kouluun liittyvissä asioissa. Portaali on toteutettu siten, että sivujen julkaiseminen ja ylläpito on helppoa. Julkaiseminen onnistuu helposti myös koulun ulkopuolelta. Portaalia käytetään myös opetuksen ja opiskelun työvälineenä. Koulun www-portaalin tietoturva on toteutettu niin, että salasanalla suojatuilla sivuilla voi julkaista myös luottamuksellista materiaalia.

Koulun verkkopalvelut toimivat tehokkaasti ja luotettavasti kaikissa olosuhteissa. Käyttäjien töiden tallennusta varten on tarjolla riittävästi luotettavasti toimivaa talletuskapasiteettia. Talletetut työt varmuuskopioidaan järjestelmän taholta niin, että pahimmassakaan tapauksessa ei menetetä yhden työpäivän aikana tehtyä työtä enempää. Viruksia vastaan suojaudutaan mahdollisimman tehokkaasti.

3.8 Tukipalvelut

Harjoittelukoululla on käytettävissään päätoiminen TVT-asiantuntija (mikrotukihenkilö, TVT-suunnittelija, laboratoriomestari tms.). Kyseinen henkilö voi olla virkasuhteessa suoraan harjoittelukoulussa tai mahdollisesti oman yliopiston tietohallinnon kautta. Lisäksi tukipalveluista vastaavat omalta osaltaan myös yksikön muut soveltuvan koulutuksen saaneet tukihenkilöt (virastomestari, TVT-vastaava lehtori, TVT-opettaja jne.). Tarvittaessa koululla on käytettävissään myös yliopiston tietohallinnon tuki. Tukipalveluiden varmistaminen ja toteutuminen vaatii harjoittelukoulun mikrotuen sitoutumisen lisäksi yksikön johdon sitoutumisen ja riittävän taloudellisen resursoinnin.

Tieto- ja viestintätekniikan pedagogista tukea varten pyritään hyödyntämään vertaistukijärjestelmää, jossa jotakin sovellusaluetta enemmän käyttäneet opastavat kokemattomampia työtovereitaan. Vertaistuki toteutetaan oman yksikön, oman yliopiston sekä eNorssi-yhteistyöverkoston tasolla, mahdollisesti myös kunnan tasolla. Yliopiston tietohallinto vastaa verkkoinfrastruktuurista ja yliopiston yleisten sovellusten hankinnasta sekä ylläpidosta.

Päätoiminen TVT-asiantuntija vastaa mm. seuraavista tehtävistä (yhteistyössä yliopiston kanssa):
• vastaa TVT-järjestelmien teknisestä kehittämisestä, ylläpidosta ja koulutuksesta,
• huolehtii audiovisuaalisten laitekokonaisuuksien toimintakunnosta, kehittämisestä ja suunnittelemisesta,
• avustaa TVT- ja AV-laitteisiin liittyvissä ongelmatilanteissa ja
• opastaa opetusmateriaalien käytössä.

Harjoittelukoulujen yhteisten tukipalveluiden lisäksi koululla on käytettävissään kaupungin yhteistyöverkosto ja mahdollisten yritysyhteistyökumppanien palvelut.

4. Seuranta ja arviointi

Seuranta ja arviointi ovat ohjausvälineitä, joiden tavoitteena on tarjota analysoitua tietoa tukemaan päätöksentekoa ja suunnittelua. Koulukohtaisten TVT-ryhmien vastuulla oleva seuranta on luonteeltaan jatkuvaa ja mahdollistaa tavoitteiden sekä toimenpiteiden tarkentamisen tarvittaessa jo strategiakaudella.

TVT-työryhmä tekee strategiakauden päättyessä loppuarvioinnin, jossa annetaan palautetta strategian toteutumisen tehokkuudesta, tuloksista ja vaikuttavuudesta koulutuksen järjestäjille. Arvioinneissa voidaan käyttää apuna kyselyjä ja erilaisia mittauksia, jotka voidaan tehdä mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden harjoittelukoulujen kanssa. Arvioinnin perusteella esitetään koulun johdolle / laitokselle / tiedekunnalle / yliopistolle jatkotoimenpiteitä. Saaduista tuloksista myös tiedotetaan henkilöstöä.

Liite 1 (Koulukohtainen)

Xxx normaalikoulun tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön strategian toteutussuunnitelma 2009-xxxx

Koulukohtainen suunnitelma sisältää mm.
• 2008 tilanteen kuvauksen eri osa-alueilla
• Strategian toteutussuunnitelman v. 2009-xxxx (esim. lukuvuosittainen)
• TVT-koulutussuunnitelman

Liite 2 (Voidaan tarvittaessa muokata koulukohtaisesti)

Xxx normaalikoulu

Oppilaiden tieto- ja viestintätekniset taidot vuosiluokilla 1–6

Perusopetuksessa oppilaat saavat tieto- ja viestintätekniikan osaamisen perustaidot eli valmiudet tieto- ja viestintätekniikan käyttöön. Nämä taidot luovat perustan tietoyhteiskunnan palveluiden hyödyntämiselle. Yksittäisten ohjelmien käyttötaidon sijaan pyritään yleiseen tietotekniikan käyttötaitoon ja monimuotoiseen sähköisen viestinnän hallintaan. Medialukutaito on myös tärkeä kansalaistaito yhä kehittyvässä tietoyhteiskunnassa. Tietotekniikkaopetus kytkeytyy aina muihin opiskeltaviin asioihin, ja se integroituu eri oppiaineiden tunneille.

Tietotekniikan sovellukset tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia lukuisine opetus-, työkalu- ja tiedonhakuohjelmistoineen. Tietokone on toisaalta viestin, joka on tiedon vastaanottamisen väline ja toisaalta väline, jonka avulla itse tuotetaan informaatiota.

Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön sisällöt, taidot ja osaaminen

Käytännön työtaidot (tekninen osaaminen)
- laitteiden ja ohjelmien hallinta (tietokoneen käyttötaidot, käyttöjärjestelmä, tutustuminen erilaisiin tietoteknisiin laitteisiin ja ohjelmiin)
- sujuva kirjoittamisen tekninen taito
- työergonomia.

Tiedonhallintataidot (sisällöllinen osaaminen)
- tiedonhaku verkkoympäristössä
- tiedonkäsittely ja tiedon esittäminen, oma tekeminen (tekstinkäsittely, taulukkolaskenta-piirros-, esitysgrafiikka-, julkaisu- ja mallinnusohjelmat)
- synteesien, johtopäätösten tekeminen (uuden tiedon tuottaminen)
- verkko-opiskelu.

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot (sosiaalinen osaaminen)
- viestintä- ja mediataito; audiovisuaalinen media
- verkkoviestintätaidot (sähköpostin käyttö, pikaviestimet, verkkolehden/www-sivujen tuottaminen).

Tietoturva ja etiikka
- suojautuminen verkkoympäristössä
- itsensä turvaaminen
- pelisääntöjen noudattaminen.

Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön tavoitteet

Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön tavoitteena on oppilaan erilaisten tietoyhteiskuntataitojen osaamisen vahvistaminen ja kehittyminen, jolloin oppilas
- hallitsee tieto- ja viestintätekniikan perustaidot
- osaa käyttää Internetiä vastuullisesti
- ymmärtää yhteistyön, vuorovaikutuksen ja verkottumisen merkityksen
- pystyy kehittämään e-palveluiden käyttöön liittyvää osaamistaan.

Tavoitteena on myös tukea oppilaan oppimismotivaatiota ja edistää hänen aktiivisuuttaan, itseohjautuvuuttaan ja luovuuttaan tarjoamalla kiinnostavia haasteita ja ongelmia.

Sisällöt luokka-asteittain
1–2, 3–4, 5–6

Käytännön työtaidot
- käynnistäminen, sammuttaminen,
- näppäimistön ja hiiren hallinta, tiedoston avaaminen, tallentaminen, tulostaminen
- omalle tasolle sopivien tekstien tuottaminen (tekstin muokkaamisen alkeet)
- tulostusasetukset, skaalaus, useiden sovellusten samanaikainen käyttö, esikatselu
- tekstin muokkaaminen (aktivoiminen, kirjainkoot, kirjasinlajit), tasauksen hallinta (vasen, tasattu,
- keskitetty), rivivälin vaihtaminen, luetteloiden laatiminen, kuvan tuominen
- tutustuminen kuvankäsittelyyn ja esitysgrafiikkaan.
- tiedostonhallinnan perusteet: siirrä, kopioi, poista, kansioiden luominen
- sivu- ja kappaleasetukset, esim. paperikoko, marginaalit, sarkaimien käyttö
- kuvankäsittelyohjelman perusteet, esim. leikkaaminen, kopioiminen, liittäminen, koon muuttaminen, zoomaus
- pienimuotoisen esityksen laatiminen esitysgrafiikkaohjelmalla
- digitaalikameran ja skannerin peruskäyttö
- taulukkojen ja diagrammien luominen
- sähköpostin käyttö

Tiedonhallintataidot tutustuminen Internetin käyttöön
- tiedon etsiminen rajatuista tieto-kannoista, esim. opetusohjelmista
- tiedonhaku verkkosivustoista
- verkkosivujen, portaalien ja hakukoneiden peruskäyttö opettajan ohjeiden mukaisesti
- verkkosivujen, portaalien ja hakukoneiden monipuolinen käyttö
- hakutulosten sisällön ja luotettavuuden arvioiminen

- kerätyn tiedon järjestely, luokittelu, esittäminen ja tiedon soveltaminen yhteisöllisessä verkkoympäristössä

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, tietoturva ja etiikka
- tutustuminen turvalliseen toimintaan verkossa
- omien henkilötietojen käytön vaatimuksien ja riskien ymmärtäminen
- tekijänoikeuksien perusteet netiketin ja verkkokeskustelun perussääntöjen tunteminen ja noudattaminen
- teknologiaan liittyvien eettisten ja moraalisten kysymyksien tunnistaminen, suojautuminen haitalliselta materiaalilta
- tekijänoikeudet verkkojulkaisuissa

Osaamisen kuvaukset kuudennen luokan päättyessä

Kuudennen luokan päättyessä oppilas on tutustunut monipuolisesti erilaisiin työvälineohjelmiin ja oppimis-/harjoitteluohjelmiin ja ymmärtää ohjelmien yhteistä logiikkaa. Oppilas osaa hyödyntää tietotekniikkaa jokapäiväisessä työskentelyssään.

Käytännön työtaidot

Oppilas
- käyttää itsenäisesti tietokoneen oheislaitteita, kuten tulostinta ja skanneria
- käyttää monia ohjelmia samanaikaisesti ja tuntee leikepöydän käytön
- käyttää näppäimistöä sujuvasti kahdella kädellä
- kirjoittaa tekstiä prosessina ja kopioi, leikkaa ja liittää tekstiä
- osaa tuoda kuvan tai objekteja tekstiin sekä tehosteen esitysgrafiikkaohjelman diaan ja muuttaa niiden kokoa ja paikkaa sekä rivittää tekstiä niiden ympärillä
- osaa yksinkertaista kuvankäsittelyä
- käyttää sähköpostia.

Oppilas tunnistaa
- tietokoneohjelmien periaatteita
- työergonomian merkityksen tieto- ja viestintäteknisten välineiden käytössä.

Tiedonhallintataidot

Oppilas osaa
- hakea Internet-sivustoja opettajan ohjeiden mukaisesti
- hakea tietoa tietokannoista ja portaaleista
- käyttää hakukoneita ohjatusti ja arvioida hakutulosten luotettavuutta.
- tehdä esityksen/yhteenvedon ajatuksistaan
- kerätä tietoja, järjestää, luokitella ja esittää niitä tarvittaessa yksinkertaisena kaaviona
- arvioida ja tulkita kriittisesti eri tietolähteiden välittämää tietoa

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, tietoturva ja etiikka

Oppilas
- käyttää erilaisia viestinnän välineitä ja hyödyntää niitä tavoitteellisesti
- pyrkii ymmärrettävään ja vastaanottajan saavuttavaan viestintään
- käyttää verkko-oppimisympäristöä yhteisöllisenä työvälineenä
- tuntee nettietiketin perussäännöt (käyttäytyminen tietoverkossa) ja noudattaa niitä
- osaa suojautua haitalliselta materiaalilta tunnistamalla uhkia ja toimimalla ohjeiden mukaan
- ymmärtää omien henkilötietojen käytön vaatimukset ja riskit
- tuntee tekijänoikeusasioiden pääperiaatteet
- tunnistaa teknologiaan liittyviä eettisiä ja moraalisia kysymyksiä
- tunnistaa ja ottaa huomioon sähköisen viestimen tarjoamat mahdollisuudet ja uhat.

LIITE 3. KRIISISUUNNITELMAT

OULUN NORMAALIKOULU

PERUSASTE (VUOSILUOKAT 0-6)

KRIISISUUNNITELMA

LIITTEET

LIITE 1 Kriisitiedotuksen puhelumalli
LIITE 2 Rehtorin tiedote medialle
LIITE 3 Rehtorin tiedote henkilökunnalle / oppilaille onnettomuudesta
LIITE 4 Kirjepohja / tiedote vanhemmille
LIITE 5 Tiedote vanhemmille kuolemantapauksesta
LIITE 6 Oppilaan itsemurhasta ilmoittaminen luokassa
LIITE 7 Traumaperäisen stressihäiriön itsearviointilomake oppilaille
LIITE 8 Traumaperäisen stressihäiriön itsearviointilomake henkilökunnalle
LIITE 9 Luokkahuonekeskustelu kun oppilas kuolee
LIITE 10 Kutsukirje hautajaisiin
LIITE 11 Lemmikkieläimen kuolema
LIITE 12 Itsemurhavaarassa olevan henkilön tunnistaminen
LIITE 13 Miten kertoa itsemurhasta lapsille
LIITE 14 Itsemurhan myytit ja faktat
LIITE 15 Milloin ja miten puuttua
LIITE 16 Salmivallin ohjeita koulukiusaamistilanteisiin
LIITE 17 Työpaikkakiusaaminen
LIITE 18 Tietoa mielenterveys ongelmien tunnistamisesta
LIITE 19 Päihteidenkäytön tunnusmerkkejä
LIITE 20 Uhkaussoiton kirjaamislomake
LIITE 21 Ilmoitus koulun sulkemisesta
LIITE 22 Tiedote koteihin / A
LIITE 23 Tiedote koteihin / B

1. KRIISIN KOHTAAMINEN KOULUSSAMME

Kouluissa voidaan kohdata vuosien mittaan erilaisia kouluyhteisön jäseniä järkyttäviä tapahtumia, kriisitilanteita. Kriisillä tarkoitetaan uutta elämäntilannetta, äkillistä muutosta, jossa ihmisen aiemmat kokemukset ja keinot eivät riitä tilanteen ymmärtämiseen ja psyykkiseen hallitsemiseen. Kriisit voidaan jakaa kehityskriiseihin ja traumaattisiin kriiseihin. Kehityskriisit ovat normaaleja, kehitykseen ja kasvuun kuuluvia muutosvaiheita, joista suurin osa ihmisistä selviää omin avuin. Traumaattiset kriisit aiheutuvat äkillisestä, odottamattomasta, kokemuksellisesti voimakkaasta tapahtumasta, joka tuottaa huomattavaa kärsimystä. Traumalla viitataan sekä varsinaiseen traumaattiseen tapahtumaan että tapahtuman vammauttavaan vaikutukseen ihmisen psyykeen.

Mahdollisia kriisitapahtumia on monenlaisia. Oppilasta, työntekijää tai heidän läheistänsä voi kohdata vakava sairastuminen, tapaturma tai kuolema. He voivat joutua kokemaan väkivaltaa tai muuta uhkaa yksilönä tai yhteisönä. Koulussa voi sattua tulipalo, alueella voi tapahtua suuronnettomuus tai muu sivullisia traumatisoiva tapahtuma. Työntekijän tai oppilaan perheessä voi olla omat kriisinsä (esim. perheväkivalta, avioero, huostaanotto).

Kriisisuunnitelma auttaa toimimaan äärimmäisen stressaavissa tilanteissa ja sen mukainen toiminta lieventää kriisin haittavaikutuksia ja tukee niin oppilaiden kuin työntekijöidenkin toipumista. Kriisivalmius merkitsee työyhteisössä myönteisten ratkaisumallien ja selviytymiskeinojen pohtimista, vaikeiden tilanteiden ennakointia ja hallintaa. Jos kriisin käsittely epäonnistuu, tapahtuma voi aiheuttaa psyykkisen vaurion, joka ilmenee pitkäaikaisena oireiluna ja toimintakyvyn heikkenemisenä. Jos yhteisössä ei toimita etukäteen mietityn suunnitelman mukaisesti ja pyritä käsittelemään kriisiä, saattaa levitä vääriä huhuja, aletaan etsiä syyllisiä eikä keskitytä kriisistä selviämiseen. Pahimmillaan menetetään koko tilanteen hallinta.

Traumaattisen kriisin vaiheet ja avuntarve

Traumaattinen kriisi koetaan ja käsitellään aina yksilöllisesti mutta siinä voidaan erottaa tiettyjä vaiheita. Kriisiä läpikäyvän ihmisen avuntarve on myös eri vaiheissa erilainen.

Sokkivaihe syntyy heti trauman jälkeen ja saattaa kestää muutamasta sekunnista vuorokausiin. Sen tarkoituksena on henkiinjääminen, sokki suojelee mieltä sellaiselta tiedolta ja kokemukselta, mitä se ei pysty vastaanottamaan ja käsittelemään. Erilaisia psyykkisiä ja fyysisiä reaktioita voi esiintyä; ihminen voi lamaantua, reagoida vailla tunteita, toimia normaalisti tai mennä paniikkiin. Adrenaliinin eritys kasvaa, aistit ja muisti terävöityvät, voi esiintyä vapinaa, pahoinvointia, itkuisuutta ja päänsärkyä. Sokkivaiheessa oleva ihminen tarvitsee ”psyykkistä ensiapua”; läsnäoloa, kuuntelemista, yksinkertaisten, tilanteessa selviytymistä tukevia neuvoja ja näin turvallisuuden tunteen vahvistamista.

Reaktiovaihe kestää viikoista useisiin kuukausiin Tuolloin varsinainen vaara on ohi ja ihminen alkaa ymmärtää, mitä on tapahtunut. Tunteet heräävät ja reagointi voi olla hyvinkin voimakasta. Suru, helpotus, epätoivo, ahdistus, syyllisyys, häpeä, viha, raivo, pelko, esiin tunkevat muistot ja ajatukset myllertävät mielessä. Unihäiriöitä ja erilaisia fyysisiä vaivoja voi myös esiintyä. Reaktiovaiheen tunteilla työstetään kokemusta ulos itsestä. Tässä vaiheessa olisi siis tärkeää, että trauman kokeneella olisi mahdollisuus ilmaista tunteitaan ja hän voisi puhua jollekin tuntemuksistaan.

Käsittelyvaiheessa tapahtuneeseen totutaan vähitellen, voimakkaat tunteet heikkenevät ja kokemuksen käsittely tietoisesti ja tiedostamatta mahdollistuu aiempaa paremmin. Usein kokemuksen käsittely kääntyy tässä vaiheessa sisäänpäin, kokemuksesta ei enää haluta puhua ja ihminen saattaa vetäytyä ihmissuhteista. Tyypillistä ovat myös muisti - ja keskittymisvaikeudet sekä ärtyisyyden lisääntyminen. Vaihe voi kestää kuukausia. Käsittelyvaiheessa annettavassa tuessa tärkeintä edelleen on toista kunnioittava, aktiivinen kuuntelu ja tukea antava keskustelu, tunteiden jakaminen ja sanoittaminen.

Uudelleen suuntautumisen vaiheessa sopeudutaan tapahtuman aiheuttamiin muutoksiin, tapahtunut hyväksytään. Uudet kiinnostuksen kohteet ja elämän sisällöt tulevat menetettyjen tilalle. Toivottavaa on, että tapahtuneen ja tunteiden käsittelyn kautta traumasta tulee tietoinen osa itseä. Tapahtuma on silloin psyykkisesti hallinnassa; sitä voi joko ajatella tai olla ajattelematta ja kohdata tuntematta voimakasta ahdistusta tai pelkoa. Tuolloin kokemus on käsitelty ja ihminen on vahvempi ja paremmin valmistautunut kohtaamaan mahdollisen myöhemmän kriisin.

2. KRIISIRYHMÄ

2.1. Kriisiryhmän kokoonpano

Koulussamme on oma kriisiryhmä, johon kuuluu 10 henkilöä. Kukin kuuluu ryhmään toistaiseksi -periaatteella. Toisiin tehtäviin lähtevien tilalle valitaan välittömästi uusi henkilö.

Kriisiryhmään kuuluvat:

			Matkapu-
	helin	Työpuhelin	
Markku Veteläinen, rehtori (koollekutsuja)	0294 48 3751	0294 48 3765	
	040-910 0254		
Vararehtori			
Virva Sarias, koulupsykologi	0294 48 3757		
	041-433 8078		
Mira Seikkula, koulukuraattori	0294 48 3789		
	040-504 2311		
Riitta Pääaho, terveydenhoitaja	0294 48 3788	044-703 4581	
Raija Haapalahti, erityisopettaja	0294 48 3759	040-736 3487	
Eero Hietapelto, teknisen työn opettaja	0294 48 3760	0400-43 4524	
Timo Palmu, erityisopettaja	0294 48 3763		
Kirsti Merilä, toimistosihteeri	0294 48 3768	0294 48 3750	041-455 0120
Reijo Väisänen, virastomestari	0294 48 3897	0294 48 3758	0400-68 5905

2.2. Kriisiryhmän tehtävät ja vastuunjako

Kriisiryhmän tehtävät

1. organisoi toiminnan kriisitilanteessa
2. laatii kriisisuunnitelman, huolehtii sen päivittämisestä lukuvuoden alussa (syyskuu)

3. huolehtii siitä, että henkilökunnan kanssa käydään kriisiohjeet läpi lukuvuosittain
4. organisoi kriisikoulutuksen koulun henkilökunnalle
5. luo yhteydet paikallisiin yhteistyötahoihin
6. informoi oppilaita, vanhempia ja paikallisia yhteistyötahoja kriisisuunnitelmasta
7. huolehtii kriisitoiminnan dokumentoinnista ja arvioinnista

Toiminnan organisointi

Rehtori, vararehtori, opettajajäsen, toimistosihteeri ja virastomestari vastaavat kriisitoiminnan organisoinnista ja kriisitiedottamisesta. Tarvittaessa he myös organisoivat henkilökunnalle suunnatun tuen.

Tukitoimien järjestäminen

Kriisiryhmän jäsenistä koulupsykologi, koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja sekä erityisopettajat vastaavat oppilaille tarjottavasta psyykkisestä tuesta omalla asiantuntemuksellaan.

2.3. Kriisiryhmän kokoontuminen

Kriisiryhmä kokoontuu vähintään kerran vuodessa lukuvuoden alussa syyskuun loppuun mennessä sekä aina tarvittaessa tehtäviensä mukaisesti.

3. TÄRKEITÄ PUHELINNUMEROITA

YLEINEN HÄTÄNUMERO	112
TERVEYSKESKUS, Kaijonharju	(08) 5584 4220
OULUN SEUDUN YHTEISPÄIVYSTYS	(08) 315 2655
OYS	(08) 315 2011/vaihde
* Psykiatrian päivystys	(08) 315 6707
* Nuorisopsykiatrian poliklinikka	(08) 315 6806
* Lastenpsykiatrian poliklinikka	(08) 315 5221
MIELENTERVEYSTOIMISTO	044-703 5940 (päivystys)
LASTEN JA NUORTEN PSYKIATRINEN TYÖRYHMÄ (24H)	044-703 5919
LASTENSUOJELUN SOSIAALIPÄIVYSTYS	044-703 6235 (virka-aika) 112 (ilta/vkonlop.)TAKSI 0600-30081
MYRKYTYSTIETOKESKUS	(09) 471 977
PERHENEUVOLA	044-703 6120
OULUN KRIISIKESKUS	(08) 312 0611
KRIISITYÖN JÄLKIPUINTIRYHMÄ	(08) 315 7378 / 315 7222
A-KLINIKKA ja NUORTEN PÄIHDEASEMA REDI	044 703 6160
TURVAKOTI	(08) 561 5500 (24H)
PAKOLAISTOIMISTO, TULKKI	(08) 5584 1856 044-703 1860 (päivystys)
SEURAKUNTA, Lauri Kujala	040-541 1922/työ (08) 344 184/koti
TERVEYSTALO, LINNANMAA	030 633 8120

4. KRIISITIEDOTTAMINEN OULUN NORMAALIKOULULLA

Sujuva kriisitiedottaminen ja sen suunnitteleminen etukäteen on olennainen osa kriisin käsittelyä ja riskienhallintaa. Henkilökunnalla ja asianosaisilla on oltava olennainen tieto työn tekemisen ja kriisin käsittelyn kannalta. Kriisi ennakoimattomana, yhtäkkisenä tapahtumana synnyttää yksilöissä epävarmuutta sekä voimakkaan tiedontarpeen ja oikea tiedottaminen tuo turvallisuutta sekä ehkäisee turhien huhujen liikkeelle lähdön. Kriisin aiheuttaneet tosiasiat tulee kertoa asiallisesti mutta sensitiivisesti ja myötäeläen sekä varmistaa, että vastaanottaja saa tarvitsemansa tuen tilanteessa. Kriisiryhmä päättää tilannekohtaisesti eri tahoille kuten vanhemmille ja medialle tiedottamisesta. **Medialle tiedottaa kaikissa kriisitilanteissa ainoastaan rehtori/vararehtori.** Jos mediasta otetaan yhteyttä henkilökuntaan, tulee pidättäytyä vastaamasta ja ohjata yhteydenotto rehtorille.

Koulussamme kriisitiedottamisen tehtävät on jaettu seuraavalla tavalla (puhelumalli, katso liite 1):

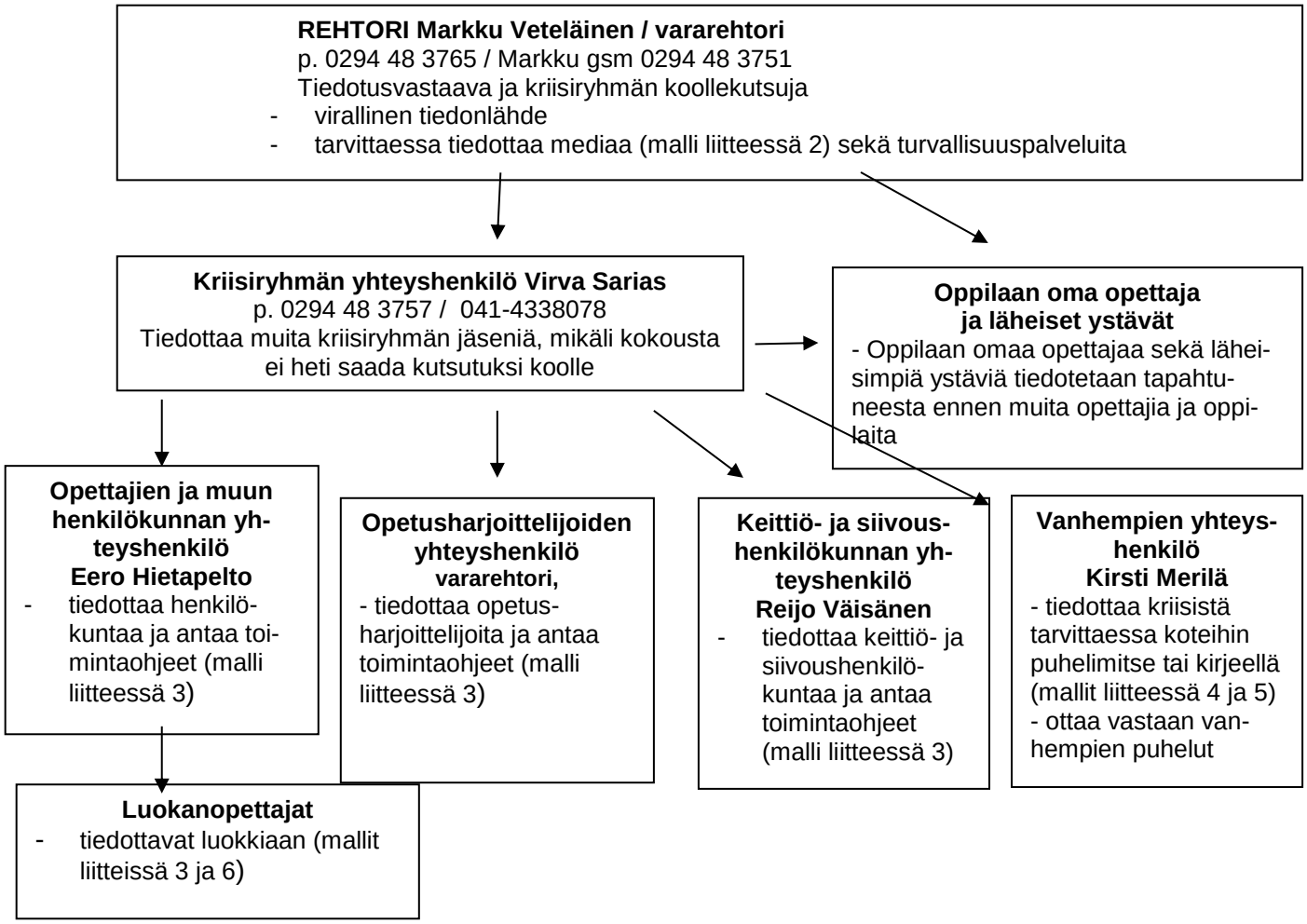

5. TOIMINTA ERILAISISSA KRIISEISSÄ

5.1. Toiminta kaikissa vakavissa kriisitilanteissa

Välitön toiminta ensimmäisenä päivänä

1 Mikäli kriisitilanne tapahtuu koulussa, hälytykset hoidetaan onnettomuuden luonteen mukaan ja annetaan ensiapu
2 Varmistetaan, että tieto on oikea
3 Tapahtuneesta tiedotetaan ensimmäiseksi rehtoria/vararehtoria
   a. ketä/keitä tapaus koskee
   b. mitä on tapahtunut
   c. miten kaikki tapahtui
   d. mitä tapahtumasta tiedetään
4 Rehtori/vararehtori kutsuu kriisiryhmän koolle tai tieto välitetään luvussa 4 olevan mallin mukaisesti esimerkiksi loma-aikoina. Tiedotetaan ainoastaan varmat faktat rehtorin kirjallisen mallin mukaisesti
5 Kriisiryhmä arvioi, millä tasolla (koko koulu, henkilökunta, luokka, yksittäinen oppilas, vanhemmat) psyykkistä tukea tarvitaan
6 Rehtori on yhteydessä kotiin (koti määrittelee toimintatapoja ja sen miten ja mitä tapahtuneesta kerrotaan)
7 Opettajien ja muun henkilökunnan yhteyshenkilöt tiedottavat opettajia ja muuta henkilökuntaa ja antavat tarkemmat toimintaohjeet
8 Luokanopettajat tiedottavat oppilaita ja tarjoavat mahdollisuuden keskustella luokassa tapahtuneesta
   - apuna voi olla tarvittaessa kriisiryhmän jäseniä
   - oppilaita ei saa koskaan lähettää kotiin järkyttävän tapahtuman, esim. vakavan onnettomuuden jälkeen, ennen kuin asiasta on puhuttu koulussa
   - aina tulee lisäksi varmistaa, ettei järkyttynyt lapsi mene tyhjään kotiin

9 Välitön apu oppilaille; oppilaita ottaa vastaan yksin tai pienissä ryhmissä
    - koulupsykologi Virva Sarias, p. 0294 48 3757
    - koulukuraattori Mira Seikkula, p. 0294 48 3789
    - kouluterveydenhoitaja Riitta Pääaho, p. 0294 48 3788 / 044-7034581
10 tarvittaessa vanhempien yhteyshenkilö tiedottaa oppilaiden vanhempia
11 Kuolemantapauksissa virastomestari huolehtii suruliputuksesta tiedottamisen jälkeen
12 Rehtori järjestää ensimmäisen päivän päätteeksi purkukokouksen henkilökunnalle, samalla suunnitellaan seuraavien päivien toiminta

Toiminta seuraavina päivinä

13 Vain rehtori / vararehtori saa antaa tietoja koulun ulkopuolelle esimerkiksi medialle
14 Rehtori huolehtii tarvittaessa psykologisen jälkipuinnin järjestämisestä oppilaille ja henkilökunnalle
15 Asian käsittelyä luokissa jatketaan tarpeen mukaan
16 Kriisiryhmä/luokanopettaja järjestävät tarvittaessa vanhempainillan kolmen päivän kuluessa tapahtuneesta
17 Seuranta
    - kriisin vaikutukset voivat jatkua pitkään ja toipuminen on hyvin yksilöllistä. Opettajan on hyvä seurata oppilaiden hyvinvointia ja psyykkisen tuen tarvetta jopa kuukausia tapahtuneen jälkeen ja ottaa tarvittaessa yhteyttä koulupsykologiin. Traumaperäistä stressihäiriötä voidaan kartoittaa esim. itsearviointilomakkeella (lomake oppilaita varten liite 7, henkilökuntaa varten liite 8).
    - toimintatapoja: yksilö- ja ryhmäkeskustelut, luova ilmaisu eri oppilaineissa, koulun oppilashuollon palvelut, ulkopuolisten asiantuntijoiden apu

18 Kriisiryhmä arvioi toimintaa
    - kriisitoiminnan dokumentointi, raportointi ja arkistointi
    - pohditaan kriisitoiminnan kehittämistarvetta

Kun seuraavaksi käsitellään erilaisia kriisitilanteita, kaikkia edellä mainittuja asioita ei toisteta uudelleen. Kaikissa kriisitilanteissa edetään luvussa 4 esitetyn tiedotuskaavion mukaisesti.

5.2. Vakava sairaus

5.2.1. Oppilaan vakava sairaus

- rehtori/luokanopettaja sopii huoltajien kanssa, mitä kerrotaan oppilaille; kunnioitetaan oppilaan omaa mielipidettä
- tärkeää kertoa oppilaille faktat asiasta
- rohkaistaan ja autetaan luokkatovereita pitämään yhteyttä sairaaseen oppilaaseen
- jatkossa oppilaille tarjotaan mahdollisuus tukea antavaan keskusteluun koulupsykologin kanssa. Luokanopettaja huolehtii oppilaiden ohjaamisesta koulupsykologille.

5.2.2. Henkilökuntaan kuuluvan vakava sairaus

- rehtori sopii henkilön/perheen kanssa, mitä kerrotaan henkilökunnalle ja tarvittaessa oppilaille
- rehtori tiedottaa henkilökuntaa työterveyspalveluista, joista mahdollista saada psyykkistä tukea

5.2.3. Oppilaan/henkilökuntaan kuuluvan läheisen vakava sairaus

- tapahtuneesta tiedotetaan asianomaisen luvalla
- on hyvä muistaa, että läheisen vakava sairaus voi vaikuttaa sekä oppilaan että henkilökuntaan kuuluvan työskentelyyn
- luokanopettaja voi jatkossa ohjata oppilaan tarvittaessa koulupsykologille
- henkilökuntaan kuuluva voi ottaa halutessaan yhteyttä työterveyspalveluihin

5.3. Kuolemantapaukset

5.3.1. Oppilaan kuolema

- rehtori/luokanopettaja on yhteydessä kotiin ja sopii mitä asiasta tiedotetaan
- luokanopettaja käsittelee asiaa luokassa, avuksi voi pyytää kriisiryhmän jäsentä (katso liite 9)
- erityisesti kuolleen oppilaan luokassa surevien oppilaiden tukeminen
    - opettajan on hyvä käydä läpi oppilaiden välittömiä ajatuksia ja tunteita
    - tilaa ja aikaa surun ilmaisulle, muistelulle
    - rituaalit auttavat työstämään surua. Suositeltavia rituaaleja mm.
        - kynttilä ja kuva kuolleen oppilaan pulpetilla
        - pulpetin jättäminen joksikin aikaa paikalleen
        - kirjeen kirjoittaminen vainajalle/vainajan perheelle
        - piirustukset, kirjoitelmat ja runot
- kriisiryhmä ja luokanopettaja järjestävät yhteisen muistotilaisuuden, jossa esim. rehtorin muistosanat, oman opettajan puhe, papin puhe, laulu- tai musiikkiesitys. Avuksi voi pyytää kriisiryhmää. Jos oppilas on kuollut loman aikana, muistotilaisuus on syytä pitää pian koulun alettua

- hautajaisiin osallistumisesta on hyvä sopia menehtyneen oppilaan vanhempien kanssa. Hautajaisiin osallistuvalla oppilaalla tulee olla vanhempi tai muu aikuinen mukana (kutsu liitteessä 10). Luokissa on hyvä keskustella etukäteen hautajaisista (liite 9).
- luokanopettaja voi jatkossa ohjata oppilaita tarvittaessa koulupsykologille yksilö- tai ryhmäkäynneille. Oppilaille on mahdollista perustaa myös sururyhmä.
- henkilökuntaan kuuluva voi ottaa halutessaan yhteyttä työterveyspalveluihin

5.3.2. Henkilökuntaan kuuluvan kuolema

- rehtori sopii omaisten kanssa mitä asiasta tiedotetaan
- kriisiryhmä järjestää muistotilaisuuden (vrt. oppilaan kuolema)
- kuten oppilaidenkin kuolemantapauksissa rituaalit auttavat surutyössä
- oppilaiden suru oman opettajan tai jonkun muun kouluyhteisön työntekijän menetyksestä voi olla voimakasta. Jos opettaja on kuollut, on sovittava kuka auttaa vainajan tilalle tulevaa opettajaa luokan työstäessä suruaan
- luokanopettaja voi ohjata oppilaita tarvittaessa jatkossa koulupsykologille yksilö- tai ryhmäkäynneille.
- henkilökuntaan kuuluva voi ottaa halutessaan yhteyttä työterveyspalveluihin

5.3.3. Oppilaan/ henkilökuntaan kuuluvan läheisen kuolema

- tapahtuneesta tiedotetaan asianomaisen luvalla. Luokanopettaja voi olla yhteydessä kotiin ja sopia, käsitelläänkö asiaa luokassa.
- on hyvä muistaa, että läheisen kuolema voi vaikuttaa sekä oppilaan että henkilökuntaan kuuluvan työskentelyyn
- luokanopettaja voi ohjata oppilaan jatkossa tarvittaessa koulupsykologille
- henkilökuntaan kuuluva voi ottaa halutessaan yhteyttä työterveyspalveluihin

5.3.4. Itsemurha tai sen yritys

- henkilökunnan on ilmoitettava vanhemmille ja tarvittaessa oltava yhteydessä lastensuojeluun, jos lapsella on itsetuhoisia ajatuksia. Koulupsykologi voi auttaa jatkohoitoon ohjaamisessa
- itsemurhavaarassa olevan henkilön tunnistaminen, katso liite 12
- rehtori sopii omaisten kanssa, miten itsemurhaa tai sen yritystä käsitellään
    - siinä luokassa, jota kriisi eniten koskettaa
    - muissa luokissa ja työyhteisössä
- luokanopettajan on hyvä keskustella itsemurhaan liittyvistä faktoista ja myyteistä luokassaan. (ks. liitteet 13 ja 14) Avuksi voi pyytää kriisiryhmän jäsentä.
- Muistotilaisuus ja rituaalit auttavat asian käsittelyssä.
- luokanopettaja voi ohjata oppilaan jatkossa tarvittaessa koulupsykologille, riskissä oleviin oppilaisiin kiinnitettävä erityistä huomiota

- henkilökuntaan kuuluva voi ottaa halutessaan yhteyttä työterveyspalveluihin

5.4. Muut kriisit perheessä

5.4.1. Muu kriisi oppilaan perheessä

- asia ei vaadi virallista tiedottamista
- on hyvä muistaa, että kriisi oppilaan perheessä voi vaikuttaa hänen koulutyöskentelyynsä
- tällaisia mahdollisia kriisejä ovat mm. vanhempien avioero, huostaanotto, perheväkivalta, muutokset perheen ihmissuhteissa ja elinolosuhteissa, lemmikkieläimen kuolema (malli aiheesta keskusteluun, liite 11)
- luokanopettajan on hyvä tarkkailla oppilasta ja ohjata hänet tarvittaessa koulupsykologille
- Huom! Henkilökunta on velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen, jos on **epäily** lapsen hyväksikäytöstä, perheväkivallasta tai muusta lapsen terveyttä ja turvallisuutta uhkaavasta tekijästä.

5.4.2. Muu kriisi henkilökuntaan kuuluvan perheessä

- asia ei vaadi virallista tiedottamista
- on hyvä muistaa, että myös työntekijän perheessä voi tapahtua muutoksia, jotka saattavat vaikuttaa työssä suoriutumiseen
- henkilökuntaan kuuluva voi hakea apua työterveyspalveluista

5.5. Vakavat onnettomuudet

5.5.1. Vakava onnettomuus tai sen uhka

- esim. tulipalo, pommiuhka, liikenneonnettomuus, erilaiset tapaturmat
- mikäli onnettomuus tapahtuu koulussa, hälytykset hoidetaan onnettomuuden luonteen mukaan, annetaan ensiapu ja asiasta tiedotetaan rehtoria. Jatkotiedotus tiedotuskaavion (luku 4) mukaisesti.
- viimeisen kolmen vuoden aikana ensiapukoulutuksen saaneet henkilöt koulussamme: Jaana Anttonen (1/10), Auli Halme (10/08), Heli Heikkinen (10/08), Eero Hietapelto (10/08), Sanna Kaijalainen (1/10), Kaisu Kangas (1/10), Vuokko Kangas (1/10), Heikki Kontturi (10/08), Pasi Kurttila (12/08), Kirsti Merilä (10/08), Virva Sarias (1/10), Reijo Väisänen (10/08)
- onnettomuuden silminnäkijöiden hoito; erityisopettajat ottavat vastuun silminnäkijöistä, heidän kuuntelemisestaan ja mahdollisesta kotiin saattamisestaan

- kriisiryhmä sopii tilannekohtaisesti asian käsittelystä luokissa ja antaa ohjeistuksen luokanopettajille
- mikäli onnettomuus tapahtuu kouluajan ulkopuolella, selvitetään faktat, tiedotetaan tiedotuskaavion mukaisesti (luku 4) ja kriisiryhmä päättää asian käsittelystä koulussa ja mahdollisista jatkotoimenpiteistä
- mikäli tapaus tapahtuu kouluretken tai leirikoulun aikana vastuuopettajan on välittömästi otettava yhteyttä kotiin ja rehtoriin, jotka sopivat jatkotoimista
- luokanopettaja voi ohjata oppilaan jatkossa tarvittaessa koulupsykologille
- henkilökuntaan kuuluva voi ottaa halutessaan yhteyttä työterveyspalveluihin

5.5.2. Alueella tapahtuvat onnettomuudet

- oppilaiden ja henkilökunnan toimintakykyyn voivat vaikuttaa myös laajemmin alueella tapahtuvat onnettomuudet, jotka eivät kosketa suoranaisesti koulun jäseniä
- tällaisia onnettomuuksia voivat olla mm. alueelliset suuronnettomuudet, lasten ahdistelutapaukset, henkirikokset ja muut vakavat rikokset
- kriisiryhmä sopii tilannekohtaisesti asian käsittelystä luokissa ja antaa ohjeistuksen luokanopettajille
- opettajan on hyvä tarkkailla oppilaita ja ohjata oppilas tarvittaessa koulupsykologille.
- henkilökuntaan kuuluva voi hakea apua työterveyspalveluista

5.5.3. Kansallinen/kansainvälinen onnettomuus tai sen uhka

- noudatetaan mahdollista virallista valtakunnallista ohjeistusta
- muissa tapauksissa kriisiryhmä sopii tilannekohtaisesti jatkotoimista sekä asian käsittelystä luokissa ja antaa ohjeistuksen luokanopettajille
- jos kriisi koskettaa erityisesti oppilasta tai henkilökunnan jäsentä, apua voi saada koulupsykologilta ja työterveyspalveluista

5.6. Väkivaltatilanteet ja -uhkailut

5.6.1. Väkivalta/uhkailu toisen oppilaan taholta tai kotona

- oppilas tai henkilökuntaan kuuluva voi joutua oppilaan tai hänen huoltajansa väkivallan tai uhan kohteeksi
- lievissä tapauksissa asia hoidetaan koulun sisäisenä asiana rehtorin ohjaamana
- asiasta tiedotetaan asianosaisten oppilaiden vanhempia
- vakavissa tapauksissa (vamman tuottamus tai vakava uhkaus) rehtori on yhteydessä poliisiin ja asiaa koululla hoitanut henkilö lastensuojeluun
- opettaja voi ohjata oppilaan jatkossa tarvittaessa koulupsykologille.
- henkilökuntaan kuuluva voi hakea apua työterveyspalveluista

5.6.2. Ulkopuolisen henkilön aiheuttama uhka lähialueella

- esim. alueella liikkuu huumeidenvälittäjä, häiriköitä tai muuten pelkoa herättäviä henkilöitä
- kriisiryhmä arvioi tiedottamisen tarpeen ja laajuuden ja ohjeistaa luokanopettajia. Ks. luku 4.
- rehtori ilmoittaa asiasta poliisille ja tarvittaessa muille viranomaisille
- opettaja voi ohjata oppilaan jatkossa tarvittaessa koulupsykologille.
- henkilökuntaan kuuluva voi hakea apua työterveyspalveluista

5.6.3. Aseistettu tai muutoin vaaralliseksi arvioitu henkilö koulussa

- Arvioi tilanne nopeasti
- Ilmoita paikalla olevalle, ensimmäisenä löytämällesi rehtorille / vararehtorille
- Rehtori / vararehtori kuuluttaa tällaisia tilanteita varten yhteisesti sovitun, koko henkilökunnan tiedossa olevan peiteviestin → opettajat huolehtivat nopeasti sisätiloissa olevat oppilaat luokkiin, joiden ovet lukitaan sisäpuolelta, ovien eteen kasataan pulpetteja tms., valot sammutetaan, mennään lattialle seinän viereen matalaksi, ei liikkumista, ei puhumista
  →ulkotiloissa olevat oppilaat ohjataan poispäin uhasta mahdollisimman turvallisia reittejä; kokoontumispaikkoina yläkoulun aula ja KASOPE:n ala-aula
- odotetaan lisäohjeita ennen kuin poistutaan luokasta tai kokoontumispaikasta
- Rehtori / vararehtori soittaa 112
- Virastomestari tai muut tilanteessa erikseen sovittavat henkilöt eristävät epäillyn, jos mahdollista, sulkemalla ovia
- Rehtori tai hänen määräämänsä henkilö toimittaa poliisille koulun ja koulualueen pohjapiirustuksen, joka on saatavilla kansliassa ja vahtimestareiden kopissa
- Koulun henkilökunta **ei saa** kierrellä rakennuksessa uhan aikana
- Rehtori laatii raportin tilanteesta jälkeenpäin oppilaiden vanhemmille, lähialueen kouluille sekä medialle

Mikäli kohtaat uhkaavan henkilön:

- *vältä sankariutta*
- *älä uhkaa, pakota, kosketa tai korota ääntäsi*
- *säilytä turvallinen välimatka*
- *vältä nopeita tai yllättäviä liikkeitä*
- *säilytä rauhallisuus*
- *pyri poistumaan tilanteesta turvalliseen paikkaan*

- *hälytä apua / ilmoita rehtorille*

5.6.4. Puhelimitse tuleva (pommi)uhkaus

- **Puheluun vastaava henkilö:**
  - pidä soittaja linjalla mahdollisimman pitkään
  - ilmoita rehtorille
  - kirjoita uhkaus sanasta sanaan muistiin (kirjaamislomake liitteeksi ja pidettäväksi kaikkien puhelinten vierellä)
  - selvitä mahdollinen uhkauksen toteuttamisen aika ja paikka
  - arvioi soittajan sukupuoli, ikä, kulttuuritausta, taustaäänet, äänensävy (lomakkeella)
  - jos soittaja ilmoittaa olevansa koulurakennuksessa, ilmoita virastomestarille → virastomestari ilmoittaa asiasta kiinteistöhuollolle ja Senaatti-kiinteistölle

- **Rehtori / vararehtori / puhelimeen vastannut henkilö:**
  - soittaa 112
  - antaa henkilökunnalle (ja oppilaille) hälytyssignaalin
  - antaa käskyn rakennuksen evakuointiin tai ohjeistaa pysymään luokissa ovet lukittuina
  - soittaa paloharjoituksen alkavaksi 15 minuuttia ennen uhattua aikaa, jos aika tiedetään
- Rakennus evakuoidaan huomaamattomasti, esim. valoja ei sytytellä tai sammutella

5.7. Evakuointi poikkeustilanteessa (Oulun normaalikoulun valmiussuunnitelma)

Suunnitelma siitä, jos Oulun normaalikoulu poikkeustilanteissa joudutaan siirtämään toisiin tiloihin tai Pöllönkankaan koulu (0-6), Pöllönkankaan koulu (7-9) tai Pateniemen lukio siirtyvät Normaalikoulun tiloihin.

PERUSTIEDOT **ONK perusaste 0-6**

Luokat	0–6	7–9	Lukio

Oppilasmäärä	330	250	250
Opetusryhmät	17	14	12

Minne siirtyy?

- Poikkeustilanteissa tai normaaliolojen häiriötilanteissa Oulun normaalikoulun oppilaat siirretään:

Luokat	0–6	7–9	Lukio
Koulu	Pöllönkankaan koulu	Pöllönkankaan koulu	Pateniemen lukio
Osoite	Kuovite 13	Kuovitie 13	Ruiskukkatie 4-6

Mistä siirtyy?

Poikkeustilanteissa tai normaaliolojen häiriötilanteissa Oulun normaalikouluun siirretään

Luokat	0–6 (alakoulu)	7–9 (yläkoulu)	Lukio
Koulu	Pöllönkankaan koulu	Pöllönkankaan koulu	Pateniemen lukio
Osoite	Yliopistokatu 48	Kaitoväylä 7	Kaitoväylä 7

- Päätöksen Oulun normaalikoulun eri asteiden/kaikkien asteiden tilapäisestä sulkemisesta tekee johtava rehtori.
- Työajat: Vastaanottavan koulun oppilaat työskentelevät klo 8 –12 ja evakkoon tulevan koulun oppilaat klo 12–16
- Toiminnan järjestämisestä vastaavat ensisijaisesti molempien koulujen asterehtorit

TIEDOTTAMINEN

OPPILAAT JA HENKILÖKUNTA

- Kuulutus oppilaille keskusradioiden välityksellä; varmistetaan tiedonkulku myös niille ryhmille, joiden opetus on koulun ulkopuolella kuulutuksen aikana toistamalla kuulutus; tarkat ohjeet oppilaille esim. omien koulutarvikkeiden mukaan ottamisesta; kuulutuksessa ilmoitetaan myös henkilökunnalle tiedotustilaisuuden ajankohta ja paikka (koulupäivän jälkeen)
- Henkilökunnalle tiedotustilaisuus (johtava rehtori/asterehtori vastaa): muutoksen tausta lyhyesti tiedoksi; henkilökunnan velvollisuudet ja tehtävät poikkeustilanteessa; kerrataan kriisisuunnitelmassa sovitut vastuut
- Ne henkilökunnasta, jotka ovat eri toimipisteessä tiedotustilaisuuden aikana, saavat tiedon puhelimitse muutoksesta

HUOLTAJAT

- Johtava rehtori/kouluasteen rehtori vastaa kotitiedotepohjan täyttämisestä (LIITE)

- Jakelu luokanopettajien/luokanvalvojien/ryhmänohjaajien välityksellä kaikille oppilaille ja heidän kauttaan koteihin
- Kotitiedote myös sähköisessä muodossa (mikäli verkko toimii) Norssiporttiin
- Kotitiedotteeseen uuden evakkotilan yhteystiedot!

MUUT YHTEISTYÖTAHOT

- Johtava rehtori on yhteydessä ruokalan emäntään (Nyt Fazer Amica/Taina Pikkuaho) ruokahuollon muutoksista ja kuljetusten osalta niiden hoitajiin
- Johtava rehtori tiedottaa koulun poikkeustilanteen toiminnasta Oulun opetusviraston johdolle, yliopistolle ja kiinteistönhoidolle
- Asterehtorit huolehtivat tiedotteen yhteystietoineen (LIITE) evakkopaikasta koulun oviin.

HUOM: TIEDOTUSVÄLINEILLE TIEDOTTAMISESTA VASTAA AINOASTAAN JOHTAVA REHTORI!

YLEISET JÄRJESTELYT

Ruokahuolto:

- Periaate on, että vastaanottavan koulun ruokahuolto huolehtii myös evakkoon tulevien oppilaiden ja henkilökunnan ruokailusta. Oulun normaalikoulun ruokahuolto huolehtii norssiin tulevien oppilaiden ja henkilökunnan ruokailusta myös vuorolukutilanteessa. Oulun normaalikoulun joutuessa evakkoon vastaan ottavan koulun ruokahuolto (Oulun kaupungin ateria) huolehtii kaikkien evakkoon tulevien ruokailusta. Rehtori ilmoittaa vastaan ottavalle koululle ruokailuajat ja ruokailijoiden määrät. Koulujen valmius huolehtia ruokahuollosta kaikissa edellä olevissa tilanteissa varmistetaan rehtorien toimesta.
- Koulun terveydenhoitajalla tulee olla ajantasainen tieto kaikista erikoisruokavaliota tarvitsevista koulun oppilasta. Hän ilmoittaa nämä oppilaat myös vastaan ottavalle koululle.

Kuljetukset:

- Evakkoon lähtevän koulun johtava rehtori/asterehtori vastaa kuljetuksen järjestämisestä. Kuljetuksesta sovitaan linja-autoyhtiön kanssa (Koskilinjat puh. 08-555 0500 tai muu kuljetusliike)
- Kokoontumispaikka koulukuljetusta varten on pääsääntöisesti koulun oma pihaalue
- Luokanopettajat/luokanvalvojat/ryhmänohjaajat tulevat kokoontumispaikalle ja huolehtivat kuljetuksen sujumisesta oman ryhmänsä osalta. HUOM: MYÖS SIIRTYMINEN evakkokoulusta TAKAISIN OMAN KOULUN KOKOONTUMISPAIKALLE!

- Poliisiviranomaisia tiedotetaan kuljetusjärjestelyistä.

Kriisituki:

- Kriisiryhmä kokoontuu päättämään ja sopimaan yhteyksien ottamisesta oppilashuollon henkilöihin kriisiavun saamiseksi oppilaille
- henkilökunnan tuen tarvetta varten rehtori on yhteydessä työterveyshuoltoon Terveystalo Oy, puh 030 633 8120)

KOULUPÄIVÄJÄRJESTELYT

- vastaanottavan koulun oppilaat työskentelevät klo 8–12 ja tulevan koulun oppilaat klo 12–16

Luokat	0–6	7–9	Lukio
Oppiaineet	lukuaineet ja mahdollisuuksien mukaan taitoaineita	yhteiset, pakolliset lukuaineet	lukuaineiden pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit

- Materiaali: oppilaat ottavat mukaansa oppikirjat ja vihkot. Muuta materiaalia ei oteta mukaan.
- Asterehtori huolehtii omalle koululle päivystyksen (myöhästyneet tai sairaana/matkoilla olleet) parina ensimmäisenä päivänä mikäli tarpeellista.

5.8. Muut ongelmatilanteet koulussa

Lisätietoa asioiden hoitamisesta koulun kriiseissä saat liitteestä 15.

5.8.1.Koulukiusaaminen

- *tahallista* ja *toistuvaa* oppilaaseen kohdistuvaa negatiivista toimintaa
- koulun aikuisilla on velvollisuus puuttua välittömästi kiusaamiseen
- lievissä tapauksissa luokanopettaja voi käsitellä asiaa yksilö- ja luokkatasolla (ks. liite 16). Tarvittaessa apua saa oppilashuoltohenkilökunnalta. Opettajainhuoneesta löytyy myös Salmivallin aineisto koulukiusaamisen käsittelyyn.
- Lisätukea tarvitsevan oppilaan voi ohjata koulupsykologille.
- luokanopettaja on yhteydessä kotiin kiusaamiseen liittyen
- Pitkään jatkuva ja vakava kiusaaminen kuuluu lastensuojelulle ja poliisille, joille rehtori tai muu asiaa hoitanut työntekijä ilmoittaa
- kiusaamisen vastaisen työn vaiheet
    - ongelman tiedostaminen ja myöntäminen todeksi
    - sitoutuminen ehdottomaan päätökseen, ettei kiusaamista hyväksytä
    - selvitys/tutkimus kyselyillä aika ajoin

- todettuun kiusaamiseen puuttumisen menetelmien valinta
- varsinaiset toimenpiteet
- seuranta

5.8.2. Työpaikkakiusaaminen

- koko työyhteisöllä on vastuu hyvästä työilmapiiristä ja velvollisuus huomatessaan puuttua työpaikkakiusaamiseen
- työpaikkakiusaamistilanteissa voi kääntyä rehtoreiden (Markku Veteläinen, Eija Kumpulainen), normaalikoulun luottamusmiehen (Matti Ojakoski), työsuojeluasiamiehen (Jarmo Mustikka) tai -varavaltuutetun (Eero Hietapelto) sekä työterveyspalveluiden puoleen
- tarkempia toimintaohjeita voit katsoa liitteestä 17

5.8.3. Mielenterveysongelmat

- tietoa mielenterveysongelmien tunnistamisesta liitteissä 18
- jos herää huoli oppilaan psyykkisestä hyvinvoinnista, tulee olla yhteydessä kotiin ja ohjata oppilas tarvittaessa koulupsykologille
- jos herää huoli työkaverin psyykkisestä hyvinvoinnista, olisi hyvä keskustella asianomaisen ja/tai hänen läheistensä kanssa ja ohjata tarvittaessa työterveyshuollon palveluihin.

5.8.4. Päihteet

- jos oppilas tulee päihteiden vaikutuksen alaisena tai hänellä on hallussaan päihteitä, rehtorin on asiasta ilmoitettava vanhemmille sekä tarvittaessa lastensuojeluun ja poliisille. Huumeiden käytöstä tai hallussapidosta tulee aina tehdä rikosilmoitus. Päihteiden käytön tunnusmerkkejä liitteessä 19.
- rehtori tai luokanopettaja selvittää, mistä päihteet on saatu
- kriisiryhmä tai oppilashuoltoryhmä arvioi jatkotoimenpiteiden (mm. asian laajempi selvittely ja käsittely luokissa, yhteydenotto koteihin, ohjaaminen koulupsykologille, koulun ulkopuolisiin tukipalveluihin) tarpeen

5.8.5. Poissaolot

- mikäli oppilaalla on aiheettomia poissaoloja,
  1. luokanopettaja on yhteydessä kotiin ja keskustelee vanhempien kanssa tukitoimenpiteistä
  2. luokanopettaja voi pyytää erityisopettajan apua asian selvittämiseksi
  3. luokanopettaja on yhteydessä oppilashuoltoryhmään, joka pohtii oppilaan tuen tarvetta ja sopii, kuka/ketkä jatkaa työskentelyä oppilaan ja vanhempien kanssa
  4. oppilas ohjataan kouluterveydenhoitajalle/-lääkärille ”koulukuntoisuuden” selvittämiseksi

5. haetaan ulkopuolista asiantuntija-apua (perheneuvola, lastenpsykiatria, lastensuojelu)

5.8.6. Oppilaan poistaminen tunnilta

- Jos opettaja poistaa oppilaan luokasta oppitunnin jäljellä olevaksi ajaksi, on huolehdittava, että oppilas on aikuisen valvonnassa. Oppilas voidaan toimittaa tilanteen mukaan esimerkiksi erityisopettajan, koulupsykologin, terveydenhoitajan tai rehtorin luo.
- Jos oppilaalta evätään osallistuminen opetukseen enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, opettaja sopii em. henkilöiden kanssa opiskelun järjestämisestä ja valvonnasta.
- Oppilaan poistaminen tunnilta ja opetukseen osallistumisen evääminen käsitellään aina jälkikäteen opettajan ja oppilaan välisissä keskusteluissa, joihin osallistuu tarvittaessa oppilashuoltohenkilöstön edustaja / edustajia. Myös vanhempien kanssa on hyvä keskustella asiasta.
- mikäli oppilaan tuntityöskentely on jatkuvasti muita häiritsevää, on hyvä kääntyä oppilashuoltoryhmän puoleen

OULUN NORMAALIKOULU

PERUSASTE VUOSILUOKAT 7-9 JA LUKIO

KRIISISUUNNITELMA

Päivitetty 26.11.2013

Sisällys

1. KRISIN KOHTAAMINEN KOULUSSAMME

2. KRIISIRYHMÄ
    Kriisiryhmän kokoonpano
    Kriisiryhmän tehtävät

3. TÄRKEITÄ PUHELINNUMEROITA

4. KRIISITIEDOTTAMINEN OULUN NORMAALIKOULULLA

5. TOIMINTA ERILAISISSA KRIISEISSÄ
    Toiminta vakavissa kriisitilanteissa
    Vakava sairaus
        Oppilaan vakava sairaus
        Henkilökuntaan kuuluvan vakava sairaus
        Oppilaan/henkilökuntaan kuuluva vakava sairaus
    Kuolemantapaukset
        Oppilaan kuolema
        Henkilökuntaan kuuluvan kuolema
        Oppilaan/henkilökuntaan kuuluvan läheisen vakava sairaus
        Itsemurha tai sen yritys
    Muut kriisit perheessä
        Muu kriisi oppilaan perheessä
        Muu kriisi henkilökuntaan kuuluvan perheessä
    Vakavat onnettomuudet
        Vakava onnettomuus tai sen uhka
        Puhelimitse tuleva uhkaussoitto
        Alueella tapahtuvat onnettomuudet
        Kansallinen/kansainvälinen onnettomuus tai sen uhka
    Muut kriisit koulussa
        Koulukiusaaminen
        Työpaikkakiusaaminen
        Väkivaltatilanteet ja uhkailut
        Raiskaus
        Ulkopuolisen henkilön aiheuttama uhka koulussa tai lähialueella
        Aseistetun tai aggressiivisen henkilön tunkeutuminen koulualueelle
        Mielenterveysongelmat
        Päihteet
        Poissaolot
        Oppilaan poistaminen tunnilta

LIITTEET

LIITE 1 Puhelinpuupuhelut

LIITE 2 Rehtorin tiedote medialle

LIITE 3 Rehtorin tiedote henkilökunnalle / oppilaille onnettomuudesta

LIITE 4 Kirjepohja / tiedote vanhemmille

LIITE 5 Tiedote vanhemmille kuolemantapauksesta

LIITE 6 Oppilaan itsemurhasta ilmoittaminen luokassa

LIITE 7 Traumaperäisen stressihäiriön itsearviointilomake oppilaille

LIITE 8 Traumaperäisen stressihäiriön itsearviointilomake henkilökunnalle

LIITE 9 Luokkahuonekeskustelu kun oppilas kuolee

LIITE 10 Kutsukirje hautajaisiin

LIITE 11 Itsemurhavaarassa olevan henkilön tunnistaminen

LIITE 12 Itsemurhan myytit ja faktat

LIITE 13 Ohjeita arkipäivän ongelmatilanteisiin

LIITE 14 Salmivallin ohjeita koulukiusaamistilanteisiin

LIITE 15 Työpaikkakiusaaminen

LIITE 16 Tietoa mielenterveys ongelmien tunnistamisesta

LIITE 17 Päihteidenkäytön tunnusmerkkejä

LIITE 18 Uhkaussoiton kirjaamislomake

1. KRIISIN KOHTAAMINEN KOULUSSAMME

Kouluissa voidaan kohdata vuosien mittaan erilaisia kouluyhteisön jäseniä järkyttäviä tapahtumia, kriisitilanteita. Kriisillä tarkoitetaan uutta elämäntilannetta, äkillistä muutosta, jossa ihmisen aiemmat kokemukset ja keinot eivät riitä tilanteen ymmärtämiseen ja psyykkiseen hallitsemiseen. Kriisit voidaan jakaa kehityskriiseihin ja traumaattisiin kriiseihin. Kehityskriisit ovat normaaleja, kehitykseen ja kasvuun kuuluvia muutosvaiheita, joista suurin osa ihmisistä selviää omin avuin. Traumaattiset kriisit aiheutuvat äkillisestä, odottamattomasta, kokemuksellisesti voimakkaasta tapahtumasta, joka tuottaa huomattavaa kärsimystä. Traumalla viitataan sekä varsinaiseen traumaattiseen tapahtumaan että tapahtuman vammauttavaan vaikutukseen ihmisen psyykeen.

Mahdollisia kriisitapahtumia on monenlaisia. Oppilasta, työntekijää tai heidän läheistänsä voi kohdata vakava sairastuminen, tapaturma tai kuolema. He voivat joutua kokemaan väkivaltaa tai muuta uhkaa yksilönä tai yhteisönä. Koulussa voi sattua tulipalo, alueella voi tapahtua suuronnettomuus tai muu sivullisia traumatisoiva tapahtuma. Työntekijän tai oppilaan perheessä voi olla omat kriisinsä (esim. perheväkivalta, avioero, huostaanotto).

Kriisisuunnitelma auttaa toimimaan äärimmäisen stressaavissa tilanteissa, lieventää kriisin haittavaikutuksia ja tukee niin oppilaiden kuin työntekijöidenkin toipumista. Kriisivalmius merkitsee työyhteisössä myönteisten ratkaisumallien ja selviytymiskeinojen pohtimista, vaikeiden tilanteiden ennakointia ja hallintaa. Jos kriisin käsittely epäonnistuu, tapahtuma voi aiheuttaa psyykkisen vaurion, joka ilmenee pitkäaikaisena oireiluna ja toimintakyvyn heikkenemisenä. Jos yhteisössä ei toimita etukäteen mietityn suunnitelman mukaisesti ja pyritä käsittelemään kriisiä, saattaa levitä vääriä huhuja, aletaan etsiä syyllisiä eikä keskitytä kriisistä selviämiseen. Pahimmillaan menetetään koko tilanteen hallinta.

Traumaattisen kriisin vaiheet ja avuntarve

Traumaattinen kriisi koetaan ja käsitellään aina yksilöllisesti mutta siinä voidaan erottaa tiettyjä vaiheita. Kriisiä läpikäyvän ihmisen avuntarve on myös eri vaiheissa erilainen.

Sokkivaihe syntyy heti trauman jälkeen ja saattaa kestää muutamasta sekunnista vuorokausiin. Sen tarkoituksena on henkiinjääminen, sokki suojelee mieltä sellaiselta tiedolta ja kokemukselta, mitä se ei pysty vastaanottamaan ja käsittelemään. Erilaisia psyykkisiä ja fyysisiä reaktioita voi esiintyä; ihminen voi lamaantua, reagoida vailla tunteita, toimia normaalisti tai mennä paniikkiin. Adrenaliinin eritys kasvaa, aistit ja muisti terävöityvät, voi esiintyä vapinaa, pahoinvointia, itkuisuutta ja päänsärkyä. Sokkivaiheessa oleva ihminen tarvitsee ”psyykkistä ensiapua”; läsnäoloa, kuuntelemista, yksinkertaisten, tilanteessa selviytymistä tukevia neuvoja ja näin turvallisuuden tunteen vahvistamista.

Reaktiovaihe kestää viikoista useisiin kuukausiin. Tuolloin varsinainen vaara on ohi ja ihminen alkaa ymmärtää, mitä on tapahtunut. Tunteet heräävät ja reagointi voi olla hyvinkin voimakasta. Suru, helpotus, epätoivo, ahdistus, syyllisyys, häpeä, viha, raivo, pelko, esiin tunkevat muistot ja ajatukset myllertävät mielessä. Unihäiriöitä ja erilaisia fyysisiä vaivoja voi myös esiintyä. Reaktiovaiheen tunteilla työstetään kokemusta ulos itsestä. Tässä vaiheessa olisi siis tärkeää, että trauman kokeneella olisi mahdollisuus ilmaista tunteitaan ja hän voisi puhua jollekin tuntemuksistaan.

Käsittelyvaiheessa tapahtuneeseen totutaan vähitellen, voimakkaat tunteet heikkenevät ja kokemuksen käsittely tietoisesti ja tiedostamatta mahdollistuu aiempaa paremmin. Usein kokemuksen käsittely kääntyy tässä vaiheessa sisäänpäin, kokemuksesta ei enää haluta puhua ja ihminen saattaa vetäytyä ihmissuhteista. Tyypillistä ovat myös muisti - ja keskittymisvaikeudet sekä ärtyisyyden lisääntyminen. Vaihe voi kestää kuukausia. Käsittelyvaiheessa annettavassa tuessa tärkeintä edelleen on toista kunnioittava, aktiivinen kuuntelu ja tukea antava keskustelu, tunteiden jakaminen ja sanoittaminen.

Uudelleen suuntautumisen vaiheessa sopeudutaan tapahtuman aiheuttamiin muutoksiin, tapahtunut hyväksytään. Uudet kiinnostuksen kohteet ja elämän sisällöt tulevat menetettyjen tilalle. Toivottavaa on, että tapahtuneen ja tunteiden käsittelyn kautta traumasta tulee tietoinen osa itseä. Tapahtuma on silloin psyykkisesti hallinnassa; sitä voi joko ajatella tai olla ajattelematta ja kohdata tuntematta voimakasta ahdistusta tai pelkoa. Tuolloin kokemus on käsitelty ja ihminen on vahvempi ja paremmin valmistautunut kohtaamaan mahdollisen myöhemmän kriisin.

2. KRIISIRYHMÄ

Kriisiryhmän kokoonpano

Koulussamme on oma kriisiryhmä sekä perusasteella 7-9 että lukiolla. Molemmat kriisiryhmät toimivat samalla kokoonpanolla kuin oppilashuoltoryhmä / lukiolaisen tuki –ryhmä. Kriisin kohdatessa ensisijainen vetovastuu on sillä rehtorilla, jonka oppilaasta on kyse. Mikäli ensisijainen asterehtori ei ole paikalla, korvaa hänet toinen asterehtori. Tämän jälkeen vararehtorit. Mikäli kukaan asterehtoreista tai vararehtoreista ei ole paikalla, toimii kriisiryhmän koollekutsujana koulukuraattori.

Kriisiryhmään kuuluvat:

Kari Kumpulainen, johtava rehtori	**0294 483772**
Eija Kumpulainen, rehtori lukio (koollekutsuja)	0294 483774 / 040-5966233
Pasi Hieta, rehtori 7-9 (koollekutsuja)	0294 483773 / 044-5846502
Terhi Ylöniemi, vararehtori 7-9	0400159039
Sari Eskola, vararehtori lukio	0294488005/0453046767
Terhi Mikola, koulupsykologi	040 7033308 / 041-4338078
Mira Seikkula, koulukuraattori (2013-2014 Saija Heinonen)	040 7178962 / 040-5042311
Riitta Pääaho, terveydenhoitaja	044 7034581 /
Liisa Vilppola, erityisopettaja	040 5381378 / 040-536 2007
Tea Huttula, erityisopettaja	040 5384816 / 040-775 9758
Hanne Kokko, opinto-ohjaaja	040 8408537 / 040-560 0870
Anu Törmi, opinto-ohjaaja	040 8417897 / 040-8417897

Kriisiryhmän tehtävät

1. organisoi toiminnan kriisitilanteessa
2. laatii kriisisuunnitelman, huolehtii sen päivittämisestä lukuvuoden alussa
3. huolehtii siitä, että henkilökunnan kanssa käydään kriisiohjeet läpi lukuvuosittain
4. organisoi kriisikoulutuksen koulun henkilökunnalle
5. luo yhteydet paikallisiin yhteistyötahoihin
6. informoi oppilaita, vanhempia ja paikallisia yhteistyötahoja kriisisuunnitelmasta

3. TÄRKEITÄ PUHELINNUMEROITA

YLEINEN HÄTÄNUMERO	112
TERVEYSKESKUS, Kaijonharju	(08) 5584 4220
OULUN SEUDUN YHTEISPÄIVYSTYS	(08) 315 2655
OYS	(08) 315 2011/vaihde
* nuorisopsykiatrian poliklinikka	(08) 315 6806
* lastenpsykiatrian poliklinikka	(08) 315 5221
* psykiatrian päivystys	(08) 315 6707
LASTENSUOJELUN SOSIAALIPÄIVYSTYS	044 703 6235 (virka-aika) 112 (ilta/vkonlop.)
TAKSI	10041 0600-30081 (matkapuh.)
MYRKYTYSKESKUS	(09) 4711/vaihde (09) 471 977/suora
MIELENTERVEYSTOIMISTO	044 703 5940 (päivystys)
LASTEN JA NUORTEN PSYKIATRINEN TYÖRYHMÄ (24H)	044-703 5919
PERHENEUVOLA	044-703 6120
OULUN KRIISIKESKUS	(08) 312 0611
KRIISITYÖN JÄLKIPUINTIRYHMÄ	(08) 315 7378 / 315 7222
A-KLINIKKA JA NUORTEN PÄIHDEASEMA REDI 64	(08) 5584 6160
TURVAKOTI	(08) 561 5500 (24H)
PAKOLAISTOIMISTO, TULKKI	(08) 5584 41856 044-703 1860 (päivystys)
SEURAKUNTA, Lauri Kujala	040-541 1922/työ (08) 344 184/koti
TERVEYSTALO	030 633 9535

4. KRIISITIEDOTTAMINEN OULUN NORMAALIKOULULLA

Sujuva kriisitiedottaminen ja sen suunnitteleminen etukäteen on olennainen osa kriisin käsittelyä ja riskienhallintaa. Henkilökunnalla ja asianosaisilla on oltava olennainen tieto työn tekemisen ja kriisin käsittelyn kannalta. Kriisi ennakoimattomana, yhtäkkisenä tapahtumana synnyttää yksilöissä epävarmuutta sekä voimakkaan tiedontarpeen ja oikea tiedottaminen tuo turvallisuutta sekä ehkäisee turhien huhujen liikkeelle lähdön. Kriisin aiheuttaneet tosiasiat tulee kertoa asiallisesti mutta sensitiivisesti ja myötäeläen sekä varmistaa, että vastaanottaja saa tarvitsemansa tuen tilanteessa. Kriisiryhmä päättää tilannekohtaisesti eri tahoille kuten vanhemmille ja medialle tiedottamisesta. **Medialle tiedottaa kaikissa kriisitilanteissa ainoastaan johtava rehtori tai hänen määräämänsä henkilö.** Jos mediasta otetaan yhteyttä henkilökuntaan, tulee pidättäytyä vastaamasta ja ohjata yhteydenotto johtavalle rehtorille.

Tiedotuspuhelun ohjeistus

- Aloita sanomalla ”Olen pahoillani, kun joudun ilmoittamaan sinulle huonoja uutisia…” tai ”Myrskyn / tms. vuoksi…”

- Pyydä henkilöä ottamaan kynä ja paperia ja kirjoittamaan tarkasti tiedot, joita annat, mikäli hän joutuu soittamaan asiasta eteenpäin.

- Kerro tapahtumaa koskevat faktat, tärkeä tiedon tarve huomioiden:
    - mitä tapahtui
    - missä tapahtui
    - milloin tapahtui
    - kuka on kunnossa / loukkaantunut
    - mihin toimenpiteisiin aiotaan ryhtyä
    - miten voi auttaa
    - miten voi saada apua

- Ilmoita tulevista koko henkilökuntaa koskevista kokouksista ja että lisätietoja annetaan kokouksissa

- Muista, että puhelinpuusoitoissa ei spekuloida vaan välitetään vain tärkeä tieto!

Koulussamme kriisitiedottamisen tehtävät on jaettu seuraavalla tavalla:

JOHTAVA REHTORI Kari Kumpulainen p. **0294 483772**
REHTORI Eija Kumpulainen / 029 448 3774
REHTORI Pasi Hieta / 029 448 3773
- Tiedotusvastaava ja kriisiryhmän koollekutsuja
- virallinen tiedonlähde
- tarvittaessa tiedottaa mediaa (malli liitteessä 2) sekä turvallisuuspalveluita

Kriisiryhmän yhteyshenkilö Mira Seikkula (2013-2014 Saija Heinonen)
p. 029 448 3789 / 040-7178962
Tiedottaa muita kriisiryhmän jäseniä, mikäli kokousta ei heti saada kutsutuksi koolle

Oppilaan oma opettaja ja läheiset ystävät
- Oppilaan omaa opettajaa sekä läheisimpiä ystäviä tiedotetaan tapahtuneesta ennen muita opettajia ja oppilaita

Opettajien yhteyshenkilö
Liisa Vilppola
- tiedottaa henkilökuntaa ja antaa toimintaohjeet (malli liitteessä 3)

Ainekoordinaattoreiden yhteyshenkilö
Anu Törmi
- tiedottaa ainekoordinaattoreita ja antaa toimintaohjeet (malli liitteessä 3)

Ainekoordinaattorit
- Tiedottavat opetusharjoittelijoita

Muun henkilökunnan yhteyshenkilö
Tea Huttula
- tiedottaa koulun muuta henkilökuntaa sekä keittiö- ja siivoushenkilökuntaa ja antaa toimintaohjeet (malli liitteessä 3)

Luokanvalvojien / ryhmänohjaajien yhteyshenkilö
Hanne Kokko
- Tiedottaa luokanvalvojia / ryhmänohjaajia sekä yhteistyössä heidän kanssaan oppilaiden vanhempia ja vastaanottaa heidän puheluitaan tarvittaessa

Luokanvalvoja / ryhmänohjaaja
- Tiedottaa oppilaita ja heidän huoltajiaan rehtorin ohjeen mukaisesti

5. TOIMINTA ERILAISISSA KRIISEISSÄ

Toiminta kaikissa vakavissa kriisitilanteissa

Välitön toiminta ensimmäisenä päivänä

1 Mikäli kriisitilanne tapahtuu koulussa, hälytykset hoidetaan onnettomuuden luonteen mukaan ja annetaan ensiapu

2 Varmistetaan, että tieto on oikea

3 Tapahtuneesta tiedotetaan ensimmäiseksi rehtoria/vararehtoria

a. ketä/keitä tapaus koskee

b. mitä on tapahtunut

c. miten kaikki tapahtui

d. mitä tapahtumasta tiedetään

4 Rehtori/vararehtori kutsuu kriisiryhmän koolle tai tieto välitetään luvussa 4 olevan mallin mukaisesti esimerkiksi loma-aikoina. Tiedotetaan ainoastaan varmat faktat rehtorin kirjallisen mallin mukaisesti

5 Kriisiryhmä arvioi, millä tasolla (koko koulu, henkilökunta, luokka, yksittäinen oppilas, vanhemmat) psyykkistä tukea tarvitaan

6 Rehtori on yhteydessä kotiin (koti määrittelee toimintatapoja ja sen miten ja mitä tapahtuneesta kerrotaan)

7 Opettajien ja muun henkilökunnan yhteyshenkilöt tiedottavat opettajia ja muuta henkilökuntaa ja antavat tarkemmat toimintaohjeet

8 Luokanvalvojat tiedottavat oppilaita ja tarjoavat mahdollisuuden keskustella luokassa tapahtuneesta

- apuna voi olla tarvittaessa kriisiryhmän jäseniä
- oppilaita ei saa koskaan lähettää kotiin järkyttävän tapahtuman, esim. vakavan onnettomuuden jälkeen, ennen kuin asiasta on puhuttu koulussa
- aina tulee lisäksi varmistaa, ettei järkyttynyt nuori mene tyhjään kotiin

9 Välitön apu oppilaille; oppilaita ottaa vastaan yksin tai pienissä ryhmissä

- koulupsykologi Terhi Mikola, p. 040 703 3308
- koulukuraattori Mira Seikkula (2013-2014 Saija Heinonen), p. 040 717 8962
- kouluterveydenhoitaja Riitta Pääaho, p. 044 703 4581

10 Tarvittaessa vanhempien yhteyshenkilö tiedottaa oppilaiden vanhempia

11 Kuolemantapauksissa virastomestari huolehtii suruliputuksesta tiedottamisen jälkeen

12 Rehtori järjestää ensimmäisen päivän päätteeksi purkukokouksen henkilökunnalle, samalla suunnitellaan seuraavien päivien toiminta

Toiminta seuraavina päivinä

1 Vain rehtori / vararehtori saa antaa tietoja koulun ulkopuolelle esimerkiksi medialle

2 Rehtori huolehtii tarvittaessa psykologisen jälkipuinnin järjestämisestä oppilaille ja henkilökunnalle

3 Asian käsittelyä luokissa jatketaan tarpeen mukaan , avuksi voi pyytää kriisiryhmän jäseniä

4 Kriisiryhmä/luokanvalvoja(t) järjestävät tarvittaessa vanhempainillan kolmen päivän kuluessa tapahtuneesta

5 Seuranta

- kriisin vaikutukset voivat jatkua pitkään ja toipuminen on hyvin yksilöllistä. Opettajien on hyvä seurata oppilaiden hyvinvointia ja psyykkisen tuen tarvetta jopa kuukausia tapahtuneen jälkeen ja ottaa tarvittaessa yhteyttä koulukuraattoriin. Traumaperäistä stressihäiriötä voidaan kartoittaa esim. itsearviointilomakkeella (lomake oppilaita varten liite 7, henkilökuntaa varten liite 8).
- toimintatapoja: yksilö- ja ryhmäkeskustelut, luova ilmaisu eri oppilaineissa, koulun oppilashuollon palvelut, ulkopuolisten asiantuntijoiden apu

6 Kriisiryhmä arvioi toimintaa

- kriisitoiminnan dokumentointi, raportointi ja arkistointi
- pohditaan kriisitoiminnan kehittämistarvetta

Kun seuraavaksi käsitellään erilaisia kriisitilanteita, kaikkia edellä mainittuja asioita ei toisteta uudelleen. **Kaikissa kriisitilanteissa edetään luvussa 4 esitetyn tiedotuskaavion mukaisesti.**

Vakava sairaus

Oppilaan vakava sairaus

- rehtori/luokanvalvoja sopii huoltajien kanssa, mitä kerrotaan oppilaille; kunnioitetaan oppilaan omaa mielipidettä
- tärkeää kertoa oppilaille faktat asiasta, terveydenhoitajaa voi pyytää avuksi
- rohkaistaan ja autetaan luokkatovereita pitämään yhteyttä sairaaseen oppilaaseen
- jatkossa oppilaille tarjotaan mahdollisuus tukea antavaan keskusteluun koulukuraattorin kanssa. Opettajat voivat ohjata oppilaan koulukuraattorin luo, mikäli huolta ilmenee.

Henkilökuntaan kuuluvan vakava sairaus

- rehtori sopii henkilön/perheen kanssa, mitä kerrotaan henkilökunnalle ja tarvittaessa oppilaille
- rehtori tiedottaa henkilökuntaa työterveyspalveluista, joista mahdollista saada psyykkistä tukea

Oppilaan/henkilökuntaan kuuluvan läheisen vakava sairaus

- tapahtuneesta tiedotetaan asianomaisen luvalla
- on hyvä muistaa, että läheisen vakava sairaus voi vaikuttaa sekä oppilaan että henkilökuntaan kuuluvan työskentelyyn
- luokanvalvoja tai aineenopettaja voi jatkossa ohjata oppilaan tarvittaessa koulukuraattorin vastaanotolle
- henkilökuntaan kuuluva voi ottaa halutessaan yhteyttä työterveyspalveluihin

Kuolemantapaukset

Oppilaan kuolema

- rehtori/luokanvalvoja on yhteydessä kotiin ja sopii mitä asiasta tiedotetaan
- luokanvalvoja käsittelee asiaa luokassa, avuksi voi pyytää kriisiryhmän jäsentä (katso liite 9)
- erityisesti kuolleen oppilaan luokassa surevien oppilaiden tukeminen
    - opettajan on hyvä käydä läpi oppilaiden välittömiä ajatuksia ja tunteita
    - tilaa ja aikaa surun ilmaisulle, muistelulle
    - rituaalit auttavat työstämään surua. Suositeltavia rituaaleja mm.
        - kynttilä ja kuva kuolleen oppilaan pulpetilla
        - kirjeen kirjoittaminen vainajalle/vainajan perheelle
        - piirustukset, kirjoitelmat ja runot
- kriisiryhmä ja luokanvalvoja järjestävät yhteisen muistotilaisuuden, jossa esim. rehtorin muistosanat, papin puhe, laulu- tai musiikkiesitys. Avuksi voi pyytää kriisiryhmää. Jos oppilas on kuollut loman aikana, muistotilaisuus on syytä pitää pian koulun alettua
- hautajaisiin osallistumisesta on hyvä sopia menehtyneen oppilaan vanhempien kanssa. Hautajaisiin osallistuvalla oppilaalla tulee olla vanhempi tai muu aikuinen mukana (kutsu liitteessä 11). Luokissa on hyvä keskustella etukäteen hautajaiskäytännöistä.
- opettajat voivat jatkossa ohjata oppilaita tarvittaessa koulukuraattorille tai koulupsykologille yksilö- tai ryhmäkäynneille. Oppilaille on mahdollista perustaa myös sururyhmä.
- henkilökuntaan kuuluva voi ottaa halutessaan yhteyttä työterveyspalveluihin

Henkilökuntaan kuuluvan kuolema

- rehtori sopii omaisten kanssa mitä asiasta tiedotetaan
- kriisiryhmä järjestää muistotilaisuuden (vrt. oppilaan kuolema)
- kuten oppilaidenkin kuolemantapauksissa rituaalit auttavat surutyössä
- oppilaiden suru oman opettajan tai jonkun muun kouluyhteisön työntekijän menetyksestä voi olla voimakasta. Jos opettaja on kuollut, on sovittava kuka auttaa vainajan tilalle tulevaa opettajaa luokan työstäessä suruaan
- opettajat voivat ohjata oppilaita tarvittaessa jatkossa koulukuraattorille tai koulupsykologille yksilö- tai ryhmäkäynneille.
- henkilökuntaan kuuluva voi ottaa halutessaan yhteyttä työterveyspalveluihin

Oppilaan/ henkilökuntaan kuuluvan läheisen kuolema

- tapahtuneesta tiedotetaan asianomaisen luvalla. Luokanvalvoja voi olla yhteydessä kotiin ja sopia, käsitelläänkö asiaa luokassa.
- on hyvä muistaa, että läheisen kuolema voi vaikuttaa sekä oppilaan että henkilökuntaan kuuluvan työskentelyyn
- opettajat voivat ohjata oppilaan jatkossa tarvittaessa koulukuraattorille tai koulupsykologille
- henkilökuntaan kuuluva voi ottaa halutessaan yhteyttä työterveyspalveluihin

Itsemurha tai sen yritys

- henkilökunnan on ilmoitettava vanhemmille ja tarvittaessa oltava yhteydessä lastensuojeluun, jos lapsella on itsetuhoisia ajatuksia. Koulukuraattori voi auttaa jatkohoitoon ohjaamisessa
- itsemurhavaarassa olevan henkilön tunnistaminen, katso liite 11
- rehtori sopii omaisten kanssa, miten itsemurhaa tai sen yritystä käsitellään
    - siinä luokassa, jota kriisi eniten koskettaa
    - muissa luokissa ja työyhteisössä
- luokanvalvojan on hyvä keskustella itsemurhaan liittyvistä faktoista ja myyteistä luokassaan (ks. liite 12). Avuksi voi pyytää kriisiryhmän jäsentä.
- muistotilaisuus ja rituaalit auttavat asian käsittelyssä.
- opettajat voivat ohjata oppilaan jatkossa tarvittaessa koulukuraattorille, riskissä oleviin oppilaisiin kiinnitettävä erityistä huomiota
- henkilökuntaan kuuluva voi ottaa halutessaan yhteyttä työterveyspalveluihin

Muut kriisit perheessä

Muu kriisi oppilaan perheessä

- asia ei vaadi virallista tiedottamista
- on hyvä muistaa, että kriisi oppilaan perheessä voi vaikuttaa hänen koulutyöskentelyynsä
- tällaisia mahdollisia kriisejä ovat mm. vanhempien avioero, huostaanotto, perheväkivalta, muutokset perheen ihmissuhteissa ja elinolosuhteissa
- luokanvalvojan on hyvä tarkkailla oppilasta ja ohjata hänet tarvittaessa koulukuraattorille
- Huom! Henkilökunta on velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen, jos on **epäily** lapsen hyväksikäytöstä, perheväkivallasta tai muusta lapsen terveyttä ja turvallisuutta uhkaavasta tekijästä.

Muu kriisi henkilökuntaan kuuluvan perheessä

- asia ei vaadi virallista tiedottamista
- on hyvä muistaa, että myös työntekijän perheessä voi tapahtua muutoksia, jotka saattavat vaikuttaa työssä suoriutumiseen
- henkilökuntaan kuuluva voi hakea apua työterveyspalveluista

Vakavat onnettomuudet

Vakava onnettomuus tai sen uhka

- esim. tulipalo, pommiuhka, liikenneonnettomuus, erilaiset tapaturmat
- mikäli onnettomuus tapahtuu koulussa, hälytykset hoidetaan onnettomuuden luonteen mukaan, annetaan ensiapu ja asiasta tiedotetaan rehtoria. Jatkotiedotus tiedotuskaavion (luku 4) mukaisesti.
- viimeisen kolmen vuoden aikana ensiapukoulutuksen saaneet henkilöt koulussamme: **???**
- onnettomuuden silminnäkijöiden hoito; erityisopettajat ottavat vastuun silminnäkijöistä, heidän kuuntelemisestaan ja mahdollisesta kotiin saattamisestaan
- kriisiryhmä sopii tilannekohtaisesti asian käsittelystä luokissa ja antaa ohjeistuksen opettajille
- mikäli onnettomuus tapahtuu kouluajan ulkopuolella, selvitetään faktat, tiedotetaan tiedotuskaavion mukaisesti (luku 4) ja kriisiryhmä päättää asian käsittelystä koulussa ja mahdollisista jatkotoimenpiteistä
- mikäli tapaus tapahtuu kouluretken tai leirikoulun aikana vastuuopettajan on välittömästi otettava yhteyttä kotiin ja rehtoriin, jotka sopivat jatkotoimista
- opettajat voivat ohjata oppilaan jatkossa tarvittaessa koulukuraattorille
- henkilökuntaan kuuluva voi ottaa halutessaan yhteyttä työterveyspalveluihin

Puhelimitse tuleva uhkaussoitto

- Puheluun vastaava henkilö:
- pidä soittaja linjalla mahdollisimman pitkään
- ilmoita rehtorille
- kirjoita uhkaus sanasta sanaan muistiin (kirjaamislomake liitteenä ja näkyvillä henkilökunnan työtiloissa)
- selvitä mahdollinen uhkauksen toteuttamisen aika ja paikka
- arvioi soittajan sukupuoli, ikä, kulttuuritausta, taustaäänet, äänensävy (lomakkeella)
- jos soittaja ilmoittaa olevansa koulurakennuksessa, ilmoita virastomestarille → virastomestari ilmoittaa asiasta kiinteistöhuollolle ja Senaatti-kiinteistölle
- Rehtori / vararehtori / puhelimeen vastannut henkilö:
- soittaa 112
- antaa henkilökunnalle (ja oppilaille) hälytyssignaalin
- antaa käskyn rakennuksen evakuointiin tai ohjeistaa pysymään luokissa ovet lukittuina
- soittaa paloharjoituksen alkavaksi 15 minuuttia ennen uhattua aikaa, jos aika tiedetään
- Rakennus evakuoidaan huomaamattomasti, esim. valoja ei sytytellä tai sammutella

Alueella tapahtuvat onnettomuudet

- oppilaiden ja henkilökunnan toimintakykyyn voivat vaikuttaa myös laajemmin alueella tapahtuvat onnettomuudet, jotka eivät kosketa suoranaisesti koulun jäseniä
- tällaisia onnettomuuksia voivat olla mm. alueelliset suuronnettomuudet, lasten ahdistelutapaukset, henkirikokset ja muut vakavat rikokset
- kriisiryhmä sopii tilannekohtaisesti asian käsittelystä luokissa ja antaa ohjeistuksen opettajille
- opettajien on hyvä tarkkailla oppilaita ja ohjata oppilas tarvittaessa koulukuraattorille.
- henkilökuntaan kuuluva voi hakea apua työterveyspalveluista

Kansallinen/kansainvälinen onnettomuus tai sen uhka

- noudatetaan mahdollista virallista valtakunnallista ohjeistusta
- muissa tapauksissa kriisiryhmä sopii tilannekohtaisesti jatkotoimista sekä asian käsittelystä luokissa ja antaa ohjeistuksen opettajille
- jos kriisi koskettaa erityisesti oppilasta tai henkilökunnan jäsentä, apua voi saada koulukuraattorilta ja työterveyspalveluista

Muut kriisit koulussa

Lisätietoa asioiden hoitamisesta koulun kriiseissä saat liitteestä 13.

Koulukiusaaminen

- *tahallista* ja *toistuvaa* oppilaaseen kohdistuvaa negatiivista toimintaa
- koulun aikuisilla on velvollisuus puuttua välittömästi kiusaamiseen (voi ohjata **vertaissovitteluun tai ilmoittaa KiVa-tiimille**)
- lievissä tapauksissa luokanvalvoja voi käsitellä asiaa yksilö- ja luokkatasolla tai tehdä vertaissovittelupyynnön oppilaille (ks. liite 14).
- vakavammissa tapauksissa opettaja ohjaa tapauksen KiVa-tiimille (koulukuraattori + 7.lk luokanvalvojat)
- lisätukea tarvitsevan oppilaan voi ohjata koulukuraattorille.
- luokanvalvoja tai koulukuraattori on yhteydessä kotiin kiusaamiseen liittyen
- Pitkään jatkuva ja vakava kiusaaminen kuuluu lastensuojelulle ja poliisille, joille rehtori tai muu asiaa hoitanut työntekijä tai oppilaan vanhempi ilmoittaa
- kiusaamisen vastaisen työn vaiheet
    - ongelman ennnaltaehkäisy ja myöntäminen todeksi (sellaista koulua ei olekaan, jossa kiusaamista ei esiinny)
    - sitoutuminen ehdottomaan päätökseen, ettei kiusaamista hyväksytä
    - selvitys/tutkimus kyselyillä aika ajoin
    - todettuun kiusaamiseen puuttumisen menetelmien valinta
    - varsinaiset toimenpiteet
    - seuranta

Työpaikkakiusaaminen

- koko työyhteisöllä on vastuu hyvästä työilmapiiristä ja velvollisuus huomatessaan puuttua työpaikkakiusaamiseen
- työpaikkakiusaamistilanteissa apua voi hakea rehtoreilta (Kari Kumpulainen, Eija Kumpulainen, Pasi Hieta), normaalikoulun luottamusmieheltä (Matti Ojakoski), työsuojeluasiamieheltä (Jarmo Mustikka) tai -valtuutetulta sekä työterveyspalveluista
- tarkempia toimintaohjeita voit katsoa liitteestä 15

Väkivaltatilanteet ja –uhkailut

- oppilas tai henkilökuntaan kuuluva voi joutua oppilaan tai hänen huoltajansa väkivallan tai uhan kohteeksi
- lievissä tapauksissa asia hoidetaan koulun sisäisenä asiana rehtorin ohjaamana
- asiasta tiedotetaan asianosaisten oppilaiden vanhempia
- vakavissa tapauksissa (vamman tuottamus tai vakava uhkaus) rehtori on yhteydessä poliisiin ja asiaa koululla hoitanut henkilö lastensuojeluun
- opettaja voi ohjata oppilaan jatkossa tarvittaessa koulukuraattorille
- henkilökuntaan kuuluva voi hakea apua työterveyspalveluista

Raiskaus

- Raiskaus on koulussa käsiteltävä kriisi vain, jos
    - raiskaus tapahtuu koulualueella
    - raiskauksen uhri tai hänen läheisensä (perhe, ystävät) pyytävät apua
    - huhut ja myytit leviävät laajasti ja ovat vahingollisia
    - oppilaat näkevät poliisin tai sairaankuljetuksen toimivan
- Raiskaus pyritään hoitamaan koulussa mahdollisimman vähällä väellä ja erityisen hienotunteisesti. Uhrin henkilöllisyyttä suojellaan ja salassapito on EHDOTONTA.
- Jos raiskaus tapahtuu koulualueella, ilmoitetaan siitä välittömästi poliisille sekä kouluterveydenhoitajalle / koulukuraattorille ja rehtorille
- Kriisiryhmä valitsee keskuudestaan uhrille läheisimmän jäsenen keskustelemaan hänen kanssaan siitä, millaista apua hän ja hänen läheisensä haluavat ja tarvitsevat
- Järjestetään koulussa tila kriisiapua tarvitseville ja heidän kanssaan työskentelevälle kriisiryhmän jäsenelle sekä järjestetään heille mahdollisuus olla pois oppitunneilta kriisiavun saamiseksi
- Uhrin kanssa toiminut kriisiryhmän jäsen hoitaa koulun ulkopuolisiin palveluihin ja hoitoon ohjaamisen (sairaala, terapia tms.) sekä alle 16-vuotiaan ollessa kyseessä tekee lastensuojeluilmoituksen
- Raiskauksen uhria voi opastaa olemaan itse yhteydessä Raiskauskriisikeskus Tukinaiseen:
    - maksuton kriisipäivystys 0800-97899 (ma-to klo 9-17 ja pe-su klo 17-24)
    - maksuton juristipäivystys 0800-97895
    - Tukinaisesta voivat auttajat itsekin konsultoida tarkempia ohjeita raiskauksen uhrin kanssa toimimiseksi

Ulkopuolisen henkilön aiheuttama uhka koulussa tai lähialueella

- esim. alueella liikkuu huumeidenvälittäjä, häiriköitä tai muuten pelkoa herättäviä henkilöitä
- kriisiryhmä arvioi tiedottamisen tarpeen ja laajuuden ja ohjeistaa luokanvalvojia. Ks luku 4.
- rehtori ilmoittaa asiasta poliisille ja tarvittaessa muille viranomaisille
- opettaja voi ohjata oppilaan jatkossa tarvittaessa koulukuraattorille
- henkilökuntaan kuuluva voi hakea apua työterveyspalveluista

Aseistetun tai aggressiivisen henkilön tunkeutuminen koulualueelle

- Arvioi tilanne
- Ilmoita paikalla olevalle, ensimmäisenä löytämällesi rehtorille / vararehtorille

- Rehtori antaa henkilökunnalle (ja oppilaille) hälytyssignaalin ”SUNNUNTAIN KOULUTUS PIDETÄÄN LUOKISSA”→ ovet lukkoon, mennään lattialle matalaksi, ei liikkumista TAI ”SUNNUNTAIN KOULUTUS ON SIIRRETTY URHEILUKENTÄLLE/ALAKOULULLE” tms. → poistutaan ilmoitettuun paikkaan mahdollisimman nopeasti ja huomiota herättämättä
- Rehtori soittaa 112
- Virastomestari eristää epäillyn, jos mahdollista, sulkemalla ovia
- Rehtori tai hänen määräämänsä henkilö toimittaa poliisille koulun ja koulualueen pohjapiirustuksen, joka on saatavilla kansliassa ja vahtimestareiden kopissa
- Koulun henkilökunta **ei saa** kierrellä rakennuksessa uhan aikana
- Rehtori laatii raportin tilanteesta jälkeenpäin oppilaiden vanhemmille, lähialueen kouluille sekä medialle
- **Mikäli kohtaat uhkaavan henkilön:**
    - *vältä sankariutta*
    - *älä uhkaa, pakota, kosketa tai korota ääntäsi*
    - *säilytä turvallinen välimatka*
    - *vältä nopeita tai yllättäviä liikkeitä*
    - *säilytä rauhallisuus*
    - *pyri poistumaan tilanteesta turvalliseen paikkaan*
    - *hälytä apua / ilmoita rehtorille*

Mielenterveysongelmat

- tietoa mielenterveysongelmien tunnistamisesta liitteissä 16
- jos herää huoli oppilaan psyykkisestä hyvinvoinnista, tulee olla yhteydessä kotiin ja ohjata oppilas tarvittaessa koulukuraattorille tai koulupsykologille
- jos herää huoli työkaverin psyykkisestä hyvinvoinnista, olisi hyvä keskustella asianomaisen ja/tai hänen läheistensä kanssa ja ohjata tarvittaessa työterveyshuollon palveluihin.

Päihteet

- jos oppilas tulee päihteiden vaikutuksen alaisena tai hänellä on hallussaan päihteitä opettajan on välittömästi ilmoitettava asiasta jollekin kriisiryhmän jäsenelle. Rehtori tai muu kriisiryhmän jäsen ilmoittaa asiasta vanhemmille sekä tarvittaessa lastensuojeluun ja poliisille. Huumeiden käytöstä tai hallussapidosta tulee aina tehdä rikosilmoitus. Päihteiden käytön tunnusmerkkejä liitteessä 17.
- rehtori tai joku kriisiryhmän jäsenistä selvittää, mistä päihteet on saatu

- kriisiryhmä arvioi jatkotoimenpiteiden (mm. asian laajempi selvittely ja käsittely luokissa, yhteydenotto koteihin, ohjaaminen koulukuraattorille tai koulun ulkopuolisiin tukipalveluihin) tarpeen

Poissaolot

- mikäli oppilaalla on runsaasti aiheettomia poissaoloja,
  1. luokanvalvoja on yhteydessä kotiin ja keskustelee vanhempien kanssa tukitoimenpiteistä
  2. luokanvalvoja on yhteydessä oppilashuoltoryhmään, joka pohtii oppilaan tuen tarvetta ja sopii, kuka/ketkä jatkaa työskentelyä oppilaan ja vanhempien kanssa
  3. oppilas ohjataan kouluterveydenhoitajalle/-lääkärille ”koulukuntoisuuden” selvittämiseksi
  4. haetaan yhdessä vanhempien kanssa ulkopuolista asiantuntija-apua (perheneuvola, lastenpsykiatria, lastensuojelu)
  5. oppilaalle voidaan laatia pedagoginen arvio

Oppilaan poistaminen tunnilta

- Jos opettaja poistaa oppilaan luokasta oppitunnin jäljellä olevaksi ajaksi, on huolehdittava, että oppilas on aikuisen valvonnassa. Oppilas voidaan toimittaa tilanteen mukaan esimerkiksi jonkun oppilashuoltoryhmän jäsenen luo.
- Perusopetuslain 36 b §: ”Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.”
- Jos oppilaalta evätään osallistuminen opetukseen enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, rehtori sopii em. henkilöiden kanssa opiskelun järjestämisestä ja valvonnasta.
- Oppilaan poistaminen tunnilta ja opetukseen osallistumisen evääminen käsitellään aina jälkikäteen opettajan ja oppilaan välisissä keskusteluissa, joihin osallistuu tarvittaessa oppilashuoltohenkilöstön edustaja / edustajia. Myös vanhempien kanssa on hyvä keskustella asiasta.
- mikäli oppilaan tuntityöskentely on jatkuvasti muita häiritsevää, on hyvä kääntyä oppilashuoltoryhmän puoleen

Koskelan koulu

Toimintaohje koulun poikkeustilanteisiin

Tämä suunnitelma / toimintaohje päivitetään 1.8.2013 mennessä, kun Koskelan normaalikoulun henkilöstö on rekrytoitu ja koulutuksen järjestäjäksi on varmistunut Oulun yliopisto.

Koulun toimintavalmius poikkeustilanteissa

Poikkeustilanteiden toimintavalmiuden kehittämistä, ylläpitämistä ja toiminnan organisointia varten koulussa/työpaikalla toimii **sovittu työryhmä, esim. valmiusryhmä**, joiden jäsenistä osa voi olla koulun turvallisuustiimin jäseniä, esim. tiimin vetäjä ja työyhteisövaltuutettu. Rehtori/esimies toimii ao. työryhmän/valmiusryhmän vetäjänä. Rehtorille/esimiehelle on aina määritelty varahenkilö ja hänelle edelleen varahenkilöt. Valmiusryhmänä voi toimia myös koulun oppilashuoltoryhmä, osa siitä, laajennettu oppilashuoltoryhmä, kuitenkin selkeästi määriteltynä.

Toimintaohjeista tiedotetaan oppilaille/opiskelijoille sekä vanhemmille esim. tiedotteissa, vanhempainilloissa ja/tai koulun Internet-sivuilla. Koska tilanteen voi kohdata ensimmäisenä myös oppilas/opiskelija, on heidän hyvä tietää, miten toimitaan avun saamiseksi.

Koulun/työpaikan valmiusryhmä:

- toimii asiantuntijana poikkeustilanteissa
- laatii kirjallisen toimintaohjeen poikkeustilanteita varten
- päivittää ohjeen (yhteystiedot, koulun olosuhteissa tapahtuneet muutokset)
- kirjaa ryhmän sisäisen työnjaon, vastuut ja viestintäketjun
- selvittää poikkeuslanteissa tärkeät yhteistyötahot
- hoitaa henkilöstön perehdyttämisen toimintaohjeeseen
- tiedottaa suunnitelmasta oppilaille/opiskelijoille, vanhemmille ja yhteistyökumppaneille
- arvioi toteutettuja toimia ja tekee toimintaohjeeseen tarvittavat muutokset

Miten poikkeustilanteen voi tunnistaa?

Tilanne voi kehittyä hiljakseen ja aluksi huomaamatta (mielenterveyden ongelmat, sosioemotionaaliset ongelmat).

Tilanne syntyy äkillisesti (yksilötasolla sairauden puhkeaminen, onnettomuudet tai kuolemantapaukset, tai ryhmätasolla koko koulua koskettavat tapahtumat, suuronnettomuudet tai kansainväliset kriisitilanteet).

Tilanne voi koskettaa yksilöä (oppilas, opettaja tai muu henkilökunta), perhettä, luokkaa, koulua, ympäröivää yhteisöä tai koko kansaa, tai joitakin niistä yhdessä.

Poikkeustilanne voi näyttää hyvin pieneltä (onnettomuudesta pelastuminen, henkilökohtainen sairaus) tai liiankin suurelta (suuronnettomuus, kansainväliset konfliktit).

Tapahtuma on uskallettava kohdata mahdollisimman nopeasti; kiertämällä tai kieltämällä ongelmat vain pahenevat ja auttaminen vaikeutuu. Tilanne ei ole koskaan ohi heti ja jälkivaikutukset ulottuvat vuosien päähän.

Koulun valmiusryhmän tehtävät poikkeustilanteessa

➲ nopea reagointi sattuneeseen
➲ toiminnan organisointi
➲ tilanteen vakavuuden arvioiminen
➲ oikean tiedon kerääminen ja tiedottaminen
➲ lisäavun hakeminen
➲ välittömistä henkisen tuen tarpeista ja mahdollisista jatkotoimista huolehtiminen
➲ rehtori/esimies tai varahenkilö toimii ryhmän johtajana ja vastaa johtamisesta koulutasolla
➲ rehtori/valmiusryhmä tai varahenkilö edustaa koulua ulospäin ja vastaa tiedottamisesta – erityisesti tiedotusvälineille!

➲ Valmiusryhmä ja vastuuopettaja(t) sopivat yhdessä menettelytavoista:
- asian kertominen oppilaille (yksilölle/luokalle/koululle) – (kuka – miten)
- ulkopuolisen avun käyttö (mahdollisimman varhain)
- muistotilaisuudet, tervehdykset, käynnit

¤ Vanhemmille asiasta kerrotaan mahdollisimman pian:

- pienissä/pientä ryhmää koskevissa asioissa puhelimella tai kirjallisesti
- suurissa/koko koulua koskevissa asioissa vanhemmat kutsutaan kouluun

*** Kirjemalleja lopussa!***

MEMO!

- **Turjo –tiimille on ilmoitettava poikkeuksellisesta tapahtumasta**
- Turjo- tiimi voi antaa tai siltä voi kysyä viestintäohjeita - seuraa sähköpostia
- huomioi kaupungin/opetustoimen viestintäohjeet

Poikkeustilanteen sattuessa on selvitettävä seuraavia asioita:

1. **Ketä** tapaus koskee?
   - oppilasta, opettajaa, muuta henkilökuntaan kuuluvaa, ulkopuolista henkilöä

2. **Mitä** on tapahtunut?
   - minkälainen tapaus on kysymyksessä?

3. **Miten** kaikki tapahtui?
   - koulussa vai sen lähellä - vai kotona?
   - onko tapaus suuronnettomuus vai tietoinen teko (väkivaltaa, murha tms.)?

4. **Mitä tapahtumasta tiedetään?**
   - mitä tietoja opettajille ja oppilaille on kerrottu tai mitä he muuten tietävät asiasta?

Kysy huoltajilta tai omaisilta lupa asiasta tai tapahtuman syystä kertomiseen ja miten tilanteeseen puututaan – keskustellaanko asiasta koulussa

Poikkeustilanne ei ole ohitse, kun asiasta on kerrottu ja ulkopuolinen apu on tullut paikalle. Seurantaa tarvitaan jopa usein vuosien ajan.

YLEISET TOIMINTAOHJEET POIKKEUSTILANTEESSA

SUOJAA OPPILAAT

SOITA 112

OTA YHTEYS KOULUN VALMIUSRYHMÄÄN

Koulun valmiusryhmän jäsenet ja puhelinnumerot:

Rehtori: Esko Silvola	**044 7039250**
Vararehtori/henkilö: Terho Granlund	044 7039 257
Varahenkilö: Arja Järvenoja	044 2933503
Jouni Lehto, työyhteisövaltuutettu	040 5572856
Sari Siira-Hiitola, erityisopettaja	044 7039253
Kirsti Myllyniemi, kouluterveydenhoitaja	044 7034618
Johanna Timonen, koulukuraattori	044 7039003

TIEDOTA
TURJO-TIIMIÄ
sikuturjo@ouka.fi

Ota yhteys yhteen heistä.

johtaja Mika Penttilä	**0447039012**
valmiuspäällikkö Jari Haapalainen	**0447039313**
työsuojelupäällikkö Jussi Alikoski	**0447039642**
turvallisuusasiantuntija Markku Niskavaara	**0447039891**

TYÖNTEKIJÖITÄ KOSKEVAN JÄLKIPUINNIN OSALTA YHTEYS TYÖTERVEYTEEN

Työterveyshuollon päivystys	**044 7624872**

Puhelin on avoinna arkisin klo 07-21 ja viikonloppuisin 09-22.
Psykologinen jälkipuinti on ryhmäkokous tai yksilötapaaminen, joka järjestetään traumaattisten tilanteiden jälkeen. Esimies ottaa yhteyden työterveyshuoltoon mahdollisimman pian vakavan tapaturman, kuolemantapauksen tai muun työyhteisöä järkyttäneen tapahtuman jälkeen jälkipuintitarpeen arvioimiseksi.

KAUPUNGIN KRIISIRYHMÄÄN YHTEYS 112 KAUTTA

Oulun kaupungin kriisityöryhmä päivystää arkisin klo 8-18.
Kriisityöryhmä tulee auttamaan uhria, omaisia sekä läheisiä selviytymään äkillisistä kriisitilanteista kuten äkillinen kuolema, itsemurha, liikenneonnettomuudet tai väkivaltatilanteet.

OYS:an YHTEISPÄIVYSTYS

OYS:an yhteispäivystys	**(08) 315 2655**

Muina aikoina voit ottaa yhteyttä yhteispäivystykseen.

MUUT TÄRKEÄT YHTEYSTIEDOT:

SEURAKUNTA
Päivystävä pappi *ma-pe klo 9.30-12, ma klo 15-17:*

	Tuomiokirkkoseurakunta	*(08) 3161 402*
	Karjasillan seurakunta	*(08) 5313 213*
Päivystävä sairaalapastori 24	*Oulujoen seurakunta*	*(08) 5313 512*
OPPILASHUOLLON PALVELUT	*Tuiran seurakunta*	*(08) 5314 613*
Oppilashuollon palvelupäällikkö		
Vastaava koulupsykologi		
Vastaava koulukuraattori		
Koulupsykologi	Takalo Tuula	044 7039670
Koulukuraattori	Raninen Sari	044 7039667
Terveydenhoitaja	Aho Marika	044 7039003
Terveysasema		
	Johanna Timonen	
LASTENSUOJELU Sosiaalityöntekijä päivystää ar lanteissa, ensisijaisesti lastens klo 16-22, la klo 16-02 ja su kl tys	Kirsti Myllyniemi	044 7034618
	Tuiran terveysasema	
Alueen lasten-suojeluasema	päivystys	044 703 6235
	Pohjoinen lastensuojeluasema (Tuirankartano)	

Opetustoimen kriisiviestintä

Kriisiviestintä on **tehostettua viestintää** äkillisessä tilanteessa, jossa Oulun kaupungin toimintaedellytykset tai muu etu on uhattuna. Oulun kaupungilla on kriisiviestinnän ohje (kh 26.3.07 § 176). Kriisiviestinnän päätavoitteena on antaa julkisuuteen oikea mielikuva tilanteesta sekä turvata Oulun kaupungin eri hallintokuntien ja yksikköjen toiminta ja tiedonkulku.

Kun jossain koulussa tai oppilaitoksessa on tapahtunut kriisiviestintää vaativa asia (esimerkiksi tulipalo, ruokamyrkytys, pommiuhka, väkivaltainen teko):

- **Rehtori** ilmoittaa tapahtuneesta mahdollisimman pian opetustoimenjohtajalle, opetustoimen tiedottajalle ja opetustoimen turvallisuusjohtamisen tiimille (TURJO) sekä hoitaa asian tiedottamisen omalle henkilöstölle, oppilaille ja huoltajille.
- **Opetustoimenjohtaja arvioi yhdessä tiedottajan ja TURJO-tiimin kanssa** tilanteen viestinnällisen merkityksen, reagoinnin tarpeen ja laajuuden. He vastaavat asian tiedottamisesta koko henkilöstölle ja tarvittaessa opetustoimen ulkopuolelle. Jos tilanne vaatii tiedottamista opetustoimen ulkopuolelle, ilmoitetaan myös kaupungin johdolle ja/tai viestintäjohtajalle. Samalla sovitaan kuka vastaa mistäkin, kenelle puhelinkeskus ohjaa kyselyt ja kuka antaa yhteisön nimissä lausuntoja.
- Vakavissa kriisitilanteissa kaupungin **viestintäjohtaja** käynnistää viestintätoimet, laatii tiedotteet tapahtumista ja huolehtii yhteyksistä joukkoviestimiin tai huolehtii, että kriisihallintokunnassa käynnistetään vastaavat toimet. Vakavissa kriisitilanteissa perustetaan erillinen tiedotuspiste, jossa on määräajoin saatavissa tietoa tilanteen kehittymisestä.

Kriisiviestinnässä hallintokunnan johdon tulee ottaa tiedottamisen ohjat käsiinsä heti. Johdon on hyvä tulla julkisuuteen viimeistään silloin, kun asia alkaa kiinnostaa viestimiä. Tapahtumista tulisi kertoa joukkoviestimille ennen kuin ne ovat ehtineet kuulla asiasta tai ottaneet itse yhteyttä.

Jokaisella Oulun kaupungin koululla ja oppilaitoksella on ohjeistus kriisiviestinnän varalta.

Kriisejä ei voi määrittää yleisellä tasolla, vaan jokaisen hallintokunnan on kartoitettava omat todennäköiset kriisitilanteet. Opetustoimea koskevat todennäköisimmät kriisit:

- oppilaaseen tai opettajaan kohdistunut vakava teko: väkivalta, ahdistelu, kiusaaminen tai tapaturma
- suuronnettomuus, joka vaatii useita oppilas- ja/tai opettajauhreja
- pommi tai sen uhka
- opetustoimen kannalta vahingollinen siviilikäräjöinti
- opetustoimen työntekijää vastaan nostettu rikossyyte
- mediakriisi: epäkohdat, virheelliset uutiset tai huhut alkavat hallita julkisuutta häiriten normaalia palvelutoimintaa
- työntekijöiden "paljastukset"
- työsuojelusäännösten laiminlyönnit

Jälkityö

OPPILASTA KOSKEVAT ASIAT

Oppilasta koskeva onnettomuus

Ensin:

- aloita ensiapu - oppilaan tila on saatava vakaaksi
- päävastuu oppilasta sillä hetkellä opettaneella opettajalla
- estä muiden oppilaiden tulo onnettomuuspaikalle
- pyydä rehtoria tai muita opettajia/henkilökuntaa avuksi
- tilaa tarvittaessa ambulanssi tai järjestä kuljetus terveyskeskukseen muulla tavoin
    - YHTEYS KOTIIN MAHDOLLISIMMAN PIAN!
    - yhteystiedot oppilasluettelossa luokassa (päiväkirja) tai kansliassa
- selvitä mitä tapahtui, kuka näki tapahtuneen ja muut mahdolliset osalliset
- Huomioi, että onnettomuus on voinut tapahtua koulun ulkopuolellakin!

Seuraavaksi:

- kerro asiasta rehtorille tai varahenkilölle
- sovi menettelytavoista (tiedottaminen oppilaille/muille)
- ko. luokan/luokkien oppilaiden kanssa keskustellaan asiasta mahdollisimman pian
    - oppilaille kerrotaan tapahtuneesta selkeästi ja konkreettisesti
    - anna oppilaiden puhua tunteistaan ja ajatuksistaan vapaasti
    - selvitä tosiasiat - hälvennä huhut
    - huolehdi tarvittaessa turvallisesta kotiin menosta

Jälkityö:

- jälkikeskustelu henkilökunnan ja ko. luokan/luokkien kanssa 1-3 vuo rokauden sisällä, jos tarve vaatii - varsinkin äkillisissä tapauksissa
- huomioi ulkopuolisen asiantuntijan ohjeet
- hoidetaan koulukyyditys ja muut erityisjärjestelyt -
- huolehditaan oppilaan koulunkäynnistä jos onnettomuutta seuraa pitkä poissaolo
- seuraa luokan/luokkien ja ystävien reaktioita!
- oppilaan/oppilaiden paluuta tuettava ja seurattava
- alkutilanteen jälkeen asioita seuraa opettaja valmiusryhmän kanssa

Oppilaan läheisen kuolema

- rehtori tai opettaja sopii oppilaan vanhempien kanssa, miten asia otetaan esille luokassa/luokissa/koulussa
- asiaa käsitellään sovituissa rajoissa ko. oppilaan ollessa poissa luokasta
- sovitaan yhdessä miten läheisensä menettänyt oppilas otetaan vastaan ja miten häneen tulee suhtautua - sovitaan seremonioista (muistaminen)
- tilanteesta voi myöhemmin seurata asiaan liittyvää keskustelua - kaikille annettava tilaisuus vapaaseen keskusteluun ja pelkojen käsittelyyn
- opettaja seuraa oppilaan ja luokan reaktioita - valmiusryhmä tukee opettajaa - yhdessä päätetään ulkopuolisen avun tarpeesta

Oppilaan kuolema

- asiasta kuullut tiedottaa rehtorille tai varahenkilölle - tieto on varmistettava
- rehtori tai opettaja sopii perheen kanssa, mitä asiasta kerrotaan koulussa
- menettelytavoista sovitaan tarkkaan ennen asian kertomisesta oppilaille
- opettajat käsittelevät asiaa luokissa
  - oppilaille kerrotaan tapahtuneesta selkeästi ja konkreettisesti
  - anna oppilaiden puhua tunteistaan ja ajatuksistaan vapaasti
  - selvitä tosiasiat - hälvennä huhut
  - huolehdi tarvittaessa turvallisesta kotiinmenosta
- lippu nostetaan puolitankoon vasta, kun kaikille on kerrottu!
- kuolleen oppilaan luokkatoverien ja ystävien kotiin - joskus jopa kaikkien oppilaiden kotiin - voidaan lähettää kirjallinen ilmoitus tapahtuneesta (malli lopussa)
- valmiusryhmä toimii opettajan tukena

Oppilaan muistotilaisuus

- koululla järjestetään muistotilaisuus parin päivän kuluessa
- kuolleen oppilaan vanhemmille tarjotaan mahdollisuus osallistua tilaisuuteen
- apua tilaisuuden pitämiseen voi pyytää seurakunnasta
- oppilaan ja hänen perheensä aatteellinen vakaumus on huomioitava ja sitä on kunnioitettava tilaisuutta järjestettäessä
- tarvittaessa järjestetään vanhempainilta ko. luokan vanhemmille tai koko koulun vanhemmille
- tilaisuuteen voidaan yhdistää ammattiauttajien tapaamismahdollisuus

Oppilaan hautajaiset

- rehtori tai opettaja kysyy voiko luokka tai sen edustajat osallistua hautajaisiin
- jos lapsia ei haluta tilaisuuteen, sovitaan koulun edustajasta tai esim. adressin lähettämisestä (malli kutsusta hautajaisiin lopussa)
- ennen hautajaisiin menoa keskustellaan kaikkien oppilaiden kanssa hautajaisiin liittyvistä asioista - ennakkoon voidaan harjoitella lauluja ja muita hautajaisiin kuuluvia rituaaleja (perheeltä ja hautajaistilaisuuden pitäjältä voi tiedustella asiasta)

Surutyö

- jälkikeskustelu henkilökunnan ja ko. luokan/luokkien kanssa 1-3 vuorokauden sisällä, jos tarve vaatii - varsinkin äkillisissä tapauksissa
  - mieti ulkopuolisen avun käyttö valmiusryhmän kanssa
- opettaja saa apua valmiusryhmältä ja ammattiauttajilta
- luokan ja hyvien ystävien reaktioita on seurattava
  - kriisin kulusta ja ihmisten reaktioista on erillinen jakso toimintaohjeen lopussa
  - seuraa myös omia reaktioitasi ja tuntemuksiasi!
- luokan kanssa on syytä keskustella asiasta myös hautajaisten jälkeen
- kuolleen oppilaan pulpettia ei saisi viedä heti pois, sen päälle voidaan asettaa oppilaan kuva, polttaa kynttilää jne. (on kuitenkin varottava ettei tämä aiheuta lisäahdistusta)
- kuolleen oppilaan haudalla voidaan käydä vainajien päivänä tai vuosipäivänä
- kuolemantapaus voi tulla uudestaan esille vuosienkin kuluttua – huolehdi tiedon kulusta opettajan vaihtuessa

HENKILÖKUNTAA KOSKEVA ASIAT

Henkilökuntaan kuuluvalle sattunut onnettomuus

Ensin:

- aloita ensiapu - työntekijän tila on saatava vakaaksi.
- estä oppilaiden ja muiden ulkopuoisten tulo onnettomuuspaikalle
- pyydä muita rehtoria ja opettajia/henkilökuntaa avuksi
- tilaa tarvittaessa ambulanssi tai järjestä kuljetus terveyskeskukseen muulla tavoin
    - YHTEYS KOTIIN/LÄHIOMAISELLE MAHDOLLISIMMAN PIAN!
- selvitetään mitä tapahtui, kuka näki tapahtuneen ja muut mahdolliset osalliset
    - Huom - onnettomuus on voinut tapahtua koulun ulkopuolella!

Seuraavaksi:

- asiasta kuullut tiedottaa rehtorille tai varahenkilölle
- sovitaan menettelytavoista (tiedottaminen oppilaille/muille) - kirjemalli lopussa
- henkilökunnalle varattava mahdollisuus vapaaseen keskusteluun
- oppilaiden kanssa keskustellaan asiasta mahdollisimman pian
    - oppilaille kerrotaan tapahtuneesta selkeästi ja konkreettisesti
    - anna oppilaiden puhua tunteistaan ja ajatuksistaan vapaasti
    - selvitä tosiasiat - hälvennä huhut
    - huolehdi turvallisesta kotiinmenosta

Jälkityö:

- jälkikeskustelu henkilökunnan ja oppilaiden kanssa 1-3 vuorokauden sisällä, jos tarve vaatii, mieti ulkopuolisen avun käyttö

- rehtori huolehtii viranomaisilmoituksista ja muista asiakirjoista (työnantajalle, vakuutusyhtiölle jne.)
- rehtori tai yhdessä sovittu muu henkilökunnan jäsen huolehtii yhteydenpidosta työ tekijään tai hänen perheeseensä
- muiden työntekijöiden reaktioita on seurattava ja tarjottava lisäapua
- työhönpaluuta tuettava ja seurattava

Henkilökuntaan kuuluvan läheisen ihmisen onnettomuus/kuolema

- asiasta kuullut tiedottaa rehtorille tai varahenkilölle
- tieto varmistettava!
- jos tieto tulee kesken työpäivän, ilmoittaa rehtori tai varahenkilö asiasta läheisensä menettäneelle työntekijälle
- sovitaan työntekijän kanssa miten asiaa käsitellään koulussa
- työntekijä saatetaan tarvittaessa kotiin, tapahtumapaikalle tai sairaalaan
- työtoverit huolehtivat oppilaista
- yhdessä mietitään miten tapahtuneeseen suhtaudutaan
- surevalle on annettava aikaa ja rauhaa tapahtuman käsittelyyn
- vältetään ylenpalttisia surunvalitteluja, mutta ollaan samalla avoimia ja valmiita keskusteluun
- työ voi olla portti ulos surusta tai siitä voi muodostua kohtuuton rasite
- apua on tarjottava hienotunteisesti, tyrkyttämättä
- rehtorin ja valmiusryhmän on seurattava työtekijää ja ohjattava hänet tarpeen vaa tiessa ammattiauttajalle

Henkilökuntaan kuuluvan kuolema

- asiasta kuullut tiedottaa rehtorille tai varahenkilölle - tieto varmistettava!
- rehtori ottaa yhteyden kuolleen omaisiin ja sopii miten asiasta kerrotaan muulle henkilökunnalle
- henkilökunnalle varattava mahdollisuus vapaaseen keskusteluun omaisten toiveiden mukaisesti
- rehtori ja työyhteisö harkitsevat, kuinka asiasta ilmoitetaan oppilaille, samalla sovitaan työhön liittyvistä järjestelyistä
- opettajan kuolemasta ilmoittaa hänen luokalleen tuttu opettaja tai rehtori
  - oppilaille kerrotaan tapahtuneesta selkeästi ja konkreettisesti
  - anna oppilaiden puhua tunteistaan ja ajatuksistaan vapaasti
  - selvitä tosiasiat - hälvennä huhut
  - huolehdi tarvittaessa turvallisesta kotiinmenosta
- lippu puolitankoon vasta kun kaikille on kerrottu!
- kuolleen opettajan oppilaiden kotiin - joskus jopa kaikkien oppilaiden kotiin (esim. jos kuollut on muun henkilökunnan jäsen) - voidaan lähettää kirjallinen ilmoitus tapahtuneesta (malli lopussa)
- rehtori ja valmiusryhmä toimivat luokan uuden opettajan tukena sekä tarvittaessa järjestää ammattiapua koko henkilökunnalle

Muistotilaisuus

- koululla järjestetään muistotilaisuus parin päivän kuluess
- kuolleen omaisille tarjotaan mahdollisuus osallistua tilaisuuteen
-apua tilaisuuden pitämiseen voi pyytää seurakunnasta,
- kuolleen ja hänen omaistensa aatteellinen vakaumus on huomioitava
- tarvittaessa järjestetään keskustelu tilaisuus vanhemmille
- tilaisuuteen voidaan yhdistää ammattiauttajien tapaamismahdollisuus!

Hautajaiset

- rehtori tai opettaja selvittävät, voiko oppilaita osallistua hautajaisiin
- sovitaan koulun edustajasta tai adressin lähettämisestä (malli kutsusta hautajaisiin)
- ennen hautajaisiin menoa keskustellaan oppilaiden kanssa hautajaisiin liittyvistä asi oista

Surutyö

- jälkikeskustelu henkilökunnan ja ko. luokan/luokkien
- uusi opettaja saa apua valmiusryhmältä ja ammattiauttajilta
- oppilaiden ja hyvien työtoverien reaktioita on seurattava
- kriisin kulusta ja ihmisten reaktioista on erillinen jakso kriisisuunnitelman lopussa
- seuraa myös omia reaktioitasi ja tuntemuksiasi!
- luokan kanssa on syytä keskustella asiasta myös hautajaisten jälkeen
- kuolleen henkilön kuvaa voidaan pitää esillä sopivassa paikassa -
- kuolleen opettajan haudalla voidaan käydä vainajien päivänä tai vuosipäivänä
- kuolemantapaus voi tulla uudestaan esille vuosienkin kuluttua

KOULUN ULKOPUOLISET POIKKEUSTILANTEET

Monet koulun ulkopuoliset poikkeustilanteet tai onnettomuudet tuntuvat myös koulun toiminnassa. Ne voivat vaihdella koulun läheisyydessä tapahtuneesta onnettomuudesta paikkakuntaa tai koko maata koskevaan suruun. Myös monet kansainväliset katastrofit ja muut kriisitilanteet tuntuvat koulussa asti.

Mitä läheisemmästä tapahtumasta on kyse sitä nopeammin koulun on reagoitava tapahtuneeseen. Keskeisellä sijalla on koulun rehtori ja valmiusryhmä. Sen tulee seurata tapahtumia ja tarpeen vaatiessa ottaa ne esille opettajien ja muun henkilökunnan kanssa. Koulu- tai muut viranomaiset voivat pyytää koulua tiedottamaan asiasta - usein tällöin koulu saa valmista tiedotusmateriaalia. Yhteisesti sovitaan kuinka asia otetaan esille oppilaiden kanssa:

- asiasta voidaan keskustella luokissa opettajien johdolla
- rehtori voi tiedottaa asiasta keskusradion kautta tai jossakin yhteisessä tilaisuudessa
- asiasta voidaan tiedottaa koteihin kirjeellä
- voidaan järjestää vanhempainiltoja ja keskustelutilaisuuksia

Jos tapahtumalla on voimakkaita vaikutuksia henkilökunnan tai oppilaiden reaktioihin voi olla syytä hankkia ulkopuolista apua.

Esimerkkejä:

- lähistöllä sattunut liikenneonnettomuus
- lähistöllä sattunut tulipalo
- paikkakunnalla sattunut tuhoisa onnettomuus

- suuronnettomuus joka satuttaa koko maata
- sotatilan tai muu poikkeustilan julistaminen
- maamme läheisyydessä sattunut suuronnettomuus tai luonnon katastrofi, saasteonnettomuus
- jonkun kuuluisuuden tai valtionpäämiehen salamurha tai kuolema
- maamme läheisyydessä syttynyt sotatila

Kriisiytyvän poikeustilanteen kulku

1. Shokkivaihe

* Kestää minuutista viikkoon
* Voimakkaita reaktioita tai lamaannus (voi vaikuttaa tunteettomalta/poissaolevalta)
* Muistot hallitsevat ihmistä
* Toimenpiteet:
  - ymmärtäminen
  - rauhoittaminen

2. Reaktiovaihe

* Kestää vähintään 1-6 viikkoa, joskus vasta pitkän ajan kuluttua
* Asia "rekisteröidään"
* Toimenpiteet:
  - keskustele rehellisesti tapahtumista, ajatuksista ja reaktioista
  - keskustele tästä ja aikaisemmista kokemuksista, "vähältä piti" – tilanteista
  - keskustele "mitä nyt" ja "miten tästä eteenpäin"

3. Käsittelyvaihe

* kestää kauan
* uuden kriisin tullessa palataan tähän tapahtumaan

Reagoiminen kriisissä

Tavallisimmat reaktiot:

- tuskaa
- välttämiskäyttäytyminen
- keskittymisvaikeudet
- voimakkaita muistoja
- unihäiriöt
- surua, kaipuuta, ikävää
- vihaa
- käyttäytymistä, jolla pyritään saamaan itselleen huomiota lähimmäisen, oppilastoverin tai opettajan taholta
- syyllisyyttä, itsesyytöksiä, häpeää
- kouluvaikeuksia

- ruumiillisia kipuja ja pahan olon tunnetta
- tavallisten toimien/rutiinien jatkaminen kuin "mitään ei olisi tapahtunut"
- eristäytyminen, ei voi olla yksin

Muita mahdollisia reaktioita:

- aggressiivinen käyttäytyminen
- välttää kontaktia muihin
- fantasioita
- persoonallisuuden muutoksia
- pessimismiä tulevaisuutta kohtaan
- syyn ja tarkoituksen vakavaa mietiskelyä
- voi vaikuttaa kehitykseen ja kypsymiseen

Oppilaan kuolemantapauksesta kertominen

Yleensä tämä on sukulaisen tai viranomaisen tehtävä, mutta joskus rehtori tai opettaja joutuu kertomaan oppilaille näiden vanhempien tai sisarusten kuolemasta:

- tapahtumasta kertoo henkilö, johon oppilas luottaa tai joka on tälle läheinen.
- ennen kertomista asian paikkansapitävyys on tarkistettava. On myös hankittava tarpeeksi tietoa, jotta voi vastata kysymyksiin.
- on valittava sopiva paikka, jossa kukaan ei häiritse.
- tapahtumasta on kerrottava avoimesti ja suoraan, mutta oppilaalle on annettava hieman aikaa valmistautua henkisesti. Kertomista ei saa lykätä koulupäivän päättymiseen.
- kun tapahtuneesta on kerrottu, tulee olla aikaa jäädä oppilaan luokse ja kuunnella.
- vältä fraaseja, kuten "aika parantaa haavat", "kaikki menee hyvin" tai "nukkui pois".
- oppilasta ei saa jättää yksin! Lohduta luonnollisesti. Fyysinen kosketus voi auttaa - kunnioita oppilaan toiveita.
- oppilas on vietävä kotiin tai perheen olinpaikkaan.
- muille oppilaille kertominen - sovi rehtorin kanssa.

Itsemurhauhkaus - mitä voi tehdä?

Puhu oppilaan kanssa heti kun havaitset tilanteen. Jos oppilas kieltäytyy, puhu jollekin, johon hän luottaa. Jos oppilas kieltää hakemasta apua - hae silti. Kyse on elämästä ja kuolemasta!

Kysy oppilaalta suoraan! Kysyminen ei aiheuta itsemurhaa!

Osoita välittämisesi, ole valmis auttamaan. Kuunteleminenkin on auttamista!

Älä vähättele, tuomitse tai kuittaa asiaa fraaseilla!

Älä jätä oppilasta yksin, käytä aikaa, huolehdi oppilaan kotiin menosta tai hoitoon viemisestä.

* ÄLÄ UNOHDA UHRIN YSTÄVIÄ ! *

Muista!

Asioista on puhuttava niiden oikeilla nimillä - vältä tyhjiä fraaseja.

Oikea tieto poistaa pelkoja ja häpeää.

Kosketus on parempi kuin tuhat sanaa!

Kuuntele - älä tee mitään muuta! Rauhallinen ympäristö auttaa.

Usein lapsilla liittyy surutyöhön **leikkejä**, **piirtelyä** tms. - tapahtuuko siinä **muutosta?**

Avun antamisen tulee olla aktiivista - älä kuitenkaan tuputa. Välttämiskäyttäytyminen voi olla yllättävän sitkeää ja kestää pitkään. Mitä aikaisemmin apu tulee, sen paremmin se tehoaa!

Rituaalit ovat tärkeitä niin yksilön kuin ryhmänkin kannalta - ne tekevät surusta luvallisen ja antavat tilaa normaalille elämälle.

Päivittäiset rutiinit auttavat - takaisin kouluun/työhön mahdollisimman pian!

Auttajana tarvitset itsekin apua ja tukea jaksaaksesi - et ole yksin!

Koulussa on asiaankuuluvaa kirjallisuutta!

Lapsen ja nuoren surun ja menetyksen kohtaaminen

LAPSI ÄKILLISESSÄ KRIISISSÄ -
OHJEITA KOHTAAMISEEN

ANNA LAPSELLE OIKEAA TIETOA – SUOJAA TIETOTULVALTA

- käy lapsen kanssa asiaa läpi
- kysy, mitä lapsi tietää, mitä ajattelee asiasta, ja mitä juuri hän näki / kuuli / koki
- kerro mitä itse tiedät
- selvitä väärinkäsitykset
- vältä monimutkaista kuvakieltä, älä esim. vertaa kuolemaa uneen tai matkaan
- suojaa lasta liialta media-altistukselta, rajoita etenkin dramaattisten aisti-vaikutelmien syntymistä (järkyttävät kuvat, ääniefektit)
- siirrä omaa uutisten seuraamista myöhäiseen iltaan lapsen suojaamiseksi – hiljennä ääntä kun lapsi on levolla

ANNA LAPSELLE AIKAA YMMÄRTÄÄ -TEE TAPAHTUNEESTA TODEN TUNTUINEN

- ole avoin lapsen kysymyksille
- juttele kun hän sitä haluaa, mutta älä odota juttutuokioista pitkiä
- vahvista lapsen turvallisuuden tunnetta – hän ei ole vaarassa nyt
- ole valmis pohtimaan lapsen kanssa kuolemaa ja väkivaltaa, vaikka et itse-kään olisi varma vastauksistasi
-

AUTA LASTA SELVIYTYMÄÄN

- anna tilaa vaihteleville tunneilmaisuille ja sille, että ne välillä näyttävät ka-toavan kokonaan
- salli onnettomuusleikit (mm. kuoleminen, onnettomuudet), mutta auta lasta löytämään lohduttava ratkaisu leikkiin

- auta lasta käsittelemään myös syyllisyyden ja vihan tunteitaan, kuoleman pelkoa ja muita yllättäviä reaktioita
- salli lapsen myötäelää, mutta älä salli vastuun ottamista aikuisen jaksamisesta
- näytä omat tunteesi ja kerro että luotat selviytymiseesi niistä huolimatta

Palosaari 2009

NUORI ÄKILLISESSÄ KRIISISSÄ - OHJEITA KOHTAAMISEEN

ANNA NUORELLE OIKEAA TIETOA

- käy nuoren kanssa asiaa läpi
- kysy, mitä hän tietää, mitä ajattelee asiasta ja mitä hän näki / kuuli / koki
- kerro mitä itse tiedät
- selvitä väärinkäsitykset
- vältä monimutkaista kuvakieltä, älä esim. vertaa kuolemaa uneen tai matkaan

OTA MYÖS HUOMIOON

- henkilökohtaisen ja eläytymisen kautta syntyneen menetyksen tunteet voivat olla yhtä voimakkaita
- ole avoin nuoren kysymyksille
- juttele kun hän sitä haluaa - älä odota juttutuokioista pitkiä
- tue nuorta siihen, että asiasta tulee tahattomia muistutuksia eri yhteyksissä tiedotuksen ja keskusteluitten kautta ja että se
- saattaa aktivoida tunteet
- pidä kiinni perheen normaalisäännöistä, mm. kotiintuloajoista ja suhteesta alkoholinkäyttöön

AUTA NUORTA SELVIYTYMÄÄN

- anna tilaa vaihteleville tunneilmaisuille ja sille, että ne välillä
- katoavat kokonaan
- salli surupohdinnat (mm. kuoleminen, onnettomuudet, hautajaiset)
- auta nuorta käsittelemään myös syyllisyyden ja vihan tunteitaan, kuoleman pelkoa ja muita yllättäviä reaktioita
- salli nuoren myötäelää, mutta älä salli vastuun ottamista aikuisen jaksamisesta
- varmista, että aikuinen on saatavilla, vaikka nuori hakeutuisi korostuneesti ikäistensä seuraan
- näytä omat tunteesi ja kerro että luotat selviytymiseesi niistä huolimatta

KESKUSTELUAIHEITA KOULULUOKKAAN POIKKEUSTILANTEEN JÄLKEEN

ON TÄRKEÄÄ ETTÄ KOULUN JA KODIN AIKUISET OVAT VALMIITA KESKUSTELEMAAN LASTEN JA NUORTEN KANSSA TUOREESTA JÄRKYTTÄVÄSTÄ TAPAHTUMASTA

KESKUSTELUTUOKIOIDEN EI TARVITSE OLLA PITKIÄ
KESKUSTELUN KESKEINEN OTE ON TÄSSÄ-JA-NYT

MAHDOLLISIA KESKUSTELUAIHEITA:

**MITÄ TODELLA ON TAPAHTUNUT*
varmistetaan faktat senhetkisen tiedon mukaisiksi

**MITEN SAIT TIETÄÄ*
missä olit, mitä olit tekemässä juuri silloin

**MITÄ AJATTELIT*
käydään läpi ajatukset tapahtuman/tiedon saamisen hetkellä

**MITÄ TUNSIT*
tunteet saattavat herätä vasta myöhemminkin,
usein on ensin vain kummastusta ja järkytystä, tai tunteiden puutetta

**ENTÄ MITEN KEHO REAGOI*
kehossa voi tapahtua muutoksia (jännittymistä, kipuja, levottomuutta..) huomaamatta – ne palautuvat

**MITEN VOI AUTTAA ITSEÄÄN/TOISTA ETEENPÄIN*
puhuminen, muistelu, arki, liikunta… …

**MITÄ KOULUPÄIVÄN JÄLKEEN TAPAHTUU*
välitetään kotiin tietoa että asiaa on käsitelty koulussa ja
kannustetaan puhumaan myös kotona

AIKUISEN EI TARVITSE OLLA VIISAS EIKÄ OSATA VASTATA KAIKKEEN - RIITTÄÄ, ETTÄ AIKUINEN ON TURVALLINEN, USKALTAA NÄYTTÄÄ OMIA TUNTEITAAN JA SAMALLA VÄLITTÄÄ LUOTTAMUSTA SIIHEN,ETTÄ NÄIDEN TUNTEIDEN KANSSA SELVITÄÄN

Palosaari 2009

KIRJEMALLIT

Ilmoitus oppilaan kuolemasta

Hyvät Vanhemmat

Lapsenne on tänään surukseen saanut kuulla, että hänen oppilastoverinsa _____ on kuollut. Tämä koskettaa luonnollisesti meitä kaikkia ja erityisesti lastanne. Keskustelemme luokassa _____ kuolemasta tulevina päivinä ja järjestämme koululla ___/___ klo _____ lyhyen muistotilaisuuden, johon myös te vanhemmat olette tervetulleita. Tapahtuman avoin käsittely kotona merkitsee paljon lapsellenne.
Jos tarvitsette lisätietoja tai apua, voitte ottaa yhteyttä lapsenne opettajaan.

_____koululla ___/___ 20__

_____ _____
luokanopettaja rehtori

Ilmoitus oppilaan hautajaisista

Hyvät Vanhemmat

Oppilaamme _____ haudataan
_____ ___/___ klo _____ .
Hänen vanhempiensa kutsusta luokkamme osallistuu hautajaisiin. Osallistuminen hautajaisiin on luonnollisesti vapaaehtoista, mutta toivomme mahdollisimman monen osallistuvan. Hautajaisiin osallistuminen voi merkitä paljon lapsellenne hänen työstäessään suruaan tulevina viikkoina. On tärkeää, että lapsellanne on hautajaisissa seuranaan myös aikuisia.

Osallistuvien nimet:
oppilas: _____
aikuiset: _____

_____koululla ___/___ 20__

_____ _____
luokanopettaja rehtori

Ilmoitus opettajan kuolemasta

Hyvät Vanhemmat

lapsenne on tänään surukseen saanut kuulla, että hänen opettajansa
_____ on kuollut.
Tämä koskettaa luonnollisesti meitä kaikkia ja erityisesti lastanne.
Keskustelemme luokassa _____ kuolemasta
tulevina päivinä ja järjestämme koululla ___/____ klo _____
lyhyen muistotilaisuuden, johon myös te vanhemmat olette tervetulleita.
Tapahtuman avoin käsittely kotona merkitsee paljon lapsellenne.
Jos tarvitsette lisätietoja tai apua, voitte ottaa yhteyttä lapsenne
opettajaan.

_____ koululla ___/___ 20__

_____ _____
luokanopettaja rehtori

Ilmoitus opettajan hautajaisista

Lapsenne opettaja _____ haudataan
_____ ___/___ klo _____ .
Hänen omaisensa ovat toivoneet, että hänen oppilaansa voisivat
osallistua hautajaisiin.
Osallistuminen hautajaisiin on luonnollisesti vapaaehtoista, mutta
toivomme mahdollisimman monen osallistuvan. Hautajaisiin
osallistuminen voi merkitä paljon lapsellenne hänen työstäessään
suruaan tulevina viikkoina. On tärkeää, että lapsellanne on
hautajaisissa seuranaan myös aikuisia.
Osallistuvien nimet:
oppilas: _____
aikuiset: _____

_____ koululla ___/___ 20__

_____ _____
luokanopettaja rehtori

Turvallisuuden edistäminen ja kriisitilanteisiin varautuminen

Linkkejä:

Tietoa akuuteista psyykkisistä kriiseistä, nuorten masennuksesta ja itsetuhoisuuden tunnistamisesta, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Kouluampumisen käsittely kodeissa, varhaiskasvatuksen piirissä sekä kouluissa ja oppilaitoksissa, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Lapsi ja kuolema, Suomen evankelis-luterilainen kirkko.

Oulun normaalikoulun perusaste 0-6

Järjestyssäännöt

1. Kouluun tulee saapua aamulla ajoissa. Sisälle saa tulla vasta kellon soitua. Poikkeuksista sisätiloihin tulemisesta ilmoitetaan erikseen.

2. Päällysvaatteet ja ulkokengät järjestetään naulakkoon ennen luokkaan menoa.

3. Koulussa työskennellään toisia häiritsemättä. Koulun tiloissa liikutaan rauhallisesti kävellen ja melua aiheuttamatta.

4. Välitunnit vietetään koulun piha-alueella.

5. Ruokailussa noudatetaan hyviä tapoja.

6. Kouluun voi jäädä oppituntien ja kerhojen jälkeen vain, jos on mukana ohjatussa toiminnassa.

7. Kaikkien velvollisuutena on huolehtia koulutilojen siisteydestä.

8. Koulun ja toisten omaisuutta tulee käsitellä huolellisesti. Tahallaan aiheutetut vahingot on korvattava.

9. Tapaturman sattuessa on asiasta ilmoitettava välittömästi lähimmälle aikuiselle.

10. Poissaoloista oppilaan huoltaja ilmoittaa opettajalle.

Näiden sääntöjen tarkoituksena on edistää Oulun normaalikoulun perusasteen toiminta-ajatuksen toteutumista. Yhteisenä asianamme on kasvaa itsenäiseen ajatteluun, oma-aloitteisuuteen, vastuuseen ja yhteistyöhön.

Hyväksytty opettajainkokouksessa 6.11.1996.
Vahvistettu johtokunnassa 21.1.1997.

Oulun normaalikoulu, yläkoulu

JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

Jotta yli 700 erilaisen ihmisen työ- ja opiskeluyhteisö voi toimia tavoitteidensa saavuttamiseksi, on välttämätöntä, että sillä on yhteiset pelisäännöt. Näille säännöille antaa oikeutuksensa perusopetuslaki ja koulun johtosääntö. Oppilas/opiskelija on vastuussa omasta opiskelustaan ja edistymisestään sekä työrauhan säilymisestä. Hänen tulee käyttäytyä asiallisesti ja hyvien tapojen mukaisesti sekä huolehtia omalta osaltaan koulun säilymisestä hyvänä opiskelu- ja työpaikkana. Tämähän tavoitteeseen päästään tiedostamalla oppilaiden oikeudet ja velvollisuudet. Kaikkien oppilaiden tulee sisäistää nämä asiat.

Oppilaan oikeudet

- oikeus maksuttomaan koulunkäyntiin ja opetukseen
- oikeus hyvään työrauhaan ja turvalliseen koulunkäyntiin
- oikeus päivittäiseen kouluateriaan
- oikeus saada tarvittaessa koulumme oppilashuollon palveluja

Oppilaan velvollisuudet

- säännöllinen koulunkäynti
- oppitunneille ajoissa saapuminen
- annettujen tehtävien suorittaminen
- opettajan ohjeiden noudattaminen
- hyvä käyttäytyminen ja asiallinen kielenkäyttö
- toisten huomioon ottaminen
- koulun ja sen ympäristön siisteydestä huolehtiminen
- tapaturmasta, vahingosta ja kiusaamisesta ilmoittaminen
- ulosmeno viivyttelemättä (ulosmenovälitunti)
- kulkuneuvon jättäminen niille varatuille paikoille
- ulkovaatteiden riisuminen oppitunneilla

Kokonaan kiellettyjä asioita

- sekä henkisen että fyysisen väkivallan käyttö
- varastaminen, koulun ja muiden oppilaiden omaisuuden turmeleminen
- kiusaaminen
- tupakan ja muiden päihteiden käyttö
- koulualueelta poistuminen ilman lupaa
- kännykän tai vastaavan laitteen käyttö oppitunnilla ilman opettajan lupaa
- ruokalan parvekkeilla istuminen ruokatunnin aikana

Rangaistukset

- opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokasta oppitunnin jäljellä olevaksi ajaksi
- velvollisuuksien laiminlyönnistä voidaan määrätä läksyparkkiin
- epäasiallisesti käyttäytyvä oppilas (kielletyt asiat) voidaan määrätä enintään kahden tunnin jälki-istuntoon

- Rehtori voi evätä loppupäivän ajaksi oppilaalta oikeuden osallistua opetukseen, jos oppilas vaarantaa muiden turvallisuutta tai kohtuuttomasti vaikeuttaa opetusta häiritsevällä käyttäytymisellään

KÄYTTÄYTYMINEN OPPITUNNEILLA

Kaikilla oppilailla tulee oppitunneilla olla mahdollisuus oppia ja työskennellä rauhassa. Jokaisen tulee noudattaa seuraavia sääntöjä koulussa.

- Valmistaudun tunteihin, luen läksyt, teen tehtävät ja tuon kaikki tarvittavat välineet mukanani.
- Tulen tunneille ajoissa.
- Menen heti omalle paikalleni ja riisun päällysvaatteet.
- Otan tunnilla tarvittavat kirjat ja muut välineet esille.
- En ota toisten tavaroita.
- Kuuntelen, kun opettaja / opetusharjoittelija opettaa.
- Kuuntelen tarkasti opettajan / opetusharjoittelijan ohjeita ja toimin niiden mukaan.
- Keskityn opetukseen ja tehtäviini.
- En kiusaa muita.
- En häiritse muita esimerkiksi kommentoimalla heidän vastauksiaan.
- Pysyn omalla paikallani.
- En turmele koulun omaisuutta piirtelemällä pulpetteihin, seiniin tms.
- Puhun vain luvan saatuani, luvan saa viittaamalla.
- Kysyn, jos en ymmärrä.
- Merkitsen läksyt muistiin.
- WC:ssä käyntiä tunnin aikana on vältettävä, mahdollista vain opettajan luvalla
- Jätän oman paikkani hyvään järjestykseen poistuessani tunnilta.

KOULUN KÄYTÄNTEITÄ

Kodin ja koulun välinen yhteydenpito

Kodin ja koulun yhteistyön merkitys on nykyään yhä tärkeämpää. Vanhemmat ovat ensisijaisesti yhteydessä luokanvalvojaan, mutta joskus voi olla tarpeen ottaa yhteyttä oppilashuoltohenkilökuntaan tai aineenopettajaan. ***Yhteydenpitovälineenä toimii ensisijaisesti Wilma*.**

Oleskelu sisätiloissa

Oppilaat voivat oleskella yleensä väli- ja ruokatuntien aikana sisällä peruskoulun tiloissa. Poikkeus on välitunti klo 12.45-13.00, jolloin perusasteen oppilaat menevät ulos.

Lakkia ei pidetä päässä sisällä luokassa, ruokalassa, opettajainhuoneessa, kansliassa, kirjastossa tai muissa vastaavissa tiloissa. Oppilas voi pitää lakkinsa päässä käytävätiloissa.

Oppilaiden asiointia opettajainhuoneessa tulee rajoittaa. Opettajainhuone on **opettajien taukotila,** jossa he voivat valmistautua seuraaviin tunteihin. Opettajaa voi tiedustella opettajainhuoneen ovella ja opettaja selvittää asiansa **oppilaan kanssa opettajainhuoneen ulkopuolella**. Turhien tapaamisten välttämiseksi mm. vahtimestarin huoneen ilmoitustaululla on opettajien lukujärjestykset oppilaiden nähtävillä.

Koulun sisäistä liikennettä on pyritty jakamaan tasaiseksi siten, että peruskoululaiset käyttävät peruskoulun siiven ulko-ovea ja lukiolaiset lukiosiiven ulko-ovea. Erityisesti on vältettävä oleskelua pääoven tuulikaapissa ja pääaulassa ruokalan oven edessä.

Välituntialue

Oppilaille tarkoitettu **välituntialue on koulun Kuivasjärven puoleinen rakennettu piha-alue**. Peruskoulun oppilaat eivät ilman lupaa saa poistua koulualueelta kesken koulupäivää. Oleskelu pääoven edessä ja muuallakin koulun Kaitoväylän puoleisella alueella välituntien aikana on kielletty.

Mopoilu ja pyöräily välituntialueella välituntien aikana on kielletty. Polkupyörät säilytetään telineissä. **Pyörien säilytys** koulun pääoven edessä olevalla piha-alueella on kielletty. Jokaiselle luokalle on merkitty pyörätelineisiin omat paikat.

Välituntialue on merkitty harmaalla värillä alla olevaan kuvaan.

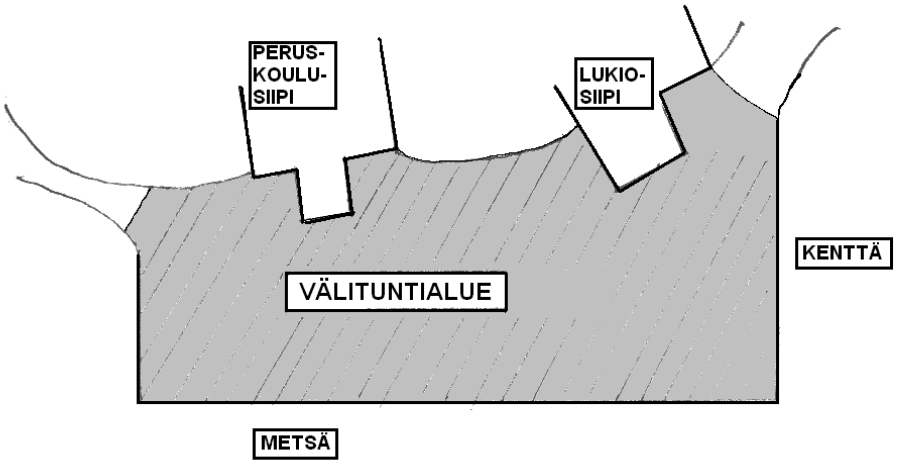

Tupakointi koulussa

Tupakointi on kielletty koulussa ja koulualueella. Kielto koskee sekä henkilökuntaa että oppilaita (Tupakkalaki 12 §).

Ruokailu

Hyviin ruokailutapoihin kuuluu tarpeettoman melun välttäminen ja kohteliaisuus pöytänaapureille ja ruokalan henkilökunnalle. Etuileminen ja ruokalan tahallinen sottaaminen eivät kuulu hyviin tapoihin.

- Älä etuile jonossa!
- Ota ruokaa vain sen verran kuin jaksat syödä
- Maitopurkkeja ei viedä pöytiin eikä ruokaa ulos ruokasalista

- Muista siivota aina omat jälkesi: ruokailuvälineet omille paikoilleen ja pöytä siistiksi!
- Noudata henkilökunnan ja valvojien antamia ohjeita

Oppilaiden lokerikot

Jokainen oppilas saa käyttöönsä henkilökohtaisen säilytyskaapin. Avaimen saa luokanvalvojalta hintaan 6 € / avain. Luokanvalvojat luovuttavat avaimien panttirahat kansliaan. Kevätlukukauden lopussa luokanvalvoja kerää 9.-luokkalaisilta avaimet, luovuttaa ne kansliaan ja palauttaa panttirahat oppilaalle (kadonnut avain maksaa 6 €, joka jää koululle).

Luvat oppilaiden poissaoloihin

Yläasteen oppilas ei saa poistua koulusta kesken päivää ilman lupaa. Luvan voi antaa opettaja, luokanvalvoja, terveydenhoitaja tai rehtori.

Vakavissa sairaustapauksissa terveydenhoitajalta tai kansliasta saa kuljetusmääräyksen taksia varten.

Luokanvalvoja voi myöntää oppilaalle hyväksyttävästä syystä luvan olla poissa koulusta korkeintaan kolmen päivän ajaksi. Samoin perustein kouluasteen rehtori voi myöntää luvan viikon mittaiseen poissaoloon koulusta. Harjoittelukoulun johtavalla rehtorilla on oikeus vapauttaa oppilas koulunkäynnistä enintään yhden kuukauden ajaksi. Norssiportista yläasteen sivuilta on mahdollista tulostaa poissaolohakemus. Oppilaan ansiotyö ei ole hyväksyttävä syy poissaoloon koulusta. **Huoltajien tulee itse huolehtia oppilaan lomien aikaisesta opetuksesta. Lomat eivät oikeuta tukiopetukseen.**

Myöhästymiset

Myöhästymiset häiritsevät toisten työskentelyä oppitunnin alussa. Jos kuitenkin myöhästyt, koputa kohteliaasti luokan oveen. Kun pääset sisään, pyydä anteeksi myöhästymistäsi ja oppitunnin pitäjältä luvan saatuasi mene paikallesi.

Kirjastokäyttäytyminen

Kirjasto on oppilaiden käytössä oppituntien, vapaa- ja välituntien aikana
Kirjastossa luetaan, tutkitaan ja opiskellaan rauhallisesti toisia häiritsemättä.
Kirjastonhoitajalla on oikeus poistaa häiritsevästi käyttäytyvät oppilaat kirjastosta.

Vertaissovittelu

Vertaissovittelua voidaan käyttää ratkaisumenetelmänä erilaisissa oppilaiden välisissä riidoissa, pienissä tappeluissa sekä lievissä kiusaamistapauksissa. Vertaissovittelijoina toimivat valitut ja koulutetut 8. ja 9. luokkalaiset oppilaat. Vertaissovittelun kahdelle ristiriitaan joutuneelle oppilaalle voi tilata tilanteen havainnut opettaja tai muu koulunhenkilökunnan jäsen. Vertaissovittelutilanteessa käsitellään ristiriitatilannetta molempien osapuolten näkökulmasta sovittelijaoppilaiden johdolla. Molempia tyydyttävä sopimus kirjataan paperille ja sovitaan

seurannasta. Mikäli sopimusta ei synny tai taustalta paljastuu vakavaa kiusaamista tms., palautuu asia koulun aikuisten hoidettavaksi.

Vertaissovittelussa oppilaat oppivat kuuntelemaan toisiaan sekä huomaamaan paremmin omien tekojensa vaikutukset toiseen ihmiseen joutuessaan kohtaamaan kasvotusten toisen osapuolen sekä kuullessaan hänen tuntemuksensa tapahtuneista asioista. Syiden ja syyllisten sijaan vertaissovittelutilanteessa etsitään positiivista ratkaisua, joka ehkäisee samaa tilannetta tapahtumasta uudelleen. Sovitteluun osallistuneille oppilaille ei samasta tilanteesta anneta muita rangaistuksia eikä vertaissovittelusta aina ilmoiteta kotiin, mikäli sopimus syntyy ja osoittautuu pitäväksi.

KiVa eli Kiusaamisen Vastainen –menetelmä

Kiusaamisen Vastaisen mallin tarkoituksena on puuttua jokaiseen esille tulevaan kiusaamistapaukseen nopeasti ja tehokkaasti. Oppilas itse tai vanhemmat tai kiusaamista havaitseva opettaja voivat tehdä ilmoituksen kiusaamisesta suoraan KiVa-tiimin jäsenille tai luokanvalvojalle. KiVa-tiimin jäseninä koulussamme toimivat Katja Leinonen, Pekka Vaaraniemi ja Mira Seikkula. Tiimiläiset selvittelevät kiusaamistapaukset malliin kuuluvan lomakkeiston ja etenemisohjeiden mukaisesti työparina ja menetelmään kuuluvat myös seurannat, joilla varmistetaan kiusaamisen loppuminen. Jokaisesta KiVa-tiimille tulevasta kiusaamistapauksesta ilmoitetaan kaikkien osapuolten kotiin.

LIITE 5 Päihteiden vastainen toimintamalli

PÄIHTEIDEN VASTAINEN TOIMINTAMALLI OULUN NORMAALIKOULUSSA

Tavoite:

Tavoitteena on saavuttaa päihteistä keskusteleva ja päihteettömän elämänmallin tarjoava koulu. Päihteillä tarkoitetaan tässä tupakkaa, alkoholia ja huumeita. Tavoitteena on myös saada jokainen huumeidenkäytön kokeilua harkitseva nuori valitsemaan huumeeton vaihtoehto.

Päihteiden käytön vaaroista valistetaan oppilaita eri oppiaineiden tunneilla. Oppiainekohtaisissa opetussuunnitelmissa kuvataan nämä asiat. Valistusta voidaan antaa myös teemapäivinä ja koulupoliisin sekä muiden yhteistyökumppaneiden toimesta.

Huumeiden käytön tunnistaminen

Tunnistamiseen liittyvä ohjeisto on koulun kriisisuunnitelman liitteenä.

Yksittäisen oppilaan tilanteeseen puuttuminen

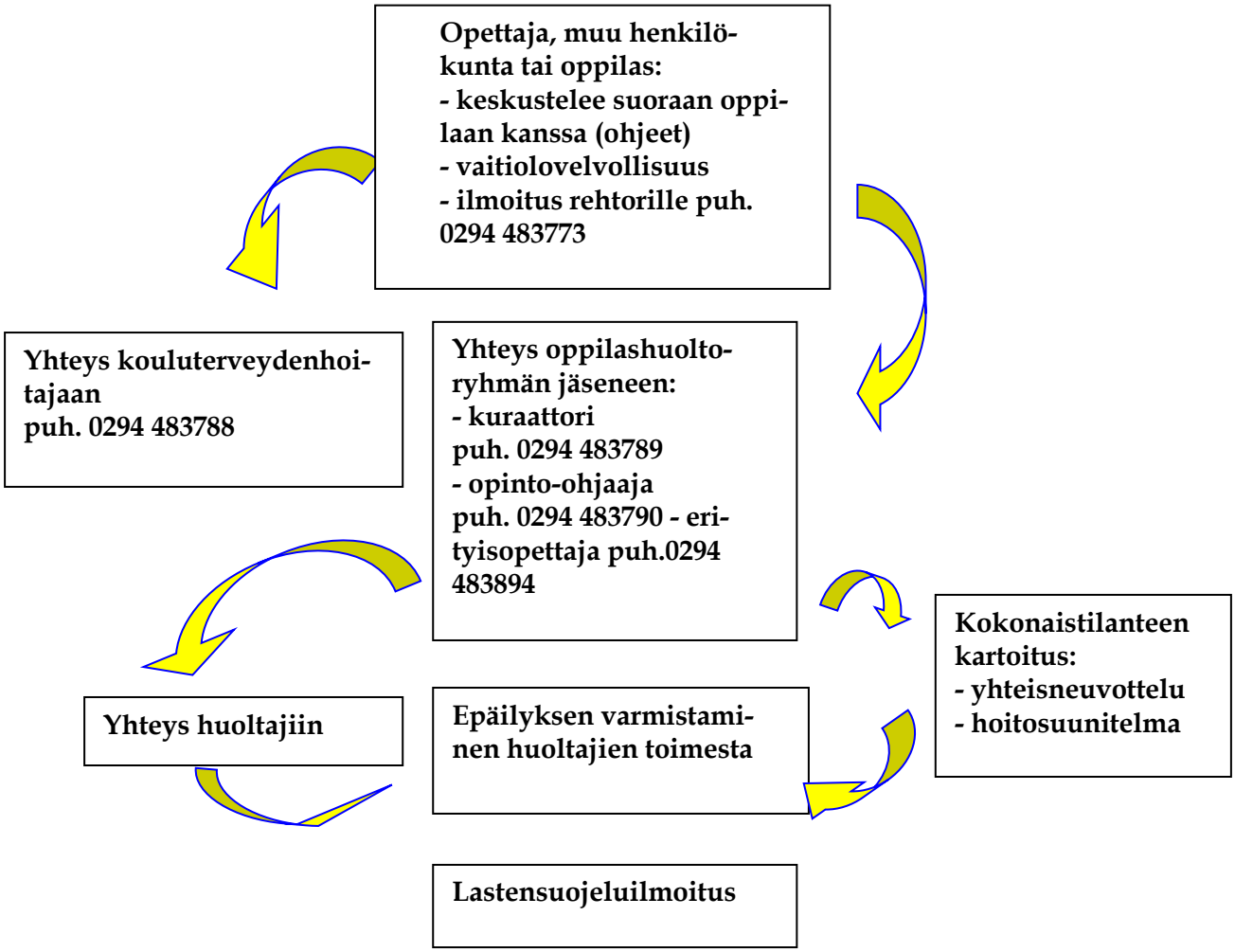

1. Todettu/ epäilty päihteiden- tai huumeidenkäyttö koulussa

Kaikki päihde-epäilyt tulee ottaa vakavasti. Kertojina voivat olla huoltajat, toiset oppilaat tai ystävät. Opettaja, joka on huolissaan oppilaasta, keskustelee asiasta koulukuraattorin, rehtorin, terveydenhoitajan, erityisopettajan, opinto-ohjaajan, luokanvalvojan tai muuten sopivan kyseisen oppilaan tuntevan henkilön kanssa. Asiasta on tiedotettava aina eteenpäin samana päivänä.

2. Asian puhuminen oppilaan kanssa

Oppilaan kanssa juttelee havainnon tehnyt opettaja yhdessä sen henkilön kanssa, jolle hän kertoi havainnostaan mahdollisimman pian. On tärkeää, että toimitaan työparina. Keskustelussa kannattaa ilmaista oma huolestuminen, seikat, mitkä vaikuttivat epäilyyn ja kysyä ainakin seuraavia asioita:

- missä ja kenen kanssa olet käyttänyt?
- montako kertaa (kokeilu vai jo käyttöä)?
- mitä aineita olet käyttänyt?
- mikä sai sinut kokeilemaan?
- mitä opit kokemuksestasi?

Mikäli oppilas kieltää käytön, voit ehdottaa huumetestiin suostumista epäilyksen poistamiseksi.

3. Yhteys huoltajiin

Keskusteluissa oppilaan kanssa sovitaan yhteydenotosta nuoren huoltajiin mahdollisimman pian. Nuorelle annetaan mahdollisuus kertoa tapahtuneesta omin sanoin. Toinen työparin jäsen avustaa nuorta, mikäli hän ei uskalla/halua kertoa tapahtuneesta huoltajilleen. Alaikäisen ollessa kyseessä on tiedon kuljettava aina huoltajille asti.

4. Yhteysneuvottelu, jossa mukana oppilas, huoltaja ja koulun nimeämä oppilashuoltohenkilökunnan jäsen

Neuvottelu on pidettävä aina, jotta kaikki osapuolet saavat asiasta saman informaation. Nuoren kokonaistilanne kartoitetaan ja laaditaan kirjallinen hoitosuunnitelma tarpeen vaatiessa. Allekirjoittaneet sitoutuvat noudattamaan yhteisesti sovittuja asioita. Sopimuksesta tulee ilmetä ainakin:

- onko pitempiaikaiselle hoidolle tarvetta
- onko hoito laitos- vai avohoitoa
- hoitava taho ja hoidon kesto
- jatkohoito ja mahdolliset tukihenkilöt
- vastuuhenkilöt

5. Huoltajien tukeminen

Tukea on saatavilla esimerkiksi sosiaalitoimistosta, perheneuvolasta, mielenterveystoimistosta, päihdeyksiköstä, vapaaehtoisjärjestöistä ja seurakunnasta.

6-luokan Seiskalle -illat

Nuorisotoimi yhdessä Poliisin kanssa järjestävät yläkouluun siirtyville oppilaille nk. Seiskalle- illaan jokaisena keväänä. Yhtenä tärkeänä aiheena iltaan kuuluu keskustelu päihteiden käytöstä, päihteettömyydestä ja asenteesta näihin asioihin. Keskusteluun osallistuivat myös oppilaiden huoltajat.

8-luokan päihdekysely ja vanhempainilta

Luokanvalvojat teettävät ETK -tunneilla oppilaille kyselyn, jonka tulokset he vetävät yhteen. Vanhempainillassa esitellään koulun päihdekasvatustoimintamalli sekä kerrotaan keskeisimmät syyt siihen, miksi nuoret alkavat käyttää päihteitä. Esitellään 8-luokkalaisten kyselyn tulos. Kysytään vanhempien toiveita päihdevalistuksen laadusta sekä menetelmistä, joilla nuorten päihteidenkäyttöön olisi puututtava